VOL 3

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

విరాటోద్యోగపర్వములు.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

వారిచే ప్రకటితము.

1927.

'Vavilla Press, Madras.

విషయసూచిక.

విరాటపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

విరాటపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

విరాటపర్వము, తృతీయాశ్వాసము

C—A

ఉద్యోగపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

విరాటపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీయన గౌరి నాఁ బరఁగు[1]చెల్వకుఁ జిత్తము పల్లవింప భ
ద్రాయితమూర్తియై హరిహరం బగురూపము దాల్చి విష్ణురూ
పాయ నమశ్శివాయ యని పల్కెడుభక్తజనంబువైదిక
ధ్యాయిత కిచ్చు మెచ్చుపరతత్త్వముఁ గొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్. 1

కృతినిర్మాణప్రస్తావన.

వ. అని సకలబ్రహ్మప్రార్థనంబు సేసి తత్ప్రసాదాసాదితకవిత్వతత్త్వనిరతిశయాను
భావానందభరితాంతఃకరణుండ నగుచుండి యొక్కనాఁ డిట్లని వితర్కించితి

శా. విద్వత్సంస్తవనీయభవ్యకవితావేశుండు విజ్ఞానసం
పద్విఖ్యాతుఁడు [3]సంయమిప్రకరసంభావ్యానుభావుండు కృ
ష్ణద్వైపాయనుఁ డర్థిలోకహితనిష్ఠం బూని కావించె ధ
ర్మాద్వైతస్థితి భారతాఖ్య మగులేఖ్యం బైనయామ్నాయమున్ 3

క. వేదములకు [4]సకలస్మృతి, వాదములకు బహుపురాణవర్గంబులకుం
వా దైనచోటులను దా, మూదల ధర్మార్థకామమోక్షస్థితికిన్ 4

వ. అదియును 5

ఉ. ఆదరణీయపూర్వవివిధార్థగతిస్ఫురణంబు గల్గి య
ష్టాదశపర్వనిర్వహణసంభృత మై పెను [5]పొంది యుండ నం
దాదిఁ దొడంగి మూఁడుకృతు లాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి
ద్యాదయితుం డొనర్చె మహితాత్ముఁడు నన్నయభట్టు దక్షతన్. 6

మ. హృదయాహ్లాది చతుర్థ మూర్జితకథోపేతంబు నానారసా
భ్యుదయోల్లాసి విరాటపర్వ మట యుద్యోగాదులుం గూడఁగాఁ

---

1 చెల్వలఁ..(మూర్తి నా). 2 దోదిత...(నరూపాంద). 3 సంయమిప్రవర...[illegible] మ్నాయంబు లేఖ్యంబుగాన్. 4 నిఖిల..వాదంబులకుం బురాణ. 5 పొందు చూ... ([illegible] యుండు).

బదియేనింటిఁ దెనుంగుబాస జనసంప్రార్థ్యంబులై పెంపునం
దుది [1]ముట్టన్ రచియించు టొప్పు బుధసంతోషంబు నిండారఁగన్. 7

క. అని రచనాకౌతుకమున, మన మలరఁగ నీప్రబంధముం బలి కధినా
థునిఁగా నేపురుషునిఁ జేకొ్రనువాఁడనొ యనుతలంపు [2][illegible]తోన్ 8

వ. ఇంచుక నిద్రించుసమయంబున 9

సీ. వ జ్జనకుండు సమ్మాన్యగౌతమగోత్రమహితుండు భాస్కరమంత్రి తనయుఁ
డన్నమాంబాపతి యనఘులు కేతన మల్లన సిద్ధనామాత్యవరుల
కూరిమితమ్ముండు గుంటూరివిభుఁడు కొమ్మనదండనాథుండు [3]మధురకీర్తి
విస్తరస్ఫారుఁ డాపస్తంబసూత్రపవిత్రశీలుఁడు సాంగవేదవేది

తే యర్థిఁ గల వచ్చి వాత్సల్య మతిశయిల్ల, నస్మదీయప్రణామంబు లాదరించి
తుష్టి దీవించి కరుణార్ద్రదృష్టిఁ జూచి, యెలమి నిట్లని యానతి యిచ్చె నాకు.

వ. "కి మస్థి మాలాం కిము కౌస్తుభం వా పరిష్క్రియాయాం బహుమన్యసే
త్వమ్, కిం కాలకూటః కిము వా యశోదా స్తన్యం తవ స్వాదు వద ప్రభో మే"
యని నీవు దొల్లి రచియించినపద్యంబు [4]గాఢాదరంబున నవధరించి భక్తవత్స
లుం డగుహరిహరనాథుండు నీదెస దయాళుం డై యునికిం జేసి నిన్నుం గృతా
ర్థునిఁ జేయం గా ర్యార్థి యయి నాకలోకనివాసియయిననాకుఁ దనదివ్యచిత్తంబు
నం గలయకారుణ్యంబు తెఱం గెఱుంగునట్టిశక్తిం బ్రసాదించి నన్ను నాక
ర్షించి కొలిపించకొని వీఁడె విజయంచేయుచున్నవాఁ డనుచుం జూపుటయు
సవిశేషసంభ్రమసంభరితహృదయుండ నయి యవ్వలనుఁ గలయం గనుంగొను
నప్పుడు 11

సీ కరుణారసము వొంగి తొరఁగెడుచాడ్పున శశిరేఖ నమృతంబు జాలువాఱ
హరినీలపాత్రిక సురభిచం[5]దనమున గతి నాభి ధవళపంకజము మెఱయ
గుఱి యైనచెలువున నెఱసినలోకరక్షణ మనంగ గళంబుచాయ దోఁపఁ
బ్రథమూద్రిఁ దోతెంచుభానుబింబము నా నురమ్మునఁ గౌస్తుభరత్న మొప్ప

తే సురనదియును గాళిందియు బెరసినట్టి, కాంతిపూరంబు శోభిల్లు శాంతమూర్తి
నాసనంబు నానందమగ్నముఁగఁ జేయ, నెలమి సన్నిధి సేసె సర్వేశ్వరుండు.12

వ ఏనును భక్తియుం [6]బగుసాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి కొండొక
దొలంగి వినమ్రావనతుండ నై లలాటోపరిభాగంబున నంజలిపుటంబు ఘటించి
నయనంబులు నవయవంబులును బ్రమదబాష్పసలిలవిలులితంబులును బులక

---

1 ముట్టంగ రచించు...(జనసంతోషంబు నిండారులుక్). 2 గొనకొను. 3 మహితకీర్తి, విస్తారసారుఁ , విస్తృతిస్ఫారుఁ...నాదరించి ..దీపించు కరు 4 గూఢార్థంబు. 5 దన మున్నగతి . .మెఱసి...క్షణ మన గరళంబుచాయ (గరళంపుఁజాయ)...మాద్రి నుదయించు...బమునాఁగ నురమునఁ గౌస్తుభ ముల్లసిల్ల...శోభిల్ల శాంత. 6 బుగా...ప్రమోద...విలసితంబులుం.

పటలపరికలితంబులునుం గా నంతంత నిలిచిన యద్దేవుండు. 13

క. అనుకంపాతిశయంబునఁ, దనదక్షిణనేత్రమును సుధారోచియ కా
నను [1]వింత లేక చూచి వదనమున దరహాసరసము దళుకొత్తంగన్ 14

ఉ. వైదిక[2]మార్గనిష్ఠ మగువర్తనముం దగ నిర్వహించుచున్
భేదము [3]లేనిభక్తి మతి నిర్మలవృత్తిగఁ జేయుచుండుమ
త్పాదనిరంతరస్మరణతత్పరభావముకల్మి నాత్మ స
మ్మోదముఁ బొందఁ గావ్యరసముం గొనియాడుచు నుండు దెప్పుడున్ 15

వ. అందును. 16

క. పారాశర్యనికృతి యయి, భారత మను పేరఁ బరఁగుపంచమవేదం
బారాధ్యము జనులకుఁ ద, ద్గౌరవ మూహించి నీ వఖండిత[4]భక్తిన్. 17

త్రి. తెనుఁగు[5]బాస వినిర్మింపఁ దివురు టరయ, భవ్యపురుషార్థతరుపక్వఫలముగాదె
దీని కెడ నియ్యకొని వేడ్క నూని కృతిప,తిత్వ మర్థించి వచ్చితిఁ దిక్కశర్మ

వ. అనిన నద్దివ్యవచనామృతం[6]బు నాయుల్లంబున వెల్లిగొనిన బులకపునఃప్రణా
మంబు లాచరించి యప్రమేయప్రభావభావనాతీతుం డయ్యును నప్పరమేశ్వరుం
డాశ్రితులకు నత్యంతసులభుం డని బుధులవలన విని యునికిం జేసి ననుబోఁటి
బాలస్వభావునకు నిట్టిమహనీయమహిమ దొరకొనుటయుం గలుగున కాక
యని తలంచుచు నవ్విభునకు విన్నపంబు సేయువాఁడ నయి కొమ్మనామాత్యు
నాననం బాలోకించి తదనుమతి వడసి యిట్లంటి 19

క. భూరిభవశ్రాంత రుణ్య, క్షీరాంబుధి [7]నాదుతుచ్ఛచిత్తంబున వి
స్తారమహితముగ నునిచితి, వారయ నచ్చెరువు గాదె యఖిలాండపతీ 20

ఉ. ఎంతకు నేర్చునీవు నొకయింతటిలోన మదీయవాణి న
త్యంతవిభూతిఁ బెం పెసఁగునట్టినినుం గొనియాడఁ జేత దా
[8]నింతటిపెద్ద నీకరుణ నిట్లు మనస్థుఁడ నైతి నింక జ
న్మాంతరదుర్గదుఃఖములఁ దొలఁగునట్లుగఁ జేసి సుఖాత్ముఁ జేయవే. 21

వ. అని యుపలాలితుం డగుడింభకుండు దనకోలంది యొఱుంగక మహాపదార్థంబు
వేఁడుపిధంబున బ్రహ్మానందస్థితిం గోరి సర్వాంగాలింగితమహీతలం బగునమ
స్కారంబు సేసిన నజ్జగన్నాథుండు. 22

తే. జననమరణాదు లైనసంసార[9]దురిత,ములకు నగపడ కుండంగఁ దొలఁగు తెరువు

1 చింత. 2 ధర్మమార్గ...గని నిల్వ 3 లేక భక్తిమతి (భక్తి నతి) ..చుందు ను, త్పా (చూచి వ, త్పా) ...బొంది కా వ్య. 4 బుద్ధిన్. 5 బాసను నిర్మింపఁ దివురుటయును . నీ నియ్య (కెడ నియ్య). 6 బున నాయుల్లంబు పల్లవితంబుగాఁ .బునఃప్రణామంబుచేసి .(భావ భావాతీతుం). 7 నాదు .(వహిమముగ). 8 నెంతయుఁ బెద్ద. దలఁగునట్లుగఁ .. కృతార్థు. 9 దుఃఖ...వంపు నిమ్మునకుఁ దెరువు (తుంప నిమ్మునను దెరువు).

గను వెలుంగు నీ కిచ్చితి [1]ననిన లేచి, నిలిచి సంతోష మెద సింక నెలకొనఁ
వ. [2]మేలు కాంచి 24
క. వెలఁగియు నచ్చెరువును [3]సరి, నెలసి పొగలుమానసమున నెంతయుఁ బ్రొద్దేఁ
గఁ లలోనఁ గన్న చందము, దలఁచుచు నుండితిని భక్తితాత్పర్యమునన్. 25
వ. తదనంతరంబ. 26
ఉ. ఇట్టిపదంబు గాంచి పరమేశ్వరునిం గృతినాథుఁ జేసి యే
పట్టునఁ బూజ్యమూర్తి [4]యగుభారతసంహితఁ జెప్పఁ గంటి నా
పుట్టుఁ గృతార్థతం బొరసెఁ బుణ్యచరిత్రుఁడ నైతి నవ్విభుం
గట్టినఁ బట్టమప్రతిమకారుణికత్వమహావిభూతికిన్. 27
ఉ. కూర్చుట నూత్నరత్నమునకుం గనకంబునకుం [5]దగుజ్ జనా
భ్యర్చిత మైనభారత మపారకృపాపరతంత్రవృత్తిమైఁ
జేర్చినదేవదేవునకుఁ బ్రీతిగ నిచ్చుట సర్వసిద్ధి నా
నేర్చినభంగిఁ జెప్పి వరణీయుఁడ నయ్యెద భక్తకోటికిన్. 28
వ. ఇది యనన్యసామా[6]న్యకరణం బగుపరమధర్మప్రకారంబు 29
ఉ. కావున భారతామృతము కర్ణపుటంబుల[7]నారఁ గ్రోలి యాం
ధ్రావళి మోదముం బొరయునట్లుగ సాత్యవతేయసంస్మృతి
శ్రీవిభవాస్పదం బయినచిత్తముతోడ మహాకవిత్వదీ
క్షావిధి నొంది పద్యముల గద్యములన్ రచియించెదం గృతుల్ 30
వ. అని పూని యీదృశంబు లగు [8]పుణ్యప్రబంధంబులు దేవసన్నిధిం బ్రశంసించు
టయు నొక్కయారాధనవిశేషం బగుటం జేసి 31

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఓంకారవాచ్యునకు నన, హంకారవిరూఢభావనారాధ్యునకున్
హ్రీంకారమయమనోజ్ఞా, లంకారోల్లాసనిత్యలాలిత్యునకున్ 32
క. త్రిభువనశుకదృఢపంజర, విభవమహితునకు సమస్తవిష్టపనిర్మో
కభుజంగపతి కఖిలజగ, దభిన్నరూపునకు భావనాతీతునకున్. 33
క. శ్రుతిసీమంతమణికి నా, శ్రితవాంఛాపూర్తికరణచింతామణి కా
నతదురితతమోద్యుమణికిఁ, గ్రతు[9]భూషణమణికి లోకరక్షామణికిన్. 34
క. పరమశమ[10]నిరతసంయమి, వరమానసకుముదహాసవర్ధనచంచ

---

1 ననఁగ ..నిండు 2 ఇట్టు మేలుకాంచి. 3 మది, నెలసి (సరి, యెలసి) . (పొగవు) పొదల ..భక్తి 4 నయి భార .నేన యవ్విభుం ..ప్రతిమకావ్యకవిత్వమహా. 5 దగన్ ..(రమణీయుఁడ నయ్యెద). 6 న్యాకారం (న్యకారణం). 7 (నానఁ గ్రోలి యాం, ధ్రా) గ్రోలి సత్కవీం, ద్రావళి ..(సంస్కృత, శ్రీవిభవాశ్రితం). 8 పుణ్యప్రస్తావం. 9 భూషామణికి. 10 (నియత)...కమలహంసవర్తన...విస్ఫురణవిచిత్ర.

చ్ఛురణనఖచంద్రికావి, స్ఫురణాచిత్రప్రకాశశోభాభ్యాసకున్

క. హరిహరనాథునకు మను, త్సరిదాకల్పితమనోజ్ఞచరణశరస్సుం
దరమూర్తికి భావనత,త్పరచేతోయుక్తభక్తపరతంత్రునకున్

కథాప్రారంభము.

వ. ఏను విన్నపంబు సేయుతెలుంగుగా నంతస్సన్నిధిం గల్పితంబైన
[1]కావ్యంబునర్థంబు సంగతంబు సేసెద

క. శరణాగతసంశ్రితభయ, హరణా సురనికరశేఖరాచరణ[2]మణి
స్ఫురణాపరిచయరంజిత, చరణా వనమాలికాభరణాంగాభరణా 38

క. అజగవశార్ఙ్గాలంకృత, భుజగర్వనిరస్తదైత్యభూమస్తుత్యా
త్రిజగద్ధారణనిత్యా, భుజగసమాచరితశయన భూషణకృత్యా 39

క జలనిధిహిమవద్భూధర, కలితజనన కేళికౌతుకవ్యక్తావ్య
క్తలలితసౌందర్యస్ఫుర, దలఘుతను [3]శ్రీసనాథ హరిహరనాథా 40

వ. దేవా దివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము. 41

ఆ. కథ జగత్ప్రసిద్ధి గావునఁ బూర్వాపరార్థయుక్తి సేయునట్టిరయెడల
యత్న మించుకంత యయినను వలవదు, [4]వలసినట్లు చెప్ప వచ్చియుండు 42

వ మహాభారతంబు సమస్తదురితాపహంబును నభిమతశుభావహంబునుం గావున
నొక్కమహాఫలంబు గోరి జనమేజయుండు కృష్ణద్వైపాయనమహామునికారు
ణ్యంబు వడసి తదీయప్రియశిష్యుం డయినవైశంపాయనునలన వినినకథ యగు
టంజేసి తత్ప్రకారంబు నడపెద నది యెట్లనిన బరమపవిత్రులగు పాండుపుత్రుల
చరిత్రం బుపాఖ్యానసహితంబుగా వ్యాఖ్యానంబు సేయుచుండ వారలవనవాస
సమ్యగనుష్ఠానంబు సవిస్తరంబుగా విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున
కిట్లనియె. 43

చ మహితసముజ్జ్వలాకృతులు మానధనుల్ జనమాన్యు లంగనా
సహితము గాఁగ నేమిగతి సమ్యగుపాయ [5]నిరూఢవృత్తిమై
సహితులు కప్రభేద్యముగ నాపదమూఁడగునేఁడు మత్పితా
మహులు చరించి రంతయుఁ గ్రమంబున నా కెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా 44

క. అని యడిగిన వైశంపాయనుఁ డమ్మనుజేంద్రచంద్రు నధికౌత్సుక్యం
బునకలిమికిఁ దనహృదయంబున గాఢాదరము భరితముగ నిట్లనియెన్ 45

వ పాండవులు వనవాసంబు సముచితంబుగా [6]సలిపి పండ్రెం డగునేఁటికిఁ జటం
డమునకు ధర్మదేవతాసమాగమం బయినం దత్ప్రసాదంబున నజ్ఞాతవాససమ
యంబునకు భంగంబు గాకుండ వరంబు వడసి యంతకు మున్న తమవెనుక

1 వాక్యంబు. 2 భువన. 3 శ్రీ 4 వలసి. 5 నిరూఢ...మగు నా...మూఁడవ
యేఁడు. 6 జరిపి...యంతకు మున్న.

నడవులం దిరుగుచు నగ్నిహోత్రంబులఁ దోడన కొని వర్తిల్లుభూసురోత్త
ములు దమ్ముం బరివేష్టించి యుండఁ దా రనుష్ఠింపం బూనినపని వారల కెఱిం
గింపం దలంచి కర(కమల)ంబులు మొగిచి సవినయంబుగా నిట్లనిరి. 46

సీ. తెల్లంబు గాదె మీ కెల్ల సుయోధను చేసినకుటిలవిచేష్టితంబు
లకట మాతోఁ మీరు నడవుల నిడుమలఁ బొందితి [1]రొకభంగిఁ బోయెఁ గాల
మిది పదుమూఁ డగు నేఁడు మా కజ్ఞాతవాసంబు సలుపంగ వలయు నిందు
ధార్తరాష్ట్రులు సూతతనయసౌబలులును జెలుపన వేతురు చిన్నసన్న
ఆ. యెఱిఁగిరేని చాల నెగ్గు వాటిల్లు న, ట్లగుట మమ్ము నింక నతిరహస్య
వృత్తిమై నిరస్తవిఘ్నుల రై చరి, యింపుఁ డని యనుగ్రహింపవలయు 47

వ. అని చెప్పి రట్టిసమయంబున ధర్మనందనుండు విషణ్ణహృదయుం డై. 48

క. ఒకనాఁ డేమును నాపద,లకు విడుమరఁ గాంచి విప్రులం జుట్టలఁ బె
ట్టుకొని సుఖ[2]ముండఁబడయుదు, మొకొ యిప్పాటుండుఁగలదె యొరులెవ్వరికిన్

వ. అని డగ్గుత్తిక వెట్టి దుఃఖపరవశుం డగుటయు నమ్మహీసురవరులుం దమ్ములు
నతని నాశ్వాసించుచుండఁ దత్పార్శ్వంబున నున్న ధౌమ్యుండు తదీయవిషా
దాపనోదంబు సేయం దలంచి యిట్లనియె 50

ధౌమ్యుఁడు పాండవుల నూరార్చుట.

ఉ. ధర్మనిరూపకత్వమున ధైర్యమునన్ మహనీయ[3]వృత్తి స
త్కర్మవిధిజ్ఞతం జతురతామహిమన్ దృఢబుద్ధి నెవ్వరున్
ధర్మజుపాటి గా రనఁగ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధుఁడ వైనయట్టినీ
పేర్మికి నీడె దుర్దశల పెల్లునకున్ దురపిల్లు టారయన్. 51

వ. అట్లుంగాక 52

క. దేవతల కైన నొకొక, చో నలయున కాదె శత్రుసూదనపధికా
[4]లావాప్తికి మును దమస, ద్భావంబు లడంచి యుడుగఁబడి యుండంగన్ 53

సీ. నిషధాద్రియం దనిమిషపతి ప్రచ్ఛన్నసంచరణమున వర్తించుటయును
నదితిగర్భంబున నవతార మై వామనాకారమున హరి యడఁగుటయును
జననియూరుప్రదేశంబున నతినిగూఢంబుగా నౌర్వుండు డాఁగుటయును
ధేనుశరీరవిలీనుఁ డై యజ్ఞాతచర్య మార్తాండుండు సలుపుటయును
ఆ. వినమె యిట్లు వడిన[5]వీరలు పదపడి, తమకు నగ్గ మైన తఱి జయిం
రెట్లు ప్రబలి రిపుల నీవును నాపద, కోర్చి భంగపాటు దీర్చికొనుము 54

క. అనవుడు నప్పలుకులు విని, తనచిత్తము కలఁక [6]దేఱి ధర్మతనూజుం

---

1 రిబ్బంగిఁ జెలుపను జొంతుర(చిన్ని). ట్లగుటఁ జేసి మమ్ము. 2 మందఁ. 3 బుద్ధి ...పాటి గా రనఁగ ... పి (ల్లు టొప్పునే.) ల్ల నేటికిన్. 4 లావధికిని. ద్భావము (దలఁచి; లడఁచి) కొని యొదిగి పడి. 5 వీరలు...ప్రబల రిపుల. 6 దేఱి.

డనుజన్ములదెసఁ జూచిన, ననిలసుతుం డిట్టు లనియె నాతనితోఁ గన్ 55

మ. భవదాజ్ఞాదృఢబంధ[1]సంయమితశుంభద్వేగ మై కాక నాఁ
డవలీలన్ మనయర్జునద్విపము క్రోధావేశదుర్దాంతద
ర్పవిలాసోద్భటభంగి సే పడిరి కౌరవ్యాంబుజశ్రేణిఁ జి
క్కువడం జేయదె యొక్కవ్రేల్మిడిన నీకున్ వేడ్క సంధిల్లఁగన్. 56

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు దెలి వొందినమొగంబుతోడ శిరఃకంపంబు సేసె నట్టిసమయంబున నవ్విప్రు లందఱు నొక్కమొగిన మీతలంపునకు దైవం బనుకూలంబు గావుత మని పాండుపుత్త్రుల దీవించి పునర్దర్శనం బయ్యెడు మనుచు వీడ్కొని [2]నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ బాహ్యపరివారం బెల్లను సముచితప్రకారంబున వీడుకోలు వడసి తమతమపొందుపట్లకుం బోయిన. 57

ఉ. తమ్ములు ధౌమ్యుఁడున్ సతియుఁ దా నరదంబులతోడఁ క్రోశమా
త్ర మ్మొకచోటి కల్గఁ జని ధర్మతనూభవుఁ డందు నాఁటిరే
యిమ్ముల [3]సల్పి వేగుటయు నీప్సితకార్యము సేయఁగా విచా
రమ్మున నున్నచో ననురరాజతనూభవుఁ జూచి యి ట్లనున్ 58

క. మన [1]మొకయేఁడుర మీాయం, గనయుం దో నరుగుదేరఁ గా నెయ్యెడఁ బో
యిన నెఱుఁగ కుండుదు రె యి, ద్దినములు గడపంగ నెద్ది దెఱఁ గయ్యెడిరో

వ. అనిన [5]నతం డి ట్లనియె. 60

తే. ధర్మదేవత నీదుసత్కర్మమునకు, మెచ్చి యెంతయుఁ [6]బ్రీతిమై నిచ్చినట్టి
వరము గలుగంగ మనమేమివర్తనమున, నెచటనున్నను నొరులకు నెఱుఁగనగునె

వ. కురుజనపదంబుచుట్టుం బాంచాల చేది మత్స్య సాళ్వ విదేహ బాహ్లిక దశార్ణ శూరసేన కళింగ మగధదేశంబులు సుభిక్షంబులు [7]జనాకీర్ణంబులు నతిస్థిరంబులు నై నివాసయోగ్యత గలిగి యున్నయవి యని విందుము వానియందు మీాకుం జూడం బోలినయెడఁ దగినచందంబున నిలుచువారముగాక యనినం బ్రియం బంది ధర్మనందనుం డి ట్లనియె 62

క. అగు నది యట్టిద దైవము, దగ నిచ్చిన[8]యవ్వరంబు దప్పునె మనకున్
విగతభయవాసయోగ్యం, బుగ నొక్కెడ సెప్పు మిపుడ పోవఁగ వలయున్.

ఆ. నాకుఁ జూడ మత్స్యనరపతి[9]సద్ధర్మ, వర్తి సుజనహితుఁ డవార్యబాహు
బలుఁడు గాన నతనిపాల నందఱుఁ దగ, వైనపనుల నిలుచు టభిమతంబు 64

పాంచాలీపాండవులు దమమెలంగవలయుపనుల నిశ్చయించుకొనుట.

క. మనలోన నెవ్వఁ డెమ్మెయి, పనివెంటను విరటునకును వడయుద మది యె

1 సంశమిత. 2 నిజనివాసం (నిజాస్థానం). 3 నిల్పి. 4 మేవురమును నీయం 5 నాఖండల నందనుం డి 6 బ్రీతితో...నుండిన నొరుల. 7 నానాజనా. 8 యట్టివరము. . సెప్పఁ డిపుడ. 9 సత్పథ...నడచు టభి.

లను రక్షించి పరంపఱలు, వనతనమది నున్న తెఱఁగు [1]తథ్యము చెప్పఁడా. 65

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవితర్కంబును సవిస్మయంబును సగౌరవంబునుం గా
[illegible]త్తన సంకల్పించుచు ని ట్లనియె 66

సీ. [illegible] మహామూర్తియు మాంపవైభవమును సౌకుమార్యంబును సరళతయును
మాహాత్మ్యంబుఁ బ్రభుత్వమహిమయు నపగతకల్మషత్వంబును గౌరవంబు
శాంతియు దాంతియుఁ ద్యాగంబు భోగంబుఁ గారుణ్యమును సత్యసారతయును
ధర్మమయక్రియాతత్పరత్వంబును గీర్తిధనార్జనక్రీడనంబుఁ

ఆ. గలిగి జనుల నేలఁ గాని యెన్నండును, నొరులఁ గొల్చి తిరుగ వెరవు లేని
యట్టి నీవు విరటు నెట్టిపందంబున, ననుచరించువాఁడ వధిప చెప్పుము 67

క. అనినం దమ్మునినెమ్మన, మునఁ బుట్టినవగపు భావమున నెఱిఁగియు గీ
టునఁ బుచ్చుచుఁ బ్రస్తుతకా, ర్యనిరూపణదక్షుఁ[4]డయి మెఱయ నతఁ డిట్లనియెన్

క. సన్న్యాసివేషమునఁ దా, జన్న్యను గని యెపుడుఁ గొలిచి [5]సభ్యత్వమునన్
మాన్యుఁడనై పుణ్యకథా, విన్యాస మొనర్తు నతని వేడుకకుఁ దగన్. 69

క. శ్రౌతస్మార్తనిమిత్త, జ్యోతిర్విద్యలు [6]వహించి యోగ్యసమయసం
జాతప్రాగల్భ్యుఁడనై, చాతుర్యము మెఱసి మానసం బలరింతున్. 70

క. ఆతనితో నొక్కొకమఱి, కౌతూహలవృత్తికిం దగం [7]దొడఁగి మృదు
ద్యూతంబునఁ గ్రీడింతుం, జేతోముద మొదవ [8]నక్షశిల్పప్రౌఢిన్. 71

తే. మణిమయమ్ములుఁ గలధౌతమయములును సు, వర్ణమయములు నాదిగా వలయునట్టి
యక్ష[9]సాళులు గలవు నాకభిమతముగ, వానిఁ గొనిపోయి చూపుదు వరుసతోడ

వ. మఱియు [10]నవసరోచితంబు లగు వినోదంబులం బ్రమోదంబు వుట్టించుచుఁ
బ్రసాదంబునకుం బాత్రుండనై కంకుం డను నామధేయంబు ధరియించి చరి
యింతు నయ్యుర్వీశ్వరుండు మత్పూర్వవర్తనం బడిగెనేనియు ధర్మపుత్త్రుతోడి
మైత్రిం దగిలి యతనిపాల వసియింతు ననంగలవాఁడ నని చెప్పి యనిలతనయు
నిరీక్షించి తత్కాలజనితం బయిన ఖేదంబునం దొరఁగ సమకట్టు బాష్పజలంబులు
మగుడ నింకించుచు నిట్టూర్పు లడంచి ధైర్యం బవలంబించి యిట్లనియె 73

సీ. కడిమిమై సౌగంధికమున యక్షులమీఁద నడఁచి కృష్ణకుఁ బువ్వులట్లు దెచ్చెఁ
గిమ్మీరదానవు నమ్మాయ నిర్జించి విగతకంటకముఁ గావించె వనము
బకదైత్యుఁ దొడరి యాభంగి రూపఱఁ జేసి రక్షించె నేకచక్రాపురంబు
నప్పాటఁ బ్రబలు జటాసురు నశరి దండితుఁ జేసి మునులఁ బెట్టించుకొనియె

1 తప్పక 2 నయ్యమతనయ. 3 కీర్తియుం . సరసతయును... దాంతియుం శాంతియుం త్యాగం... ననుసరించు . వనధు చెపుమ. 4 మెఱయఁగ 5 సద్వృత్త 6 గ్రహించి. 7. గడఁగి 8 నక్షశిక్షా ; చాల్పశిల్ప. 9 సారెలు 10 నాతనిచిత్తంబునకుం దగిన తెఱంగున నవస... బాత్రభూతుండ (బాత్రంబ)... బాష్పంబులు నిగుడనీక.

తే. నితఁడు పుట్టినకోలెను నెసక[1]మెసఁగు, దర్పమునన వర్తిల్లు నుదగ్రహృదయుఁ
డకటయొరుచిత్తమునకెక్కునట్లుగాఁగ, మెలఁగియేమివిధంబునఁగొలుచువాఁడు.

వ. అనిన విని భీమసేనుం డిట్లనియె. 75

తే. ఏను వంటలవాఁడ నై యానరేంద్రుఁ, గొలిచి గరగరగాఁ గూడు గూర చిత్త
మునకు వచ్చినచందంబునన యొనర్చి, [2]నేర్చి మెలఁగుదుఁ గరము వినీతి మెఱసి.

ఉ. ఆఱురసంబులం జవులయందలి క్రొత్తలు పుట్ట నిచ్చలున్
వే ఱొకభంగిఁ బాకములు విన్నను వొప్పఁగఁ [3]జేసి చేసి నన్
మీఱఁగ బానసీని నొకనిం బురిఁ గాననియట్లుగాఁగ మే
గాఱియ వెట్టి యైన నొడికంబుగ వండుదు నెల్లకూరలున్. 77

తే. కఱియవాఁ[illegible]ంగఁదునియఁగావిఱువవలయు, నెడలఁ[4]గాళ్లలఁ జేతులఁ దొడలఁబట్టి
కసఁగి యసువుగఁ జేసి ప్రొయ్యిడుదుఁగాని, కత్తి గొడ్డలియడుగ నేఁగట్టియలను.

క. సూపాధ్యక్షుఁడు గలిగిన, నాపురుషునితోడ సఖ్య మగునట్లుగ నే
నేపాట నైన నడవఁగ, నోపుదుఁ దత్తద్విధప్రయోగములమెయిన్. 79

వ. అట్లుంగాక. 80

తే. [illegible]ంబుతోడఁ జేపట్టి హాంత, కారి విఱిచిన [5]యట్టు లగ్గలిక విఱుతు నై[illegible]
లాఁగు వేగంబు మెఱసి బలంబు నెఱపి, మల్లతనమున మెప్పింతు మనుజవిభుని.

క. వెక్కంప్ర నొక్కపోరను, [6]నుక్కఱ భంజింతుఁ జంపు టుడుగుదు రాజుం
గక్కటికమాఁపఱు లెంతయు, వెక్కసపడఁ జిత్రగతుల విహరింతుఁ దగన్. 82

వ. అదియును గాక కోలుపులి నైనను గారెనుపోతు నైన ను ద్ధ
న్మదకరి నైన నుగ్రమృగనాథుని నైనను గిట్టి ముట్టి బె
ట్టిదముగఁ గాలఁ గేలను గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁ బ
ట్టుదు నచ్చఁగంగ మాత్స్యుఁడు గడుం వెఱఁ గందుచుం బిచ్చలింపఁగన్. 83

వ. ఇట్లు నానాప్రకారంబుల నతని [7]మనంబు వడయుదు వలలుం డనుసమాఖ్య
వహింతు నన్మహీపతి నీవెవ్వరివాఁడ వని యడిగెనేని పాండవాగ్రజునకు
బానసంబు సేయుదు నసంగలవాఁడ ననిన విని ధర్మజుం డమ్మెయికి సమ్మతించి
బీభత్సు వీక్షించి ఘూర్ణమానమానసుం డగుచు నిట్లనియె. 84

ఉ. ఖాండవ మేర్చి దేవతలఁ గాననియాశ్వరుఁ గాంచె దోర్బలో
ద్దండమహాసురప్రతతిదర్ప మడంచి ప్రియం బొనర్చి యా
ఖండలు డున్నగద్దియసగంబున నుండె మహానుభావుఁ డీ
తం డొకమర్త్యుఁ జేరి యనుదాత్తత [8]నెమ్మెయిఁ గొల్చువాఁడొకో. 85

---

1 మెసఁగ...వర్తిల్లె నుదగ్రమూర్తి. 2 నిచ్చ. 3 సంఘటించి న, న్మీఱినబానసీ
గొరుచిం. 4 గాళ్లను...(ప్రోదిపుదుఁ). 5 యట్ల యగ్గ (లీల నగ్గ)...చలంబు. 6 నొక్కెడ
...జంప నొల్లక రాజుం. 7 మన్న...దనునామధేయంబు...దమ్మాటలకు సమ్మ. 8 నెట్టులు.

క. అనుమాటలు విని సంక్రందననందనుఁ డిట్టులనియె దైవంబుకతం
బున నాకు నొక్కపండం, బను వై యున్నయది [1]దీని నొంగా దనుఁడా. 86

వ. అమరనగరంబున కరిగినయెడ నూర్వశి నన్ను నపుంసకుంగా శపియించిన నాకు నాకేశుండు గరుణించి యీ[2]శాపఫలంబు భవదజ్ఞాతవాసవత్సరంబున ననుభవించి తదనంతరంబ శాపమోక్షంబు వడయు మని దీవించెం గావునఁ బేడితనంబు దాల్చి బాహులదీర్ఘత్వంబునకు గుణకిణంబులకుఁ గంచుకంబును శంఖవలయంబులును మాటు సేసికొని విరాటుకడకుం జని. 87

క. ఉత్తమకన్యా[3]జనులకు, నృత్తము గఱపంగ నాకు నేర్పుగలదు త
న్నృత్తమునకు నన్నేలుము, చిత్తమునకు నెక్కఁ బనులు సేసెద నందున్. 88

క. అని కొలిచి యే బృహన్నల, యనునామముతోడఁ గన్యకాంతగపుర[4]వ
ర్తన మొనరించుచు లాసిక, తనమున నిపుణుండ నై యతని మెచ్చింతున్. 89

క. [5]మానవపతి నన్నొక్కటి, దానవు నీ వనియె నేని ద్రౌపదికడ స
మ్మానంబు వడసి మెలఁగుదు, నానగళుల నృత్యగురువ ననఁ గలవాఁడన్. 90

తే. అనిన నిది వోలు నని యియ్యకొని యజాతవైరి యల్లన నకులునివలనుసూచి
నెమ్మనంబున నుమ్మలికమ్ము గదుర, నెలుఁగుచందంబు వేఱుగా నిట్టు లనియె. 91

ఉ. ఒప్పెడుమేనుఁ బెంపు గలయుల్లము నాగరికంపుఁజందముం
జెప్పక చూపఁ కీతనివిశేషముఁ దెల్పెడుఁ గొల్చు టెంతయుం
దెప్పర మేమి సేయుదుఁ గడింపవిచారము పుట్టె నెట్లితం
డప్పురి పంచరించునొకొ యన్యు లెఱుంగక యుండునట్లుగన్. 92

వ. అనిన నప్పలుకులకు నకులుం డిట్లనియె. 93

ఆ. అశ్వశిక్షకుండ నై మత్స్యభూవిభుఁ, గొలుచువాఁడ ఘుఱ్ఱములకు వలయు
తెఱఁగు లెల్లఁ [6]జాల నెఱుఁగుదు ధ్రాప్రుగా, నరయ నేరు వాని ననుదినంబు.

సీ. గోడిగజాతిలోఁ గొదమ పెంటుల నేర్చి మావుల హత్తించుమార్దవంబుఁ
[7]ద్రాళ్ళఁ బట్టింపంగఁ దఱి యైనకొదమలసంచంబు లెఱిఁగి శిక్షించునేర్పుఁ
గళ్లెలఁ బదిలంబు గానిగుఱ్ఱంబులఁ గ్రొత్తముట్టున కియ్యకొలుపు వెరవుఁ
బెనఁగుఖురాకలములఁ బిరుదుతనంబులఁ జలము డింపక తీర్పఁ జాలుటయును

తే. నలవరించినవాఁడ లాయమున నున్న, యపుడు దోడ కించుకయు లేనియట్లుగాఁగ
మాటిమాటికిఁ బరికించి మందడీల, కెల్ల నూఱట యగుచు వర్తిల్ల నేర్తు. 95

క. దామగ్రంథి యనఁగ నొక, నామము వెట్టుకొనువాఁడ నాత్రొంటివిధం
బామను జేశ్వరుఁ డడిగిన, నే మీకడవాఁడ నందు నిది దెఱఁ గధిపా. 96

---

1 దాని కాఁ...ఁడీ. 2 శాపంబు ఫలం...గుణకిణాంకంబులకుఁ. 3 జనముల. 4 న, ర్తన. 5 ఆనరపతి...(నా నెలఁతకు) నా నగరున నృత్త. 6 జూచి యెఱుఁ. 7 ద్రాళ్లను (ద్రాములఁ) బట్టంగఁ...సంచు లెఱింగి...గళ్లెలఁ...బిరుసుఁదనం...దొసఁ గించుక.

క. అనినఁ గడు లెస్స యని నెమ్మనమున నూఱడి విభుం డమానుష తేజో
ధనుఁ డగుసహదేవుఁ గనుం, గొని యిట్లను వగలు మిగిలి కొందలఁ బడుచున్ 97

చ. అకుటిలుఁ డార్యసమ్మతుఁ డహంకృతిదూరుఁడు నీతినిర్మలా
త్మకుఁ డనవద్యశీలుఁ[1]డు సధర్ముఁడు దాంతుఁడు గొంతి ముద్దుసే
యుకొడుకు మేను లేఁత దనయుల్లము మెత్తన యిట్టియాతఁ డె
[illegible]కొ యొరు నాశ్రయించు విధి యోపడె యెవ్వరి నెట్లు సేయఁగన్ 98

క. అనుడు నతఁడు దనచిత్తంబునఁ దోఁచినవిధము ధర్మపుత్రునితో ని
ట్టని చెప్పె నాతనికిఁ బుట్టినయుత్తలపాటు గొంత డిందుపడంగన్ 99

క. [illegible]లారి[illegible]నమునకు నేఁ, జాలుదు నని కొలిచి మత్స్యజనపాలుకడన్
మే లగునపవడిఁ దంత్రీ, పాలుం డనుపేరితోడఁ బరఁగుదు నధిపా. 100

సీ. వం[illegible]ల నైనను [illegible]ల నేర్పడఁగ నొక్కభంగిఁ జేపఁగఁ జేసి [illegible]పాఁడి గొనఁగ
బడుగుల నైనను బాటించి పరికించి గోమున మైఁ గండక్రొవ్వు దేఱఁ
దెవులుగొంటుల నైనఁ దేర్చుసంకటమున కోపి ముందటియట్ల రూపుసేయ
నట్టిల నైనను నలువైనవెరవున ముట్టి యంటఁగఁ బట్టి కట్టి విడువఁ

ఆ. బిడుకఁ గడుపు నేర్పు బెదరు వా[illegible]ఁగ నీరు, మేపుగలుగు నెడకు మెలఁగ వెలుప
మెకము నపయ ముచ్చు మొలగిన వెలకొట్టు, నేర్తుఁ బసికిఁ జాలఁ గాత్తు నేను.

వ. నన్ను [illegible]టుండు మున్ను నీ వెందుండు దని నిరూపించెనేని యుధిష్ఠిరుగోష్ఠం
బుల కధిష్ఠాతనై యుండుదు ననియెద నని పలికినఁ గౌంతేయాగ్రజుం డిది యు
క్తం బగు నని యనుమతిసేసి పాంచాలి నాలోకించి ఖిన్నాంతఃకరణుం డగుచు
నిట్లనియె 102

చ. ఇది గడుసు[illegible]కుమారులు పను [4]లేమియుఁ [illegible]యఁగ నేర దెంతయున్
మృదు వొకఁడుపాటునకు మేకొనఁ జాల దుదాత్తచిత్త యొం
[illegible] దిరుగుదాని కోర్వ దొకటిం దనుఁ దా నవరించుచో [5]ప్పెఱుం
గదు తగ నొండులం గొలువఁ గా వెర వెమ్మెయిఁ గల్గు నక్కటా 103

క. అనిన నతనిచిత్తంబున, వెనుఁబాటంతయును బాయ వెరవుకలిమి యె
ల్లను దెలియునట్టుగా ని, ట్లనియెం బాంచాలి యుచిత మగుచందమునన్.

క. సైరంధ్రివేషంబునఁ, జేరుదు నంతఃపురంబుచెంతకు నన్నా
భూరమణుదేవి యెంతయు, గౌరవమునఁ బిలువ నం[illegible]గా వినయమునన్.

---

1 దసమానుఁడు (దాన్తుఁడు) శాంతుఁడు...విధి యొప్పదె 2 పాలు ..దీర్చి సంక... [illegible]అవల...నలవు[illegible] వెర.. , [illegible]వులను నై[illegible]లు నెడల మెలఁగమలుప, మృగము [illegible]పయ రేప గళులు గొట్ట (పగలు రేలరికట్ట). 3 తపంగుం. 4 తెవ్వియు జాలదు భీతచిత్త యొం, టిది దిరుగాడ నోర్వ నొకటేనియుఁ దా నవ; దొకటిం దను దాన వరించు తగ నొద్దనుం గొలువఁగా. 5 గాఁ గలదు పగన్, గాఁ [illegible]జెలు పనుఁరన్.

క కని కొలువు సేసికొని మాలిని నాఁ జని సాధ్వి యిది మలీమసవృత్తం
బునఁ బొంతఁ బోవ దెన్నఁడు, ననువ్రేఁకఁదనంబు దోఁచు నట్లు చరింతున్ 106
సీ కలపంబు లభినవగంధంబులుగఁ గూర్చి తనువున నలఁదుదు ననువు గాఁగ
మృగమదపంకంబు మృదువుగా సారించి తిలకంబు వెట్టుదుఁ జెలువు మిగులఁ
బువ్వులు బహువిధంబులఁ గట్టి ముడి కొక్కభంగిగా నెత్తులు వట్టి యిత్తు
హారముల్ మెఱయ నొయ్యారంబుగా గ్రుచ్చి యందంబు వింతగా నలవరింతు
ఆ వివిధశిల్పములఁ బ్రవీణ నై మఱియును, వలయుపనుల వెంట మెలఁగ నేర్తు
మత్స్యరాజమహిషిమనమున మక్కువ, నెలకొనంగ నిట్లు గొలువ నేర్తు 107
క మును నీ వెచ్చో నిలుతే, పనిమెయి వర్తిల్లు దనినఁ బాంచాలికి నే
ననుచారిణి నై తగఁ బంచినగరువపుఁబనులు నేర్చి చేయుదు నందున్ 108
వ అనవుడు ధర్మనందనుండు ద్రుపదనందన కిట్లనియె 109
క మనవంశం[1]బును వృత్తంబును బెంపును గావఁ జాలుపుణ్యసతివి దు
ర్జను లగుతులువలతలఁపులు, గనుఁగొని యేమఱక మెలఁగఁగా వలయుఁజుమీ.
వ అనిన విని యాజ్ఞసేని యనాదరమందస్మితసుందరవదనారవింద యయి యతని
కిట్లనియె 111
క ఆరయ నెందును గౌరవ, భారం బెడలంగ నీక పాతివ్రత్యా
చారముమై వర్తింతురు, సైరంధ్రీజాతివారు సౌజన్య[2]మునన్ 112
క కావున నుచితము లగు నా, కావెంటం గొలిచి తిరుగునప్పుడు మితభా
షావిరచనమును వ్రతసం, భావనమును గౌరవంబుఁ బాపభయంబున్. 113
క. అని చెప్పిన విని యగుఁ బొ, మ్మని కైకొని ధర్మతనయుఁ డందఱమును ని
ట్లనపాయత వర్తిల్లుద, మని తమ్ములతోడ నిశ్చయంబుగఁ బలికెన్ 114
వ ఇవ్విధంబునఁ గార్యంబు నిర్ణయించి మనయగ్నిహోత్రంబుల నెల్ల ధౌమ్యులు
రక్షించువారు వంటలవారును మహానసాధ్యక్షులును బాంచాలీపరిచారికలును
ద్రుపదపురంబున నిలుచువారు రథంబులు గొని యింద్రసేనాదులైన సారథులు
ద్వారకానగరంబున కరుగువారు వీరెల్లను దమ్మెవ్వరైనను మనవార్త లడిగి
రేని ద్వైతవనంబున మమ్ము విడిచి పోయి రట యెఱుంగ మనం గలవా రని
చెప్పి యిత్తెఱంగున నభ్యంతరపరివారంబు నెల్ల [3]నియోగించి వీడుకొలిపె
నయ్యవసరంబున ధౌమ్యుండు పాండుకుమారుల కిట్లనియె. 115

ధౌమ్యుఁడు పాండవులకు సేవాధర్మంబు తెలియించుట.

క. ఎఱిఁగెడువారికి నైనను, గఱపక తక్క రుచితప్రకారము శుభముం
గొఱలు హితు లట్లగుట నం, దఱకును జెప్పంగ వలయుఁ దగియెడుబుద్ధుల్
వ. అదియునుంగాక 117

1 బున వృత్తం...తులువలమానములు. 2 నిధి. 3 నిలుప నియోగిం.

తే. కౌరవాన్వయజాతులై గౌరవమునఁ, బెరిఁగినట్టిమీరొండొకనరునిఁ గొలిచి
[1]మసలి వర్తిల్లి మానావమానములకు, నోర్చి యడఁకువతోడన యునికి యరిది.

క. పెంపి వివిధాస్త్రవిద్యా, జ్వాలల వెలుఁగొందుపాండవజ్వలనం బా
[2]లత మంగల దోఁచెరినఁ, గాలవిరోధంబు మఱచి కార్యముఁ దప్పున్ 119

వ. కావున మీకు నభ్యూహదార్ఢ్యంబుగా నానేర్చినవిధంబున నుపదేశం బవశ్య
కర్తవ్యంబు రాజులం గొలిచి యెమ్మెయి నయినను బ్రదుకుజనంబులు గీడునుం
[3]బొరయ కుండునట్టిసాధారణనీతి సంక్షేపరూపంబున నెఱింగించెద సావధా
నులరయి వినుండు. 120

క. తగఁ జొచ్చి తనకు నర్హం, బగునెడ నాసీనుఁడై రూపు మవికృతవేషం
బుగ నెమ్మి మెఱిఁగి కొలిచిన, జగతీవల్లభున కతఁడు సమ్మాన్యుఁ డగున్

క. నరనాథుఁ గొలిచి యలవడఁ, దిరిగితి నా కేమి యనుచుఁ దెంపున [4]లేమిఁ
మరుగు ... నెలఁగినఁ, బురుషార్థంబునకు హాని పుట్టక యున్నే. 122

ఉ. రాజగృహంబుకంటె నభిరామముగా నిలు గట్టఁ గూడ దే
యోజ నృపాలుఁ డాకృతికి నొప్పగు వేషము లాదరించు నే
యోజ విహారముల్ సలుపు నుల్లమునం దదు వేడ్క సేయు నే
యోజ వినంగ నొప్పు పలుకు [5]...లకుం దగ దట్లు సేయఁగన్ 123

క. పుత్త్రులు పౌత్త్రులు భ్రాతలు, మిత్త్రులనరు రాజు లాజ్ఞ [6]మీఱిలినచో ...
శత్రులకా ... నియమలుకిగుఁ, బాత్రము ...దుయ నిజశుభస్థితిపొంటన్ 124

క. వసుమతిపని చేయు కార్యంబున కర్హము సొచ్చి [7]నేరుపున మెలఁగుచుఁ దా
నునుబయిఁ బూసికొనుటఁ దగ, నునుమెలఁగిన మెలఁకువకును ముప్పగుఁ బిదపన్.

క. రాజునొద్దఁ బలుపురుసు ... గాఁగఁ, దిరుగుపనుల కెంత తేజ మయిన
... బుద్ధిగలుగుఁ ... రొల్ల ... మీఁదఁ, జేయు దెచ్చు ... సిద్ధ మగుట 126

క. ఊరక యుండక పలుపుర, ... మొనఁగఁ బలుకఁ దొరయక మదిం
జేరువ గలవారి ... తెలిసి పలుకి వలయు ధరణీశుకడన్ 127

క. ... నొగులను, మా ... యునికి [8]లెస్స మనుజేంద్రు కడం
... ట్టులు దా, మీఱి కడఁగి వచ్చి ... మెయిఁ బోన వలయున్

చ. ... గానియట్లుగా
... చి యే ... మనో యొకరు సూచునక్కొ యొ
వ్వరి ... వచ్చునో ... తని కంచుఁ జూడ్కి ను
స్థిరముగ ... [9]పర్చు మనుఁగుట నీతి గొల్వనన్ 129

క. పగిళులు లోఁగి ... పగు నే ... లి నుగ్గడించి దన కేర్పడ నొం

1 మసలి. 2 ... గ్రాలువిరోధంబు మఱచికార్య. 3 దొరయ. 4 లే కమ్మరి. 5 నొడ్లకు నుం. 6 మీఱి. 7 ... పుస... బాసికొనుట ; బూసికొనిన 8 ... కుం. 9 చేరిచి.

డుగడం బుట్టినఁ బతి విన, నగుపని సెప్పెడిది గాక యాతనితోడన్ 130

క అంతిపురముచుట్టఱికం, బెంతయుఁ గీ డంతకంబె నెగ్గు తదీయో
పాంతచరకుబ్జవామన, కాంతాదులతోడిపొందుకలిమి భటునకున్ 131

ఆ ఉత్తమాసనములు నుత్కృష్టవాహనం,బులును గరుణఁ దమకు భూమిపాలుఁ
డిక తార యెక్కు టెంతటివిన్నన, గలుగువారి కైనఁ గార్య మగునె 132

క పన్నన కుబ్జక యవమతి, ద న్నొందిన స్రుక్కఁబడక ధరణీశుకడఁ .
ము న్నున్నయట్ల మెలఁగిన, యన్నరునకు శుభము [1]లొదవు నాపద లడఁగున్

క జనపతి యెవ్వరినైనను, మనుపఁ జెఱుపఁ బూని యునికి మదిఁ దెలియ నెఱిం
గినయేనిఁ దాను వెలివుచ్చునె మునుము న్నెట్టిపాలసుండును దానిన్ 134

ఉ ఎండకు వాన కోర్చి తనయిల్లు ప్రవాసపుఁ జోటు నాక యా
కొండు నలంగుదుఁ నిదురకుం దఱి దప్పెడు డప్పి పుట్టె నొ
క్కండన యెట్లొకో యనక కార్యము ముట్టినచోట నేలినా
తం డొక [2]చాయ చూపినను దత్పరతం బనిసేయు టొప్పగున్. 135

క తా నెంతయాప్తుఁ డైనను,హీనాయకు సొమ్ము పాముసొమ్ములుగా లో
నూనినభయమునఁ బోరయిక, మానినిఁ గా కేల కలుగు మానము బ్రదుకున్.

ఆ ఆవులింత తుమ్ము హాసంబు నిష్ఠీవ,నంబు గుప్తవర్త[3]నములు గాఁగఁ
జలుపవలయు నృపతి గొలువున్నయెడల బా,హిరము లైనఁ గెలని కెగ్గు లగుట.

క వైరులదూతలు నెర వగు, వారు నిరాకృతులుఁ బాపవర్తులుఁ దమకుం
జేరువగా వర్తించుట, నేరమి తుదిఁ బోయి చేటు నిందయు వచ్చున్ 138

ఆ. వసుమతీశుపాల వర్తించునేనుంగు, తోడ నైన [4]దోమతోడ నైన
వైర మగు తెఱంగు వలవదు తా రెంత, పూజ్యు లైన జనులపొందు లెస్స.

క కలిమికి భోగముల కదా, ఫల మని [5]తను మెఱసి బయలుపడఁ బెల్లుగ వి
చ్చలవిడి భోగింపక వేడ్కలు సలుపఁగ వలయు భటుఁ డడంకువతోడన్ 140

వ. అని యిట్లు పురోహితుండు సేవాధర్మం బెఱింగించిన ధర్మజభీమార్జుననకుల
సహదేవులు ప్రసన్నచిత్తులై యి ట్లనిరి. 141

క తల్లియుఁ దండ్రియు దైవము, నెల్లసుహృజ్జనము మీర యిట్లు గొలిచి వ
ర్తిల్లెడుతెఱంగు లెంతయుఁ, దెల్లము సేసితిరి బ్రదికితిమి మీకరుణన్ 142

ఆ అనిన ధౌమ్యుఁ డిట్టు లనియె నీవత్సర, [6]మొకఁడు నెట్టులయిన నుడిగి మడఁగి
సంకటముల కోర్చి చరియించి యాపద, నిస్తరించి పిదప నెగడ వలయు. 143

క. అనవుడు నట్టుల చేసెద, మని వారలు భక్తియుక్తి నతనికి నభివం
దన మొనరించినఁ దగుదీ,వన లిచ్చె నతండు గాఢవాత్సల్యమునన్. 144

---

1 లాలయు. 2 చోటు. 3 నంబు. 4 మైత్రి దొడరవలయు. 5 తా. 6 మకట ..నడఁగి
మడఁగి.

క. భూదేవోత్తము నాశీ, ర్వాదంబులఁ బ్రీతిఁ బొంది వారలు ప్రస్థా
నాదరపరు లగుటయు స, మ్మోదావహపుణ్యకర్మముల కుద్యతుఁ డై. 145

ఆ. అతఁడు నియతితోడ నగ్నిసముజ్జ్వలం,బుగ నొనర్చి [1]కామ్యపూజ దీర్చి
యానపాయమంగళార్థంబు లగుమంత్ర,సంచయములు దగ జపించుచుండె.

పాండవులు పాంచాలితోడ విరాటునగరంబునకు బయలుదేఱుట.

వ. తదనంతరంబ హుతవహునకుం బురోహితునకుం బ్రదక్షిణంబు సేసి యమ్మహీసురవరేణ్యు ననుమతి వడసి పాండవులు పాంచాలిం బురస్కరించుకొని యాతండును దోడ్పడ యరుగుదేరం గదలి శుభనిమిత్తంబులు గైకొనుచుం జని దశార్ణదేశంబున కుత్తరంబునఁ బాంచాలజనపద యామ్యదిగ్భాగంబున సాళ్వశూరసేన విషయంబులలోనం గాళిందీదక్షిణతీరం బొడసికొని పశ్చిమాభిముఖప్రయాణంబుల నెమ్మనమ్మ వ్యాహారంబుల శరీరయాత్రలు నడపుచు నానామృగవివిధవిహారంబులను మనోహరకుసుమకదంబగంధమకరందబిందుసందోహసుందరతరుచ్ఛాయాసేవనంబులను నగులకరాగపరంపరాఘూర్ణితభాసురజలాశయసమవగాహనంబులను సరిత్సంగమస్నానాద్యనుష్ఠానంబులను బహుప్రకారపాదపగుల్మలతావలోకనంబులను బక్షికులప్రకరానేక భంగివిరుతాకర్ణనంబులను వినోదించుచు గానవమార్గంబుల నరిగి మత్స్యమండలంబుగడి సేరి ధౌమ్యుని వీడుకొని రవ్విప్రవరుండును నొక్కపుణ్యాశ్రమంబున వసియించె వారు మఱియు నూళ్లుసొరక యడవితెరువుల నడచి విరాటునగరంబున కనతిదూరం బగు కాంతారంబున నడిమి పోవుసమయంబునఁ బథిశ్రమంబు నూని యాజ్ఞసేని యిట్లనియె. 147

ఉ. డస్సె జనించె వ్రేళులపుటంబులు పొక్కఁగ దొడంగె గోళ్లలోఁ
గప్పులఁ జొచ్చె నెత్తురులు నిత్తఱి నాకుఁ గడుం వశంబు గా
దప్పర మిచ్చె నిచ్చె దనువానల నప్పిరి నెంతగవ్వొకో
యుప్పరసంగి సొఱఁగుడుగు నేఁ గడుదానిక నోర్వ నెమ్మెయిన్. 148

వ. అనవుడు. 149

క. తనువుదీఁగ గసుఁగందగు శోషంబును జొరగొను చుండ ధర్మపుత్త్రుఁడు నకులుం
గనుఁగొని దుర్గగమ్మతనం, దన చెలి యాతనికిఁ జూపి తగ నిట్లనియెన్. 150

ఆ. అకట మనసు వచ్చినది గడునవ్వ నేఁ, గష్టరంబు సొత్త మని తలంచి
తఱిమి నడచితిమి లతాతన్వి యిది నడ,గొనియె మోచి తెమ్ము కొంతదవ్వు

క. అనిన విని ఘూని గ్రక్కునఁ, దనుదేరమి నతఁడు డస్సెఁ జాలం డని నె

1 కాల్య. 2 ...పారణంబు ప్రవరానేక ...మండలంబుగడిసి; కడిసితి మని 3 మిఱ్ఱొచ్చె టఱొచ్చె ... నెంతసపవ్వొ... నోప నెమ్మెయిన్. 4 బురికొను...(ద్రుపదాధిపనం) ద్రుపదాత్మజ..., అని కొయ్యనెఁ బూం?. 5 తడవు. 6 యతఁడు.

మ్మనమున నెఱింగి యాతని, యనుజన్మునిఁ [1]బనిచె నతఁడు నలసుం డయినన్
వ సవ్యసాచిం జూచి. 153
ఉ ఇమ్మదిరాక్షి దన్నె మన కీనడుమన్ విడియంగ నొండుచో
టిమ్మును గాదు నిక్క[2]మని కేమును దన్నితి మట్లు గాన నీ
వెమ్మెయి నైన గని ధరియించి పురంబుసమీపభూమికిం
దెమ్మని చెప్ప నాతఁడును దెచ్చెఁ బ్రియంబునఁ బుష్పకోమలిన్ 154
క మోచికొని వాసవాత్మజుఁ, డాచెలువం దేర నిట్టు లరిగి పురము దృ
గ్గోచర మగుటయుఁ దమ్ములఁ, జూచుచు వారలకు ధర్మసుతుఁ డి ట్లనియెన్.
క చక్కనిచిక్కనిమేనులు, నిక్కొ[3]దండములు నైన నెఱుఁగరె మన మీ
చక్కటి నిలుతమె శస్త్రము, లొక్కెడ దాఁచుటకు వేషయోజనములకున్
వ అనిన నిది కార్యంబని మధ్యమపాండవుం డాసుమధ్య నొక్కశీతలసికతాతలం
బున డించెఁ దక్కినవారలు నట్లచేయుద మని నిలిచి రట్టియెడం బాండవాగ్ర
జుండు గాండీవిచేతివి ల్లుపలక్షించి యతని కి ట్లనియె 157
క మనశస్త్రాస్త్రంబులు దక్కినయవి యొకభంగి [4]వీటికిని గాండివముం
గొనిపోయితిమేని సుయోధనునకు నగపాటు నిశ్చితం బూహింపన్ 158
వ [5]అనవుడు 159
చ ఇది పెనుఁబాముచందమున నెంతయు భీషణ మై జనంబులన్
బెదరఁగఁ జేయు న ట్లగుటఁ బెట్టి చనన్ వలయుం [6]దలంచి నా
హృదయము దీనిఁ బాయుటకు నియ్యకొనం జొర దెట్లు సెప్పినం
దుది నొకచోట వైచుటయ తోఁచినకార్యము నయ్యెడుం గటా 160
వ అని వితర్కించుచుం గిరీటి యురియాడుచిత్తంబు నుత్తలం బుడిపికొని నిశ్చ
యించి యాయుధంబులు నిక్షేపించుటయ కర్జంబుగాఁ బలికి యోగ్యస్థలనిరూ
పణంబునకు నలుదిక్కులుం బరికించి ప్రేతభూమిపరిసరారణ్యంబునందు 161
సీ [7]నెగసినకొన లేచి నిగిడి యంతంతను నవులఁ ద్రోవఁగఁ దనరారుదానిఁ
జాఁగినశాఖలాశాచక్రమునకొలందులు బారవెట్టంగఁ బొలుచుదానిఁ
గవట లొండొంటితోఁ గదియుచు నెడములు ద్రింగి ప్రబ్బఁగ సొంపుమిగులుదాని
లోనిజొంపము పవలును బెనుజీకటి నొదవించి పొదలంగ నొప్పుదానిఁ
తే గనియెఁ బవమానవివిధనర్తనకళానువర్తిఁ గాకఘూకారవస్ఫూర్తిజాత
భీతిపరిసరవర్తి నాభీలభుజగ, చండమూర్తి శమీతరుచక్రవర్తి 162
వ కని యమ్మహామహీరుహంబు ధర్మనందనునకుం జూపి యి ట్లనియె. 163

1 బనిచె నాతఁ డపశుం. 2 ముగ నే ..చెప్పె...లన్. 3 లుఁ జూచి 4 విచటికిని. 5 అన వుడు నర్జునుం డి ట్లనియె. 6 దలం (ప నా) చినన్ నొకచోట వైచుటయుఁ, నొకభంగి వైచు టది. 7 నిగిడిన, నెరసిన ..ద్రోచుచు .వివిధవర్తన

శా. పక్షివ్యాకులముం బరేతనిలయోపాంతోత్థముం డాకినీ
రక్షోభూతపిశాచగోచరము [1]దుర్గంధంబు నై చూడఁ జ
త్తక్షోభం బొనరించు నట్లగుటఁ జెంతం జేర రా దీశమీ
వృక్షం బెవ్వరి కిందుఁ బెట్టుదమె పృథ్వీనాథ శస్త్రాస్త్రముల్. 164

క. [2]పెనుఁబోఁడువుఁ బఱపు జొంప, మ్మును గలయది దీన నెల్లపురుషులకుఁ బ్రయో
జన మొకఁడు లేదు సేరం, జనఁ జూడఁగ నరయ నెక్క సమకట్టంగన్ 165

ఉ. కావున దీనియం దిడుట కార్యము గైదువు లెల్లఁ గేశచ
ర్మావృతసంచయంబుగ శవాకృతిగా నొనరించి కట్టినం
బోవరు దీనిదిక్కు కొఱలు భూవర నెమ్మది నూఱడిల్లు మె
చ్చోఁ వసియించినం బిదపఁ జొప్పడుఁ గ్రమ్మఱ వచ్చి కైకొనన్. 166

పాండవులు దమయాయుధంబుల శమీవృక్షమునఁ బెట్టుట.

వ అని చెప్పిన నందఱు న త్తెఱంగున కియ్యకొనుటయు నతండు గాండివం[3]బు నవలోకించి

చ అనిమిషదానవాంబరచరాదికజాతుల నెల్లఁ బోర నీ
ధనువునఁ గాదె [4]గెల్తు సముదగ్రవిరోధి భయావహంబు దీ
నిని నొకమ్రానఁ గట్టి చను నిశ్చయముం దగఁ జేసె దైవ మే
మనఁ గల దట్లకాక యని యాత్మ నలందురి మందచేష్టుఁ డై 168

వ ఎక్కుడించినఁ బాండవాగ్రజుండు 169

క దనుజకులత్రాసకరం, బును రిపుభంజనము రత్నభూషితరూపం
బును గురు[5]దేశాహ్లాదన, మును నగునిజకార్ముకంబు మో పెడలించెన్ 170

వ తదనంతరంబ భీమనకులసహదేవుల దెసఁ గనుంగొని. 171

సీ సైంధవయక్షపాంచాలత్రిగర్తుల దీనన యోర్చితి మానధనుఁడ
సౌరాష్ట్రనాథాదిశత్రులు దీనిచేఁ గాదె మర్దితు లైరి ఘనభుజుండ
కాళింగపాండ్యమాగధుల నిర్జించుచో నిదియ కైదువు నీకు విదితయశుఁడ
యని క్రమంబున వార లందఱవిండ్లును పెం పెసలార వేర్వేఱ పొగడి

ఆ. గొనయములు వదల్ప ననుమతి సేయుడు, వారు నట్ల చేసి తేరఁ జాప
ములును దొనలు వర్మములు నసిముద్గరా,ద్యాయుధములుఁ గూడ నతఁడు గట్టె.

వ ఇట్లు పూర్వోక్తప్రకారంబునం బొదివి మహోరగంబులం బెట్టియలం బెట్టి కట్టు
చందంబున బంధించి వానిం గొనుచు నయ్యజాతశత్రుండు ధర్మదేవతాదత్త
వరుం డగుటం జేసి నిశ్శంకం బైనయంతఃకరణంబుతోడ శమీవృక్షసమారో
హణం బాచరించి 173

1 దుర్గంధంబు. 2 కనుఁబోఁడువు. 3 బుపలక్షించి 4 గెల్చుట యుదగ్ర, గెల్చితి సుదగ్ర 5 దేవా.

తే. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశదిక్పాలచంద్ర
సూర్యపవనదేవతాపితృస్తుతు లొనర్చి
దివియు భువియును జూచి ప్రార్థించి యొక్క
విపులశాఖ నాయుధములు వ్రేలఁ గట్టి 174

వ ఇట్లు గట్టి తదీయాధిదైవతంబుల నుద్దేశించి నమస్కరించి 175

క నరునకు నాకుం దక్కఁగ, నొరులకు మీరూపు సూప [1]కున్నది విషవి
స్ఫురితఫణిజగభంగి భయం, కరమూర్తులు దాల్చియుండఁ గా వలయుఁ జుఁడీ

ఉ. భీముఁడు ధార్త[2]రాష్ట్రకులభీషణరోషుఁడు చిత్త మెప్పు డే
త్తై మున మెత్తునో యతనియాగ్రహవృత్తికి లోను గాక మీ
రేమెయి నైన వంచన వహించి తొలంగుట మత్సమీహితం
బమఱ కుండఁ గా వలయు నివ్విషమాబ్దములోన నాతనిన్ 177

వ అని వేఁడికొని వృక్షంబు డిగ్గి దానికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ప్రణమిల్లి భీమసేను దెస మరలిచూచి సాంత్వనవచనసమేతంబుగా నతనిం గౌఁగిటం జేర్చి యనునయించి తమ చేసినవిధంబు తత్ప్రదేశవర్తు లయినగోపాలాదిక్షుద్రజనంబులకు మఱుఁగు వెట్టం దలంచి వారల కభిముఖులై పాండునందను లందఱు నిట్లనిరి

చ. ఇది [3]శతవృద్ధ మాజనని యిప్పుడు మృత్యువుఁ బొందె నిట్లు సే
యుదుము కులప్రయుక్త మగు చున్నసనాతనధర్మ మిత్తెఱం
గ దహనకర్మ మొల్లమది గానిది గా మును నిశ్చయించి మా
మొదలిటివా రొనర్చువిధముం గొనియాడితి మేము నియ్యెడన్ 179

వ అని యిట్లు పలుమఱుం దెలియఁ బలికి శస్త్రాస్త్రంబుల నిక్షేపణంబు నిగూఢం బగుటకు నూఱడిల్లి యచ్చేరువం జచ్చినపసరంబు వడి యున్నం జూచి సహదేవుం బనిచి ధర్మతనయుండు దానిచర్మం బొలిపించి శీతాతపవర్ష పరిహారంబుగా నాయుధంబులం బొదివించి మఱియును దత్సమీపంబున నొక్కశుష్కశవంబు నవలోకించి యిది యంధవృత్తి యైనమానవుకళేబరంబు గావలయు ననుచు నదియునుం గైదువులకట్టపయిం బెట్టి కట్టించె నివ్విధంబున నత్యంతగుప్తి యాచరించి దీనిదుర్గంధంబున వనచారు లెవ్వరుం జేర రని నవ్వుచు వార లచ్చోటు వాసి విరాటపురాభిముఖులై చనుచుండి యజ్ఞాతవాసకాలంబునం దమరహస్యవ్యవహారంబునకు ననువుగా నేవురపేళ్లును గ్రమంబున జయుండును జయంతుండును విజయుండును జయత్సేనుండును జయద్బలుండు నని సంకేతించుకొని యాజ్ఞసేనీపురస్సరంబుగాఁ బుణ్యనదీతీర్థావతరణంబు సేసి తదీయస్నానంబునం బథిశ్రమం బపనయించి దేవపితృతర్పణమంగళజపహోమధ్యానాద్యనుష్ఠానంబు

---

1 (ఉన్నది=ఉండునది.) కున్నత...భుజంగాఘుభయం 2 రాష్ట్రనెడ. 3 యొక వృద్ధ. కులప్రవృత్త, శతవృద్ధు.

లోనర్చిరి తదనంతరంబ యకౌంతేయాగ్రజుండు ప్రాఙ్ముఖుం డయి నిర్మల
చిత్తంబున ధర్మదేవతం దలంచి యిట్లనియె 180

ఆ తండ్రి నీవు నాకు దయతోడ నిచ్చిన, వరము చిత్తగించి వలయు తెఱఁగు
సమయసముచితముగ సమకట్టు మయ్య యీ, రాకుమారు లవిధిఁబోక యుండ

వ. అనుచు ననుజులదెసకు దూరవగచి దగ్గుత్తిక వెట్టి మఱియును 182

ఉ అంబరవర్తివైనఁ గని [1]యక్షత నీ కగపడ్డవీరి ప్రా
ణంబులు మున్ను నిన్నడిగి నల్వురకుఁ జయవిక్రమప్రభా
వంబులు వేఁడికొన్న నతివత్సలభావముఁ బొంది యాదరా
ర్ద్రం బగుచూడ్కితోఁ బ్రియహితస్థిరభాషల నూఱడింపవే 183

వ అని తారు మున్ను భూసురవరునరణిదేర నరిగిననాఁడు సరోవరతీరంబునం దనకు ధర్ముండు సేసినమన్నన దోఁప నతనికి విన్నవించినవాఁడై కరకమలంబులు మొగిచి ఫాలభాగంబునం గదియించి సంప్రార్థనంబుగా వినయవినమితమస్తకుండగుటయుఁ దదనుగ్రహంబునఁ బాండవాగ్రజుం డున్నయునికిన సన్న్యాసిరూపం బలవడి ధాతుపటదండకమండలుకలితమూర్తి యయ్యె నయ్యవసరంబున వారందఱు మహాద్భుతం బంద వారివారికి నయ్యైవేషంబుల కనుగుణంబు లగునం బరాభరణమాల్యాద్యుపకరణంబులు సన్నిహితంబు లయినం జూచి సంతసిల్లి యెల్లవారిం గలయం గనుఁగొని క్రమంబున నొంటిమైఁ జనుదెండని నియోగించి యతండు నానావిధంబు లగునక్షంబులముడి కక్షంబున నిడికొని చని దైవయోగంబున విరాటుండు వెడలి వచ్చి బయలికొలు విచ్చుటం జేసి తదాస్థానంబు సేరం బోవునప్పుడు 184

ధర్మరాజు సన్న్యాసివేషమున విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట.

ఉ దవ్వులఁ జూచి మత్స్యవసుధాపతి యీఁచను దెంచుచున్నవాఁ
డెవ్వఁడొ నాదుచూడ్కులకు నెంతయు బ్రేఁగయి తోఁచె [2]నెట్టితం
డివ్విధిఁ బొందెనో జగము లెల్లను నేలఁగ జాలుతేజ మా
ముువ్వురతోడిజోడి యగుమూర్తి యతీంద్రునియొప్పు గంటిరే 185

సీ. కరచరణాద్యంగకంబు లేలొకో రత్నభూషణప్రకరంబుపొందు దొఱఁగె
నుభయపార్శ్వంబుల నిభఘట లేలొకో చనుదేవు సమదాళిసమితి మొరయఁ
బాయు తొలంగు మంచాయతవేత్రహస్తులమొత్త మేలొకో తోడ రాదు
ధవళాతపత్రముల్ దఱచుగా నేలొకో పట్టరు మౌక్తికప్రభలు వెలుఁగ

తే. నితఁడు రా జగు రాజనునింతమాత్ర, గాదు మూర్ధాభిషిక్తవర్గంబుఁ దనదు
చరణయుగ్మంబు గొలిపింపఁ జాలు సార్వ, భౌమపదవికిఁ దగియెడుభంగి వాఁడు.

---

1 యక్షులిచే నగ ..మఱివిక్రమ .వత్సలతం దగ నిచ్చి. 2 నిట్టి (ట్లి) తం, డెవ్విధి... తోడ జోడయిన , జోడగుసు , నాటి యగు.

క. నృపకనకు నేమిటికి వచ్చెనొకో యే నిమ్మహాత్ము చెప్పినపను లె
ల్లను జేయువాఁడఁ గోరిన, కనకాంబరమణులు దలఁపు గొం[1]గ నిత్తున్ 187

తే. మత్స్యవిషయరాజ్యమహిమ[2]కు యుక్తుండు, గాఁ దలంచెనేని గారవమున
నట్ల చేసి భక్తి ననుచరింతు ననూత్య, సుతసుహృద్భటార్యయుతము గాఁగ

వ. అని సమస్తజనంబులుఁ దదభిముఖులయి భక్తియుక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేయం
దానును గద్దియ డిగ్గి యెదురుసని నమస్కరించి యతనియాశీర్వాదంబులు
గైకొని సగౌరవంబుగాఁ [3]దోడ్కొని చనుదెంచి సముచితసమున్నతాసనం
బున నునిచి వినయావనతుం డయి. 189

ఉ. ఎయ్యది జన్మభూమి కుల మెయ్యది యెయ్యది యున్నచోటు పే
రెయ్యది మీర లిందులకు నిప్పుడు వచ్చినదానికిం గతం
బెయ్యది నాకు నంతయును నేర్పడఁగా నెఱిఁగింపుఁ డున్నరూ
[4]పయ్యది నావుడున్ నరవరాగ్రణి కయ్యతిముఖ్యుఁ డిట్లనున్. 190

ఆ. ఉన్నరూప పలుకునన్నరు లెక్కడఁ, గలరు తోఁచినట్లు పలుకు వలుక
నైనచంద మయ్యె నంతియకా కంత, పట్టి చూడఁ గలరె యెట్టివారు. 191

వ. అని మందహాసంబు సేయుచు మఱియును 192

క. నానావిధభూతమయము, మే నతిచంచలము మనము మెయికొని నిక్కం
బేనయనకుఁ జెల్లింపం, గా నగు సత్యంబు నడపుక్రమ మట్లుండెన్ 193

వ. అనుచు మత్స్యమహీవల్లభు నవలోకించి. 194

క. ద్విజుఁడఁ గురువిషయజాతుఁడ, సుజనప్రియుఁడైన ధర్మసుతుసఖుఁడఁ బరి
వ్రజనాశ్రమకలితుండ మనుజవల్లభ యోగ్యబహువినోద[5]కరుండన్ 195

క. ద్యూతక్రీడకుఁ గొండొక, నేతుం గపటమున [6]నొవ్వనిజనంబులు నా
చేతిధన మెల్లఁ గొని పరి, భూతి యొనర్చిన విరక్తి పుట్టి వెడలితిన్ 196

చ. నృపనయవిద్యకుం దగిననేర్పుల వడ్డది కొంత కొంత ధ
ర్మపరులసంగతిం దగిలి మచ్చిక నుండుదుఁ బేరు కంకుఁ డే
వపుఁగొలువైన నాకు నిలువన్ మది గొల్పదు గాన నిన్ను భూ
మిపతులలోన సాధుజనమిత్త్రుఁడ వా విని కొల్వవచ్చితిన్. 197

తే. వత్సరంబునఁ గడచనువ్రతము నాకు, దాని నీపాలఁ జల్పి యుత్సాహవృత్తి
[7]నెఱియ నాకుఁ గృతఘ్నత నెఱపి తొల్లి, యెగ్గు సేసినవారి జయింపఁ బోదు

వ. అనిన విని సంప్రీతచేతస్కుండై విరాటుం డతని కిట్లనియె 199

తే. అల్ల చేయుఁడు యచిరోన్నతాసనములు

---

1 నొసఁగుదున్. 2 ప (ద్యుక్తుండు) నీకుండ...ననుసరిం టా(ళి)ద్యయుంతము. 3 తోడుకొని సభకుఁ దెచ్చి సముచితాసనం. 4 పయ్యెడు. 5 పరుండన్. 6 నోర్వని' నొవ్వని .పాఠము వెడ. 7 మెఱసి నీకుఁ గృతజ్ఞత.

[1]వాహనమ్ములు వస్త్రముల్ వలయుభోగ
ములును మఱి యెల్లవర్తనములును బ్రీతి
నాకు నెట్లవ్విధమ మీకు నడపువాఁడ 200
క నాయనుచరులం దెవ్వఁడు, మీయెడ భయభక్తి లేక మిగిలి పెలఁగె నే
నాయధముని దండితుఁగాఁ, జేయుదు నతఁ డెంతయుం బ్రసిద్ధుం డయినన్ 201
వ అట్లుం గాక 202
చ వెలయఁగ మత్స్యరాజ్యపదవీపరిపాలన సేయఁగా మదిం
దలఁచుట యెంతయుం బ్రియము దమ్ములుఁ బుత్రులు బంధులుం బ్రధా
నులును బలంబు నేను సుమనోవిభుతుల్యుఁడ వైననిన్ను మి
క్కిలి యగుభక్తిఁ గొల్చి కృతకృత్యతఁ బొందుద మట్లు చేయవే 203
వ అనిన విని దరహసితవదనుం డగుచుఁ బాండవాగ్రజుం డతని కిట్లనియె 204
క. ఏను హవిష్యమ కుడుతును, భూనాయక నాకు శయ్య భూమియ యిష్టెఁ
బూని వ్రతంబులు సలిపెదు, వానికి నిన్నియును నిట్లు వలయునె చెపుమా
ఆ అనిన విరటుఁ డిట్టు లనియె నెత్తెఱఁగున, నడవ నిష్టమట్ల నడచి మీకు
మనసు వచ్చినన్ని దినములు సలుపుఁ డి,చ్చోట నదియ మాకు శోభనంబు 206
క [2]ద్యూతజ్ఞులదెసఁ గొండొక, ప్రీతియుఁ గలదట్లు గాక పెద్దల రగుమీ
రేతెఱఁగున విహరించినఁ, జేతోమోదంబు దగ వసింపుఁడు నెమ్మిన్ 207
వ అని పలికి కౌంతేయాగ్రజు నత్యంతసంతుష్టాంతరంగుం జేసి 208
చ పొరిఁ బొరిఁ [3]బ్రీతి రెట్టిగ నపూర్వవిలోకన మాచరించుఁ ద
త్పర మగుసద్వివేకమున భావనిరూపణ సేయుఁ గౌతుక
స్ఫురణఁ గరంబు దత్కరముఁ బొంద నయంబునఁ జేర్చి వాక్యవి
స్తరచతురత్వ మేర్పడఁగ సల్లపనం బొనరించు నర్థితోన్ 209
వ ఇట్లు మత్స్యమహీవల్లభుం డతనిం గలిపికొని పరివారంబును దానును దవేయ
సంభావనాతత్ప[4]రుఁ డై యుండె నంత 210

భీముఁడు వంటలవాఁడై విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట.

సీ చట్టువం బొకచేతఁ బట్టి ఖడ్గము సంక దగిలించి సురియతో బిగియ గ్రిందు
గట్టిననుఁజేలొక ప్పెంతయును జెన్ను సేయంగ దాఁపలిచేతియందు
బెడిదంపుఁగోలలు బెడఁగొంద బహువర్ణచిత్రితాజినము పైచీర గాఁగఁ
జూపఱెల్లను దనరూపంబు చూడ్కికి వ్రేఁగైన నత్యంతవిస్మయంబుఁ
తే బొందుచుండ సమీరణపుత్త్రుఁ డగ్రజుండు వోయినదెసఁ దప్ప నొండువలన

1 వాహనములు భోజనములు వస్త్రములును, వలయు భోగంబులును నెల్లవర్తనములు, నాకు నెట్లట్ల మీకును. 2 ద్యూతాదుల .వర్తించినఁ, జేతో 3 ప్రీతికిం దగ న...ద, త్వరమతి న... జేర్చు వా. 4 రు లై యుండి రంత 5 క స్టెంత.

సమదవారణపతగమనమున మత్స్య, ధరణివల్లభుసభ సేర నరుగుటయును 211

వ అంతంతం గనుంగొని 212

క ఉలుకును వెక్కసపాటును, దలకొను నెమ్మనముతోడ ధాత్రీరమణుం
[1]డలఘుభుజవిపులవక్ష, స్థలరేఖాకాంతిఁ బరవశత్వముఁ బొందెన్ 213

వ ఇట్లతనిరూపాతిశయంబున కోటువడి చూచుచు నిజాంతర్గతంబున 214

క విహరింప మానవాకృతి, సహితంబుగ మహికి నర్థిఁ జనుదెంచిన య
ద్మహితుఁడో హిమకరుఁడో శచీ,గృహమేధియొ కాక యితఁడు కేవలనరుఁడే

క ఏమిగులంబునవాఁడో కో, నామం బెద్ది యగునో కో నాభృత్యులలో
నీమనుజోత్తముఁ దొల్లియు, నే మెఱుఁగుదు మనఁగ నిచట నెవ్వరు గలరో

క అను చుండ ననతిదూరం, బున కల్లన వచ్చి పవనపుత్త్రుఁడు మనుజేం
ద్రునకు జయశబ్దయుతముగ, వినయంబున మ్రొక్కి విన్న[2]వించె నిభృతుఁడై

శా దేవా నాలవజాతివాఁడ నిను నర్థిం గొల్వఁగా వచ్చితిన్
సేవాదక్షత నొందుమై నెఱుఁగ నీచిత్తంబునన్ [3]మెచ్చున
ట్లే వండం గడు నేర్తు బానసమునం దిచ్చోటనే కాదు న
న్నేవీటన్ మిగులంగ నెవ్వఁడును లేఁ డెబ్భంగులం జూచినన్ 218

క పేరు వలలుండు గూడుం, జీరయు నిడి సాకతంబు సేసినఁ జాలుం
గోరినవంటకములు నా, నేరిమిఁ దగ నెఱపి కొలుతు నిశ్చలభక్తిన్. 219

చ అనవుడు మత్స్యభూరమణుఁ డాతని కిట్లను నెట్లు శూద్రుఁ గా
[4]నినుఁ దలఁపంగవచ్చు ధరణీభరణక్షమమూర్తి వీవు నీ
కనుగుణ మైనయానమును నాసనముం రుచిరాతపత్త్రముం
జనవరికొల్వు నిచ్చెద గజవ్రజముం బరికింపు పెంపుతోన్. 220

క అను[5]టయు మోఱకుచందం,బున మోమడ్డము గదల్చి భూవిభుఁడు సభా
జనులు విన ననిలసుతుఁ డి, ట్లనియెం బ్రస్ఫుటనిరర్గళాలాపములన్ 221

ఉ నా కవి యెల్ల నేల నరనాథులకుం బ్రియ మొందునట్లుగా
బాకము సేయ నేర్తు జనపాలక ధర్మనుతుండు పెద్దయుం
జేకొని యుండు బానసము సేయువిధంబున కిచ్చ [6]మెచ్చి పు
ణ్యాకరమూర్తి వైననిను నాతనిఁ గొల్చినయట్ల కొల్చెదన్ 222

చ వలసిన నేలు మేను బలవంతుఁడఁ గానెనుబోతు దంతి బె
బ్బులి మృగనాథునిం దొడరి పోరుదు శూరత యుల్లసిల్లఁగా
[7]దలమును లావు విద్య మెయి దర్పముఁ బేర్చి పెనంగు జెట్టిమ

---

1 డలఘుభుజ 2 వించెం బ్రీతిన్ 3 వచ్చున, ట్లే, మెచ్చఁగా, నే 4 నిను మదినమ్మవచ్చు .. జను (వరిఁగొ) వరికొల్వు. 5 (యుం ను మొఱకు) యుం వేఱొకచందం, బున మో మడ్డముగ వంచి. 6 మెచ్చఁ బుణ్యా. 7 బలమును... బంటుతనంబునఁ బేర్చి జెట్టి.

ల్లుల విఱుతుఁ బడిఁ గడియలోనన చూడ్కికి వేడ్క సేయుదున్ 223

క కొలువు [1]గొన నొల్ల కుండుట, గలిగినఁ బొమ్మనుట యంతకంటెను మేలే
వలసినకడ కేఁగెద నీ, తలఁ పెయ్యది యానతిమ్ము ధరణీనాథా. 224

వ అనిన విని భూనాథుండు సానునయంబుగా నిట్లనియె 225

ఉ ఇమ్మహనీయరూప[2]మును యేత్తెఱఁ గన్గొని వేడ్క నీకు యో
గ్యమ్మగుభంగిఁ జెప్పితిమి గాని నరోత్తమ యొండు గాదు నీ
వెమ్మెయి నైన నిల్చుటయ యిష్టము వంటలమేరవాఁడ వై
యిమ్ముల నుండు సూదజన మెల్లను నీ దగుపంపు సేయఁగన్. 226

క. అని హర్షోత్కర్షంబున, మన మలరఁగ బల్కి మత్స్యమనుజాధీశుం
డనిలసుతు నేలె నాతఁడుఁ, దనమనమున నూఱడిల్లెఁ దదవసరమునన్ 227

అర్జునుఁడు పేడిరూపమున విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట

సీ కాళ్లయొప్పిద మాఁడుకట్టు నుజ్జ్వలము సేయంగ సంకులబాహు లంద మెడలఁ
గంచుక మంగంబు కాంతికి మాటుగా మెడ హేమపట్టిక మెఱయ కుండ
వదనంబుకొమరు భావనఁజేసి వేఱుగా నుదుటి[3]పెంపలకలఁ బొదువఁబడఁగఁ
బవడంపుజొత్తులఁ జెవులు రూపడఁగంగఁ బాపట దలకట్టుభంగి దన్ప

ఆ. మంచుమఱుఁగువడినమార్తాండుఁడునుబోలె, నీఱు గవిసియున్ననిప్పుఁబోలె
వేషధారి యైనవిష్ణుండుఁబోలె న, వ్విరటుకొలువు సేర నరుఁడు వచ్చె 223

క. చనుదెంచి పేడితనమును, వనితారూపంబు నమర వాసవసుతుఁ డా
మనుజాధీశునకు సభా, జనులకుఁ దనుఁ జూపి మందసంచారమునన్. 229

వ మెలంగినం గనుంగొని మత్స్యజనవిభుండు దనయొద్దివారలతో నిట్లనియె. 230

మ. వనితావేషము గల్గియున్నయది చెల్వం బాఁడుచందంబు గా
దు నిరూపింప మహానుభావతయు నిర్దోషత్వముఁ రాజసం
బును శోభిల్లెడు నెవ్వఁడే నొకజగత్పూజ్యుండు క్రీడార్థమి
ట్లొనరం దాల్చినరూపు గావలయు మీ రూహింపుఁడా యట్లగున్ 231

తే అనినఁ బరిజనంబులు విస్మయంబు గదుర, నిశ్చయము సేసి పలుకంగ నేర్పులేక
చూచు చుండఁగ నాసవ్యసాచి సేరఁ, జని విరాటనృపాలుతో సవినయముగ

క. నిన్నుఁ గొలువంగ వచ్చితిఁ, గన్నియలకు [4]నాట గఱపఁ గా నోపుదు వి
ద్వన్నుత మన్నామంబు బృహన్నల యేఁ బేడి ననుడు నతఁ డిట్లనియెన్ 233

ఉ ఆయతబాహులుఁ వెడఁద యైనసమున్నతవక్షముఁ సరో
జాయితలోచనంబులుఁ బ్రసన్నముఖంబు నుదాత్తరేఖయుం
గాయజుఁ గ్రేణి సేయు ననఁ గౌశికు మీఱు ననంగ విభ్రమ

1 గొను మొల్ల. 2 మును సే; మునకే... .నిల్చుట యభీష్ట ..సూపకరు లెల్ల, సూద జను లెల్ల. 3 సొం పలకల(ఁబొ)నొదుగఁ...భంగి గప్ప...నివుఱు. 4 నాట పాట గఱుపుదు నో.

త్రాణమును బెంపునుం గలుగఁ జేసి విధాతృఁడు పేడిఁ జేసెనే 234

శా. మత్కోదండచయంబులోన నొకసన్మానార్హచాపంబు భా
స్వత్కాండంబులు [1]హేమచంద్రకకనద్వర్మంబు నీ కెంతయుఁ
బ్రత్యాకరంబున నిచ్చి వాహనపరిష్కారాంకసంభావ్యసం
పద్యుక్తాయుని: జేసి వైభవము దర్పంబుఁ విజృంభింపఁగన్. 235

క. ఏను నిను మత్స్యరాజ్యశ్రీవహిమకు నెల్ల యుక్తుఁ జేయఁ దలంపం
గా మామనోరథమునకు, నీమాట విరుద్ధ మయ్యె నిది యెట్లొక్కో 236

వ. అనిన విని యమ్మహీపతికి బృహన్నల యి ట్లనియె. 237

సీ. అఁడువనంబు నిక్కముగ కారసి చూచిన లేదు పుంస్త్వముం
బోఁడిగి దప్పి యున్నది నపుంసకజన్మ మవశ్యభోగ్యమై
వాఁడిని గల్గుశాపమున వచ్చెఁ బురాకృతకర్మభావ్య మై
వ్వాఁడును నేర్చునే తొలఁగ నైవఁగ నోర్వక పోవ వచ్చునే 238

వ. కావున 239

తే. ఒండుఁ నులకు సెలవు లే కునికిఁ జేసి, యభ్యసించితి శైశవ మాది గాఁగ
దండలాసకవిధమును గుండలియును, [2]బెక్కణంబు తెలిఁగును పేరణంబు.

క. విశ్రుతవాద్యంబులు మంజుశ్రుతిసంభావ్యగీతసుగతులు సద్భా
వాశ్రయములుఁ దజ్జన్యర, సాశ్రయములు నైనయభినయంబు లెఱుఁగుదున్

తే. ఇన్ని తెఱఁగుల శ్రమము సేయింతుఁ జతుర, తావిహీనములైనపాత్రములనైన
పట్టువాజనై మెలఁగుదు నగళులందు, నిపుణనై పథ్యవిధులకు నేర్తు నధిప.

చ. అనుడు విషణ్ణమైనహృదయంబున గారవ మొంద నైపుణం
బున నుచితంబుమై నరసి పొచ్చెము లేమిఁ దదీయసేవ కై
కొనుటకు నిశ్చయించి తనకూఁతు విరాటుఁడు పిల్వఁ బుచ్చె న
ర్తనమునకై బృహన్నలకుఁ దత్పరతం దగ నప్పగింపఁగన్ 243

వ. ఇట్లు రావించిన 244

సీ. అల్లవనంబున[3]యనువు మైకొనఁ జూచు నడపు కాంతికి వింత వొడవు గాఁగ
వెడవెడ నూఁగారి వింత యై యేర్పడురు దేరనివళులలో నారు నిగుడ
నిట్టలు ద్రోచుచు నెలవులకలమేరలెల్లను బిగి యెక్కి యేర్పడంగఁ
దెలుపును గప్పును వెలయంగ మెఱుఁగెక్కు తారకంబులఁ గల్కితనము దొడరఁ

ఆ. జరణములును నడుముఁ జన్నులుఁ గన్నులు, జవ్వనంబు చెన్ను నివ్వటిల్లు
చునికిఁ దెలుపు చుండ నుత్తర పనుదెంచె, నలరువిలుతుపువ్వుటమ్ము వోలె. 245

ఆ. వచ్చికొలువుసొచ్చి నెచ్చెలిపిండు నం,తంత నిలువఁ బనిచి యల్లనల్లఁ
గదిసి ప్రౌఢవనితకై వడి ముద్దియ, ముద్దు వుట్టఁ దనకు మ్రొక్కుటయును. 246

---

1 హేమచిత్రితలసద్వర్మం. 2 ప్రేంఖణంబు.. ప్రేరణియును. 3 కనువు... బిగి యెక్కి.

చ. తిగిచి కవుంగిలించి జగతీవిభుఁ డక్కమలాయతాక్షినె
మ్మొగమును మొగంబునం గదియ మోపుఁ గరాంగుళులం గపోల మిం
పుగఁ బుడుకుం బొరిం బొరి నపూర్వవిలోకన మాచరించుఁ గ
ప్పగుమృదువశాళి నుజ్జ్వలనిశాంశుకచేష్ట యొనర్చు నర్మిలిన్ 247

వ ఇవ్విధంబునం దనగాదిలికూఁతు నుపలాలించి బృహన్నల దెసం గనుంగొని సాదర
దరహసితరుచిరాననుండై యిమ్ముగువ నీకు నాటగఱపం దగుపాత్రం బగునే యని
యడిగి తత్ప్రతివచనంబులయందలినాగరికత్వంబునకుఁ జిత్తంబు రంజిల్ల మధుర
సల్లాపంబుసేసి కర్పూరసహితం బగుతాంబూలంబు వెట్టి చిత్రంబులగుచీనాంబ
రంబులిచ్చి మణిమయంబు లగునాభరణంబు లొసంగి సంభావించి యవ్విభుండు

ఆ నీవు చతురమతివి నీకు నిక్కన్నియ, నప్పగింప నేల యైన నాదు
హృదయ[1]మతులు దీనియెడఁ గడు నార్ద్రమై,యుండుఁ గానఁ జెప్పకుండరాదు.

క నెచ్చెలులతోడ నెంతయు, మచ్చికఁ దనయిచ్చ నాడ మరిగినయది యై
విచ్చలవిడి నింతకు ము, న్నిచ్చేడియ మెలఁగుశిక్ష యెఱుఁగదు సుమ్మీ. 250

ఆ బాల గేళిమీఁదిభరము గ్రమంబున, విడువఁ గళలయందు వేడ్క సొనిపి
నయముతోడ నర్తనంబుల శిక్షింపు, నెలఁత కేడుగడయు నీవ కాదె. 251

చ. అని యుచితంబుగాఁ బలికి యంగనహస్తముఁ బట్టి తత్కరం
బునఁ గదియించి నీగురువుఁ [2]బొత్తి తగం గొనియాడు మెల్లు నె
వ్వె నటుల భక్తిమై నడపు పెం పెస లారఁగఁ గూఁడుఁగూర చం
దనకుసుమాదులున్ నడపి తప్పక యారసి గారవింపుమీ 252

ఆ. ఎల్లచుట్టములును దల్లియుఁ దోడును, జెలియుఁ బరిజనంబుఁ గొలువ నీకు
గరువ యింక నొక్కకొఱఁతయు లే దిందుఁ, జేరి బ్రదుకు బుద్ధిగౌరవమున.

క మనయింట నిచ్చ టచ్చోటన కెచ్చట నైన నీబృహన్నల మెలఁగం
జనియెడుమానిసి దనమున, మున కిమ్మగునట్టిచరితమున వర్తించున్. 254

నకులుఁ డశ్వపాలకుఁడై విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట.

వ అని యిత్తెఱంగున నయ్యిరువుర నొండొరులకు నప్పగించి పుచ్చినయనంత
రంబ నకులుండు 255

ఉ అంబుజముల్ సముద్యదరుణాంశునిఁ గన్నవిధంబునన్ వికా
సంబున నుల్లసిల్లి జనచారువిలోచనముల్ నిజోజ్జ్వలాం
గంబున కర్థమై నభిముఖంబులుగాఁ జనుదెంచి దైవయో
గంబున భూవిభుండు దురగంబులఁ దేరఁగఁ బంచి చూడఁగన్. 256

వ ఆస్థానంబున నేర వచ్చి ఘోటకంబుల నుపలక్షించుచున్న నన్నరేంద్రుండు
గనుంగొని పరిజనంబుల కతనిం జూపి 257

1 మలకు 2 బోటి.

క. ఎత్తెఱఁ గెవ్వఁడొకో రూపు నిరతిశయమై మనమునకుఁ బ్రియం బొనఁగెడుఁ జూ
చితిరే చిత్తంబు సుదా, త్తత గానఁగ నయ్యెడుఁ దగ వదనమునభంగిన్. 258

క. తురగంబులఁ జూచువిధం, బరయఁగ నితఁ [1]డశ్వవిద్యయందు నిపుణతా
స్ఫురణము గలవాఁ డగు బంధురచితుఁ డస్థిరతాక్రమాన్వితుఁడు గా నోపున్

క. అని యెఱిఁగి యెఱిఁగి చెప్పఁ డితని, వే రెఱుఁగనియట్టు లైన బెం పారంగాఁ
జేరం జని యల్లన యొక్కఁ, డారసి యెఱుఁగంగ వలయు ననుపమయమునన్

క. చేరఁ జనుదెంచి పాండవ, వీరుఁడు మత్స్యాధిపునకు వినతుం డై దే
వా రాజవాహనము లగు, వారువముల నరయ నేర్తు వల నేర్పడఁగన్. 261

వ. దామగ్రంథి యనువాఁడ నాకు నశ్వవిషయం బయినవిచక్షణత్వం బెల్లనుం 262
గల దవధరింపు మని యిట్లనియె

సీ. అవయవలక్షణం బాయుఃప్రమాణంబు గర్భంబు లింగితాకారములును
మాత్రాంతరము వయోమానంబు దేశకాలోచితాహారప్రయోగభంగి
జాత్యనురూపశిక్షావిధి క్రమగతి వ్యాయామ[2]సాత్మ్యప్రవర్తనంబు
ప్రముదవిషాదాదిబహువిధచిత్తధర్మము పోషణప్రకారము చికిత్స

ఆ. పరిచితములు ధరణిపాల నీముందట, రూపురేఖ మెఱయఁ జూప నేర్తు
బవర మైన నాకుఁ బని యేమి యనఁ జేతి, బలిమికలిమి నెఱపఁ దలఁపు గలదు. 264

వ. అనిన విరాటుం డతని కి ట్లనియె

క. నీకుఁ దగుపదవి యిచ్చెద, నాకలిమికి నెల్ల రక్షణం బొనరింపం
గాక హయశిక్ష[3]కుఁడ వగు, నాకొలఁదియె యిట్లు పలుకు టనుచిత మరయన్

ఆ. అనుడు నకులుఁ డిట్టులను దేవ తచితము, నేర్చుపనుల వెంట నెగడి బ్రదుక
వలయుఁ గాక [4]నగరఁ దలము దప్పినమెలం, కువల కలుపు లియ్యకొనుట గునె.

ఉ. ధర్మసుతుండు వెంచె ననుఁ దాన తురంగమశాస్త్రశిక్షకుం
గర్మఠుఁ జేసి యాత్మతురగంబుల కెల్లను నన్న యుక్తుఁ గా
నర్మిలి నిల్పి యీగియుఁ బ్రియంబును నాయెడ నాఁటినాఁటికిం
బేర్మి వహించుచుండ నడపెం దనతమ్ములలోనివానిఁగాన్ 267

క. ఆవిభుఁడు రాజ్యసుఖలీ, లావిముఖత వెడలి బంధులం దోఁడ్కొని యథే
ష్టావాసత బ్రుంగుడువడి, పోవుట నెచ్చోటఁ గడుపుఁ బ్రోతునొ యనుచున్.

క. తిరిగి తిరిగి లోకోత్తర, చరితుఁడు సుజనుండు మత్స్యజనవిభుఁడు యుధి
ష్ఠిరునట్ల యనఁగ విని నినుఁ, గర మనురాగమునఁ గొలువఁగా నియ్యెడకున్.

క. చనుదెంచి కాంచి నానే, ర్చిన తెఱఁగున విన్నపంబు సేసితి నన్నుం
బనిగొనఁ దలఁచిన నేలెడి, దనుమానము గలిగెనేని సరిగెద నధిపా 270

1 దశ్వశిక్ష 2 సత్వ ; సాత్వ (వ్య). 3 కుండ (న)ను, నా 4 (నగర) .కల్పు (వ్రాతప్రతులం దలుపు లనియ యున్నది).

వ. అనవుడు 271

ఉ. అవరనాథుఁ డిట్టనియె నశ్వములం బరికించి యున్కి యుం
డేని తురంగశాలలకు నెల్లను ముఖ్యుఁడ వై తదీయనా
నానియతప్రకారకరణంబులఁ బ్రవ్వరు నున్నవార లు
న్నే నేఁడు లెక్క సేయఁగని యిచ్చితి మీకుఁ బనుగోష్ఠము నెమ్మితోడన 272

క. అని చెప్పి యధికసత్కారానుపూర్వకముగా [illegible] నరపతి మాద్రీ
తనయుఁ గగ నిచ్చె నాతఁడు, వినయమునఁ బ్రియ మందె నతని తమ్ముం డంతన్

సహదేవుఁడు గోపవేషము [illegible] కొల్వు [illegible]ట.

క. [1] [illegible] శాంతత్వము నిడు, భావంబును [illegible]లయు [illegible]ంబులు [illegible]
నాపెఘుఁడు మనుజవేషం, బై వచ్చెనొ [illegible] యయ్యెనో య[illegible] 274

క. [illegible]లుగులపొది [illegible] బె, యుల్లల[illegible] యొక్కవలస నను వైయుండన్
[illegible]ల మో[illegible] మొక్కి [illegible], బలుద్రాం జుట్టు గోపభాసం బల[illegible] 275

ఉ. నునుసెలగోల సేకొని [illegible] [illegible] [illegible]
ఘను [illegible]బ్రజమూడుక్కలం [illegible] [illegible] నిభంబు [illegible]నలో
వసముల మూర్తి దెల్పఁగ [illegible] జను [illegible] నల్ల న
ల్లన వె[illegible]తి దోఁక జనులన్ వెగ [illegible] జూచుచున్ 276

వ. [illegible] వచ్చి [illegible] ఎం[illegible]ర [illegible] నిట్లనియె.

క. [illegible]సులఁ గావఁ బట్టుము, [illegible]పాలకి [illegible] నేను బూని యరసినన్
గోసంఘములు [illegible] వా[illegible], [illegible] వెన్నుఁడును [illegible] వెచటన్ 278

తే. [illegible] నుంచె [illegible]కములు [illegible]
[illegible] దలఁగక యుం[illegible] నాపా[illegible]
[illegible] వచ్చి [illegible] గద్దు[illegible]
[illegible]య [illegible] [illegible]లుము [illegible] 279

వ. అనిన విరాటుండు [illegible] [illegible] 280

[illegible] [illegible]కు [illegible] [illegible] లేదు [illegible]
ఒక్కని మేను సిగ[illegible] గాంతి[illegible] వచ్చినన్
నిక్కవ మిాన్ను [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 281

[illegible] [illegible] [illegible] 282

వ. ఉత్తర [illegible] వాహనంబులు [illegible]యాయుధంబులు నిచ్చెద మత్స్యదేశంబున భవ
దభిమతస్థలం బొసంగెద [illegible] సేనా[illegible] [illegible]లంబు జేసితి [illegible]ల్లుము

1 [illegible]. 2 [illegible]. 3 [illegible]...[illegible].

క. అనవుడుఁ బాండునృపాలక, తనయుఁడు మ్రొక్కుచు విరాటధరణీశున కి
ట్లను హీనకులుఁడ బాలుఁడ, మును నాగరికింపఁ గార్యములవెర వెఱుఁగన్

ఆ. పసులఁ గాచి కాని బ్రదుకఁ గౌరవులప్రాఁ, తలను మున్ను నేను ధర్మపుత్త్రు
పశుగణంబు నెల్లఁ బాలింతు సమ్మహీ, వరునిచిత్తమునకు వచ్చువాఁడ 285

వ. తంత్రీపాలుం డనం బరఁగినవాఁడ నాచేతం గ్రేపులు పురాణించుటం జేసి కొం
డొకకాలంబునన కడుపులం బెనుతునే నగు నని కైకొనిన యాఁబోతుపంచి
తంబు మూరొక్కనినను బైగాలివీచినను గొడ్డున కైనం జూలు నిలుచు నుంగి
డి యదురఁ ద్రిక్క యనువానికి నాపేరు సెప్పినం జాలు మఱియును బసికి
వలయు తెఱంగు లెల్ల నెఱుంగుదు వే ఱొక్కపనికిం గాను గాని యే నీవెంట
నీమనసు వడయం జాలుదు నావలనం బ్రయోజనంబు గొనవలయు నేని
నొండుమాఁటలు దక్కి పసులం బరికింప నియోగింపుము 286

చ. అనుటయు నెట్టకేలకు ధరాధిపుఁ [1]డట్టుల కాక యంచు నా
తనివదనంబు సూచి యుచితం బగునేనిఁ బ్రియంబ యేని నె
ట్లును గురుకార్యవర్తనములున్ రుచియింపక యుండు నేని గో
ధనముల కెల్ల రక్షణముఁ దత్పరతం దగఁ జేయు ముఖ్యతన్ 287

క. మున్ను గలగోపవర్గము, నిన్నుం గని కొలిచి భక్తి నీపని సేయన్
మన్ననమానిసి వై నీ, వున్నం గడు మేల కాక [2]యొప్పమి గలదే 288

ద్రౌపది సైరంధ్రీవేషమున సుదేష్ణఁ గొలువ వచ్చుట.

వ. అని పలికి యతనియభిమతంబు [illegible] నిలిపిన ట్లయ్యేవురును విరటుం గొల్చిరి
తదనంతరంబ 289

క. గారవమున నిజదేశా, చారము మై [3]నల్లి యున్న జడ యగుకబరీ
భారంబు విచ్చి తిరముగ, సైరంధ్రీజాతివేషసముచితభంగిన్ 290

క. వలపలిదిక్కున కించుక, మలఁగంగాఁ [4]దుఱుము మిడి కుఱుమాపుడుఁ బుట్టం
బలవడఁ గట్టి జరఠవల్కలమున నెవ్వఁగుఁ జన్నుఁగవ గప్పి తగన్ 291

క. పరిచారికాత్వరేఖా, పరిణతి దవమేచ నచ్చు [5]పడు భావనకుం
దిర మై తలకొనునంతగ, కరణముతోఁ బురము ద్రుపదకన్యక సొచ్చెన్ 292

వ. ఇట్లు సొచ్చిన 293

సీ. పఱిమెయిల్ గప్పినఁ బాడఱి నునుఁగాంతి గదలినయమృతాంశుకలయుఁబోలెఁ
బెనుమంచు మీఁదఁ బర్విన వికాసము దప్పి చెలువు గుందినసరోజినివిధమున
ధూమంబు వొదివినఁ దుఱుఁగలి మెఱుఁగులు నలఁగి మాసినదీపకళికపగిది
ధూళి పైఁ బొరసినఁ దొంగలించుట మాని లావణ్య మెడలినలతికభంగి

---

1 డట్టుగఁ గాక 2 యొప్పగునదియున్ 3 నమరి . విచ్చి తుఱుముగ. 4 దుఱుము కుఱుచ (లు) (కొప్పు దుఱిమి)...జటావల్కల ..నవ్వఁగు, నునుబిగువు. 5. పడ.

తే. గంధకారికా వేషంబుకతన మూర్తి, యుజ్జ్వలత్వంబు మఱువడి యుండఁ బొందు
తనయనుహిమ యంచితగతిఁ జనఁగ రాజ, వీథిఁ బౌరజనంబు లవ్వేలఁదిఁ జూచి

ఉ. రోహిణి యొండె నొండెను నరుంధతి గాక మనుష్య[1]జాతియే
యీహరిణాక్షి చెల్వమున నేర్తెఱ చూడ్కులు నాఁచికోల కా
దా హితగౌరవం బగుశుభాంగముఁ దేజముఁ జూడ బుద్ధిసం
దేహముఁ బొందుచున్నది సతీజన మిట్టిదె యొజ్జగంబులన్ 295

వ. అనుచు నంతంతం జేరి 296

క. నీ వెవ్వ రేమి పనికై, [2]యేవలనికిఁ బోవు చునికి యిది నావుడు న
ద్దేవియు సౌముఖ్యము సం, భావనముం దోఁప నుచితభంగిం జెప్పెన్. 297

ఆ. ఏను గట్టువాలుదాన నా కెవ్వరు, గడుపుకూడు వెట్టి కట్టఁ జీర [3]
యిచ్చి సాకఁగమున నేలుదు రట్టివా, రలయఁ బనులు సేసి మెలఁగుబుద్ధి 298

క. వచ్చితి ననవుడు విని జను, లచ్చెరువును సందియంబు [4]నడరెడుమదితో
నిచ్చెలువ గడుపుకూటికి, నెచ్చట నే నిలుచునట్టె యిది పలుకగునే. 299

వ. అనుచుం గనుంగొనుచు నునురికొని చనుచుండఁ బాంచాలరాజనందన
యమ్మందిరంబుచక్కటికి నడుగునవసరంబున 300

క. ముద మొదవ రమ్యహర్మ్యము, తుదనిలువునఁ బ్రణయసఖులతోడ విహా
స్పద మగునెలవున నిలఁగెడు, సుదేష్ణ తజ్జాలకములఁ జూచెం బ్రీతిన్ 301

వ. చిత్తజుఁ గ్రంగున మత్స్యరాజమహిషి ద్రౌపదీదేవి నాలోకించి కుతూహలంబున.

ఉ. ఎక్కడనుండి యెక్కడికి నేఁగెడినో యిది యొక్కకాంత రూ
పెక్కుడు పెంపుసొంపు మన కేర్పడుచున్నది దాని చిత్తగ్గై
స్రుక్కుచు నీచభాషణుల [illegible] బక్కడుఁ [illegible] రులుం గడుఁ
వెక్కస [illegible] వేగమ తోడ్కొని రండు నెమ్మితోన్ 303

క. అని పలికి సుదేష్ణ [illegible] పంపంగిన లెరువువారియి ద్రుపదకన్యకతో [illegible]
ప్పనిరి విరాటుమహిషి నిను, మనపాలికిఁ బిలువఁ బంపె దయ [illegible]పం పనుఁగిని

వ. అనవుడు 305

క. [illegible]సతలసీప యరసి య, న్వసి[illegible]రత్నంబు వినయవైభవము సతి
[illegible]ను [illegible]ంగినవిందంబునఁ, జనియెం గరయసుత [illegible]నుచారికలబడిన్ 306

1 మూర్తియు ..గాంచిరోలు... (సతీజను [illegible]) 2 (యేవలనం , యేవంటం) స, [illegible] 3 నం[illegible] ([illegible]) [illegible] నిలుచున[illegible] యిది [illegible] పగునే 4 చిగురొత్తక. ([illegible]) '[illegible] తలంపు [illegible]' అనియొకటిరెండు నూత్నముద్రితములు. '[illegible] [illegible]' [illegible] '[illegible]' అని యుండుటచేతను, అందును మేలిమునుఁగు ప్రస్తావము [illegible]ందునను, [illegible] సాదేశసిద్ధముచేసియు సమంజసము కాదఁట. 'అవ్వ [illegible].' [illegible] [illegible] 'ఏకవాసనం' అను నియతి '[illegible]' అను

వ. ఇవ్విధంబునం జని సౌధంబు నుపరిభాగం బెక్కి. 307

సీ. పదతలంబుల కెంపు పరఁగినతలము కుంకుమలిప్తమైనచందము వహింప
నంగంబునునుఁగాంతి యడరినగోడలు వేదులు మణిమయవిధము నొందఁ
గనుఁగవమెఱుఁగులు [1]గదిరినముందర పుష్పోపహారంబుపోలుపు దాల్ప
కేశశ్రీకప్పు పర్వమీఁదు నీలదుకూలంబు నేల్కట్టుకొమరు వడయఁ
తే. దాను జొచ్చినకతన మత్స్యక్షితీశు, నింట నిమ్మెయిఁ గ్రొత్తయొప్పెసక మెసఁగ
నమ్మహాదేవి యున్నెడ కల్ల నల్లఁ, బాండురాజతనూభవపత్ని యరిగె. 308

వ. కేకయరాజనందనయును. 309

చ. కనుఁగొని గారవంబున మొగంబునఁ గేలఁ బురగప్రసారముం
దనువున నమ్రభావమును దంతమరీచుల సామినిర్గమం
బును దనలోఁ గడల్కొనఁగ భూరితరాదరరేఖ నిందు ర
మ్యవదన నంత నంత ద్రుపదాత్మజ సేరి వినీతి నిల్చినన్. 310

క. ఆపాదమస్తకము త, ద్రూపము వీక్షించుచుం గుతూహల మడరన్
భూపాలమహిషి యిట్లను, నాపోలఁ దుకతోడ నుచిత మయ్యెడుభంగిన్. 311

ఆ. ఏది కులము నామ మెయ్యది యెవ్వరి, దాన వేమిపనికిఁ బూని యిప్పు
[2]డిచటఁ బుద్ధిఁ దలఁచి యేఁగెద వింతయు, నెఱుఁగఁ జెప్పు మాకు మెఱుఁగుఁబోఁడి.

వ. అనిన విని యాజ్ఞసేని యిట్లను నేను సైరంధ్రీజాతిసంభూత నభిధానంబు మాలిని పురుషపంచకసనాథ నై యుండుదు నొక్కకారణంబున నుద్ధతు లగు విరోధులచేతం బతులసన్నిధిం దలవట్టి యీడ్వంబడి వనంబునకరిగి వ్రతంబుమై వల్లభసహితంబుగా వన్యాహారంబులం గాలంబు గడపుచు బ్రహ్మచర్యంబు నడపితి నిటమీఁద నియమాచరణంబునకు నొక్కసంవత్సరంబు గొఱంత గలదు నీవు ధర్మవర్తిని వని వినుటం జేసి నానేర్చుపనులవెంట నీకడ నిలువం దలంచి యిందు వచ్చితి ననవుడు సుదేష్ణ యిట్లనియె.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరకిన్నరయక్షసిద్ధతరుణులలో నీ 313
సరియఁగ నొక్కత వగు ది, వ్వరికిం జను దేరఁ గతము బొంకక చెపుమా. 314

క. అనుటయు దరహసితముమో, మునకుఁ దొడవుగాఁగఁ బలుకు ముద్దియ యేఁ గృ
ష్ణునిదేవి సత్యభామకుఁ, బని సేయుదుఁ దొల్లి పిదపఁ బాంచాలికడన్.

తే. తగవుమైఁ బరిచారికాధర్మములకు, నెల్ల జాలి వర్తించితిఁ దల్లి వినుము 315
[3]నాకుఁ బ్రాణంబు ప్రాణమై నన్నుఁ దన్న, కాఁగ భావించి యాదేవి గారవించు.

పద్యముతో నగళితమగుటచేతను, సందర్భానుగుణ్యమును బట్టియుం తలసీరలో నే యాచితి మెఱయు చున్నదని సూక్ష్మదృక్కులమతము. మఱియుఁ బంచమాశ్వాసమందలి 260 వచనమువలనను పరివత్రమున్నట్లు దృఢమగుచున్నది.

1 గదిరినముందల. 2 డెటకు బుద్ధిఁ; డెచట నుండఁ...నిగురుఁబోఁడి. 3 నాదుప్రాణంబు.

వ నీవును. 317

క నీచవు లయ్యెడుపనులకు, నాచాలమి యెఱిఁగి మన్ననకుఁ బాత్రముగా
నీచిత్తంబున నొకొని, యాచారము దప్పకుండ నరయుము నన్నున్. 318

వ అని పల్కిన దేవి మనుమసంతెయుంచు వాడు బలి కలిగియును 319

క లెలుఁగులు సౌర్వ బహుళపుష్ప, తిలకంబులు వెట్టి నింత తెరువునఁ బలు[1]పు
పువ్వులు గట్టి కట్టి ముద్దుగఁ, దల ముడువంగ సరులు గ్రువ్వఁ దద్దయు నేర్తున్

మ. అనినం గేకయరాజనందన ప్రభూతాశ్చర్య యై యిట్లనున్
విను నీరూపము సూచి మాన్పతి యువ్విళ్లూరు నే నెమ్మెయిం
బనిగొండుం దగ నింతులుం గగిలి నీపైఁ జూడ్కి నెక్కొల్పి నె
మ్మనముల్ విస్మయ మంద జూచెదరు భామా పల్కు లిం కేటికిన్ 321

క. దుష్కర యగునినుఁ గన్గ‌లి, గర్వము సరియించునట్లు గైకొని నాకై
నిర్భరవిధ్వంసదశా, విప్లవము నెచ్చుకొనుట వెర వె యున్నే 322

ఆ. అనిన సీతలంచినట్ల కాదేర్పఁ, వినుము నాదుపతులు వెరవు లావు
నలఘువిక్రమంబుఁ గలుగుగంధర్వ లేవురరు నన్ను నొకటమాత్రయైన. 323

క. సీచనతి నన్ను నెవ్వఁడు, సూచిన నారాత్రిలోనఁ బాతురు దెగఁ జం
పంచనలు వారిపాండులు, గాచిన బలవిక్రమము లఖర్వము లెనన్ 324

క. బంగరుశతంబులు శౌర్యగు, దాంగను గై శక్తిసంగదాభీలతమె
సింధురసదృశత నున్నను, సంధులసంధు లెపలించి చంపుదు రతనిన్ 325

వ. కావునఁ బురుషులు నాకడం దేటి చూడను వెఱతు రదియునుం గాక 326

క. నాచిత్తము దాంద్రృశులకు, గోచరమే యస్పదియకులజనసంశి
తాచారమహిమ యట్టిది, యే చున్నగ శద్విరాతిపీడనవచనముల్ 327

చ. మనమున నూఱడిల్లు మనుమానము మానుము నన్ను నేలు నే
పనులు నుదాత్తనాగరికభంగుల నీపడి కెక్కునట్లు నే
ర్పును భయనక్తులున్ వెఱయ రూపుగఁ జేసెదఁ దజ్జ్ఞులైనస
జ్జనులు నుతిం వ గరము సాధులు ప్రోదులు మెచ్చఁ జల్పెదన్ 328

క ననుఁ గుచ్చితంపు[2]బనులకుఁ, బనుకఁ నెయంగలిక లోనుకఱపక తగునా
న్ననగోపి నరయుచోదల, కను గగను నెఱఁగ పలతు గన్నెర్పగులున్ 329

ఆ. అనిన సంతసిల్లి యిద్దేవి సైరంధ్రి, నూఱడిల్లఁ బలికి యునిచికొనియె
సంతిప్రగముసైత కలప[3] గెలఁగుచు, నుండె నవ్విరాటియును ముదమున

క. ఇవ్విధమున నద్రౌపది, నవ్వేలఁదియు సకలజనుల నజ్ఞాతము గా
నవ్విరటు ప్రోలఁ బ్రమదము, నివ్వటిల నసించి రుచితనిభృతత్వమునన్ 331

వ అనిన విని వాకలవర్ణనం బటమీఁదఁ జెల్లిన తెఱం గెఱింగింపుమని యడిగిన

1 పుష్పల 2 సంగకాచార 3 కొలతు.

ఉ. గ్రంథవచోత్రనాకలితభావభవా భవపాశ[1]బంధసం
బంధవిరామధామ పరిపక్వవివేకనిరూఢభక్తహృ
ద్గ్రంథివిభేదనా పరమకారుణికా పరిమాణదూర దు
ర్గ్రంథసహాయకాయితసమీక్షణ చైత్యమహాద్భుతప్రదా. 333

క. అప్రమేయమహాద్వైతవిహారా, మోహోన్నత వాఙ్మనసదూర యోగిస్మేరా
[2]భిన్నాభిన్నాకార, చ్ఛన్నాత్మీయప్రకార జగదాధారా. 334

మాలిని. కమలభవకిరీట గ్రామపద్మావలీసం
గమసుభగపదాబ్జా గాఢ[3]భక్తిప్రకార
ప్రముదితమునిశశ్వ ద్భావనాగమ్యరమ్య
క్రమపరిణతమూర్తి శ్రౌతశాఖాగ్రవర్తీ. 335

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబు నందు ప్రథమాశ్వాసము.

---

1 వల్లికా...ద్గ్రంథవిభేదనా...నిత్య (చైత్య) మహాద్భుతప్రదా. 2 భిన్నాకారచ్ఛన్నా చ్ఛన్నాత్మీయ (నిరూపించినచో రెండును తుల్యార్థకములే). 3 శక్తి.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

విరాటపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

మహిమాంగాలోకన
ధ్యానసకృత్సంగరూపహితాద్భుతవిభవా
ద్ధామాశ్రితలోకాలో
కామయనిర్వ్యగణనిపుణ హరిహరనాథా 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్టియెడ ధర్మసూనుండు సభా
జనంబులయుల్లంబులు రంజిల్ల రాజునకు వినోదంబులు వివిధోదాత్తప్రకారంబు
లం జలుపుచు నొక్కొక్కమాటు మధురప్రసంగంబుగా నాడిన నెత్తంబున గెలి
చినవిత్తంబులు దమ్ముల కొసంగుచుండు వాయునందనుండు వంటకు మిగిలిన
మాంసంబు లమ్మునెపంబున నిచ్చులు సహోదరులకు నిచ్చుచుండు వివ్వచ్చుండు
సంగీతప్రసంగంబున మెచ్చువడసినకనకాంబరాదులు సోదరులకుం జేర్చుచుం
డు నకులుండు [1]తురంగంబుల గ్రాసంబులం గనినధనంబులు తోడంబుట్టువులకుం
బట్టుచుండు సహదేవుండు గోవులం జూచి భూవల్లభుండు సంతసిల్లినసమయం
బున సముపార్జితంబు లగు దార్థంబు లన్నియు నన్నలవశంబు సేయుచు వారలకు
గ్రాసంబులం దుష్టి సలుపుచుండు ద్రౌపది యన్నరసికొని తిరుగుచున్న వీరలం
గన్నులారం జూచుచు నుచితంపు వడి మెలంగుచుండు 2

తే. ఇట్లు దన తమ్ము లిల్లునేల సకల
జనములకు హృద్యరాగానురంజన మొనర్చి
కొల్పి ప్రజలోక యరుగువ తగను మెలపు
నెట్టి యింగు వారింగ నేర్పు గలిగి 3

క. ఉన్నతఱి వివిధదేశో, త్పన్నులు సద్భుతవిధాయిబలవిక్రమసం
పన్నులు మగమల్లులు విభ,వోన్నతుఁ డగువిరటుపాల నుద్భటవృత్తిన్ 4

---

1 తురంగప్రసంగంబులం

∩—5

క. తమలోఁ మాటలాడెదు, సమయంబున నొక్కరుఁడు విశాలోరస్కుం
డమితబలుఁడు పంచానన, సమమూర్తిస్ఫూర్తి యధికసంరంభమునన్ 5

వ. అన్నరపతికట్టెదుర నిల్చి మ్రొక్కి భుజాస్ఫాలనంబు సేసి యిట్లనియె 6

తే. నేలనాలుగుచెఱఁగుల నృపులకొలువు, లందు నేను వర్తించితి నవనినాథ
[1]యగ్గలించి నాయెదుర బాహాస్ఫాలించి, కడఁగఁ జాలెడుమల్లులఁ గాన నెందు

చ. అనునెడ వానియుగ్రసమదాకృతియుం బటువాక్యవృత్తియుం
గని విని మల్లులెల్ల భయకంపితమూర్తులు దాల్చి మాఱు వ
ల్కను గను విచ్చి చూడను మొగం బెగయింపను జాల కున్న న
జ్జనపతి వేడ్క మ్రోడుపడుచందము గాంచి యుధిష్ఠిరుం డనున్. 8

క. వీనికి మాఱొకనిఁ జాలెదు, దానికిఁ దగువాని ధర్మతనయునిపురిలో
నానానియుద్ధలంపటు, నే నొక్కనిఁ గంటి [2]నిపుణుఁ డిందుల కలఁడున్ 9

క. మనబానసీఁడు వలలుం, డనుశూద్రుఁడు నాకుఁ దెల్ల మధికబలుల నో
ర్చినవాఁ డనేకమల్లుల, నిను మెచ్చింపంగఁ జాలు నిజ మిది యధిపా 10

క. అనవుడు భూపతి పిలువం, బనిచె నతని నతఁడు నపుడ భయభక్తులతోఁ
జనుదెంచి మల్లవర్గముఁ, గని మై వెలుగంగ నిలిచెఁ గౌతూహలియై 11

వ. ఇట్లు నిలిచినపవనతనయు నవలోకించి యవనీవల్లభుం డమ్మల్లముఖ్యుం జూపి యితనితోడియుద్ధంబునకు సన్నద్ధుండవు గ మ్మనిన నతండును ధర్మతనయుకను సన్న గనుంగొని యమ్మత్స్యవిభునకు వినయంబుతో నిట్లనియె 12

తే. అధిప ధర్మజుపాల నున్నప్పు డతని, వేడుకకుఁ దగఁ బెనఁగుదు వింత లైన
[3]జెట్టిమల్లులతో నిప్పు డట్టువోలె, నీదువేడ్కకుఁ బెనఁగెద నేర్చినట్లు 13

భీముఁడు మల్లునితో యుద్ధము సేయుట.

వ. అని మెత్తన యియ్యకొని గర్జించి గజాలస్యంబునం బ్రాంగణంబు సొచ్చి భూపాలునిముందట భుజాస్ఫాలనంబు సేసి మ్రొక్కి మరలునెడ నంతకు మున్న యమ్మల్లవరుండు నరపతియనుమతి వడసి కృతపరికరబంధుం డై యరుగుదెంచి యచ్చట నునికిం జేసి యతండును ననిలసుతుండునుం బరస్పరమూర్తుల నవలోకించి యుద్ధరంగంబుమన్ను ఫాలప్రదేశంబున ధరియించి శరీరంబులపైఁ జల్లుకొని రెండుచేతుల మునివ్రేళ్లను గొండొక వుచ్చికొని యొండొరులదెసకు వైచి యున్నతంబు లగునపసవ్యకరంబుల నాకుంచితసవ్యబాహుతలంబుల నప్పళించుచప్పుళ్లు గలసి యొక్కరుండ మల్లసఱచినచందంబున వీతేర వింత తానకంబుల నిలిచి కదిసిన యప్పుడు వృకోదరుండు 14

1 యగ్గలించియు బాహువు లప్ప, యగ్గలించి నాయెదుర చే యప్ప ..కడవఁ జాలెడు.
2 నిపుణుఁ డిందుల (నతఁడున్) 3 యట్టి ..డట్లవోలె, జెట్టి... గూడ నట్లవోలె.

సీ. ఊరు తొడయిలో [illegible] దన కొండవినతోరహ త్తము సూపి క్రేయక సముదవృత్తిఁ
బొసి క్రమ్మఱఁ జేరు బలుచిడి వాఁడు పె నదరిన జరగక యవనిఁ గ్రుంగి
నిలుచు న[illegible]రువున వలచినయప్పుడు గొనిపోవు నవలీలఁ [illegible]ల వైచు
జలిక పట్టిన మనుపన్న పువిన్నాణము లు దొరకొన్నను ముట్టఁగానఁడు

తె. [illegible]దెంఁ జొర వచ్చుట గానిపించి, యుడుగు సీనానఁ బట్టియు నుప్పళించుఁ
బోవ నిచ్చు [illegible] నేచి పోరఁ జేగు, నె[illegible]ల సరిసేయు నగుతఁ [illegible] హత్తు

వ. మఱియు ననేకగతుల యోజలు మెఱయుచుఁ గొండొకసేపు వి[illegible]టునకు
వినోదంబు సలుప 16

[illegible] కప్పు యనుచుఁ బట్టి కాళ్లను జేతులు, ప్రేల ను తగజముల మెఱయ
ముష్టిబలువు నెఱయ ముక్కున వాతను, నెత్తు రొలుక మల్లు నెత్తి వైచె 17

వ. [illegible]విధంబున విసరి నేలతో వ్రేసి వీపున మండివెట్టిన 18

క. [illegible]లుకులి [illegible] బీమనిఁ, [illegible]లఁచి యనువుగాక ధరణీతలముఁ [illegible]రతలం
బుల నప్పళించె [illegible], కొక్కులు వార్వఁగ విఱిచి మెఱసెఁ గుంతీసుతుఁడున్

వ. [illegible]విధంబున మహాబలుపాటి యాజెట్టి నెట్టన గెల్చిన మత్స్యపతి మెచ్చి తన
[illegible]చ్చినధనంబు లచ్చుట(యగ్గి)ధనంబుల కిచ్చి నిజనివాసంబునకుం జనియె మఱియు
ని త్తెఱంగున నతనికి [illegible] బలువు చుండుఁ జిక్కనివల్లులు లేనితఱి నంతిపు
[illegible]ంబునింతులు సూచి నయ్యవసికాంతుండు పోరింప శార్దూలశుండాలాదు
[illegible] సింహంబోక పెనంగి భంగంబునకుం దెచ్చి మెచ్చించు చుండు 20

క. [illegible]వారలు [illegible]గుడు, తెఱఁగులు దొరఁకొన్న వింత తెఱవుల నేర్పుల్
[illegible]యుమ బతిని త్తము గొన,నొఱపు గలిగి మూన్యవృత్తినుండుదు[illegible]

వ. [illegible] పాండుపుత్రులు పాంచాలీసహితంబుగా వి[illegible]టునగరంబున వర్తించుచుఁ గతి
[illegible]యదినంబులు గొఱంగ[illegible] [illegible]కాలంబు గడచిననంతరంబున మత్స్యపతి
మఱంది [illegible] పెం[illegible]ండును గీచకాగ్రజుండును రూపాకారనియు నానా
[illegible]బలుండును దుర్వివగుండును బలగర్వితుండును నగుసింహబలుండు
[illegible] [illegible] క్రుద్ధవి కనతిదూరంబున నున్న ద్రుపద
రా[illegible]నందనం గనుంగొని 22

[illegible] మైన [illegible]మున నాత్మ[illegible] [illegible] గయి [illegible]
నెక్కొ[illegible] [illegible] [illegible] సిగ్గు [illegible]
[illegible]
[illegible] 23

1 గొన [illegible] ...[illegible] తెలుగక ...[illegible] . [illegible] యవలీలఁ ముట్టి[illegible]
...(గానిపించు, నుడుగు) గానిపించి, యుడుగు...న[illegible]ంచి . [illegible] జేయు, వడల ...గు
[illegible] వీక. [illegible] రూపమును.

తే ద్రౌపదీరూపమనుసురిఁదగిలి తనదు,హృదయమనుమృగము త్తజీసుదిలగొనుచుఁ
గాముఁ డనుబల్లిదపువేఁటకానిబారిఁ, బడుట కెంతయు నాసింహాబలుఁడు దలఁ

వ నిజాంతర్గతంబున 2

ఉ ఎందును నిట్టిరూపు నరు [1]లెవ్వరుఁ గాంచిరె నాక కాదు సం
క్రందనసూతికిం దగిలి కన్గొనఁ జాలదె దీన నిందిరా
నందనునాజ్ఞ యేచి భువనంబులఁ బ్రబ్బదె యిత్తలోదరిం
జెందఁగఁ గాన్పు గాదె ఫలసిద్ధి పురాతనపుణ్యబుద్ధికిన్ 2

సీ [2]ఇయ్యింతిప్రాపున నయ్యనంగుఁడు పార్వతీశు నైనను దక్క నేల కున్నె
యిన్నాతిచెలువంబు గన్నశచీప్రియుం డైనను గనుకలి నవయ కున్నె
యిత్తన్వి కెన లేమి కెదిరి పన్నిదము భాషావిభుతో నైనఁ జఱవ రాదె
యిత్తలోదరిజీవితేశున కిందిరాపతి నైన మెచ్చుక పలుకఁ జనదె
తే కుసుమబాణునిబాణముల్ గూడ నైదు, గరఁగి నేరిమి వాటించి కరువు గట్టి
పోసి చేసి చైతన్యసంపుటము దగ ఘుటించెనో కాక యిట్టిచేడియలు గలరె

క ఈనెలఁతఁ గన్నమన్మథుఁ, డైనఁ జిగురుగొడుగుఁ బువ్వుటమ్ములపొదులున్
లోనుగ [3]సెజ్జలు సేయం, దా నియమింపండె విరహతాపము పేర్మిన్ 28

వ. అని వెండియు. 29

సీ దీనిజన్మంబునఁ దేజంబు నొంపిన యింతియుఁ బతియును నెవ్వరొక్కొ
దీనినామాకృతిగా నోఁచి పడసిన యింపగువర్ణంబు లెవ్వియొక్కొ
దీనివల్లభుఁ డనఁగా నిల సొబగుసొం పెసఁగ వర్తిల్లువాఁ డెవ్వఁడొక్కొ
దీనివసించుటఁ దా నొప్పి పెంపున నేపారుమందిరం బెద్దియొక్కొ
ఆ దీనిఁ బొందఁ గాంచు తెఱఁగు నా కెయ్యది, యొక్కొ యిట్టిపనికి నూఱ[4]డిల్లి
తోడుకొనఁగ నిచట నీ డగుచుట్టంబుఁ, దడవి యెట్టులొక్కొ పడయువాఁడ.

చ. అన్ని యని యుగ్గడించు ధృతి యల్లల నాడినఁ దల్లడించుఁ బై
కొనుతల[5]పోఁత నించు మదిఁ గోర్కులు పేర్చిన నప్పళించు నె
ట్టిన తెగ నగ్గలించు నచటన్ జనులం బరికించు బుద్ధి దూ.
లిన వెస నెంతయుం గళవళించు మనోజవికారమగ్నుఁ డై. 31

క మాసినచందముఁ దనుఁ గని, రోసినడెందంబుఁ గల[6]తరుణి నెఱుఁగఁడ బి
ట్టేసినమదనునిచే ధృతి, వాసిన బెగ డొందు సింహబలుఁ డట్టియెడన్ 32

సీ. వెఱవక ననుఁ జూచె వీఁ డని యెదఁ గలుషించిన నొండొండ చెమట వొడమ

1 లెక్కడ .దీని నిందిరా...వృద్ధికిన్. 2 ఈయింతి.. నాయనంగుం డేచి పార్వతీశ్వరు నైన నోర్వకున్నె. .గనుకని నలి(ల)య...పోసి విధిచేసి చైతన్యపుటము దగ ఘు(ప్రో)దిచేసి చైతన్యసం) 3 సజ్జలు. 4 డిల్ల (డించి) తోడు గాఁగ. 5 పోరగించు...బుద్ధి మాలిన (దెస) వెస 6 తరుణిచేఁ గడు బి, ట్టేసిన.

ననుచితకృత్యంబు లాచరించువిధాతృబలిమికి నెవ్వాఁడ పాటు దోఁప
నిచ్చట దిక్కు లే రెవ్వరు నా కనుభయమున మేనఁ గంపంబు పుట్టఁ
జేయంగ నేమియు నుపాయంబు లేమి నాననమున వెల్లఁదనంబు గదుర
తే. నున్న పాంచాలిఁ గనుఁగొని యన్నరాధ
ముఁడు వివేకవిహీనుఁడై ముదితుఁ డగుచు
మదనవికృతియ కాఁ దనమదిఁ దలంచి
రాగసాగరపూరనిర్మగ్నుఁ డయ్యె 33
వ. అయ్యవసరంబున 34
చ. పొలఁతుకకాంతి యంత పొలివోవఁగ నీ[1] కెనలారఁ జార ని
శ్చలతఁ గనుంగి క్రోలికొనఁ జాలుటఁ గీచకముఖ్యులోచనం
బులు నయనం ప్రధాన మనుపూర్వవచస్స్థితి దప్ప కుండఁగా
నెలమి వహించెఁ దక్కుఁ గలయింద్రియవర్గము ధిక్కరించుచున్ 35
క. అప్పుడు బంధనములుఁ దనుఁ, దప్పక కనుఁగొనుచు నుండఁ దగ వేది కరం
బొప్పనితమకంబు చిత్తముఁ, గప్పికొనుట నుత్తలంబు గదురఁగ నచ్చోన్. 36
సీ. అవ్వంగివవ్వంపు చనులపై నెనఁ గెడుసును గాంతివెల్లువ మునుఁగఁ బోలెఁ
గిసలయహస్తకెంగేల నేపారు క్రొమ్మించు చనులే యెంక కనుగులఁ బర్వఁ
గాఁ లాస్యసుద్దు మొగంబు లే మెఱుఁగులమొత్తంబుపరి చుట్టు ముట్టికొనఁగ
గవళికీలింగలితఅచుతెప్పలచన్ను కప్పుసంకటి గవియు దేర
తే. బగ్గలం బంతి కంతను నగ్గలింప, నొపప్పుచెమటతోఁ జిత్తంబు నెదరి యొందు
మాలఁగెఁ దలఁపదియూనింపాబలుఁ వనంగు, కట్టయూడెడుమంత్రంబుఁ గదిసుండె.

కీచకుఁడు సుదేష్ణవలన ద్రౌపదితెఱం గెఱుంగఁ గోరుట.

వ. ఇట్లు కీచకుం డప్పుడప్పగోపరుం డైనకీచకుండును నిజసహోదరివలన నక్కోమలిశల
రూపు ప్రసవముం దలంచి దాని పసం దగిలినదృష్టి యెత్తికేలకుం దిగిచికొని చని
యాస్థానం బ్రణామంక్షిన 38
క. కాంచనపీఠము పెట్టఁగ, బంది త్రయము చూడ్కి మునుఁగువడఁ దను సంభా
వించునెడ నాతఁ డప్పుడు, పాంచాలిం జూపి వేగఁ డి యి ట్లనియెన్ 39
ఉ. అయ్యరవిందగంధిదుల సోమి చరిత్రము దండ పెట్లు వే
గయ్యెడి నాఁడ దెవ్వఁ డిది గొబ్బుట నెప్పుడు నుండు నిట్లు దా
నియ్యెడ నగు దేవలయు టేని సేయఁగఁ బూని దీనిప్ప
నెయ్యము నెక్కి యేకొలఁది నీ వది యంతయు నాకుఁ జెప్పుమా 40
క. అనుటయు వయ్యంబుజముఖ, మంగళరదళితహృదయుఁ డయ్యె నకట యిగా
తనిచి త్తవృత్తి మానిలు, సునుమాం బగుచుపాయ మది యెయ్యదియో 41

1 కీలు వెంపుతోఁ. 2 నాడుమ.

వ అని తలంచుచుఁ గీచకునిమాటలు గీటునం బుచ్చి యొండుపలుకులు జరపిన
యతండును సత్త్వహీనుండు గావున సత్వరుం డై క్రమ్మఱి ద్రౌపది యున్న
యెడకుం జని యాసమీపంబున నట్టాడుచు నమ్మానవతికి ట్లనియె 42

క ఇవ్వసుమతి నేపొలఁతుల, కివ్విధమునఁ జెలువు గలదె యెన్నండును నీ
వెవ్వరికైనయవ్వ నీపతి, యెవ్వఁడు పే రేమి సెప్పు మిందునిభాస్యా 43

వ అనిన నప్పలుకులు వినియు విననిభావించి యప్పాంచాలి నిర్వికార యై
యూరకున్న నచ్చపలుండు వెండియు ని ట్లనియె 44

సీ తెలిగన్నుఁగవకాంతి పాలు పార నించుక గను విచ్చి చూచినఁ గాదె యబల
చెలువంపునెమ్మోము నెలమిసొం పినుమడిగా నల్ల నవ్వినఁ గాదె యింతి
దంతముక్తాకరుచి దలకొన మఱుమాట వలికినఁ గాదె యుత్పలదళాక్షి
యుల్లంబుసరసత దెల్లంబుగా లీలఁ గైకొన్నఁ గాదె పంకరుహవదన

ఆ యనుచుఁ జూచు [1]జేరు నమ్ముగ్ధపలుకులు, వినఁగఁ గోరుఁ గేలు దనదుకేలఁ
గీలుకొలుపఁ దలఁచుఁ గీచకాధముఁడు ని, జానురక్తి దెలుప నప్పళించు. 45

వ ఇట్లు దాన తమకంబున [2]వడిగొనుచు నిప్పు డయ్యంగన యింగితం బూహింప
వెరవు మాలి మఱియును

సీ. సుదతి [3]నీమై చక్కఁ జూచుట కోడెదఁ గనుఁబాటు వారయునో యని తలంచి
మదిఁ బొనర్చినమాట మగువ నీపెంపునఁ గుదిసి నానాలుకతుదికి రాదు
పడఁతి నీకరములు పట్టంగఁ దివిరి శంకించి వడంకెడుఁ గేలు సూడు
నెఱి నిట్టి దని యింతి నీనెమ్మనం బెన్నిభంగుల నరసినఁ బట్టుపడదు

తే చెలువ యింక నొక్కించుకసేపు నీ వ
నాదరంబున నొప్పిటియట్ల యున్న
మన్మథుఁడు సమయించిన మగుడ నన్నుఁ
బడయ వచ్చునె యెన్నియుపాయములను 47

వ అని తనయభిలాషంబు దేటపడం బలికిన నబ్బోటి కలుషించియు దుర్వారం
బైనపరిభవవికారంబు దోఁప కుండఁ దన్నుం దాన యుపశమించుకొని
వీఁడు దురభిమాని యై యున్నవాఁడు వేగిరపాటు వలను గాదు [4]వెరవుతోడన
తప్పించుకొనవలయు నని తలంచి యతని కి ట్లనియె 48

క. నాయున్నబాము దలఁపవ, యీయొడలిచీర యుట్టి యేవపుఁజందం
బోయన్న మదనవికృతిం, జేయు ననుట యెంతయును నిషిద్ధము గాదే 49

తే చనునె యిమ్మాట లాడ సజ్జనుల కాఁడుఁ, బుట్టువులతోడ నీవును బుట్టినాఁడ
వట్లుఁ గాకయు హీనవంశాభిజాత, [5]నై పతివ్రత నగు నన్ను నడుగఁ దగునె

1 జేరు. 2 మల్లడిగొనుచు. 3 నీ నెమ్మోము...మది నిగిర్చిన...పడఁతి నీ కెంగేలు. 4 నెరువు
తోడన. 5 (నైన పతివల్నె ..)నై పవిత్రను నగు నాకు నడవఁ దగునె, నై పతివ్రత...నట్లు దగునె.

క. అని పిలఁగఁ బల్కిన నమ్మనుజాధముఁ డంతఁ బోక మదనోన్మాదం
బునఁ దన్ను నెదిరి నెఱుఁగక, వనితకు ని ట్లనియె గారవంపుఁబలుకులన్ 51
సీ. నెత్తమ్మిరేకుల మెత్తఁదనము దెచ్చి యచ్చునఁ బెట్టిన ట్లుండ మొంది
చక్రవాకంబులచందంబు గొని వచ్చి కుప్పలు సేసిన ట్లొప్పు మెఱసి
చందురునునుఁగాంతికిం జేర్చి కూర్చి బాగునకుఁ దెచ్చినయట్లు గొమరుమిగిలి
యళికులంబులకప్పు గలయంతయును [1]దెచ్చి నారు వోసినభంగి నవక మెక్కి
తే. యంఘ్రితలములుఁ గుచములు నాననంబుఁ
గచభరంబును ని ట్లున్నరుచిరమూర్తి
యనుపమానభోగములకు నాస్పదంబు
కాదె యీ త్రిప్పు లేటికిఁ గమలవదన 52
తే. నీవు దుర్జాంతి గాఁకి నీవ సాక్షి, పరసతీసంగమున వచ్చుపాపమునకు
నోరుతును గాని సైరింప నోఁ బచ్చ, విలుతుతూపుల కాఁకున కలరుఁబోఁడి
క. [2]అనునప్పలుకుల కయ్యంగన కోపము గదిరి నీచుగావున జంకిం
చినఁ గాని మెత్తఁబడి పోఁ, డని మనమునఁ దలఁచి యిట్టు లనియెం బెలుచన్.

ద్రౌపది కీచకునితోఁ బరుషవాక్యంబులు పలుకుట

శా. దుర్వారోద్యమబాహువిక్రమరసాస్తోకప్రతాపస్ఫుర
ద్గర్వాంధప్రతివీరనిర్మథనవిద్యాపారగుల్ మత్పతుల్
గీర్వాణాకృతు లేవు రిప్డు నిను దోర్లీలన్ వెసం గిట్టి గం
ధర్వుల్ మానముఁ బ్రాణముం గొనుట తథ్యం బెమ్మెయిం గీచకా. 55
తే. అనుఁడు నతఁ డిట్టు లనియె నా[3]యతులబాహు
బలముఁ జెనయంగ భవదీయపతుల కారు
మూఁడులోకంబులందు నెవ్వాఁడు లేమి
నిక్కువం బింత నమ్ముము నీగజాక్షి 56
వ. అనిన విని సైరంధ్రి సైరణ దక్కి ధిక్కరించి యి ట్లనియె 57
క. చనుఁ జన దని చూడక యం, దని మ్రాఁకులపండ్లు గోయఁ దలఁచుట హితమే
మును చెడినరావణాదుల, విని యెఱుఁగవె యెన్నఁడును వివేకవిహీనా 58
తే. ఇవ్విధంబునఁ బలికిన [4]యింతిపలుకు, గాన నేరక తమయప్పకడకు మగుడ
నరిగె నెవ్వగ మనమునఁ బిరిగొనంగఁ, జిన్నఁబోయిన మొగముతో సింహబలుఁడు
క. చని మదనాగ్నిజ్వాలలు, దనుకఁగ నిట్టూర్పు గాడ్పు దందడి నిగుడం
దను నూరార్పఁగ పక్షి దొర, కొనమికి వెనుఁబడుచుఁ గీచకుం డాసతితోన్.
వ. ఏ నప్పుడు నీకుం జూపు యన్వయనామధేయంబు లడిగినయప్పొలఁతివలనం

1 బుచ్చి 2 అనుపలుకుల కయ్యంగన, ఘన కో, అని పలికిన పలుకుల కం, గన కో. 3 యా లఘు... లేఁడు, నిక్కువం. 4 నింతవట్టు .మనముతో సింహ.

... త్రి ... లకడు చున్నయది యిట మీఁద నీవ యెఱుంగు దయ్యెం
... సే ... నుండి యిప్పు డెట మెలఁగె దని యడిగిన విని యతఁ
... కం ... బు సేయుచు సుదేష్ణ నిజాంతర్గతంబున 6
... మున్న ... యి సైరంధ్రిఁ జూచి, యకటవీన[1]నిం కేమియుపాయ మగునొ
... డు ... గ ... న్న చు ... గె వాఁడె వీఁడు, మాయదైవము యే నేమి సేయుదాన

వ. ... నా నేర్పుకొలందిఁ దగిన తెఱంగున వారించి చూచెదం గాక యని
యూహించి యి ట్లనియె 63

సీ. ... లకు ... స్త్రీయల చప్పుడింపార నంచకై వడి[2]నడ నల్ల వచ్చి
... నిని ... సుడియంగఁ బయ్యెద సగము దూలించి పై మగుడఁ దిగిచి
... గ్రాలుచు వింత చెలువంబు దలకొనఁ జేరి నిలిచి
తెల్ల కన్నుఁ గవకు నెచ్చెలి యైన లేఁతన వ్వొలయంగ సరసంపుఁబలుకు వలికి

తే. ... యు [3]చెయ్వుల రాగంబు మెయికొనంగ
... భాగయించు మాటల నెలవి మిగుల
నిన్ను ... క్తిఁ గొలుచు నన్నేలఁత లుండ
నీకనాకార సైరంధ్రిఁ గోరఁ దగునె 64

వ. అనినవ్వలుకుల ... నాదరంబు సేయుచు నచ్చేడియం జూచి కీచకుం డిట్లనియె.

... నాకొలువువార కారు, న్నా కేశుం గొలుచునంగనలలో నైన
లే కునికి నాకుఁ ... బెల్లం, బాకొమ్మకు నీడు వోల్ప నయ్యెడు సుదతుల్ 66

సీ. ... దుమీలకుఁ బుట్టి కాముబాణములతోఁ గలసి యాడెడునట్టి కన్నుఁగవయు
... కాం ... ములకెక్కఁ జెరిఁగి లేఁదీగల మెచ్చక యున్నట్టి మృదుకరములుఁ
జిగురులతో ... సంధి సేసి యంబుజములపై నెత్తిచనునట్టి పదతలములుఁ
గలకంఠములచేతఁ గఱచిన విద్య వీణల కిచ్చునట్టి తిన్ననియెలుఁగు

తే. ... తెఱంగున రేఖయు నవ్విధంబు, గరువచందంబు నమ్మెయి కలికితనము
నట్టిచెన్నును సైరంధ్రియంద కాక, కలవె యొరులకు నెఱుఁగక పలికి తబల

వ. కావున ... యెలనాఁగ నేవియుపాయంబున నైన నన్నుం జేర్ప వై తేనిఁ గంద
ర్పదర్పంబున నలందురి [4]వందుదు ననిన నవ్వేలంది వెండియు నిట్లనియె 68

తే. ఆయురైశ్వర్యకీర్తుల నపహరించు
... నతిసంగమము ధర్మ ... ధమునందుఁ
బరఁగువారలు పరిహరింపంగఁ గనియు
వినియుఁ దెలియవే యిది దుర్వివేక మగుట 69

సీ. ... తి యొఱెంగిరిఁ దనప్రాణంబుపై వచ్చు ననుభయంబున నుల్ల మదరు చుండ
జనులు గాంచిన మానుషము దూలుఁ దనకనుపుయిలోటమున మోము పుల్లగిలఁగ

---

1 నపాయ మే మగునొ యింక. 2 నల్ల 3 రాగంపుఁ జెయ్వుల. 4 ప్రందుదు.

బోఁటికిఁ దోఁచినఁ బొలియఁ దేఁకువ యనువెగడునఁ బెయ్యువ్వీలు వీడుపడఁగ
బంధుల కగపడ్డఁ బాయు నన్వయ మనుకలఁకమైఁ జెమటలు గ్రమ్ముదేరఁ
తే క్రీడ దెసఁ గౌతుకం బురియాడ రతుల, చవులు గొనియాడ నేరని జారపొందు
హృదయమునఁ గంపు సేయని నెఱుక గలుగు,వారు దీనిసుఖంబుగాఁ గోరరెందు.
వ. అదియునుం గాక 71

క బలవిక్రమసంపన్నులు, గల రేవురు దానికతులు గంధర్వులు వా
రలఁ దలఁచిన నా చిత్తము, దలఁకెడు నది యేల నీకుఁ దమ్ముఁడ చెప్పుమా 72
తే కాని తెరువునఁ బోయినఁ గలుగునయ్య, బ్రదుకుచవి యెంతయైన నపథ్యములకు
వేఁడ్క సేయుదురయ్య వివేకు లెవ్వి,ధమున నాబుద్ధి ద్రిప్పవయ్య తమక మడఁగి.
క అనవుడు నస్మాటలు దన, మనమునకు సహింప రామి మల్లడిగొనుచున్
మనసిజపరతంత్రుం డి,ట్లని పల్కె సుదేష్ణ తోడ నతఁ డుద్ధతుఁడై. 74
మ వనితా యే నొకపల్కు వల్కెదఁ జతుర్వారాశిమధ్యంబునన్
ఘనబాహాబల మొప్ప నన్ను నెదురంగా నొక్కఁడున్ లేమి యె
వ్వనికిం దెల్లము గాదె దానిఁ గలన్ వజ్రాహతిం గూలు శై
లనికాయం బని మద్భుజాసమగలీలన్ గీటడంగించెదన్. 75

ఉ బుద్ధులు సెప్ప నెల్లగటు వోవిడు వెమ్మెయి నైన సౌఖ్యసం
సిద్ధి యొనర్పు నాకు నెడ సేసినఁ దాపము రూపుమాపు నా
వృద్ధియ కోరు దేని నది వేడ్క సీ వని నన్ను నిట్లసం
బద్ధము లైనవాక్యములు వల్కక వే పిలిపింపు [1]కోమలిన్ 76
తే అనుచు దైన్యంబు నొందెడునాననంబు, తోడ దిగ్గనలేచి యత్తోయజాక్షి
చరణపీఠంబుపైఁ జక్కఁజాఁగి మ్రొక్కి, యున్నయద్దేవి గనుఁగొని చిన్నఁబోయి.
ఉ వలవచ్చువారలకు కన్నిటఁ గూర్చి లతాంగిఁ గూర్చి కా
రవెటమాటలన్ బలుకఁ జెన్నివిధంబులఁ [2]జూప చెప్పినం
గావల మెచ్చనీఁడు నగు కార్యము నట్టునె వీని కెమ్మెయిం
జావు నిజంబు నిష్కృతని శాతశరంబుల నైన నక్కటా 78
క అని వగచుచు నలపోయుచుఁ, దనతమ్ముని వల్ల నెత్తి గండడి గొలఁగం
జనుదెంచు నత్యుగ్రానము, కనుఁగవలో గ్రుంగికొనుచుఁ గామిని పలికెన్. 79
క. క్రొంగ్రొత్తనెలఁత నేల యొత్తెయి నైనను, గొమ్మ నలవరించి కూర్చు టరుదె
యుత్తలంబున నక్క యొనరించుకోరిన నీ, వేగు నపలవలవ దింక నిచట. 80
క. పనపమున దని సీదుని, వాసవునను [3]దివమ్ములో నవశ్యంబును నే
వాసిపిలిం బిల్చెదను ని, జాస క్తి ఫలింపఁ గొఱలు మభిమత కేళిన్ 81

1 కామినిన్ 2 జూటి .. కావరమైన, కావలుఁ డైన. 3 దలఁక. 4 దినము ..
నలుపు (క్రోలు) నభిమత.

కీచకుఁడు ద్రౌపదియందలి మోహంబునఁ బరితపించుట.

వ. అని యంతఁ గీచకుండు ముదిలోహ్యాదయుం డయి నిజసదనంబునకుం జని వివిధ ... లంకరించి పలునిర్హారాప్యంబులు సమకట్టి తత్ప్రదేశంబు విజనంబు ... యొక్కచోటనున్నపలంబులు నూడి పాంచాలివలనితగులు చిత్తంబు నుఱుకుఁ బలరి పెవ్వగల కిగపడి తలపోఁతలకుం జొచ్చి దుర్విదగ్ధుండు గా ... వనసన్నిధిఁ గామవికారంబు పుట్టుట గలుగ భావించుచు 82

సీ. ... వై వొక్కట లీలఁ [1]గ్రేళ్లుఱి కెడువాలుగునోగల నేలు దెంచి
... చలిపుడియాంఁ గరలక చెన్నొందు నెఱవిరితమ్ముల నుఱక తెగడి
బెడఁ గొందఁ బడిచిమైఁ దొఁకసినవలరాజువాలికతూఁపులఁ దూలఁ దోలి
వాలంబు మెఱపి దిక్కులఁ గాంతిపూరించు క్రొక్కారుమెఱుఁగుల నుక్కడంచి

తే. తెఱలోచనములు నాదువంనము నాఁచి
కొఱఁగ వయ్యింతి నను గనుఁగొనియె నాత్మ
నైకొనియె నాగరసమునఁ గడలుకొనియె
సవరసిక్తి ఒయ్యపడ నుదిలకొనియె. 83

ఉ. చిత్తము మెచ్చి నావలనఁ జిక్కఁగ వెండియు నాలతాంగి య
చ్చొత్తినయట్లు నాకుఁ దనయుల్లము దెల్లము సేయ కున్కి దా
నెత్తఱి క్రొత్తకాన్పగుట నట్టము వొచ్చిన సిగ్గువెంపు నే
న్నుత్తల మంతఁ జేయుటకునో తలపోసి యెఱుంగ నయ్యెడున్. 84

తే. అనుచుఁ గొందలపడుకోర్కు లగ్గలించి
చిక్కుమొత్తాడు చుండ నచ్చెలువచెలువుఁ
దగిలి తనయిచ్చఁ బోఁ జుచిత్తంబు సజ్జ
నరిగి యిట్లను నక్కీచకాధముండు. 85

సీ. లీల నానుఁ దట నాలేమ వాలసినఁ జూడ్కికిఁ జుబ్బనచూఱ గాదె
కను విచ్చి నన్ను నాతనుమధ్య సూచినఁ దనువున కమృతసేచనము గాదె
చిఱునవ్వు బెరయ నచ్చెలువ నాతోడఁ బల్కినఁ జెవులకు రసాయనముగాదె
యొలయ నమ్మెలఁత నన్నెలయింపఁ దివిగిన నెడఁద కానందంబు నిక్కగాదె

తే. యానితంబిని మక్కువ ననఁగి పెనఁగి, యింపు పొంపిరివోవ నన్నేలికొనఁగఁ
దలఁచి పొందిన నది జన్మఫలముగాదె, యనుచు వలరాజుబారికి నగ్గమయ్యె

వ. మఱియు ననేకభంగుల ననంగవిభ్రమంబులకనురూపంబులైన [3]బహువిధ ప్రలాపంబుల ప్రొద్దు గడపుచు నమ్మదిరాక్షి రాక కెదురుచూచు చుండె నక్కడఁ బాంచాలి రావించి సుదేష్ణ తృష్ణ భావించుచు నిట్లనియె. 87

---

1 బెళ్లె (గ్రేళ్లె) గఁగెడు...మడిచిచేఁ (దుడిచినఁ). 2 తన్నుత్తల. 3 బహుప్రకారంబులం.

క. ఒడివెడు తృష పెల్లిదమున, పదనము పఱువట్లు వట్టి [1]హాసిత రాజ
స్నది దారస మూనఁగి నా, హృదయంబున వేడ్క యొసక మెసఁగెడుఁ బసుణీ.
క. కీచకునియింట నెయ్యపు, వాచవి యగు బహు[2]విధముల వారుణి గలుగున్
వే చని యిచటికిఁ గొని ర, మ్మా చూతము గాని నీ గమన వేగంబున్ 89
వ. అనవుడు 90
ఉ. ఉల్లము ఝల్లుఝల్లనఁ దనువు ప్రస్ఫుటఘర్మజలంబు దేల్చు చుం
డిల్లపడంగ నా కిది గడింది విచారము పుట్టె నందుఁ బో
నొల్ల ననంగ రా దచటి కూరక పోవను గాదు నేర్పు సం
ధిల్లఁగ దీనిఁ బాపకొను దివసనమెట్టిది యొక్కొ దైవమా 91
వ. అని తలంచుచు డోలాందోళితమానస యగుచు సమ్మానిని సుదేష్ణ కిట్లనియె
ఉ. ఉత్పలగంధి నన్ను [3]దగు నుద్దులు పంపుము కల్లు దేర నే
సత్ప్రవృత్తి నీకొనసంతతమున్ బహుమానపాత్రనై
తత్పరతం జరించి యుచితంపుఁ బనుల్ దగఁ జేయఁగాక దు
ష్పత్పరివారయోగ్యపరిచారములం జనునట్టిదాననే. 93
క. అతివ తగునమ్మ నీ గృహ, పతినిర్మలచరితభరిత గాని యింటయొద స
త్పథులయసన్నిధి నెనయు, నాతి నూఱడి యున్నచోట నున్న దళ్పన్. 94
ఉ. సాధులు సేరి [4]నెమ్మిగ నిజస్థిరవృత్తము దప్పకుండఁ జే
బాధలఁ బొందకుండఁ దనపాల వసించిన పెద్దవారు ది
క్కై ధరియించి వారి కొనియాడ వృత్తికి యుండెఁ గాచుటో
ప్పై ధరఁ గీర్తి కెక్కదె యనాయము సేసిన నింద పుట్టదే 95
క. [5]ఎవ్వారేని యింటికి కొద్దిగ నేకతమ, నన్నుఁ బంపఁ దగునె నిన్ను నాఁడే
కొలుచునెడఁ నన్ను గొనునెడఁ బలుకులు లగు, నను కేను జాల గినికి నెపు 96
వ. అనిన విని యనునితంబిన, కనయము శంకించియును లతాంగి పలికెం ద
ద్వినిపలుకంత గలఁచి యు, ల్లనియెం బాంచాలితో సాదరవృత్తిన్ 97
ఉ. తక్కట యేను వేడుకొని యానెడు నా సవచారిఁ దేరఁగా
నొక్కనికృష్టఁ బంచుటకు నోపక చెప్పిన దీని నీవు గో
దాసపు నెక్కఁగఁ జేసి నిన్ను నతిహీనవిధాననియుక్తఁ జేతఁ గా
నిక్కము యుష్మలించి తిది నెయ్యమతియ్యము కల్గియే నను దూరంబున 98 త్రయంతరం
క. అది లాంతియుల్ల నినుఁ బం, హృదయంబుల నెవ్వరేని నెఱుఁగ దోఁ చె
ప్పుదు సిడు పంపు నినుఁ గన్నది మువెలుగ నెల్లవారి కత్యుద్భవంబున్ 99

1 వాడెను. 2 విధంపువారుణి. 3 దగి యొద్దుల, దగు మొద్దుల. 4 నమ్మిగ... వచ్చిన నింద. 5 ఎవ్వరింటికేని యొ... యిచ్చ దగునె. 6 నోం పొక్కని. .నెయ్యముపట్టి యె చెప్పుమా సఖీ.

క. ఇవి యెఱుఁగఁ జెక్కుఘంగులఁ, దను బ్రార్థింపంగ ద్రుపదతనయకుఁ జిత్తం
బున నెంతెఁ బెద్ద సెగ్గం, బన దీయవతోన నమవిచారము వుట్టెన్ 100

వ. ట్లు దోఁచినతలంపునం జేసి 101

—— ద్రుపదపుత్త్రి కీచకునింటికిఁ గల్లు దేరం బోవుట ——

చ. వనిన మఱియాడు చుండ ననుమానములోన సుదేష్ణఁ జూచి నీ
పనయముఁ గోరినట్టిపని యర్థిమెయిం జని చేయుదానఁ గా
కనుతలపూలు కష్ట్ప్రేలఁతి హర్షము బొందుచు నంది యిచ్చుకాం
చనచషకంబు వుచ్చికొని చారువిలోచన యార్తమూర్తి యై. 102

వ. చను చుండి నిచహృదయుం డగుకీచకుండు దన[1]యెదుర నప్పుడాడినకర్ణకఠోరాలం
బు లగుమాఁటల మీఁదం బిడుగు పడినవానిఁ గొఱవిం జూఁడినతెఱంగున సు
దేష్ణ దన్ననుచితవ్యాపారంబునకు నియోగించుటకు నిర్వేదనంబునం బొంది

ఉ. అలమటఁ బొందు [2]మాయవిధియా యని దైవము దూఱు నిత్తఱిం
గలరొకో నాకు దిక్కను మొగంబున నశ్రులు వెల్లిగొల్పుఁ దో
డ్త్రిలఁబడు జల్లనం జెదరుడెందము గొడఁగఁ దెచ్చి నన్నుఁ గే
వలమున ముట్ట నెవ్వరికి వచ్చు ననుం గలఁగుణ వెనుంబడున్ 104

వ. అట్టియెడ. 105

సీ. దైన్యంబుతలపోఁత దలకొన్నఁ జెలువ కాననమున [3]వెల్లఁదనంబు గదిరె
నయకంపవేగంబు పైకొని ముట్టినఁ గాంతకుఁ దనులతఁ గంప మడరె
బెగ డెంత కంతకు బిగిలిన నింతికి బదములు నటఁ దొట్రుపాటు బెరసెఁ
దల్లడం బొందినఁ దన్వికి నవయవంబుల నెల్ల ఘర్మాంబుకళిక లెసఁగెఁ
దలఁకు పుట్టెఁ గొంకు గొలఁదికి మీఱె వెం.బాటు దోఁచె ముట్టుపాటు దొడరె
వెఱఁగుపాటు దనికె నెఱ నాడె నొవ్వు నెవ్వగలు వగల నీనె దిగులు వొదివె

వ. ఇవ్విధంబున ద్రుపదపుత్త్రి దురవస్థం బొందుచు మహాపదలకుం బరిహారణంబు
హరిస్మరణంబ యని తనహృదయపుండరీకంబునం బుండరీకాక్షు నిక్షేపించు
కొని సుదేష్ణమందిరంబు వెలువడి దినకరుం గనుంగొని వినయవినమితోత్త
మాంగ యై నిజాంతర్గతంబున 107

తే. పాండుపుత్త్రుల కేను దప్పనిమనంబు, గలుగుదానన యేని యీలోకమలమిత్త్ర
కీచకుని [4]చెం న న్నొకకీడు తెరువు, వొరయ కుండఁగ రక్షింపు కరుణతోడ. 108

వ. అనుచుం గేలు మొగిచిన 109

క. తరణియు దుఃఖిత యగున, త్తరుణిం గాచుటకు నత్యుదగ్రభుజావి

1 యెదురెదుర నప్పు న న్ననిచిన యనుచితవ్యాపారంబునకు నిర్వే 2 మాలవిధి హా యని... వెతంబడున్ 3 వి(చి)న్నదనంబు .గంప మొందె... బదములఁ దొట్రిలపాటు బెరసెఁ ...దలఁకు పుట్టెఁ... నెఱ వాడె నొవ్వు నె. 4. బారి.

స్ఫురణాతుల్య నొక్క[1]రక్కసుఁ, గరుణార్ద్రిప నచ్చుఁగగుచు గ్రక్కున బనిచెన్

వ. వాఁడును బని పూని యంబరతలంబున నదృశ్యకాయం డై వచ్చి నిలిచె 111

తే. ఇట్లు ప్రార్థించి పాంచాలి యెట్టకేని, సింహబలు సుందిరం బల్లఁ జేర నరిగి
యొల్లఁ బోవుచు బెబ్బులియున్న పొదయ, సొచ్చు [2]లేడిచందంబునఁ జొచ్చుట యును

ఉ. అంబురుహాక్షి వచ్చు తెఱ [3]వారయఁ గీచకముఖ్యుఁ డప్డు దె
ల్లంబుగఁ జూచి యుల్లము కలంకయు వారక మేన వెమ్మ తా
పంబును డిగ్గఁ ద్రావి గరువాఱుచు నుత్కటసంభ్రమంబు హ
ర్షంబుఁ బెనంగొనంగ నతిచంచలభావపరీతమూర్తి యై 113

క. చిడిముడిపడుచు నెదురుచనఁ, గడఁగుచు వాసములు సక్కఁగఁ ద్రోచుచు మ
ల్లడిగొనుచు [1]దుర్విలాసం, బొడలికి నొడఁబఱచుచుండ సుగ్మలి యంతన్ 114

వ. [5]అత్ప్రదేశంబునకుం జని 115

తే. దేవి ద్రుపదపుత్త్రి వరుణి పేరఁ బసు, నరుగుదెంచితి బోయింపుఁ దనిన నింతి
నెమ్మొగంబున దృష్టులు నిలిపి తమక, మిఁకఁ నిట్లను నాకచకాధముండు 116

క. దేవి తృప దీర్పఁ [6]బూనితి, నీవెలఁ నహాదగుండు నగు నాతృప లీ
లావతి సీదుపరసం, భావన కొలుఁ చెప్ప కునికి వాడియె చెప్పుమా 117

× సీ. కాంతి దప్పి పోక పెంటకిచూడ్కి పోఁ బొందఁ గాసని మనువాగులుటయును
నీ సొరుసీపల్కు దెల్లంబుగా వినఁ గాననిసీనులు గందుటయును
[7]నిం పగునీచెయ్వి లెలుసు హైనొని మీసొ గానని గోర్కులు గలఁగుటయును
సొగయించుసీ కేళిఁ దగిలి యానందంబుఁ బొందఁ గానని గుది గుందుటయును

తే. బడయ నా డగుజన్మంబు ఫలము నొందె, నావజన్ము నిప్పనికి నాపె మెద్దు
నన్ను బంటుగా నేలుము నలినవదన, యుంక సిగ్గు దెరయాల మేల నీకు. 118

వ. అనవుడు. 119

తే. తలుపు యప్పలునుయు పో పుప్పులఁ గొట్ట
సీర గాపున వీ తపి కర యగుచు
సుదిర వోయింపుఁ ద్రౌపది యెదురుచూచు
నలుగుఁ దప్పైన సుగుడు బో పిలగము ననిన. 120

చ. ఆ బిగ సుదేష్ణ పెలి కొనమ్రాన పుచ్చిన నొచ్చి చేత నీ
ఇంపు నెడునట్టిపనిచపి యుల్లము సొక్కఁగ నాసు మీసుని

1 యసురం. 2 తటి 3 (పొడగ) వారయు గ్రప్పు (పెల్లు) తాపంబు. 4 డుర్విలాసం. 5 తదుదాంత్యంబ (గదుపు) ప్రీ కీచకుం డున్నతప్ప) 6 జాలితి, జాగితి.. నీ (లలసితసం,) దుగ్గసం, భావ 7 నింపారు చెయ్వుల నెలుసు హైకొని . చూపుల (గోర్కు లఁ) గనలుటయును... నప్పు (నీ బంటుగా నేలు) బంటుగా నేలుమీ ..యింక సిగ్గది యది యొ ల్లమేల నీకు, యింక సిగ్గింక నీకు నో యింతి యనిరెను. 8 చూచి యలుగుఁ... నుగుడే పో.

వనవనరోజ[1]సౌరభ మవారణ నన్నును గ్రోల నిమ్ము బె
ట్టిదుఁ డగుకాముతూపులఁ దొడింబడ కుండఁగఁ గావు మిత్తతిన్ 121

క. వరితురగరథపుమితిఁ బొం, పిరివోయెడునాదులక్ష్మి పెంపున కెల్లన్
[2]సరసిరుహావదన నీవ కు,దురుగా నొనరించెదం గుతూహల మెసఁగన్ 122

క. రుచిరమణిభూషణంబులు, సుచితవిహారప్రకార యోగ్యాగార
ప్రచయము సుందరగణికా, నిచయము నొప్పించువాఁడ నీకుం దరుణీ 123

క. [4]నాకులకాంతల నెల్లను, నీకుం బని సేయఁ బనిచి నెయ్యంబున నే
నీకనుసన్నన మెలఁగెద, నేకార్యం బైన నడపు మీావ తగంగన్. 124

వ. [5]అనుచు సింహబలుండు దనయంతరంగంబున నంత కంత కగ్గలించుతమకం
బునఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగక పయిం బడి పట్టికొనిన 125

క. [6]తనుఁ గాచి వెనుక వచ్చిన, దనుజమహాబలము దనదుతను వొందిన నా
తనిచే విదిల్చి రభసంబునఁ దన్మందిరము ద్రుపదపుత్రిక వెడలెన్. 126

వ. ఇట్లు ద్రోచిపోయినం గీచకుండు వెనువెంటం దగిలిన నమ్మగువయు మరలిచూచి
భయభ్రాంత యై యెవ్వలనికింబోదునో యనితలంచి దైవయోగంబున విరా
టుం డప్పుడు[7]గొలువునికిం జేసి తత్సభాభాగంబుదెసకు వెసంబాఱినం గామా
యత్తచిత్తుండును గర్వోన్మత్తుండును గావున జనసమూహంబు సరకు సేయక
రహస్యప్రకాశవిభేదవిచారంబు దక్కి. 127

—కీచకుఁడు ద్రౌపదిం బట్టుకొనుటకు వెంటఁ దగులుట.—

సీ. సమదవారణము జంగమలత వెనుకొని సరభసంబునఁ బట్టఁ జనువిధమునఁ
గ్రూరదానవుఁడు భూచారినిర్జరకాంతఁ బొదువ రయమ్మునఁ బోవుభంగి
ఘోరగృధ్రము సుకుమారనాగాంగనఁ బటుగతి నొడియంగఁ బాఱుకరణిఁ
బ్రబలబిడాలంబు బాలశారికమీఁద నడరి సత్వరముగ నరుగుమాడ్కి

తే. సింహబలుఁ డత్యుదగ్రతఁ జిగురుఁబోఁడి
పజ్జఁ గడువడిఁ దగిలి కోపంబు గదుర
నొడిచి తలపట్టి తిగిచి మహోగ్రవృత్తిఁ
గొంకు కొస రించుకయు లేక కూలఁ దాచె 128

వ. అట్టియెడఁ బాంచాలీ[9]రక్షకుం డైనరాక్షసుం డతని డొల్ల ద్రేసిన. 129

క. కీచకుఁడు వ్రేటువడి తన, నీచపుదెస యొరు లెఱుంగ నేరక యుండన్

1. (సౌరభము వారిక, 'వారుణి') మవారణఁ గ్రోలఁగ నిమ్ము నన్ను బె, ట్టిద మగు. 2 సరసిరుహానన, సరసిరుహనయన. 3 చార 4 నాకుఁ గలకాంత లెల్లను. 5 (అనుచు లేచి సింహ) .గ న్నెఱుంగక 6 తనుఁ గావ ..నాతని (చేయి దులిచి) చే యదల్చి 7 బయ (లికొలు వు)లు కొలువునను . ప్రకారవిభేదనవివేకంబు దక్కి. 8 దన్నుఁ డై...కూలఁ (ద్రోచె) నన్నె. 9 రక్షకుం డై వచ్చిన రాక్ష.

[1]లేచి వెనుకఁ జని విస్మయ, గోచరుఁ డై యసురకతనఁ గుంతిసుతుఁ డగుచున్.

వ. ఒడుపు దప్పినమహానాగంబునుంబోలె నిట్టూర్పు నిగుడ నిట్టలం బగుకోపంబు వెల్లిన మల్లడిగొను చుండె నయ్యవసరంబున. 131

క. తానును నన్నయు నయ్యా, స్థానమ్మున నుండి పవనతనయుఁ డసహ్యం
బైనమనోవల్లభయవ, మానము నాసింహబలునిమదజృంభణమున్. 132

చ. కనుఁగొని కోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల నంగము
[2]ల్గనలఁగ సాంద్రఘర్మసలిలంబులు గ్రమ్మ నితాంతదంతపీ
డనరటదాస్యరంగ త్కట భ్రుకుటీచటులప్రవృత్తన
ర్తనఘటనాప్రకారభయదస్ఫురణాపరిణద్ధమూర్తి యై. 133

సీ. నేలయు నింగియుఁ దాళములుగాఁ జేసి యేపున రేఁగి వాయించి యాడఁ
గులపర్వతంబులు [3]గూల్చి యొండొంటితోఁ దాఁకంగ వీఁకమైఁ దన్ని యాడ
నేడుసాగరములు నిక్కడక్కడఁ బెట్టి కలుచనిరోంపి మై నలఁదికొనఁగ
దిక్కులు నాలుగు నొక్కచోటికిఁ దెచ్చి పిసికి పిండలి నేసి పిడుచగొనఁగ
తే. మిగిలి బ్రహ్మాండభాండంబు పగుల వ్రేయ
నప్పళించుచుఁ బ్రళయకాలానలమున
గంపరించినరూపంబుకరణి భీముఁ
డతిభయంకరాకారత నతిశయిల్లె. 134

వ. ఇట్లు పేర్చినకోపాటోపంబున నవిచారితసమయవర్తనుఁ డయి వృకోదరుండు గీచకుని గీటడంగింపఁ జూచి తత్సంబంధబద్ధుండును నాజ్ఞాపరిపాలకుండును గావున మత్స్యపతిఁ [4]దనయలుకలో నివానినకాఁ దలంచుచు నచ్చేరువ నున్న యున్నతవృక్షంబు నిరీక్షించి యానసంబు పల్లటిల్ల ధర్మతనయుం గనుంగొనిన నతండు దనయనాకారంబున వారించి యిట్లనియె. 135

మ. [5]వలలుం డెక్కడఁ జూచె నొండెడ ననేకక్ష్మాజముల్ పుట్టవే
ఫలితం బై వరశాఖ లొప్పఁగ ననల్పప్రీతి సంధించుచున్
విలసచ్ఛాయ నుపాశ్రితప్రతతికిన్ విశ్రాంతి గావింపఁగాఁ
గలయీభూజము వంటకట్టియలకై ఖండింపఁగా నేటికిన్. 136

తే. అని నిగూఢభాషణముల నయ్యజాత, శత్రుఁ డనిలజుకోపరసంబు పేర్మి
నెఱిచె నయ్యన్నదమ్ములచేష్టితములు, దెల్లముగ నప్డు సూచుచు నల్ల లేచి. 137

సీ. ఎలదీఁగఁ గప్పిన లలితపరాగంబుక్రియ మేన మేదినీరేణు వొప్పఁ
జంపకంబున నవసౌరభం బెసఁగెడుకరణి నాసిక వేఁడిగాడ్పు నిగుడఁ

1 లేచి వెను చనక (తనమదిని) విస్మయ. 2 ల్గనరఁగ...పీడనవిక్రుతాస్య...ప్రగల్భభయద. 3 గూర్చి...పిడిచికొనఁగ...(కాలానలంబు) గంపళించిన; గం డడంచిన; గం దెసంగిన. 4 ము ను దనయలుకలో నివాఁడకాఁ...దనయాకారంబున. 5 వలలా యెక్కడఁ జూచె దొండెడ.

వేఁడుచుఁ గీల్కొల్పు మంచు వేఁడుగేడుగతిఁ గన్నుఁగవ నశ్రుకణము లురుల
నిందుబింబముఖ నిరాదిశిందుచందంబునఁ గురులు నెమ్మొగమున నెరసి యుండ
తే. సర్వజనవంద్య యైనపాంచాలి సింహ, బలునిచే నివ్విధంబున భంగపాటు
పడ వచ్చిన నెంతయు దైన్య మొంది, యవ్విరాటునిసభఁ జేర నరిగి నిలిచి

ద్రౌపది తనభంగపాటు విరాటునితోఁ జెప్పుట

ఉ. పంచినకోపశుక్షి సప్రయభంగభయంబును నగ్గలించి యు
ల్లంబు కలంగొనంగఁ బతులం దగ సర్వలఁ జూచుమాడ్కి రూ
క్షం బగుచూపుల నా[1] ద్రుపదుకన్నియ సూచి సభాజనప్రతా
నంబును మత్స్యనాథుఁడు వినంగ నెలుంగు సలింప నిట్లనున్ 139
సీ. నిఖిలధర్మాధర్మనిపుణంబు లైనశుద్ధాంతరంగంబుల నతిశయిల్లి
శిష్టసంరక్షణదుష్టనిగ్రహముల నీతి వాటింపంగ నేర్పు గల్గి
సకలశస్త్రాస్త్రసంచయములఁ బరమాద్భుతంబు సేయు పరిశ్రమంబు దాల్చి
దుర్దమప్రతిభటమర్దనక్రీడమైఁ జతురులు నా నెందు నుతికి నెక్కి
తే. యున్నగంధర్వు లేవురు నన్ను నిట్టు, లొకఁడు వఱుపంగ నూరక యునికి సూడ
నచ్చెరువుగాదె యెవ్వరియాండ్రు రింకఁ, బరిభవంబునఁ బొందక బ్రదుకువారు
కం. ఈనరపతియాస్థానములో నొక్కరుఁ డైన ధర్మలోపభయమునం
బూని తగ వైనవెడఁపలు, కైనను బలుకంగఁ జాలఁ డయ్యెడు నకటా 141
ఉ. ఇంతయుఁ జూడఁగా నిచట నిమ్మెయి నన్నుఁ [3]బతివ్రతాగుణా
స్పందితవర్తనం బరమసాధ్వి ననిందితశీలఁ గీచకుం
డెందును నెట్టియంగనల నెవ్వరుఁ జేయనియట్లు సేయఁగాఁ
గొందఱ కైన నిప్డు కృపకుం దఱి గా దట యేమి సెప్పుదున్ 142
ఉ. ఐనను మత్స్యదేశమునయాజ్ఞ కితం డోడయుండు గాన నా
కీనరనాథు దూఱఁ దగు నెయ్యదియేని నధర్మ మెవ్వ రెం
దైన నొనర్చినం బ్రభువు లారసి దండన మాచరింతు రి
చ్చో ననుఁ [4]దన్నఁ గీచకునిఁ జూచియు నూరక యున్కి పాడియే 143
చ. అనుడు విరాటుఁ డుల్లమున నక్కటికం బొలయంగ నంగనం
గనుఁగొని కీచకుం గినియఁగాఁ దగుపత్త్వము లేమిఁ జేసి సాం
త్వనములు వల్కి రోషభరితస్థితిఁ గంపితమూర్తి యైనయా
తనిమది [5]కుందు వాపిన నతండును బోయె నివాసభూమికిన్ 144
వ. అట్టియవసరంబున. 145
సీ. శుభలక్షణాంగి యీసుందరి సైరంధ్రి యగు నెట్లొకో యని పగచువారు

---

1 ద్రుపదకన్యక. 2 భయంబుం, బూని, భయమునన్, మానుగఁ దగ గనియెడు
3 బవిత్రతా...కైన నింద. 4 దన్ను కీచకునిఁ 5 కందు

నిమ్మేని కక్కట యిట్టిది సేసెనే [1]మాయదైవం బని మఱుఁగువారు
నింతకీ డొనరించెనే రాజు సూన నీదుష్టాత్మకుం డని దూఱువారు
దేవియుపేక్షయ చూవె యీయమకు నిప్పాటు వచ్చుట యని ప్రిందువారు
తే. నగుచు సభవార లంతఱు నంతనంత, నల్లనల్లన గుజగుజ లాడుచుండి
రుల్లములు నిండి ఖేదంబు వెల్లివిరిసె, నాఁగ మోములవిన్నఁదనంబు గదుర.

ఉ. అప్పుడు ధర్మసూతి హృదయంబు గలంగ లలాటభాగముం
గప్పఁగ ఘర్మవారి యధికం [2]బగురోషము నొంది యుండియుం
దప్పఁగఁ ద్రోచికొంచుఁ దనధైర్యము పెంపున నిర్వికారుఁ డై
యొప్పుచుఁ దాను బల్కె నెలుఁ గేర్పడ ద్రౌపదితోడ నిట్లనున్. 147

సీ. జననాయకుండు నీసభవారు నీ దగుతెఱఁ గెల్ల నెఱిఁగిరి తెఱవ యింక
మానక యీపలుమాట లాడఁగ నేల చనుము నీవు సుదేష్ణసదనమునకు
నీసంరంభమునఁ గోపింపఁ నేరరే గంధర్వులకుఁ దఱి గాదు గాక
సమయ మెయ్యది యేనిఁ దమకును [3]నీకుఁ గల్గినయట్టు లైనను గినియ రిచటఁ
తే. గాన నాథుల దూఱంగఁ గాదు వినుము, సతికిఁ దానెంత వడియును సభలలోన
దడవుగా నిప్పు డిట్టు లుదగ్రవృత్తి, శంక సెడి ధిక్కరింపంగఁజనునె చెపుమ.

వ. అని యిట్లు చెప్పిన ధర్మతనయునిపలుకులు విని వెండియు సైరంధ్రి యచ్చోటు గదలక నిలిచి యుద్ధియేనియుం బలుకం దలంచినం [4]జూచి యతండు మఱియు నిట్లనియె. 149

క. పలువోకలఁ బోవుచు విచ్చలవిడి నాట్యంబు [5]సూపుచాడ్పున నిచటం
గులసతులగఱువచందము, దొలఁగఁగ నిట్లునికి దగునె తోయజవదనా. 150

వ. అనిన విని పాంచాలి సాభిప్రాయంబుగా నతని కిట్లనియె. 151

ఆ. నాదువల్లభుండు నటుఁ [6]డింత నిక్కంబు, పెద్దవారియట్ల పిన్నవారుఁ
గానఁ బతులవిధము కాక యే శైలూషి, గానంగ రాదు కంకభట్ట. 152

వ. అట్లగుటం జేసి నాకు నాట్యంబును బరిచితంబ మత్పతి శైలూషుండ కాఁడు కితవుండును గావున జూదరియాలికి గఱువతనం బెక్కడియది యనుచు నచ్చోటువాసి తనచిత్తంబున. 153

ఉ. నన్నిటు లాడువాక్యసదనంబునకుం జను మన్న జంత కీ
బన్నము లన్నియుం [7]దెలిపి ప్రయ్యెడనే యని పోయె నార్తయై
కన్నుల బాష్పపూరములు గ్రమ్మఁగ మోమున దైన్య మొందఁగా

1 మాల ... (ప్రిందు ; వందు ; నలుకు) వారు...రుల్లముల నుండి. 2 బగ రోషరసంబు నొందియుండెన్. 3 నీకును గల్గిన యట్లైనఁ గసలు...సల్పియుండి యుండగ్ర. 4 జూచి యాకొంకఁ తను మఱియును. 5 సలుపు. 6 డాట...,పతులవిధమె కాక పతులకు శైలూషి. 7 దెలిపి (పల్కెదఁ గా కని) ప్రాయిడనే యని పోయె ; దెలియఁ బల్కెదఁ గా కని.

నన్నలినాక్షి తోట్రిలుచు నంగము దూల సుదేష్ణ పాలికిన్ 154

తే. చనిన నయ్యొల్లవాఁగయు సంభ్రమంబు
దెచ్చికొని తా నెఱుంగనితెఱఁగు దాల్చి
శాక్త్యమున నుమ్మలించి పాంచాలితోడ
నెలుఁగు వే ఱోకభంగిగా నిట్టు లనియె 155

సీ. ధరణిపరాగంబు వారసి ధూసరిత మై చేడియనీమేను చెన్నుఁ దఱిఁగెఁ
జిత్తంబు తలపోఁతచే వాడు పొదవిన చెలువ నీనెమ్మోము చిన్నఁబోయెఁ
బ్రస్వేదమునఁ దోఁగి ఫాలంబుతో నంటి యున్నలి నీకుచ లొప్పు గందెఁ
[illegible] వస్త్రాలి కాంతి [illegible] నిన్ననయ్యె
[illegible]
సాహసికులొ వారిఁ జంపుదు నొంప్రుమ, భంగ[illegible]లుతు[1]నిడుమపఱుతుఁజెఱుతు

వ. ఇత్తెఱంగు నాకుం జెప్పు మనిన నీ వెఱింగియు నెఱుంగమి భావించిన నింక నేమని పలుకం గలదాన నైనను విను మని సైరంధ్రి యిట్లనియె. 157

మ. నను నీవప్పుడు సూతమందిరమున న్మద్యంబుఁ దెమ్మన్నఁ బో
యిన నాతం డవినీతి నేసినను జే యీ కేను మత్స్యావనీ
శునియాస్థానముదిక్కు వే చనిన నచ్చోఁ దీవ్రకోపంబున
న్వెనుకం గూడఁగ ముట్టి పట్టికొని తన్నెం బల్కు లిం కేటికిన్ 158

వ. అని యేర్పడం బలికిన 159

ఉ. ఖేదము దక్కు మీక్షణము కీచకు దండితుఁ జేసి నీకు నా
హ్లాద మొనర్తు నే నని [2]నయంబునఁ గేకయరాజపుత్రి య
త్యాదరవృత్తితో ననునయం బొనరించిన నయ్యసత్యసం
వాదినిప్రాన్కి పాండుసుతవల్లభ యాలము నేసి యిట్లనున్ 160

క. నీ వింత యలుగ నేటికి, నావంతయుఁ బౌరజనమునకు ఖేదము నొ
క్కావంత దిక్క కుండఁ గ, లావంతులు మత్పతులు గలరు పగ దీర్పన్. 161

క. అనిన సుదేష్ణయుఁ దత్పరి, జనములు [3]వెఱఁ బొంది యెన్నిసాంత్వనములు సె
ప్పినఁ దేఱిన మజ్జనభో,జనములకుం జొరద ద్రుపదసంభవ యెట్టున్ 162

వ. అట్టియెడ సుదేష్ణ నేయునది లేక నివ్వెఱఁ గంది యుండెఁ దక్కటియంగనలును గీచకునినీచత్వంబు దలంచి [5]వానిచేటున కొడంబడిరి పరిభవానలసంతప్తయైన

1 జెఱుతుఁ బఱతు నవుచు 2 భయంబునఁ. 3 వగఁ. దెరలక మజ్జన 4 సుదేష్ణయుఁ బరిజనంబులు యయుండిరి. 5 '' వానిచేటున కొడంబడి రనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె నయ్యా కీచకుం డేవంశంబునవాఁ డెవ్వం డనిన నమ్మునివరుం డాజనపతి కిట్లని చెప్పె బ్రాహ్మణియందు క్షత్త్రియునివలనం బుట్టినవాఁడు సూతుం డనం బరఁగుఁ బ్రతిలోమజాతులలోని సద్విజుం డనం బరఁగి క్షత్త్రియునికంటె నించుక తక్కువయు వైశ్యునికంటె నధికుండు నై ప్రాతిలోమ్యంబున రాజసంబంధార్హుండగునట్టిసూతునివంశంబున సూతవిషయాధీశుండును రాజ

పాంచాలి నిజశయనస్థానంబునకుం జని తల్పంబుపై మేను వైచి యపాంగం
బులం దొరఁగుకన్నీరు చెవులకొలంకులు నిండ నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం దలపోయు
చుండి 163

క. ప్రబలుం డారయ నాసిం, హాబలుం డాతని జయింప ననిలతనయుబా
హుబలంబ గాఢం దగుదై, వబలంబును [1]నాతనికి నవశ్యముఁ గల్గున్ 164

ద్రౌపది భీమసేనుతోఁ దనభంగపాటు సెప్పి పరితపించుట.

వ. ఇట్లు తలపోయుచు నర్ధరాత్రసమయం బగుటయు సమస్తజనంబులుఁ గ్రమంబున నిద్రింపం దొడంగినం దానును శయనీయతలంబు విడిచి మేనిఘనపులకలు గడిగి ధౌతపరిధానపరిత యై మహానసగృహంబున సుప్తుం డైన వృకోదరుకడకుం జని 165

ఉ. నన్నుఁ బరాభవించి సదనంబునకుం జని కీచకుండు ము
న్నున్న తెఱంగు దప్పక సుఖోచితశయ్యను నిద్ర సేయ నీ
కిన్ను [3]మెయిగుడిప్పను టెట్టుకుఁ గారణ మెయ్యది భీమసేన మీ
యన్న పరాక్రమంబు వలదన్న నకో దయమాలి తక్కటా! 166

వ. అనుచు మందమందంబు భాషణంబుల సంబోధించు పాంచాలి పాణిస్పర్శనంబున మేలుకని యట్టి గోవ్యవహారుడు నై పనుసమ్మానినియోలం గెఱింగి భీమసేనుం డు యాజ్ఞసేని వచనుదు చరణంబు నాకుఁ బ్రకటించి వాని నిర్జింప నియోగించునది యై యరుగుదెంచెం గావలయు నత్తెఱం గిత్తెఱవ దాన చెప్ప విందు మని తలంచి 167

తే. ఇంత ప్రొద్దుల యిచ్చోటి కేఁగుదేరఁ, గారణం బేమి యెవ్వరుఁ గాన కుండు
నట్లుగాఁ జనుదెంచితె యంబుజాక్షి, యనిన నయ్యింతి యిట్లను నతనితోడ

చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి నన్నడుగ నేటి [4]కిప్పు డెఱింగి యింతకు
న్నెఱుఁగమి గల్గెనే యది యెఱుంగని లేదటు గాక యున్న రూ
పెఱిఁగియు నీన చెప్పెద నిష్టము గల్గుట చాల లెస్స య
ట్లెఱుఁగ నెఱింగించెద విసుము తెల్లముగా మొదలింట నుండియున్ 169

చ. అసురుని వెంగి సింహబలుఁ డప్పుడు మ్రొక్కఁగ వచ్చి నన్ను న
త్యధిక మనోజ సంగతి యై కనుఁగొంచుఁ గడంగి [5]యెన్ని యేఁ
విధములఁ బల్కె నాకు ఘనవిన్నను వెల్లను జూపి చెప్ప మా

కన్యాసము దుర్భాతుండను నగకీచకుం డనువాఁడు గలండు వానికి మాళవియందు నూటయార్వురు కీచకులు పుట్టిరిం దగ్రజుండు బలవంతుం డై యుండె కేకయరాజపుత్త్రి యగు సుదేష్ణ చెలియలి కోఁతు లై సుదేష్ణకుం బరిచరించుచు విరాటునగరంబున నుండిరి వారిసత్త్వములు నూటయేవురను వారిని యనుసరించి యుండుదురు గాని యిట్లు సూతపంశప్రకారం బెఱింగించి యిట్లనియె గ్రంథం బఱభ వానలసంతప్త” అని కొన్ని ప్రతులలో నున్నది.

1 సీపనికి. 2 పరీవృత 3 మొగుడ్ప. 4 కిప్పు డెఱింగి. 5 యెన్నియుఁ..... వొప్పఁగ జూపి చేరి మా.

నధనవిహీనతం జెనకినం గడు నేవము పుట్టి యయ్యెడన్. 170

క. [1]విడియం బలుకంగ వెండియు, నుడుగక కీచకుఁడు మన్మథోన్మాదము ద
న్నడరిన నన్నడుగుటకుం, దొడరినఁ గోపించి వానితో ని ట్లంటిన్ 171

శా. దుర్వారోద్యమబాహువిక్రమరసాస్తోకప్రతాపస్ఫుర
ద్గర్వాంధప్రతివీరనిర్మథనవిద్యాపారగుల్ మత్పతుల్
ద్గీర్వాణాకృతులేవు రిప్డు నిను దోర్లీలన్ వెసన్ గిట్టి గం
ధర్వుల్ మానముఁ బ్రాణముం గొనుట తథ్యం బెమ్మెయిం గీచకా 172

వ. అనిన విని వాఁడు గొన్ని ప్రల్లదంబులు వలికిన నేనునుం దత్కాలోచితవచనం
బులం ద్రోచిపుచ్చినం బోయెఁ బదంపడి పాపాత్ముఁడైనసుదేష్ణ దనకు మదిరా
రసంబు దేరం గీచకనివాసంబునకు నన్నుం బనిచినం బోవుట కొడంబడక యెన్ని
సెప్పిన నన్నింటికి నన్ని సెప్పి నిర్బంధించినం బెద్ద పెనంగ నొల్లక నామనంబున
నన్నెవ్వరికి నేమి సేయ వచ్చునని మీలావు నచ్చి సూతునింటికి నురకుంబోయిన

క. కొన్ని వెడ్డమాట లాడుచు, నన్ను నతఁడు సెట్ట వట్టినం ద్రోచి వెసం
జన్న వెనుకొనుటయును మీ, యున్నెడ కే నపుడు సంభ్రమోపేతగతిన్ 174

తే. పాఱుదెంచిన నక్కులపాంసనుండు, గోప మడరంగ [2]వెనుకన కూడ ముట్టె
నట యెఱుంగుదు నీవు మీయన్న పెద్దతనముఁ జూచితి నేమందు ననిలతనయ

ఉ. మీసుభటత్వమున్ బలము మిన్నక పోవఁగ దుస్ససేనుఁ డ
ట్లాసభలోన నన్ బఱిచె నంతియ కాక జయద్రథుండు సం
త్రాసభరంబు లే కనుచితం బొనరించినఁ జెల్లి పోయె నేఁ
డీసభికుల్ గనుంగొనఁగ ని ట్లయితిన్ వగ నాకు వింతయే. 176

ఆ. అకట యాఁడుకూయు నాలకూయును లాఁతి, వారికైన నరయ వలయు ననిన
నన్నుఁ గీచకుండు దన్నంగ నెట్టులు, సూడ నేర్చె ధర్మసూనుఁ డపుడు. 177

వ. అనిన విని యతం డి ట్లనియె 178

ఉ. కీచకుఁ డట్లు మీఁదు పరికింపక తన్నుఁ బరాభవింపఁగాఁ
జూచి మహోగ్రకోపవివశుం డగునన్నును జూచి ధైర్యహే
మాచలుఁ డైనధర్మసుతుఁ డమ్మెయి వారణ సేయ కున్న నే
[3]నీచత వాని మత్స్యవిభునిం బరివారము నుగ్గు సేసినన్. 179

వ. ఆ[4]సంరంభంబున సమయభంగంబుగా జనంబులు మనల నెఱింగిరయేని. 180

క. ముందటిభంగిన కానల, యందుఁ [5]జరింపంగ వలదె యది నీవును నే
నుం దెచ్చినయాపదగా, నిందింపరె యెల్లవారు నీరజనయనా. 181

వ. కావున సత్యవ్రత[6]నిష్ఠుం డగుయుధిష్ఠిరుండు పొగడ్తకుం దగువాఁడు గాని

1 విడియఁగఁ బల్కిన వఱియును 2 వెనుకొని కూడ ముట్టి, కన్ను లెఱుఁగుదు. 3 నా చపలాత్ము...న్నాపరివారము. 4 సమయంబున. 5 వసింపంగ. 6 గరిష్ఠుం

దూఱు వడ సర్వంసహ గాఁ డని వెండియు ని ట్లనియె 182

క. పరిభవకరుఁ డగుకీచకుఁ, బరిమార్చుట [1]యిపుడు గడవఁ బడియెనె యిమ్మై
దురపిల్ల నేల వ్రేల్మిడిఁ, బొరిగొని నీమనముకిల్లఁక వుత్తు లతాంగీ 183

వ. మనల నెవ్వరు నెఱుంగ కుండునట్టి తెఱంగు దలపోయ వలయుం గాక [2]పగతుని భంజించుట యెంతటిపని యనిన విని యమ్మానిని యి ట్లనియె 184

క. గొంతికి నంత వెఱవ మీ, కంత వెఱవ దైవమునకు నంత వెఱవ న
త్యంతకలుషాత్మ పిటుని, గాంతకు నే వెఱతుఁ బనులు గావించునెడన్ 185

చ. కీచకుచేఁ జాల కెంతయును [3]నీడ్పడి నాపడుపాటు లెల్ల న
మ్ముచుఁ గలయం గ నిట్టు లొకమూర్ఖునిచేఁ దుదిఁ బోయి కోలుపో
యినె యఘనూన [illegible] వ్వగపు నేడ్తెఱ డెందము గొంటలంబుఁ బొం
దిన ధృతి మాపు మేఁ బలికతిం దగ నెల్ల నెఱింగి యుండియున్ 186

ద్రౌపది భీమునితో ధర్మరాజుమహిమ చెప్పుట.

వ. [illegible] కాని [illegible] స్తుపనీయుం డగు పాండవాగ్రజు నిక్కంబ నిందించిన దానిం గా నని విశదించెయును 187

క. ధర్మ[illegible]నుఁ [illegible], ధర్మనిరత [illegible] బ్రదుకఁ నల పుట యనుదే
ని [illegible], ధర్మంబునఁ గాచె బ్రదుకు ధాత్రికి నెల్లన్ 188

సీ. ఎనున వేల్పు [illegible] ని కజ [illegible] స్త్రుం [illegible] దిగ్విజయంబు పెంపు దాల్ప
రాజసూయమహాధ్వరము గోరి చేయండె దీఱునే వెఱధరిత్రీపతులకు
[illegible] నిరతుఁ [illegible] దొకఁడుఁ [illegible] యనఁ జన నోరులకు నలవి యగునె
నిఖిలప్రజం బుగా [illegible] [5]పాలింప వచ్చునె యొరుల కెవ్వరికి నైన

తే. [illegible] మతని [illegible] నొండెపఁ గలుగునె యతఁడుకీర్తి
[illegible] తరుఁడు [illegible] ధరుఁడు నిజవంశకరుఁడు కారణుఁడు.

క. కలిసి [illegible] [illegible]గుసిగియు, బలి [illegible] [6]దోడైనయట్టి బలఁగము నై లో
పలది [illegible] వ్రే గగు, కొలఁది మనసు గొంతిపెద్దకొడుకును కవరున్

సీ. ఎవ్వనివా [illegible] నిఖి [illegible] రాజభూషణరాజి [illegible]
నెవ్వనిచారిత్ర [illegible] లోకములకు నొజ్జయై వినయంబునో [illegible] గలవు [illegible]
నెవ్వనికి [illegible] డుచూడ్కి మానితసంపద లీను చుండు
నెవ్వనిగుణలత లేదువా [illegible] సుల [illegible] గలయఁ బ్రాఁకు

తే. [illegible] డు ధు [illegible] [illegible], దూ [illegible] తగర్వాంధ [illegible] వైరి
[illegible] లమర్త్యుఁడె ధర్మసుతుఁడు 191

1 ఇపుడు. 2 పగతుర. 3 నీడ్పడు ..ధృతి దూలి. 4 సద్ధర్మంబున. 5 పాలింప వచ్చునే యుండు నెవ్వారి కైన, పాలింప వచ్చునె యొడ్డు లెవ్వ...యతుల కీర్తి, పరుఁడు 6 దోడైన...కొలఁది మనసు.

ఉ. అట్టిమహాత్ముఁ డొక్కనికి నాశ్రితుఁడై వెడగాఁడు వీరయుం
బెట్టఁగ నిల్చి వాని మదిప్రీతికి నీ డగువృత్తిఁ బేరునుం
బుట్టును మాలి యిప్పు డిటు ప్రుంగుడుపాటునఁ బొందఁ జూచి నా
కెట్టు మనంబు పట్టు ధృతి యెమ్మెయిఁ దూలక నిల్చుఁ జెప్పుమా * 192

ఉ. నీవలమూఁపులావు మును నేల వహించిననాగకూర్మగో
త్రావనిభృద్దిశాకరుల కారయ నూఁతపట్టు గాదె సం
భావన భూజనంబులకుఁ బండువు గాదె మహోగ్రకోపరే
ఖావిభవంబు వైరులకుఁ గాలముచేరువ గాదె పావనీ. 193

తే. బకహిడింబకిమ్మీరులబాహుబలము, నాజరాసంధునుగ్రదర్పాతిశయము
లోకభీకరములు విజయాకరములు, నైన నీకరములకు లోనయ్యెఁ గాదె 194

ఆ. అట్టినీవు వంటకట్టియలకు లావు, సూపు చుండ నెపుడుఁ జూచి చూచి
వగతు నదియుఁ గాక తగ వేది యమ్మత్స్య, మేదినీశ్వరుఁడు వినోదమునకు

మ. మహిషవ్యాఘ్రగజాదిసత్త్వచయముల్ మల్లవ్రజంబుం గృపా
రహితుం డై యెదు రొడ్డుచుల్ వరుసఁ బోరం జూచు ని న్నెప్పుడుల్
మహనీయం బగునీశరీరము జగన్మాన్యంబు నీచక్రియా
విహితం బైనకుజీవనంబు విధి గావించెం గటా దీనికిన్ 196

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె వివేకహీనుం డగువిరాటుండు నిన్ను బోరించునప్పుడు
నిజాంతఃపురకాంతలకు వినోదంబు సేయ వారల రావించిన నేనును సుదేష్ణతో
నరుగుదెంచి చూచు చుండుదు నయ్యవసరంబున 197

క. భరమున నీపోరెడునెడఁ, బరమవిషాదంబు నీవు బలిని మెఱసి యు
ద్ధురవృత్తి జయము గొనినం, బరితోషముఁ బొందు నన్ను భావించి మదిన్.

వ. ఊహించి సుదేష్ణయుఁ దత్పరిజనంబులుం [1]దమలోన 199

క. వలలునిదెస మాలినిచూడ్కులతెఱఁ[2]గెడఁబొందుఁ దెలిసెదుం గంటెరె వీ
రలు వచ్చినసమయంబున, దలఁపఁగ నొక్కటియ యివ్విధం బెట్లొక్కో 200

వ. అనుచుం గలదు లే[3]దని వెక్కవిధంబులం దలపోసి గుజగుజలు వోవు చుండు
దు రట్టియెడ. 201

తే. [1]మఱగినీమూర్తిపైఁగన్నుమనముఁదగిలి, యుండ నేమఱియుండియొక్కొక్కమాట
దలఁచికొనివారిదెసమదినిలుపునప్పు, డెఱుఁగనగువారునా తెఱఁ గెఱుఁగుటెల్ల

వ. కావున మదీయపరిభవాతిరేకంబునకు నీవుద్రేకించినజనంబులు మనల భేదింతురు
నీకుం బోలినభంగి రహస్యభంగంబు గాకుండ నరిభంగంబు సేయుమ ని వెండియు.

సీ. తొడరినహరు నైన దోర్బలంబునఁ దన్ను విగులంగ నీఁ డను మేటిమాట

* (దీని వెనుక) వ అని మఱియును. 1 వెక్కవిధంబులం దమ. 2 గెడ. 3 దను సందియంబులం బెక్కు. 4 మఱియు నీమూర్తి.

యమరేంద్రుర కాసరమునకు నైన నష్టం బెంతయును ననురాధిమాట
జమునిల్లు సొచ్చిన జంతువు నైనను గాచు నెమ్మెయి నను గాచమాట
ననుఁ గోరి యాశ్వశి దాన వచ్చినవైన లోలుండు గాఁ డనుమేలిమాట
తే. శౌర్యవైభవప్రాభవ[1]శౌచములను, నొరుల కైనఁ గైవార మై యుల్లసిల్లు
నొక్కఁడని కివి యెల్లను నిక్క మట్టె, యెందుఁ గలుగునె యప్పనునీడు వాఁడు.
క. ఆపాష్ఠుఁడు భరతాన్వయ, దీపకుఁ డమరేంద్రసుతుఁడు తేజోనిధి వి
ద్యాపారగుఁడు వినుత, వ్యాపారుం డాదలకు నగ్గం బయ్యెన్. 205
చ. అరయ నతండు మానధనుఁ డక్కట రంగముఖంబు నిల్చి సుం
దరులకు నాట్యము వెడవేషంబు బతికితనము దానిఁ జూచి యోఁ
బున ప్రజఁ జొక్కుడుం గనుచుఁ బ్రోచికొనక లఘువృత్తి కిమ్మెయిం
జొరనగువాఁడె దేవపతిసూనుఁడు దైవముచేత సూచితే. 206
చ. మగలను మేటి యైనబలమర్దననందనుఁ బేడిఁ జేయఁ గాఁ
దగునె విధాత నీకు నని దైవము దూఱుదు నోర్వరానినె
వ్వగ దలకొన్న నెంతయును వందుదు నిద్దురవస్థ యెన్నఁడో
తెగు టని సంతతంబును మదిం దలపోయుదు నేమి సేయుదున్. 207
సీ. తన[3]యొప్పుదు నఁగన్నఁ దగిలియెవ్వరికైన మఱఁగి క్రమ్మఱఁ జూడ వలయువాఁడు
దనవర్తనము విన్న మునిజనంబుల కైన నలవరించికొనంగ వలయువాఁడు
దనబంటుతన మాజిఁ గనిన మార్తురకైనఁ బలుమాఱు నగ్గింప వలయువాఁడు
దనవితరణకేళి వినినఁ గల్పకతరువుల కైనఁ దలయూఁప వలయువాఁడు
తే. నకులుఁ డొరులకు నశ్వశిక్షకుఁడు గాఁగ, నగునె యాతనిదుస్థ్సితి యనుదినంబుఁ
గాంచి కన్నీరు డించుచుఁ గడవ రాని, దైవఘటనను నొత్తుఁ జిత్తంబులోన 208
శా. ఆరూపం బవికార మాశ్రితజబలం బత్యంతనిర్గర్వ మా
శూరత్వంబు దయా[4]రసానుగత మాశుంభత్క్రియాజ్ఞాన మా
ర్యాసంఘప్రతికూలవాదరహితం బాయీగి సమ్మానవి
స్తారోదాత్తము మాద్రిచిన్నకొడుకే తన్మాత్రుఁడే చూడఁగన్. 209
క. సుకుమారుఁ డతఁడు గోపాలకవృత్తి వహించి యడవులం గ్రమ్మరుచు
న్నిక్కి నాకు గొడుకు పగవారికి నైనను నకట మన[5]మురియదే వగలన్. 210
ఉ. ఏనును మీరుఁ గానలకు నేఁగునెడన్ ననుఁ జేరి యెంతయున్
దీనతఁ దోఁచఁ గుంతి సహదేవుని నిల్లడ[6]వెట్టి నాకు న
మ్మా నిను నమ్మి చాల విషమం బగునిప్పనవాస మీతఁడుం

1 శౌచములను. 2 దుదారుం, డాపదలకుఁ దాన యుప్పు డగ్గం బయ్యెన్. 3 యొప్పి దము...విని కల్పతరు లైనఁ దలయూఁచి కొనియాడ నలయువాఁడు...కన్నీ రడంచుచు... నొత్తుఁ. 4 రసారగత. 5 మెఱియ. 6 వెట్టి.

బాఁపఁగ నియ్యకొంటి నని పోరన నశ్రులు గ్రమ్ము చుండఁగన్ 211
వ. నాఁటియును 212
ఉ. కడుఁ బసిబిడ్డ వీఁ డొకటి గా దవునా నెఱుఁగండు ముందరె
య్యెడ నొకపాటి నెఱుంగఁ డెంతయుఁ గోమల మెప్పు డైన నేఁ
గుడువఁగ విల్తుఁగాని తనకుం గలయాఁకటి ప్రొద్దెఱుంగఁ డీ
[1]కొడుకు కిటు వాకిటన్ మనము గుందెడు నిట్ గని యూఱడిల్లెడున్ 213
తే. చెప్పు డెయ్యెడ నేమిట నెట్టు లరయ, [2]వలసె నమ్మెయి నారయు మరసి డస్సి
నొచ్చియున్నను నేమఱ కిచ్చఁ దలఁచి, తడమి నాచేత దీవన వడయు మమ్మ 214
వ. అని యుపక్రమించి సేనును వనవాసకాలంబున నానేర్చువిధంబున మీకు నెల్లను
[3]గారా మైనతమ్ముని నమ్మెయిం బరికించుకొని వచ్చితి నిపు డజ్ఞాతవాసాయాసి
తుం డగునతని నాకు ననుసరింప నెవ్వరు గామిం జేసి చేయునది లేక చింతిల్లు
చున్న దాన నా తెఱంగు వినుము. 215
సీ. ద్రుపదభూవిభుఁడు పుత్రులకంటె నెంతయుఁ బెంపు సేయుచు గారవింపఁ బెరిఁగి
కుంతీమహాదేవికోడండ్రలోపల నగ్గలంబుగఁ గొనియాడఁ బరఁగి
ప్రాణంబులకు నెల్లఁ బ్రాణంబుగా మీరు నెయ్యంబుతియ్యంబు నెఱప నడచి
మదిఁ దల్లిదండ్రులమాఱుగాఁ గొని జను లనిశంబు భక్తిసేయంగ నెగడి
తే. రూపగుణవిక్రమంబులరూఢి కెక్కు, నట్టికొడుకులఁ గని భరతాన్వయంబు
నందు నాయిల్లు యిల్లుగా నతిశయిల్లి, తగవుమై బాంధవులచేతఁ బొగడు వడసి
మ. వినుతింపం దగురాజసూయమునఁ బృథ్వీదేవతాకోటి కె
ల్లను [4]సంతృప్తి యొసర్చి వారిదయఁ గల్యాణాత్మనై పుణ్యవ
ర్తన పాండుక్షితిపాలుకోడ లనఁగా రాజన్యమాన్యప్రియాం
గనలం దెల్లఁ బొగడ్తగంటి నతిలోకం బైనమీమన్ననన్ 217
ఉ. ఏను మనంబు పెంపు సెడి యిప్పుడు [5]నీచతరప్రచారముం
బూని నికృష్టనై యుదరపోషణకై తగ వేఁగ యెంతయున్
దీనత బొంది యిమ్మెయి సుదేష్ణపనుల్ గనుపన్నఁ జేయుచున్
హీనత నున్కి మీకు వగ పేమియుఁ జేయద యేమి సేయుదున్. 218
క. పని వంపఁ గాని యొకతకుఁ, బని సేయ నెఱుంగ నన్నుఁ బనిగొనునెడఁ బాం
డునియగ్రమహిషి గొంకుచుఁ, బని గఱపెడుచందమునన పనుచు టెఱుఁగవే
ఉ. ఒల్లరు రాజుదేవులును నొడ్డులు రాచినచందనంబు మే
నెల్లఁ జెమర్పఁగా నలయ కేను శ్రమంపడి నిల్చి నిల్చి య
ల్లల్లన మార్దవం బొనరునట్లుగ నెట్టకునేని రాచి మీ

1 కొడుకు కని పోకకున్ 2 వలయు నెమ్మెయి...తడవి నాచేత. 3 గారాబ మైన ..యూ
పగతుం. 4 సంప్రీతి. 5 నీచతరప్రకారమున్, నీచతనమ్ము నిమ్ములన్.

తల్లికి భక్తిఁ బెట్టెడువిధంబునఁ బెట్టుదు బ్రహ్మఁ దిట్టుదున్. 220

ఉ. సున్నఁదనంబుగా నలుఁగు నూరియుఁ జందన మట్లు రాచియుం
బన్నుగఁ గ్రొత్తలైనకలశంబులు గూర్చియు నాసుదేష్ణకుం
గన్నులపన్నులం బనులు గైకొని [1]వారక చేయు చుండుటన్
ము న్నటు లున్న పాణితలముల్ [2]బలుగాయలు గాచెఁ జూచితే. 221

క. అనుచుం దొరఁగెడునశ్రుల, మునిఁగినమోమాతనివక్షమునఁ జేర్చిన న
వ్వనితయవస్థయ తాల్చుచు, ననిలసుతుం డడలె [3]డెంద మలమటఁ బొందన్.

తే. అట్టియెడఁ దన్నుఁ దాన యూరార్చికొనుచు
[4]సంబుజానన నెమ్మొగ మల్లఁ దుడిచి
యనునయించి తత్కాలపములు దనమొగంబుఁ
గదియఁ జేర్చుచు నిట్టూర్పు గాడ్పు నిగుడ. 223

వ. చింతాక్రాంతుం డైనకౌంతేయునకు నయ్యింతి యి ట్లనియె. 224

తే. ఇంతఱువు నిన్ని భంగుల నిడుమ గుడువ, వలసె ధర్మతనూభవువలనఁ జేసి
దాయ లొడ్డినమాయజూదంపుటురులఁ, బడి కులంబున కాతఁ డిప్పాటు దెచ్చె.

ఉ. అక్కట మోసపోయి యడియాసలఁ జావక యున్నదాన ము
[5]న్నొక్కఁడనే దురంతదురితోత్కటబాధలఁ బెట్టి యున్న నా
కెక్కడిదుఃఖశాంతి గద యెద్దుట యెమ్మెయిఁ గల్గ నేర్చు మీ
ముక్కున నూర్పు గల్గ నొకమూర్ఖునిచేఁ బడితిన్ సభాస్థలిన్. 226

క. మీ రేమి సేయుదురు దై, వారంభము గాక శుభము నశుభంబును సం
[6]సారులఁ దనుపనతతికి నని, వారణఁ బొందంగ మాన్ప వచ్చునె దానిన్. 227

ఉ. కావున మీర లభ్యుదయగౌరవ మొందుట యాత్మఁ గోరి యే
నేవిధి నైన నాపదల కెల్లను నోర్చెద దాని కేమి యీ
[7]కావర మైనకీచకుఁడు గామనిపీడితుఁ డై యలంతులం
బోవక యేచి పట్టుకొనఁ బోయిన దూఱెదఁ గాక యిమ్మెయిన్. 228

తే. వానిఁ దెగఁజూడ వై తేని వాయుపుత్ర, నీవు గనుఁగొన నురి నైన నీర నైన
నగ్ని [8]నైన విషంబున నైన నేను, మేను దొఱఁగుదు నెట్టు నీయాన సుమ్ము.

వ. అనిన వృకోదరుండు చిఱునవ్వు నవ్వుచు ని ట్లనియె. 230

చ. జలజదళాక్షి కీచకునిఁ జంపుట కిమ్మెయి ముట్టఁ బల్కఁగా
వలయునె యేను జూడ ననివారణ నిన్నుఁ బరాభ[9]వించి వాఁ

---

1 పాయక. 2 కఱిగాయలు. 3 దేహ. 4 తోయజానన మొగ మల్లఁ దుడిచి తుడిచి. 5 న్నొక్కతెనే; న్నొక్కఁతినే...దుఃఖవార్ధి గద యీదుట. 6 సారులకుం దమతతికి... వారికిన్. 7 కావల...పేచి పట్టు...దూఱెదఁ. 8 నైనను నే విషమాని యైన. 9 వించె వాఁ.

[1]ఢిల మననింక నాంత్రకును నెవ్వరు భంగము నీఁగఁ జాలువా
రలఘుమదీయబాహుబల మప్పుడు చూచిన తప్పు సాలదే. 231

తే. ఎల్లి యెల్లి విధంబుల నెందుఁ జొచ్చి, నేని నాధర్మతనయుండు దాన వచ్చి
యప్పుడా నేసి నీవ నెంపాదకమునఁ, గాంచితేని నాచేఁ బడుఁ గీచకుండు. 232

వ. వాని నెపం బంత యేపంత వలవ దమ్మాటలు విడువు మని యాఇడిల్లం బలికి దుర్గోల నలందురు నవ్వేలంది [2]డెందంబుకుందు వాసం దలంచి యి ట్లనియె. 233

సీ. చ్యవనునివాంఛ[3]కు సంయాతినందన యిడుమలఁ గుడువదె యడవిలోన
రాఘవునితోడ నరణ్యవాసము నేసి సంతాప మందదె జనకతనయ
కుంభసంభవునకై ఘోరదుర్గముల లోపాముద్ర యలజడిపాలుగాదె
నలునిఁ బాసి యుండఁ గానల కేఁగి దమయంతి మనుజులు వడనియుమ్మలిక వడదె

తే. వారు నైరణ నేసి దుర్వార [4]మైన, నిరతిశయదుఃఖభారంబు నిస్తరించి
సౌఖ్య మొందరె నీవు నాచందమునన, యాపదల కోర్చి సంపద లనుభవింపు.

వ. దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశకునిసైంధవప్రముఖం బగుదుష్టలోకంబు నధోలోకంబున కనుచునంతకు మదీయాంతరంగంబు చింతాభరభుగ్నంబును నవమానపంకమగ్నంబును గోపోద్విగ్నంబును నై వేగిరపడుచున్నయది ధార్తరాష్ట్రులకుం గాలావసానం బైనయట్లు సమయకాలావసానం బయ్యె నజ్ఞాతవాసంబునకుం జొచ్చి పదునొకొండు నెలలు సని పండ్రెండవనెల వర్తిల్లుచున్నది దీనికొ అంత వేఱొక నిదువంతయుం దీఱు నూఱడిల్లి యుండుము సింహబలుండు నిన్నుఁ బరిభవించి [5]మై మైత్రీనయునికిం జేసి యెల్లియుం జెనకవచ్చు నీవుం గ్రమంబున నొడంబడుట భావించికొని వానికి నర్తనశాల సంకేతప్రదేశంబుగాఁ జెప్పి యొంటిమెయిం జనుదేర నియమింపుము వాఁడు వచ్చిన నాసొబగునిం దెగఁ జూచి నీకుం జూపి నీచిత్తంబు వడసెద నిత్తెఱంగు దప్ప నొండువిధంబు గర్జంబుగా దివియ నిశ్చయం బిట్లు చేయువార మిమ్మాటలవలనం దప్పవు గాని వేగుచున్నయది జనులు మేలుకాంచి మనలం గాంచిరేని వంచన బయలుపడినం గార్యంబు దప్పుఁ గీచకవధంబునకుం బూనిన నామనోరథంబు దుదిముట్టవలయు నిజశయనస్థానంబునకుం బొమ్మని శయ్యాతలంబు విడిచి యత్తన్విం దఱిమి కొన్ని యడుగు లనిచి మరలి మారుతాత్మజుండు గలుషితాత్ముండగుచు నెజ్జకు వచ్చె నచ్చెలువయుం దననిద్రించు నెడకుం బోయి పర్యంకభాగంబునం దనువు వైచి యంకిలి దేఱని డెందంబు గొందలంబుతోడి నిశ్చయంబుఁ బొరయ నిద్రం బొరయనికనుదోయి మొగిడ్చి యుండె నంత. 235

1 ఢిల మగ లింక. 2 డెందం బలరునట్లుగా. 3 కై శర్యాతి. 4 ఘోర. 5 మెయి గాక (మెయితోడన)... దెగటార్చి ..మిమ్మాటల (పలనం నలంపముగాని) వెలిపుచ్చుమిం దలంపు గలిగి సేయుదముగాని.

ప్రభాతకాలవర్ణనము.

తే. ద్రుపదనందన పరిభవదుఃఖమునకు, నుల్లమున దురపిల్లుచు నున్నసరసి
వేఁడినిట్టూర్పులో యన వెడలెఁ గ్రొత్త, తావి మూఁతులు విచ్చు నెత్తమ్మివిరుల.

క. విచ్చెం దిమిరపుఁ గ్రొవ్వులు, వచ్చె మధుపకులము లబ్జవనముల కురులం
జొచ్చె విరులు తరులతికల, నిచ్చె రథాంగములు వంత యెల్లఁ దొలఁగలకున్.

సీ. పెనఁకువఁ బదనిసినతనువు లొండొంటితోఁ గీలించి నిద్రించి మేలుకాంచి
తరుణులుఁ బతులు వాతాయనంబుల నల్లఁ బొలయు వేఁబోకటి మలయపవను
నింపారుచోఁదున నిగుడొత్తుచిత్తంబు లెలసి యొండొరులపైఁ బొలయుచూడ్కు
లాదట నుపకరణావలి వెసవెస యాచరించుట రాఁగ మడరఁ దొడరి

తే. కేలి సలిపిరి భవనదీర్ఘికలతమ్మి, విరులనెత్తావి నెనయంగ బెరసి చెమట
పొఁటము మేనులతనికంపు వ్రోచి తఱుచు, టూర్పుగాడ్పులపరిమళ ముల్లసిల్ల.

తే. రాత్రి యున్నపుష్పప్రకరము విదిర్చి, చెన్నుగా నున్న సేసిన సెజ్జ యనఁగ
వేగుటయుఁ జుక్క లన్నియు విరిసి విశద, భాతిఁ జెలువొందెఁ జూడ నంబరతలంబు.

వ. [3]తదనంతరంబ యల్లనల్లన తెఱపి యిచ్చి యప్పు లన్నులం జనునంధకారంబు పూరంబులయందును లేకునికివలనం గడ క్లిష్పలించి నెరసి విరసినం బొలు చుకలుకట్టలుం బోనిడి క్కటంబులును దమఃపానసకందువలు రోసి యొత్తినవె ంలును బచరించినచూడ్కులు వేక్కలం గ్రం నైనదెందంబులుం గలిగి మెలంగుచు నొండొంటి బిట్టు గాంచి యెడవుసమ్మదంబునం బొదలుమేనులు బెనయించి పరమానందంబునం జొక్కుచు జక్కవకవలు గలసి పోలసి నలి రేఁగి చెలంగుచు రేయింటియాఁకటి పెల్లున గొదగొని కదుచి చంచువులం దిగిచి త్రుంచి యానుచు నిక్క డక్కడఁ బఱవినం జిక్కువడి యున్న మృణాళ శకలంబులవలన బాలచంద్రరేఖాభిరామంబు లగుశంఖజలమూర్తివిశేషం బులుం బోనిసరోవరంబులును జీకటి వాసినం బ్రభాతం బనువింతమానిసి మెలంగి మసుంగు వుచ్చినట్లు మేలుకని యెఱకలు వాచల సిదిర్చి కూర్చికొని కలగొనం బలుకుపులుఁగులయెలుంగులవలన నొండొంటిం దెలుపుకరణి నొప్పుభూరణీరుహంబులును బరఁగునరుణోదయరాగపటలంబు నెనయు కెం జాయ రంజిల్ల వికసిల్లురక్తారవిందంబుల దండడి నెగసి చరించుచంచరీకంబుల యెఱకలనెఱుల గిఱికొని క్రొత్తయగు కాంతిప్రవాహంబులం గడలుకొల్పు పుప్పొళ్లు డుల్లి రాల్చుచుం బొలయుమలయానిలంబునం గ్రాలుచు న్వింపుందీ

1 రుచి...తావి మూఁతలు. 2 పసిఁడుని (దనరిన)...మలయుఁ వేఁబోకటి...సోఁకున... లొలసి...నాదరించుచు...క్రొత్తాని...దొడరు మేనుల తగుకంపు; తడిగప్పు; తఱిగంపు; తగునింపు. 3 తదనసరంబున...నెగసి విరిసి(నం బొలుచు చుక్కలకట్టలుం; నం బొలుచు కలువకట్టలుం) నచాలు చుక్కలకట్టలుంబోని...పెల్లునం దగ గొని కదిసి...కలగొని పలుకు...రక్తారవిందంబుల

6039 - కలశ

వలఁ గడివోయి తొరఁగినవిరులవలన మీనకేతనపురాతనబాణశాలలుం బోనిలతామండపంబులును మొగిడియు జగంబుసంధ్యాంజలిపుటకరణంబుల ననుకరించువిధంబునం దర్శనీయంబు లగుకుముదవనంబులును నేమేనినెపంబున నొండొరుల మేలుకాన్పురమణరమణీజనంబుల నర్మాలాపంబులఁ బెరయు దరహాసంబులకాంతిఁ దెలుపెక్కినట్లు వెలవారుదీపంబులును మునుకడ వచ్చి యెలుక సేయ నికి వాతాయనపవనునిపయిం బుట్టినయలుకవిధంబున వేగుఁ బోకటఁ నంకురించుమదంబునఁ గెంపు గదురుట నిద్ర లేమి నని శంకింపక యింపునం గదియువిదగ్ధవిటజనంబులమనంబులం దిగుచు లలనాలోచనంబులును రేపకడ వనలక్ష్మీపురశ్రీనలంకరించువడువున నెడపడక యెల్లెడల నిగుడువిభాతకుసుమకదంబపరిమళంబును నై యున్నంత. 240

సీ నీరజాకరములు నిష్ఫమైఁ జేసిన భవ్య[1]తపంబులఫల మనంగ
దివసము బ్రాభినందితచక్రయుగ్మకంబులయనురాగంపుఁబ్రో వనంగ
హరిహరబ్రహ్మమహానుభావంబు లొక్కటి గాఁగఁ గరఁగినగట్టి యనఁగ
చతులవేదత్రయలతికాచయము పెనుపొందఁ బుట్టెడుమూలకంద మనఁగ
తే నఖిలజగముల కన్దెఱ యగుచు జనస, మాజకరపుటహృదయసరోజములకు
ముకుళనంబును జృంభణంబునునొనర్చి, భానుబింబంబు పూర్వాద్రిపై వెలెంగె

వ ఇట్లు సూర్యోదయ మగుటయు సమయసముచితకరణీయంబులు వేగిరంబ నడపి [2]వేగిరపాటుతో సింగారంబు సేసికొని సింహబలుండు 242

క తనమదిఁ గదిరినతమకం, బునఁ జిడిముడి పడుచు ద్రుపదపుత్రికపై నూ
నినవేడ్క దిగువ [3]నొకటియుఁ, గనుఁగొన వినలేక మదనకంపితుఁ డగుచున్.

వ. అతిత్వరితంబ సుదేష్ణమందిరంబున [1]కరుగుచు నంతరంగంబున. 244

ఉ. చెయ్యన నేఁగి యంబుజవిశాలవిలోచనఁ గాంచి ప్రీతిమై
నయ్యెడ నేకతంబ హృదయం బలరం దగఁ బల్కి [5]యొక్కమై
నియ్యకొనంగఁ జేసి యెలయించెద నిక్కకుఁ దార్చి నేర్పునన్
శయ్యకుఁ దెచ్చెదం గుసుమసాయకుపూనికి నేఁడ తీర్చెదన్ 245

క అని యుల్లోలారుచు వెసఁ, జని కేకయరాజపుత్రిసదనంబున న
య్యనిమిషచారువిలోచన, [6]యనురూపవిధానవిరత యై యుండంగన్ 246

చ కనుఁగొని యప్డు గ్రొత్త యగుకౌతుకవృత్తి మునింగి పల్లటి

నందంద దందడిసెఱసి...విదిల్చి రాల్చు (దెరల్చి రాల్చు) చుం - దీవల వాసనలం గడివోయి...
పురాణబాణ...జనంబుల...కరంబుల...లలనాలోకనం .. నెడపక.

1 తపశిపుణ్యఫల; తపంబున ఫల . గుట్టి యనఁగ; ఘుటిక యనఁగ...వేదత్రయీ. .కన్దెఱ యగుచు. 2 చిడుముడిపాటు 3 నెద్దియుం; నొంటిం 4 కరిగియు. 5 యుక్తిమై. .నిక్కకుఁ దాఁచి. 6 యనురాగవికాసవిభ్రుత.

ల్లినధృతితోఁ గ్రగుం బరయ లేనిమనంబు చలింప నచ్చటన్
[1]జను లెల్ల యాట గాంచునెడ సాలఁ బ్రక్కన నింతిఁ జేరఁగాఁ
జనియె విధాతృలుబ్ధకవశంబునఁ బోవుమృగంబు చాడ్పునన్ 247

క. చనుటయు ద్రౌపది యతనిం, గనియుం గాంచనివిధంబు గైకొని చిత్తం
బున బెదరక తనయుండటి, [2]యనివెరవున నుండె ఘోమునకులయుగాంతన్. 248

వ. అట్టియెడ 249

సీ. ఎవ్వరిలోనైన నెలుఁగెత్తి యొక్కింత పని లేనివెంగలిపలుకు పలుకు
మట్టియ లోండోంటి బిట్టు దాఁకఁగ నేల నందంద మునిగాళ్ల నప్పళించుఁ
గడు వికారంబుగా నోరెల్ల విలుచుచు మలఁగి రిత్తకు రిత్త నెలఁగి నవ్వుఁ
దాళంబుగాఁ గరతలంబునఁ బెలుచఁ గంబంబు వ్రేయుచు వెసపాట వాడు

తే. మలయు నంతంతఁ జేరునఁ బోలయు నింతి, చన్నుఁ జూచుమి కెంతయుఁ దల్లడిల్లు
నిక్కడక్కఁడువడుఁ దగు లినుమడింపఁ, జూచు నత్తన్విఁ బోరిఁ బోరిఁ గీచకుండు

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబు లగు [3]దుర్విలాసంబులు సేయుచు సద్దురాత్ముండు ద్రుపద
నందను డాయంబోయి 251

ఉ. భాగ్యము గాదె నీచరణపద్మము లెవ్వఁడు చేరి కొల్వఁగా
యోగ్యత గల్గెనేని నను నొక్కని నొల్లవా కామసౌఖ్యవై
భాగ్యము నీమనంబునఁ దిరంబొ నిజం బెఱుఁగంగఁ జెప్పు సౌ
భాగ్యము [4]గుందు నే మగలపై నొకయుంచుక నీమొడిక్కి నిల్పినన్. 252

... ఆలము సేసి నాతగుల మాఱడి వుచ్చఁగ నేల చేలస
న్నాలి యసంతభోగముల నిచ్చమెయిన్ విహరింపు నిత్యల
క్ష్మీలతికాలవాల మగు నవన మంతయు నీమొగంబ కాఁ
బాలన సేయు [5]నిప్పురముభానిను [6]నెల్లను నిన్నుఁ గొల్వఁగన్ 253

ఉ. రాజుల నెల్ల నుగ్రసమరంబుల వ్రేల్మిడి నోర్చి పేర్చి యీ
భూజనకోటి నా దగువిశ్వాసముగ్రత నాదరింప ని
ర్వ్యాజితరాజ్యతంత్రనుఁడు లనసేయుదు నేన నీటకీ
రాజననఁగా నెపం బిడి పిరాటునకుం దగఁ గుండు వెట్టుదున్. 254

వ. కావున 255

క. నీ వాకసవేల యులఁ బని, వేవురనే వలచి [7]ట్టు వెదకిన నట్టిం
పైపు వచ్చి పలదు నా నిం, [7]దేవా మ సుగండు దీని నెఱుఁగవ కింకన్. 256

చ. విరహుఁడు సూచు బుంబ నిను వేవురనంగొనట నట్టు ద్రోవ నో

1 జను లెడఁగొల (జను లెడ యాట) .ముగ్ధమృగంబు 2 యనువున నట్లుండె భీము
నాళ కలుగుటన్. 3 పస...లీలఁ గంబంబు 4 దుర్విహారం. 5 గం (ప్రం) దునే. 6 నా
దరించి. 7 దేవాడి మగండు (దేవాడు గుండు). 8 నట్లు తాఁప.

కట్టి యొసంగను గాదు కాదనఁ గల్గెనె పోటరులైన భర్తలే
ప్రీతి గల కంటి వారియలక్ష్యం జలనుం [1]గడగంటి నింక నె
వ్వైన గల రెట్లు దప్పె వనివారిఁ బట్టెద నెందుఁ జొచ్చినన్ 257

వ. అనిన నవ్వేలంకి వీడు చమకించి యున్నవాఁడు నాయంత్రించుమాటలకు
మున్న కదియుండిన గర్జంబు దప్పు నని విచారించి 258

తే. బహువిధంబుల నమ్మెయిఁ బలుకనతని
కలుకు లేర్పడ విని మెత్తఁబడినయట్లు
సుభగ మెయివడిచూపుగాఁ జూచి తనదు
హృదయ మెఱిఁగించు తెఱఁగున నిట్టు లనియె. 259

చ. వల దని యెంత సెప్పినను [2]వావిరి నై కడువేగపాటుమైఁ
బలుకులు నెట్లు కం వోడకఁ బాతెదు నీహృదయంబునట్లకాఁ
వలఁపు మనోజతాపులకుఁ దక్కటిచిత్తములం గడంగి వి
చ్చలవిడి సేత గర్జమె విచారకు గోర్కికిఁ గాని వావియే 260

క. పగ లడఁకువ [3]నుంపకి తమ, తగులమ పాటింతు రెట్టితగులం బైనన్
మగువల యెడలన యడఁగుం, దగవు విడిచి యడిచిపడరు ధైర్యము పేర్మిన్ 261

ఆ. ఇట్టు లగుట యెఱిఁగి యెల్లభంగుల రహస్యంబు గోలుపోనియట్లు గాఁగ
నడరుసీదుకోర్కి కనురూప మెట్టిది, యట్టిభోగభంగి ననుభవింపు 262

చ. అనవుడుఁ గీచకుండు హృదయంబునఁ బొంగి లతాంగితోడ ని
ట్లను ధృతిఁ గోలుపుచ్చెఁ గుసుమాయుధుఁ డేటివిచార [4]మిట్టు లేఁ
క నగునె యైన నీ దయనపం బెడఁ గైకొని చేయువాఁడ నే
యనువున నెప్పు డెయ్యెడ నిజాభిమతం బొడఁగూర్తు చెప్పుము 263

క. అని పలికినఁ బాంచాలియుఁ, దనయురలం గీచకుండు దగులుట భావం
బున నిశ్చయించి యిట్లను, ననురాగాయత్తచిత్తయైనదివోలెన్. 264

ఉ. ఉత్తరలోనుగాఁ గలపయోజముఖుల్ పగ లెల్లఁ బ్రీతితో
నృత్తముఁ జేసి పోవఁ గమనీయరహస్యవిధిన్ [5]నిశీథిని
వృత్తము గోరుహారలవు వేడ్కనుఁ బట్టగుచుండునాగృహం
బుత్తమ మిత్తెఱంగునకు నొంటమెయిం దగ నీవు వచ్చినన్. 265

క. అనిన నతఁడు వికసిల్లుచు, నను నమ్మెయి నేలికొనిన నలినానన నీ
యనుమతి సేయనె యొక్కఁడఁ, జనుదెంచెద నేఁటిరాత్రి సమ్మదలీలన్ 266

తే. [6]ఇదియ నిశ్చయ మిమ్మాట వదలకుండు, మనిన నీ వొక్కరుండవ యరుగు దేర

---

1 దగఁ గంటి 2 వావిరి మై ..బాతెఱం నీహృ గడంగి విచ్చలవిడి. 3 నూడక ...యెడఁదన 4 మింక 5 గడంగి యీ. 6 ఆ ...నిశ్చయార్థ ..వదలక, యుండు మనిన నీవు నొక్కరుండ, వరుగు దేరవలయు నటుగాకయున్న నే, నిలుచుదానఁ గాను నిక్కువంబు.

వలయు లేకున్న నయ్యెడ నిలుచుదానఁ, గాను జూ నిక్కువం బని పూని పలికి.

క. మన యయ్యెడఁ బెద్దయుఁ బ్రొ, [1]ద్దనుమానము లేక మాట లాడుట పగ దీ
పున బో ష్మేమను నా నగు, పని సేసెద ననియెఁ గమలపత్త్రాననయున్. 268

వ. ఆమాటలు నిశ్చయించి విని చంద్రనిభాననపల్కు లప్పు డి
త్తయమునను నింపు వెంపఁగ ముదంబునఁ గీచకముఖ్యుఁ డాత్మగే
హమునకుఁ బోయె నమ్మునిత యప్పుట వెండియుఁ బ్రస్తుతక్రియా
సముచితవర్తనంబుఁ దగఁ జల్పి మహానసశాలలోనికిన్. 269

ద్రౌపది భీమునితోఁ గీచకుఁడు నర్తనశాలకుఁ రాఁబోవుటం జెప్పుట.

క. చని వెస వికసిల్లెడునా, ననపద్మముతోడ ననిలనందనునకు ని
ట్లనియెఁ జతురోక్తిరీతి య,తనిహృదయ క్రోధవహ్ని దరికొల్పంగన్. 270

క. నాకోఱ్ఱఁతఁ దీర్చి వచ్చితి, నీకోఱ్ఱతయు నింక సూతునిం జెగఁ జూడక
లోకము వంచింతు నగు, చీకటి రేయొదవ నేమి సేసెదొ చెపుమా. 271

వ. అనిన విని దరహాసితవదనుం డగుచు వృకోదరుం డిట్లనియె. 272

క. నన్నడుగ నేల నీవును, నన్నీచుఁడు నేమిమాట లాడితి రది నా
కున్నట్లు దెలుఁగఁ జెప్పుము, నిన్నే మెచ్చించువాఁడ నీరజవదనా. 273

వ. అనినఁ బాంచాలి సుదేష్ణమందిరంబునం దా సుచిత్రాచరణంబున నునికియు సింహబలుండు సింగారించుకొని వచ్చుటయు రేయింటిమాటలవలనం దాను బెదరమియు వాఁడు సామభేదదానదండంబులు సూపి పలుకుటయు దానికి మెయికోలు భావించుకొని క్రమంబునం దగినసంభాషణంబు సేసి నాట్యమందనంబు సంకేతస్థలంబుగాఁ జెప్పి యొక్కరుండ వచ్చువాఁడ వని నియమించుటయు నద్దురాత్ముండు ప్రముదితాత్ముం డగుచు రాత్రిసమయంబున నయ్యెడకు నొంటిమెయిం జనుదెంచువాఁ డై చనుటయుఁ దెలియం జెప్పిన నతండు పరమాహ్లాదంబునం [2]బొంది 274

శా. క్రోధం బప్రతికారమై హృదయముం గుందింప నత్యంతదీ
ర్ఘాధానవ్యథ నున్నవాఁడఁ బరమోత్సాహంబు సంధిల్ల దు
స్సాధం బిట్టి మహాభిషేకకార్యం బిట్టు లాభస్థంబుగా సంఘటిం
తే ధర్మాత్మజుఁ డాత్మ మెచ్చఁ బగ సాధింపంగఁ గా నొప్పదే. 275

వ. అని పలికి కొండొక విచారించి. 276

క. వెలివక సంకేతించిన, కలఁగున నయ్యెడకు నరుగుదెంచునొకో కొం
దలఁ దెచ్చునొకో వెసఁ గై, యలిమలిఁ బెలిపుచ్చునొకో రహస్యం బెల్లన్.

[3]అట్టిద యేల చేయు ననయంబు నయం బొడఁగూడఁ బల్కి నీ
విట్టితెఱంగు సేయు మని యేర్పడఁ జెప్పిన వాని కత్తఱిం

1 ద్దనయము జెడ లేక...పత్త్రేక్షణయున్. 2 బొంగి. 3 అట్టిది.

బుద్ధిసమంతయి యిమ్మనుష్యుం బరికించితి కాదె యింక ని
ట్టి ద్రుహుఁ డెట్టు లైన హృదయంబున నెక్కడిశంక వానికిన్. 278
ఉ వచ్చు మదాంధవృత్తి ననివారణ [1]నొక్కఁడు నాట్యశాలకుం
జొచ్చు నశేషరుక్ వెనకఁ జూచి ననుం గని యప్పు సంగరం
బిచ్చు నపాయపాపబలహీనబలుం డయి నీకుఁ బ్రీతిగాఁ
జచ్చు నసంశయం బిది విచారము లిన్నియు నింక నేటికిన్ 279
వ అని నిశ్చయించి వృకోదరుండు వెండియు ని ట్లనియె 280
మ బలియుం డాపాపకుండు భావభవదర్పభ్రాంతుఁ డై వచ్చి ని
శ్చలసర్వాంగత నున్న న న్నరసి నీచందంబు గాకున్న నా
కులతం బొందెడు నప్పు మండపము సంక్షోభింపఁగా [2]లేతుఁ గ
ట్టులుకన్ బెబ్బులి గోల వ్రేసినటు లుగ్రాకార మేపారఁగన్. 281
క ఱేఁగి యలసిన వెసఁ బై, కులుకుదు సాళువము గాకి నొడిసినభంగిన్
వెఱచఱవం బొదువుదుఁ బఱె, పఱె సేయుదు నీదుపూన్కి పారం బెయిదన్.
ఆ నాదుబాహుబలమునకు మాఱుకొనఁ జాలు, భుజబలంబు గలిగి పోక [3]చిక్కఁ
బెనఁగి నన్నుఁ గొంత గినియింప నోపెడు, చంద మైన వినుము సరసిజాక్షి
మ అవనీచక్రము సంచలింపఁగ దివం బల్లాడ నాశాచయం
బవధూతంబుగ గోత్రశైలనికరం బాకంపముం బొంద న
ర్ణవముల్ ఘూర్ణన మొందఁ గ్రోధము కృతార్థత్వంబు నొందించి చి
త్రవధప్రౌఢి వహించి సూతునకు రౌద్రం బేర్పడం జూపెదన్ 284
వ అనినం బాంచాలి సంచలితస్వాంత యై నిజాంతర్గతంబున నతనితీవ్రక్రోధంబు
గుప్తసాధనంబునకు బాధకం బగు నని బోధింపం దలంచి యి ట్లనియె. 285
ఉ ఒవ్వనివారు నవ్వ మహిమోదధి ధర్మసుతుండు దీనికిన్
నెవ్వఁగ బొంద భూజనులు నింద యొనర్పఁగ నే నొనర్చునీ
దివ్వకు నీవు నల్కమెయిఁ జేసినయాపని గూఢవృత్తికిన్
ద వ్వగు నేని [4]నియ్యభిమతం బొడఁగూడియు నిష్ఫలం బగున్. 286
క కావున వంచన బాహిర, పోవక యుండంగ మనరిపుం బరిమార్పఁ
గా వచ్చునేని నట్టిద, నావల పటు గాక తక్కినను వలదు సుమీ 287
వ అనిన విని ద్రుపదనందనకుం బాండునందనుం డి ట్లనియె 288
చ మదమునఁ గీచ[5]కాగ్రజుఁడు మార్కొని నిల్చిన వీఁక మైమెయిం
గదిసితిమేని నప్పుడు ప్రకాశరహస్యవిభేదబుద్ధి నా
కొదవు నె యైన నేఁ దలఁచి యోపినభంగి నిగూఢవృత్తిమైఁ

1 నొక్కఁడ. 2 నేతుఁ ..గోల నేచినటు 3 చిక్కి, పెనఁగి 4 నాయభి.
5 కాధముఁడు .వీఁకమై వడిం, గదిసితినేని.

బదిలము గల్గి తిన్న నియుపాయమునం దెగఁ జూతు నాతనిన్. 289

క. అనవుడు జయలక్ష్మిం జేకొను మని దీవించి యింతకుం గేకయనం
దన నన్నుఁ దప్పు దనకుం, జన దిర్య్యేడ నని లతాంగి సనియెం బ్రీతిన్ 290

వ. మారుతసుతుండును గృతనిశ్చయుం డై యుండె నట గీచకుండు గంధర్వ
దర్పగోచరుం డై పరిజనంబుల పంపించి యేకాంతస్థలంబున 291

కీచకుండు ద్రౌపదియందలి మోహంబునం బరితాపంబు నొందుట

సీ. కామాక్షిధవళావణ్యంబు భావించుఁ దన్వంగిరూపు చిత్తమున నిలుపుఁ
గంబుకంధర కన్ను గ్రైవడి గలపోయు సంగసౌకుమార్యము దలంచు
భామినిసహజవిభ్రమ మెదఁ గీలించుఁ బంతిచెయ్వులు మదిఁ బట్టుకొలుపు
మానినిగరువంపు మాటపొం దూహించు జలజాక్షముఖితిన్నఁదనము మెచ్చు

తే. నపరిమేయ్యంబు చిత్తమున్నయా తరువ్వై కేఁగు, సద్దినయుల్లంబు పట్టుగా బలుసఁ దనకు
వగకలుగా మన్న నెంతయు మానతఁ బొందు, జింత గొనకంబు వడిగొని దిక్కువలుప.

చ. తలపు వలందు నర్క నవముఁ దాపభరంబున వెచ్చనూర్పు మే
నల మగ నొల్లఁబోవు వెగ్గలందు గలంగుఁ బరిభ్రమించుఁ గొం
గలపుడు వల్లమం జిరి నైర్గమము దూలిన వెగ్గడిల్లు ని
ప్పులపిడిఁ బుప్పు నెవ్వగలసందడి డెందము గంది చేప్పడున్. 293

వ. ఇవ్విధంబున మదనవేదనాదూయమానమానసుం డగుచు నిట్లని వితర్కించు.

సీ. కాంతి నన్నుఁ బలికినభంగిన నిచ్చమై నిక్కమ వచ్చునొక్కొ
వచ్చి తొల్లిటియట్ల మఁ ద్రోచి పోవక పొలఁతి యింపెసఁగఁ బొందునొక్కొ
తలపోఁత గలిగి యచ్చోటికి వచ్చుటకు నొండొకవింతపుట్టక యుండునొక్కొ
గంధర్వు లేవురు గల రని చెప్పి నన్నెలఁతుకమాటలు నిక్కమొక్కొ

తే. తెలివ దిమ్ముదిపాటు నుద్దేష రోజెంగి
వేరుకఁ బని పంచు టుడిగి నా విరుచునొక్కొ
మదనుఁ డింతటి నొల్ల ద్రౌపది మతకములును
నవను నెఱింగింగ్ని నాకు కనుచునొక్కొ 295

ఉ. నిక్కము పోలె నన్ను మది నేర్చిగమె నరు ద్రోచి యచ్చటం
జక్రముఖా లలాకుడలి నీరజనేత్రి తెలిసి నేఁటిరే
యుక్కున తక్కిన సహించున తెర మరుఁ డట్టు లైన నా
కెక్కడిప్రాణ మెట్లు వెయ్యుది నిక్కడ యేమి నేయుదున్ 296

క. అట్టిల గని తగ్గుకం, గట్టిడి యే యాలతాంగి గామాతురు నర్
బెట్టి యచటఁ జని సున, నెట్టు నిలుచు వగపు విడువ నెట్టులు నేర్చున్

1 పొగ (గ) ను .. విలి కాంప . మగిన బెగ్గ... డెంపము గుందు. 2 మదనకదనదొ భూయు. 3 (తలఁ పొస్త - గలిగి) .. దా, నొం నింతలు పుట్టకుండునొక్కొ. 4 మన్ననఁ

ఉ దానికి నేటినిక్కమును వృథా పరితాపము దక్కి [1]బాసమై
పూనికి సిగ్గుఁ ద్రావి వెసఁ బోయెద నిప్పుడ పోయి ముట్టి య
జ్ఞానఁ బట్టి తెచ్చి హృదయం బలరంగ ననంగతంత్రవి
ద్యానిపుణత్వ మేర్పడఁ జెలం బ్రమదాంబుధి నోలలార్చెదన్ 298

ఆ అనుచు సంచలించు నడియాస గ్రమ్మఱఁ, బాసఁ దలఁచి ధృతికిఁ బట్టువెట్టు
మరుని కోహటించి యురియాడుఁ [2]దుదిముట్టఁ, గానిశ్చయించుఁ గలఁగుఁ దేలు.

వ [3]మఱియు నక్కోమలివలని ప్రేముడిం దగిలి. 300

సీ పొడసూపిన ట్లైన వడిఁ బట్ట [4]సమకట్టి పరికించి కానక బమ్మరించు
మెలఁగినయ ట్లైనఁ బలికింపఁ [5]దలఁచి నిరూపించి లేమి నశ్రులు వహించుఁ
గదిసినయ ట్లైనఁ గౌఁగిలింపఁ [6]గదంగి యాఁకసి బొంకైన నలఁత నొందు
నొడఁబడ్డయ ట్లైన నడరి పైకొన [7]జూచి చెప్పఁటి యగుట నిశ్చేష్టఁ బొరయు
తే లలితవివిధవికారంబులకు లతాంగి, యెలసి పొలసినయ ట్లైన నెలమిఁ గలసి
యభిమతక్రీడ సలుపంగ నప్పళించి, వెదకి [8]రిత్తబయల్ గని విహ్వలించు 301

కీచకుఁ డుద్యానవనంబున విహరించుట

వ ఇట్లు బహుప్రకారంబు లగుమన్మథవికారంబుల కగపడి వెగ డంది యమంద సంతాపభరితాంతఃకరణుం డగుచు సింహబలుండు పరిచారికాప్రార్థనం జేసి మజ్జనభోజనంబు లోకభంగి నడపినవాఁడై తదనంతరంబ మనోవేదనాపనోదనార్థంబు మందిరారామభూమికిం జని తత్ప్రదేశంబున 302

చ కమలవనంబుపొంత నునుగాడ్పు సోఁకయించుక యాదరించుఁ జి
త్తమునకు దానఁ దల్లడము దక్కుటయుం జని గారవంపుఁ జూ
తముకడ నిల్చి నిల్చి యది తాపముఁ బెంచిన లేఁతతీవజొం
పముఁ జొరఁబాఱునం దలఁత పైకొనినట్ల వెసల్ వెసుంబడున్ 303

ఆ సుడియుగాలిఁ బువ్వుఁబొడిఁ దన్నుఁ [9]గప్పునో, యనుచు బెగ్గలించు నగ్గలముగఁ
గురియు తేనియలకుఁ గొంకుల తాఁ గుల్క, తరుసమీపములకు నరిగి యరిగి 304

వ ఇత్తెఱంగున నొక్కయెడ నయినను గాలూఁదక లీలోద్యానంబు గలయం గ్రుమ్మరుచు 305

సీ [10]ఇంపైనప్రియ కాంత నిచ్చి నిల్చినయను రాగపు నానువస్త్రాళివిభ ని
జెట్టుపల్ లవరించి చుట్టుఁ గ్రుమ్మరి మనోరమ నియ్యకొలుపుమరాళవిభ ని

---

1 నాసమై 2 మానమూఁత. 3 మఱియుం మఱియు 4 సమకట్టు. 5 దలఁచు. 6 గదంగు (?) యూఁఅడి పోఁకైన 7 జూచు 8 తా రిత్తబయ లని. 9 గప్పిన, బెగ్గలించు మిగుల 10 ఇంచిన ప్రియకాంత కిచ్చి .., ఇంపారఁ బ్రియకాంత యిచ్చిన మకరంద మాదట.

ఫలరసమొందొంటి తెలపుఁ జంచులనిచ్చు మెయిన చొక్కెడు శుకాంగనములను
గమిఁ బాసి తలిరుజొంపములకు మెయిమెయిఁ దాఁకంగఁ జనుపికసంతతులను
తే జూచి చూచి యుల్లంబున నేచి కోర్కు
లడరఁ జిడిముడిపడు వ్రానుపడు వెడంగు
పడు వెనుంబడుఁ దల్లడపడు దురంత
చింతబాగికి నగపడు సింహబలుఁడు 306

వ ఇట్టివలవంత నిక్కడక్కడ నడిఁ దిరిగి తిరిగి 307

క వగ ముట్టికొనినఁ జిత్తము, వెగడొందఁగ మెను గలయ వెమ్మఁగ ధృతిపాఁ
తగల నొకతీవయింటికిఁ, దగియుండెడుచంద్రకాంతతల్పము సేరెన్. 308

క. అం దొరగి కీచకుండా, యిందీవరనయన నాత్మ నిడి వేడ్కమెయిన్
డెందము చన విచ్చలవిడిఁ, గందర్పుఁడు వెఱ్ఱిఁ జేయఁగా నిట్లనియెన్ 309

సీ కెంగేలు గేలితోఁ గీలించి నెయ్యంపుమాటలఁ దగుపు ఋమాట లార్తు
గుచము లురంబునఁ గుదియించి క్రమమున నిఱిసినకౌఁగిట నింపొనర్తు
నంగుళంబుల నల్ల నలకలు గబళించి కెమ్మోవి యాని [1]యుక్కింతుఁ గాయ్వు
మనము మనంబునఁ బెనఁచి కేళికిఁ జొచ్చి సతిఁ దేల్తు సౌఖ్యరసంపునిట్టఁ
తే దనివు మొదలైనఁ జిగురొత్తు తమకమునకుఁ
బ్రాఁకు వెట్టుచు మగుడఁ బైఁ బడుచు నింతి
వింతభంగుల కెలయించి వెకలిఁ జేసి
యభిమతక్రీడనములను నలవరింతు 310

వ అనుచు వెండియు నిగూఢమనోరథంబులను భావరతంబుల శిశిరోపచారంబులఁ
బ్రొద్దుగడపి కడ గానక 311

క మాయురవి యేల క్రుంకఁడొ,కో యను నిక్టేల తడసెనో యనుఁ గ్రుంకం
బోయెడుఁ జూ యిప్పుడ యను, [2]దాయ పఱిచె నను మనోజతాపము పేర్మిన్

ఆ దివమ గాని యింక [3]భువనంబునం దిట, వట్టి రాత్రి లేనియట్టు గాఁగఁ
జేసెనొక్కొ విధి విశేషించి నాకకా, నేఁడ దివమునాఁగి నిలిచెనొక్కొ. 313

తే అనుచుఁ గ్రుంకింప రానిప్రొద్దరసి యరసి, శిశిరపర్యంకమున మేను సేర్చి చేర్చి
వంతఁ దలపోసి తలపోసి వసరి వసరి, మిగుల వందురి వందురి పొగిలి పొగిలి

సీ. తనికెడునారటంబున నంత కంతకు వెమ్ముచు నునికికి విడుమరయును
గోలుమసంగెడుకోర్కుల వెనువెంటఁ బాఱుచు నునికికి నూఱటయును
వావిరిఁ [4]బొదివెడువగలసందడిఁ బడి యురియుచు నునికికి నుడుకువయును
నందంద కదిరెడుకొండలపాటుచేఁ దలఁకుచు నునికికి నిలుకడయును

---

1 చొక్కింతుఁ గళల బడుదు నింతి నప్పళింతు 2 దాయ వెఱచె. 3 భువనంబునం... సాల నిలిచె. 4 బొదవెడు.

ఆ. లేమిఁ దాల్మిఁగొనఁగ లేక యెలందుఱి, తనువు నింద్రియములు మనసుధృతియుఁ
దనవశంబు గాక తల్లడపడి సింహ, బలుఁడు విషమబాణు బారిఁ [1]బాఱె 315
క. [2]ఇమ్మెయిని నధికపరితాపమ్మునఁ బడుసూతుహృదయపద్మం బలరం
దమ్మికొలంకుల మొగుడ వనమ్ములు సోలంగ దివసనాథుఁడు గ్రుంకెన్ 316
వ. తదనంతరంబ 317

సూర్యాస్తమయవర్ణనము

క. ఇనుఁడు దనకడను నేతెంచిన రాగముఁ బొందు టది యుచిత మనఁగాఁ గెం
పున మెఱసి పశ్చిమాశాంగన జనసంభావనముల గౌరవ మందెన్. 318
ఉ. చుక్కలు తోడుతోడఁ దలచూపఁ బొడంగె మనోభవుండు వి
ల్లెక్కిడి చక్రవాకములయిక్కలు రోయఁగఁ జొచ్చె నేల కెం
పెక్కుచు వచ్చె దీవియలయేడ్తెఱ సోయగ మందె సందడుల్
దక్కెఁ బురంబువీధుల [3]మదం బొలసెన్ విటచిత్తవృత్తులన్. 319
వ. పదంపడి జారచోరజనంబులమనంబు లలరం జంద్రాస్తమయం బగుటయు 320
క. పెనుమిఱ్ఱిది పల్లం బిది, యన కుండఁగ నేలయును బయలు నొక్కటిగాఁ
గనువిచ్చుటయును మోడ్చుట, యును సరిగాఁ దమము పర్వె నుర్వం దోడ్తోన్.
వ. అప్పు డాకృశోదరి వృకోదరుకడకుం జని సమయం బయ్యె ననవుడు 322
తే. అతఁడు పెండ్లికిఁ బిలిచినయట్లు వికచహృదయుఁడై తలచీర యాయితము సేసి
ద్రుపదనందనఁ జూచి నాతోన వెనుక, నల్ల నంతంత నరుగుదె మ్మని కడంగి 323
చ. గమనమువీఁక వేఱొకవికారము పుట్టక సంగరోత్సవో
ద్యమరభసాతిరేకము బయల్పడు టించుక లేక రోషసం
భ్రమ మొకయింత యైనఁ బరభావనిరూప్యము గాక ద్రౌపదీ
రమణుఁడు వోయె విక్రమధురంధరతం దగ నాట్యశాలకున్ 324
వ. చని వివేకరహితుహృదయంబునుంబోలెఁ దమోదూషితంబును విదగ్ధవనితా
ప్రేమంబునుంబోలె దుర్నిరూపంబును ఘోరాటవీభాగంబునుంబోలె నిర్మను
ష్యంబును గాపురుషలక్ష్మీవిలాసంబునుంబోలె ననుపయోగ్యంబును ననభ్యస్త
శాస్త్రంబునుంబోలె దుర్గమంబును స్వప్నలబ్ధపదార్థంబునుంబోలె నదృష్టి
గోచరంబును విషమకావ్యంబునుంబోలె నస్పష్టాలంకారంబును బాలిశురా
జ్యంబునుంబోలె జారచోరహృద్యంబును నైనయానర్తనాగారంబు ముఖభా
గస్థలంబు సేరి 325
క. కెలఁకులఁ బిఱిందిదెసయుం, గలయం బరికించి తనయఖండితబాహా
బలగర్వము యచ్చట ముం, గలిగా మదమత్తభద్రగజసదృశగతిన్ 326
శా. ధ్వాంతాకారితకుడ్యకుట్టిమఘనస్తంభావలీరూపముల్

---

1 బడియె 2 అమ్మెయిని నధిక పరితా.. పాంగ బడు 3 మదం (బెసఁగెన్) బొలసెన్ విటకోటి కెంతయున్.

¹భ్రాంతావిప్రవిభాగబోధరహితప్రాగ్భావముం గాతర
స్వాంతత్రాసకరంబు నై దురధ్యవసాయం బైనయాలోకము ని
శ్చింతుం డై నతఁడు పట్టుకొని యచ్చోఁ గీచకుం డత్యుగ్రతన్ 327

వ. ఇట్లు సొచ్చి తజ్జియం జని మధ్యప్రదేశంబున వికటసందనలీలాపర్యంకం బరసి
కని దాని కనతిదూరంబునం గొంచెపు నోసరిల నునిచి తా నాతల్పంబున
నుండి సంతం గదసెండు 328

క. కైసేసి సుమవికారో, ల్లాసంబున మేను పొంగి లఘుగతి నుత్కం
ఠానవసోపానవిధాన, వ్యాసంగతరంగితాంతరంగుం డగుచున్ 329

మ. సింగం బున్న గుహాని కీచకునకున్ శీఘ్రంబునన్ వచ్చుచున్
తంగంబుం బుసగించుచుం బవనపుత్రస్వీకృతం బైనయా
రంగాగారము నేర వచ్చి మదిలో రాగంబు ఘూర్ణిల్ల నిం
తిం గానుం బటుఁ దేఁడె యింత కని ²యుద్వృత్తాంగజోన్మాదుఁ డై 330

ఉ. స్వాంతము బాహుగర్వఘనసంతమసాంధము గాఁగ శంక ³యే
కాంతయు లేక దద్దుఁ డహంకృతి ముంగలి గాఁగ మండపా
భ్యంతరభాగముం జొచ్చి తజ్జియం జని యారసి సెజ్జ గాంచి య
త్యంతసుఖాసనం బగుదు నంచు రయంబునఁ గేలు సాఁచినన్ 331

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గంపము నొందునిజాంగకంబులం
దనధృతి పెంపుసొంపు పటలింబులఁ జేయ సమీరపుత్రుఁడం
తన జడు దదీయచేష్టలును దద్వచనంబులు ⁴వో ⁵ప్పు నేర్పడం
గనుగొని నూఁకుండె నవికారని ⁶ఘనిజప్రకారుఁ డై 332

క. కీచకుఁ డుండు నిర్భరవైరస్ఫూర్తిన్, గేలు సాఁచి యావిశాలనయన
గాఁ దలంచి మేను గరువారు నిట్లను, మదనఘూర్ణమానహృదయుఁ డగుచు.

చ. వనిత మనోహరంబు లగువస్తువు లెల్లను పెక్కు చేసి సి
కని నియమించి తెచ్చి ప్రియంబునఁ గైకొను మెన్న సంగనా
జనములు నన్నుఁ జూచి మరుసాయకముల్ దపించి తత్తృత్తులే
చినఁ గాని వచ్చి యిత్తురు విశిష్టధనంబులు నాకు లంచముల్ 334

సీ. నాదురూపంబు మానంబునఁ జక్కనతరుణి దక్కొక్కరు నేల నరకుసేయు
నాదులావణ్యంబునకు నిచ్చ మెచ్చనయోలనాఁగ పైఁబడి కేల నిలుచు
నావిలాసంబులు భావింపఁ బడసినయింతి పుష్పాస్త్రుచే నెట్లు బ్రదుకు
నావివేకము కామినింపఁ గనినయంగన యెట్లు ⁶నిలుపునఁ గ్రాఁగ కుండు
తే. మెఱయ నాయాటపాటలు నెఱపకుండు నుల్లములకు నింపారెడునురులు గావె

1 (భ్రాంతావిప్రవిభాగ) ప్రాగ్భాగముం 2 విశేషపాన, వ్యాసంగ. 3 యా. ద్రిక్తా
4 యా.,పంతయు. 5 సొంపు. 6 నిరవఛ్ఛి...న తోడిమాటలు.

యిట్లు నీ వాక్యతవె నన్ను [1]నేలుకొంటి,గాక మాట లిం కేటికిఁ గమలవదన.
క అనవుడు మనమున నిస్సీ, యని యుచితనిబాఢభంగు లగుభాషముల్
దనప్రియ వినిపించుట కి, ట్లనియెఁ మృదురీతి భీముఁ డాతనితోడన్ 336
తే ఇట్టివాఁడవు గావున నీవు నిన్నుఁ, బొగడికొనఁ దగు సకట నాపొల్కియాఁడు
దాని వెదకియు నెయ్యేడనైన నీకుఁ, బడయ వచ్చునె యెఱుఁగకె పలికి తిట్లు
క నాయెడలు నేర్చినట్లుగ, నీయెడ లె ట్లగునొ దాని నీ వెఱిఁగెదు న
న్నేయబలలతోడిదిగాఁ, జేయఁ దలంచితివి తప్పు నేసితి గంటే 338
క. నను ముట్టి నీవు వెండియు, వనితలసంగతికిఁ బోవువాఁడవె యైనం
దను వేఁ బనిసినఫలమే, కనియెద విదె చిత్తభవవికారము లెల్లన్ 339
మ అనుచున్ గ్రక్కున లేచి రోషకరిసం బౌహాస మాసూతుని
ష్మన ముద్వేగముఁ బొందఁ జేయ బలసామగ్రీ సముజ్జృంభణం
బున వానిం దల వట్టి వంచుటయు నేపుం జేవయుం దోఁప వాఁ
డనుమానింపక బెట్టుదల్చికొని కోపాటోపదీప్తాంగుఁడై 340

భీమసేనుఁడు కీచకుని సంహరించుట.

వ. గంధర్వ్వుం డనుతలంపున 341
చ పవనతనూజబాహువులు పాణియుగంబునఁ బట్టి వీఁక మై
నవనిపయిం బడం దిగిచి యంగము[3]జానుల నూఁదినం గడున్
జవమున దండతాడితభుజంగముభంగి సముద్ధతాంగుఁ డై
యవయవముల్ ప్రకోపరభసాతిశయంబునఁ బొంగ నుద్ధతిన్ 342
మ మగుడం గీచకుఁ బట్టి వాఁడును బలోన్మాదంబునన్ బాహుగ
ర్వగరిష్ఠుం డగునాహిడింబరిపుఁ దీవ్రక్రోధుఁ డై పట్టి బె
ట్టుగఁ ద్రోపాడఁగ నిద్దఱున్ భుజబలాటోపంబుమై నొండొరున్
మిగులం జాలక కొంతసేపు వడి మేమేఁ బోరి రుగ్రాకృతిన్ 343
వ అట్టియెడ 344
క తనయగపాటొరు లెఱుఁగుదు, రని సూతుఁడు సమయభంగ మగుటకు భీముం
డును గొంకుచుఁ జప్పుడు సే, యనిగూఢవిమర్దనప్రహారములఁ దగన్ 345
వ మల్లయుద్ధనైపుణ్యంబు మెఱయం గడంగి 346
సీ తిగిచిన నడుగులు దెరలక యొండొరుఁ గ్రమ్మఱఁ దిగుచుచుఁ గడిమి వెఱయఁ
బొడిచిన వెస బీఱు వోవక యొండొరు నందంద పొడుచుచు నవని బెట్టి
యొత్తిన బెగ్గలం బొందక యొండొరు బలువిడి నొత్తుచు నలవు మిగిలి
యడఁగంగఁ బొదివిన నడిచిపాటించుకయును లేక వీఁక నొండొరుల నడరి
తే. యడఁగఁ బొదువుచు నలుక యంతంత కగ్గ

1 నేలకుంటివి. 2 సామగ్రీసమ ...దీప్తాత్ముఁ డై 3 సంధుల నూఁదినం.

లించి యాయముల్ నొంచి దోర్గ్గల నెఱపి
గుల్లసిల్లిన స్రుక్క కొండొరుల రౌద్ర
వృత్తి నొంచు చొండొరులకు [1]వెక్కసముగ. [గొం

క. కదియుచుఁ బాయుచుఁ బట్టుచు, [2]వదలుచుచుం బడుచు లేచు చఱఁగుచు వడి
గొంచవెడుకనుకం గడుబెట్టిదముగఁ బెనఁగిరి చలంబు డింపక కడిమిన్. 348

ఆ. ఇవ్విధమున నేవి యిరువురుఁ బెద్దయుఁ, బ్రొద్దు పోర వాయుపుత్రుబలము
దొడుతొడఁ బెరుఁగఁ దొఱఁగె నాకీచకు, ధమునిలావు పిదపఁ దఱుఁగఁజొచ్చె.

ఉ. దాని నెఱింగి యొంతయు నుదగ్రత నాబకవైరి గ్రక్కునన్
వాని నడంగఁ బట్టి వడవైచి మహోగ్రత నాక్రమించెఁ బం
చానన మేనుఁ బొదువున ట్లతఁ డూర్జితశక్తి [3]నుద్భటుం
డై నెగసెన్ సమీరసుతువల్కను: బ్రాఁకిడినట్లు వీఁకతోన్. 350

క. నెగయునెడ నగ్గలంబున, [4]బిగి యారుచుఁ బిఱుఁదువనినఁ బిడికిట గొఱసం
టి గడు బెట్టిదముగఁ బొడిచెం, బగతుఁడుగను మిడిసి నేలఁ బడి తన్నికొనన్.

ఆ. కల్లవ్రసూనఫలభరితం బగు, ప్రాసు గాలఁ ద్రోచుమత్తగజము
[5]పోల్కి విపులశక్తిభూషణభాషితుం, డైనసూతుఁ గూల్చె ననిలసుతుఁడు. 352

చ. వికృతపుజావు సం మది వేడుక పుట్టినఁ గిట్టి పట్టి పు
స్తకమును దీవదీప్తభుజశాఖలుఁ బొదయుగంబు మేనిలో
నికిఁ జొర నుగ్గుగాఁ దుఱిమి నించిన గ్రంతలతిత్తియైనకీ
చకుఁ బరణీపలిం జనిపి చక్కనిముద్దగఁ జేసెఁ దుష్టుఁ డై. 353

క. తనమదివికటించు నప్పుడు, పనమునఁ దలఁ కడర సూతుమరణంబు గనుం
గొనుటకుఁ దల్లిపడుప్రియ, వనిత కతనిచావు సెప్పి వడిఁ దన్మాత్రన్. 354

చ. అనలము గొంపియుస్నమున నద్యోతనుం గొని వచ్చి దానిఁ జ
య్యన వెలుగొంచుఁ జేయుటయు నచ్చెరువున్ భయమున్ ప్రియంబునుం
బెరఁగొనఁగాఁ గనుంగొనియె భీతిమృగేక్షణ భీము డాయఁ గాఁ
జని కడుసక్కజం బయినచందమునం బడి యున్న పీనుఁగున్. 355

ఉ. నాచుచుఁ జేరి ప్రేల్చుచునుం దల యూఁచి [6]పలుకుచిత్తమై
యాచపలాక్షి ముక్కుమయి నంగుళమున్ గదియించి దీనికై
కీచక యింత సేసితి సుఖత్వముఁ బొందుదు గాక యింక న
న్నేచిన నిట్లు గా మనుగునే యనుచున్ వెఱఁగందుచుండఁగన్. 356

క. ప్రాణికి నెఱసితి సతిపుడు, మానసముఁ బరితాపభరము [7]మాన్చితి నీవు డి

1 వెగ్గలముగ. 2 నొడలుచుచుం...చుమగుచు వడిఁ గొం, పొదవెను; లేచు చలుగుచు నెడఁదం, బొదలెవుకిమకం...బొరి. 3 నుద్ధతుం. 4 బిగి యాడుచు...భీకరుఁడై బెట్టుగఁ బొడిచె నపుడు భీముఁడు; బిఱుదుపని పిడికిట ఘోరం, బుగఁ బొడిచెను వడి భీముఁడు, పగ. 5 పోలె. 6 పిదర్థ; పిష్టా. 7 మాన్పించితి ని.

ట్లనని మదిఁ బొంగెడుపవ, మానసుతుం డిట్టు లనియె మానినితోడన్ ॥

శా. చింతాశల్యము వాసెనే భుజబలోత్సేకంబు నీ కెక్కెనే
శాంతిం బొందెనె రోషపావకుఁడు దుశ్చారిత్రునిం జూచితే
సంతోషించితె యిట్లు గాక బ్రదుకన్ శక్యంబె దుర్వృత్తి నీ
చెంతం జేరినయట్టి[1]పీనుగులను నాచేతం బయోజాననా ॥

క. అనిన విని సింహబలమ, ర్దను నవలోకించి ద్రుపదరాజతనయ యి
ట్లనుఁ దనమనమున నిండా, రినసమ్మోదంబు వెలి విరిసి బెరయంగన్ ॥

సీ. కొలువులోపల నిన్న కోపమ్ము లొత్తినఁ దలఁకక నిలిచినధైర్యమహిమ
నేఁ డిందుఁ జనుదెంచి నిర్వికారతఁ బ్రజ కన్నులు [2]గప్పినగౌరవంబు
మనవారిలోన నొక్కని నైనఁ బిల్వక యుత్సాహంబు సేసినసాహసంబు
లోకదుర్జయుఁ డగుకీచకునిని వ్రేల్మిడి రూపు మాపినకడిమిసొంపు

తే. చూడఁ దలపోయ మెచ్చ సంస్తుతి యొనర్ప, నాదలంబె నీయుత్తమనాయక
మెఱిఁగి పలుకఁ గొనియాడ నే నెంతదాన, మహిత విస్మయానందనిర్మగ్న నై

క. అనుపలుకులు కర్ణరసా, యనము లగుడు నయ్యుధిష్ఠిరానుజుఁడు ముదం
బునఁ దేలి యింకఁ దడయం, జన దని ద్రౌపదికిఁ జెప్పి చయ్యన నేఁగెన్ ॥

క. అనిన విని కీచకుఁడు సచ్చినపిమ్మటఁ [3]బుట్టినవిశేషము లెల్లన్
విను వేడుక మన మలరెడు, ననఘా యేర్పడఁగఁ జెప్పు మనుటయుఁ బ్రీతిన్.

చ. పరమకృపావిధేయ నిరుపాధికచిన్మయకాయ [4]గాఢవి
స్తరనిగమైకవేద్య గుణతత్త్వవికారనియత్యభేద్య సం
స్మరణనిరస్తతాప ఘనసంసృతిసంతమసప్రదీప ని
ష్ఠురభుజసారదానవనిషూదన భక్తజనప్రమోదనా ॥

క. చతురాననదమయా దు, ర్గతిరోగోద్గమచికిత్సకా భావనభవ
స్థితిసంహారకరా ని, ర్వృతిపణ్యాపణపదారవిందవికాసా ॥

మాలిని. [5]సురపరివృఢచూడాశోభిరత్నాంశువీచి
స్ఫురణసుభగపాదాంభోజసంచారకేళీ
పరిచయకలనాలబ్ధవ్యయాతీతసౌఖ్యో
త్తరమునిజనహృన్మాద్యన్మరాళప్రతానా ॥

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిర
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునం
ద్వితీయాశ్వాసము

---

1 వారలను 2 గట్టిన . నాతరంబె నీయుత్తమ మహితగుణపూజ్యసంతోషమ!
3 బుట్టు. 4 గూఢదు, స్తర... నిరస్తపాప. 5 సురపతిధృత (దృఢ)

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

విరాటపర్వము, తృతీయాశ్వాసము

శ్రీవశివా త్త్వాలంబన
తత్త్వాక్షేపా త్తశబలతా౦ంగోతక
సృత్త్వాది త్రిభంగా గ్రణు
హా త్త్వాహం కంప గావ హారిహా నాథా 1

కీచకులు ద్రౌపది ంపుటకై కట్టి ఎగించుట

శా. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియెఁ బవనతనయుం డట్లు సని మహానసమందిరంబు ప్రవేశించి శరీరప్రక్షాళనంబు సేసికొని యనులేపనంబున సద్గంధం బుడిపికొని కృతకృత్యుండై శయ్యాతలంబునం గూర్చుండె నిట యాజ్ఞసేనియు నట్టి సేసుం డింతను వంటయింటకిం బోయి నిశ్చింతంబున నుండు నని నిశ్చయించి నర్తనశాల వెలువడి కావలివారలం బిలిచి 2

క. నాపతు లగుగంధర్వుల, చే నిటు మృతిఁ బొందె వీఁడె సింహబలుం డీ
పాపాత్ముని జూడుఁడు దు,ర్వ్యాపారఫలంబు గాంచె నని పలుకుటయున్ 3

శా. వారుసంభ్రమించి వడిఁ గోలదివియలు, గొనుచు నురివు మిగులఁ గూడఁబాఱి
నృత్తశాలఁ జొచ్చి రక్తతటి నాకిల, కల మెఱింగి కీచకవ్రజంబు 4

చ. కడువెస వచ్చి రూపఱినకాయమునున్న తెఱంగుఁ జూచి ని
ట్టూర్పులు పెనంబులం గదిరి హా యనువారును బోరనఁ మంది మ్రా
న్పడియెడువారు నగ్రజునిపైఁ బడి మూర్ఛలఁ బొందువారు న
య్యో యని యరుసంగ నోర్వక సహింపలేక పలపించువారు నై 5

వ. ఇట్లు ఏడ్చి పిమ్మట ... కీచకసేనం ... గనుంగొని 6

ఉ. మూలవవర్గంబు నిట్టూర్పులు ... చూచుచు ... సవారి నెం
డె నసు గింపమే యక ... యోగాలిని ... పోయె దుర్జయం

---

1 ... సమయమ (...) హాత్త్వాలంకారా. 2 సత్స (ప్రస) గంధం . వంటకంబునిం టికిం 3 గాలుదివియలు, దివ్వెకోలలు 4 కడుపడి 5 కసుమాలపుఁ.

దైవబలంబు గాని తెరువై తన కీ త్రితిఁ దోడు[1] గాద యు
క్కనిమనంబు గిడు పరికించునె క్రొవ్విఁ జేటువచ్చునే 7

వ. అనుచు డాయం జని 8

తే. కరము లెయ్యవి శిరమేది గాళు లెచట, జెప్పు గంధర్వవరులచేఁ జచ్చువార
లెల్ల నిట్టుల యగుదురో యితనితోడి, యలుకఁ జేసిరో యిది గడు నక్కజంబు

వ. అని వెండియు బహుప్రకారంబులం బలుకుచు శోకవిస్మయపరీతచేతస్కు లయి
యున్నంత నొక్కయుపకీచకుండు నిజసహోదరులం జూచి 10

క. మనమెంత పనవి పిలిచిన, విన నేర్చునె సింహబలుఁడు వేగమ యితనిం
గొనిపోవఁగ వలయుం గా, కని యంపఱ దేర్చె ననునయాలాపములన్. 11

ఉ. సూతులు దాని కియ్యకొనుచుం బనుయన్నను నగ్ని [2]యేర్చువా
రై తగ వాచరించునెడ నల్లన ద్రౌపది వీరిచందముల్
సూతము గాక యంచు నొకచోఁ దనుచేరువ నున్నఁ గాంచి సం
జాతమహోగ్రకోపు లయి చారువిలోచన. బట్టి క్రూరతన్ 12

క. పెనకేలు గట్టి పాఁపుఁ, బోఁక వగు నిది గాదె యితనిఁ బొఁది వడఁగించెన్
గొనకొన దీని నితని, యొడలిపయిం బెట్టి కాల్చు టుచితం బరయన్ 13

వ. అని విరాటున కెఱింగించి చేయువారై యంతకు మున్న యీవృత్తాంతం బంత
యు విని సంక్షుభితహృదయుం డై యున్న యతనిపాలికిం బోయి 14

తే. ఎల్లభంగుల సైరంధ్రి నేము సింహబలునితోఁ జంపువార మై తలఁచి నీకు
నెఱుఁగఁ జెప్పంగ వచ్చితి మీవు నింత, వట్టుమన్నన మాకు నీవలయు ననిన

వ. తత్కాలంబున గొంపనంబు నియ్యకొనదన లవంబు సూత నేను వారించితినే
నిము మహాబలవాఁడు గాని ని(యము గంధర్వులు బలవంతులు గావునఁ
నప్రతీత యైనసైరంధ్రి కపాయంబు వొందక దని) యను నూహించి వారలం
గలయం గనుంగొని యట్ల కాక మీకుం బోలిన తెఱంగు సేయుం డనిన నది
మ యనుమతిగాఁ గైకొని సరభసంబునం జనుదెంచి 16

ఉ. అంగజరాగమత్తుఁ డగువన్నకు నిమ్మెయి నైనఁ బ్రీతిసే
యం గలవార మీజలజభి యాతనితోడన తీఱుఁ గాక యం
చుం గొనిపోయి [1]దైన్యమున సూతునిపీనుఁగుమీఁదఁ బాండుపు
త్రాంగనఁ బెట్టి కట్టిరి దయాపరివర్జితచిత్తవృత్తు లై 17

చ. అశుచియుఁ గష్టుఁడున్ లఘువు నైననిజాగ్రజుమేనితోడ ని
త్యశుచియుఁ బుణ్యశీలయు నుదాత్తయు నాఁ జనునింతిఁ గొంచుఁ గ
ర్కశమతిఁ గీచకుల్ బహుముఖంబుల బాంధవవిప్రలాపముల్

---

1 గాక. 2 వనరి పలికి. 3 యిమ్ము... నల్కక ద్రౌపది 4 ధైర్యమున (హీనమగు) ..వర్జితు లై రయంబునన్.

దనె లద్రుపసం జెలంగఁ గరదీపనికాయము ప్రజ్వరిల్లఁగన్. 18
క. పితృవనముదెసకుఁ జనిన, య్యతివ భయభ్రాంతచిత్తయై బాష్పజలో
ద్గతి మొగముఁ గప్ప నిట్లని, యతిదీనముగా నొనర్చె నాక్రందనమున్. 19
ఆ. అనవ నైతి నిచట నాలికుయ్యాలింపుఁ, డకట మీరు గలుగ నాక్రమించి
నన్నుఁ గట్టి సూతనందను లిమ్మెయి, వెఱపు లేక భంగపఱచు [1]వారు. 20
ఉ. ఉనత్వైరి యో జయ మహాద్భుతవిక్రమ యో జయంత దు
ర్జ్ఞానవిఘూర్ణమానరిపుమర్దన యో విజయాభిధాన తే
జోనిహితప్రకటశూరగుణప్రతిభాస యో జయ
త్సేన విరోధిబాహుబలజృంభణభంజన యో జయద్బలా. 21
సీ. [2]తొడఁగినవాని చలం బెడపక యతిదుష్కరం బైనఁ గడతేర్చు ప్రభువులార
పెనఁగిన వైవస్వతుని నైనఁ గడిమిమై ద్రెళ్ళిడఁ బరిమార్చువీరులార
శరణార్థి యగుదుష్టశాత్రవు నైనను గరుణ రక్షించుసత్పురుషులార
యర్థికిఁ బ్రాణంబు లైనను డాఁచక తెగటించి యిచ్చుసుదారులార
తే. నాథులార గంధర్వరత్నంబులార, నన్ను సుతకీచకులు తమయన్న శవము
నందు బంధించికొని పెస నరుగుచున్న,వారు రక్షింపఁ [3]వేగ రావలయు మీరు.

—భీముఁడు ఉపకీచకులం జంపి ద్రౌపదిని విడిపించుట.—

చ. అని పలపించునయ్యెలుఁగు లాపవమానతనూజుఁ డేర్పడన్
విని మది నాదువల్లభను [4]సింద్రుసు గ్రమ్మఱ నింత సేసిరే
యనుచు సరోషసంభ్రమత నాయితమై పెసఁ బ్రాఁకి వప్రలం
ఘన మొనరించె గుప్తముగ గ్రక్కున నుద్దిదుదానికిం దగన్. 23
తే. ఇట్లు లంఘించిపోయి పరేతభూమి, యొద్ద నలుదిక్కులును జూచి యొక్కయున్న
ఘనవనీజంబు వెఱికి రౌద్రాతిరేక, మహిత [4]భుజశిఖరంబునయం దమర్చి. 24
మ. వికటభ్రూకుటి ఘోరఫాల[5]కలితస్వేదోద్భటుండుం జల
ద్వికృతోష్ఠద్వయుఁడుం బ్రవర్ధనదశావిర్భావసంభావితాం
గకుఁడుం జిత్తనిదాహదోహలసముగ్రక్రోధవేగుండు నై
బకవిధ్వంసకుఁ డయ్యెడన్ నిలిచె శుంభన్మూర్తివిస్ఫూర్తితోన్. 25
వ. తదనంతరంబ. 26
ఆ. సూతుశవముతోడ నేతెంచు [6]నెరవులు, దవ్వుదవ్వులన యుదగ్రరూప
కలితుఁ దైత్యునిభుఁ గనుఁగొని సడవక, నిలిచి రంత సంతఁ గలఁగఁ బాఱి. 27
మ. ఇదె గంధర్వులు వచ్చి ముట్టికొని రిం కెట్లో కొ యంచున్ భయం

---

1 వారి. 2 తొడఁగిన...ఎడలక...పెనకిన వైవ...వీర యరుగు. 3 వెండియు వీంగ్రు
ను. 4 నిజభుజశిఖరంబునం. 5 ఘటితస్వేదో (ద్గముల) ద్భటుండుం...బ్రవర్ధనదశా...విధ్వంసకుఁ.
6 కీచకుల్ (వారలు).

పొదలం బల్లములందు డాఁగియు సమీపోర్వీజముల్ ప్రాఁకియుం
బెదరం బాఱియు నీరు సొచ్చియును నిశ్చేష్టం బడద్వంద్వముల్
గుదివడ్డం బెగడొందియుం భరితసంత్రాసాత్ములై రత్తఱిన్ 28

ఉ. సూతులు భీతులై ద్రుపదసూతిఁ బొతము గాఁగ నగ్రజ
ప్రేతము వైచి పీఁచపెఁ బెల్లుగఁ బాఱఁ దొడంగినన్ వడిన్
వాతసుతుండు ముట్టికొని వారి బడల్పడ వ్రేసి యందఱం
జేతులతీఁట వో నుఱుము సేసె విశృంఖలవిక్రమంబునన్ 29

వ. ఇవ్విధంబున నూటయేవు రుపకీచకులను సమయించి శమితక్రోధుండై వచ్చి
పాంచాలీబంధమోక్షంబు గావించి యింక నిశ్చింతంబున సుదేష్ణమందిరంబున
కుం జనుమని యవ్వేలంది వీడుకొలిపి తానును వేఱొకమార్గంబున మహానస
గృహంబున కరుగుదెంచెం దత్సమయంబున విరాటుండు గీచకానుజులు గంధ
ర్వులచేత నిరవశేషంబుగా మృతిం బొంది రని విని చకితచేతస్కుం డగుచు
సహోదరమరణశోకాయత్తచిత్త యయినజవితేశ్వరి నుచితాలాపంబుల నను
నయించి యిట్లనియె. 30

ఆ. చంద్రవదన యింక సైరంధ్రి నిచ్చోటు, వాయ వలయు నేమిభంగి నైనఁ
గాన నాదుపలుకుఁ గాఁ జెప్పి వెడలుట, కనుగుణముగ నమ్మృగాక్షితోడ 31

ఆ. పురుషు లాలతాంగిపొరువునఁ బోయినఁ, జేటు వచ్చుఁ గానఁ జెప్ప నేను
వెఱతు నాఁడువారు [1]వెరపుతో మృదువచో, రచనఁ జెప్పుటరయ నుచితవృత్తి.

ఉ. ఆకమలాక్షిరూపమహిమాతిశయంబు మనోహరంబు భో
గైకపరాయణుల్ పురుషు లంగజుఁ డప్రతికారచేష్టిత
స్వీకృతలోకుఁ డట్లగుటఁ జేటు పురంబునవారి కెప్పుడుం
గాకెటు లుండు నిట్టియవగాఢపుఁబొత్తు మనంగ వచ్చునే. 33

క అని నిశ్చయించి పలికిన, విని కేకయరాజపుత్రి విభుతలఁపు మనం
బునకుఁ బ్రియం బగుటయుఁ గై,కొని యాపని యట్లచేఁతకుం బూనెఁ దగన్.

క. అంతం గుంతీనందన, కాంతాచింతామహాంధకారముతో న
త్యంతంబు మచ్చరించెనో, సంతమసం బనఁ బ్రభాతసమయం బయ్యెన్ 35

వ పదంపడి పద్మినీప్రమోదసంపత్కరుం డగునరుణకిరణుం డుదయించె నట
మున్న పాంచాలి సచేలస్నానంబు సేసి రాగాదివికారనిరాసనంబునం బ్రసన్న
యయిన బుద్ధియుంబోలె సింహబలప్రభృతికీచకవిధ్వంసనంబునం దెలివొంది
మందమందయానంబునం బురంబు సొచ్చి రాజవీధి నరుగుదెంచునప్పుడు 36

సీ మనకీచకుల కెల్ల మారియై పుట్టిన సుదతి వోయెడు నని చూచువారు
నద్దిరా నీకుఁ గ్రొవ్వులుగదేఁ జూతు గా కని తల సూఁక యడఁగువారు

---

1 తెఱఁగుతో.

సలవాక గినుఁగొని యంతరంగము బిట్టు [1]బెదర మాఱుమొగంబు వెట్టువారు
నెదురుగావచ్చిన నెంతయేనియు నవ్వి గలుగ వేటోక్తి రోయఁ దొలఁగువారు
తే ముట్టఁబడ మేనఁ గంటంబు పుట్ట నొదిఁగి,యుండువారుఁ గరంబున నుదరవహ్ని
వెంచి యప్పులు బెక్కాయంచు నుల్ల, ములుసువారున్నె పురజనంబులుదలంకి
వ ఎలి గినుఁగొన్న [2]లేడులుసుబోలె వికృతిఁ గలంగిన బాలిక న
న్నెలఁతుక యంతరంగమున నిండినపాపవికారంబు మోముపై
వెలి విరియంగ నీక చని వెది మహానసశాలవాకిటన్
నిలిచినక్షేమనేనుఁ గని నెయ్యము వెదం జగురొత్తు చుండఁగన్ 38
క తనయంతన యటు పలుకుచుఁ, జనువిధమున నతనిదిక్కు చక్కనిచూడ్కిం
గినుఁగొనక ద్రుపదనృపనం, దన యిట్లను నిజకృతార్థతం దెలుపుటకున్.
తే కీచకులచేఁ బట్టిన [3]ప్రపంచు, వాది నన్ను రక్షించినా రమహాభర్మ
రతిక గంధర్వపతిక నిరంతరంబు, ధర్మియుక్తమైఁ బ్రణాళ్లి బ్రదుకుదాస 40
వ అనిన విని యనిలసంభవుండు నిగూఢవచనచాతుర్యధుర్యుండై యిట్లనియె
చ అతివ యపాయముం బొరయునప్పుడు గావక తక్కెనేని నా
పతి యతియే తలంప నెవ్వాడియె లోకముపాడియే భవ
త్పతు లిటు లానరించుట గదా భవదీయమనోనువర్తన
స్థితి [4]కుదితంబు వారల నుతింపఁగ నేల నిసర్గవృత్తులన్. 42

ద్రుపది యర్జునునితో సల్లాపంబు సేయుట.

తే ఇట్టు దవ్వుల నిరూపించి నితరజనము, లను నశోక్యంబు గాఁగ సల్లాపరసము
ననుభవించుచు నల్లనల్లన లతాంగి, యరిగె నర్తనమంటపోపాంతమునకు 43
వ. చని వింటుకిన్యాకలయాటం జూచుచుండంబున నందు బురందరనందనుం గనుం
గొనునప్పొంచాలి నాలోకించి యతండునుం దారును దానేమముఖంబుగా వచ్చి
యక్కన్నియ యిట్లనిరి. 44
ఉ. కీచకకోటచేత నొకకీడును బొందక వచ్చితమ్మ ని
న్నేచినదుర్మదుండు జమునిం గొలువం జనెనమ్మ యంతఁ బో
కేచినసూతు లెయ్యెడ లెల్లి కింతయు నాయ మొనర్తురమ్మ వే
కరి విరోధులం దునుమఁ గా నిటు ముట్టుదురమ్మ నీపతుల్. 45
వ అని తెరలు మన్నకీచకవృత్తాంతంబున కనుగుణంబుగా నుపచారంబులు
పలుకు చుండ నాబృహన్నల సైరంధ్రి కిట్లనియె 46
క. ఆహాపాత్రుల నచ, వ్యాపారక్రమము నెట లందఱు వృత్యు

---

1 బెదరి రక్కసి 2 త్రోసమిఁ (బోలెను) బోలెడి భీతిఁ (గలంగిపోఱ) గలంగువాఱ.
3 గొన నీక ప్రపదనందన, యనియొ నిజకృతార్థస్ఫూర్తి యంచరయుఁ దొరక. 4 యు ఓతంబు
వారికి...(వృత్తముల్).

ప్రాపితు లైన తెఱంగును, నీ సలుకుల నెఱుఁగ వలయు నెలఁతుక [1]చెప్పుమా 49

వ. అనిన విని సైరంధ్రి సాభిప్రాయంబుగా బృహన్నల కిట్లనియె

తే. కన్నియల కాట గఱపుచు నున్న నీకు, నకట సైరంధ్రి యిప్పు డేమయ్యె నేని
ఖేద మెద నించుకయు లేమిఁ గాదె సఖ్మి, తాననంబుతో నన్నిటులడుగు టెల్ల 50

వ. అనిన బృహన్నల యిట్లనియె

క. [2]నీ వలుగులపడుటకు దుగి, భావేశము వొందెనే నిరర్థక మగుని
య్యేవపుఁబుట్టువు పుట్టిన, నావగ పెవ్వరికి నెక్కు నలినదళాక్షీ 51

క. నీతోడిపరిచయము [3]లే,దే తలపోయఁగ ననింద్య వెందును నీ వి
ట్లాతుర వగుటకు నామది, నేతాపము లేదు నైజ మెఱుఁగవు గంటే. 52

వ. అని తాను నిజసహోదరులయట్లపోలె వేషాంతరంబు దాల్చినయంతియ కాక యూర్వశి యిచ్చినశాపం బనుభవించుటకు శరీరాంతరపరిగ్రహంబు సేయుటఁ జేసి రిపుమర్దనంబు తనకు వెగపుగా కునికి గుప్తసాభిజ్ఞానంబుగాఁ దెలిపినబలసూదనసూనుపలుకులు విని పాంచాలి యంతస్స్మితకమనీయకపోల యగుచు ని ట్లనియె 53

ఆ. అట్లు కాక యింత యన నేల నీమది, తెఱఁగు గొంత యేను నెఱుఁగ కున్న
దానఁ గాను నగరఁ దగవుమై నీవు వర్తించుటయ కరంబు ప్రియము నాకు 54

వ. అనుచుం గన్యకాజనపరివృత యై యరిగి యంతఃపురంబు సొచ్చి సహోదరమరణ[4]శోకాతుర యగుకైకేయికడకుం జనునప్పుడు. 55

సీ. ముదమున నెలమిసొంపొదవి నెమ్మొగమునఁ దోఁచంగ వచ్చినఁ ద్రోచి త్రోచి
లలి నుల్లసిల్లుచు లలితలోచనదీప్తు లడర నుంకించిన నాఁగి యాఁగి
సంతసంబున బాలిశము లగుచెయ్యులు దొడరఁ [5]జూచినఁ జేయ కుడిగి యుడిగి
మనమున నుబ్బుమై మాట నాలుకకు రాఁ గడఁగిన నాడక కడపి కడపి

తే. ధీరయై యిట్లు సమ్మదపూరమునకు, గలువతన మనుబలితంపుఁగట్ట వెట్టి
వెలఁదియెఱుఁగనియదివోలెవికృతిలేక, యల్లనెప్పటియట్టుల యరుగుటయును.

క. భయశోకంబులు దనదుహృదయమున [6]బిరిగొన విరాటధరణీనాథ
ప్రియ సంభావన సేసె వినయపూర్వము గాఁగ ద్రుపదనందనకుఁ దగన్ 57

వ. ఇట్లు సంభావించి యుత్తరణిం దనపరిసరంబున నునిచికొని తదీయవదనం బవలోకించి 58

తే. నీవు చక్కనిదానవు నెలఁత ధైర్య
రహితచిత్తులు మగవారు రాజు దీనిఁ
దలఁచి భయ మంది నిన్ను నీవలచునెడకు

---

1 మాకున్. 2 నీవు వగలఁ, నీ వలజడిఁ, నీ వలమటఁబడు...వొందనే 3 లే, నేతల 4 శోకాయత్తచిత్త యగుకేకయరాజనందనకడకుం. 5 వచ్చినఁ...మదమున నబ్బు 6 బురికొన.

నరుగునట్లుగఁ బ్రార్థించి యనుపు మనియె. 59

వ అని తనమనంబునం గదిరినయనుజవియోగతాపం బుత్కటం బగుటయు
వెండియు ని ట్లనియె 60

క [1]బిరుదు గలరు గలరు గల రని, తరమిడి చంపింపఁ జూచెదవు జనములు నీ
కొఱ గాగ నబ్బో వెఱతుము నీ పూ, పురమును రాష్ట్రంబు నెఱి [illegible] తైనన్

వ: అనిన విని విరాటవల్లభకు సైరంధ్రి యిట్లనియె 62

ఉ నమ్ముము నీవు మ్రొక్కి యింకఁ బదుమూఁడుదినంబులమాత్రకుఁ భవ
త్సంరక్షణార్థ మియ్యకొనినం గడతేఱు మదీయవాంఛ యం
తం దగఁ దోఁచి నుత్పతు లుదాత్తమతిన్ భవదీయవాంఛితం
బుం దలకొల్పఁ జాలుదు రపూర్వమనఃప్రమదంబు సేసుఉన్ 63

క కృతవేళలు గుదురు రా కార, వ్రతమున వర్తింతు రెప్పుడు [2]వదలరు కరుణా
న్వితు [illegible] తికి శుభ, ప్రతిపాదకు లగుదు రేమిభంగుల నైనన్ 64

వ కావున 65

క సైరంధ్రి యిట్లు లనుటయు, [3]గారణము దలంచి [illegible] గా నోపునో యం
చాకపి బహుప్రకారవి, చింతనములఁ జొచ్చు టుడుగు సరసిజవదనా 66

క [illegible] యే [illegible] నె [illegible], [illegible] నా [4]కీచింత యేల మున్నయెల్లం
దు [illegible] ప్రార్థన సేయుదు గాకని నిశ్చయించు టుచితమె నీకున్. 67

చ. అనిన సుదేష్ణ యి ట్లనియె నం తవునంతకు మద్గృహంబునం
గునికికి సమ్మతింతి నిజోచితవృత్తిఁ జరింపు నాడునం
[illegible]గుల మదీయుబల్లవులు సుదాత్తమతిం బరికించికొమ్ము నీ
మనము [illegible] నెట్టు లూహించు సమస్తము నట్టుల చేసెదం దగన్ 68

క అని [illegible] బల్కిన, నిని [illegible] టియట్ల యుచితవృత్తి ద్రుపదసం
[illegible] యుండె సత్యరయొ నిట్లని మ్రొసిరి జనులు పురమునందును భూమిన్ 69

చ [illegible] నిట్లు [illegible] విక్రమసుగ్రమున్ [illegible] సైన్య [illegible]
[illegible] బలగర్వసముద్ధతచిత్తుఁ డెందు నె
వ్వాని సరి లేరు [illegible] [5][illegible] ఖండింపఁగండు సూడన
చ్చెరు వగుచావు నచ్చె నటు సేసినవా రట యెట్టివారలో. 70

తే సింహబలుఁడు గంధర్వుల చేత నొక్క, సతికిఁగా నిట్లు ఘోరంపుఁజావు నచ్చె
నకట [illegible] [illegible] సుతాస్వవసనం, లావు గోల్పోయె సూతకులంబు వోలె

వ ఇవ్విధంబునం బ్రవర్తిల్లుజనవాదంబు గ్రమక్రమంబున సమస్తదేశంబుల
[6]నెగసి చెల్లుచుండె నట్టియెడ. 72

---

1 బిరుదు లగు. 2 వరగుణ . రెన్నిభంగుల. 3 గారణ (మిది యేమి నేమి) ము మ
[illegible] మైనఁ. 4 కింతేల యనుచు...టుచితము. 5 [illegible]లిన. 6 నెగసి.

దుర్యోధనుని వేగులవారు పాండవుల వెదకి కానక వచ్చుట

ఉ పాతకి యైన సుయోధనుఁడు పాండుతనూజులు సల్పుచున్న య
జ్ఞాత[1]విధివ్రతంబు గలుషంబుగఁ జేయఁ దలంచి పంచినన్
భూతల మెల్లఁ జూచి యును వోయెడునప్పుడు నెవ్వకొన్న సం
కేతపుఁ జోటఁ గూడఁబడి ఖేదముఁ బొందుచుఁ జారు లందఱున్ 73

వ మగుడి వచ్చి హస్తిపురంబు సొత్తెంచి 74

సీ వసుప నేనుంగులు గురిసినదానధారావలి దగుకలయంపి గాఁగ
రాజులసందడి రాసినతొడవులు మురిసి రాలిన పొడి ముగ్గు గాఁగఁ
గాంతలసంకులగతిఁ ద్రెస్సి తొరఁగినహారముల్ పుష్పోపహారములుగ
నే మేము యని [2]యొలి నెత్తినపరదేశిదొరలపావడములు తోరణముగ

తే. సహజ మైనయలంకారమహిమ నతిశ,యిల్లి మహనీయవైభవ మెసక మెసఁగ
వఱలునరపతిమందిరద్వారభూమి, నేర నరిగి యావేగులవారు ప్రీతి. 75

వ సముచితంబుగాఁ బ్రవేశించి 76

తే ద్రోణగాంగేయభానుమత్సూనుకృపను, శర్మ[3]దుశ్శాసనులు సర్వసైన్యపతులు
నార్యజనములుఁ గొలువ మహార్హ కాంచ,నోన్నతాసనమునఁ గొలువున్న వాని

స్రగ్ధర. మౌళిస్రక్సంగరంగన్మధుకరపటలీమానసాకృష్టివిద్యా
శాలిస్ఫారాబ్జరేఖాంజలిపుటఘటనాచారుఫాలస్థలక్ష్మా
పాలశ్రేణీవిశాలాంబకకుముదవనీబాంధవాయత్తచంద్ర
శ్రీలీలాగాఢకాంతిస్మితవదనరుచిస్ఫీతు నాగేంద్రకేతున్ 78

వ కని జయజయశబ్దపూర్వకంబుగా సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి 79

క మొగిచిన చేతులు ముందల, [4]నిగిడించి నితాంతవినయనిరతిం జారుల్
దగ విన్నవించి రిట్లని, జగతీశ్వరునకు నిజప్రచారం బెల్లన్ 80

క దేవరయానతిఁ బాండవు, లేవురు ద్రౌపదియు నున్నయెడ యే మరయం
గా వెడలి వారు సనినమహావిపినం[5]బులకుఁ దొలుత నరిగితిమి వెసన్ 81

వ అందు 82

ఆ [6]పరఁగు పొదరు పొదరు పల్లంబు పల్లంబు, మ్రాను మ్రాను దుర్గమంపుఁ జోట
దుర్గమంపుఁ జోటు దొన దొన గుహగుహ, యాదిగాఁగ నెందు నరసి యరసి

వ ఒక్కయెడ నరదంబు లరిగినచొప్పు గాంచి దానివెంబడిం జని చని 84

క కేవలసూతులతోడన, పోవుట గని వానిఁ జేరఁ బోవక యవి యిం
కేవంకఁ బోవునొకో యను, భావనఁ బోయితిమి వానిపజ్జన యేమున్ 85

వ అవియును ద్వారకానగరంబున కరిగిన 86

క అందుల నుండుదు రనునా,సం దెల్లముగాఁగఁ బెక్కుచందంబుల ము

---

1 వృథా. 2 యొగి 3 గురుసుతశకునిదుశ్శాసనులును 4 నిగుడించి. 5 బునకు 6 పర.

ట్టం దిరిగి తలవి పంక్తి, నాపసులం గాన లేక నానాభంగిన్ 87

వ విచ్చి పోయి సమస్తదేశంబులుం గలయం ద్రిమ్మరి కొండొకయు నుపేక్ష లేక [1]వెరవుతోడి కనాఁ బరికించుచు బయలను నాలస్యంబు దక్కి యోలంబునట్ల శోధించుచుఁ గీఁడయిన యుదాసీనతయు నుడిగి మేలిచందంబునం భావించుచు వివిధప్రకారంబు లయినబహుప్రదేశంబులు రోసి కౌంతేయులం గానక సంకేతస్థలంబునం గూడికొని మానవర్తింవిన తెఱంగు దేవరకు నెఱింగించి యట దివ్యచిత్తంబున నవధరించినభంగి సేయువార మై చనుదెంచితిమి మాకుం జూడఁ బాండవులు పొడవడంగి లేక పోయిరి గాని యీలోకంబున నునికి గలిగిన నగపడకుండ నేరరు ఇది యొక్కకార్యంబునున్నరూపు మఱియొక్కవిశేషంబునం బ్రియం బంది వచ్చితిమి చిత్తగింపుము. 88

సీ మత్స్యదేశాధీశుమఱఁది గీచకుని బుజోర్జ్జ్వలాకృతి యగునొక్కవనిత
కతమున నెవ్వరేని గంధర్వు లతిరహస్యప్రకారంబునఁ జంపి రదియు
నక్కజం బైయుద్ధవ్యవహారమేమియు లేదు శిరంబుగాళ్లేలు డొక్క
లోనికిఁ జొనఁద్రోచి పీనుంగు ముద్దగాఁ జేసి వైచిరి దుష్టచిత్తు లైన

తే యతనితమ్ముల నొక్కరి నైనఁ దప్పి, పోవ నీక యారాత్రియ పొడివి చిత్ర
నిహతులఁ జేసెఁ జూచి యనిమాశీయదుర్ని, వారవృత్తిమై నరిగిరి కౌరవేంద్ర.

వ అని గాంటుంచు నాగతుండు గావునఁ దదీయవ్యసనం బెఱింగింప వలయు నని విన్నవించితి మనిగి యట్లుండెఁ బాండవుల నన్వేషించుపని యిటమీఁదం జిత్తగించు తెఱంగు గాన తిచ్చునది యనిన విని యట్ల చేయుదము గాక యని వారలఁ బోవం బనిచి ... ... గాని ... ట్లనిగా. 90

ఆ ... ... పన్నిరెండు ... ...
... ... మున్న
యరసి యెఱిఁగి యరణ్యంబునందుఁ దొంటి
యట్ల యిడుమలఁ గుడువఁ బో నడుపవలయు 91

క. ఎఱుఁగుట దుష్కట మెవ్వరి, నెఱుఁగంగా వచ్చు మీర లెల్లను మీమీ
యెఱిఁగినచందంబున నా, కెఱిఁగింపుఁడు వారి వెదకి యెఱుఁగు తెఱంగుల్ 92

వ అనిన రాధేయుం డి ట్లనియె 93

తే. వివిధదుర్నిరూపవేషముల్ గైకొని, నిఖలకళలయందు నిపుణవృత్తి
[1]నెఱుఁగునట్లుగా ననేకులఁ బుచ్చిన, నెల్ల నేలలోన నెఱుఁగఁబడరె. 94

---

1 వెరవు ... ను నుదాసీనతయు. 2 వ్యాపా 3 ... టుండునుం బ్రతిభటుం డై భంగించు చుండుం గావు ... గనీయ. ... క మీఁద 4 నేగునట్లుగా నెఱుకపడరె.

క అనుపలుకులు విని దుశ్శా, సనుఁ డేమియు సరకుగొనక [1]సమద విలాసా
సనుఁడై నిజాగ్రజన్ముని, గనుఁగొని యిట్లనియె గాఢగర్వస్ఫూర్తిన్ 95
చ వలవదు రోయఁ బాండవుల [2]వారొక యూఁకట లేని త్రిమ్మటల్
బల మఱి వన్యసత్త్వముల పాల్పడి చచ్చిన వోటఁ బూరియు
న్నొలవదె యింత కింకిట మనోముద మస్ఖలితంబు గాఁగ ని
చ్చలవిడి రాజ్యలక్ష్మిఁ దగుచందమునం గొనియాడు మున్నతిన్ 96
వ అనిన విని దరహసితవదనుం డగుచుఁ గుంభసంభవుం డిట్లనియె. 97
ఉ ధాత్రిసమగ్రు లార్యనుతగౌరవదీప్తులు వర్ణనీయసు
భ్రాత్రులు సాత్త్వదైవబలభవ్యులు దివ్యసమాను లాపృథా
పుత్త్రులు వారి నాపదలు వొందునె [3]యోపిన నింక నైన నీ
ధాత్రిఁ గడంగి యారయువిఘంబులు నెవ్వఁడు నేర్చు నేర్పడన్ 98

భీష్ముఁడు దుర్యోధనునితో ధర్మరాజుగుణంబులఁ జెప్పుట.

వ అనిన నాతనిమాట లాదరించి భీష్ముం డిట్లనియె 99
ఉ నల్లవొ నిక్క మాడె నృపనందనుముందట ద్రోణుఁ డొక్కఁడుం
దెల్లము వారు బాహుబలధీబలదైవబలంబు లొప్పఁ బ
ర్తిల్లుదు రమ్మహాత్ముల కరిష్టము లేమిట నెందు నేల పా
టిల్లెడు వారి [4]గాస్పటు గడింగి తదీయసహాను భావతన్ 100
క వారలును వీరలును నా, కారయఁగా నొక్కరూప యైనను గార్యం
బీ రెఱిఁగింప వలయు నని, కౌరవపతి నన్ను నడిగెఁ గాన యితనికిన్ 101
క కలరూ పెఱిఁగింపంగా, వలయుం జెప్పెద మదీయవచనములు హితం
బులు గాఁగ నిశ్చయస్థితిఁ, దలఁచి యనుష్ఠింప బుద్ధి [5]దలకొనునేనిన్ 102
సీ బ్రాహ్మణభక్తియుఁ బరహిత[6]శక్తియు నిర్మలమతియును నీతిరతియు
సత్యభాషణమును సాధుపోషణమును జిరవితరణమును సేవ్యగుణము
సన్మార్గరక్షయు నున్మత్తశిక్షయు సంచితోదయమును గృపాతిశయము
బంధుసంప్రీతియు భవ్యవిభూతియు శాస్త్రోపగమును నస్ఖలితదవము
తే సజ్జనస్తవనీయసౌజన్యములును, ధర్మసంచితబహుధనధాన్యములును
గలుగు నక్షీణపుణ్యదోహలుఁడు ధర్మ,సూనుఁ డున్న దేశంబున మానవులకు
క మఱియును నొక్కవిశేషం, బెఱిఁగించెద నతనియున్న యెడ గోధనముల్
మెఱుఁగెక్కి పాఁడి[7]నేమిం, గొఱఁతవడక యుండఁ జేపి కురియుచునుండున్
వ కావున నిట్టిదేశం బిస్వ డెయ్యది యగు నందుఁ గుంతీతనయుల నరయం బనుప

---

1 సమ్మదలీలా, సమదాకాసా 2 (వాగక) యుండుక్కవ యిక్కువ, యూఁకువ లేని పిమ్మటల్. గొని యేలు. 3 యొందును. 4 గాంచుట 5 దార్కొను 6 యుక్తియుం శాస్త్రా(ధి)నుగమము. 7 నేమిటఁ, గొ.

వలయు ననినఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 105

క. అరయఁగ నయ్యేడు తెఱఁగుల, నరయుట కార్యంబు వారి నాలస్యము లే
కరయునది పెక్కుభంగుల, నరసినఁ దోఁచెదరుగాక యది యట్లుండెన్. 106

ఉ. వారలు పూనినట్ల వనవాసము సల్పిరి [1]పేసు వేచి త
మ్మారయఁగా బయల్పడనియట్లుగ నుండెడువత్సరంబునుం
జేరువచేరువల్ గడచెఁ జిత్తములుం గలుషంబు లమ్మహా
వీరుల కిప్పుడాలునెడ వీరికి నూరక యున్కి గర్జమే. 107

క. అలు వైనను బగతుని దెసఁ, దలఁపు గలుగ వలయు ననిన జరోపజ్జ్వలదో
ర్బలు లగుకౌంతేయుల మన, మెలమికలిమి నచ్చి యుట్టు లేమఱ నగునే. 108

చ. మనబల మెంత యంతయును సముగ్రసముద్యమదుర్దమంబుగా
మునుమును గూర్చి తోడుపడుమాకలవుం బగుమైఁ గ్రమక్రమం
బున నెఱిఁగించి కాఁ బనిచి భూరిసముజ్జ్వలసైన్యజృంభణం
బున [2]నెర వొంది యున్కి కురుభూపతి కిప్పటికార్య మారయన్. 109

ఆ. పాండురాజసుతులు బాసమై నడపెడి, గడచి కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వ
కున్నయట్టు లైన [3]సన్నినాథుతో, సంధి సేయు టొప్పు సముచితముగ. 110

క. [4]ఏచి చలంబున నొంటికిఁ, జూచిన నప్పటికి మనకుఁ జూడం గార్యం
బేచందంబునఁ దెఱఁగగు, నాచాటుట కోర్వవలయు నది యట్లుండెన్. 111

క. వారలు [5]తేరట పో వెఱ, వారలఁ దగుభంగి మనకు వశ్యులఁ జేయన్
భూరిబలయుతుల మగుటయు, కారణము ను టనుమతంబు గాదే మనకున్. 112

తే. ఇవ్విధంబునఁ దమతమ యొఱుఁగు తెఱఁగు
లందఱును జెప్ప విని కురునందనుండు
దగ విచారించి కార్యంబు తెగువ గాంచి
యెలమి వారలఁ గనుఁగొని యిట్టు లనియె. 113

ఆ. సింహబలుఁడు భీమసేనుండు శల్యుండు, హలధరుఁడు సమానబలము వార
లొండొరులను గెలుచునుత్సాహమునుగల, [6]యుద్ధతులును బాహుయుద్ధపరులు.

క. ఈనలువురభుజశక్తుల, నో నెనయఁగఁ జాలునట్టిదోర్బల మెందుం
గానము గావున వీరల, లోనన యొండొరుల కని గెలుపు సమకూరున్. 115

ఉ. తక్కినవార లాతనికి దప్పులచోటులవారు వారుజుం
డొక్కఁడు యింక సింహబలునుద్ధతి మాన్చిన మాన్పువాఁ డతం
డక్కట నిల్చెఁ గావలయు నాసతి ద్రౌపది గాఁగ నోపు వే

1 వైరు లేచి...నుండిరి వత్సరం... జేరువసేరువం. 2 వెర వొంది; నెఱి వొంది. 3 సిన్నర. 4 ఏచిన చలమునఁ బోరఁగఁ, జూచిన; ఏచి చలంబున నేటికి. 5 వేఱట పో. 6 యుం (రు) ద్ధతులు భుజాసమిద్ధబలులు.

జొక్కిరఁ డాజిఁ గీచకుల నోర్వఁగఁ జాలమి మీ రెఱుంగరే 116

క గంధర్వు లను నెపంబున, నంధతమసగాఢవృత్తి ననిలసుతుఁడు గ
ర్వాంధమతి యైనసూతుస, బాంధవముగఁ జంపెఁ గాక పరులకు వశమే 117

వ పితామహుం డుపదేశించినలక్షణంబు లద్దేశంబునం గలిగి యుండునని యిందుము పాండవులు ప్రచ్ఛన్నవేషంబున విరటుప్రోల వసియించినవారు గావలయు నతండును బ్రతిభటుం డయి భంగించుచుండుం గావున నతనిపయి నెత్తిపోయి తదీయగోధనంబుల గ్రహించిన ధర్మతనయుండును దమ్ములు నడ్డపడం బఱతెంతు రయ్యవసరంబున మనము సమయభంగంబు సెప్పి వారలం గ్రమ్మఱం బండ్రెండువత్సరంబులు వనవాసంబు సలుపం బుత్త మట్టైన నప్రతిహతంబుగాఁ జతురంతభూచక్రంబాక్రమించికీర్తనీయులమై వర్తిల్లుదుము కుంతీనందను లందు లేక తక్కినమత్స్యపతిసమస్తవస్తువులును గొంద మఱియును లాభంబ యెల్లభంగుల నిప్పటి కిదియె కార్యంబు మీకు నందఱకుం జూడఁబోలు నేని దీని కనురూపం బగునుద్యోగంబు సేయుం డనినఁ ద్రిగర్తాధీశ్వరుం డగుసుశర్మ దోలుతఁ గర్ణదుశ్శాసనులలోఁ గొండొక ప్రసంగించి వారలయనుమతి నవనీపతితో ని ట్లనియె. 118

క. కేకయ[1]సాల్వులు దోడుగ, నాకీచకుఁ డాజి నన్ను నపజితుఁ జేసెం
జా కుండ మున్న యొక[2]పరి, నా కాతనితోడ భండనము లేదయ్యెన్ 119

ఉ. భంగముతోడ నున్న ననుఁ బంపు[3]విరాటునిమీఁద భూమికిం
జెంగట నుండు నా దయినజీతపుటూళ్లును సంతతంబు వా
నిం గడు గాసిసేయు నతనిం జెఱుపం దఱి యయ్యె ముట్టి స
ప్తాంగముఁ జూఱదెచ్చెద నహంకృతి యెల్ల నడంచి వచ్చెదన్ 120

ఆ ఉద్దవిడిన పసుల నూఁచముట్టుగఁ దెత్తు, నతఁడు వెనుక వచ్చి యడ్డపడిన
చోటఁ బాండురాజసూనుల నరయుదు, నెల్లభంగి దీని కేన తగుదు. 121

వ. అనవుడుఁ గర్ణుం డి ట్లనియె. 122

క బరవసమువైఁ ద్రిగర్తే, శ్వరుఁ డి ట్లను టుచిత మింక జననాయకుఁ డె
ప్పరుసున నానతి యిచ్చెను, దొర లేమని రట్ల చేయఁ దుదిఁ గార్యమగున్.

చ. అనునినసూనుమాట విని యందఱఁ గన్గొని పెద్ద లెల్ల ని
న్ననుమతి సేయ సైన్యముల నన్నిటిఁ బన్నఁగఁబంపు రెండుమై
ల నడత మీత్రిగర్తులబలంబుల ముందటఁ[4]బంచి వానిపో
యినమఱునాఁడు పోద మనియెం గురునాథుఁడు దుస్ససేనుతోన్. 124

చ అనుటయు ఫాలభాగకలితాంజలి యై యతఁ డట్ల చేయువాఁ

1 సాల్వురు 2 మరి 3 విరాటునిభూమిమీఁదికిం...టూళ్లులు. 4 బుచ్చి.

డ ననిన మేదినీశుఁడు దృఢం బగునిశ్చయ మెల్లవారుఁ గై
కొనుటకుఁ గార్య[1]బోధమునకుం దగఁ జుట్టల నున్నవారలం
గనుఁగొని యాదరాధికసగౌరవభావనతోడ నిట్లనున్ 125

ఉ మున్ను సుశర్మ దాను బలముం [2]జని గోవులఁ బట్టువట్టినన్
వెన్నడి వచ్చు మత్స్యపృథివీపతి సెనల నెల్లఁ గొంచు శౌ
ర్యోన్నతి సూపువాఁ డయి సముద్ధతిమై నిట వేఱ కౌరవుల్
గొన్నిటఁ బట్టఁ గయ్యమునకుం బఱతెంతురు పాండునందనుల్ 126

ఉ కందువ సెప్పి యొక్కెడఁ ద్రిగర్తులు [3]దాడికిఁ బోదువారు మీ
రందఱు వేఱ యొక్కయెడ నాజికి సేనల నొడ్డి వెల్లవాఁ
డుం దనవారిఁ దోకొని కడున్ రభసంబున బోడి వార్తతున్.
ముందర పోయి గోధనము ముట్టుకొనన్ వలయున్ మహోగ్రతన్. 127

వ. అని చెప్పి వెండియు సుశర్మం జూపి 128

క బహుళాష్టమి నీతఁడు స, న్నహనముతోఁ బసులఁ బట్టు నవమిని మనగో
గ్రహణ మని నిశ్చయించిన, నహికేతనుపలుకులకు మహాహ్లాదమునన్ 129

వ. సమస్తపరిజనంబులును సముద్యుక్తులై రట్టిసమయంబున 130

ఆ. పాండురాజసుతులుఁ బాంచాలియునుదమ్ము,నొరు లెఱుంగకుండఁ దియగవలయు
దుష్కరంపుటేఁడు దుది సేరఁ బాఱె నె,వ్వరును దీనిఁ [4]దలఁపవలను లేర 131

సుశర్మ దక్షిణగోగ్రహణంబు సేయుట.

వ. సుశర్మయు నేలినవానిపనిఁ బూని జోడుపక్కెరకైదువు బిరుదు రవణంబు మొదలైనసవరణంబులం జూడ నక్కజంబుగాఁ గూడి పరదేశం బాపోశనంబు గొనం దమకించుతనబలంబులగజిబిజి యుడిపికొని గోగణంబులయగపాటూహించి జతనంబుతో నడచుచుండియు వెపగుందక వేగిరంపుఁబయనంబులయ్యును బ్రజల నోలాకుపడనీక యెత్తైడుచోట్లను విడిదలలయందును లోనుగా నిస్సాణాదులైనయుద్భటచిహ్నంబులు ప్రకటింపక దాడిమెయిం జని వేగులవారివలన విరాటుతొట్టు లున్నయెడ యెఱింగి గ్రద్దనం గదుపుల [5]గార్చిచుచందంబునం బొదివి వెలిచిన 132

శా కూడం బాఱి సముద్ధతిం గడఁగి తద్ఘోషాలకుల్ మూఁక ల
ల్లాడం దాఁకి నిశాతసాయకపటువ్యాపారఘోరంబుగా
నీడం బోక పెనంగినం గని త్రిగర్తేశుండు చేవీఁచుడుం
గ్రీడాఘాతనిరూఢి నాశ్వికులు వారిం దున్మి తూఁటాడినన్ 133

---

1 (భార) ... జుట్లను భావలతోడ 2 గొని ... వెన్నడి వచ్చి.. సూపువాఁ డటు
3 దాడిగ. దోడ్కొని .ముందుగఁ బోయి. 4 దలఁపవెరవు లేర, దలఁపవలను లేదు, దలఁపువారు లేర. 5 గాంతారంబుఁ గార్చిచ్చుపొదువుచందంబున.

వ [1]వారలలోన 134

చ అసదుగఁ దాఁకి మేనఁ దఱిచై పోరి నెత్తురు గ్రమ్ముపోటులన్
వసపడి తూలు చుండియును వారని తీఁబదంబులం గడున్
[2]వెస కలిమిం బురంబునకు వేగమె కొందఱు వాజి మత్స్యనా
థుసభకు నేఁగి దీనదశతోఁ బ్రణమిల్లుచు నార్తమూర్తులై 135

క కాఁపణ పెయ్యది యగునో, వీరలదురవస్థ కనుచు [3]వెఱఁ గందెదునా
భూరమణుఁడు సభయును విన, నీరెలుఁగు దలంక బల్కి రిట్లని గోపుల్ 136

చ హయరథదంతిసంతతి నిరంతరదుర్గమలీలఁ బేర్చి నే
ల యవిసి మూఁగిన ట్లగుబలంబులతోడఁ ద్రిగర్తు లెంతయున్
రయమున గోవులం బొదివి రక్షకు లొక్కట నార్చి తాఁకినన్
భయదమహాస్త్రశస్త్రముపాతఁ రంపరఁ దున్మి యుద్ధతిన్ 137

క. గోవులకు వెనుక యై వెసఁ, బోవుచు నున్నారు గడవఁ బోవక యుండం
బో వలయు నడ్డపడియెదు, దీవస [4]మెదఁ గలిగెనేని దేవర కడఁకన్ 138

వ అనిన విని విరాటుం డదరిపడి 139

శా ఏమీ నిక్కమె మున్నె యుంగఁడె త్రిగర్తేశుండు మద్గోధన
స్తోమంబుం గొనిపోవు తెంపునకు నుద్యోగించెనే మేలు మే
లామై తోడనె పోవుఁ గాక యని వీరాలాపముల్ వల్కి యు
ద్దామక్రోధశిఖాకలాపవికటోద్యద్భ్రూకుటిస్ఫూర్తి యై 140

విరటుఁడు సుశర్మమీఁద యుద్ధము సేయఁ బోవుట.

చ సచివులఁ జూచి యిప్పుడ వెసన్ మన [5]మెద్దుక తక్కినం బశు
ప్రచయము దప్పి పోవుఁ దుది భంగము నేగియు వచ్చుఁ గాన మీ
రుచితవిధాన[6]సత్వరత నుద్ధతయోధసమగ్రవాహినీ
ప్రచలితభూమిభాగముగఁ బన్నుగఁ బంపుడు దండనాథులన్. 141

వ అని నియోగించి. 142

శా యానప్రక్రమసూచకంబు లగుతూర్యంబుల్ దిశాపాటన
ధ్వానస్వైరవిహారకల్పితసముద్రక్షోభముల్ గా ధరి
త్రీనాథుండు రణోచితోద్యమము సంధిల్లంగ శస్త్రాస్త్రవ
[7]ర్షానీతిక్రమదక్షులం బనిచె సన్నైర్యాణికిన్ గ్రక్కునన్ 143

ఉ సారథిఁ జూచి నీవు రభసంబునఁ బూన్పుము ఘోటకంబులం
దేరఁ దదీయవర్మము లతిస్ఫుట[8]బంధముగాఁగఁ బెట్టు నీ
వీరవచోవిలాసములు విందుము మున్నిదె వచ్చె గయ్యమే

1 వారలలోన. 2 వెస కడిమిం. 3 వెఱ గొందెదు 4 మేదైఱయుఁ గలుగు. 5 మేఁగక.
6 తత్పరత...భాగమునఁ. 7 ర్షాసీక. 8 బద్ధము

పొరఁగిఁ జూపు నీ దగునహంకృతికిం దగుధైర్య మియ్యెడన్. 144

వ. అని పలికి తానును యోధవీరోచితప్రకారంబున సింగారంబు సత్వరంబుగాఁ జేసికొని శుచిరుచిరకాంచనవిందు [1]సందోహం బగుసన్నాహంబు వెట్టికొని విరచితాలంకారచక్రంబును బద్ధపరికరనూబరాక్షయుగాద్యవయవంబును బ్రతికల్పితతురంగంబును సన్నివేశితవివిధాయుధంబును సన్నద్ధసారథికంబును నైన రథం బెక్కి గోగణహరణప్రదేశంబు పశుపాలకులం దెలియ నడుగుచు వెడలునప్పు డమ్మత్స్యపతియనుజన్ముండు 145

శా. లోకస్తుత్యవిభూతి సన్న్యాకృతనాలుంటాకబాహాబల
శ్రీకల్మికీ రథదంతి ఘోటకభటశ్రేణీసముద్దాంతసే
నాకల్పధ్వజవిభ్రమంబున సుహృన్నవ్యప్రోద్యముం డై శతా
నీకుం డుగ్రత నేఁగుదెంచె సకలానీకంబు నుప్పొంగఁగన్ 146

ఉ. ఆ నిత్యమ్ముఁ [illegible]న మదిరాశ్వుఁడు గర్వదుశింషలాసము
స్ఫీతబలోత్కటుఁ డరిగోసరితాంబర మైనవారణ
వ్రాతము గొల్వ [illegible] వచ్చె నవముజ్జ్వలహేమ వర్మని
ర్వ్యాతరుచిచ్ఛటాపటలరంజితహేతిమహోగ్రసైన్యుఁ డై 147

తే. అతనియనుజుండు సూర్యదత్తాహ్వయుండు, సముదగ్రనిశితనానాస్త్రశస్త్రబహుళ
దీప్తజాలక ప్రతిహతదినకరాంశు, వాజి రథి యై చనుదెంచె సంరంభ మెసఁగ 148

ఉ. తెల్లనిజోడు దొడ్గుకొని తీవ్రగతిం జనుదెంచె మత్స్యభూ
వల్లభునగ్రనందనుఁడు వైరిమదాపహవిక్రమప్రభా
రోల్లసితుండు వన్యబల ముద్ధతిఁ గొల్చు మృగేంద్రరేఖ శో
భిల్లుచు నుండ శంఖు దువిభీషణశంఖనినాద మొప్పఁగన్. 149

వ. మఱియు ననేకయోధవీరులు వివిధవాహనారూఢు లై గాఢసన్నాహంబు లగు నిజవ్యూహంబులతో నేతెంచు చుండిరి విరాటుండు బలంబులం గూర్చికొని పలంపునం బురబహిరంగణంబునం గొండొకసేపు నిలిచె నట్టిసమయంబున ధర్మతనయుండు నిలింపతనయసూర్యతనయుల నంతంతం బొడసూపి నిలువుం డని నిపుణంబుగా నియోగించి తానును మత్స్యమహీవల్లభునల్లన చేరి యి ట్లనియె.

చ. ఒకముని చేత నాయుధసముత్కరమెల్లను [5]సత్ప్రయోగమం
క్రమముగ నభ్యసించి సకలంబునకుం గొఱ యైనవాఁడ గో
[illegible]కరములకె నుఱబ్బుటకు బంధులు నీవును బోవ నాకు నిం

1 గాఢోహనుందరం బగు (సన్నాహంబు) మై మఱువు వెట్టికొని విరచితవీరపతాలంకార.. బ్రతికల్పిత. 2 [illegible] (భ్ర) క్రమంబున మహోద్యతోప్రోద్యముం డై 3 మదిరా(స్యుఁ)ఘుఁడు 4 ప్రభావోల్లసితం (ప్రతాపోల్లసితు) డసంఖ్యబల ..గొల్వ మృగేంద్రరేఖ శంఖుఁ దరిభీషణ 5 సత్ప్రయోగ

టికి నేన యున్కి పాడియె ఘటింపఁగఁ బంపు రథంబు నయ్యెనన్ 151

క. అనిన విని యయ్యకొనుచ, మ్మనుజాధీశ్వరుని తోడ మఱియు నతం డి
ట్లనుఁ బవనతనయుఁ గవలం, గొని సమరంబునకుఁ బోవఁ గోరెడుమదితోన్

సీ. మనవలలుండు లావున బంటుతనమున జను లెఱుంగఁగ పడిసన్న వాఁడు
వంచినగండు దామగ్రంథి యపమసంగ్రామకేళీగాఢకౌతుకుండు
వినుము తంత్రీపాలుఁడును దుర్దమారాతిమర్దనచాతుర్యమహితభుజుఁడు
మున్నును వీరలు మువ్వురకడఁకలగోలఁదు లే నెఱుఁగుదుఁ గొంతకొంత
తే. యెక్కుడగునట్టియరదంబు లిచ్చి వీరి, ననికిఁ దోకొని పోక గార్యంబు నాకుఁ
జూప ననవుడు మేదినీశుండు హర్ష, నిర్భరాత్మకుఁ డై శతానీకుఁ జూచి 153

వ. కంకవలలదామగ్రంథతంత్రీపాలురం జూపి యిట్లనియె 154

మ. రథముల్ మంచివి గాఁగ నాలు[1]గతిశీఘ్రవ్యాప్తిసత్త్వంబులం
బ్రథితం బై తురంగమోత్కరము సంగ్రామార్హచాపంబు ల
స్త్రపవర్గంబులు వీరి కిమ్ము రణలీలాదక్షతన్ మన్ననో
రథముం దీర్పఁగ వీర లోపుదురు దోర్గర్వం బఖర్వంబుగన్ 155

వ. అనిన నతం డట్ల చేయుదు నని వారలం దోడ్కొని చని సమస్తంబును సన్నద్ధం
బు గావించి యంగరాగమాల్యాంబరాభరణంబుల నలంకృతులం జేసినం గై
కొని తమయంతవట్టునుం గూడుకొని సూతకృత్యంబులకుం దార చాలి రథంబు
లు దోలికొని చనుదెంచిరి తదనంతరంబ 156

సీ. గంధదంతావళకర్ణమారుతహతిఁ గాంతారములు చాఁపకట్టు వడఁగ
రథఘోషమునఁ బ్రతిరవ మిచ్చునద్రులు భయమున వాపోవుభంగి నుండ
తురగఖురోద్ధూతధూళి [2]ద న్నొరసినవననిధి పిండలివండు గాఁగ
బహుళపదాతిదుర్భరభార మడరిననురగకూర్మంబు లొండొంటిఁ బొంద
తే. సైన్యముల నడపించె నుత్సాహకేళి, యతిశయిల్లంగ సంరంభ మగ్గలింప
బరవసము మిక్కుటంబు గఁ బసులు సన్న, జాడ గై కొని యమ్మత్స్యజనవిభుండు

వ. ఇట్లు సని కూడ ముట్టిన 158

క. విరటుబలంబుఁ ద్రిగర్తే, శ్వరుబలముం జెలఁగ నార్చి వడిఁ దాఁకె భయం
కరనాదమేదురము లగు, శరనిధు లొండొంటిఁ దాఁకుచందం బమరన్ 159

మ. గుణనాదంబుఁ ()వాణఘట్టనరవక్షోభంబునుం గింకిణీ
క్వణన[3]వ్యావృతహేషితస్వనములున్ ఘంటానినాదాత్తపో
షణనానాపటుబృంహితధ్వనియు శశ్వద్గాఢమై పేర్చినన్
రణనం బించుక దోఁప లేద బహుతూర్యశ్రేణి నానేనలన్ 160

---

1 వలి. 2 దన్నొరసిన. 3 వ్యాపి(వృ)త ..ఘోషణ ..దోఁప దయ్యె బహు

విరాటసుశర్మలసైన్యంబు సంకులంబుగాఁ బోరుట.

వ. అట్టిసమయంబున 161

సీ. ఒండొంటితోఁ దాఁకి మండెడునవియును జెండముల్ పొడిపొడి సేయునవియు
గట్టిమైమఱువులు ఖండముల్ గావించునవియును నెఱసు నొవ్వ నాడునవియు
¹నెట్టుపైఁ బడిచేని నెగయుంచునవియును దల నేల డొల్లంగఁ దాఁకునవియు
నిరుసెమ్ముఁ దొప్పి బెట్టిలఁ దూఱునవియును నలువుర నేవుర నాఁటునవియు
తే. సైనికాంగములు గనుఁగొని యాడి యాడి, నారదుఁడు విచ్చలింపంగ వీరకేళి
సలిపె నుద్ధతిమై ధనుస్సలము లసరి, లావు వెరవును నెఱయఁ జలంబు మెఱయ.

వ. అప్పుడు సుభటులు గడంగి 163

ఉ. ఏటుల మ్రొగ్గువారిఁ గని యించుక కొంకక ²యమ్ముపెంపునం
బోటులవాతఁ బోవుభటపుంగవులన్ మది మెచ్చుచున్ వడిన్
వ్రేటులఁ గ్రేప సల్పి ధృతివిం బడువీరులఁ ద్రొక్కికొంచు నె
చ్చోటుల నైన నగ్గలికఁ జొచ్చుచు నెత్తురు వఱ్ఱు సేయుచున్ 164

సీ. ఒక్కఁడు చక్కంట్ర కెక్కిన విచ్చియుఁ బొదివి ³చెఱోకపోటు వాడుచునెడలఁ
బలువు రొక్కనిమీఁదఁ బఱపిన సైరించి నళికి పైఁబెట్టక నిలుచునెడలు
దళము దళంబుతోఁ దాఁకి యగ్గలికమై నీడఁ బోవక వ్రేటులాడునెడలు
నోహరిసాహరి నుయ్యాలచేరుగా వెనుకొంచుఁ దెరలుచుఁ బెనఁగునెడలు
ఆ. నై యనేకభంగి సాత్త్వికసేనలు, బొమ్మ లాడినట్లు పోరుచుండె
నమరగణము సిద్ధసమితియు వేడుకఁ, జడల నిలిచి చూచి సంస్తుతింప 165

వ. ఒక్కయెడ. 166

ఉ. ఒండొరు మీఱుకోర్కి ...యు నొక్కట ⁴బాసలవారు సొచ్చినన్
రెం డగు పాయ యిచ్చినయరిప్రకరంబులు వేఱువేఱ యు
ద్దండభుజాబలం బలరఁ దాఁకిన సంగడిఁ బోరు చుండఁగా
గం డమరంగ నిచ్చ చెలికాండ్రయి క్రమ్మఱ వత్తు రద్దలున్ 167

సీ. కరటికరంబులు గిరటగళద్దానతోయంబులును ధరాధూళి మ్రింగఁ
⁵బొడవులసడి సన్న గుబ్బలుల డెంచనమ్ముల పెంపు గగనంబు గొలఁదివెట్ట
బృంహితధ్వనులును బృహంలఘంటావలీరవములు దిక్కుల నవులఁ ద్రోన
రోషారుణాంగులగుచులును సిందూరకాంతియు రవిదీప్తిఁ గ్రమ్మఱింప
తే. బోదులొక్కట వాలంపు సోనగురియ, రౌద్రరసమూర్తులఁ దాల్చిరణ మొనర్చు

1 నేటు..నెగయించు .(నిరుమేను లుచ్చి) నిరుసెము గెలిచి బెట్టిలఁ దూఱు . సైకొని 2 యమ్ముపెంపునం, బోటులచేఁ. 3 చెఱ్ఱోక (వే ఱోక) . . బఱపి సైరించిన (నలఁగి) నలమి పైఁ. 4 బాసటవారు...సంగడిఁ బోరు చుండఁగా, 5 బొడవుల...యొడళులఁ (డెంచి యమ్ముల) డెక్కియమ్ములు.

కరిణి నత్యుగ్రముగఁ గరిఘటలుగడఁగి,కలను పేనుంగుపెంటగాఁగలయఁబెరసె

సీ అక్కజమైనశౌర్యమును నద్భుతసంపద నొందుశక్తులుం
దక్కనిమేనులుంగ్ మొనకుఁ జె ల్వగుకైదువులుం [1]దగంగ ను
క్కెక్కినయట్టిమేటిమగ లించుకవారణ లేక ఖేచరు
ల్వెక్కస మంద నొచ్చియుఁ జలింపక పోరిరి పెక్కుభంగులన్ 169

సీ పొగనొగతోఁ దాఁకి [2]పగులంగ నరవంబుఁ బఱపి యాతేరిపై కుఱుకువారు
రథ్యముల్ వ్రేస్తి విరథు లయ్యు నసిముద్గరాదుల నడరి పోరాడువారు
సారథి నొచ్చినఁ దేరును గడపుచు నేయుచుఁ గయ్యంబు సేయువారు
వరదంబుపై వ్రాలి యాలోనఁ వెలిసి త న్నేసినాతనిఁ బడ నేయువారు
తే నగుచు రథికనికాయంబు లడరి యప్రమత్తనిజచిత్తవృత్తు లై మగతనంబు
ఘోరమూర్తులు గైకొని పోరునట్లు, సలిపె సంగ్రామకేళి సంకులము గాఁగ.

వ ఇట్లిరువాఁగును నరవాయిగొనక పెనంగు చుండ 171

ఉ భీకరబాణవర్షముల పెల్లున వైరులు [3]పెల్లగిల్ల మా
ర్వీకృతగర్జితంబు పృథివీవియదంతర మెల్ల నిండ ను
గ్రాకృతి కల్పసంక్షయమహాభ్రముచందము నొందుచుంజ్ శతా
నీకుఁడు దాఁకెఁ గంకటమణిద్యుతి విద్యుదుపాంత కాంతి యై. 172

తే. అతఁడు నానాప్రకారశస్త్రాస్త్రనిహతి, నతులవిక్రమవిభవ మనర్గళముగ
యోధసాహిత్యయుగ్యసంయుతముగాఁగ, నూఱురథములు వ్రేల్మిడి నుగ్గుచేసె

మ. *మదిరాశ్వుండు గడంగి యన్నకు బలోన్మాదంబు [4]రెట్టింప స
ప్రదరజ్యాలతికాక్రియాసమభిహారక్రీడనం బప్పు డో
ప్పిద మై యోగవియోగసంధులు నిరూపింపంగ రా కుండఁ గ
ర్ణదళోపాంతము వింతసేయ నడరెంజ్ రౌద్రంబు శోభిల్లఁగన్ 174

క అడరి వడి రథచతుశ్శతి, పొడిసేసి పరాక్రమం బపూర్వం బై యే
ర్పడఁ గరిహాయనరనికరము, బడలువడం దఱిమె నలినభర్త్సరు లార్వన్. 175

ఉ మండలచారి యై రథ మమానుషవిక్రమలీల నొప్ప ను
ద్దండభుజాబలంబు ప్రథితంబుగ నత్తఱిఁ దాఁకి సూర్యద
త్తుం డనివార్యశౌర్యగుణధుర్యుఁడు వీఁడ యనంగఁ బేర్చి వే
దండఘటావిపాటనవిదగ్ధతఁ బొల్చె రణాంగణంబునన్ 176

ఉ. అప్పుడు శంఖుఁ డెంతయుఁ [5]బ్రియంబునఁ బెండ్లికిఁ బోవునట్లు మో
మొప్పఁగ నస్త్రశస్త్రములయుల్లసనంబున శత్రునేత్రముల్

---

1 జెలంగ. 2 పగుల బెట్టిదముగా, పగులాగ బెట్టుగా (పగులంగ బెడిదంబు) ..సార థి చచ్చినఁ .యంబు లప్రమత్త, మహితనిజచిత్త. 3 దల్లడిల్ల * 'మదిరాశ్వుండు' సం బా. 4 సిద్ధింప(సు)సం, ప్రదర...రౌద్రం బుదగ్రంబుగన్. 5 రయంబున.

గప్పంగఁ జీకటులై రణముఖంబు సమస్తముఁ దానయై రథం
బుప్పరవీథిఁ దోలికొని యుగ్రగతిం బఱతెంచి తాఁకినన్ 177

మందరాచలచటులనిమర్దనమున, ఘూర్ణమాన మై గాఢసంక్షోభ మెసఁగఁ
బలఁకుజలనిధి నాఁ ద్రిగర్తపతీశు, బలము దిరుగుడువడియె సంకులము గాఁగ

అయ్యవసరంబునం దక్కినదొరలును దలపడి యతి[1]భీషణంబుగా సంగ్రామంబు
సేయం దొడంగిరి 179

అనుజతనూజమంత్రిసుభటాప్తజనంబులపోరు సూచి నె
మ్మనమునఁ బొంగి మై వెసిచి మత్స్యమహీరమణుండు సారథిం
గనుఁగొని [2]యెల్ల కంటె మొనఁ గ్రాలుచు నున్న త్రిగర్తనాథు కే
తనమునచక్కటికి మసలరథంబు వెసం జన నిమ్ము నావుడున్. 180

అగ్గలిక నతఁడు హయముల, వగ్గంబులు సడల విడిచి [3]పటురయమున నా
నుగ్గరము దఱియఁ బఱపిన, మ్రగ్గను రథపంచశతము మత్స్యాధిపు చేన్. 181

అపసినాయకుఁ డాడి యేచి [4]నలి వీరావేశదుర్దాంతమై
కపిసేన గుంతశుండితోమరగదాఖడ్గాదిశస్త్రాస్త్రతీ
వ్రప్రహారంబు లిరో దుర్నివహసంరంభంబుగా నొక్కపె
ట్టవడిం దద్బలమెల్ల నాతఁడు వేడ్కం గుంచె సారింపఁగన్ 182

ఇవ్విధంబున విరాటుండును దానును సేనయుం జేయం గలవారును బరవసంబు
సేసి యొక్కుమ్మడి నసరులయుం చెరలి మరలినిజసైన్యంబు సైన్యంబు గల
యుం గనుంగొని కోపాటోపంబునం గెంపు గదురులోచనంబులుం [5]బెంపొల
యుభ్రజశిఖరంబులుం గలిగి సుశర్మ నానుం దమ్ముండును సంగటంబుగాఁ గోల్త
లసేసి రథసమూహంబుతో [6]విరాటువ్యూహంబు నెదురుకొని 183

బలపరాక్రమములు పెంపెసఁగ, దలపడి రథదంతిహయపదాతిచయంబుల్
[7]గలను సుడివడఁగఁ దామరకొల నేనుఁగు సొచ్చినట్లు గారవుగఁ జొచ్చెన్.

ఏలినవానిఁ గాంచి మొన యెల్లను నెంతయు దర్ప మెక్కి యా
భీలనిశాతహేతినిచ [8]కరసీల నెదిర్చి మత్స్యభూ
పాలకసైన్యం బిట సలప్త మహోగ్రతఁ బెర్చి యాసమి
త్కేళి భయచ్చక్రతతికి వెఱఁ [7]గందఁగఁ జేసె నెంతయున్ 185

కడిమి [8]మెఱయంగఁ బోరుత్రిగర్తనాథు, రథముఁ గనుఁగొనికడఁగివిరాటవిభుఁడు
[9]పరవునను నల్లినట్టుల సరకుగొనక, యతులరథసాతిరేకత నతనిఁ దాఁకె. 186

---

1 భీషణంబు 2 యెల్ల గట్టి ..కేతనమునకై రథంబు వెసఁ దండడిఁ బోవఁగ నిమ్ము నావుడున్. బలిమి మెఱయ. 4 యతి...సుంతము సుండి. 5 బలు బొలయు. 6 గలఁగి. .గూల్పఁగఁ జొచ్చెన్. 7 బొంపఁగఁ. 8 మెఱయంగ. 9 పరువునను.

విరాటుఁడు సుశర్మమీఁదఁ దనరథంబు తోలించి పోరుట

వ. ఇట్లు దలపడి 187

మ. పటువేగంబగు శాతభల్లచయసంపాతంబులన్ మింట మి
క్కుటమై మంట ధగద్ధగద్ధగ యనం గోపంబు రూపంబులై
చటులక్రీడఁ జరించునట్లిరువురున్ శౌర్యోన్నతిం బోరి రు
త్కటదర్పోద్ధతులై పరస్పరజయాకాంక్షం బ్రచండంబుగన్. 188

క. తదవసరంబున నొక్కటఁ, బదియమ్ములు దొడిగి త్రిగర్తపతివక్షంబున్
వదనంబు నేసి విరటుఁడు, మదమునఁ దురగముల నేసె మఱియుఁ బదింటన్

క. ఇంచుకయు నీడఁ బోవక, కాంచనపుంఖప్రకాండకాంతి[1]స్ఫాయ
త్పంచాశద్బాణంబులు, నించె నతఁడు మత్స్యమేదినీపతి మేనన్. 190

తే. దొరలుదలపడ్డనాహవదోహలమున, నుభయబలములుఁ దమకించి [2]యోర్వలేక
కలయ బెరసి భూరేణువుకతన రాత్రి, గాక మున్న యొండొరువులఁ గానరైరి.

క. క్షతములఁ బెల్లు దొరఁగుశో,ణితము రజఃపటల మడఁచి నెఱపిన నరుణ
ద్యుతిఁ దమము వాపువేకువ, గతిఁ దత్సమయం బతిప్రకాశత నొప్పెన్ 192

ఉ. దానికిఁ జిత్తవృత్తులు ముదంబునఁ బొందఁగ మేను లుబ్బఁగా
సేనలు రెండు నుద్భటవిజృంభణతన్ వివిధాస్త్రఘట్టన
ధ్వానము దిక్కులం బరఁగఁ దాఁకి రణం బొనరించె నత్తఱిన్
భానుఁడు పశ్చిమాద్రిఁ గనుపట్టెఁ దలిర్చినమావిమ్రాకనన్. 193

క. సమరంబున భటులు గడు, న్శ్రమ మొందిరి తమము గవిసినం గాని సము
ద్యమసంరంభ ముడుగ రిది, సమయం బని తొలఁగినట్లు సవితృఁడు గ్రుంకెన్

వ. తదనంతరంబ. 195

క. ముఱిముఱిచీఁకటి యప్పుడు, నఱిముఱి భటు లుడుగ కడరి యని సేయంగా
నెఱసి తమ మెల్లయెడఁ గ్రి, క్కిఱిసిన మఱి పాసి నిలిచి రింతను నంతన్ 196

వ. ఇట్లుభయసైనికులు సాంద్రసంతమసంబునం జేయునది లేక సంగ్రామంబు దక్కి తమకం బెక్క నొక్కింతసే పూరకున్నంత 197

క. తనమనుమలు పాండుతనయు, లని నేఁతకు వేడ్కసేయు టాత్మఁ గని తమం
[3]బునవారు మెఱయ రని వ, చ్చినక్రియ శశి పూర్వశైలశిఖరం బెక్కెన్. 198

క. వెలుఁగు గని కడఁగి యిరువా,గులుఁ బోరికిఁ జొచ్చె మత్స్యకుంజరుఁడును న
గ్గల మగుమగఁటిమిసొంపునఁ, దలపడియె సుశర్మతోడఁ దదనుజుతోడన్. 199

చ. తలపడి పోర వారియరదంబు లనేకము లొక్కపెట్ట యి
ట్టలపురయంబునం బొదివి డాసెఁ గడంగి వడిం ద్రిగర్తనా
థులు నిరుదేరుఁ దద్రథముతోఁ గదియించి తదీయసారథిన్

1 స్ఫాయత్పంచాశ. 2 యోట. 3 బున మెఱయ నేర రని.

బలువిడఁ గూర్చి రథ్యములప్రాణములుం గొని రుగ్రమూర్తులై 200

వ. ఇవ్విధంబున విరాటుండు విరథుం డగుటయు 201

చ. అతిరథసంబునై నడరి యాతనిఁ బట్టి సుశర్మ పెల్చ నా
ర్చె తనరథంబుపై నిడి యశేషబలంబులు [1]సద్దెసన్ ధ్రియి
ద్రుతగతిఁ బోయెనన్ విజయదుందుభి ఘోషము లొక్కట మ్రోయ విక్రమో
న్నతివిభవంబునన్ మది ముదం బొలయన్ మనలెన్ మహోద్ధతిన్ 202

వ. అట్టియెడ. ధర్మతనయుండు పవనతనయు నవలోకించి సత్వరం బగుచిత్తంబుతో
మాత్స్యనిబద్ధు నివలనను సూపుచు నిట్లనియె 203

తే. ఇతనియాశ్రయమున మన మెల్ల బ్రదికి, యున్నవారము గావున నుగ్రరిపుల
చేతిలోవడకుండ విడిపింపవోయి యితని, నెయిదు మెయి దుమురథరయ మొనసి మెసఁగ

చ. అనవుడు మేను పెంచుచు మహాబలసంపనుఁ డప్పు డన్న కి
ట్లను నిదె సాలవృక్షము రయంబున దీని నరాతిసేన డొ
ల్లఁ బడఁగ నీను ధర్మనిబలంబుగఁ జలంబున మాన్పి యప్పిలం
గుని విడిపింతునన్ రణ తుత్వవశ స్థైర్యలు నచ్చలింపఁగన్ 205

ఆ. సిగ్గుఁ దమ్ములు నొక్కెడ నిలిచి చూచు
చుండఁ గని యుల్కటంబుగ బయిలోటతోఁ
గీచకారాతిఁ దప్పక చూచి నగుచు
నతని కిట్లని చెప్పె ధర్మాత్మజుండు 206

క. ఇగుర్చు పెపఁ జేతికిక్కొని నీ, పురవడిఁ బ్రమ్మఁ గవిసి తేని సుభయబలము న
వ్వాగ నిందుచుఁ గాంచి పృథ్వీ, దరుఁడవ గుట రొలుఁగ కున్నె తద్విధ మేలా

వ. నీవును నీను జక్రరక్షకులుగా లోకసామాన్యంబు లైన చాపకృపాణగదాదు
లగునాయుధంబుల విరోధివర్గంబు బాపాడించి వేవేగ విరాటు విడిపింపుము. 208

చ. అనుటయు కింకుశంబునక్రియం గుడియించిన నిల్చె భూరుహం
బున నెడ మాసి మత్తగజపుంగవ ప్రచండముగన్ సమీరసం
భవుఁడు శరీరదోర్బలవిశాలపరిశోభితవిక్రమోద్యమం
బున విలసిల్లి యుట్లు లను భూమిసుతిత ఫాల మలంకరింపఁగన్ 209

క. మీరు పిచినట్లు చేసెద, నేపారిపవైరిబలము నెల్లను బాహా
టోపమున నోర్చి మత్స్యము, హీపతి విడిపించి తెచ్చి యిచ్చెద మీకున్. 210

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు సంతసిల్లి తన యంతవట్టునుం గాండుకొని. 211

భీమసేనుఁడు సుశర్మ నోడించి విరాటుని విడిపించుట

ఉ. తానును బస్సుగ శాత్రవసేనమీఁద
రథము లొక్కటఁ బఱపిన పృథివి యద్రువ

1 సద్దెసన్, బద్దెసన్ 2 డోలన.

నుఱికి యేచి త్రిగర్తులు నుద్ధతముగఁ
దలఁగి మార్కొని పొదివి సంకులము గాఁగ 212

క. ఏయుచుఁ బొడుచుచు వ్రేయుచు, డాయుచు నుద్వృత్తిఁ దఱుముటయుఁ [1]బొడిసేసె
న్వాయుసుతుఁడు రథముల నిరు, వేయిటి రథిరథ్యసూతవితతంబులు గాన్

తే. ఏడునూఱురథంబుల నేపుమాపె, నకులుఁ డప్పుడు మున్నూటినాను మడఁచె
యతనియనుజుండు గుంతీసుతాగ్రజుండు, రథికముఖ్యుల వేవురఁ బృథివిఁ గూల్చె.

వ అతండు మఱియును 215

వ తఱిమి సుశర్మఁ గిట్టి యతిదారుణభంగి రణంబు సేయ వాఁ
డుఱక నిశాతసాయకము లొక్కమొగిం బడి మేనియందుఁ గ్రి
క్కిఱియఁగఁ జేసి నాలుగిట నేసెఁ దురంగములన్ యుధిష్ఠిరుం
డఱిముఱిఁ జంపె సారథిఁ దదశ్వములన్ [2]వరబాణపాణి యై 216

వ అయ్యవసరంబున మత్స్యమహీనాథుండు జనితోత్సాహుం డై 217

ఆ. ఆసుశర్మ తేరియందున్న ఘనగదా, దండ మెత్తికొని యుదగ్రవృత్తి
జరఠదేహుఁ డయ్యుఁ దరుణవయస్కుని, ట్లవని [3]కుఱికి పోయి యతని వ్రేసె

క అట్టిసమయమునఁ గరువలి, పట్టి త్రిగర్తేశురథముపై కుఱికి వెసం
బట్టికొని యతనిఁ బెడగేల్, గట్టి పెలుచ నార్చెఁ దద్బలము పెల్లగిలన్ 219

వ ఇట్లు సుశర్మం బరాజితుం జేసినఁ జక్రరక్షకుం డైన శోణాశ్వుండు మొదలుగా నాప్తభృత్యవర్గంబు ననుజుం డైన సుశర్మ లోనైన బంధుజనంబులు నాదిగాఁ గలపరివారంబు పలాయనపరాయణం బగుటయు వెనుకొని యెయిది గోధనవర్గంబు మరల్చి కరితురగరథంబులం దలమీఱి పొదివి తెచ్చి యన్నపాలికి వచ్చి తాను మున్న త్రిగర్తేశురథంబుకడ నిలువ నియోగించి యున్నతమ్ములం గూర్చుకొని తమయంతవట్టును నొక్కట విరాటునకుం జూడఁజూపిన 220

క. ఆదరము సంభ్రమంబును, మోదంబును దనమనమున ముప్పిరిగొన నా
భూదయితుఁడు వివిధప్రియ, వాదంబుల గారవించె వారల నెల్లన్. 221

వ. ఇట్లు సంభావించి పాండవాగ్రజు నవలోకించి 222

క. మానముఁ బ్రాణముఁ గాచితి, దీనికి సరి గాఁగ నీమదికిఁ బ్రియ మెసఁగం
గా నాకుఁ జేయ నయ్యెడు, దాని నెఱుఁగఁ గాన మత్పదము గైకొనవే 223

తే. ఒడలు సిరియును నాకు నీయొసఁగినవియ, కాన [4]దగ సమర్పించెదఁ గరుణ నీవు
సమ్మతించి యిమ్మత్స్యదేశంబుఁ గావు, పంచి పనిగొని నన్ను రక్షించికొనుము

వ అనిన విని యజాతశత్రుం డతని కిట్లనియె. 225

చ మనుజవరేణ్య నావలనిమన్నన యట్టిద కాదె శత్రుమ

1 పడిఁ జేసెన్. .వేయింటిని రథ్యసూతవీరం. 2 పటు 3 కెఱఁగి 4 నీకు సర్పిం చెదఁ గరుణ నీవు; దగ సమర్పించెదఁ గరుణ నీకు.

ర్ధన మొసగించి సుత్స్యనగరంబున కుత్సవ ముల్లసిల్ల నీ
చనుటయు నాకుఁ దేజమును సంపదయుం గరిమంబుఁ గాక యి
ట్లనఁ దగునయ్య [1]యే నిచట నైనది యేటిది యింత యేటికిన్ 226
అనుపలుకులకును విస్మయమును సంతోషమును జిత్తమునఁ గొనఁగొన నా
... తి ధర్మతనూభవుఁ, గనుఁగొని యి ట్లనిరెను వ ఱియు గౌరవ మెసఁగన్.
క. ... మొ బంటుతనమొ, కృపయో పెంపో సముగ్రకీర్తిప్రియమో
రిపుదుష్పృహ సంగనీరణనిపుణతకుం గారణంబు నెయ్యమొ యెఱుఁగన్ 228
ఉ. ఒంటియుఁబోనిశాత్రవసమాజము నించుకయేని శంక లే
కంటఁగఁ దాఁకి [2]వెండి తెగటార్చె మహాద్భుతశక్తిశాలి యీ
సంటల నాని చేసినయవార్యపరాక్రము [3]మొండు వోటులం
గంటిమొ వింటిమే యితఁడు కాఁడె వెసన్ గెలిపించె నన్నునిన్ 229
క. [4]కంధరములు దెగి తలలు వసుంధర నతిపక్వతాలసుభగఫలాళీ
బంధురత ... దాఁకు గ్రంథి ... గఱిమిఁదఁ గినిసి కవిసినయెడలన్. 230
క. ఎక్కడఁ జూచినఁ దానై, యక్కజ మగుకడిమి కలిమి నరిసేనఁ గరం
బుక్కడఁచం బ్రతాపంబుం, డొక్కఁడ [5]పాలించె నీరణోత్సాహమునన్ 231
క. తలవుపురు నక్కఁగ మన, సేనల నొక్కరుని నైనఁ జేష్టడనిభటుం
గానం ... కైనం, బూని [6]తలుగుసతఁడ చూవె పురుషుం డెందున్. 232
ఉ. కావున మీరు గంతిహయకాంచనరత్నవిభూషణంబులున్
దేవనితంబినీజనసదృక్షమృగాక్షులు నాకి గాఁగ నా
నావిధవైభవంబులు మనంబులవాంఛలకుం దగంగ నీ
కేవిధి నీఁగువాఁడ ఋణ మెయ్యది యేనియు వేఁడుఁ డిచ్చెదన్ 233
క. అనవుడు పాండుతనూభవు, లనఘు ... యి ట్లంతయుం బ్రియంబున సంభా
వన సేసితి మా కి [7]..., ధనము మనము దానికం టెఁ దక్కువె చెపుమా

ధర్మరాజు సుశర్మను సపరివారంబుగా విడిపించుట.

వ. ... మ్మైరథ్యుఁగాఁ దలంచి యియ్యెడ నిట్టట్టన వలవదు పురంబున కరిగి యయ్యెడ
నీ కెట్లు ప్రియం బట్లు సున్నింపు మని రందుఁ గంకుండు మఱియు ని ట్లనియె.
క. తగ నొక్కటి వేఁడెద నిను, జగతీశ్వర యిచ్చు టొప్పు సరథగజాశ్వం
బుగ ... డిచి పుచ్చు ... ప్పుడు, త్రిగర్తపతి నిదియ నాకుఁ బ్రియ మెబ్భంగిన్.
వ. మనవనగరంబునకు ... బంపుము పురంబున వారలువోయి భవద్విజయ
ఘోషం ... పరించి శోభనధ్వజోన్నయనంబును మంగళతూర్యనాదంబులును

1 యా నిచట. 2 ... నాత్మమున్నిరిగొనఁగా 3 చెండి (వేగ) ...వంటలవాఁ
డు....విడిపించె. 4 కంధరలు ద్రెవ్వి...రాలె 5 పొదనించె...హంబున్ 6 ...
7 ... ధనము.

నరవ్రాతంబు సెలవిచ్చుచుండను గీతవాద్యనృత్తంబులును నడపఁగాఁ గలవివిధ శుభాచారంబులం బ్రవర్తింప నియోగింపవలయు ననిన విరాటుండును బనిచినం ¹గాలరులు వేగవంతనమ్మితిరిజని గెలుపు ప్రకటించి పట్టణాలంకరణప్రముఖని ఖిలశుభాచారంబులు సేయించి రిట పాండుపుత్రులును మత్స్యవ హీవల్లభుండును సేనాసమేతులై విభవం బెసఁగ విలసిల్లుచు లజ్జావనతాననుం డగుసుశర్మ సపరిచ్ఛదంబుగా విడిచి వచ్చి గుత్తుకలకొలందికిఁ గృత్తంబు లయిపడి యున్న హా రంబులవలనం గెంపలిరుల నెజ్జచందంబు లగుచోట్లును దునిసి చిక్కువడియున్న యూరుకాండంబులవలన విదగజంబులు సొచ్చినకదళీవనంబులుం బోనియొడ లును బ్రోవులు గొనియున్న ప్రేవ్రులవలన లావుగలయంచపిండు పేరాఁకలినతి ముఱిం బెఱికిన గుఱుకులు గట్టినమృణాళనాళంబులనొప్పుకమలాకరోద్దేశం బులఁ గ్రీడిసేయుప్రదేశంబులును నంగుళీయకరుచులపర నెఱిం జాఁగిపడి యు న్నబాహుదండంబులవలన నురగనివాసంబుల ననుకరించుతలంబులును గీలాల జలంబులపయిం దేలుచు నవ్వినట్లున్న శిరంబులవలన వికచారవిందదీర్ఘికలవిడం బించురావులును నవయవభేదంబు లడంగునట్లుగాఁ దుత్తునియ లై పడియున్న గాత్రంబులవలనం గృతాంతమహానసశాలలపగిది నొప్పునట్లును గలపాలికలను గలయం గనుంగొనుచు వెడలి చంద్రికాసుందరం బగునొక్కసైకతస్థలంబున నారాత్రి వచ్చి రని చెప్పిన విని మఱునాఁటివృత్తాంతం బెట్లయ్యెనో యని సాద రంబుగా నవలోకించిన 237

చ అపరిమితప్రకార వినిరస్తసమస్తవికార షట్ప్రమా
ణపరమదూర గాఢభజనక్రమగత్యనుభావ్యసార దే
వపితృపథప్రవర్తన వివర్జననిర్మలచిత్తచోర శాం
తిపరమహాత్మసంపరణతీర నిరంజన భక్తరంజనా 238

క విజ్ఞానానందరసా, భిజ్ఞహృదయకనులహంస భీమదురితమ
ర్మజ్ఞవివిధాభిధానా, యజ్ఞాత్మకరూప నిశ్చలావ్యయదీపా 239

మాలిని త్రిజగదవననిత్యక్రీడనోద్యత్ప్రమోదా
రజనిచరవిఘాతారంభలీలావినోదా
భజననిరతసౌఖ్యప్రాప్తిజాగ్రత్ప్రసాదా
నిజతనువిభవతోషస్మేలనాచ్ఛిన్ననాదా. 240

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర, కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము

---

1 కాలరు లగుచారులు. 2 బోధ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

విరాటపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీమదరేఖవిషాదవి
రామాహితగాఢశమధురానిర్ఝరని
ష్ఠామర్దితవివిధవికా
రామలచేతోనివాస హరిహరనాథా 1

ఉత్తరగోగ్రహణము

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె 2

క. సూర్యోదయావసరమున, దుర్యోధనుబలము ప్రబలదోర్బలలీలా
ధుర్యగతి నడచె భీష్మా, చార్యరవిసుతాదియోధసంఘోద్భటమై. 3

వ. ఇట్లు నడచి మత్స్యనగరంబున కనతిదూరంబున విరాటుపశుగణంబులం [1]బొ
దివె నట్టియెడ మ్రుక్కడిమూఁకలు సని యెక్కడెక్కడ యని తలపడినం గృపా
శ్వత్థామ శకుని దుశ్శాసన కర్ణ వికర్ణ దుర్ముఖ ప్రముఖరథికజనంబులు గోపాల
వర్గంబు ననర్గళప్రసారం బగుశరాసారంబునం గప్పినం గని కౌరవబలం బగుట
యెఱింగి బెగ్గలించి గవాధ్యక్షుండు రథంబు దోలికొని యాక్రోశించుచుం
బురంబున కరుగుదెంచి రాజమందిరద్వారంబుఁ జొచ్చి రథావతరణంబు సేసి
యంతఃపురంబున నున్న భూమింజయుం గాంచి ససంభ్రమంబుగా నిట్లనియె. 4

మ. ధరణీచక్రము సంచలింపఁగ సముద్ధాంతంబులై క్రక్కునం
గురుసైన్యంబులు వచ్చి ముట్టికొనియెన్ గోవర్గమున్ వేగమై
మరలం దెచ్చుటకుం గడంగుము రిపుక్ష్మాపాలలోకంబు నీ
శరజాలంబులపాలు సేయుము భుజోత్సాహంబు శోభిల్లఁగన్. 5

ఆ. తేరుఁ బూన్పఁ బంపు తెప్పింపు దృఢతను, త్రాణ ముగ్రచాపబాణపూర్ణ
తూణఘనగదాసితోమరచక్రాదు, లనువుగా నొనర్పు మతిరయమున. 6

చ. విరటుఁడు నిన్ను [2]నెప్డుఁ బదివేవురముందటఁ జెప్పు బాహువి

1 పొడవిపట్టె నట్టి. 2 నెప్పుడును వేవురముందఱ.

స్ఫురితుఁడు శౌర్యశాలి కులభూతివిశేషవిధాయకుండు భూ
పు...దుండు ...వ్యాపారసకలసంభవుఁడు గా
ఆరసి...నుచు దానికి నీడుగఁ జేయు మిత్తఱిన్. 7

క. అని కాంతాజనములలోఁ, దను నగ్గించుటయుఁ బొంగి దర్పోద్ధతి ని
ట్లను నుత్తరుండు దనచే, తను సంగరకౌతుకంబు ...చూ...న్ 8

భూమింజయుండు గోవుల మఱలింపఁ గౌరవులతోఁ బోరుటకుఁ బో నెన్నుట

ఉ. [1]ఎత్తినఁ గొందుఁ గౌరవుల నెల్లను మార్కొని రేని గోవులం
దెత్తు ముహూర్తమాత్రమునఁ దేరికి సారథి లేమిఁ జేసి నా
చిత్తమునన్ విచారదశ నెందెడు నెవ్వఁడు గల్గునో కొ నా
కిత్తఱి చేఁ గడా కనఁగ నెంతయు నేర్తు రథం బనం బురిన్ 9

క. తగుసారథిఁ దొరకొనినం, బగతుర [2]నిర్జించు టెంతపని కడుపుల ద
ప్పగఁ గొని పోదురొకో యి, ట్లగునె కలండేని సూతు నరయుం డెందున్ 10

చ. కురుపతిభీష్మకర్ణకృపకుంభజముఖ్యులు [3]మత్సముద్యమ
స్ఫురణము సూచి పార్థుఁ గనుబుద్ధిఁ గలంగఁగ బెట్టు గిట్టి సం
గరమున నోర్చి యేఁ బసులఁ గ్రమ్మఱఁ దేరక యున్న నన్ను భూ
వరుఁడు సుహృజ్జనంబుఁ బరివారముఁ జిత్తములందు మెత్తురే 11

వ. అనునప్పుడు తత్ప్రదేశంబున నునికిం జేసి 12

క. విని ద్రుపదధరణిపతినం, దన సామర్థ్యాపహాసతరళితహృదయ యై
చని తద్వృత్తాంతము [4]మెత్తనిపలుకులఁ జెప్పె నింద్రతనయునితోడన్ 13

వ. అతండు నజ్ఞాతవాసవత్సరం బతీతం బగుట నిరూపించి పాంచాలి కిట్లనియె నీవు వోయి వారలతో ని ట్లనుము మనబృహన్నలకు సారథ్యంబు సేయుసామర్థ్యంబు గలదు దొల్లి ఖాండవదహనంబునం బాండవమధ్యమునకు సారథి యై యతనిచిత్తంబు వడసె మఱియు. బెక్కండ్రలం దదీయం బగురథంబు గడపఁ దానయై యుండ నేను నెఱుంగుదుం దత్సాహాయ్యంబునం గురుసైన్యంబుల జయింపవచ్చుటకు సంశయంబు వలవ దనుము వా రేమనిరేని మఱియుం దగ నాఁడి నన్నుం బిలిపింపుమనట్టి తెఱంగు గావింపు మన నట్లు సేయుదు నని సైరంధ్రి యుత్తరయున్నయెడకుం బోయి 14

చ. జనపతినందనుండు దగుసారథి నారయుచున్న వాఁ డెఱిం
గినపని సెప్పఁగా వలయు. గ్రీడి మనంబున మెచ్చునట్టినే
ర్పును ...క్తియుం గలిగి రూ...కి నెక్కినసూతవృత్తిమై
నని నడి సన్న యేడ్తెఱ బృహన్నలకుం గల దంబుజాననా 15

1 ఎత్తెల, ఎత్తల; ఎత్తెర...రథంబు నా (నీ) పురిన్ 2 నిర్జించు, సాధించు... నే కలఁ
డేని సూతుఁ డర్థుఁడు నాకున్ 3 మద్భుజాబల. 4 నా, తనిపలుకులు.

తే. ఉద్భటునకు గౌరవసదిపహానాడు లైన, విక్రమము [1]లాంబృహన్నల వెరపులొప్పు
గాదె జయ మొనరించె లోకంబు లెఱుఁగ, నుపిప దీని నెఱింగింత ముత్తరునకు
క. అని యప్పుడె తొయ్యలి దానును, జని యతనికి నత్తెఱంగు సముచితముగఁ జె
ప్పిన నక్కుమారవరుఁ డి, ట్లనియెం బాంచాలితోడ నల్లన నగుచున్ 17
ఆ. ఎకట సైరంధ్రి నన్ను నిట్టాలిగొనంగ, నేల చక్కఁగఁ గను విచ్చి యేను జెడఁ
జూడరోయుదు రణమునసూతకృత్య, ధురంధురుడాల్పుట కెమ్మెయిఁ బనుచువాఁడ.
వ. అదియునుం గాక 19
స. కురుబల మెఱుఁగు వెంచెనన గోవుల బిట్టుఱఁ బట్టి దానిపైఁ
బరిగొని శౌర్యసంపదయు బాహుబలంబును జూపఁ బూని యే
నరిగెప నప్పు తేరికి బృహన్నల సారథి యైన దీని న
వ్వారె పురిలోన నింతకుఁ బూర్వ చోదకు లింత యేటకిన 20
వ. అనిన విని సైరంధ్రి యతని కిట్లనియె. 21
సీ. కౌరవసేన గాదు త్రిజగంబులు నొక్కట నెత్తి వచ్చినం
దేరు బృహన్నలా పరిగతిం బరియించిన గెల్వ వచ్చుఁ ద
ద్వీరగుణంబు సొంపు ప్రకటీవరనంగన మున్నె యుంగుదుం
గారణజన్మ మైనతను గెంపున వచ్చితిఁ జెంపు దప్పునే 22
వ. అనవుడు 23
క. గొన మురియాడుచు నుండఁగఁ, దన కోర్కు లప్పటికి లేపి ధరణీశ్వరనం
దనుఁడు బృహన్నలఁ బిలువం, బనుచుచుఁ గొంకఁ బడినపలుకువలుకుటయుఁ దగన్.
వ. సైరంధ్రి వెనుఁ గనుంగొని యేను బోయి తోడ్కొనివచ్చెద నని పురుని 25
సీ. అడుగులసుద్దుఁ గొంతి నయ్యెడ నద్దంపు గంబులనెలకట్టుకరణి నొప్పఁ
బొలయుఁడున్న గను వెలుఁ గ్రాలింపఁ గెన్నొందును వసుఁగొండీఁగె యల్లాడు చుండఁగఁ
దఱిచి వెనువెంటఁ దగులు కామాంధకారములీలఁ గ్రొవ్వెండ్రుకలు మొగులఁ
గిన్నెతాపణా తారకప్రఘోడోలన మీఁతఁ గణదీప్తుల నిను మెఱుఁగించ
తే. నందియల మొనసరంబున కరుగు దెంచి, ప్రోడ రాయంచ రయముచుఁ బోవునవ్వి
ధంబు దగ నభ్యసించుచుఁ గమునుఁ దోన, చనఁగ నుత్తర నర్తనశాల కరిగె 26
క. మెఱుఁగు మొగిలుసొగ్గు సెలఁగునవనాట్యగృహభవనసొచ్చితఁ దుగురుపుకడను
బరిగి నెమ్మి నిట్టులను నింతి ప్రార్థనా, వినయసంభ్రమములు పెనఁగొనంగ. 27
క. ఇప్పుడు నొకకార్యంబున, జెచ్చె మగియాగ్రజన్ముసారథి తగువాఁ
డెప్పుడు లేఁడు నాత్రగ, మెప్పుల మున నెయ్యి క్రియకు నొండోకనిన్. 28

1 లీబృహన్నల. 2 ట. నరిగెద నంట (ప్రతి). 3 పొందిన. 4 గములుగట్టిన సేల
కరణి... బాగిండ్ల తడ పెద వ్రేలౌ గైసవేనలి వెనువెంటఁ దగులుకామాంధకారములీల నలిశ
యిల్ల.. మీఁగణరోచుల 5 మొగలు, మెయిలు.

వ. అది యట్లుండె నేఁడు కౌరవులు పసులం బట్టి రని కూయి వచ్చిన [1]సన్న
ద్ధుండై వెనుకం దగులఁ సమకట్టి సారథ్యంబు సేయువాఁడు లేమికి విషాదంబు
నొందిననీకందువ సైరంధ్రి సెప్పినం బ్రియం బంది నిన్నుఁ దోడ్తెర నన్నుఁ బని
చిన నేనును నీపాల నాకుఁ జనవు గలుగుటం జేసి యెల్లవిధంబులం దెత్తు నని
పూనివచ్చితి నీవును నాపలుకులు గుఱుచసేయక నీపెంపునుం బ్రకటంబుగా
నయ్యుత్తరకుమారునకు రథంబు గడప నియ్యకొని యియ్యాపదఁ దలఁగ
వలయు నిట్లు డంబడక తక్కుట నావలని వాత్సల్యంబు గొఱంతపఱచుట య
నిన నమ్ముద్దియపలుకులు ముద్దుసేసి 29

క. నగుచు బృహన్నల యిట్లను, జగతీశ్వరపుత్త్రి నాకు సారథ్యము నే
ర్పు గలదె నీమాటకు నే, మిగులంగా వెఱతుఁ [2]బోదము మీఁద నట్లుండెన్.

క. భవదీయప్రార్థనచేఁ, దివిరి పరమదుష్కరములు దీర్చియయిన ను
త్సవ మొనరించెద సార,థ్యవిధం బొకఁ డనఁగ నేల యంబుజవదనా. 31

వ అనుచు సంగీతనిలయంబు వెలువడి సలీలంబుగా మెత్తమెత్తన నడతెంచు
మత్తశుండాలంబునుంబోలె. 32

ఉత్తరుఁడు బృహన్నలను దనకు సారథిఁగాఁ జేసికొనుట.

తే [3]అరుగుదెంచుబృహన్నల నంత నంతఁ, గని నృపాలసుతుం డనుగారవమునఁ
గౌరవులతోడఁ గయ్యంబుగలిగె నాకు,గడగి నేఁడు రథమ్మావు గడపవలయు.

క. [4]వేరమ్ము మైమఱువుఁ దొడి, తే రెక్కుము దప్పఁ గ్రుంకఁ దిఱదు నీకుం
సైరంధ్రి సెప్పె నీ దగు, బీరమ్మును బెంపు లావు వెరవును మాకున్. 34

చ. అనుటయు నాటపాట గలయప్పటికిం గనుఁ గోరి పిల్వఁ బం
చినఁ దగుఁ గాక సంగరమునేఁతకు సారథి గమ్ము రమ్ము నీ
వను టుచితంబె యెల్లెడల నారసి బాహుబలాఢ్యుఁ డైనయొ
క్కని రథ మేర్తెఱం గడపఁగా నియమింపుము రాజనందనా. 35

వ. అనిన విని వైరాటి కిరీటి కిట్లనియె. 36

ఉ. ఖాండవ మేర్చునప్పుడు దగం రథచోదకవృత్తి సల్పి యా
ఖండలసూతికిం జయము గల్గ నొనర్చినయట్టిబుద్ధియుం
దండితనంబు నీయెడన తక్కెనె నాదెస మైత్రి పెన్పు మిం
కొండొకమాట దక్కుము రణోత్సహనం బొనరింపు గ్రక్కునన్ 37

తే అనిన నాతనిమాటకు నడ్డ మాడ, వెఱచినట్టి తెఱంగు భావించి యల్ల

---

1 సమరసన్నద్ధుం దోడ్తెత్తు నని బూని వచ్చితి. 2 బోదు మీఁ దెట్లుండెఁ. 3 ఆ. అరుగుదెంచు నాబృహన్నల నంతంత, గని నృపాలసుతుఁడు గౌరవమున, గౌరవులకు నాకుఁ గయ్యంబు గల దీవు, గడఁగి నేఁడు రథము గడపవలయు. 4 నేరమి (ధీరత) మై మఱు (వుం దొడి) వు దొడిగి,..,వీరత్వము బాహుబలము

నియ్యకొనుటయు నమ్మనుజేంద్రసుతుఁడు, దృఢతనుత్రాణ మతనికిఁ దేరఁబనిచె.

క. తెప్పించి తొడుగు మీఁ వని, యొప్పించిన నిట్టు నట్టు నొలవలుగా మైఁ
గప్పికొని యాబృహన్నల, యప్పుడు [1]నగుపించె నచటియబలాజనమున్ 39

క. ఉత్తరుఁడు సత్వరంబుగఁ, దత్తనువున మఱువు [2]దొడిగి తానును హృద్యో
ద్దాత్తం బగుకంకట మిడి, చిత్తము పసిఁ గ్రమ్మఱింపఁ జిడిముడిపడఁగన్. 40

వ. బృహన్నల నవలోకించి 41

క. హయములఁ బూన్పుము రథమున, రయమున సిడమెత్తు మిపుడ రావలయును గో
చయము గొని యస్మదీయవిజయ మభినందింపఁ బురముజను లెదురుకొనన్.

తే. అనిన నీవేమి పని విన నట్లు చేయ, వలయు నీవున్నయెడ నుండ వలయు నీవు
సన్నదెసఁ జనవలయు నాకీర్తియొదవఁగి, పంచి పనిగొని కడిమిమైఁ బగఱ గెలుము

వ. అని పలుకుచు మనంబున ముదం బొదవ నాధనంజయుండు. 44

క. కాంచనమాలాలంకృత, చంచత్తనులీల [3]మెఱయ జవనాశ్వములం
బూన్చి రథంబున మణిమయ, పంచానన కేతు వెత్తె బంధురభంగిన్ 45

వ. ఇట్లు సన్నాహంబు మెఱసిన సారథిం జూచి యుత్తరయుం జెలులు నిట్లనిరి 46

క. కురువీరుల గెలిచి తపం, బరములలోఁ జిత్రవర్ణభాసురములు గాఁ
దర మెఱఁగి లోచనోత్సవ, కరములుగా బొమ్మపొత్తికలకుం దెండు 47

క. అనుడు బృహన్నల యిట్లను, జనపాలకనందనుండు జయలక్ష్మిం జే
[4]కొను నటు చీరలు దెచ్చుట, పనియే యటు సూడుఁ గెల్లభంగులఁ దెత్తున్.

వ. అనుచు ధనుస్తూణీరకృపాణముద్గరాదివివిధసాధనంబులు రథంబుపైఁ బదిలంబుగా నిడి నొగ లెక్కి పగ్గంబుల ద్రుక్కు చక్కం జేయ నుత్తరుండును బసులం బట్టిన దెస [5]గోపాలకు నడిగిన వాఁడు పితృవనంబు వలన నని చెప్పిన వినుచు రథారోహణంబు సేసి వెడలి పౌరవృద్ధపుణ్యాంగనాభూసురసమూహంబులు బృహన్నలం జూచి తొల్లి ఖాండవదహనంబున నర్జునునకు సీకతంబున నయిన మాంగల్యం బెట్టి దట్టిద భవత్సాహాయ్యంబున భూమింజయున కయ్యెడు మని దీవించి సేసలు సల్లం బురంబు నిర్గమించి నిరర్గళప్రాక్రముం డయినయాఫల్గును నైపుణంబున వల్గదశ్వం బగురథంబు వయ్యంబునకు మెచ్చుచుం బరేతనిలయప్రాంతప్రదేశంబు సేరం జని 49

సీ. అభినవజలధరశ్యామంబు లగునెడ లాకుజొంపంబుల ననుకరింప
సాంధ్యరాగోపమచ్ఛాయంబు లగుచోట్లు పసలదొమోత్కరములఁ గ్రేణిసేయ
రంజమానశ్లాఘగౌరవములు లగుచోటులు దఱచుఁ బూఁబొదలచందంబు నొంప
హరిద్రరుచిసమానాకృతు లగు వ్రలయఁ రెడు [6]పుష్పాదులట్లు మెఱయఁ

1 నగి(పిం)యించె. 2 దొడిపి 3 మెఱయుం. 4 కొను(జే)డే చీరలు. 5 గోపాలకుల నడిగిన వారు. 6 సుచు పలగొని రథా. 8 పుష్పాళి కడిమి.

తే. గలయ నెగసి ధరాధూళి లలితవనము
ఉవిద [1]నలిఁ గాఁపువారెయు తెఱఁగు దాల్ప
గోగణము మ్రుంగలిగ నేల గోడివడఁగ
నడచు కౌరవరాజసైన్యంబుఁ గనియె 50

ఉత్తరుఁడు కురుసైన్యంబు గనుంగొని భయభ్రాంతుఁ డగుట.

క. కని యుత్తరుండు గరుపా,టిన మేనును దలఁకుమనము జెప్పవడినవాఁ
పును నై తొట్రుపడుచు ని,ట్లనియె దిగులు సొచ్చి యాబృహన్నలతోడన్ 51
శా. భీష్మద్రోణకృపాదిధన్వినికరాభీలంబు దుర్యోధన
గ్రీష్మాదిత్యపటుప్రతాపవిసరాకీర్ణంబు శస్త్రాస్త్రజా
లోష్మస్ఫారచతుర్విధోజ్జ్వలబలాత్యుగ్రం బుదగ్రధ్వజా
గ్రీష్మత్త్వాకలితంబు సైన్య మిది యేఁ జేరంగ శక్తుండనే. 52
క. అకృతాస్త్రుఁడ బాలుఁడఁ గా,ర్ముకవిద్యాప్రౌఢిమై నిరూఢులయిన యా
శకుని జయద్రథ దుర్ముఖ, వికర్ణ కర్ణాదియోధవీరుల కెదురే. 53
క. ఇట్లగు టెఱుఁగక వచ్చితి, మెట్టో కో మానభంగి వీర లిందఱును గడున్
బెట్టిదులు మనకు మార్కొన, నట్టి కొలఁది గాదు ధృతి యడఁగెడుఁ దోడ్తోన్. 54
ఉ. కౌరవసేనఁ జూచి వడఁకం దొడఁగెన్ మదిలోన మేను నీ
వారక పోవు మన్కి యిది యొప్పునె యిప్పటిభంగిఁ జూచిన
న్వీరల నేను మార్కొనమి నిశ్చయ మట్లగుటన్ రయంబునం
దేరు మరల్పు ప్రాణములు దీపన మున్ [2]వినవే బృహన్నలా. 55
వ. [3]అనిన దరహసితవదనుం డగుచు శతముఖతనయుం డతని కిట్లనియె. 56
చ. అసదృశలీలఁ బొల్చురథకావలిమీఁద జనంగ వెట్టినే
మసలక యామిషంబు గొని మార్గము వట్టినతుచ్ఛసైన్యముల్
వెసఁ జని మట్టి గోధనము వేగ మరల్తము గాక యిప్పుడిం
బసు లటు పోవఁగా మరలఁ బాఁడియె నీకు నరేంద్రనందనా. 57

ఉ. అంతిపురంబులోనఁ గలయంగన లెల్లను నెమ్మనంబులన్
సంతస మందఁగాఁ బసులఁ జయ్యనఁ దెచ్చెద నంచుఁ బూని యి
ట్లెంతయు మేటివై యరద మెక్కి రయంబున వచ్చి యిప్పుడా
దంతితురంగసద్భట[4]కదంబముఁ జూచి కలంగు టొప్పునే 58
ఆ. అనినఁ బలుకులకు బృహన్నలఁ గనుఁగొని, యెలుఁగు [5]వడఁక [illegible] నా[illegible] [illegible]లసిగాఁ
బసుల దయ్య మెఱుఁగఁ బడఁతులసంతోష, ములనాకు నసికఁ జాల నేను 59
వ. అనవుడు. 60

---

1 వెసఁగాపు (నరిగాపు). 2 వినమే 3 అనిన విని మందస్మితముఖుం డగుచు [illegible]పతి తనయుం డతనికి. 4 రథం(ను)లఁ 5 వడఁగ.

చ. తనభుజశక్తియుక్తిఁ రిపులదర్పము నేర్పడఁ జూచి చూచి గొ
ట్టును దెగ కున్నఁ బోక యిది లోకముచక్కటి శూరు లైన ద
నిని మది మెచ్చ రీబలము నీ దెసఁ దేఱియుఁ జూడ డెంతకున్
గును భయహేతువై వివిధ [illegible] 61

సీ. దెసలు బీటలు వాఱఁ దివురు[1] నిండంబుల ఘోలాహలంబులఁ [illegible]
యుబ్బవడి సేనలు దెసలఁ బైఁ దోఁతెంచుధూళి పెల్లగిరిఁ [illegible]
చతురంగబల మతిసాంద్రతఁ గవిసిన యగ్గలికమునకు బెగ్గడిలక
శస్త్రాస్త్రములు రథ్యసారథివర్మాంగతతి నాఁటుతఱి మనఁ దల్లడిలక
తే. బహువిధంబులఁ బగతుర బరవసమున, నిక్కలంగునఁ గలుగుక్రందెల్ల నోర్చి
నిల్చి గెల్చిన సత్కీర్తి నెగడుఁగాక, దవ్వుదవ్వుల నిట్లైన నవ్వ రెట్లు 62

చ. అను దివిజేంద్రనందనున కమ్మనుజేంద్రతనూజుఁ డిట్లనున్
వినుము త్రిగర్తవాహినులు విక్రమసంపద సొంపు మీఱ గో
ధనములఁ బట్టినం బతి యుదగ్రత సైన్యము లెన్ని యన్నియుం
గొని యట వోయెఁ గాన మనకుం బురి గాసట లేర యెవ్వరున్. 63

తే. ఒంటి దలపడి కురుసేన నోర్చువాఁడ, నే యిదేటికి వెఱపమాట లిట్లు లాడ
వారు గానక [3]ముందఱ తేరు ద్రోలు,కొని రయంబునఁ బురి కగుగుటయ నీతి

వ. అనినం బార్థుండు పార్థివనందనున కిట్లనియె 65

క. [4]వెగడొంది యిట్లు నలుకఁగ, నగు నే పగతురు ప్రమోద మందఁగఁ బసులన్
దిగ విడిచి పురజనంబులు, దెగడంగా మగిడి పోక ధీరత గాదే 66

వ. అట్లుం గాక 67

మ. నను సైరంధ్రి గడంగి పేర్కొనియె దానం బెంపుమైఁ బిల్చి తో
డని తోడ్తెచ్చితి నీవు బంటుతన మట్లగ్గించి పోరాలి దీ
వన లిచ్చెం దుదిఁ బోయి కౌరవులు గోవర్గంబుఁ గొంపోవఁగాఁ
గని యేఁ గ్రమ్మఱి రిత్త వోదునె భయోత్కంపంబు నీ కేటికిన్ 68

తే. [2]నీవృత్తి యొక్కించుక చిక్కఁ బట్టు, [illegible] కౌరవసైనికుల వెల్లఁ జూచి
వెఱగుపడ వేగమున [illegible] అయ్యఁ, గదుపుఁ బెట్టించి పోవుదము గ్రమ్మఱంగ.

వ. అనుచు సవ్యసాచి యుడుగక తేరు వోవ నిచ్చుటయు నాసనంబు గల్లటిల్ల
మానసంబు దల్లడిల్ల నాశూరవల్లభకుమారుండు 70

క. దవ్వుల విఱిగిన గోవులు, నవ్వదు రది మేలుమేలు నను నాఁగను నీ
క్రొవ్వుఁ గడనేని [illegible], [illegible] జని తేసి యనుచు నెత్తిన తిన్ 71

క. శరములు శరాసనము న, య్యరదముపై డిగ్గ విడిచి యతిరభసమునన్

---

1 చిందములకోలాహలంబులకుఁ గలంగఁ బడు ..దెరలుపై దోఁతెంచు. 2 జెక్కఁ సూను 3 మున్న యీ తేరు. 4 బెగడొంది ..(మగుడి).

[illegible] వేసం, బుఱివెసకును లజ్జ పేటఁ బోవం బాఱెన్. 72

వ. [illegible] బాణాసనంబును గుత్సించుచు బీభత్సుండు యుగ్యంబులపగ్గం
[illegible] నుఱికి లంబకేశభారుండును నాందోళిత
[illegible] బఱచుసమయంబున
నిలచి కనుంగొనుకౌరవబలంబునందు 73

ఉ. అజ్జులు కొంద ఱప్పు డుపహాసము సేయుచు గూఢరూపరే
ఖాజ్ఞత లేమిఁ దద్వికృతకాయముమీఁదను [1]దృష్టి నిల్పఁగాఁ
బ్రాజ్ఞులు మూర్తిసౌమ్యతయు బాహులదీర్ఘతయుం భటత్వత
త్త్వజ్ఞతయుం [illegible] తిస్ఫురదుదాత్తతయుం గని సంశయంబునన్. 74

తే. [illegible] బురుషసమాకృతియును
[illegible] యున్నది యొప్పు సూక్ష్మలతసొంపు
వికృతవేషా[2]కృతంబులై వెలయ కితఁడు
నివులు గవిసిన [illegible] 75

ఉ. బాహులచాయయుం గమనభంగియు నర్జునునట్ల దీన సం
దేహము లేదితండు దనతేజము డాఁపఁగ మత్స్యభూమిభృ
ద్గేహమునందుఁ బేడి యనఁ గీడ్పడి యుండెనొ కాక యీకురు
వ్యూహముతోడికయ్యమున కొండొకరుం డిటు లొంటి వచ్చునే. 76

తే. విరటుఁడు [3]దక్షిణంబునకు వీరుల సారథులం నిజాజికై
పురిఁ గలవారి నెల్లఁ గొనిపోయిన నొండులు లేమిఁజేసి యు
త్తరుఁ డిట వచ్చుచుండి యరదంబు దగం గడపంగ నెవ్వరుం
దొరకొన కున్నఁ దా నితనిఁ దోడ్కొని వచ్చినవాఁడు సూడఁగన్ 77

చ. పరి సనుదెంచి గోగణముఁ [4]బట్టి రనం విని పిన్న గాన మీఁ
దరయక [illegible]జనంపనుఁ డహంకృతిమైఁ బఱతెంచి సైన్యవి
స్ఫురణముఁ జూచి భీతిఁ దనబుద్ధి గలంగినఁ బాఱఁ జొచ్చె ని
ప్పురుషునిశౌర్యసంపదయు భూరిబలంబు నెఱుంగఁ డేమియున్ 78

వ. అనుచు నిశ్చయరహితహృదయు లగు చుండ [illegible]లరయలీలాసమరేఖం
బగుగమనంబునం బురుహూతపుత్త్రుండు పదశతమాత్రప్రదేశపలాయితుం
[illegible] నెయిచి పట్టికొనిన నతండు 79

సీ. [5]వెలవెలఁ బాఱుచు వెగ డొందుఁ బెదవులతడియాఱ నెంతయుఁ దల్లడిల్లు
జల్లన నంగంబు లెల్ల నిండఁ జెమర్చుఁ బదములుఁ గరములుఁ గుదియ వడఁకు

1 దృష్టి ..బటుత్వతత్త్వజ్ఞత 2 వృతంబులై వెలయు కితఁడు. 3 పట్టుదట్టముగ ; బెట్టుదిట్టముగ, దండుదట్టముగ...నొండొరు లేమిఁ. 4 బట్టె ననన్. 5 వెలువెల ..బెదవులఁ దడపుచు...గుదులువడఁగ, గుదిలవడఁగ, గుదువవడఁగ.

హృదయంబు వటతట నగరంగఁ వెలుకుఱుదీనదృష్టుల మోము దేటి మాచు
నెలుఁగు గద్గదికఁ దొట్రిల నేడ్చు విడు మని ప్రార్థించు మాటఁ గీడ్పాటు దోఁప

తే. నిష్కళంకశుద్ధహేమంబు నిర్మలోజ్జ్వ
లాప్తవైడూర్యములుఁ దురగాఢ్యరథముఁ
గరటిదశకంబు నొకయూరుఁ బురము పొచ్చి
నపుడ [1]యిచ్చెద నీ కను నార్తుఁ డగుచు 80

క. నానోడిప్రేముడిం గడు, నాతుర డై యెదురుచూచుచున్నదిఁ జేతఁ
ప్రీతిగఁ జని యాయమఁ బొడ, సూతుం బో నీఁగదే పవిశుద్ధచరిత్రా 81

అర్జునుఁ డుత్తరునిఁ దనకు సారథిఁగాఁ జేసికొనుట

వ. అని మఱియు నానావిధదీనాలాపంబులం బ్రార్థించు చుండం బార్థుం డగుచు నతనిం దేరు నేరం దెచ్చి 82

ఉ. వెఱవకు మన్న పోటు కురువీరులతోడ నశక్యమేని న
త్తెఱఁ గది యేల నీ [2]కుడుగు తేరికి సారథి గమ్ము నాకుఁ జి
చ్చుఱపిడు గట్టు ల ట్టపరి శూరులమొత్తము నుగ్గు సేసెదం
బఱపెద సేన రాజుధృతిఁ బాపెద గోవులఁ గ్రమ్మఱించెదన్ 83

క. అనుచు నొడంబాటులేకున్నను నయ్యుత్తరుని నొగల నడుకొన నిడి తా
నును రథ మెక్కి రక్షకుఁ డయి, చనియె నరుఁడు జమ్మి చేర సమ్మదలీలన్ 84

వ. ఇట్లు సవ్యసాచి నిజాయుధం బైనశమీవృక్షసమీపంబున కరుగునవసరం
బునం గ్లీబరూపచ్ఛన్నుం డయ్యును బ్రస్ఫురణవిశేషశోభితుం డగునతనిం గనుం
గొని కౌరవసైనికులు గలంగినమనంబులతోడ నివ్వెఱపడి యుండ వారలం గనుం
గొని దోఁచు నుత్పాతంబుల నాలోకించి గురుం డిట్లనియె. 85

క. మాసె నభోమణి నక్కలు, గూసెం గలయంగ దెసలకుం బలుసాయల్
[3]సేసెం బఱిమెయిలు లడరి, మ్రోసెం దమయంతఁ దూర్యము లపధ్వను లై. 86

క. ఇగ్గజములు విన్నకయును, మ్రొగ్గెడు నుత్తమతురంగములు బాష్పజలం
బగ్గలము విడుచు చున్నవి, [4]యగ్గడుఁ గారణము లేక తఁబడి పగల. 87

క. దగ్ధము లైనట్టులు స, న్యగ్గర్వము లెడలె మండె నాయుధచయముల్
దిగ్ధూమం బెసఁగె నపం, దిగ్ధము మన కాబ యగుట దీనికిఁ దగఁగన్. 88

క. మున [5]లోటువుగఁ దీర్చికొనుఁడు, ననతనవాహనము లాయుధము లెల్లజనం
బును నను పెసికొనుఁ డో, పినవుంతయుఁ గాచికొనుఁడు బెదరక పసులన్

వ. అని చెప్పి గాంగేయుఁ డప్పు డర్జును నెఱింగినవాఁడు గావున నతనికి నజ్ఞాతవాససమయ

1 యిచ్చెద నినుఁ గడు నార్తుఁ. 2 వడుగు. 3 సేసెఁ బఱిమొగులు గీడై 4 త్రగ్గెడు కారణ. తడఁబడె. 5 లోప్పుగఁ.

భంగం బగునో యనుభయంబున సురనదీసూనువదనం[1]బు వీక్షించి సన్న
వాఱ ని ట్లనియె. 90

చ. [2]వెరవరి గాక వీఁడు కురువీరులకుం బొడసూపువాఁడె యు
చ్చెరువుగ నాఁక గ్రుమ్మరినచేర నిట నేరఁగ వచ్చుచు నున్నవాఁ డహం
కరణము గాని యొం డొకటి గానఁడు మూర్తివిశేష మారయన్
సురపతియట్ల వీనిమదిచొప్పది యెట్లొ యెఱుంగ నయ్యెడున్. 91

క. అనిన విని యెఱుఁగికొని యా,తనియుది సందియము మాన్పఁ దలఁచి నరేంద్రుం
గనుఁగొనుచు నతనితోఁ జె,ప్పినభంగి నిగూఢవృత్తి భీష్ముఁడు వలికెన్. 92

క. తలఁపఁగ రిపులకు నిమ్మగు, కొలఁది గడచి వచ్చితిమి యకుంఠితబాహా
బలము నెఱపఁ దఱి యయ్యెను, జలింప వల దింక మనకు శత్రులవలనన్. 93

వ. అనవుడు నాచార్యుం డయ్యర్థంబు [3]గనికొని పార్థునకు సమయభంగంబువలని సంకటంబు లే కునికి మనంబునం బ్రియం బంది మొగంబునం దోఁప నీక పుయిలోఁటు దక్కి యి ట్లనియె. 94

శా. సింగం బాఁకటితో గుహాంతరమునం జేడ్పాటుమై నుండి మా
తంగస్ఫూర్జితయూథదర్శనసముద్యత్క్రోధమై వచ్చునో
జం గాంతారనివాసఖిన్నమతి నస్మత్సేనపై వీఁడె వ
చ్చెం గుంతీసుతమధ్యముండు సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 95

ఉ. ఈతనితోడికయ్యమున కియ్యకొనం దగువార లస్మదీ
యాతతసేనలోఁ గలుగు టారయ [4]సంశయ మెల్లభంగి గో
వ్రాతనివర్తనంబు సుకరంబ కిరీటి కితండు రుద్రునిం
బ్రీతునిఁ జేసె నా వినమె పెం పెస లారెడుబాహుసంపదన్. 96

వ. అనుపలుకు లాకర్ణించి కర్ణుండు గటకటంబడి కుంభసంభవున కి ట్లనియె. 97

ఉ. పాండవపక్షపాతమునఁ బొల్కుదు నోరికి వచ్చినట్లు ని
న్నొండన రామిఁ జేసి యిది యొప్పనె కౌరవసేన కెల్ల నొ
క్కండవ మేటి వీబలము గర్వముఁ గుందఁగ నిట్లు శత్రుదో
శ్చండిమ కోహటించితి నిజంబునకున్ నరుఁ డింతయొక్కఁడే. 98

ఆ. అతఁడు వచ్చెనేని నస్మచ్ఛిలీముఖ, పాతచలితహృదయపద్ముఁ జేసి
వెగడుపఱచి యోధవీరుల కెల్ల నుత్సవ మొనర్తు బాహుదర్ప మొప్ప. 99

వ. అనిన విని సుయోధనుండు రాధేయున కి ట్లనియె. 100

ఆ. తప్పఁ బలికి తీవు సెప్పెద విను మితఁ, డర్జునుండ యేని నడవి కేఁగి
భ్రాతృయుతము గాఁగఁ బన్రెండువత్సర,ములును నంద నిలువవలయు మగుడ.

క. ఒరుఁ డయ్యెనేని మామక, శరాసనక్షిప్తదీప్తసాయకపంక్తిం

1 బుపలక్షించి. 2 వెరవిఁడి...గ్రుమ్మరినేరి యిట. 3 గనుంగొని. 4 దుర్లభ. 5 లెక్కఁడు.

బరిమార్చెద వ్రేల్మిడి నచ్చెరువుం బ్రమోదంబు నొంది సేనలు వొగడన్ 102

క అనుపలుకులకును భీష్ముండును ద్రోణుండు ద్రోణసూనుండును గృపుండును మే
లని యియ్యకొనిరి హృదయానందరూపము లైన[1] తెలువు లాస్యముం బొందన్

అర్జునుండు శమీవృక్షనిక్షిప్తం బైనగాండీవంబు గొనుట

వ. అట్టియెడ శమీవృక్షసమీపంబున నరదంబు నిలుపం బంచి పార్థుం డుత్తరున
కిట్లనియె 104

క. ఇన్నగమునందు గాండివ, మున్నది యది గాని మద్భుజోద్రేకవిలా
సోన్నతి కోర్వదు పెద్దయు, నన్నువ లీవిండ్లు గుఱుచ లలంతిబలంబుల్. 105

క ఇవి నీతెగకోలండివి వీ,రవినోదము నప్పు డధికరభసము లగుచు
ద్వివిధాటోపములకుం జాలవు విల్లది నూఱువేలలా వరయంగన్ 106

క [2]వీనిం గాని గట్టిమైనఱు, వేనుంగును మఱియు నెట్టి వేనియుం దునియం
గా నేయ నగునె కైదువు, లేని[3]యలవుకలిమి పోర లెస్సై యున్నే 107

వ కావున నిమ్మహీరుహం బెక్కి యమ్మహనీయచాపంబు దెచ్చి యిమ్ము ధర్మజ
భీమార్జుననకులసహదేవులు దమతమసమస్తాయుధంబులుం గూడంగట్టి యిందుం
బెట్టినవారు కట్టు విడిచి యందు గాండీవంబు పుచ్చికొని [4]తక్కటియవి యెప్పటి
యట్ల బంధింపు మని చెప్పి శవాకారంబున నున్నశస్త్రాస్త్రసంచయంబు సూపిన
భూమింజయుం డతని కిట్లనియె 108

క నీనుంగు నంటంగ నగునే, భూనాథతనూజుం డనక పుయి లోడక న
న్నీనీచవుంబనిం బనుపం, గా నీకుం దగునె పాపకర్మము గాదే 109

వ అనిన విని ధర్మనందనానుజుం డత్యాదరంబున 110

ఆ మనుజు లంట కుండ మఱువడం జేసిన, యస్త్రశస్త్రసంచయంబు గాని
శవము గాదు మత్స్యజనపాల[5]తనయ యే, నట్టి దైనం బనుతు నయ్య నిన్ను

క నమ్ముము కైదువుమో పగు, జమ్మి వెసం బ్రాకి విడిచి చాపము నా కం
ది మ్మనుండు జేయునది లే, కమ్ముగ్ధుం డమ్మహీజ [6]మలసత నెక్కెన్ 112

వ. ఇట్లుత్తరుండు సమారూఢశమీవృక్షుం డగుటయు నరదంబుపయి నిలుచుండి
పాండవమధ్యముండు వేవేగ విడుపు మనవుడు నతండు నాయుధసంచయబంధం
బెడలించిన 113

క మెఱసి యుదయించుగ్రహముల, తఱచుప్రభలం గ్రేణిసేసి దశదిశలం ద్రొ
క్కిఱిసి వెడలె [7]నావిండ్లకు, మెఱుంగులు నృపతనయుదృష్టి మిఱుమిట్లుగొనన్

వ. అట్టియెడ నయ్యాయుధంబులు.

1 తెలుపు. 2 దాని (దీని)...నేయ నగును. 3 యెలవు. 4 తక్కిన. 5 పుత్ర 6 మల్లన.
7 నావిండులు

క. పెనుఁబాములపెంపంబున, ననికికి భయ మంది వడఁకునుర్వీశసుతుం
గని తగుమాటలఁ గుంతీ, తనయుఁడు వెఱ వాపుటయు నతం డచలితుఁడై

వ. [1]పాదప్ర విటియం దట్టి కనుంగొని నిరూపించి సారథి యని సవ్యసాచిం బిలిచి
యి ట్లనియె 117

క. ఇది యొక చాపము విస్మయ, మొదవించుచుఁ గొండచిలువయొకొ నాఁ దగియు
న్నది ఖచితకనకకమలస, ముదయద్యుతిసముపగూహనోజ్జ్వల మగుచున్ 118

వ. దీనిం బాండవులయం దెవ్వరు ధరియింతు రని మఱియు బహువిధంబు లగు
నాయుధంబు లుపలక్షించి వేఱువేఱ వానిచందంబు లుపన్యసించి యివి యెవ్వ
రెవ్వరి వని యడిగిన నర్జునుం డి ట్లనియె 119

తే. తొలుత నీవు న న్నడిగినదొడ్డవిల్లు, గాండివము ఫల్గునున కేడుగడయు నదియ
సమరమున దేవదానవసమితి నైన, గెలుచు నశ్రమమున దానివలన నతఁడు.

క. అవ్యపురుషోపలాలిత, ముద్ద్యోతితరోచిరుద్దమోగ్రం బరిని
ర్భేద్యము దివ్యజనన మన, వద్యం [2]బిది కార్ముకైకవరము గుమారా 121

వ. [3]ప్మహనీయచాపంబు బ్రహ్మ శతసహస్రవర్షంబులు ప్రజాపతి చతుష్షష్టిసహస్ర
వర్షంబులు నింద్రుండు పంచాశీతిహాయనంబులు సోముండు పంచశతాబ్దంబులు
వరుణుండు శతశరత్సమితియుఁ గ్రమంబున ధరియించిరి వరుణుచేత నగ్నిదేవుఁ
డు వేడుకపడి పుచ్చికొని పదంపడి ఖాండవదహనంబున నద్భుతకర్మంబునకు
మెచ్చి వివ్వచ్చున కిచ్చె నతండును నఱువదే నేండ్లు ధరియింపం గలవాఁ
డి ట్లిది త్రిలోకపూజ్యమహిమ నొప్పుచుండు 122

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయ నెరసి సౌవర్ణవృషావలి నొప్పుబాణాసనంబుఁ
దాళప్రమాణసుందర[4]మునై భర్మశాఖామృగాంచిత మగుకార్ముకంబుఁ
దీవ్రకృశానుసందీప్తాకృతియుఁ గనత్కనకమత్స్యంబులుఁ గలుగుధనువు
మెఱుఁగారుసారంబు మెఱయుకాంచనమయూరములశోభిల్లు చాపమును వరుసఁ

ఆ. బాండవాగ్రజుండుఁ బవనపుత్త్రుఁడు నకులుండుఁ దదనుసంభవుండుఁ బట్టు
నవి కుమార యగ్గవాజినకోశమహాశరంబు పార్థునదియ చూవె. 123

క. ఎద్దెసలం దనరుచులు సముద్దీప్తము లగుచు నుండ నుజ్జ్వల మగున
య్యుద్దండగదాఖండము, పెద్దయు [5]నెడ మెచ్చి పట్టు భీముఁడు పోరన్ 124

అర్జునుఁ డుత్తరునకుఁ దన్నెఱింగించుట.

వ. అని చెప్పి మఱియు బాణకృపాణతనుత్రాణాదు లగువివిధసాధనంబులు వేఱు
వేఱ నిరూపించి గ్రక్కున నెఱింగించె నప్పుడు మూర్ధాత్ముం డగునయ్యుత్త
రుండు పాండవోత్తముఁ నెఱుంగమి ని ట్లనియె 125

1 పాది. 2 బిది. 3 అమ్మహనీయ. 4 మైన...ఖామృగఖచిత మౌ (ఖావృతాంచిత మగు)
...మెఱయఁ గాంచన...నతని యవరజుండు బట్టు. 5 నెద.

క. ఈయెడ నిట్టిమ్మహానీ, యాయుధములు వెట్టి యొంటి కరిగిరి మనకాం
తేయులు బృహన్నలా తగ, నీయెఱింగినయంతవట్టు నిక్కము సెప్పుమా 126

వ. అని సస్నేహంబును సగౌరవంబును సవిషాదంబునుం గా మఱియును 127

క. ఏ సమ్మహానుభావుల, సేనల్లుఁడ వారు లార్యమిత్రులు శత్రు
త్మానాయకగర్వతమో, భానులు బంధుహితకార్యపరతంత్రాత్ముల్ 128

తే. అయ్యుధిష్ఠిరుఁ డెచ్చట నడఁగి యున్న, వాఁడొ భీముని వార్తని ప్రత్తనంబు
లెయ్యెడల నేమిచందంబులయ్యె నక్కటా విధాత్రుండ కవ లెందుఁ డాఁగిరొక్కొ

క. భూపాలవల్లభాజన, దీపిక యనఁ జాలు ద్రౌపదికి నెయ్యెడలం
దేపాటులు వాటిల్లెనొ, కాపురుషులవలన నిట్టికాఱియ వుట్టెన్ 130

క. కపటద్యూత మొనర్చిన, నృపుతియు దుర్యోధనాదినీచుల[1] వలఁ బొ
ఱి పడియెఁ గడుం బెక్కుడుముల, రిపుమర్దనవీర్య నిజగరిష్ఠుం డయ్యున్ 131

క. వినఁబడ రెచ్చోటను దా, వినుతమహీరాజ్యమహిమ విడిచి చనుట నే
మని వినియెదనో నీచే, ననుడు నతం డిట్లు లనియె నాతని తోడన్ 132

వ. వారలకు వగవ వలవదు విధివశంబున వచ్చినయాపదకు నోర్చి బోస దప్పక
కాయను భాంచాలియు నొక్కటఁ బంద్రెండేండ్లు వనంబున వసియించి పదు
మూఁ డగునేఁ డజ్ఞాతవాసంబు సలుప వలయుట నిట వచ్చి మనవీట [2]సహ్య
వన్ను లై యున్నవారు విసువము వారి నెఱింగించెద 133

క. కంకుఁడు ధర్మసుతుఁడు వల, లాంకుఁడు భీముండు గవలు హయశిక్షకగో
కింకరులు సెప్పఁ దొడఁగితి, నింకఁ గొలఁది వెట్టి నేల యే నర్జునుఁడన్. 134

తే. అధిపనందన మాలిని యనఁగఁ బరఁగు, కొంత ద్రౌపది దానికై కాఁచె సింహ
బలునిఁ దమ్ముల గంధర్వపతులు చంపె, రసఁగఁ జంపె మహోగ్రత ననిలసుతుఁడు

వ. అనిన విని భూమింజయుండు సంభ్రమాశ్చర్యసంశయంబులు మనంబున ముప్పిరి
గొనం దప్పక చూచి సవ్యసాచికి వెండియు నిట్లనియె 136

క. విరకీర్తిప్రియుఁ డగున, న్నరునకుఁ బది గలవు భవ్యనామములు మనో
హరముగ నవి సెప్పుమా యొం, డెఱయక యే నమ్మెదను బృహన్నల నిన్నున్

వ. అనుడు నతండు నస్మితాననుం డగుచు నర్జునుండు ఫల్గునుండు పార్థుండు కిరీటి
శ్వేతవాహనుండు బీభత్సుండు విజయుండు జిష్ణుండు సవ్యసాచి ధనంజయుండు
ననున నివి పదియును నాపేళ్లు నప్పుడు నుత్తరుండు పాండవమధ్యమున కిట్లనియె.

క. [3]ఏయే కతంబున నిట్టి, నామంబులు సంభవిల్లె నరునకు నవి చే
తోమోదంబుగఁ జెప్పుము, ఏమమిఁ దత్త్వంబు నిశ్చితమేనిన్. 139

వ. అనుటయు నట్ల చేయుదు నని యతం డిట్లనియె 140

ఆ. ధరణి యెల్ల గెలిచి తగ ధనంబులు గొని, యునికి నే ధనంజయుండ నైతి

1 గ నోటు (భా, బా) వఁడెం. 2 ...త్యాస(వ)న్న లై. 3 వి షేమిమికతంబుల నీ

నెఱకొని నేనై యనేకరిపులఁ బోరఁ జయంబు గొనుట విజయుఁ డండ్రు నన్ను. 141

తే. తెలుపుఁ గలుగువాహములు నా¹ తేర సమర
భూములం దెద్ద నియతిమైఁ బూన్కిఁ జేసి
శ్వేతవాహననామవిఖ్యాతి నాకు
సకలజనసమ్మతంబుగ సంభవించె 142

చ. రవి యుదయించునట్లు శిరంబున నాతలమీఁదఁ గాంతిమూ
ర్తి వెలుఁగు నింద్రుఁ డిచ్చినకిరీట మభేద్యమహోగ్రసుస్థిర
ద్యుతిపరిపూర్ణమై జనులు దానన నన్నుఁ గిరీటినామసం
స్తవవిశేషపాత్రముగ సమ్మతిఁ జేసిరి మాత్స్యనందనా 143

తే. రిపులకుఁ జూడ బీభత్సవిధము గలుగ, నట్టికార్యంబు ²సేఁతకు నెట్టిసమర
భంగులకు దొడఁగనని బీభత్స సేఁగ, దాన బీభత్సుఁ డనునభిధాన మయ్యె 144

క. ...నము నిరుగేలను, గాండీవము దివియు నేర్పు గలిగిన నందు
ద్దండ మగుసవ్యకరము ప్ర, చండతఁ బరఁగుదును సవ్యసాచి యనంగన్ 145

తే. యొకటి దుర్లభ మగువదాతవర్ణ, మూరఁ గలుగుట నర్జునుఁ డండ్రు నన్ను
ఫల్గునాహ్వయ ముత్తరఫల్గునీవి, శిష్టకాలసంజననతఁ జేసి కలిగె 146

క. అని మొదల నూఱికొని వ్రణ మేఁ, గనుఁగొన ధర్మజుని మేనఁ గావింపఁగ న
య్యనిమిషులుఁ జాల రెవ్వరుఁ, జెనకినఁ బరిమార్తుఁ గాన జిష్ణుఁడ నైతిన్ 147

క. కృష్ణ యనుపేర మదంబకుఁ, బ్రథితం బై యునికిఁ జేసి పార్థుఁడ నైతిన్
వృష్ణియుఁగఁ బలుకుదు నే యవి, తథ్యవచనుం డైనధర్మతనయునినుజుఁడన్ 148

వ. ఈపదిపేళ్లును నివి కారణంబులుగాఁ బ్రకాశంబు లయ్యె సకలసురనికరంబు లచ్చెరుపడినం బుండరీకాక్షసహాయుండ నై ఖాండవం బేర్చినప్పుడు మెచ్చి భద్రమూర్తు లైనరుద్రవిరించులు సన్నిధి సేసినం బెన్నిధి గన్న పేదచందంబున సంభ్రమించునాకుం గరుణించి కృష్ణుం డను నేకాదశనామంబును నప్రతిహతబాణంబు³లు నొసంగిరి వారలయనుమతి నింద్రాదు లయినవిబుధులును వివిధంబు లగుదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చిరి ప్రచండగీర్వాణులకు నోర్వరానియట్టివారి ...మదావగర్వితుల నివాతకవచు లనియెడుదైతేయుల మాతలిసారథికం బగు నైంద్రస్యందనం బెక్కి యొక్కరుండ మూఁడుకోట్ల నిర్జించితి దుర్జయు లగు హిరణ్యపురనివాసుల నఱువదివేవురు దేవారాతుల వారాశితీరంబునం బరిమార్చితి నప్పుడు ప్రీతుం డై గిరిభేది కిరీటం బొసంగె దేవసంఘంబు శంఖం బిచ్చె నది గతంబుగా నచ్చింపంబు దేవదత్తం బనం బరఁగె మఱియు నెయ్యెడల నెవ్వరు దొడరినం బొలివోనిబలిమికలిమి వెలుంగుదు గాంధారీ

1 తేరు. నియతమైఁ 2 సేఁత కే నట్లు సమర... బీభత్సుఁ జేయ 3 లక్షయతూణీరంబు బొసంగిరి... నద్భుతహర్షలజ్జలు.

నందనుండు గంధర్వరాజుచేతం బట్టువడినయప్పుడు పదునాలుగువేల గంధర్వుల జయించి యతని విడిపించితి నీ వోడక మీఁకూడినకురుబలంబుల గెలిచి కర్ణగాంగేయకృపద్రోణద్రౌణిదుర్యోధనుల నసంగంబునఁ జూడఁ నడుపులం గ్రమ్మఱించెద నని పల్కుచుండఁగా నప్పలుకు విని యుత్తరుండు చిత్తంబున నద్భుతహర్షంబులు వొదువ మ్రొక్కను విగ్రహంబు సర్వాంగసంగతోర్వీతలం బగు దండప్రణామం బాచరించి చేతులు మొగిచి నిలిచి యిట్లనియె 149

ఉత్తరుఁడు బృహన్నల నర్జునుఁగా నెఱుంగుట.

ఉ. బాహుసమగ్రశత్రునివభంజనశౌర్య సమస్తలోకచే
తోహరమూర్తి నీ విటులు దోఁచుట నాకుఁ బ్రసన్నవిస్ఫుర
ద్దేహముతో లోకభాగ్యమయదేవత సన్నిధిసేఁత గాదె స
మ్మోహము వాసె చిత్తము ప్రమోద[1]పరత్వముఁ బొంది పొంగెడున్ 150
క. నిన్నెఱుఁగక యే నేమే, నన్నపలుకు లెల్ల మఱచి యాశ్రితరక్షా
సన్నద్ధభావ మేర్పడ, నన్నుం గృపఁ జూడవే సనాథుఁడ నగుదున్ 151
క. [3]అన వినుచుఁ జేర డిగి గ్రక్కునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చె విరటుకొడుకును గుంతీ
తనయుఁడు సమ్మదమునఁ దన, కనుఁగవఁ గడు నశ్రువారి గ్రాలుకొనంగన్ 152
వ. ఇట్లు సమాలింగితుం డై 153
చ. మనము కలంక దేఱె రిపుమర్దనవిక్రము యొక్కఁ దేరు నీ
ఘనభుజశక్తిప్రాపున నఖండితశౌర్యమహోన్నతుండ నై
యనిమొన సారథిత్వముమహత్త్వము వైరులు మెచ్చఁ జూపెదన్
ననుఁ బనిగొమ్ము లెమ్ము కురునాథు [4]సదల్పు మసల్పు గోవులన్ 154
క. మనమునఁ గోరుదు నే నర్జునునకు సమరమున రథ్యచోదకభావం
బున బనిసేయ వలయు నని, యనిశము విధికరుణ నాకు నది సిద్ధించెన్ 155
వ. అని పలుకున్న యుత్తరు నత్యాదరంబునం జూచి సవ్యసాచి యతని కిట్లనియె 156
మ. ప్రియ మంతయు నాకుఁ జేసితివి మదీప్సితి [5]ప్రమోదోద్వేగసం
శయముల్ సేఁగఁగ నీవు నీ ఘనరథాకల్పనాప్రౌఢిని
శ్చయసంపాదిని నాదుదృష్టి నిను నశ్వవ్రాతముం జోఁకఁ గా
లియుం గానను దృఢీకరింపు రిపుదోర్లీలాపమ్లానమున్ 157
వ. అనిన విని భూమింజయుండు సవినయంబుగా నిట్లనియె 158
క. నిను నర్జునుండ వని యెఱింగినయంతన పాసె నెల్లకల్మషములు నీ
తను వేల షండభావం, బునఁ బొందెనొ యెఱుఁగ వలయుఁ బుంస్త్వాభరణా

---

1 రసంబున. 2 లోక యమ్మెయి, యీ నమ్మెయి సనాథ ననైతిఁ. 3 అసిన విని తేరు ...కనుఁగవపై నశ్రువార, కనుఁగొనఁ బ్రమదాశ్రువారి. 4 జరల్పు మరల్పు. 5 భ్రమోద్వేగ ...ద్ధృఢీకరింతు.

చ. అనఘ మహేంద్ర - తనుజ సహస్రజపంబున బ్రహ్మచర్యవ
ర్తనమున పూర్వజన్మవిహితం బగురూపముఁ దాల్చి యేకప
ద్యమున దిశాపాలనీయ మగునట్టి వ్రతంబు సమాప్తిఁ బొందఁ జ
ల్పినశరంబు లక్షలగు నదితరం బయి తోఁచె నిమ్మెయిన్. 160

వ. అదియును నిజ మిప్పు డే యనిపఁ బ్రమోదమానమానసుం డయి మత్స్య
పతిసూనుండు పాండుసూనున కిట్లనియె 161

ఆ. ఇట్లు దెలియఁ జెప్పు మెల్ల నాకెప్ప దయ, పెంపుతోడిమూర్తి పేర్మిఁ గాదె
యింక సురల కైన శంకింతునే భవ, ద్బాహువప్రగుప్తి [1]బలుపు గలుగ 162

వ. నాకుం బని యెయ్యది యనుపు మనిన నతండును గాండీవంబును గాంచనపుం
ఖంబు లగు [2]బాణంబులుగలతూణీరయుగళంబును మదీయతనుత్రాణకృపాణం
బులును బుచ్చికొని తక్కినవాని నెప్పటిచందంబున కట్టి పెట్టి రమ్మని నియోగించిన
నాతండు నట్ల చేయుటయు నమ్మహాత్ముండు నియతాత్ముం డయి యధిదేవత
లకుం బ్రణమిల్లి భక్తితోడ దివ్యకోదండాదు లగుసాధనంబులు గైకొని సవి
శేషస్ఫూర్తియగుమూర్తి నత్యంతదర్శనీయత్వంబు నొంది 163

క. బలరిపుఁ డిచ్చినకుండలములు నుష్ణీషంబుఁ జిత్తమున భక్తిమెయిం
దలఁప నవి వచ్చె నెంద్రుక, [3]లలవడఁగాఁ బూచి ముడిచె నమర దృఢముగన్.

క. తలచుట్టు [4]చుట్టెఁ గుండలములు వెట్టెను ద్రిండు గాఢముగఁ గట్టెఁ గరం
బుల వలయంబులు గనుఁగొని, యెలన వ్వాలయంగ నెక్కె నేర్తైఱ రథమున్

వ. అట్టియెడ వరదానమహానుభావంబునం జేసి 166

క. పెట్టక కట్టక మౌళిం, బుట్టినక్రియ దీధితులు నభోభాగంబుల్
ముట్టి వెలుంగఁగ నింద్రుని,పట్టి కిరీటంబు వొలిచెఁ బ్రస్ఫురితం బై 167

వ. ఇవ్విధంబున సన్నద్ధుం డై యతిరథశ్రేష్ఠుండు రథం బెక్కి యం దాయుధం
బులు పదిలంబుగా నిడి తనుత్రాణశిరస్త్రాణంబులు దాల్చి కవచోపలం బూని
గాండీవంబుఁ బుచ్చికొని యెక్కువెట్టి ముష్టి నలవరించి గుణధ్వని సేసిన 168

తే. పక్షిమృగజాతు లెల్లను బ్రమసి యిట్టు,నట్టుఁ గలగొనఁ జెదరె వృక్షాళి యదరెఁ
గురుబలంబును బెదరె నంబరము దిశలు,బూరటిల్లంగఁ[5]దోడఁగెఁ దదారవమున

వ. తదనంతరంబ యగ్నిదేవుం దలంచిన నతండును దనవరంబున మున్న కలిగి
విశ్వకర్మనిర్మితంబును మాయామయంబును వానరాకారంబును నగుమహో
గ్రకేతనంబును దదాశ్రితంబు లైనవికృతాఖిలనానావిధభూతంబులఁ బుత్తెంచిన
నుదాత్తచిత్తుం డయి యుత్తరుసింహ[6]పతాకశమీవృక్షంబునం బెట్టించి నిజ
ధ్వజంబు రథంబునం గట్టించి దివ్యంబు గావున దేవదత్తంబు చిత్రజ్ఞత్వంబున

1 బలము 2 బాణంబులతూణీర , బాణంబులపొదియుఁ దూణీర 3 లలవడఁ బూచి ముడి
వెట్టె. 4 చుట్టి ..గట్టి. 5 జెలఁగెఁ, 6 పతాకంబు.

సన్నిభ సేసిన సవినయంబుగాఁ గైకొనియె నక్కుమారుండును హాయుతం బై
నాఁగ లెక్కి పగ్గంబు లమర్చికొని యగ్గలికతోడం దురంగంబులయంగింబులు
దోఁపయుచు వానిజవసత్త్వంబులు వేఱు వేఱ వర్ణించిన 170

అర్జునుఁ డుత్తరసారథికం బైనరథం బెక్కి దేవదత్తంబు పూరించుట.

శా. పడ వగుదెంచె జమ్మికిఁ బ్రదక్షిణవృత్తిగఁ దేరు వోవ ని
మ్మై గెలుగంగఁ బోయెఁ బసు లిప్పుడ కూడుద మన్న నాతఁడుర్
నపఁ దోడంగుడుర్ మునుముర్ రణకౌతుక ముల్లసిల్లఁగాఁ
బిడుగులపిండు బిట్టులియ [1]పెల్లునఁ బార్థుఁడు శంఖ మొత్తినన్. 171

మ. కలఁగెం దోయధిసప్తకంబు గిరివర్గం బెల్ల నూటాడె సం
చలతం బొందె వసుంధరావలయ మాశాచక్ర మల్లాడెఁ గొం
దల మందెంద్రిదశేంద్రుపట్టణము పాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె నా
కుల మయ్యెన్ గ్రహతారకాకులము సంక్షోభించె నవ్వేళయున్ 172

తే. అపుడు నిశ్చేష్టితంబు లై హయము లవనిఁ, జాఁపకట్టుగఁ బడియె మత్స్యక్షితీశ
నందనుండును నొగలపై మ్రందినట్లు, [3]మ్రొగ్గతిలఁ జాఁగి బలితంపుమూర్ఛఁ బొందె.

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు దురగంబుల వాగెలు వట్టి యెత్తి త
త్తనువులు నూల్కొనన్ నివిరి తత్పరతం దగ మత్స్యభూమిభృ
త్తనయుని నూఁది పట్టి వికృతం బగురూపము చక్కఁజేసి నె
మ్మన మొకభంగిఁ దేర్చి గరి[4]మంబుగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యిట్లనున్ 174

తే. శంఖభేరీరవంబులు సామజముల, బృంహితంబులు వింతలే పృథులసైన్య
[?]రినయోదాత్తు లగునరపాలసుతుల, కెలమిఁ బొందుము దీనికి నింత యేల

చ. అపుడు మత్స్యరాజసుతుఁ డాతని కిట్లనుఁ దొల్లి శంఖని
స్వనములు విందు భేరులరవంబులు విందుఁ గరీంద్రబృంహిత
ధ్వనులును విందు నద్భుతవిధంబుగ నిట్లవి యెల్లఁ జిత్తమో
హన మొనరింపఁ జాలునె మహానినదం బిది యోర్వ వచ్చునే. 176

చ. చెప్ప లవి సేర్ దిశల్ దిరిగెఁ జిత్తము నీ వయి పోయె నాకు నీ
వనమున నిమ్మహోగ్రకపిరాజపతాకయుఁ జూడ్కిఁ జీకటుల్
గవియఁగఁ గ్రాలెడున్ భవదఖండితతేజము పర్వ యాత్మకున్
వివశతఁ జేయుచున్న యది విహ్వలభావము మాన నేర్చునే 177

క. అన విని నగుమాటల నా, తనిఁ గొంకలపాటు పాండుతనయుండు క్రమం
బున డిందుపఱిచి యరదము, సనఁగా నెఱిఁ గించి పట్టె శంఖము మఱియున్.

వ. ఇట్లు లంగున నయ్యుత్తరకుమారు ధీరుం గావించికొని పాండవవీరుండు రథనేమి
నిస్వనజ్యానాదమేదురం బగుశంఖారవంబు సెలంగ నడచునప్పయంబున

1 బెట్టుగ. 2 గణము. 3 మ్రొగ్గడిలఁ. 4 మంబున.

నాచార్యుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె 179

సీ. శ్రవణపుటంబులు వ్రయ్యంగఁ దాఁకి సంక్షోభంబు [1]గావించె గుణమువ్రేఁత
బ్రహ్మాండకాండంబు వగిలించి నూతనిశ్చైతన్య మొనరించె శంఖరవము
గగనభాగం బెల్లఁ గప్పి క్రాలుచు వేగ పడరించె నుగ్రంపుఁబడగపఱపు
ఱలువెట్టుగొని చూడ్కి నతివేగ వెలిఁగి పరిభ్రాంతి సేసెఁ గిరీటకాంతి

తే. తెల్లమిది గాండివంబును దేవదత్త, మును గపిధ్వజమును వాసవునివరమునఁ
గన్నమకుటంబు నగు వేఱ కొన్నియైన, నుజ్జ్వలాద్భుతభంగులై యున్నె యిట్లు.

ఉ. అచ్చెరు వైనవిక్రమమునగ్గలికన్ సమరంబు గోరి యీ
వచ్చుచు నున్నవాఁడు బలవద్రిపుభీషణబాహుఁ డైనవి
వ్వచ్చుఁడ యింక నిన్నక వివాదము సేసినఁ బోవ దియ్యెడం
బొచ్చెము లేనిబల్మిగలఁ బోరి కమర్పుము దర్ప మేర్పడన్ 181

వ. అని కృపాశ్వత్థామాదియోధ[3]ముఖ్యుల నవలోకించి 182

క. మనమొనల దుర్నిమిత్తము, లనేకములు పుట్టెఁ దోఁచెఁగె నట్లగుట జయం
బనుమానం బొకకార్యము, వినుఁడా మీ కెల్లఁ జూడ వెర వగు నేనిన్. 183

ఉ. ముందర రాజుఁ బుచ్చి జలముల్ గలయంబడి గోవ్రజంబులన్
వందడివెట్ట కుండఁ బిఱుఁదన్ నడపింపఁగఁ బంచి గట్టిమై
నందఱు నింతకున్ వెనుకనై మొన లేర్చి చనంగ నెప్డు సం
క్రందనసూతి డగ్గఱియెఁ గయ్యము సేయుట కప్పు డిమ్మగున్ 184

వ. అనిన విని సుయోధనుండు భీష్మ కృప కర్ణ వికర్ణుల దెసం గనుంగొని [4]మున్న
నుం జెప్పితిని కాదె జూదంబునం బరాజయం బొంది పాండునందనులు పం
డ్రెండువత్సరంబులు వనంబున వసియింపను బదుమూఁడగు నేఁడు జనపదంబున
మనమెఱుంగకుండఁ జరియింపనుం బూని కాదె భూమి వెలువడిరి యీపదు
మూఁడవయేఁటి కొలంత గలుగం బార్థుండు దన్నెఱింగించికొనియె నేని
నెప్పటియట్ల వనవాసంబునకుం జనవలయు [5]నిది మనము మోహంబునం
గానమి నొండె వారు లోభంబున వచ్చుట నొండె నగుం గావున నెక్కువ
దక్కువలు నిరూపించి భీష్ములు దీని నిశ్చయింప సమర్థులు రిత్తయుత్తరుండ కాక
గాండీవియు నగుట మనకార్యంబు సఫలంబు సుశర్మ నక్కడ గోవులం బట్టం
బనిచి యిక్కడ మనమును బట్టుట మత్స్యనగరంబునం గౌంతేయు లున్నవా
రని శంకించి వారలు గూయివచ్చినం గనుటకుం గాదె యిట్లు నిశ్చయించి
చేసినపనికి నిప్పుడు విచారం బేల యని పలికి వెండియు ని ట్లనియె 185

ఉ. అర్జునుఁ డైన నేమి సుర లైనను నే మగు విద్విష[6]చ్ఛిదో

---

1 నొందించె ..దిగ్భ్రాంతి సేసెఁ గిరీటకాంతిసొంపు 2 రోష 3 వీరుల. 4 మున్న చెప్పితిం గాదె 5 నది...గానమి యొండె వచ్చుట యొండెఁ గావలయుం గావున ..గాండీవియుం వచ్చుట. 6 చ్ఛిరో.

పార్జిత మైనగోగణముఁ బట్టితి మెవ్వరు వచ్చి రేని వి
స్ఫూర్జితబాహుసంపదలు సూపుద మొండొరు మీఱి నిర్మలో
తూర్జితకీర్తికారణరణోద్ధతి వెల్వెలఁ బాఱ నేటికిన్ 186

చ [1]మనసుల నూలుకొల్పి యనుమానము లెల్లను బాపి యేచి వా
హనములు నాయుధంబులును నాయిత మయ్యెడుభంగిఁ జేయుచున్
మొనలకు హెచ్చుగా మనము మున్న గడంగినఁ గాక శత్రులం
గనుఁగొని యిట్టు లొండొరుల మొగంబులు సూచుచు నున్నఁ బోవునే 187

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపించుట.

ఆ. హయల హేషితములు ననుకూలవాయుసంచారములును మనకుజయము కలిమిఁ
దెలుపు చున్నయవి యుధిష్ఠిరానుజుఁ డొక్కఁడ, డీబలంబు గెలువ నెట్లు నేర్చు

క ఎవ్వరు వినినను దీనికి, నవ్వుదు రని యెఱుఁగఁ డకట నాయెదు రెదురన్
విప్పుచ్చుఁ జూపి సేనలు, గ్రొవ్వఱఁ బలుకులు లిట్టు ద్రోణుఁడు వలికెన్ 189

తే రోష మొండెను రాజ్యాభిలాష మొండెఁ, గాక యీతనిరాకకుఁ గారణంబు
[2]పెఱయెఱుంగమ యెదిరిని బెద్దఁ జేసి, పూని వందివిధంబునఁ బొగడ నేల 190

వ [3]ఆచార్యు లైనవారలు కార్యంబు దప్పులం గనియెడువారు గాన కయ్యంబు తెఱంగు వారల నడుగ వలవదు బుద్ధిమంతు లింతకడనుండి భోజనావసరంబుల నాయుధశ్రమసమయంబుల నీతిశాస్త్రగోష్ఠీకాలంబుల నుచితాలాపంబులు పలుకుదురుగాని పోట్లాడెడువారుగారు వారిం గలనం గలసి నిలువ నీక సిఱిందిచెర నిలిపిన మనకు వారు విజయంబు గోరుచుండుట లెస్స యనిన విని యశ్వత్థామ యతని కిట్లనియె 191

ఉ కావలివారిఁ దోలి యొసఁగంబున గోవులఁ [4]బట్టికొంటి నం
చివెడమాట లేల ధరణీశ్వర యింతకు మున్న నీకికిం
[5]బావవు శత్రునే పుడిసి పోయెడువాఁడవు గావు నీవు నై
న్యావలి యైనఁ జేప్పఁడక యాతల కేఁగుట లేదు నేనియున్ 192

క. సమరమున గెల్చి యొరురాజ్యము గొనియును సుజనుఁ డిట్టు [6]లాడఁడు సిరి జూ
దమునఁ గొని రజ్జు లేటికి, సమయం బరుదెంచెఁ దొంటిచందము గలదే 193

ఉ పాండవవీరులం గలన బాహుబలంబున నోర్చియే సము
ద్దండత నివు దోర్ల్ల ద్రుపదక్షితిపాత్మజఁ గొల్వుకోనికిం
దెం డని పుచ్చి తద్ధనముఁ దెచ్చుట సౌబలునీతి గాదె యా

---

1 మనసుల ..నుబ్బగా మనము ..నుండఁబోలునే. 2 బిర పెఱుఁగమి 3 ఆచార్యులు దప్పులఁ గార్యంబు తెఱంగుఁ గనియెదు ..కయ్యం బిచ్చుతెఱంగు...విజయంబు (గోరుచుండు రది; గోరుట; గోరుదు రది) లెస్స. 4 దెచ్చికొంటి. 5 బో నవి...బాల్పడక యాతల (కేదుట) లేదయేనియున్. 6 లాడునె.

తండ్రి మరల్పఁగాక సముదగ్రత వచ్చువిరోధి నిప్పుడున్ 194

వ. అట్లుంగ నవమానింపంబడిన[1]వాఁడు గావున ధార్తరాష్ట్రకులధూమకేతు వగు కపికేతనుండు దోఁచె నీకు దుర్మదంబున ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపింప వచ్చునంతియ కాక దేవదానవుల కయినను దుర్జయుం డగునర్జునునకుం దలసూప వచ్చునే నయవిక్రమంబుల నతిలోకుం డగునతని నెవ్వరి కేనియుం బొగడ వలయు ననినం బుత్రనిర్విశేషుం డగునిజప్రియశిష్యుని నగ్గించుట గురునకుం గొఱంతయె యింక సిగ్గుమాలి రణంబు సేసెనేనియు ద్రోణుండ సేయుం గాని యే నిట్టిదాని కోర్వ నదియునుంగాక. 195

క. ప్రళయాంతకుండు బడబా, నలమును మృత్యువును నెదిరినం గొఱఁతవడక్
నిలిపినను నిలుపు మార్కొని, చెలఁగిననరుశరము [2]లనవశేషము సేయున్ 196

ఆ. కుటిలబుద్ధు లిచటఁ గొనవు నెట్లన ఘన, దోర్బలంబు మెఱసి తొడరవలయు
నతఁడు గాండివమున నడ్డనాళులు వైవఁ, [3]దురుల నంపవాన గురియుఁ గాని

క. విను మట్టులు గా కున్నం, దనగోవుల వెనుక మత్స్యధరణీశుఁడు వ
చ్చిన [4]మార్కొందుము నరుఁడేఁ, పునముట్టిన నతనిపొంతఁ బోదుమె యధిపా.

వ. అనిన విని రాధేయుండు సక్రోధుం డై యోధవీరలోకంబు నాలోకించి 199

చ. వడిగొని గోగణంబుఁ బొదువం బఱతెంచితి రెల్లవారు ము
న్నొడఁబడి పాండునందనులయున్నెడ యిమ్మెయిఁ గాన వేఁడి యి
ప్పుడు నరుఁ గాంచి మీ రతనిపోటు నుతించుచు భీతి నిట్లు [5]వా
విడిచి యనేకభంగిఁ బృథివీపతి వీఱేఁడిఁ జేయు టొప్పునే 200

చ. వెఱచితిరేని నిల్వుఁ డొకవీరున కొక్కఁడ చాలుఁ గాక యొం
డెఱు వలయుం గపిధ్వజము దవ్వుల వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచి వైచెదం
బఱపెదఁ దత్పిశాచముల భగ్నము సేసెదఁ దేరు సారథిన్
నెఱఁకులు నొంచెదం బొదులు నించెద నర్జునుగాత్ర[6]శాలలోన్. 201

శా. జ్యాఘోషం బతిభీషణం బయి దిశాచక్రంబు నిండన్ శర
వ్యాఘాతంబున శాత్రవుండు వికలస్వాంతుండు గా నారద
శ్లాఘాపాత్రము నై యనర్గళభుజాసంరంభతన్ రౌద్రరే
ఖాఘోరాకృతి యేన [7]చూపెద నశంకం జూడుఁడి యేర్పడన్. 202

క. క్రోధజ్వాలలు నిగుడ వి, రోధిబలేంధనముఁ బొదువుక్రూరతమై దు
స్సాధ మగునర్జునాగ్నిని, సాధించెద [8]నేన పూని శరవర్షమునన్. 203

వ. పాండవమధ్యముండు పదుమూఁడువత్సరంబులు పూఁచి పట్టి కయ్యంబునకు వచ్చె నతనిలావును బీరంబును లోకంబునకు నెక్కి యున్నయవి యేనును గురు

---

1 వాఁ డగుటం జేసి ధార్త...కపికేతువు. 2 నిరవశేషము. 3 దరుల. 4 మార్కొందము. 5 వో విడిచి...జేయఁ బాడియే. 6 శాలలన్. 7 చూపెదను జక్కఁగం. 8 నేన యనిని.

సేనయందు శక్తిశౌర్యంబులు గలవాఁడనపోలె వర్తించెదం గావున నే మిరువు
రము నొండొరులకు బాహుబలవిలాసంబును విక్రమక్రీడాకౌశలంబును బ్రక
టించుట యుచితంబు గాదె యని వెండియు ని ట్లనియె 204

సీ. అనుదినంబును నంత కంతకుఁ [1]బెరిఁగెడియధిపతిమన్ననయప్పు దీర్ప
నర్జును నోర్చెద ననిలోన నే నని యతనితోఁ బలికినప్రతిన నెఱపఁ
గర్ణార్జునులయందు ఘనుఁ డెవ్వఁడగునొక్కొ యనుజనంబులసందియంబు మాన్ప
జమదగ్నిసుతుకృపాశ్రయమునఁ బడసినవిలువిద్య గలరూపు వెలయఁ జేయఁ

ఆ. గనుట నేఁడు పుణ్యదిన మయ్యె నాకు మీ, కెల్లఁ బోరు సూడ నిష్టమేనిఁ
జూడుఁ డట్లుగాక వేడుక లేదేని, సంతసమునఁ బసులజాడఁ బొండు. 205

వ. అనిన నమ్మాటలు విని కృపాచార్యుం డతని కి ట్లనియె 206

ఆ. కయ్యమునకు నెపుడుఁ గాలుద్రవ్వుదు కార్య,గతికిఁ జొరవు నీతియుతులు సమర
మథమసాధనముగ నాడుదు రర్థసం, సిద్ధిఁ బొందు తెఱఁగు సేయునెడల. 207

క. అగు దేశకాలబలయుత, ముగఁ జేసినపోర నర్థములు మోఱకు లై
తెగఁబాఱి తమ్ము నెదిరిని, వగవక తొడరుటలఁ గీడు [2]వర్తిల్లుఁ దుదిన్ 208

వ. అక్కిరీటి యొక్కరుండ కాఁడె యని తలంతుమేని 209

సీ. శక్రాదిసురలతో సంగ్రామ మొనరించి ఖాండవం బేర్చె నొక్కరుఁడ కాఁడె
యాదవబలమెల్ల [3]నాఁగఁ ద్రోచి సుభద్రఁ గడిమిమైఁ దెచ్చె నొక్కరుఁడ కాఁడె
దిగ్విజయంబునఁ దేజంబు సేసె నిక్కురువంశమునకు నొక్కరుఁడ కాఁడె
బలముతో గంధర్వపతి నోర్చి విడిపించెఁ గౌరవేశ్వరుని నొక్కరుఁడె కాఁడె

ఆ. యని నివాతకవచు లనుదానవుల నాతఁ, డొక్కరుండ కాఁడె యుక్కు మడఁచె
నమరులకు నజేయు లగుకాలకేయుల, నొక్కరుండ కాఁడె యొడిచెఁ గర్ణ.

క. భూవరు లెల్లను నొక్కట, ద్రోవదికై తొడరి యతనితోఁ బెనఁగి కడుం
జేవ సెడి పోవు నప్పుడు, నీవచ్చుటఁ గలవొ లేవొ నిక్కము చెపుమా. 211

శా. కుంతీనందను లొక్కఁ డొక్కఁడ రిపుక్షోభంబు సంధిల్ల దు
ర్దాంతస్వైరపరాక్రమంబులు మహోత్సాహంబునం జేసి ర
త్యంతోదగ్రతఁ బెల్కొ దీవిచట బాహాశక్తి యుష్మేదినీ
కాంతుం డియ్యకొనంగఁ [4]బూనితి వృథాగర్వంబు నీ కేటికిన్ 212

తే. ఏచి మున్నీరు సేయీఁత నీఁద నగ్ని, నుఱుక వాసుకికోఱలు వెఱుకఁ గడఁగి
నట్లు గాదె రాధేయ నీ యర్జునునకుఁ, బోర నెక్కటి మార్కొనఁబూను టరయ.

క. బలుగాలిఁ బర్వుదావా, నల మొక్కరుఁ డార్పఁ బోయినను దీఱునె నీ
చల ముడుగు సాహసమునం, గలదే మే లెట్లు నధిపుఁ గావఁగ వలదే. 214

---

1 పెక్కుడు నధి...మీ, కేల పోరు. 2 వాటిల్లుఁ. 3 నాఁగి త్రోచి...యుక్కుమడిచె
4 యొప్పుము, జూపితి, జెప్పితి

తే. కుపివిషండును భీష్ముండు గురుఁడు గురుతనూభవుండును నీవు నేనును గడంగి
కూడుకొని తాఁకుదముగాక క్రీడిలోఁడ, నొంటిమార్కొనవశమె ముక్కంటికైన

కర్ణుఁడు కృపాచార్యు నధిక్షేపించి పలుకుట

క. అని పలికిన సంరంభంబున రవిసుతుఁ డిట్టు లను రిపులయెడఁ జిత్తం
బున నీవు ప్రియము గలుగుటఁ, గని కని నినుఁ ద్రోఁడు పిలువఁగా బతి జేలే.

క. ఏలినవానిధనంబులు, బాలురు బంధువులుఁ దార బ్రదికినదినముల్
[1]వేలారిచి తిండ్రాతని, మోలము గని పిదప భీతి నొందుఁగుదు రాజన్ 217

క. జన్నములు సేయునెడఁ బ, క్వాన్నంబులు గుడుచు [2]చుండు మధిపతి నిన్నుఁ
జన్నియ విడిచె రణముతఱి, మిన్నక కినువడకి పొమ్ము మీగృహమునకున్ 218

తే. ఏను విల్లందుకొనిన నీరేడుభువన, ములును వడవడ వడఁకు నాయలఘుబాహు
బలముఁ దలఁపక పలికితి పార్థుఁ డనఁగ, నెంతవాఁ డొక్కరథికున కింత యేల.

వ. అనియె నిత్తెఱంగున నందఱుఁ బలుకుపలుకు లెల్ల వినుచు గాంగేయుండు కౌరవేశ్వరు నుద్దేశించి ధర్మార్థసంగతంబును సువిహితంబుగా నిట్లను ద్రోణాచార్యుండు నీతిపథంబునం బలికె నాచార్యతనయువచనంబు లుచితంబులు కృపాచార్యుం డాడినచందంబును దెఱంగు వడియున్నయది మన్నన గలమానిసి యగుట సంగరాజునకు సంగరపాటవంబు మాటలు దగుంగాక మాన్యుల నధిక్షేపించి కరింప నగునే యని వెండియు. 220

ఆ. నేల ప్రాద్దెఱింగి చాలుమానిసి రణో, ద్యమ [3]మొనర్చి కాక తగినవారి
చెవికిఁ జేఁదు గాఁగ నవమానవాక్యంబు, లుడుగ కిట్లు పలుకు టొప్పునెట్లు.

క. బీరము లావును [4]మిగులఁగ, వైరులు దఱి యైనఁ దొడర వచ్చినచోటన్
దూరమున వెరవు తోడివి, చారము గలుగు టిది దగదె సద్బుధులకున్ 222

ఆ. అరులగుణము లైన నగ్గింతు రెప్పుడుఁ, [5]గలయ బెరసినపుడు గలితనంబు
మెఱయుదురు మహాత్ము లెఱుఁగఁడు తుదిమొద, లెట్టివారి నితఁడు బెట్టు పలుకు

వ. ఆచార్యులైనవారలు పూజావాక్యంబుల కర్హులుగాక గర్హించుటకు విషయం బె యనుచుఁ గృపాశ్వత్థామలకరంబులకు నిజపాణిపుటంబులు సాఁచి యిట్లనుఁ బని సాలినంత గలదు వివ్వచ్చుండు వచ్చుచున్నవాఁడు విరోధంబునకు సమయంబుగాదు మన మందఱముం గూడికొని కయ్యంబు సేయుదము బలవద్వ్యసనంబునందు భేదంబు గలుగుట తొప్పు దని బుధులు సెప్పుదురు వేదంబు లొక్కవలనను ధనుర్వేదం బొక్కవలనను గలమీయట్టిమహానుభావు లెందునుం గలరె కురుబలంబున [6]కొకటివుట్టినం బ్రసిద్ధులరు గావున నది మీతలననిలుచునట్లుగుఱుటం జేసి

క. క్షమియింప వలయు నొకఁ డెఱుఁ, గమి నేమె సన్న సంతఁ గటకటఁబడి భూ

---

1 వేలనుకొని ..; మే లరసి తిందు రాతని. 2 చుండ నధిపతి...కినుక వడక చను. 3 మొనర్చుఁగాక. 4 గలిగెడు, వైరులు పో టొడ్డి తోడర...సద్భటులకున్. 5 గలన. 6 కొకకీడు.

రమణుని కార్యస్థితి చి, త్తములం దెడ సేయునట్టి తెరమే [1]మీరల్. 225
వ. అనిన విని వారలి ట్లనిరి. 226
క. క్షమియింప నెవ్వరము భూ, రమణుని కార్యమున కెవ్వరము ద్రోణులచి
త్తము శాంతిపొందఁ జేయుట, మముఁ దెలఁచుట యిట్టు లేలమాకొలఁదులకున్
వ. అనిన విని గాంగేయకర్ణులం [2]గార్చికొని కురుపతి గురునిం బ్రార్థించి యశ్వ
త్థామను వేఁడికొని కృపాచార్యులం దేర్చి సంభ్రమ్నుం డయి యోధవీరులం
గలయం గనుంగొని ద్రోణాచార్యుం డి ట్లనియె 228
తే. అలుక భీష్ముని[2]బలుకులయపుడ పోయె, మీఁది కార్యంబు నడపుఁడు మీర లింక
మోహసాహసములఁ గురుముఖ్యు దెసకుఁ, గీడు రాకుండఁ దగఁ బరికింపవలయు.
క. వాసవనందనుఁ డెంతయు, గాసిలి యున్నాఁడు మనలఁ గని యించుకయుం
దా సైరణ సేయఁడు గను, మోసము లే కొక్కమొగిన [3]మొనరఁగవలయున్
వ. అప్పుడు కురుపతి సమయకాలవిషయంబుగా నాడినమాటయుం గలదు దాని
నిరూపించి యున్నవారము గాంగేయుండు సెప్ప నర్హుఁ డనిన నతండు దుర్యో
ధనున కి ట్లనియె 231

భీష్ముఁడు ధర్మజునజ్ఞాతవాసవత్సరవ్యాప్తి నిష్కర్షించుట

సీ. రెండవయేఁట నొక్కండధమాస మి ట్లొక్కొకయన్నెల లెల్లఁ గూర్చి
కొనఁ బదుమూఁడు హాయనములు దప్పక నిన్నటితోడన నిండె నంత
యెఱిఁగియ తమప్రతిజ్ఞ యెల్లను దీర్చితి మని పోడసూపె నర్జునుఁడు నేఁడు
పాండుపుత్త్రులు ధర్మపరులు ధర్మాత్మజుం డేరి కథప్రాత వారు ధర్మ
తే. పథము దప్పుదురే యన్నిపాటు లట్లు, పడినవారలు దలఁచియుఁ బాఱ నేర్తు
రెట్లు దమకించి నీతివిహీనవృత్తిఁ, దమకు నొకకీడు వచ్చువిధంబు గాఁగ. 232
ఉ. అట్టిద ర్ధైన నాఁడ తెఱియంబడి మూర్ఖతనంబు సేయరే
నెట్టన ధర్మపాశముల నిచ్చిరి కాలము వేచి యుండి రిం
కెట్టును వారు గొంత తనయే ద్దెఱ సూపక మాన నేర్తురే
యిట్టిఁగ వచ్చి రేని మనముం దగ నొత్తము గాక దానికిన్ 233
ఉ. వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డవశ్యము గెల్తు మనంగ రాదు రా
లచ్చికి నైన పెనంగినబలంబులు రెండును గెల్వ నేర్చునే
హెచ్చుఁ గుందుం దగుం దొడరు టెల్లవిధంబుల [4]గోర్చు టట్లు గా
కిచ్చఁ దలంచి యొక్కమొగి నిత్తఱిఁ బొం దగు చేఁతయుం దగున్ 234
వ. అనిన విని కురుపతి దరహాసితవదనుం డగుచు ని ట్లనియె. 235
ఆ. మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకు, నెట్లు పొందు [5]గలుగు నేను రాజ్య
భాగ మీను సమరభంగిక విక్రమ, నిరతిఁ బూను టిదియ నిశ్చయంబు. 236

1 మీరల్. 2 పలికినయపుడ. 3 మూఁకఁగ వలయున్. 4 గోర్చుఁ దట్లుగా. 5 పొసఁగు.

వ. అనిన నయ్యిరువురవచనంబు లాకర్ణించి గురుం డిట్లనుఁ గార్యగతియును గయ్యంబు భంగియు భూపతికంటె మిగులం గనియెడువారు లేరయినను నా యెఱింగినయంత నొక్కతెఱంగు సెప్పెద నీబలంబున నాలవపాలు గొని మహీపాలుండు సత్వరంబుగా ముందర బోవ వలయు నంతియసేన తదనంతరంబ కడుపులం బొదివికొని చన వలయుఁ జక్కటిసగంబుతో మనము నిలిచి మోహరించి యల్లనల్ల నరుగ వలయుఁ గవ్వడి యెయ్యెడం గవిసె నయ్యెడన తలపడ వలయు నిట్లైన మానవేశ్వరుండు సురక్షితంబుగా సందడిం బడక నడచు గోవులు [1]నిన్నెలం గడచు మనమును ధనంజయునకుం జాలినయప్పుడ యట దోడుపడ నెవ్వరు గలిగినను వారికిం జాలి నిలుత మనిన విని సురనదీసూనుండు దాని కియ్యకొని రాజన్యునకు సైన్యంబు బంచి యిచ్చి పుచ్చి పసులకుం దోడగు భాగంబునుం బంచి యున్నంత నట్టు చతురంగంబుల నియతి సేసికొని యాచార్యుండు నడుమను గృపాచార్యుండు వలపటను నాచార్యపుత్త్రుండు దాపటం గర్ణుండు ముందట వికర్ణ దుశ్శాసన శకుని సైంధవ సోమదత్త బాహ్లీక భూరిశ్రవః ప్రభృతియోధవీరు లెల్ల నెడనెడం గలయ నిలుచు నట్లుగా మోహరించి మహోత్సాహంబున సన్నాహసౌందర్యంబు నొంది తాలధ్వజం బెత్తించి మెఱసి తాను వెనుక యయి నడపించుచుండె నట్టి సమయంబున. 237

చ. అరుదుగ నిట్టు లొక్కనికి నంతబలంబునకున్ మహోగ్రసం
గరమగుడున్ మనం బతులకౌతుక మొంది కనుంగొనన్ సురే
శ్వరుఁడు సుదర్శనం బనఁ బ్రశంసకు నెక్కువిమాన మెక్కి యం
బరగతి వచ్చె దేవమునిపంక్తులు సిద్ధగణంబుఁ గొల్వఁగాన్. 238

వ. అద్దివ్యయానరత్నంబునందు. 239

తే. స్వర్గమున నున్న రాజులుఁ జక్రవర్తులును [2]యథోచితచ్ఛత్త్రంబులును నిజార్హ
చామరంబులుఁ జెలువొందఁ జారులీలఁ, గొలిచియుండిరి వేడ్కలు గొనలునిగుడ.

క. పాండుమహీపాలుం డా, ఖండలుచేరువన పెద్దగద్దియ నమరి
మండలి పేచోపు లిడఁగ, నుండి కనుంగొనుచు నుండె నుజ్జ్వలభంగిన్. 241

వ. అంత. 242

సీ. దేవదత్తాఖ్యలరావంబు వెసఁ [3]గర్ణముల దీటుకొన లేటమొగము వడుచు
రథనేమిదళితధరాధూళి యంగంబులెల్లఁ గప్పఁగ వెలువెల నగుచు
బహుళకపిధ్వజప్రభలు లోచనములు మిఱుమిట్లు గొనఁ బర్వ మేడుపడుచు
నుద్భటాకారసముద్ధతి మనము లుత్తలపాటు దోఁపంగఁ దల్లడిలుచు

1 నిన్నెలవు... జాలుద (జాలితి; జాలింత) మనిన. 2 నిజోచితచ్ఛ. 3 కర్ణములు... వెలవెల్ల ...బర్వ మెండుకొనుచు...లు త్తలపడఁ.

తే. పంచకోరపంక్తిసైన్యంబుఁ గదిసెఁ, దీఁగ దిగిచినగతిఁ దనతేరు మెఱయ
రయమునఁ మైఁ జని ప్రళయభైరవసహస్ర, [1]గర్జనోదగ్రతర్జనుఁ డర్జునుండు 243

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుబలంబులఁ [2]గ్రోశద్వయంబునం గాఁగ ముట్టి క్రీడి తల
యెత్తిచూచి యుత్తరున కిట్లనియె. 244

చ. ఇది యొకపెద్దగట్టియైన యీమొనముందట గోగణంబుతో
నిదె యొకయల్పసైన్య మట [3]యాతల వేఱొకకొంతసేన య
ల్లదె యిటు వంచి పెట్టఁ జనునంతటిలోన వృథాభిమానదు
ర్మదబహుభాషి యైనకురునాథుఁ డెచటం జనుచున్నవాఁడొకో. 245

క. అరయుటయు గాని యిమ్మో, హరమునకును డాపలించి యరదముఁ బోని
మ్మురవడి నతనిక యుఱికెద, నరుదుగ నెబ్బంగి నెవ్వ రడ్డం బైనన్ 246

ఉ. అతఁడు సిక్కెనేని బల మంతయు విచ్చు మరల్పవచ్చు గో
వ్రాతము [4]నట్లయైన సుకరంబుగ నంతట నెల్లఁ దీఱు నీ
యూతతసేనయం దతని నారసి కానక యున్న వీరి ని
ర్ఘాతల డించి యాకదుపు నెయ్యఁగఁ బోదము గాక ప్రేల్మిడిన్. 247

క. పిచ్చి దన కుంజఁ బసులం, జెచ్చుట మును మున్న వలయు తెఱఁ గాపనికిం
జొచ్చి యది దక్కఁ బెట్టఁగ, నచ్చోటన దాయ మనకు నగపడెడు బలే 248

క. అనిన విని యుత్తరుం డ,మ్మొనవలపటఁ బెట్టి యరదమును బోవఁగ ని
చ్చిన పరస కరిగి కవ్వడి, కను విచ్చి బలంబు నెల్లఁ గలయఁగఁ జూచెన్ 249

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని మధ్యదక్షిణవామాగ్రపశ్చిమోత్తరభాగంబుల నిట్టిట్టివారలు నడచుచున్నవా రని సారథితో నేర్పడం బలికి వీరలలో సురగకేతనుండు లేఁ డతండు గోవులం గొనిపోవనోపు [5]నిరామిషం బైనయీసేనతో నని సేయం బని లేదు నీవ రెయిడి యెడ్డపడి తడవు సేయకుండునట్లుగా ముట్టి కొని సురలఁ బెట్టించి ధారయును నెల గడవం బోవక యుండఁ బోదువ వలయు నని చెప్పి యతని నడ్డపకుఁ దేరువఱపం బనిచి గురుకృపగాంగేయులకుఁ జరణ నమిరాంజలంబుల నిలువ రెండును గర్ణాభ్యర్ణప్రదేశంబులంజన రెండునుగా నాలు గెసి యమ్ము లేసిన నాసవ్యసాచిం జూచి యాచార్యుం డుపరిసరవర్తులగు నాప్తజనంబులతో నల్లనయ్యర్జునుం డింత యొప్పియుండునే యని యగ్గించి వెండియు.

ద్రోణాచార్యుఁ డర్జునుం జూచి ప్రశంసించుట.

మ. విలసద్గాండివచాలనోద్ధతి గనద్విద్యుల్లతాలీల గా
నలఘుస్ఫారకపిధ్వజధ్వని సముద్యద్గర్జ చండంబు గా

---

1 గర్జనోగ్రతర్జనుఁ డగునర్జు. 2 క్రోశద్వయమాత్రంబునం 3 నావల జనె నన్నిటిలోన. 4 (నట్లయైన) సుకరం బగు 5 నిరామిష మైన...నీ రియ్యెడ యిది...దొరయును గడవం

జలదాకారత [1]నొంకెఁ దే రితఁడు పర్జన్యాకృతిం బొల్చె దో
ర్బలతీవ్రారినిదాఘదుర్విషహగర్వస్ఫూర్తి నిర్మూర్తిగాన్ 25

వ. ఇప్పుడు నాకు బ్రణామంబులుగాఁ బాదంబులమొదలం బడ రెం డమ్ము లే పెద్దకాలం బని వ్రాలి యున్నవాఁడు గావున. కుశలప్రశ్నంబుగాఁ జెవు లొరయం గోకమ్ములుగా రెం డమ్ము లేసె నని పలికి వెండియు ని ట్లనియె.

క. [2]ఇడుములఁ బడుమాఁ డేండ్లుం, బడి కడుఁ గోపించి వచ్చె బలువిడి నీక వ్వాడి వఱియ నుఱికి వడి నిప్పుడ యిమ్ములు ప్రోవు నెల్లఁ బోరిగొనెడు బలే.

తే. విపినవాసంబు నజ్ఞాత[3]విధమువర్త
నంబు గడపి నవాభ్యుదయంబు నొంది
రాత్రిఁ బుచ్చి తోతెంచుమార్తాండుమాడ్కిఁ
జూడ నుజ్జ్వలుఁ డగుచు నర్జునుఁడు వొలిచె 25

వ. అనియెం గృపాచార్యభీష్ములు పార్థబాణపాతప్రకారంబులు ప్రణామకుశలప్రశ్నంబులు గా నంతరంగంబులం గనికొని సంతసిల్లిరి ధనంజయుండును దక్కిన వారికి దుర్నిరీక్ష్యుం డగుచు నమ్మోహరంబుదెస ననాదరంబు సేసి గోవుల జుం గావు చుండె నతనిం జూచి సురనదీసూనుండు కురువీరులతో ని ట్లనియె

క. చిరకాలమునకుఁ గంటిమి, నరు నక్కట వీఁడు సజ్జనప్రియుఁడు సుహృ
త్పరతంత్రుఁడు బాంధవహితుఁ, డరిభీకరుఁ డిట్టివార లవనిం గలరే 256

క. మనచూడ్కికి వ్రేఁ గయి యీతనియతులితమూర్తి యత్యుదాత్తతఁ గడు నొ
ప్పినయది గంటిరె జగ మెల్లను నేలఁగఁ దగుసముజ్జ్వలత యూహింపన్ 257

క. వెనుకదెస వచ్చి కదిసియుఁ, దనరథము దొలంగ నిచ్చి తఱియఁ బడుట కొ
ల్లనితలఁపు గలిగి క్రేఁగం,టన మనలం జూచుచుం గడచి యట నడచెన్. 258

క. మొనలు గలయఁ జూచి యూరక, చను టధిపతి నరసి తా నిచటఁ గానక యా
తనిపజ్జ నరుగు తెఱఁ గగు, ననుమానము లేదు క్రోధ మగ్గలము మదిన్ 259

చ. మనకును గౌరవేంద్రునకు మధ్యముఁ జొచ్చినయేని నాతఁ డ
ర్జునునకు [4]నొంటి సాలఁ డని రుద్రుఁడు నెక్కటి మార్కొనంగ లేఁ
డనిన నొరుండు శక్తుఁడె రయంబున వేయిక మన మెల్ల నిప్పుడా
తనికడ సేరఁగాఁ జనుఁడు దప్పినఁ గార్యము దప్పు నెంతయున్. 260

ఆ. వాసవాత్మజుండు వసుధేశునందను, ముట్టికొనిన నొకటి పుట్టెనేని
మన ప్రయోజనంబు మఱియేమి పసు లవి, యేటి కొండుధనము లెల్ల నేల 261

వ. అని పలికి *బలంబుఁ బురికొల్పికొని యతండు రాజరక్షణతత్పరత్వంబున నర

1 నొప్పెఁ ..స్ఫూర్తి (ను) మస్ఫూర్తిగాన్ 2 డేఁడులు, వడి ..యి మ్ముఱుఁ బ్రోవు (మ్ముఱి ప్రోవు). 3 వివిధవర్త. 4 నొంటిఁ జాల * 'బలంబు' (కొన్నిప్రతులలో లేదు).

డంబు సత్వరంబు సేసిన [1]సేనాపతిం గని సైనికనికాయంబులుం గడంగి చనం
దొడంగె నివ్వాట నమ్మేటిమొనయును వెనం బోవ గోవులకావలిమూఁకయు
వానిం దఱిమికొని యతిరయంబున నరుగం దానును గెలనఁ గ్రోశద్వయ
మాత్రంబు నడచి పురుహూతపుత్త్రుం డుత్తరున కిట్లనియె 262

మ. ఇదె గోవర్గము సేర వచ్చితిమి పో నిం కేల సైన్యంబులుం
గదియంగా వెచను దెంచె రెంటినడుమం గాఁ జొచ్చి యీవచ్చును
న్మదవీరావలికిన్ భుజావిభవవిన్యాసంబు గాన్పించి మా
న్పెద గర్వంబు మరల్చెదం బసుల నాచేఁ జిక్కె రా జెమ్మెయిన్ 263

యుద్ధారంభము.

క. అనుటయు విరాటతనయుఁడు, మొనకడ్డముగాఁగఁ దూర్పుమొగమై రథముం
గొని కట్టెదిరికిఁ బోయినఁ, దనమూఁకలు రెండు నపుడు దలకుం గడవన్ 264

వ. తెరు సమ్ముఖంబు సేయించి పేరువాడి క్రీడి కరతలం బెత్తి నిలునిలు మని
యదల్చిన ఘోషంబుతోడన వెడలునిశితశరపరంపరల దట్టంపుఁబఱపున నంబ
రంబు నిరంధ్రం బగుటయుఁ బదంధకారంబును భయతిమిరంబునుం గవిసి
గుండియ లవిసి కురుబలంబు లెదురు నడవను మరలం బఱవను మఱచి వెఱ
వెఱచి హరిలనయహస్తలాఘవప్రశస్తి దక్కం దక్కినచేష్టలు దక్కియుండె
నతండు గోవులవెనుకం బోవు నల్పబలంబు బెదరి తూర్పుదెసకుం [2]జెదరు
నట్లుగా శరవంబుఁ బఱపంచి తెఱపి సూపి వెలిచెర సారించి దేవదత్తంబు
పూరించినం గేతుకపి గర్జిల్లం దదీయభూతంబు లార్వ మహార్ణవరవంబును రథ
నినదంబును బ్రతి తాకినీతుములంబును గగనంబునం బొగడునమరులయొలుం
గులును నొక్కటఁ జెలంగ సముదితసాంద్రసంరావంబు రోదసీకుహరంబు
నిండిన నొండొండ మట్టి లెత్తుకొని నేలమట్టివియుచు నద్రవం బసులు
వెనం దిరిగి మున్ను వివ్వచ్చుండు వచ్చినజాడ గైకొని దక్షిణదిశకుఁ గెరలు
వాడుచుచుం బెరలం బాఱెన. 265

క. గోవులతోఁ బొడుపంబడి, పోవుచు నున్నట్టిగోపపుంజంబు దదీ
యావసరంబున సరభసమై వానిపఱుందఁ [3]దిరిగి యమ్మెయిఁ బఱచెన్ 266

ఆ. అప్పు డర్జునుండు దప్పక చూచి యీ, బలము పసుల కడ్డపడక యుండ
నెడ సొరంగ వలయు నిట [4]యెద్దుకొనుమని, పనిచె మత్స్యభూమిపాలసుతుని

తే. పనిచిన నతఁడు నమ్మెయిఁ, జని నిచ్చి రథంబు గోపసంఘముఁ దిరమై

---

1 సేనాపతి సైనికనికాయంబులం గడచి చనం .. గెలకట, గెలకిపట్ల క్రోశ 2 జేరునట్లు ...విలునారి సారించి...మంట లెత్తుకొని నేలమ ట్టపిసి యద్రవం...దెరలుపొడుచుచుఁ, జెరలు వాడుచుచుఁ; జిల్లులువాడుచుచుఁ. 3 మగిడి. 4 యెదురొత్తుము మని.

కొని పాండు పసుల నోడక, యని తా [1]నెలిఁగించి వీటికై నూల్కొలిపెన్

వ. అట్టిసమయంబున 26

క. కరితురగసమితిఁ [2]గాఁగొని, కురువీరుల మొనలు మొగులుకొమరుసఁ గవియన్
శరవేగంబున నరుఁడు, ద్ధురమారుతచండభంగి దోఁచెఁ దెరల్చెన్. 27

క. కదిసినబలములు విచ్చినఁ, గదుపులఁ జెదరంగ నీక గాండీవి వెసం
బొదివి యట కడపె నవియును, గొదగొని తమపాలముసొచ్చె గోపాలురతోన్

వ. అని చెప్పిన విస్మయంబు నొంది 27

తే. పసులు వట్టువడిన పదపడి నరుఁ డెద్ది, యాచరించెఁ గౌరవాధినాథుఁ
డేమి సేసె బలము లెట్లయ్యె భీష్మాది, వీరు లెవ్విధంబువార లైరి. 27

వ. అనవుడు 27

మ. నవతాదూర పురాణతానుపగతా నానాత్వసం[3]శోభితా
వివిధత్వాగమోజ్జ్వలా బహుకళావిర్భావశాలీ సము
ద్భవరాహిత్యనిరూఢ సూక్ష్మతర సంభాషా మహాస్థూలమూ
ర్తివిశేషా నిరుపాధికా గుణమయా ధీవర్తకా నిష్క్రియా. 27

క. అంతఃకరణచతుష్టయ, శాంతిసముద్యద్వివేకసంపద్వేద్యా
చింతాతంతుత్రుటనా, త్యంతవిదగ్ధైకభజనతత్పరహృద్యా. 27

మాలిని. ప్రణమదవనవిద్యాప్రౌఢసంరూఢకాంతి
ప్రణుతచరణపద్మా పద్మజాతిత్యసత్త్వో
షణచతురదయావిస్ఫారితాలోకలోకా
పణనిపుణజనాంచద్భక్తివిక్రీతమూర్తి 27

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరా
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందు
జతుర్థాశ్వాసము.

---

1 నెలుఁ గిచ్చి. 2 గా (దా) ర్కొని, కురువీరులు మొగులగములకొమరున; గూఁర్కొ
... మొగులు గవియుకొమరున 3 బోధితా . సూక్ష్మతరసం (భాషా) భావా...ధీవర్తనా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

విరాటపర్వము, పంచమాశ్వాసము

సంపాదనచాతు

ర్యా సేవ్యపదారవింద యోగికవిద్యో

[1]ద్భాసితమూర్తిమయాత్మ

వ్యాససమానైకరూప హరిహరనాథా 1

అర్జునుఁ డుత్తరునకు గౌరవవీరుల వేఱువేఱ నిరూపించి చెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నివ్విధంబున విరోధివర్గం
బుక్కు దక్కి వెక్కసపడి చూచుచుండ నిరర్గళభుజార్గళసంరంభవిజృంభణంబు
శోభిల్లఁ బసులఁ బెట్టించి యనతిదూరవర్తి యగుకౌరవచక్రవర్తిదెసం గనుం
గొని ధనంజయుండు భూమింజయున కక్కడఁ దేరు వలుపం బనుప నప్పళించు
నప్పుడు కురువీరులు గూడుకొని మూఁడువేలరథంబులతోడను గాంగేయకర్ణ
లొక్కొక్కరుండు వేయింటితోడను దలకడచి రాజున కడ్డపడి కవ్వడిదిక్కు
మొగంబుగాఁ దిరిగి రట్టియెడఁ గదుపులు వట్టువడుటకు నిట్టూర్పు [2]నిగిడించుచు
మగిడి మనుజపతియు ననుజసహితుండై సహస్రస్యందనంబులతోడ వెన్నుదన్ని
నిలిచె నంతఁ దక్కటిబలంబులు సెయిదికొని యస్మైయిన దళంబుగాఁ గవిసిన 2

క. కనుఁగొని యొలన [3]వ్రాలయు వదనమున గరువంపుఁజెన్ను దలకొనఁగా న
ర్జునుఁడు విరాటసుతున కి ట్లనుఁ గేవలవీరరసమయాత్మకుఁ డగుచున్. 3

సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్కేతనోజ్జ్వలవిభ్రమమువాఁడు కలశజుండు
సింహలాంగూల[4]భూషితనభోభాగకేతుప్రేంఖణమువాఁడు ద్రోణసుతుఁడు
గనకగోవృషసాంద్రకాంతిపరిస్ఫుటధ్వజసముల్లాసంబువాఁడు కృపుఁడు
లలితకంబుప్రభాకలితపతాకావిహారంబువాఁడు రాధాత్మజుండు

---

1 ద్భాసితమూర్తిమయా సం (త్రి, సద) వ్యాసమానైకరూప, ద్భాసితమతి (గుణ) మూర్తి మయా, వ్యాససమానైకరూప, ద్భాసి .యాత్మ, వ్యాస . నైకరూప. 2 నిగుడించుచు మగుడి...య స్మైయి సరభసంబుగాఁ, యస్మైన దళం. 3 వ్రాలయు. 4 భాసిత...కాంతిపరిస్ఫురద్ధ్వజ

తే. మణిమయోరగరుచిజాలమహిత మైన, పడగవాఁడు కురుక్షితిపతి మహోగ్ర
శిఖరఘనతాళతరు వగు సిడమువాఁడు, సురనదీసూనుఁ డేర్పడఁ జూచికొనుము.

క. గురునకుఁ బ్రతిపక్షంబుగ, నరదముఁ బోనిత్తు మిమ్మహాపురుషు నెడం
బరిభవము వలవ దితఁడు, కురుకులనృపతనయశిక్షకుఁడు సుమ్మనఘా

క. శస్త్రప్రకారనిపుణుం, డస్త్రవిదుఁడు దూరపాతనాభీలుఁడు వ
ర్చస్త్రాసితరిపుఁడు ధను, శ్శాస్త్రపరిజ్ఞానఘనుఁ డసదృశుఁడు శక్తిన్.

ఉ. ఈతనితోడి కయ్యమున కియ్యకొనం దగ దేను దుష్పథ
ద్యూత[1]జయోద్ధతుం డగుసుయోధనునిం బరిమార్పఁ బోవుచో
శాతశరోత్కరం బితఁడు చక్కఁగ నేయునొ నన్ను నేయఁడో
చూతము దాన మున్ననికిఁ జొచ్చినఁ జొత్తముగాక పిమ్మటన్.

క. గురుపుత్రుఁడు తేజోనిధి, సురాసురుల కైనఁ దేఱి చూడ నరిది సం
గరమున [2]నీతని నీశ్వర, వరజనితుఁడు మేటి కౌరవవ్యూహమునన్.

క. [3]ధైర్యధనుఁ డితఁడు ద్రోణా, చార్యుల కెన వచ్చు దివ్యశరవిదుఁడు కృపా
చార్యుఁడు మత్పితృసఖుఁ డా, చార్యక మొనరించె మాకు శైశవముతఱిన్

తే. వీర లిరువురు మాన్యులు వీరితోడి, కయ్యమున కిప్డు మన మంత గాలుద్రవ్వ
వలవ దెచ్చోట నెదురుగా మెలఁగి రచట, మనరథం బల్ల నల్లన చనఁగ నిమ్ము

శా. యోధాగ్రేసరుఁ డిద్ధతేజుఁడు రణోద్యోగానురక్తుండు దు
స్సాధప్రక్రమబాహువీర్యుఁడు గురుక్ష్మాపాలవాల్లభ్యల
క్ష్మీధామాత్ముఁడు జామదగ్న్యకలితశ్రేష్ఠాస్త్రవిద్యాఢ్యుఁ డా
రాధేయుం డొకచిరికిం గొనఁడు వీరవ్రాతముం బోరులన్ 11

క. శౌర్యాటోపంబున దో, ర్వీర్యంబున నస్త్రశస్త్రవిత్త్వమునను మా
త్సర్యంబు సేయు నాకును, దుర్యోధనుఁ డెపుడుఁ దన్నెదురు సేయంగన్ 12

చ. అతిదృఢవేది పేరు గలయట్టిమగంటు రణంబు గల్గె నేఁ
డితనికి నాకుఁ దెల్లముగ నిట్టియెడం బరికించి చూడుమీ
మతి గలఁగంగనీక యనుమానము వాయఁగ నీవు సాయకో
ద్ధతిఁ బ్రకటించుచో బహువిధంబుల నిద్దఱతారతమ్యముల్. 13

క. [4]ఈయెడ ననుఁ గని వారణ, సేయుడు నితఁ డగ్గమైనఁ జిచ్చుఱపిడుగై
పోయి పయిఁ బడుదు నీ వర, వాయించక లేక పఱపవలయు రథంబున్. 14

ఉ. ఉగ్రుఁ డసూనమానమహిమోన్నతచిత్తుఁ డజయ్యవిక్రమో
దగ్రుఁడు హస్తలాఘవసమన్వితుఁ డేయు నెడన్ సమగ్రకో
పాగ్రహబుద్ధి మాదెస ననార్యుఁడు గార్యమునందు ధార్తరా
ష్ట్రాగ్రజుఁ డితనిం గదిసినప్పుడు పండువు నాకు నుత్తరా 15

1 జయోన్నతుం. 2 నీతం డీశ్వర. 3 శౌర్యఘనుఁ. 4 ఈయన ననుఁ గని వారణ, సేయం డితఁ.

తే. అరసికొని యెన్ని భంగులనైన నితని, తేరు మనబారి కగపడు తెఁగు వగాంచి
యపరిభాసటయైయెవ్వరడ్డపడిన, [1]మెఱపుమెఱచినచాడ్పునఁదఱియఁజొరుము.

క. అస్మత్పితామహుం డతి, విస్మయజనకప్రతాపవిభవాగ్నిశిఖా
భస్మీకృతసపత్నుఁడు, విస్మయము తాపసుఁడు ప్రాపునకు నెవ్వఁడు బుద్ధిన్ 17

క. బహుళాకహితాయుధవిద్యా, రహస్యసంవేది ధార్తరాష్ట్రులకును మా
కును హితంబ కోరు నతఁడు దైవ, [3]సహాయ మగు వారలకు నచటఁ దా నునికిన్.

క. వివిధము లగులక్ష్యంబుల, నవలీలం దునియ నాఁట నవియఁగ [4]నేయన్
భావనై కథన్వి నత్యుగ్రవిచేష్టితు నోర్చెఁ బరశురాముం బోరన్ 19

క. శంతనునందనునరదము, పొంతం బో వలవ దలుక వుట్టి యతఁడు భూ
[5]కాంతునకు సైన్యమునకుం, జెంతలఁ జేరంగ నీక సిలుగులఁ బెట్టున్ 20

వ. అని యిట్లు వేఱువేఱ చూపి క్రమంబున నేర్పడం జెప్పి సవ్యసాచి సమరో
న్ముఖుం డగుటయుం బురు[6]సస్మితుం డగుచు నశ్వత్థామ రవితనయు నవలో
కించి యిట్లనియె 21

క. నిను నీవ పొగడికొని పలికినపలుకులు బెక్కు గలవు క్రీడి యనికి వ
చ్చినవాఁ డిదె పులివలె మా, ర్కొన [7]రాదే కర్ణ సేనకుం బ్రియ మెసఁగన్ 22

క. తలఁకు గల దేని శకునిం, బిలిచి విచారింపఁ బొమ్ము పృథివీపతి నీ
తలఁప మానకార్యఖిన్నం, బులమో పెక్కించె రిత్త వోవునె నీకున్. 23

వ. అనిన విని యతండు క్రోధఘూర్ణమాన[8]తారకుం డగుచు నిట్లనియె. 24

చ. పలఁకెడువానికిన్ [9]మగఁడె దా నటె నన్నడిగించువాఁ డిసీ
పలుకకు ప్రేతునట్లు దురఁగఁ బాఱునె శూరుఁడు నిన్ను నచ్చియే
కలనికి వచ్చితిన్ నగుఁడి కాఁ డట వాసవుఁ డైన నేమి నా
బలముఁ జలంబు నేరిమియు బంటుతనంబును నీవ చూడుమీ 25

క. అని [10]కడఁగునిపసుతునకు, న్మను ద్రోణుండు ద్రోణనందనుఁడుఁ గృపుఁడును శాం
తనవుఁడుఁ గడఁగుట దుర్యోధనుఁ డవలోకించి యత్యుదగ్రతఁ గడఁగెన్. 26

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యేవురుదొరలును ధరణీశుండును సరభసంబుగా బరవసంబు
నేసిన దుశ్శాసన దుస్సహ దుర్ముఖప్రముఖ నిఖిల కురుకుమారనికాయంబును
శకునిసైంధవప్రభృతిబంధునివహంబును బాహ్లీకసోమదత్తాదిసామంతనికురుం
బంబును మఱియును గలవివిధయోధవీరనివయంబును నొక్కటఁ గరటిఘటా
ఘోటక ధట్ట రథ యూధ పదాతి వితతి సంరంభశుంభత్సేనాసమూహసహితం
బుగాఁ ద్రోచి నడచిన 27

1 మెఱుఁగుమెఱసిన 2 దరి 3 సహాయుఁ డగు నచటఁ దాను సన్నిధి యగుటన్. 4 నేయన్. 5 కాంతుదెస ..జెంతం. 6 మందస్మితాననుం. 7 వలదే. 8 మానసుం. 9 మగఁడు తా నటె ..ప్రేతున ట్ల ..ధీరతయుఁ బంటు 10 కడఁగెదునినజునకున్ ...నగ్రత నడరెన్.

చ. ధరణి వడంకె ధూళి దివిఁ [1]దన్నిన భానుని గానరాద బం
ధురవివిధప్రకారపటుతూర్యరవంబులఁ బొంగె దిక్కులా
స్ఫురితమహాయుధోగ్రరుచిపుంజవిజృంభణఘోర మయ్యె నం
తరము సహస్రనేత్రముఖదైవతమండలదుర్నిరీక్ష మై. 28

ఆర్జునుఁడు కౌరవసైన్యంబుల నుఱుమాడుట.

వ. అట్టియెడ నుద్భటహాసోల్లాసభాసురముఖుం డగుచు శతమఖతనయుండు. 29

చ. గుణమున లస్తకంబునను గోటియుగంబునఁ [2]గేలఁ దార భీ
షణముగ నుప్పతిల్లి రభసంబున రేఁగినమాడ్కిఁ దీవ్రమా
ర్గణనికరంబు లొక్కట నరాతిబలంబులఁ గప్ప గాండివ
క్వణనము రోదసీకుహరకర్పరముం బగిలింప నుగ్రతన్. 30

క. తలపడి తలమీఱినకా, ల్బలములఁ బొడిసేయు మఱియుఁ బైపైఁ బీనుం
గుల ద్రొక్కికొనుచు వెస ముం, గలిమొనఁ [3]గవియుటకు వేడ్కగడలుకొనంగన్.

క. తనదృష్టియు ముష్టియుఁ దగు, ననువున మున్నెత్తి యేయునతఁ [4]డప్పుడు డిం
చినగాయముల సపాటం, బునఁ బడియుఁ బడేను నుచ్చి పోయెం గోలల్. 32

చ. ఉడుగక నెంచియుఁ సుభటు లొక్కమొగిఁ వెస నంటఁ దాఁకి క
వ్వడిపటుబాణభాస్వదనివార్యసముద్ధతిఁ జేసి మంటలో
మిడుతలు సొచ్చిన ట్లయిన మేటిమగల్ గని యీడఁబోక బ
ల్విడి మఱియుఁ వడిం బొదువ వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచె నతండు దోడుతోన్. 33

తే. అంత కంతకుఁ గదిసి సైన్యములు సుట్టు, ముట్టి శస్త్రాస్త్రసంచయమున నభంబు
దీటుకొనునట్లు సేయఁ గిరీటి గాండి, వంబు పరిచాలనం[5]బు దీవ్రంబు గాఁగ.

సీ. గోరఁ [6]బోఁజినమాడ్కిఁ గొన్నింటిఁ జక్కసాఁబాలుగా వ్రయ్యలు వాపి వాపి
బాడిస నఱికినభంగిఁ గొన్నింటిఁ దుత్తునియలుగా బిట్టు త్రుంచి త్రుంచి
వెస అంపమున నిడ్డవస్రిగఁ గొన్నిటి నిసుమంతలుగా నుఱుమాడి యాడి
పనివడి ఱోలఁ గొట్టినలీల గొన్నింటిఁ జిఱునుగ్గుగాఁ బొడిసేసి చేసి

తే. యడరిపొదివినబలమునానాయుధములఁ, బ్రతిహతంబులఁగావించె నతిరయమున
నక్షతధ్వజసూతహయత్విలసద, ఫల్గురథవల్గనుం డగుఫల్గునుండు. 35

క. ఆమెయిన వివిధ[7]వర్మ, స్తోమం బఱువుల్గ సేసి సునిశితబాణో
ద్దామ ప్రసారవిభవ, శ్రీ మూర్తుర కద్భుతంబు సేసెం గడిమిన్. 36

క. గర్జద్దుఃఖఁ డై పగతుర, జర్జరితాంగులుగఁ జేసె సాయకజాల
స్ఫూర్జన చూపఱు వొగడఁగ, నిర్జరవరనందనుండు నిమిషార్ధమునన్. 37

---

1 దన్కిన (దాఁకిన ; దాఁకెను) భానుఁడు గానరాఁడ. 2 శ్రేష్ఠ వాఱి; కేల ధార. 3 గదియుటకుఁ గడఁక. 4 డపుడు ని(గు)గి, డ్చిన. 5 బుదగ్రంబు. 6 జీరిన...(వ్రక్కలు)... (బాడిత(ద)నఱికిన)... బెట్టు త్రుంచి... నిడ్డవసినఁ; నిడ్డపసగఁ. 7 మర్మ.

శా. శక్తిస్ఫారరథసంబయమాయుత్కాంజాసంగంప గాండీవని
ర్యుక్తక్రూరశరాభిదళితశత్రువ్రాతముల్ శోణితా
సిక్తాకారతఁ బొందె సాంద్రకుసుమశ్రేణీవికాసోల్లస
ద్రక్తాశోకనగవ్రజంబులక్రియన్ రంజిల్లి యొప్పెం గడున్. 38

చ. మదవపురంబునన్ దొరలు మదగ్రతఁ ద్రోచిన [1]వజ్రఘట్టముల్
మదమున నొక్కపెట్టె బలమర్దనసూనురథంబు గ్రక్కునం
బొదివె. దురంగకింకిణులఘోరరవంబుఁ గరీంద్రఘంటికా
భ్యుదితనినాదముల్ రథవరోద్ధితఘోషము నుత్కటంబుగాన్ 39

తే. అట్టియెడ వేల్పు [2]వచ్చినయట్ల మేను, వొంగ నలరేఁగి పాండవపుంగవుండు
మత్స్యనృపనందనుని బలుమాటలాడి, యేపు సెవికిని జూడ్కికి నింపు నొసఁగ

క. మేదురదీర్ఘతరం బగు, నాదం బెసఁగ తెగక గుణమునను వడి [3]నిగుడం
గోదండము సంతతవల, యోదాత్తస్ఫురణ వెలుఁగు చుండఁగ నేసెన్ 41

మ. ఒకమాత్రన్ వితతప్రసారనిబిడాత్యుగ్రాస్త్రసంతానముల్
సకలాశాకములందు బర్వ నరుభాస్వన్మూర్తి శోభిల్లె దీ
ప్తికలాపంబులు లోక మంతటను విస్తీర్ణంబులై యాగ
వ్యకృశాన్వ్యాప్తి వెలుంగ నొప్పెసఁగు మార్తాండున్ విడంబించుచున్ 42

క. నరు లొరగులు దృశ్యములపైఁ, బరఁగింపఁగఁ జూడ్కు లెట్లు వడుఁ దప్పక య
ప్పగుసున వడుఁ దేయునిశిత, శరములు లక్ష్యములు దప్పి చన వించుకయున్.

క. గజఘోటకరథసూత, ధ్వజకంకటయోధగాత్ర [4]తతియం దెచటన్
విజయధనుర్ముక్తశర, వ్రజములు దవులంగఁ బడ కవారణ నిగుడున్ 44

చ. కవదొన లేల పూనునొకొ కవ్వడి నా వల దుగ్రసంగరో
త్సవమున సవ్యపాణి నపసవ్యకరంబున మార్చి మార్చి గాం
డివము ధరింపఁగా శరసటిప్రతియుం బొరిఁ జేయి మార్చి చూ
పు వెరవుతోన నిచ్చ్వడక పొం దొదవంగా నడెడు [5]నెస్స సూచినన్. 45

క. సమవిషమసినిమ్నోన్నత, సమీపదూరస్థలములు సదృశములు గఁ [6]జి
త్రముఁ ద్రియ సరిహయగతులను, సమరమహిం గ్రుడిరథము సను నవితథమై 46

వ. వెండియు నతండు 47

మ. లల వెల్లన్ [7]వెలి రెండుపాయలు గ శుంభద్వేగుఁడై చొచ్చి యా
వల గా నస్తము వచ్చి నాలువు గ దుర్వారోద్ధతిం బోయి మూ
లల నానాకలాకృతిం బోయ లీలాయానదుర్దాంతుఁడై

1 పోల్చుఘట్టముల్. మర్దనసూతి. రోద్ధత. నుత్కటంబుగాన్ 2 సోకిన; వట్టిన.
3 నిండం. 4 (తతిఁ దెల్లన్) ..దవులంగఁ బడవ. డన్. 5 నెస్స సూడఁగన్, నేఫు సూచినన్
6 జిత్రమ్ముక్రియ (సహిత) 7 వెస.

వలయంబుల్ సని చించి చిక్కువఱుచున్ వైకల్యసంపాదియై

వ. ఇవ్విధంబున నంబుధిలోన మహామత్స్యంబు విహరించుచందంబునఁ దక్
రథంబు గౌరవసైన్యంబునందు సంచరించుచున్నయవసరంబున.

క. రత్నకేతనములు రాజిత[1]శేఖరంబులును రుచిరఘంటికలును బార్థ
బాణనిహతిం దునిసిపడం గౌరవులచేతు, వెలుఁగ డుల్లు నుల్కలునుబోలె

క. నరు[2]భల్లంబుల నగ్రిమ, చరణంబులు ద్రెస్సి మ్రొగ్గుజవనాశ్వంబుల్
కరుణమెయి రౌతులకున్, శరణంబగు మనుచు మ్రొక్కుచందంబొంది

క. దంతిఘటాసంతానము, కుంతీసుతునారసములఁ గూలినతఱి న
త్యంతనిబిడాభ్రముల దివి, యెంతయు సొంపారుభంగి నిల సెలు వొందెన్.

క. పలువులు [3]గాండ్లుం బగ్గం, బులు దవయస్త్రంబు లడరి పొడిసేసిన వి
చ్ఛలవిడిఁ బాఱెడురథ్యం, బుల నేయఁడు దివిజరాజపుత్త్రుఁడు గృపతోన్

ఉ. అర్జునాస్త్రఖండితాతపత్రధ్వజ, చామరములు గాలిఁ జదలఁ దూలఁ
జిహ్నములవిభూతిఁ జెందంగఁ గని యొప్పె, నప్పు డాడుచున్నయట్టు లచట

క. ఒకమరి కిరీటికట్టిది, రికి [4]నుఱుమునఁ బోయిరేని రెండవమాఱి
య్యకొనుట కోర్వఁగ లేరై, రొకళ్లఁ గురురాజసేన యోధులలోనన్

సీ. మండితధ్వజదండమండలంబులఁ గిట్టి [5]విటతాటనంబుగా విఱిచి విఱిచి
చటులఖురోద్భటాశ్వశ్రేణిఁ బొదివి రయంబునఁ దునిమి తూఁటాడి యాడి
రాజితబహువిధరథసమూహముఁ జొచ్చి గలిబిలి యగునట్లు గలఁచి కలఁచి
మదభరభీషణమాతంగముల ముట్టి చిందఱవందఱ చేసి చేసి

ఆ. పటుపదాతిచయముపై రౌద్రరసమహో, గ్రముగ నడరి నేలఁ జమరి చమ
సవ్యసాచిబాణసంఘంబు మత్తశుం, డాలఘోరలీలఁ గేలి సలిపె

ఉ. శిక్షితచిత్రసంగరవిశేషములం బ్రతిహేతిఖండనా
దక్షతపెంపుసొంపునను దైవబలంబున నత్తఱిన్ సహ
స్రాక్షతనూజుసారథిరథాశ్వచయధ్వజముల్ పరాస్త్రశ
స్త్రక్షతి లేక యొప్పెఁ గురుసైన్యము [6]వెక్కసమంది బెగ్గిలన్

క. తేజోధనుఁ డగునరుఁ డు, ద్భ్రాజితగతి నడుము మెఱసి బడబాగ్ని దళం
బై జలనిధిఁ ద్రెక్కొనియెడు, నోజం గురుబలముపేర్మి యుడిపెం దోడ్తోన్.

తే. కాలపక్వంబులైనలోకముల జముఁడు, బారిసమరెడుచాడ్పున మారి మసఁ
యుగ్రరూపుఁడై శౌర్యసమగ్రబాహు,సంపదుద్దాముఁ డగుక్రీడి సంపె రిఫ

1 శిఖరంబు, లును సురుచిరఘంటలును గిరీటి... (నుల్కములును). 2 బాణంబుల త
నఁ... దునిసి మ్రొగ్గ ..(రావుతులకున్) 3 గాడులు... (పుత్త్రుండు గృపకున్). 4 నఱ
గఁ, నఱిముఱి-, నిమ్ముగఁ. 5 వీటతాటంబుగా .గజిబిజి యగు. 6 నివ్వెఱఁ గంది.

వ. అట్టియెడ మున్ను తురంగమ[1]ఖురాదులం దూలిన కెంధూళియుం బైపయి నెగయఁ బరబలంబు నెత్తుట జొత్తిల్లుచు నుచ్చి చనువివ్వచ్చు నిశితశరపరంపరలు సైనికశరీరంబులపై సుడిసి తడిసి రుధిరశీకరనికరవికీర్ణరవికిరణపరిణతం బగుసమీరణంబును, ధారాళశరాళరక్తపరిషిక్తవిశ్వంభరాభాగంబునుం గలయం గెంపు సంపాదించి యకాలసంధ్య నావహించినం దదుచితవ్యాపారపారంగతంబులై పొడసూపినయుడుగణంబులుంబోలెఁ బోలుచు ధనంజయసాయకదళితకుంజరకుంభవికీర్ణమౌక్తికవిసరంబులవలనను, సముదీర్ణమదవేగదుర్నివారవారణవిదారణంబు లగునర్జునాస్త్రపాతంబుల బెదరి తేం బ్లిగయుట పొగలెగయుటయుం, బ్రతిభటబాణఘట్టనంబునం బాండవమధ్యము కాండప్రకాండంబుల నిబిడజ్వాలలు నిగుడుట మంటయునుగా, మూర్తం బగుతదీయక్రోధదవానలంబు చటచ్చటాశబ్దంబులచాడ్పునం జెలంగుచున్న యుధిష్ఠిరానుజు నతినిష్ఠురభల్లభజ్యమానబలవదరాతిఖరాస్థినిస్స్వనంబులవలనను, దొట్టి తొట్టి రొంపనెడ మడువులు గట్టుశోణితంబు నీళ్లునందుఁ బడి తేలాడు వెలిగొడుగులు పుండరీకంబులును, వింజామరలు మరాళపుంజంబునునై కొలంకులచందంబు నొంద వాని కెలఁకులకొదమతుమ్మెదపదుపులపగిదిఁ దొరఁగు నాఖండలతనయఖండితపరశిరకాలాయసనారాచశకలంబులవలనను, గిరీటిశరపాటవపరిస్ఫోటితరిపుకపాలగళితమస్తిష్కపలలపంకంబునను, నలుదెసల నంతంతఁ గదియం జాఁగి పడియున్న కృత్తకరచరణంబులను, వెదపదనికి రొంపి గలంచి వరుజులు పదిలంబుగా నమర్చిన కేదారంబు తెఱంగు దోఁచుటకు నీడై చతురహాలికుండు సల్లు పరువంపుమొలకలచెలువునఁ బెల్లు డుల్లుఘల్లునాశుగసంతాడనవికీర్ణశత్రుశేఖరవ్రవ్రజంబులవలనను, సంగ్రామం బభిరామం బయ్యెను ఘోరప్రకారంబయ్యె నమ్మహాభయంకరసంకులసమరంబున 60

చ. ఉఱక విరోధిసైన్యముల నుక్కడఁగింపఁగ నుల్లసద్గతిం
బఱపు రథద్విపాశ్వములు పాండవమధ్యము తేరివీథియం
దఱవఱలై పడం గని భయంపడి యిద్దెస వచ్చెనేని న
త్తెఱఁ గయి పోవె యంచు [2]నెడతెంపిగఁ గొందఱు వాయఁ బాఱఁగన్ 61

క. వాలమ్ములు దాఁకి ధరకు, వ్రాలుభటులఁ జూచి [3]యొదలు వడఁకఁగ మేనుల్
దూలఁగఁ దముఁ దాఁకకయును, నాలము సాలించి కొంద ఱవలఁ జనంగన్ 62

తే. ప్రొద్దు గ్రుంకిన మఱి కాని పోవఁ డొక్కొ, క్రీడి యని కొంద ఱాఁడికి సీడఁబోవ
బలమునెల్లను దెగటాఱఁ బఱపి కాని, తక్కఁడెట్టులు ననుచుఁ గొందఱు చలింప.

---

1 ఖురంబులం ..శితవిశిఖపరంపరలు . లయకాలసంధ్య ... కరిగొడుకొదమ ..నికృత్తచరణంబు లను...పటలంబునను. 2 నెడతెంపుగఁ ; నెడత్రెవ్వఁగఁ...పాయవాఱఁగన్, 3 యొగలు ..అఖ్యల చనంగన్.

క. తరతరమ ప్రజలం దునిమెదు, నరునప్పటగొత్రికోలునకు సుగ్రీవా
ధరఖేచరులును శ్రీతిం, బొరసిరి తమదెసకు నేమి పుట్టునో యనుచున్ 64

క. తమతమయొద్దిబలంబులు, గ్రమవిరళము లైనదొరలు గాండివిపై ను
గ్రముగం దఱుముటయు నాతఁడు, సమరోల్లాసమున దివ్యశరతత్పరుఁ డై 65

సీ. ఆచార్యు డెబ్బది యమ్ముల నాచార్యపుత్త్రు నేడింటఁ గృపునిఁ బదింట
దుష్ప్రిహుఁ బండ్రెంట దుశ్శాసనునిఁ బదియేనింట సౌబలు నెనిమిదింట
సమరనదీసూను నఱువదింటను నేసి రవిసుతురథ్యసారథుల నొంచి
వర్మమంతయుఁ ద్రుంచి వైచి హస్త్యాస్థిబంధములు ఛేదించి విక్రమము నెఱపి

ఆ. యిట్లు దొరలు నొవ్వ నేడ్తెఱఁ దనచేతి, కొలఁది సూపి క్రీడి సెలఁగి దేవ
దత్త మొత్తుటయును దత్సైన్యములు సెడ, విఱిగి పాఱె భీష్ముపఱువు సొచ్చె

క. గాంగేయుఁ డవష్టంభో,త్తుంగతనుం డగుచు నిట్లు దూలినకురుసే
నాంగంబులఁ బురికొలిపి సు,సంగతములు సేసె సమరసమ్ముఖములు గాన్. 67

వ. ఇట్లు భగ్నబలసమాశ్వాసనోద్భాసి యగుభీష్ముభుజబలంబు ప్రాపున [1]మాతంగ
తురంగస్యందనసందోహంబులతోఁ గుంభసంభవకృపాశ్వత్థామకర్ణవికర్ణప్రము
ఖనిఖిలయోధజనంబులు సుయోధనుముందటఁ బన్ని నిలిచినం జూచి సవ్యసాచి
ప్రత్యేకప్రథనకుతూహలాయత్తచిత్తుం డగుచు నుత్తరున కిట్లనియె 68

ఉ. కందము లప్పళించి తురగంబుల నించుక నిల్పు వైరిసే [2]ఘటం
నం దెలియంగఁ జూడుము ఘనప్రకరంబునుబోలెఁ గాలుకొం
చం దఱిచైనదంతిభటసుందరకేతనరాజి గ్రాలఁగా
ముందఱ నిల్వఁ గట్టెదిరి మోహర మున్నవిధంబు గాంచితే. 69

ఆ. కర్ణుకేతనంబు గ్రాలెడు [3]నల్లదె, యాతఁ డాజికేళికౌతుకమునఁ
గడఁగి వచ్చుటయును గలిగియున్నది మున్న, తోడరవలయు నతనితోడ మనము

వ. అని మఱియును 71

చ. రయమునఁ గిట్టి [4]యీతనిపరాక్రమలీల యడంచి నొంచి దు
ర్జయుఁ డని నమ్మి యున్నకురురాజునకుం వగ పుట్టఁ జేసెదం
హయములఁ బోవ నిమ్మనుడు నాతఁడు నాతనిలావు నచ్చి ని
ర్భయమునఁ దేరు వోఁ బఱపె భాస్కరసూతికి సమ్ముఖమ్ముగన్. 72

అర్జునుఁడు చిత్రాంగదప్రభృతికురుకుమారుల నిర్జించుట.

వ. ఇవ్విధంబున వృషభంబున కాడికొను బెబ్బులియునుంబోలె రాధేయు నెసనడచు
నవ్వాడిం గని చిత్రాంగదుండును జిత్రరథుండును సంగ్రామజిత్తును దుష్ప్రిహుం

1 నేచి మాతంగ...వికర్ణదుర్ముఖప్రముఖ. 2 రథ; ఘట .ముందర నిల్చి కట్టెదిరి; ముందర గట్టి పై నిలిచి. 3 జూచితె (నిం దిదె), యాతఁ...నితని (వీని) తోడ. 4 యాతని ...దేరు వే నడపె

డును చిత్రసేనుండును వివింశతియును దుర్ముఖుండును దుర్జయుండును వికర్ణుండును శత్రుంతపుండును దుశ్శాసనుండును లోనుగాఁ గలకురుకుమారవర్గంబు నిరర్గళప్రకారంబు లగురథచిత్రప్రచారంబులు మెఱయ మొనకుం దలకడచి చటులపటుబాణవేణికాపరంపరలు నిగుడ నొక్కపెట్ట కవిసిన నతండును గుణధ్వని తంత్రీనాదంబుగా నావిండ్లవా రొత్తుకారుగా గాండీవంబు వీణగా వినోదంబు సలిపె నట్టియెడ వికర్ణుండు 73

క. తలమీఁటి నిశితశరమం,డలిఁ గప్పెం బార్థు నుత్కటక్రోధమునన్
విలు విఱుగ నేసి యతనిం, దొలఁగంగాఁ జేసె నరుఁడు దోర్బలలీలన్ 74

క. [1]ఇంతయుఁ గనుఁగొనియును శ, త్రుంతపుఁ డోసరిల కాజి దోహల మలరం
గౌంతేయుతోడఁ దలపడి, వింత లయినకూర్మనఖరవిశిఖము లేసెన్ 75

వ. అర్జునుండును 76

క. సూతుఁ బదింటను నైదిట, నాతనియంగంబు నొంచి యంత నిలువమిన్
[2]శాతఘనశరము వేకొని, యాతల వెడలంగ నేసి యసువులఁ బాపెన్ 77

తే. ఇట్లు శత్రుంతపునిఁ ద్రుంచి యిప్విధమున
నొక్కఁ డొక్కఁడ తలపడు టుడుపఁ దలఁచి
వివిధబాణపరంపర వెల్లిగొలిపె
భయరసమువెల్లిపెట్టునఁ బగలు వాఱ. 78

క. అందఱు రథికులు పఱవఁగ, నిం దేటికి మున్ను వచ్చి [3]తిస్సి యని సం
క్రందనసుతు మాఱొక్కనియోఁ డ,గం దెగి సంగ్రామజిత్తు గర్వోద్ధతుఁ డై 79

క. తలపడి పెల్లమ్ములు నై, నల వేర్పడ నినుచుటయును నలుక వాఁడిమి నం
సల దునిమి వైచె నాతని, బలసూదనసూను డొక్కపటు[4]భల్లమునన్ 80

తే. అపుడు రాధేయుఁ డిమ్మెయి ననుజుపాటుఁ, జూచి యేనుంగునకు సిళ్లుఁసూపినట్లు
కవిసి హయముల మత్స్యభూకాంతుతనయు, నేసి పండ్రెండుశరముల నేసె నరుని.

ఉ. కేసరివిక్రముండు కపికేతనుఁ డత్తఱి వైరివీరసం
త్రాసకరప్రకార మగుదర్ప మెలర్పఁగ బాణజాలవి
న్యాసమునన్ వెసం బొదివె నర్కసుతున్ గరుడుండు పాము ను
ద్భాసితశక్తుఁ డై పొదువుభంగి సురావలి పిచ్చలింపఁగన్ 82

క. ఇరువురు వీరులు ని ట్లొం, [5]డొరువులఁ దలపడుట సూచి యుత్కట మగున
చ్చెరువాటుఁ గౌతుకంబు న,డరఁగ నూరక యుండె నయ్యెడం గురుసేనల్. 83

మ. ప్రళయాంభోధరము ల్తృణావ్రజముపైఁ బాషాణవర్షంబు ని
ష్కలి నై శైలముఁ గప్పునట్లు నరు నక్షీణాస్త్రసంతాన ని

1 అంతయుఁ ..దోహల మడరం. 2 శాతఘనశరము చేకొని, శాతశర ముద్ధతిం గొని, యాతత వేగమున నేసి. 3 తిస్సి. 4 బాణమునన్ 5 డొరువులం .యుండి రయ్యెడం గురువీరుల్.

ట్టల పై కప్పినఁ దీవ్రమారుతము గాఢవ్యాప్తిఁజీమూతముం
దలిఁబోలెన్ విరియించె భానుజుఁ డవష్టంభోజ్జ్వలాకారుఁ డై. 84

క. విల్లును దానును శిఖ రాజిల్లఁగ వెలుఁగొందువహ్ని చెలువంబున శో
భిల్లుటఁ గని కురుసైన్యము,లెల్లను దూర్యములు మ్రోయ నేడ్తెఱఁ జెలఁగెన్.

క. రవితనయుబాణములు వాసవనందనుఁ బొదివినపుడు సంతోషముఁ ద
ద్వివిధాస్త్రము లాతనిపైఁ, గవియ విషాదంబు నొందుఁ గౌరవసేనల్. 86

వ. ఇవ్విధంబున నేట్లాడుచుం గడిసి గాండీవి కర్ణున కిట్లనియె. 87

ఆ. సభలఁ బలుకు దీవు సరి [1]లేరు నా కని, యిదె రణంబు వచ్చె నెల్లవారి
కెఱుఁగవచ్చు దీనఁ బెఱచోట రజ్జైన, యట్లు పూరగింప నగునె యిచట. 88

క. మాటలు పెక్కాడితి వీ,పోటుమగలు వినఁగ నింకఁ బోవుట దగ దె
ప్పాట నది గాక తమ్ముని, పాటును గన్నారఁ గంటి పాఱకు మింకన్. 89

ఆ. పలుక వచ్చుఁగాక పలికినయట్టుల, చేయ వచ్చునెట్లు దాయ యెందుఁ
బోయె దట్లు ద్రుపదపుత్రిక[2]ఁ బలుపంగఁ, గాంచి నగినఫలము గందు గాక. 90

క. ఏ నపుడు ధర్మపాశా, ధీనుఁడ నై కోపమునకు దీకొనరింపం
గా నేరకున్న మెయిమెయిఁ, బో నయ్యెం గాక యింకఁ బొమ్మా యిచటన్.

వ. అనిన విని రాధేయుం డిట్లనియె. 92

ఉ. అప్పుడు ధర్మహానికి భయంపడి [3]నిల్చితివో కడంకతో
నిప్పుడు వచ్చినాఁడ విట యొల్లను జేయుదుఁ గాక యన్నపైఁ
దప్పు ఘటించి నీవు నొకతాలిమి గల్గినవాఁడ వై నెపం
బొప్పినఁ జెల్లె నీదునిలుపోపును జూతము గాక యిచ్చటన్. 93

క. సమయంబు నడపినను రాజ్యముభాగం బీరె [4]యెట్లు నను నాస నర
ణ్యమున వసించితి గాక నిజమునకు నీయందు ధైర్యసారము గలదే. 94

క. మును నీ వచట నచటఁ జేసినబంటుతనంబు లెల్లఁ జెప్పఁగ విందుం
గనినఁ గడా నమ్ముదు నవి, యనుమానము నాకు నీభయస్థితిఁ గనుటన్. 95

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము.

వ. అనుచు వాలమ్ములు గురిసిన నర్జునుండును [5]గుపితుం డై గాండీవవిక్షేపక్షోభిత
నభోభాగుం డగుచుం గానీనుపై నానానిశితవిశిఖంబులు నినిచె న ట్లయ్యిరువు
రును దేవాసురసంగ్రామసాదృశ్యవిక్రమప్రక్రియం బొలిచి రట్టిసమయంబున.

క. రవిదీప్తులు సొర నేరమిఁ, గవిసెం జీకట్లు పవనుగమనం బడఁగెన్
వివిధాస్త్రంబుల నంబర, మవిరళముగఁ బొదువఁబడుట నద్భుతభంగిన్. 97

ఉ. అప్పుడు కర్ణసైన్య మమరాధిపనందనుఁ జుట్టు ముట్టఁ దే

---

1 నాకు లే రని. 2 నొలువంగ. 3 నిల్చితిపో...నీనిలువు (పు) నోపును. 4 యనుచు
నాసమెయి నర...ధర్మసారము. 5 బ్రీతుం డై.

రుప్పరవీథి మై వలయ మొప్ప వెసం బఱపించి క్రీడి పెం
గుప్పలుగా రథావలిని ఘోటతతిం గరిరాజిం గూల్చుచుం
దప్పక భానుసూనునెఱి దాఁకఁగ సేయుచు నుల్లసిల్లినన్ 98

వ రాధేయుండును 99

క. తఱిమి యలుకఁ నడరుటయును విలు, విఱుగంగాఁ జేసె నరుఁడు విక్రమకేళిం
గొఱఁతవడ నీక కర్ణుఁడు, మెఱుఁగు లడరుశక్తి సురలు మెచ్చఁగ వైచెన్ 100

ఆ వైచుటయును సవ్యసాచియుఁ గౌరవుల్, విస్మయంబుతోడి వెఱపు వొంద
నధికరయము మెఱయ నది పెక్కుదునియలు, చేసె నంతరమున శితశరముల

వ అట్టియెడ నినతనయు మన్నించుజోదులు దెగి [1]పయిం బడినఁ గ్రోధారుణనయ
నపల్లవితంబును దంతకాంతిస్తబకితంబును గుంభస్థలఫలితంబును నగుతదీయ
కరటి ఘటావికటవిటపిపటలంబు నాత్మీయవిశిఖవ్యాపారమహావాతంబునఁ
బలువడం గూల్చి చండమూర్తి దాల్చి శోభిల్లుబీభత్సుం గని యతండు
బొమ ముడివడ నెక్కొని వేఁ డొక్కవి ల్లెత్తికొని 102

క. తురగముల నాలుగిట నుత్తరు నాఱిట నెనిమిదిట రథముఁ బదిటను వా
నరు నఱువదిశరముల నన్నరునంగంబులను బెలుచ నాఁటఁగ నేసెన్. 103

వ ఇత్తెఱంగున. 104

సీ రోషంబు భీషణరూప మై చెలు వొంద నతులకేతువు శిఖ యై వెలుంగ
శరజాలములు పటుజ్వాల లై నిగుడ నర్కతనూభవోగ్రాగ్ని [2]ప్రజ్వరిల్లు
నుద్ధతి నైఁపక యుజ్జ్వలదివ్యపతాక మెఱుంగు గా దళితధరణి
రథనేమిరవము గర్జనము గ శరపరంపరలు ధారలు గాఁగఁ బరఁగి యడరె

ఆ నర్జునాంబుదం బనన్యసామాన్యసముద్యమమున ముఖపయోరుహముల
కాంతి దఱఁగి యపుడు కౌరవసేనాసరోవరంబు దీనభావ మొంద 105

క. వెండియు నుడుగక రవిసుతుఁ, డొండొండ నిశాతసాయకోత్కరము సము
ద్దండతఁ బై నించిన నాఖండలనందనుఁడు గెంపు గనుఁగవఁ గదురన్ 106

క శిరము లలాటంబును గంధరమును బాహువులు నురము దండఁశి వ్రయ్యన్
గిరిపైఁ బిడుగులు దొరఁగెడు, పరుసున దృఢదీప్తశాతభల్లము లేసెన్ 107

క. అఱిముఱి నంగము లెల్లను, నుఱుముగ నిట్లడరు నర్జునునిమ్ములకున్
వెఱ చఱచి సూతపుత్త్రుఁడు,పఱచెంబడమియ ద్రుపమత్స్యపతిసుతుఁ డార్వన్.

వ. ఇట్లు కర్ణుండు [3]గయ్యంబు విడిచి పాఱినఁ బార్థుండు దేవదత్తంబు పూరించి
యుత్తరున కిట్లనియె 109

క వీఁ డొకఁడు కురుబలంబున, వాఁడిమగం డనఁగఁ జాలువాఁ డిబ్భంగిం

---

1 తఱిమి పయిం 2 ప్రజ్వరిల్ల. 3 కయ్యంబున లజ్జ విడిచి.

బోఁడిమి నెడిరెను ద్రోణులు, వేఁడిమి [1]యిట మనకు మునుము విక్రమమునకున్.

వ. అనుచు వీరావేశంబునఁ గౌరవానీకంబు నాలోకించుచున్న నుత్తరుండు. 111

ఉ. వెక్కసపాటు భీతియును విహ్వలభావము నొంది యిట్లను
న్నిక్కలి రైన [2]శౌర్యమును నిర్భరతేజము నంత కంత కి
ట్లెక్కుడులాపుఁ జూచి మది యెంతయు బెగ్గిలె మేను చేష్టలం
దక్క నశక్య మింకిట రథవ్యవహారము నిర్వహింపఁగన్. 112

ఆ. పుట్టినంతనుండి [3]యిట్టివి యెన్నఁడుఁ, గాన నెందు నట్లు గాన చోద్య
మంది యంతరంగ మవశతఁ బొందిన, కతన నింద్రియములకడఁక దక్కె. 113

తే. అనినఁ గొండొకన వ్వ్వాలయంగఁ జూచి, యింద్రనందనుఁ డాతని కిట్టు లనియె
నేను గలుగంగ నీ కేమి యెలమివాహ, నముల కుబ్బుగ సం[4]చోదనంబు సేయు.

క. అనుటయు నాతఁడు దగ నూ, ల్కొనినం దా నుదితనినదకోదండుం డై
యనితరసులభోద్యమముగ, ధనంజయుం డిట్టు లను నతనితో మఱియున్. 115

క. అరుణాశ్వంబులఁ బూనిన, యరదంబున వీఁడె నిడుపులగుచేతులు బం
ధురకంధరంబు వెడలుపు, టురమును నై ద్రోణుఁ డొప్పె నుత్తర కంటే. 116

వ. అని చూపి వెండియు నిట్లనియె. 117

ఆ. సకలకురుకుమారచాపశిక్షాచార్యుఁ, డాజిదుస్సహుండు సాంగవేద
వేది నీతిశాస్త్రవిదుఁడు దివ్యాస్త్రకో, విదుఁడు సుజనహితుఁడు విమలబుద్ధి. 118

వ. అని యగ్గించి. 119

క. తనతనయుకంటె నెమ్మన, మున నాకుం గూర్చు [5]భావమున గురులకు మా
ర్కొనియెదము రాచధర్మం, బునకీడునఁ జేసి యింత పుట్టఁగ వలసెన్. 120

చ. ఎదురుగఁ బోవ నిమ్ము రథ మీతని తేరికి నన్న నాతఁడుం
బదిలముతోడ రథ్యములపగ్గము [6]లేర్తైఱ నూలుకొల్పి యు
న్మదగతి నట్ల చేసిన నమానుషవిక్రముఁ డైన ద్రోణుఁడుం
గదిసి యిభం బిభంబుఁ జెనకం జనుదెంచినలీల వచ్చినన్. 121

వ. నరుఁడు నమస్కరించి గురున కిట్లనియె. 122

క. అడవులఁ బెద్దయుఁ గాలం, బిడుమలఁ గుడిచితిమి మాకు నిది దఱి యని యి
ప్పుడు వచ్చితిమి విపన్నుల, మెడఁ గృపసేయుటయ లెస్స [7]యీ రలుగకుఁడీ.

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధంబు సేయుట.

క. మును వెఱతు సేయ మీరలు, నను సేసినఁ గాని యనుడు నాకేశసుతుఁ
ధను రాచార్యుం డిరువది, సునిశితబాణముల నేసెఁ జూపఱు వొగడన్. 124

1 యిఁకమీఁద మనకువిక్ర. 2 ము స్వరున నిర్భర... లెక్కుడు. 3 యిట్టిది... జూడనట్లు గాన..., యంతరంగ మిప్పు డవశతఁబొందిన, ..(కణఁక(యుడిగె) దఱిఁగె). 4 బోధ. 5 బావమున. 6 లేర్పడ...గదలి, 7 యిపు డలు.

ఆ. అర్జునుండు వాని నన్నింట నడుమన, తునియ నేయుటయును ద్రోణుఁ డపరి
శతసహస్రసంఖ్య శరములు గప్పిన, నతఁడు నతనిఁ గప్పెఁ బ్రతిశరముల. 125

చ. అతిరథు లస్త్రశస్త్రవిదు లద్భుతబాహుబలుల్ పరాక్రమో
ద్ధతయశు లిట్లు వారి గురుశిష్యులు కౌరవసేనలో నిభా
రతిసుతకోటికిన్ వెఱఁగుపాటొనరించిరి బాణజాలసం
వృతగగనాంగణం బగుననీనమహాహవ[1]విక్రమంబునన్ 126

వ. అట్టియెడఁ గురుసైన్యంబులు 127

క. [2]గురుఁ డొక్కరుండు చిక్కఁగ, నరుఁడు గడఁగినపుడు మార్కొనం జాపధరుం
డొరుఁడు గలఁడె మఱి వెదకిన, హరుఁడు గలండింకఁ గలుగు నన రా దెందున్.

క. ద్రోణుఁడు రయమున నేసిన, బాణము లెడతెగక యొక్కబాణము పోలెన్
శ్రేణి యయి వోవఁ బార్థుఁడు, రేఁకువ గావించుఁ గంటిరే చిత్రగతిన్ 129

క. గురుశరములు సితపక్ష, స్ఫురణంబున నంచపిండు పోలుపు వహించెన్
నరుబాణతతి ఘనావలి, కరణి నిగుడ దొప్పె నల్లగఱుల చెలువునన్ 130

వ. అనుచుం గనుంగొను చుండ 131

శా. శ్రావ్యం బై చెలఁగెన్ గభీరమధురజ్యానాద ముద్దామనీ
సవ్యాపారనిరూఢతం బ్రతిశరారంభంబు వర్ధించుచున్
సవ్యప్రా దృఢచాపసవ్యగతి నాశ్చర్యంబుగా నేయుచున్
దివ్యాస్త్రంబులఁ బోరి రిద్దఱును సాదృశ్యం బదృశ్యంబుగన్ 132

వ. ఇంద్రాగ్నివాయువరుణదైవత్యంబు లగుశరంబులు గురుం డేసిన నరుండును దత్త
ద్దేవతాకంబు లగునంబకంబులఁ బ్రతిహతంబులు సేయుచు వచ్చె నయ్యిరువురుఁ
బెట్టేయుసాయకంబు లంతరిక్షంబున దలంబై సంతమసంబు గలిగియునికి నే
బాణం బెక్కడఁ బాటుటయుం దోఁప కుండె నట్టియెడఁ గుంభసంభవుబలంబు
సకభసంబుగా నతని కడ్డంబు వొచ్చిన వివ్వచ్చుండు వ్రేల్మిడిం బొడిసేసి సకే
యూరంబు లగుబాహుదండంబులను సకుండలంబు లగుకర్ణపాశంబులను సకి
రీటంబు లగుశిరోభాగంబులను భూభాగం బలంకరించి యప్పుడావహిల్లిన
రుధిరసాగరంబునకు రత్నాకరత్వం బలవరించె నిట్లు దుర్జయుండగు నర్జునుండు
సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించుచు నాచార్యునకు భరంబుగ నేట్లాడుచున్నం
జూచి యతండు విస్మితుం డై 133

క. అర్జునుని నాహవంబున, నిర్జింపఁగ [3]నగును ఫాలనేత్రున కైనం
బర్జన్యసుతుఁడు శరవ, ర్షోర్జితమూర్తి యగు టరయ నుచితము గాదే 134

వ. అని మఱియును దగినపలుకుల నగ్గింప నిలింపనికరంబు. 135

తే. ఇంత ప్రొద్దు కిరీటికట్టెదుర నిలువ, వెఱవకున్నప్డు ద్రోణుండ వింటివాఁడు

1 విభ్ర. 2 గురుఁ ..గురుఁడు మాఱుకొనఁ జాప. (మఱి గలఁడె వెద). 3 నశమె.

నల్లవాఁ తనయున్న సేనకు నొకండ, బలిమిఁ దలమీఱునే యిట్లు నిలువ వలదె

మ. అను చుండం బ్రదశేంద్రసూనుఁడు రయం బత్యంత ఘోరంబుగా
ఘనశాత్రోజ్జ్వలదుర్నివారవిలసత్కాండంబులన్ ద్రోణువా
హనసూతధ్వజదేహముల్ నొాదివె నిట్లస్త్రాగ్నినిర్మగ్నుఁ జే
సిన హాహానినదంబు లొక్కమొగిఁ బేర్చెన్ సర్వసైన్యంబులన్ 137

క. ఈమెయి నిజజనకుభుజా, ద్దామబలము దోడుతోడఁ దఱుఁగుటయు రథ
స్తోమంబుఁ దాను నశ్వత్థామ వెసం దాఁకెఁ బాండుతనయునితోడన్ 138

అర్జునుఁ డశ్వత్థామతో యుద్ధము చేయుట.

చ. అతఁడును దీవ్రబాణముల నాతనిఁ గప్పుచు మారుకొన్న నా
శతమఖవృత్రసంగరముచందము దోఁచె వడిం జటచ్ఛటా
యితరవ మప్డు వేణువులనేర్చుదవానలు మ్రోఁతభంగి ది
క్కతిఁ బరఁగెన్ మహాద్భుతము గౌరవసేనకు నావహిల్లఁగన్ 139

వ. అట్టియెడ 140

చ. ఉఱక నరుండు ద్రోణసుతుయుగ్యములన్ వెస నొంచె నాతఁడుం
దెఱపి యొకింత గాంచి ఘనతీవ్రశరంబున నారిఁ ద్రుంచి క
న్నిఱెపినమాత్రలోన నతనిం బటుబాణచతుష్కయుగ్మ మే
ర్తెఱఁ బొడి మౌర్వి గ్రమ్మఱ ఘటించు నెడన్ వడి నేసి యార్చినన్ 141

క. కురుసేనలోన నిట్లెవ్వరుఁ జేసిన వారు లేరవార్యభుజావి
స్ఫురణోద[1]గ్రుండు గదే, గురుపుత్త్రుం డనుచు నమరకోటి నుతించెన్. 142

చ. చిఱునగ వొప్ప గాండివము సెచ్చెర సజ్యము సేసి సేన లు
క్కఱ రభసంబుమై నడరెఁ గవ్వడి ద్రౌణియు నీడఁబోక య
త్తఱిఁ దఱుమంగ నస్త్రములు దంవడి [2]మూర్కొని మండుచుండెఁ జి
చ్చఱపిడుగుల్ వడిం దొరఁగుచాడ్పున నంబరవీధి నుగ్రమై 143

వ. ఇవ్విధంబున ధనంజయుం[3]డు రయంబున నేయ వేగంబున నేయు ద్రోణతనయు తూణీరంబులు శరశూన్యంబు లయ్యెఁ దనతూణీరంబు లక్షయబాణంబు లగుటం జేసి యంతకంతకు నతిశయిల్లు పెల్లున నేయుచు నధికుం డగు నప్పాండవమధ్యముం గనుంగొని కృపాచార్యుండు సెంగటం దలమీఱిన 144

అర్జునుఁడు కృపాచార్యునితో యుద్ధము చేయుట.

క. గురుపుత్త్రునిరసము విడిచి, సరభసముగ నందు సవ్యసాచి గవియుడుం
దిరమై యాతఁడు శితశర, పరంపరలు గురిసె నుగ్రబంధుర[4]గతులన్ 145

వ. పాండుపుత్త్రుండును జిత్ర[5]సంచారంబుల మెఱయుచు. 146

---

1 గ్రుఁడు గదె యీ, గురు. 2 దార్కొని ..జి, చ్చఱ ..చొప్పున నంబర. 3 డేయుం వేగంబున నేయుటయుం ద్రోణ. 4 భంగిన్ 5 ప్రచారం.

క. పటువిశిఖపంక్తి [1]యత్యుగ్ర, త్కటరయమునఁ నిగుడఁ జేయఁగా నవ్విధ మూఁ
దుట యైన మండె దీప్తో, ద్భటభంగిఁ గృపానలంబు బలములు వొంగన్ 147

వ. ఇట్లు [2]మండి శిఖఁబోలెడికనకలిప్తపుంఖబాణంబు వనచరకేతువుం దాఁకించి వేఁడిమి సూపి వివిధాస్త్రజ్వాలలు గవియించి దిక్కులు సెలంగ నార్చినం గోపంబున నాటోపంబు మిగిలి బలసూదనసూనుం డతనికేతనంబు దునిమి తరణికిరణానుకారపారంగతంబు లగునారాచంబులు దదీయాంగంబుల నినుపం దొడంగిన రథచక్రరక్షకు లగుచంద్రకేతుండును జిత్రాశ్వుండును మణిమంతుండును మంజుమాళియు హేమవర్మయును సురథుండును సుషేణుండును నరిష్టుండును సుకేతుండును నుక్కు మెఱయ నొక్కటం దాఁకిన 148

ఆ. అన్ని వెడఁదవాతియమ్ము లద్భుతముగ, నొక్కముష్టిఁ దొడిగి [3]గ్రక్కునంగ
నతఁడు లీలఁ దునిమె నందఱతలలును, ఘోరభంగి రక్తధార లెగయ. 149

సీ. తునిమి తోడన యొక్కసునిశితశరమునఁ గాఁడియు రెంట నక్షములఁ ద్రుంచి
హరుల నాల్గిటఁ జంపి యాలంపు[4]గోలతో నొగలు మూఁ డమ్ముల నుగ్గుసేసి
ధనువును సూతునితలయుఁ జెఱొక్కట నఱకి లోచనముల నవ్వు నెఱయఁ
గృపుని నాలోకించి క్రీడి తద్వక్షఃస్థలంబునఁ గ్రూరభల్లంబు నాఁట

ఆ. హతరథుండు నిహతాశ్వుండు సంఛిన్న, చాపుఁడును నికృత్తసారథియును
నయ్యు నొచ్చియును భుజార్గళసంరంభ, మతిశయిల్ల శక్తి నతఁడు వైచె 150

ఉ. మండుచు [5]వచ్చుదానిఁ బదిమార్గణముల్ గొని వేగ మొప్ప నా
ఖండలనందనుండు గడికండలు సేసినఁ జూచి యప్పు డా
తం డుడివోక లేక సముదంబున ఖడ్గము ఖేటకంబు ను
ద్దండతఁ గొంచుఁ దేరు డిగి తాఁ గవిసెన్ రయ ముల్లసిల్లఁగన్. 151

వ. ఇట్లు గవిసిన. 152

క. పలుకయు వాలును నింతిం, తలు దునియలు సేసె బాణతతిఁ బాండవుఁ డి
ట్టల మైన వెఱఁగుపాటునఁ, నిలిచి కృపుఁడు ద్రోణపుత్త్రునిరథం బెక్కెన్ 153

ఆ. అప్పుడే పడంగి యన్నిసేనలు భీష్ము, రథముపొంత కొదిఁగె రౌద్రరసవి
నోది యైనయర్జునుఁడు ధనుశ్చాలన, దీప్తమూర్తి యగుచుఁ దిట్టకఱికె 154

వ. ఇత్తెఱంగున నుఱక తఱియ నుఱికిన. 155

క. బలములు దొరలుఁ బొదివి సం, కుల[6]యుద్ధము సేయఁ గ్రోధఘోరాకృతి యై

---

1 యం దుత్కట యై మండెం దీప్తో 2 మండెడు శిఖవోలెఁ గనలి దీప్తపుంఖ, మండెడు శిఖిబోని కనకదీప్తపుంఖబాణంబులఁ గపికేతువుం. దిక్కులు (గలంగ) పెల్లగిల్ల. నొక్కమొయిం దాఁకిన. 3 యుక్కుమెఱయ...ధార లులియ. 4 బెలుఁగుతో ..తలయుఁ (వేఱొక్కట) నొకొక్కట 5 బోవుదానిఁ...వోక యొక్కఁడుసముదంబున ; వోక వెక్కసము దక్కఁగ. 6 సమరము.

యిలఁ బ్రోవుగఁ జతురంగంబుల వ్రేల్మిడిఁ బాండురాజపుత్త్రుఁడు గూల్చెన్.

ఉ. చేతులతీఁట వో నిటు లశేషబలంబుల నుగ్గునేసి మాం
సాతతపంక మై బహువిధాయుధమీనము లొప్పఁ జామర
వ్రాతము ఫేనభంగి గ నిరంతరవీరశిరస్సరోరుహ
స్ఫీతవిభూతిఁ బొల్చునది నేసె రణస్థలియందు నెత్తుటన్. 157

తే. ఇట్లు కౌరవానీకంబు నెల్లఁ గలఁచి, యాడి భీష్మునిదెసఁ [1]బోవుక్రీడిఁ దాఁకెఁ
గొండతోఁ దాఁకుతగరునుద్దండవృత్తి,దోఁప వృషసేనుఁ డాహవదోహలమున.
159

వ. విజయుండును.

తే. భల్ల మొక్కటి నాతనివిల్లు దునిమి, యైదునారసములు వక్ష మూఁడ నేసె
నతఁడు సైరింప రానినొవ్వడరుటయును, బెగ్గలంబున నరదంబు డిగ్గి పాఱె.

వ. అట్టియెడ దుశ్శాసనశకునిదుర్ముఖవివింశతి[2]వికర్ణులు దన్నుం బొదివికొనిన వా
రలరథరథ్యకేతువర్మంబులు జర్జరితంబులుగా నేసి గాసిచేసిన నందఱుం గనుక
నిఁ బఱవం దొడంగినఁ బార్థుండును బ్రహాసోల్లాసభాసి యగుచు నుత్తరుం
గనుంగొని. 161

తే. కనకమయతాలకేతువు గ్రాలఁ జిరత,టిల్లతాపిలఁ గలిగి శోభిల్లునంబు
దంబుచాడ్పున సురనదీతనయుఁ డున్న,వాఁడు సూచితె మత్స్యభూవరతనూజ.

అర్జునుఁడు భీష్మునితో యుద్ధంబు సేయుట.

క. బలువిడి [3]మనదివ్యాస్త్రం,బులచవి సూపంగవలయుఁ బో నిమ్ము రథం
బలసగతి నతనిదెస కని, పలికిన నతఁ డట్లు చేసెఁ బరమప్రీతిన్. 163

ఉ. శాంతనవుండు నప్డు నిజశంఖము గౌరవరాజసైన్యముల్
సంతస మంద నొత్తుచు ససంభ్రమలీల నెదుర్కొనంగ దు
ర్దాంతభుజాబలప్రకటదర్ప మెలర్ప నరుండు నొత్తె ది
గ్దంతినికాయకర్ణపుట[4]దారణవిత్తము దేవదత్తమున్. 164

తే. మలసి ఱంకెలు వైచుచు మాఱుకొనిన
వృషభములభంగి నక్కురువృషభు లిట్లు
సమదగతిఁ జేరునెడఁ జూచి రమరు లర్థి
ననిమిషత్వంబు దమ కప్పు డచ్చుపడఁగ. 165

వ. ఇవ్విధంబునం గనుంగొనుచు వారలు దమలోన. 166

క. మనలను దానవులను గడ,చినయవి భుజబలము లస్త్రశిక్షావిధముల్
గొనియాడఁ గొలఁది గా [5]దీ,తని నాతఁడ యతని నితఁడ తగుఁ జెనయంగన్. ఎదిరిం

---

1 బోవ. 2 వికర్ణులు మొదలుగాఁ గలదొరలు... బ్ర(హాసో)హర్షోల్లాసభాసురముఖుం
డగుచు. 3 నాదివ్యా. 4 దారుణవృత్తము. 5 దీ,తని కాతఁడ యతని కితఁడ తగుఁ.

సీ. అనుచుండ సైన్యంబు లార్పులుఁ బెడబొబ్బలును దూర్యనాదంబు [1]లుల్లసిల్లఁ
బేర్చి యొక్కుమ్మడి భీష్ము నగ్గింపంగ నతఁడు నిశాతబాణాష్టకమున
బడగపై హనుమంతునొడలను బహుశరంబుల నందుఁ జెలఁగెడుభూతములను
దశవిశిఖములరథ్యములను సారథి నేసె వాసవియును నెసకమెసఁగ
తే. నగ్గలిక గాండివంబు చక్రాకృతి ప్ర, కాశవహ్నిస్వరూపత గలిగి విడువు
తెలిపి గాసంగ నం కుండ మెఱసి యొప్పు, సాంద్రసాయకతతి నాకసంబు గప్పె
తే. [2]అర్జునుండు గవించిన యంప మూఁడ, మంచు దశిమముగఁ గప్పినమార్గణాంశు
జాలముల వెస విరియించె శాంతనవుఁ, డంగుఁ డుద్ద్యోతమాన ప్రతాపలీల 169
క. అమరేంద్రతనయుఁ డుగ్రా, స్త్రములు [3]వడిం గురియఁ గురియఁ దరమిడి వానిం
దుమురుగఁ జేయుచు వచ్చెను, సమరోల్లాసంబు మెఱయ శంతనుసుతుఁడున్.
క. అర్జునుఁడు దివ్యబాణ, స్ఫూర్జితదోశ్శక్తి దనకుఁ జూపిన నతఁడు
స్ఫూర్జితబలుఁడై నియమో, పార్జితఘోరాస్త్రవితతిఁ బ్రతిహతిఁ జేసెన్. 171
క. కివ్వడి యెప్పెయి నేసిన, నవ్విధమున [4]నాశరంబు లన్నియు దాఁగా
దవ్వులన నిలువరింపఁగ, నివ్వచ్చుఁడు గినిసి యేసె విలు విఱుగంగన్ 172
మ. తనకోదండము ఖండితం బగుడుఁ గ్రోధంబార మందాకినీ
తనయుం డు[illegible] సటా[5]విలుంఠనసముద్యత్క్రోధసింహాకృతిన్
ధను వొండుద్ధతలీల నెత్తికొని యస్త్రశ్రేణిఁ బర్వించె న
గ్నునుపైఁ దాఁకిరి చక్రరక్షకులు నార్పుల్ నింగి ముట్టన్ వడిన్. 173
చ. విజయుఁడు వారినెల్ల నొకవ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచియు భీష్ముసాయక
వ్రజము నడంచియున్ రథమువాజుల నొంచియు నాజికేళియం
దజితవిలాసముల్ మెఱయ నప్పుడు విస్మయ మందుచుండెఁ గుల
భజముఖయోధవీరతతి ప్రస్తుతి నేసిరి సిద్ధఖేచరుల్. 174
క. కొండొకయెడఁ గని శాంతనవుం డాఖండలతనూభవునిదామూఁ పు
ద్దండభుజబలము మెఱయఁ బ్రచండాస్త్రక్షతము నేసె సరభసవృత్తిన్. 175
వ. కినుక మనంబునం గగిరి క్రీడి పితామహునివిల్లు వ్రేల్మిడిం
దునిమి [6]నితాంతగాఢతరదోర్విభవంబున నొండువిల్లు గై
కొనియెడుసందునన్ నిసిచెఁ గ్రూరశరంబు లురంబునందు గ
న్కొన నతఁ డొల్లఁ బోయి రథకూబర మూఁతగ నిల్చె సోలుచున్. 176
క. కనుఁగొని సూతుం డరదముఁ, గొనిపోయెం దొలఁగ నపుడు కుంతీతనయుం
డనిఁ దనివి సనక గుంపులు, గొని యున్నెడ లరసెఁ గలయఁ గురుసైన్యమునన్.

---

1 లును జెలంగ. రూపత గడల విధ్రువ (వ). 2 అర్జునుఁడు గవియించిన యంపమూఁడు. 3 వడిం దొరుఁగఁ జేయ; వడిం గురియ నడుమఁ. 4 నారసంబు లన్నియు నతఁడున్. 5 విలుం(ట్ర) దన. 6 ని తకాంసెరయ.

వ. ఇట్లు లెత్తి చూచి గాండీవంబు దొడసి గుణంబు సారించి కవచోనలు బిగియించి.

క. ఆచార్యసూర్యతనయకృపాచార్యప్రభృతిరథికు లందఱు [1]దన్నుం
జూచుచు నుండఁగ నద్దెస, కేఁచి భుజాబలము మెఱయ నింద్రజుఁ డరిగెన్. 179

వ. అప్పు డశ్వత్థామ కర్ణున కి ట్లనియె. 180

ఆ. [2]వీఁడె వచ్చుచున్నవాఁడు పార్థుఁడ మన, మేమి సేయువార మీవు దక్క
నొరులు నిలువరింప నోపెడువారు లే, రోట లేక తాఁకి యోర్వవలయు. 181

క. అని తను నుల్లసమాటకుఁ, గినిసి యినతనూజుఁ డేను గ్రీడి నిచట మా
ర్కొనుపీఁకఁ గన్నులారం, గనుఁగొనుమీ నిలిచి యనుచుఁ గవిసెం బెలుచన్.

క. దొరలును సుభటులుఁ గర్ణుని, యరదమునకు మున్న పొదివి రర్జును నచటం
గరి [4]సొచ్చుతుంగనదువున, పరుసున మొన చాఁపకట్టు వడియె నతని చేన్. 183

తే. ఇవ్విధంబునఁ బోరెడు నింద్రతనయు, నుక్కలావును నంతంత కెక్కుడయ్యె
[5]నలసి మేనులు దూలాడ నిలిచి రంత, నంత నయ్యోధముఖ్యు లాహవముదక్కి. 185

వ. అట్టియెడ నుత్తరుండు నరున కి ట్లనియె.

చ. [6]ఉడుకువ లేనికయ్యమున కోర్వఁగ వచ్చునె నాకు డప్పి వు
ట్టెడు నొకమాటు నాగ్రహము డింపవు నీవును జక్కఁ జేసి ప
చ్చడి గలపంగ వెండియును జండితనంబున వచ్చి వచ్చి పో
రెడు మొన లింకఁ జాల నొనరింప భవద్రథసూతకృత్యమున్. 186

వ. అనిన విని కవ్వడి నవ్వుచు నేను గలుగ నీకు నోహటింప నేల యంతియ వలసి
నం దురంగంబులఁ దోడు గడపెద నించుక సైరించి నిలువ వలయు నెల్లపను
లును జక్కనయ్యెఁ గా జొక్కరుండు గొఱంత [7]యాతం డభిమాని మనలం
గని సరకు గొనఁ డిప్పు డున్నచందంబు మనతోడం దలపడం గడంగుట
దోఁచుచున్నయది తమ్ములు నాప్తభృత్యులు నిరుగెలంకుల నగ్గలికఁ మెఱసి
డగ్గఱి యున్నవా రని కౌరవేశ్వరునిగట్టి మోహరంబు సూపి యతనిం బురి
కొల్పి యద్దిక్కు దేరు వోవని మ్మనుటయు నతండును దలకొని యట్ల చేయ
నడరి యెడనెడ నడ్డపడుకురువీరులం జిఱునగవు గెడ నిగుడ మెఱుంగు
వాలమ్ములఁ దొలంగ జడియుచుం గదిసిన నమ్మేదినీవల్లభుండు. 187

అర్జునుఁడు దుర్యోధనునితో యుద్ధంబు సేయుట.

క. పులి గోల వేసిన ట్రిట్టలపురయంబునఁ గడంగుటయుఁ దద్వక్ష
స్థ్స్థలమునఁ గిరీటి రెం డమ్ముల నాటఁగ నేసె బొమలు ముడివడు చుండన్.

---

1 మో. డై; ప్రో. వై. 2 చూడు వీఁడె వచ్చుచున్నాఁడు పార్థుఁ డే, మేమి సేయు... (వారలే, యోట లేక తాఁకి) వారు లే, రోర లేక తాఁకి. 3 మాడినఁ. 4 సొచ్చినతుంగమడువు, పరు. 5 (సొలసి) మేనులు తూఁగాడ. 6 ఉడుగ వదేమికయ్యమున కోపఁగ. 7 యాతండు దురభిమాని.

క. క్షతములఁ బెల్లు దొరఁగుశో, ణితధారలు మదముగా [1]వినిర్గళకరియా
కృతిఁ గవిసి యతం డేసెను, శతమఖసుతుఫాలతలము శాతశరమునన్. 189

తే. [2]రక్తధారయు వెడలంగ రశ్మి వెలుఁగఁ
దాలుచు బాలార్కుచాడ్పునఁ జెలువు మిగిలి
ఫల్గునుండు ప్రతాపసంభరితమూర్తి
యగుచు శరకిరణంబులు నిగుడఁ జేసె. 190

శా. వానిం దీవ్రశరంబులం దునిమి గర్వం [3]బెక్కి నానాస్త్రసం
ధానంబుల్ గురిసెన్ సుయోధనుఁడు దుర్దాంతాకృతిన్ గోత్రభి
త్సూనుండుం బటుసాయకోత్కరమునం జూపెన్ భుజాటోప మి
ట్లేనుం గేనుఁగుఁ దాఁకునట్లు సమరం బేపారఁగా నయ్యెడన్ 191

తే. హస్తిపురిఁ బేరు గల [4]మదహస్తి నెక్కి, క్రాలు కావలిరథములు గవియుదేర
నభ్రగజముపైఁ బర్జన్యుఁ డనఁగ నంప, వాన పరఁగ వికర్ణుండు వచ్చి తాఁకె.

ఉ. వీఁక నెదిర్చి యిట్లు కురువీరులకుం బ్రమదం బొనర్చుచుం
దాఁకినఁ గ్రోధవేగసముదగ్రత నెజ్జనిచూడ్కిఁ జూచి పే
ర్చేఁకలితోఁగ నున్న జమునాకృతి భీషణరేఖ యొప్పఁగా
వ్రేఁకనినాగసంబు దొడి క్రీడి కరిన్ దృఢముష్టి నేసినన్ 193

ఆ. ఫాలకుంభసంధిఁ బడి వాలమున [5]వెస, నుచ్చిపోవుటయును నుర్వి యద్రువఁ
గూలె నగ్గజంబు గులిశచండాహతిఁ, బడుమహానగంబుభంగి దోఁప. 194

క. అరుణమణిమాలికావి, స్ఫురణంబున దంతితనువు సూడఁగ నొప్పెన్
[6]ధరణిఁ బడియున్న బహుముఖ, పరిగతదావాగ్నిఁ బొల్చుపర్వతముక్రియన్.

వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగు పీనుంగైన వికర్ణుండు వెఱచఱచి పఱచి వివింశతిరథం
బెక్కె నాలోనన యట్టినారాచంబున రారాజునురంబు నొనాట నేసినఁ గరీం
ద్రుండు వడుటయు నరేంద్రుండు నొచ్చుటయుం గని యచ్చువడురథికుల వివ్వ
చ్చుం డన్గళత్ప్రసారం బగుమార్గణాసారంబున ముంచిన వెగడుపడి విఱిగి పాఱి
రిత్తెఱంగునఁ దనచుట్టును బయలైన నయ్యురగకేతనుండును మరలె నిట్లు
[7]దొరయును విఱిగి కలను వాసి కాలుద్రోసిపోవుటయు నతిరథమహారథు లెల్లం
జెల్లాచెదరగుటయుం జూచి సైన్యంబు లున్నవి యున్నచోటన తెరలి కనుకనిం
బఱవం దొడంగిన. 196

తే. యూథపతితోడిదంతిసముత్కరంబు, వెనుకఁ దగిలెడుసింగంబువిధము దోఁప

---

1 వినిర్గళకరీంద్రాకృతి, వినిర్గతకరియాకృతిఁ...శాతశరముఖన్. 2 రక్తధారలు వెడలంగ (రక్తధార వెడల నొక) ..బాలార్కబింబంబు చెలువు మిగుల .యెగచి శర. 3 బెక్కి. 4 మదహస్తి కావలిమూఁకలు, కావలిరథికులు. 5 వెస...కులిశధారాహతిఁ. 6 ధరఁ బడియున్నను. 7 దొరలును విఱిగి (దొర విఱిగి) కాలు దూసి.

వార్పు నాదంబుగా నరుఁ డంటఁ దాఁకె, రాజుఁ దారును బాఱె దురథికవరుల.

క. వెనుకొని కర్ణుని పెడతల, యును దుశ్శాసనునివీఁపు నొక్కొక్కశరం
బున నేసె నప్పు డయ్యన, తనయుం డి ట్లనియె నతిరథశ్రేష్ఠులతోన్. 198

ఆ. కూడి ముట్టెఁ గ్రీడి కురువంశమున కెల్ల, మూలకంద మీనృపాలుఁ [1]డతని
నిచటఁ గాచికొనుట యెల్లపౌరుషములుఁ, జేఁత నిలిచి లావు సేయవలయు.

క. అనవినుచుఁ గురుపితామహుఁ,డును ద్రోణుఁడు ద్రోణపుత్త్రుఁడును గృపుఁడును గ
ర్ణునిమాట సరకు సేయక, చను చుండఁగ దీనవృత్తి జనపతి వలికెన్. 200

క. లోకంబుతోడివారుగ, మీకుం జనునయ్య మగఁటిమికి గుఱి గాదే
నా కెడ రైనయెడం దగఁ, జేకొని యది [2]మీరు చక్కఁ జేయుట యరయన్.

వ. అనిన విని వారలు వెనుక యై యాశ్వాసవచనంబులు వలుకుచుం బోవం బో
వుచున్న యన్నరేంద్రు నెలుంగెత్తి పిలిచి పార్థుం డిట్లనియె. 202

అర్జునుఁడు దుర్యోధను నుపాలంభించుట.

ఉ. క్షత్త్రియుఁ డోడునే తగదు కౌరవరాజ యొకండ నేఁ బృథా
పుత్త్రులలోనఁ బిన్న నినుఁ బోరికిఁ బిల్వఁగ [3]మాని నాఁగ ని
ద్ధాత్త్రిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కి బలదర్పసమగ్రుఁడ వైననీవు నీ
మిత్త్రులుఁ గూడ నిట్లయిన మెత్తురె వత్తురె కొల్వ భూభుజుల్. 203

సీ. ఏనుంగు నెక్కి పెక్కేనుంగు లిరుగడ రాఁ బురవీథులఁ గ్రాలఁ గలదె
మణిమయం బైనభూషణజాల[4]ముల నొప్పి యొడ్డోలగంబున నుండఁ గలదె
కర్పూరచందనకస్తూరికాదుల నింపు సొంపార భోగింపఁ గలదె
యతిమనోహర లగుచతురాంగనలతోడిసంగతి వేడ్కలు సలుపఁ గలదె

తే. కయ్యమున నోడి పోయినఁ గౌరవేంద్ర,వినుము నాబుద్ధి మరలి యీతనువు విడిచి
సుగతి వడయుము తొల్లింటిచూఱ గలదె, జూద మిచ్చుట నాడంగ రాదుసుమ్ము.
205

వ. అని వెండియు.

క. నీయట్టివాఁడు నిస్సీ, పోయెడిదే యిట్లు వోకు పోకు మనుడు భూ
నాయకుఁడు మరలి పటుకో,పాయత్తతఁ ద్రొక్కఁబడ్డయహిగతిఁ గవిసెన్. 206

వ. ఇట్లు గవిసి రథంబులం గడచి కవ్వడిం దలపడియె భీష్మద్రోణాదియోధవీరులు
నొక్కుమ్మడి మగిడి యధిపతితోడన నిగిడి క్రీడియరదంబుఁ బొదివిరి తక్కిన
బలంబులు నంతకు మున్న కౌంతేయుదెస మరలి చూచుచుం బాఱు చునికిం
జేసి యేలినవాఁ డఱుముటయును దొరలు దెగి తిరుగుటయుం గని తెంపు
సేసి కూడికొని రభసంబునం జుట్టు ముట్టి యతనిపైఁ గ్రందుకొన నడరె నివ్వ

1 నితని. 2 మీకుఁ. 3 బోక పాడియే,ధాత్త్రిఁ...భూజనుల్. 4 ములు దాల్చి యొనరఁ
బేరోలగం బుండఁ గలదె...నోడి పాఱినఁ.

భంబున వివిధవ్యూహంబు లగుబహుయోధ[1]యూథంబులు గురిసిన యనేకాస్త్ర
శస్త్రంబులు నానాప్రకారంబులఁ గుప్పంగూరలుగాఁ దొరఁగినం బెరిఁగిన శౌ
ర్యసంరంభంబున విజృంభించి విజయుం డాశ్చర్యధుర్యనిరతిశయరయభరితకర
యుగళుం డయి రథరథ్యసారథిస్వాంగంబులు గాచికొని తనపోడంబుట్టువుల
ప్రతిన లూహించి యొండుసేయ నొల్లక సపరివారంబుగా ధార్తరాష్ట్రుల
భంగపెట్టం దలంచి యింద్రదైవత్యంబును సత్యసంవాదనంబును సరాతి
సైన్యదైన్యసంపాదనంబును నగుసమ్మోహనాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన 207

ఆ. ఆయుధములువిడిచి యంగముల్ సోలంగఁ, బలలు మెడలుఁ [2]జక్క నిలువకొఱగ
నెల్లవారు నెఱుక నెడలి చొక్కి, నిద్రాతిశయము గూరినట్లు నైరి 208

వ. అప్పుడు పాండవోత్తముం డుత్తరమాటలు దలంచి యుత్తరుం గనుంగొని

సీ. ఒక్కురుసైన్యంబు సొక్కక దక్కకయున్న గ్రక్కునఁ జనుము రారాజు ద్రోణ
తనయుండుఁ బుట్టినతలచుట్లు నల్లనియవి సూతపుత్త్రుశిరోంబరంబు
[3]పచ్చనియది కుంభభవ కృపాచార్యులయుష్ణీషములు వెల్ల లుఱక నీవు
దెమ్మింతవట్టును దేవనదీసూనుఁ డియ్యస్త్రమునకు మా తెలుఁగుఁ గాన

ఆ. యతఁడు దెలిసియుండు నాతనిదెస వోకు, మనిన మత్స్యరాజతనయుఁ డెలమి
దొలఁక నొగలఁ బగ్గములు గట్టి చని వాని, నెల్లఁ దెచ్చి యగద వెక్కుటయును

వ. ఈరథబృందంబులయిఱుకటంబు వెడలి నిలుత మని కదలినం గిరీటిం దాఁకి
గురుపితామహుండు శరవర్షంబులు గురిసిన 211

క. ఆతనిరథ్యంబులఁ దత్సూతుని నొప్పించి సాంద్రసునిశితబాణ
వ్రాతంబు మేన నించి పృథాతనయుఁడు నిలిపి వెడలె దర్పో[4]జ్జ్వలుఁ డై. 212

వ. [5]ఇవ్విధంబున నరదంబులయిఱుకటంబు గడచి యెడ గలుగ నిలిచి రాహు
నిగ్రహనిరాసభాసురుం డగుభానుండునుం బోలె వెలుంగుచున్నంత బలం
బులు దెలిసిన. 213

ఆ. కౌరవేశ్వరుండు గను విచ్చి దిక్కులు, గలయఁ జూచి పార్థుఁ గాంచి కనఁగి
యదరఁ జూచుటయును సమరనదీసూనుఁ, డతని కిట్టు లనియె నల్ల నగుచు.

క. ఇంత యెఱుంగవు సైన్యము, లింతవడిం దలలు చీర లెఱుఁగక మోహా
క్రాంతంబులయ్యెఁ బని దెగుఁ, గౌంతేయుఁడు సౌరఁడుగాని క్రౌర్యంబునకున్.

క. మెడ యొఱగఁ జేతికై దుప్పు, వడ నిను నీ వెఱుఁగ కున్నభంగి గవియఁ గ
వ్వడి యూరకుండు నట చె, ప్పెడు కొలఁదియె వానికరుణ పెంపు కుమారా

వ. అతండు మనప్రాణంబులపై రానొల్లక నిలిచిన మనమింతట నిలుచుట కార్యంబు.

---

1 యూథంబులు గవిసి యనేకాస్త్ర...గుప్పఁగూరుగాఁ దొరఁగించినం భుజయుగళుం.
2 గాళ్లు .. నెఱుక యె(లె)డని. 3 పచ్చని కుంభసంభవ. 4 ద్ధతుఁ డై 5 ఇత్తెఱంగున
...రాహుగ్రహణ

ఉ. మోహనబాణపాతమున [1]ముం దలచీర లెఱుంగకున్న యీ
బాహుబలంబుతోఁ గడఁగి పార్థునిఁ దాఁకెడుబుద్ధి గ్రమ్మఱన్
సాహసవృత్తిఁ జేసి యవిచారతఁ బోయితిమేని వాఁడు ప్రా
ణాహుతి సేయుఁడే మనల నందఱ నొక్కట మూర్ధజాగ్నికిన్ 218

వ. కావున 219

క. మనదేశమునకుఁ బోదము, మన [2]మల్లన తెరువు వట్టి మత్స్యనిభునిగో
ధనముఁ గొని యతఁడు ప్రీతిం, జనుఁ గా కటు మనకు నంతచల మేమిటికిన్.

దుర్యోధనుఁడు పరాజితుండై మరలి తనపురంబునకుఁ బోవుట.

వ. అని చెప్పినపితామహుహితవచనంబు లాకర్ణించి సంగ్రామాతికాముండయ్యుం గోపాటోపఘూర్ణమానమానసుండు నగునమ్మానవేశ్వరుండు నిట్టూర్పు [3]నిగిడించి యుద్రేకంబు దక్కి నిలిచెం దక్కటివారలు నూర్జితం బగు నర్జునానలంబు నాలోకించి ధార్తరాష్ట్రరక్షణతాత్పర్యంబున శౌర్యంబు సాలించి భీష్మవాక్యప్రకారంబు సేసిరి ట్లందఱు ముందర దమవచ్చినవంకన తిరిగి యరుగుచున్నం గని కిరీటి శంఖరవజ్యానాదంబులు సెలంగఁ గొండొకదవ్వు వెన్నడిం దఱిమి బిరుదులతోడిగొడుగులును నడియాలంబులతోడిసిడంబులును వైపించుకొని తృప్తిం బొంది మరలువాఁడై యెల్లవారును వినం బెద్దయెలుంగునం బోయి వచ్చెద నని చెప్పి గాంగేయద్రోణకృపాచార్యులకుఁ బ్రణామబాణంబు లేసి వారివీడ్కొనినవాఁడై మిట్టకోలల రారాజుమకుటంబుమణులు డులిచి యతని కిం జెప్పినవాఁడై యఖర్వబాహాగర్వనిర్వాహణంబు మెఱయ నప్పుడు మధ్యందినమార్తాండప్రచండుం డగుచుండఁ గౌరవవీరు లతనిం దేఱి చూడను జాలక చని రతండును జూపఱం దోలి నిలిచిన [4]మదపుటేనుంగుచందంబున నిలిచి విరాటతనయున కిట్లనియె. 221

ఆ. పసులు మరలె శత్రుబలములు పీనుంగు, వెంట లయ్యె రాజుఁ బెద్దదొరలుఁ
జీర లొలువఁ బడిరి సిగ్గఱి బిరుదులు, వైచి రింక మగుడ వలదె మనకు. 222

క. హయములు మరల్పు మీతల్లియు బంధులు నెడలు సంచలింప గుమురు గ
ట్టి యొమరుసూతురు వారికిఁ, బ్రియముగ శీఘ్రమ్మునం బురికిఁ బోవలయున్. 223

వ. అనిన నతండు రథంబు [5]మగిడించినం జని చని. 224

తే. కాలుతక్కువ [6]వారలు గలయఁ జెదరి, వెనుకఁ బడిపోవు నెడఁ దన్నుఁ గనిభయమునఁ
బ్రాణదానంబు వేఁడినఁ బార్థుఁ డభయ, హ స్తమిచ్చుచు దయపెనుపారఁ బలుకు.

వ. ఇట్లు నానావిధదీనదశాదందహ్యమాను లగుకృపణులం దనకృపామృతంబునం దడిపినం దేఱి వారు దీవించుచుం బ్రణమిల్లుచుం బొగడుచుం బోవు చుండ

---

1 ముంచిన లజ్జ. 2 మియ్యెడ మసల నేల మత్స్య. 3 (నిగుడించి)...నర్జునానలంబు.
4 మదము నేనుంగుచందం. 5 (మగుడించినం). 6 గలవారు.

ధనంజయుండు భూమింజయుం జూచి. 226

ఆ. కురుబలంబు గెలిచి గోవులఁ గ్రమ్మఱఁ, దెచ్చు టెల్ల నీయుదీర్ణబాహు
బలము కాఁగ నీవు పలుకుము వెలిఁ బుచ్చు,టకుఁ దగు మధిపుపాల నొండు దెఱఁగు.

క. అనవుడు నీచేసినయీ, పని నాచేఁగాక యునికి పతి యెఱుఁగఁడె కో
జనులు నిజము సేయుదురే, నిను నెఱిఁగింపకయ చెప్ప నేర్తునె పోఁగన్ 228

వ. అని యుత్తరుండు మఱియును 229

క. నీ[1]వలచినయప్పుడ ధా, త్రీవల్లభుఁ డెఱుఁగునట్టి తెఱఁగు నడపెదన్
దేవేంద్రపుత్ర యే నన, గా వేఱొకపేరు గలదె కార్యము నడపన్ 230

వ. అనువచనంబు లియ్యకొనుచుం జని శమీవృక్షసమీపంబున నిల్పి గాండీవాది సాధనంబులు పూర్వప్రకారంబున నిక్షేపింప నియోగించి కపిధ్వజ దేవదత్త కిరీటాది దివ్యపరికరంబుల సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి యంతర్ధానంబు సేయించి యొప్పటిసింహపతాక రథంబున బంధింపం బనిచి విరాటతనయుండు నిజాయుధంబులు గైకొని రథికుం డయి వచ్చునట్లుగాఁ జేసి తొంటిచందంబునం దలచీర యలవరించికొని సారథి యై సవ్యసాచి నాగ లెక్క నట్టిసమయంబునఁ బురందరాది బృందారకులును దేవమునిసిద్ధగంధర్వాదులును పాండుప్రముఖ రాజలోకంబును నాశ్చర్యహర్షాయత్తచిత్తు లయి సమరవిషయంబు లయినమాట లాడుచు నిజనివాసంబుల కరిగి రట నరుండు నుత్తరు నాలోకించి నీవిజయంబు పురంబున ఘోషింప గోపాలురం బుచ్చు మనిన నతం డది దెఱంగుగాఁ గైకొని యట్ల చేయ నిట్లు నిగాఢంబుగాఁ బట్టణంబునకుం జనుచుండ నంతకు మున్న మత్స్యమహీవల్లభుం డాహవజయదర్పితవాహినీ పరివృతుం డై నగరంబు సొత్తెంచి 231

తే. మందిరాభ్యంతరమున కానందలీలఁ, బాండుపుత్త్రులు దక్కటిబంధుజనులుఁ
దానుఁ జని విప్రులును వనితాజనంబు, సేస లొలుక సింహాసనాసీనుఁ డయ్యె.

వ. ఇవ్విధంబునం దనవిజయంబు గొనియాడ వచ్చిన వారి నెల్ల నభినందించి యుత్తరుం డెచ్చట నున్నవాఁ డని యడిగి వారలవలనం గురునాథుండు భీష్మద్రోణకర్ణకృపాశ్వత్థామాదియోధవీరులు బెరసినబలంబులతోడ నడచి యుత్తరంబునఁ బసులం బట్టిన నతండు బృహన్నల సారథింగాఁ గైకొని యొక్కరుండ కుయివోవుట విని విషాదవేదనాదోదూయమానమానసుం డగుచు మంత్రులమొగంబు సూచి యిట్లనియె 233

విరాటుఁ డుత్తరుఁడు గురుసైన్యంబు గెలువ బోవుట విని చింతించుట.

చ. అసమున మీఁద దెఱుంగక మహోగ్రహవృత్తిఁ గడంగి చెచ్చెరం

1 వలసిన... వేఱొక (మాట) పట్టుగలదె, వేఱొక్కఁడనె తలఁపఁ గార్య. 2 గణంబు.

బసులకుఁ గూయిగాఁ జనియె [1]బాహుఁడు కౌరవసేన యేడ యొం
టి సనుట యేడ నా కిది గడిందివిచారము పుట్టె సైన్యముల్
వెసఁ జని తోడు గావలయు వేగమ పంపుఁడు పోలునట్లుగన్. 234

చ. అనుటయుఁ గంకుఁ డిట్లనియె నక్కడ వచ్చి సుశర్మ యోడెఁ గా
వున నిట వీరికిన్ జయ మవున్ వెఱ పేటికి నీకు నుత్తరుం
డన నొకరుం[2]డు నాకుము బృహన్నల సారథి గాన గెల్చు న
య్యనిమిషకోటి నైన నతఁ డద్భుతవిక్రమజృంభణంబునన్. 235

చ. అన వినుచుం గలంగుహృదయంబునఁ దాపము నివ్వటిల్ల ని
ట్లను మఱియున్ విరాటుఁడు రణావనియందుఁ ద్రిగర్తసేనచే
ననయము నొచ్చినట్టిజను లందఱుఁ దక్కఁగ [3]నేటుఁ బోటుఁ దాఁ
కని ఘనయోధకోటి సనఁగా వలయున్ బలుమై రయంబునన్. 236

క. చని యక్కుమారుఁ డేమయ్యెనొ యత్తెఱఁ గెఱిఁగి మనకు నెఱిఁగించుట పు
ట్టినకార్యమునకుఁ దగియెడు, పని యట విధి [4]గెలువ వసమె బ్రహ్మాకునైనన్.

వ. అనుచు నుత్తలపడు నయ్యవసరంబున నుత్తరుండు పుత్తెంచినగోపాలురు పఱ
తెంచి యతనిం గాంచి. 238

చ. కురుబలమున్ జయించి మనగోవుల నెల్లను గ్రమ్మఱించి యు
త్తరుఁ డిదె తాను సూతుఁడు నుదగ్రత వచ్చుచు నున్నవాఁడు త
త్తురగరథధ్వజాలి నొక తుప్పుడు రాలదు మమ్ముఁ బిల్చి వే
పురి [5]నెఱిఁగింపుఁ డన్న నృపపుంగవ వచ్చితి మేము నావుడున్. 239

తే. అంతరంగంబు నిండి రెండలువులందు
వెడలుసంతోషపూరంబువిధము దోఁపఁ
గన్నుఁగవ సమ్మదాశ్రులు గడలుకొనుచు
గండపులకాంకురములతోఁ గ్రమ్ముదేర. 240

క. ఏమేమీ యని గోప, స్తోమముఁ బలుమాఱు నడుగుచున్ మెయి వొదలన్
భూమీశుఁ డపుడు మంత్రుల, మోములు గనుఁగొని సగర్వమున ని ట్లనియెన్.

శా. వీటన్ వీథుల నెల్ల నేనుఁగులపై విస్ఫారఘంటాధ్వనిం
జాటం బంపుఁడు పేర్మి నుత్తరజయాశ్చర్యంబుఁ బుణ్యాంగనా
కోటిం బుచ్చుఁ డెదుర్కొనంగ మహితక్షోణీసురవ్రాతమున్
ఘోటస్యందన[6]వారణప్రతతులం గూడన్ సతూర్యంబుగన్. 242

క. ఉత్తమకన్యాజనములు, నుత్తరయును గంధమాల్యయుక్తముగఁ గుమా

1 (బాతఁడు). 2 డ నాకుము ; డు కా కల. 3 నాటుఁ బోటు...బలు (పై) వై.
4 గడవ వశమె (నగునె) బ్రహ్మాదులకున్. 5 కెఱిఁగింపుఁ. 6 హాస్తిసైన్యతతులం; చారణప్రతతులం.

రోత్తము నెదుర్కొనం దగు, నత్తెఱఁగున నాసుటింపుఁ డధిరాజుముగాన్.
వ. అని నియోగించి గోపాలురకుం గట్ట నిప్పించి కంకు నాలోకించి నెత్తం బొకప
లుక యాడుదమే యని యుబ్బుమై మాటగాఁ బలికి నతండు నీవు [1]సుమాళం
బున నున్నవాఁడవు నేఁడు నీతోడ నాడి జయింప రాదు వెఱతు ననిన విరా
టుండు నగుచుఁ దత్ప్రదేశంబున మెలంగు సైరంధ్రిం గనుంగొని సారెలు దె
మ్మని పనిచి పలుక ముందటికిఁ దిగిచికొనుచు నిందు ర మ్మనవుడుఁ బాండవా
గ్రజుండు జూదం బాడుట యెంతలెస్స యనుచుం జేరి యాడం దొడంగు
నప్పుడు మఱియు ని ట్లనియె 244

ఆ. జూద మాడి ధర్మసూనుండు రాజ్యంబు, ననుజులను బ్రియాంగనను బణంబు
గాఁగ నొడ్డి యాడి కాఱియఁ బడఁడె య, ట్లగుట దీనితోడి [2]యర్థి గీడు 245
వ అని పలికి యాడు చుండుసమయంబున 246

మ. నరనాథుండు ప్రమోదసంపదుదితోన్మాదంబుమై ని ట్లనుం
గురుసైన్యంబుల ముట్టి గెల్చి యెలమిన్ గోవర్గముం దెచ్చె ను
త్తరుబాహాబలశౌర్య[3]సారము లుదాత్తంబుల్ గదే యెందు నె
వ్వరు నెక్కాలము నిట్లు సేసిరె కులైశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 247
వ. అనిన విని కంకుం డతని కి ట్లనియె. 248

చ. కురుపతి భీష్మ కర్ణ కృప కుంభజముఖ్యమహోగ్రయోధవి
స్ఫురణము నోర్వఁ జాలి రణభూమి భుజాబల ముల్లసిల్ల ను
త్తరుఁడ జయించెనేని వసుధావర యింతటికంటె నింక న
చ్చెరువును గల్గునే ధరఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కఁడె యాతఁ డొక్కఁడున్ 249
తే. అనినఁ గటకటంబడి యిట్టు లాడు టెల్ల, నతనివిజయము సందియమనుటగాదె
యింతవట్టును సైరించి తీవు గాన, యింక నీమాట లుడుగుము కంకభట్ట 250
వ. అనుచు విరాటుండు గటంబు లదరఁ గన్నులఁ గెంపు గదురఁ బలుక చప్పాటగ్గ
లంబుగా నాడుచున్న సరకు సేయక యుధిష్ఠిరుండు వెండియు ని ట్లనియె 251

చ. కురుబల మేల దైత్యసురకోటులు వచ్చిన గెల్వ రాదె యు
త్తరునకు నాబృహన్నల రథంబుపయిం బరవాహినీభయం
కరభుజసారముల్ మెఱయఁ గాఁ దఱి [4]గాంచితి నంచు విక్రమో
ద్ధురగతి నాజికేలినిరతుం డయి దుర్గమలీల నుండఁగన్ 252
వ. అనిన విని సక్రోధహాసోల్లాసవికృతాననుం డై మత్స్యమహీనాథుండు 253

ఉ. వింతలు సాల నీవలన వింటిమిగాని ధరిత్రి నెందు నే
మింతకు మున్ను సారథుల నెవ్వరిఁ జూడమె వైరిపీరదు
ర్దాంతభుజావిలాస మలరం బెగి పోరుల నస్త్రశస్త్రవి

1 సుమాణంబున. 2 దధిప గీడు 3 సంపద. 4 గాంచి మహోగ్రవిక్రమో.

క్రాంతిఁ గఱంగువారి నని కన్నుల నిప్పులు రాలు చుండఁగన్. 254

క. నాకొడుకు[1]పోటుమాటలు, నీకేటికిఁ బొసఁగ నాడ నేరవు మార్కో
ద్రేకమునఁ బలుకు చుండుట, మాకు సహింపంగరాదు మానుము విప్రా. 255

క. అనినం జలమునఁ గుంతీ, తనయాగ్రజుఁ డిట్టు లనియె దరహాసం బా
ననమున ముసుఁగువడఁగ న, జ్జననాయకుతోడ [2]ని ట్లశంకితభంగిన్. 256

ఉ. ఆహవకేళి వేడుక బృహన్నలచిత్తమునం [3]దెలర్చినన్
సాహసవృత్తి నుత్తరుని సారథిఁగాఁ గొనిపోయి కౌరవ
వ్యూహము నోర్చి నీపనుల నొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ సత్వరో
త్సాహతఁ దెచ్చెఁ గా వలయుఁ దప్పదు నాపలు కట్లఁ జూడుమీ. 257

క. అని యంతట నిలువక య, మ్మనుజేశ్వరు మొగముఁ జూచి మఱియును నతఁ డి
ట్లనుఁ బురములోనఁ జాటం, బనుపు బృహన్నలజయంబు భవ్యవిచారా. 258

విరాటుండు కంకుని సారెగొని వ్రేయుట.

ఆ. అనిన రౌద్రరసము మనమున నడరంగఁ, బడగ యెత్తునురగ[4]పాలురేఖ
నెనయు చేతిసారె గొని వ్రేసెఁ బతి వేడి, గడన యుడుగు మన్న నుడుగ వనుచు.

వ. ఇవ్విధంబున వ్రేటువడి యజాతశత్రుం డలుక గదురనిహృదయంబుతోడం బాంచాలిదెసం జూడ్కి మలఁగ నూర కుండె నన్నారీరత్నంబును రయంబునం జేరి వ్రేటుగంటిం దొరఁగురుధిరంబుఁ దనయుత్తరీయంబున మెత్తన యొత్తి యచ్చేరువ నున్న కనకకలశంబుజలంబులం గరతలంబు దడిపికొని తుడుచునప్పుడు మత్స్యమహీవల్లభుం డీశోణితంబు పైచీరం బట్టుటకుఁ గతం బేమి యని తన్నడిగిన నతని కిట్లనియె. 260

తే. విపులవంశంబునను బుణ్యవృత్తమునను, వఱలునీతనిరక్తంబు వసుమతీశ
ధరణిపై నెన్నిబిందువుల్ దొరఁగె నన్ని, [5]వర్షములుగల్గు నిం దనావర్షభయము.

వ. అని చెప్పి యుత్తమద్విజలోహితపాతం బెట్లునుం గీడు గావున నీకు నొకహాని పుట్టుటకుఁ జాలక యిబ్భంగిం జేసితి నని వెండియుఁ గొండొకకీలాలంబు దొరఁగం దొరఁగం దుడుచు చుండె నంత నట యుత్తరు నెదుర్కొనం బోయి. 262

క. మంగళతూర్యరవములు సె, లంగఁగ మౌక్తికవిమిశ్ర[6]లలితాక్షతవృ
ష్టిం గురిసిరి విప్రులుఁ బు, ణ్యాంగనలును భద్రవాక్యయంబులతోడన్. 263

ఉ. అత్తఱిఁ గన్యకాజనసహస్రముఁ [7]దానును జేరి వేడ్కమై
నుత్తర చందనార్ద్రికుసుమోత్కరముల్ నవరత్నసంచయో
దాత్తసువర్ణపుష్పములు దండడి చల్లెఁ గిరీటిమీఁద న

1 నోపు. 2 ఁదగ నశంకితబుద్ధిన్ ; ఁదగ నశంకితభంగిన్. 3 దలిర్చినన్...నొక్కటి ద్రిక్కక యుండ...నావచనంబు జూడుమీ. 4 ఫాలరేఖ. 5 వర్షములగు ననావృష్టివలని భయము. 6 లాజాక్షత. 7 గొల్వఁగ.

య్యుత్తరుపైఁ బ్రమోదకలనోత్కటసంభ్రమసంభృతంబుగన్ 264

ఉ. తక్కటివారలుం గని ముదంబలరారఁగఁ గౌఁగిలించుచున్
మ్రొక్కుచు నాదటం బసదు మెంపున ముం బనిపూని మోడ్కులం
ప్రక్కటియిల్లు మెచ్చుచుం బొగడి గెల్పు నుతింపఁగ నుత్తరుండు తా
[1]య్యొక్కుఁడుపన్నమాట గోరువక యిట్లను నర్మిలి మించుతోఁ దగన్. 265

చ. కురుబలముం జయించుటయు గోవులఁ దెచ్చుటయుం బృహన్నలా
స్ఫురితభుజాబలంబునన చూవె నిజం బిది నాకి యెల [2]యొ
వ్వరికిని నెవ్వఁడుం గెలువ వచ్చునె యిట్టిసహాయసంపదం
బోరయక యున్న మీ కెఱుఁగఁ బోలునె నా బ్రదు కెట్టిభంగియో. 266

వ. అని సారథ్యప్రశంసాప్రకారంబుగా నక్కుమారుం డత్యుపచారవచనంబుల చందంబున సంక్రందననందను నుతించుచుం జనుదెంచి రాజమందిరద్వారంబుఁ జేరునవసరంబునఁ బ్రతిహారి ససంభ్రమగతిం జని భూవల్లభునకుం బ్రణమిల్లి భూమింజయప్రవేశంబు దెలుంగ విన్నవించిన నారథికసారథులం జూచువేడ్క మనంబు వేగిరపెట్టెడు నయ్యుత్తరపుర నిర్యోదకుం జయ్యనఁ దోడి తెమ్మను విభుని పలుకులు విని ధర్మతనయుండు ప్రతిహారితో నల్లన యిట్లనియె 267

క. ఇన్నెత్తురు గనుఁగొనిన బృహన్నల గోపించు నన్ను నతిభక్తిమెయిన్
మన్నించుఁ గాన రాజుం, దన్ను విచారింప కేమి [3]దప్పఁ దలఁచునో 268

వ. ఇది లెస్సగాఁ దుడుచునంతకుఁ దదీయప్రవేశం బించుకవడి నారింపుము పదంపడి రా నిత్తు గాని యంతకు నుత్తరుం డొక్కరుండు వచ్చునట్లుగాఁ జేయుము. 269

క. అని చెప్పి హర్షసంభ్రమమున సజ్జననాయకుండు మునుఁగుట నది యే
మని యడుగఁ దలంపమిఁ దన, [1]కను వై కార్యము ఘటించి యతనిం బుచ్చెన్.

చ. అతఁడును బార్థు నిల్పి వినయంబున నుత్తరుఁ దోడితెచ్చినం
బితృచరణాంబుజంబులకుఁ బ్రీతిమెయిం బ్రణమిల్లె నాతఁ డా
పతియును జిక్కఁ జేర్చి కరుణాతిశయమేనును హర్షబాష్పసం
ప్లుత మగునాననంబు నయి పుత్రునిఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు గౌఁగిటన్. 271

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగితుం డయి భూమింజయుండు పునఃపునఃప్రణామంబు చేసి కంకునిం గనుంగొని సగౌరవంబుగా నమస్కరించి మొగంబుగంటిసూచి యిది యేమి యని యడిగిన 272

క. ఏ నీవిజయము వొగడఁగఁ, దా నప్పుడు పేడిఁ బొగడె దానం గోపం
బూనిన సైరింపక నా, చే నడిచితి సారె గొని విశృంఖలవృత్తిన్ 273

---

1 య్యొక్కుడవమాట. 2 నెవ్వారికిని గెల్వవచ్చునె ధ్రువంబుగ నిట్టి, నెవ్వాదిం గెలువ వచ్చునె...బోరయఁగఁ గన్న 3 దప్పఁ. 4 కను వగు.

క. [1]అని పతి పలికిన విని నెమ్మనమున భయసంభ్రమములు మల్లడిగొన న
మ్మనుజేంద్రనందనుం డిట్లను నత్యాదరము మెఱయ నాతనితోడన్. 274

తే. తప్పు సేసితి రిట్టులు దగునె వీర, లేమిగతిఁ బల్కినను నది యెల్ల మనము
గైకొనవలయుఁ గాక యిట్లు గాదు కూడ, దని నిషేధించు టొప్పునె మనుజనాథ.

వ. అని మఱియును. 276

క. సవినయముగఁ బ్రార్థింపుఁడు, పవిత్రచారిత్రు లైనపరమద్విజు లి
ట్లవమతు లై కోపించిన, నవనీశుల కేల కల్గు నాయువు సిరియున్. 277

వ. అనిన విని యమ్మాటలు పాటిగాఁ బట్టి విరాటుండు భయభక్తియుక్తంబుగా వేఁడికొనినం బాండవాగ్రజుండు నగుచు నాకు నలుక యెక్కడిది యితండును గీడు దెరువువాఁడు గాఁడిది యొక్క ప్రొద్దు [2]కీడున నయ్యెం గాని యది తాను రాజు దెసఁ బ్రసన్నుం డగుట దెలియునట్లుగా నుత్తరుతోడం బలికిన నమ్మహీవల్లభుండు సంతసిల్లి తదవసరంబునఁ బ్రవేశించి కాంచినయాబృహన్నల నాదరించి నిజనందను నాలోకించి యిట్లనియె. 278

విరాటుఁ డుత్తరుని సమరప్రకారం బడుగుట.

ఉ. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును గర్ణుఁడుం బరి
త్రాణపరాయణత్వమున [3]దర్పసముజ్జ్వలభంగి నుల్లస
ద్బాణపరంపరల్ గురియఁ బార్థివుఁ డుర్వెను దన్ని చూడ న
క్షీణజవంబునం గవియునేనకు మార్కొన నగ్గలించితే. 279

ఉ. బాసట లేదు క్రొవ్వెడర బాటుతనంబునఁ దాఁకి తేనియుం
బాసినచోట వాయుఁ బెఱపట్టులవీరు లుదగ్రవృత్తిమై
మూసికొనంగ వత్తు రొకమోహర మమ్ముల మ్రగ్గసేని నా
సాసల నొక్కరుండ యనునాగ్రహవృత్తి బలంబు పైఁ బడున్. 280

ఆ. ఒకఁడు పరశురాము నోర్చినవాఁ డొక్క, రుండు ధనువునకు గురుండు దాన
హారువరమునఁ బుట్టి యక్షీణబలవిక్ర, మముల నొక్కఁ డొప్పు మాఱు లేక.

ఉ. తక్కటివారలున్ సురలు దైత్యులనైనను బోర గెల్చువా
రక్కురుసేన మేటిమగ లాధృతరాష్ట్రతనూజు లాజి నొ
క్కొక్కఁడ ధాత్రియంతయును నోర్వఁగఁ జాలుదు రట్టివారి నీ
వెక్కటి దాఁకి నొవ్వకయు నెమ్మెయి గెల్చితి నాకుఁ జెప్పుమా. 282

ఉ. గోవులు నెట్టు లాఁగితి పకుంఠితవిక్రముఁ డైనరాజరా
జేవిధి మానభంగమున కెల్లను నోర్చి పలాయమానుఁ డై
నీవిజయంబు నైఁచి ఘననిందకు నియ్యకొనంగఁ జాలెఁ బు

---

1 అని యిట్లు నృపతి పలికిన, మన; అని పలికిన విని తనసె, మ్మన. 2 కారణంబున ; గుణంబున. 3 దర్ప మెలర్పఁగఁ జే(ర్చి)రి యుల్లస.

త్రా వెఱిఁ గయ్యోద్ధుర రణవిధం బఖిలం[1]బు నెఱుంగఁ జెప్పుమా. 283

వ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కురుసేనల నేను గెల్వ గో
ధనమును నే మరల్ప మనదైవబలంబునఁ జేసి నేపసం
నితుఁడు న... సర్వ మగుచుం గుమారుఁడు మహాత్ముఁ డొక్కరుం
డని ననుఁ గాచెఁ గౌరవుల నందఱ గెల్చె మరల్చె గోవులన్. 284

వ. అత్తెఱంగు వివరించి విన్నవించెద నవధరింపుము 285

తే. ధూళివెల్లుగ నెగయంగ నేల గోడి, వడఁగఁ జనుమూఁకఁ గని వడవడ వడంకి
పాఱుతేరంగ నమ్మహాభాగుఁ డప్పు, డోడ కోడకు మని నన్నుఁ గూడ వచ్చి.

వ. పట్టుకొని నాగుడం గొనిపోయి రథంబుపైఁ బెట్టిన నే నతనియాజ్ఞకు మిగుల
నుంచితి 287

ఉ. కౌరవసేన గోగణముఁ గైకొని పోవ నతండు ముట్టి యం
దాగసి రాజుఁ గానక యుపాంతమునం దొలఁగించి వేగ నా
తే రట దోలి యచ్చపడి తీవ్రశరంబుల నబ్బలంబుదు
ర్వారయమంబు మాన్చి పశువర్గము నిద్దెస వెల్చె నార్చుచున్. 288

ఆ. చెనగకుండ బసులఁ బోదివి యించుకమేర, యిక్కడరుగుదెంచి యొలసి మగిడి
చంచి పోవుచున్న కౌరవపతి ముట్టి, నంతరినంత సేన లతని గూడె. 289

మ. కురురాజున్ సబలంబుగాఁ గవిసినన్ ఘోరాహవం బయ్యె నం
పరపంబుల్ నుఱుమయ్యె నశ్వములు నుగ్గయ్యెం గరివ్రాతముల్
ధన దంతంబుల యూఁతగా నొఱగె నుద్యద్బాహుదృప్యద్భటో
త్కరముల్ దిట్టినయట్లు గూలెఁ గలయం దద్బాణపాతంబులన్ 290

క. శత్రుంతపాదు లగునృప, పుత్త్రులుఁ బేరు గలయోధపుంగవులును ద
చ్చిత్రశరనిహతి సంగర, [3]ధాత్రిఁ బడరి వారి నెన్నఁ దడ వై యుండున్ 291

తే. మొనలు వెరచినఁ గర్ణుండు ముంచి తాఁక
నమ్మహాత్ముఁ డాతని[4]తమ్ముఁ జంపి
హాగుల నొప్పించి సూతు నొనాడ జేసి
యంగముల బాణములు నించి యతనిఁ బఱిపె. 292

క. గురుఁడు డలపడిన నతఁ డచ్చెరువుగ దివ్యాస్త్రవితతిఁ జిక్కువఱిచి త
ద్వరసుతు నుగ్రపుడుఁ దాఁకినఁ, దెరలిచి భీష్మునకుఁ గవిసె దృఢరభసమునన్.

మ. అతనిం దీక్ష్ణశరంబులం బొదివి నానాస్త్రంబు లేసెన్ నదీ
సుతుఁడుం దత్ప్రచయంబునం [5]గినిసి యాశూరుండు చాపంబు ద్రుం

1 బును మాకుఁ జెప్పుమా. 2 మగుడ. 3 ధాత్రిం బడి రెన్నఁ జూడఁ దడ. 4 యా
నుజుఁ. 5 గినిసి.

వి తదీయాంగము నొంచినఁ బివశుఁ డై చేష్టడఁచో సూతుఁ [1]డు
ద్ధతభీతిం దొలఁగంగఁ దోలె రథముం దత్ప్రాణరక్షార్థి యై. 294

క. తమతమబలములతో ని, స్తిమితభుజావీర్యు లైనయారథికవరుల్
క్రమమునఁ దలపడి యోడిన, సమరవిహారమునఁ దనివి సనక యంతం దున్. 295

మ. నరశీనాథుఁడు దానుఁ దమ్ములును దుర్దాంతోగ్రగతిం గూడి మో
హర నుతూర్జితభంగి నేర్చికొని యుద్యద్విక్రమం బొప్ప బం
ధురసంరంభత నున్నఁ జూచి [2]బలభద్రోస్త్రంభలీలాభయం
కరరేఖాంచలమానచాపుఁ డయి వీఁకం దాఁకె నాసేనతోన్ 296

క. కౌరవపతి యనుజన్ముల, దూరమునన్ విశిఖ[3]నిహతిఁ దొలఁగ జడియుచుం
జేరి వికర్ణునికరి నొక, నారసమునఁ గూల్చి కదిసి నరపతి నేసెన్. 297

తే రాజు నొచ్చిన వికెగిరి రథికవరులు, విభుఁడు దోడన [4]తిరిగె నవ్వీరుఁ డపుడు
దోలె యాచిక్కుమూఁకలతోడఁ గూడ, నతని దవ్వుల నడవికి నడిచి మగిడె

వ ఇది యమ్మహాపురుషుచేసినవిధం బనిన విని యచ్చెరు వంది విరాటుండు 299

ఆ ఆతఁ డెవ్వఁ డొక్కొ యమ్మహాత్మునిఁ గనుంగొనఁగఁ గౌఁగిలింప వినయ మొప్ప
నర్ఘ్యపాద్యవిధుల నర్చింప భక్తిసం,యుక్తి నెపుడుఁ గొలిచి యుండ వలయు.

క. ఎచ్చోట నున్నవాఁ డతఁ, డిచ్చోటికి నేల రాఁడొ యిప్పు డనుడుఁ దా
వచ్చుట నంతర్హితుఁ డై, యిచ్చఁ జనియెఁ దోఁచు నేఁటియెల్లిటిలోనన్ 301

ఉ దేవకుమారకుండ యగుఁ దేజముచందము సూడ నాతఁ డీ
గోవులఁ గ్రమ్మఱించుటకుఁ గూడినయంతియ కాదు నాకు సం
భావన సేయువత్సలతభంగులఁ దా మనవంశ మంతయుం
గావను బ్రోవనుం దలఁపు గల్గుట దెల్లము సేసె నెంతయున్ 302

వ అనిచెప్పి యుత్తరుం డతనిం బ్రమోదాయత్తచిత్తుం జేసె నట్టిసమయంబునఁ గౌంతేయాగ్రజుండు ముఖప్రాంతంబు పైచీరచెఱంగునం బొదివికొని ధనంజయునిఁ జక్కం జూడక యుండె విరాటుండు గిరీటిపరాక్రమంబు క్రమంబున నిట్లు దనతనయునివలన వినియుసుం దెలియక యొప్పటినపుంసకత్వబుద్ధితోడన సంభావించి పోవం బనిచిన బృహన్నలయును జతురంబుగాఁ బలికి తిదియ తెలుపు తెఱంగు ధర్మనందనునకు నింతకు మిక్కిలి యెఱింగింపకుండునది యని వైరాటితో నల్లన చెప్పుచుం జనియె నజ్జననాయకుండును గంకునిం బొమ్మని యుచితపరివారవృతుం డయి భూమింజయు నంతిపురంబునకుం దోడ్కొని యరిగి సుదేష్ణాసందర్శనసమాచరణంబు నడపి యతం డటుగఁ ద్రిగర్తపతి నోర్చిన తెఱం గెఱింగించె నట నరుండు నాట్యశాలకుం బోయి 303

1 దుద్ధతభీతిం. 2 ప్రచల. 3 తతులఁ, పంక్తిఁ. 4 (నరిగె) ... దొలఁబడి (దోడు విడి) ..., దవ్వుదవ్వుల నతనినిఁ దగిలి మగి (గు) డె. 5 రుఁ డాతఁ డగుఁ.

అర్జునుఁ డుత్తరకు బొమ్మపొత్తికలుగా గురువీరులశిరోంబరంబు లిచ్చుట.

తే. చెలులు దానును నుత్తర యెలమిఁ దన్నుఁ
గాంచుట[1]యుఁ బ్రీతి యెసలార గారవించి
బొమ్మపొత్తిక లడిగితి కొమ్మ యింద
మనుచు నిచ్చెఁ దాఁ దెచ్చినయంబరములు. 304

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతకృత్యుం డయి యథాపూర్వంబుగా మజ్జనభోజనంబులు సలిపి ధర్మతనయునివాసంబునం దేకాంతస్థలంబునఁ దా రేవురును ద్రౌపదియునుఁ గూడంబడునట్టితెఱంగు సంఘటించి సమాగమసముచితప్రకారంబు నడపి గోగణనివర్తనంబును రణప్రవర్తనంబును నన్యోన్యవిదితం బైనయనంతరంబ యగ్రజు నుద్దేశించి బీభత్సుండు భీమసేనున కిట్లనియె. 305

క. మొగ మెప్పుడు నాదెస నీ, జగతీనాథునకు నే విచారించియునుం
దగ దీనికిఁ గారణ మిది, యగు నని యేర్పఱుప నేర[2]నయ్యెడ నెట్లున్. 306

వ అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కిట్లనియె. 307

క. ఒం డేమియు లేదు విరా, [3]టుం డాత్మతనూజుఁ బొగడుడును దుర్దమదో
ర్దండత గల్గుబృహన్నల, యుండఁ గొఱత యేమి పగఱ నోర్చుట కంటిన్. 308

ఆ. అనినఁ జేడిఁ [4]బొగడె దని యవివేకి యై, కోప మడర సారె గొని యతండు
వ్రేసె నెత్తు రపుడు వెడలఁ బోయినఁ జెరఁ, గప్పికొంటి నీవు గాన కుండ 309

క. అని చెప్పి గంటి సూపిన, ననిలతనూభవుఁడు గనలి యాదుష్టాత్ముం
దనయాదిబంధుయుతముగ, ననిచెద జముప్రోలి కనియె నంగము వొంగన్ 310

వ. కిరీటియుం గోపించి. 311

క. తనకొలఁది యెఱుంగనియి, మ్మనుజాధము నిపుడ పట్టి మర్దింపక త
క్కినఁ గాదు వీనిరాజ్యము, నిను నంతయుఁ జేరఁ గా కనియె ధర్మజుతోన్.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నక్కట యింతకు ముంద రేమియున్
మనల నెఱుంగఁ డవ్విభునిమాటునఁ బూనిక దీర్చికొంటి మా
తని కొక[5]యొగ్గు సేఁత యుచితం బె యెఱింగెడునట్లు గాఁగఁ బో
యినఁ గనియున్ దురుద్ధతి వహించినఁ జూతముగాక పిమ్మటన్. 313

వ. అని పలికి వారల [6]కెందు మాన్పి యిది యట్లు కాక యొండు దగునే యనుచుఁ దక్కినవారి దెసయుం గనుంగొనిన నెల్లవారు నుపశమించిరి తదనంతరంబ తమ్ము నెఱింగించుతెఱంగు దలపోసి తారందఱు విరాటుకొలువుకూటంబునకుం బోయి బయలు వెఱపి యుండువారుగా నిశ్చయించి యారాత్రి గడపి వేగుట

---

1 యుఁను బ్రియంబున. 2 నయ్యెడ. 3 టుండు దనతనూజుఁ. 4 బొగడి తని. 5 కీడు ...దుద్ధతి సహిం. 6 కుందు.

యుం గృతస్నాను లయి పాండుసూనులు సమయవిహితాచారంబులు నడపి యుచితప్రకారంబున 314

క తెలుపు లగుచీరలను బూఁతలఁ బువ్వుల నొప్పి రాజతనయానుగుణో
జ్జ్వలమాననీయవేషము, లలవడఁ గూడుకొని నగరి కరిగిరి ప్రీతిన్. 315

క చని ధర్మసుతుఁడు సింహా, సనమున భీమాదు లాత్మసముచితరుచిరా
సనముల సభాస్థలిం గయి,కొని పంచాగ్నులునుబోలెఁ గాఱ్చున్నంతన్ 316

తే. వేడ్కఁదొడి పూసి కట్టి యవ్విరటుఁ డుత్తరుండు దోఁ జనుదేరఁ గొల్వుండుబుద్ధి
నచటి కేతెంచి కని విస్మయంబు [1]నొంది, యొల్లిదంబుగఁ దలఁచుచు నిట్టులనియె.

క. ఇది యేమి కంక నీ వున్మదవృత్తిని శంక దక్కి [2]నాగద్దియపైఁ
బదిలంబుగఁ గూర్చుండితి, వదియును గా కిపుడు డిగ వహంకారమునన్ 318

వ. అనిన విని మందహాసంబు సేసి సంక్రందననందనుం డతని కిట్లనియె. 319

సీ. నడదివియలు సేసె నగరికి మాణిక్యమకుటముల్ పూనినమనుజపతులఁ
దగునాజ్ఞ [3]సూయాణముగ నొనరించె మంచిగ నేలనాలుగుసెఱఁగులకును
బ్రీతార్థిజనుల సచేతనత్యాగధ్వజములుగా నన్ని దేశములఁ బఱపె
దిక్కులన్నింటను దెలు పారుపఁగాఁత గావించె నుజ్జ్వలయశోవిభ్రమంబు

తే రాజసూయాధ్వరప్రవర్తకుఁడు నిత్య, సత్యభాషామహావ్రతశాలి పాండు
రాజదుగ్ధపయోనిధి రాజు ధర్మ,రాజు సుమ్ము మత్స్యావనీరమణ యితఁడు.

ఉ. ఈతఁ డజాతశత్రుఁడు మహిం దగ దిగ్విజయంబు సేసె [4]వి
ద్యాతిశయార్థి వాసవుమహాసన మైనను నెక్క సర్వుఁ డు
ద్యోతితమూర్తి గౌరవకులోద్వహుఁ డాద్యని కాయసంతత
ఖ్యాతచరిత్రుఁ డీచిఱుతగద్దియకుం దగఁడే నరేశ్వరా 321

అర్జునుఁడు విరాటునకు ధర్మజుం బరిచయంబు సేయుట.

వ అనిన విని యతండు విస్మయసంశయంబులు మనంబునం బెనంగొన నితండు ధర్మతనయుండయేని భీమార్జుననకులసహదేవులుం బాంచాలియు [5]వేరి యని యడిగినఁ గవ్వడి యిట్లనియె 322

చ వలలుఁ డనంగ నీనగరవంటలవాఁ డయి నిల్చి వేడ్కకుం
బులిఁ గరిఁ గేసరిం దొడరి పోరఁగఁ బంచినఁ బోరు జెట్టిమ
ల్లుల విఱుచుం గడంగి ప్రబలుం డనఁగాఁ జరియించు చుండు వి
చ్చలవిడి భీముఁ డీతఁ డవిషహ్యపరాక్రమదుర్ధముం డనిన్. 323

1 దోఁప. 2 మాగద్దియ. 3 చెల్లించె ధర్మైకనిరతి మచ్చిగ... చెఱఁగులందు .. దేశముల నిలిపె, దిక్కుల నన్నింట ..పాండు,రాజవంశపయోనిధిరాజు......వంశజలనిధి పూర్ణజైవాతృకుండు, రాజవరుఁడు మత్స్య 4 వీర్యాతిశయా...స్వతఖ్యాత 5 నేరి.

తే. బకమహాసురు [1]నిర్జించి బ్రాహ్మణులకుఁ
బ్రీతిఁ గావించెఁ గిమ్మీరుపేర్చ రడంచి
వనము నిష్కంటకముసేసె ఘను హిడింబుఁ
గూల్చి యాతనిచెలియలిఁ గొనియె నితఁడు 321

క. నీమెచ్చువారువంబులఁ, దా [2]మెచ్చఁగ నెఱయు నశ్వతత్త్వప్రజ్ఞుండై
దామగ్రంథి యనఁగ నొక్క, నామము ధరియించె నితఁడు నకులుం డధిపా 325

క. శత్రునృపకాలకూటము, మిత్రాగ్రకృతవృష్టి బుధసమీహిత[3]సిద్ధి
క్షేత్రము సజ్జనసంస్తుతి, పాత్ర మితఁడు మాద్రిపొలుతపట్టి నరేంద్రా 326

క. నీపాలికి వచ్చి నిఖిల, గోపాలకముఖ్యవృత్తిఁ గొలువు వడసి తం
త్రీపాలుఁ డనఁగ మత్స్య, క్ష్మాపాలక మెలఁగు నీఁడె సహదేవుండున్. 327

క. సుకుమారమానసుఁడు కొం, తికిఁ [4]బ్రాణము ప్రాణ మితఁడు జితరోగణుఁ డం
డకుటిలుఁడు రాజనీతి, ప్రకారసంవేది వంశపావనుఁడు నృపా 328

వ. అని యిట్లు ధర్మజ్ఞనకులసహదేవులం గ్రమంబునం జూపి చెప్పి మఱియు
ని ట్లనియె. 329

క. విను సైరంధ్రీవేషం,బున మాలిని యనఁగఁ బరఁగి పుణ్యచరిత్రం
బునఁ గేకయభూవరునం, దనకడ మెలఁగునతి ద్రుపదతనయ [5]మహీశా 330

క. ఆచపలాక్షికిఁ గా మన, [6]కీచకు లందఱను రాత్రి గిట్టించె సహా
స్యోచితవిధమున గంధ, ర్వాచరణము పేర భయముఁ బతిభయముగాన్. 331

విరాటునకు భీముఁ డర్జును నెఱింగించుట.

వ. అనియె నప్పుడు వృకోదరుండు 332

సీ. షండరూపమునఁ బ్రచ్ఛన్నుఁడై వచ్చి కన్నియలను నెల్లను నృత్తగీత
వాద్యనైపుణ మనవద్యశిక్షావిధి నలవరించుచు బృహన్నల యనంగఁ
బరఁగునీతండు బీభత్సుండు సుమ్మని చూపి యమ్మత్స్యరాజునకుఁ జెప్పి
వెండియుఁ బలుక నాఖండలు నోడించి ఖాండవ మేర్చె నాతండు దన్ను

తే. గారవించిన నెక్కటి కాలకేయ, వర్గములఁ బరిమార్చె నివాతకవచ
సంఘముల నోర్చె గంధర్వసమితి గెలిచి, ధార్త[7]రాష్ట్రాగ్రజుని చెఱఁ దలఁగె నితఁడు.

వ. అనిన విని యద్భుతరసాక్రాంతం బగునంతరంగంబునం గలుగుసందేహావేశంబు
వినయసంభ్రమంబుల నిగుడనీక యునికిం జేసి దిక్కువడి యున్న నిజజనకునకు
నర్జునుం జూపి యుత్తరుం డి ట్లనియె 334

తే. ఈతఁ డింతకు మీకుఁ బట్టెఱుఁగఁ జెప్ప

1 వధించి...బ్రాహ్మణులు కాగా 2 మెచ్చఁగ 3 సిద్ధి, బుద్ధి. 4. ప్రాణం బితఁడు మిగుల; బ్రాణము పలుక నిక్కడు...డకుటిలమతి నృపనీతి ..దధిపా. 5 నృపాలా. 6 కీచకతతిఁ బట్టి. 7 రాష్ట్రుని విడిపించెఁ దగ నితండు.

వలవ దని నియమించినఁ దెలియఁ బలుకి
ఎలికి యొకదేవసన్నిభుం డంటిఁ గాని
నిన్ను నంతయుఁ దాఁ గదా నిర్వహించె 335

చ ఒకరుఁడ తాను భీతి వెగ [1]డొందెడు రెండవనన్ను నెట్టకే
లకుఁ దగఁ దేర్చునప్పుడు బలంబులతోఁ గురురాజు సూడ దా
నికి మదిశంక లేమి మహనీయపరాక్రముఁ డైనయీకిరీ
టికిఁ జనుఁ గాక యివ్విధము చెప్పర మన్యుల కోర్వ వచ్చునే 336

చ. తము నెఱిఁగించి యల్ల నుచితప్రియభాషల నన్ను సూతకృ
త్యమునకుఁ జొన్ప నేను బ్రమదంబున [2]నప్పటి కియ్యకొంటి లో
కముసమరంబులట్ల యని కయ్యముతీవ్రతకుం దగంగ ర
థ్యములఁ జరింపఁ జేత భర మై తుదిఁ బల్మఱు నోహటించితిన్. 337

క. మొగ మోడఁ డితఁడు గౌరవ, జగతీ[3]శుఁడు విఱిగినపుడు జవమున వెనుకం
దగిలి యిది జూద మాడఁగ, నగునెడగా దఱుము వలయు ననియె నతనితోన్.

ఆ. అనిన [4]నతఁడు వెఱపు నత్యాదరంబును, సంతసంబు మానసమున బెరయ
నవయవముల సంభ్రమావేశ మేర్పడ, గారవమున విజయుఁ గౌఁగిలించె. 339

క. వినయంబు మిగులఁ గుంతీ, తనయాగ్రజు పాదపీఠతలమున ఫాలం
బును బొందఁ జాఁగి మ్రొక్కి య,తనికౌఁగిలి వడసె సమ్మదము దళుకొత్తన్.

ఆ. ప్రీతి [5]నలుమడింప భీమునిఁ గవల నా,లింగనంబు సేసి యంగకములఁ
బులక లెగయఁ గేలు దల మోడ్చి ధర్మజు, నాననమున దృష్టి యడర నిలిపె.

ఉ. అత్తఱి లేచి వచ్చి తనయన్నలఁ దమ్ములఁ గానిపించె న
య్యుత్తరు నర్జునుండు [6]దగ వొందఁగ నప్పుడ పిల్వఁ బంచె మా
త్స్యోత్తముఁ డార్యమిత్రసచివోత్కరసోదరవర్గపుత్రకో
దాత్తభటాదియోగ్యుల ముదంబునఁ బాండవదర్శనార్థ మై. 342

వ. ఇట్లు సమస్తజనసమేతంబుగా ధర్మతనయసేవాతత్పరుం డై తదనుమతి నెచ్చి
తరుచిరాసనంబున నుండి విరాటుం డంతఃపురవర్తులం బిలిచి యంతయు సుదే
ష్ణ కెఱింగింపం బనిచి పాంచాలిం దగినతెఱంగున గారవించునట్లు గావించె
నట్టియెడ ధనంజయుం డతని కిట్లనియె. 343

తే. చాల దుస్తర మైనయజ్ఞాతవాస, వత్సరంబు భవద్గర్భవాసగుప్తి
వలనఁ గడపితి మతిసుఖావాప్తచిత్త, వృత్తి నేము నిశ్చయుల మై పందులట్ల.

వ. అనిన విని విరాటుం డతని కిట్లనియె. 345

---

1 డొందఁగఁ రెండవయేను, డొందెడు రెండవు నేను ..ననుఁ దేర్చు...మది శిక్కలేమి (శంకలేక) ..కిరీటికి చనుఁ, 2 నప్పని. 3 పతి...దఱుగు మనియె నాతనితోడన్. 4 నిరటుఁ దపుడు న. 5 యినుమడింప...దృష్టు లడర. 6 నలు వొప్పఁగ.

ఉ. ఏనన వేఱ యొక్కఁడనె యిట్లనఁగాఁ దగునయ్య యిమ్మెయిం
గానన దేశవాసములఁ గాఱియ కోర్చి యడంగి యుండి మీ
పూనిక దీర్చి మీ రెలమిఁ బొందుట యెల్లను బుణ్యదేవతా
నూనదయాసమృద్ధి వచు నొందుట గాదె సురేంద్రనందనా 346
వ. అని పలికి ధర్మనందనుం జూచి. 347
చ. ధరణియుఁ బట్టణంబు హయదంతిరథంబులు గోవులున్ భటో
త్కరము సమాత్యవర్గమును గాఁ గలరాజ్య మితండ యేలు ని
ర్భర[1]మున నేనుఁ బుత్త్రులును బంధులుఁ దమ్ములుఁ గొల్చి యుండెదం
గరిపురి కెత్తునట్టిపని గల్గిన నోపిన యంత నేసెదన్ 348
చ. అన విని యుత్తరుండు దగ నజ్జనపాలకుతోడ నిట్లను
న్మన కొకరాజ్యముం గలదె నన్నును నిన్నును నిన్నమొన్న వీ
రనితరసాధ్యశత్త్రువిజయంబునఁ గాచినయప్డు గల్గఁ జే
సినయది దక్క దాని మఱి సెప్పఁగ నేటికి నింతచింతఁగన్. 349
వ. [2]అది సిద్ధం బట్ల చెల్లుం గాక యించుకవిశేషంబు గలదు వినుము. 350
చ. సవినయవృత్తిఁ గొల్వ మిట చన్నదినంబుల వీరు నీఱు పైఁ
గవిసిననిప్పులట్ల యధికం బగుతేజము [3]దోఁప కున్కి న
ట్టివిధము సాపరాధతను డెందము లూఱటఁ బొంది యుండ నే
రవు మన కట్లు గావ తగఁ బ్రార్థన సేయుట యుక్త మిత్తఱిన్. 351
వ. అదియునుం గాక. 352
క. ధనవర్గంబులు వీ రిచ్చినయవి యట్లగుట వేడ్క సేయవు తగనూ
తన మగుకానిక యీవల, యును వే తోడ్తేరఁ బనుపు ముత్తరఁ బ్రీతిన్ 353
వ. అనిన విని మత్స్యమహీవల్లభుండు మనం బలర మంత్రులమొగంబు సూచి
కుమారిక నలంకరించుకొని తెం డని నియోగించిన వారును బ్రియంబునం
జని తత్కార్యశ్రవణసంప్రీత యగుసుదేష్ణయనుమతం[4]బున 354
క. పదనికి రాఁ బులు గడిగిన, మదనాస్త్రము రేఖ గలిగి మానినిమెయి సె
న్నొదవఁ గయిసేసి రప్పుడు, ముదితాశనములు ప్రమోదమున లలితముగన్.

విరాటునిమంత్రు లుత్తరను బాండవులయొద్దకుఁ దోడ్తెచ్చుట

వ. ఇట్లు శృంగారంబు సేసినయమ్ముగ్ధయకు ముక్తాఫలప్రాలంబమాలికలతోడిగొడు
గులు వట్టించి యత్యాదరంబున నయ్యగ్రాంశుకలు దోడ్తేర ధారాధరనికర
మనోహర యగుపర్జన్యలక్ష్మియుంబోలె వచ్చుచున్నం గని విరాటుం డెదురు
వోయి పురోహితులును బంధుజనంబులుం దానునుం బొదివికొని పాండవా

1 తను...బంధులు నిప్పుడు (నుం దగఁ)...దీర్చెదన్. 2 ఇది...దవధరింపుము 3 దాఁచి యున్కి విట్టి. 4 బు నొందిన.

ప్రజనగ్రభాగంబునకుం దెచ్చి యచ్చెలువ నిలిపి సపరివారంబుగా దండప్రణా
మంబు సేసి చేతులు మొగిడ్చి యి ట్లనియె. 356

క. ఎఱుఁగమె [1]చీఁకటి నీవె, ద్దఱికంబు దలంప నేమితప్పు గలిగినన్
జెఱచి దయఁ జూడు మి ట్లిం, దఱు నీకుం బనులు సేయఁ దగుదురు వీరల్

వ. [2]అని నిజానుజతనూజులం జూపి మఱియును. 358

క. ఇమ్ముద్దియ యర్జునునకు, ని మ్మానిని బంధుజనుల కిందఱకుఁ గడున్
సమ్మత మెల్లప్రజకు నే, నిమ్మెయి [3]నినుఁ జేరి బ్రదుకు టిష్టం బధిపా. 359

క. అని పలికిన విని కుంతీ, తనయాగ్రజుఁ డింద్రసుతువదన మాలోకిం
చిన నాతఁ డిట్టు లను న, ష్టనుజేంద్రుఁడు వినుచు నుండ మత్స్యాధిపుతోన్.

క. ఈకన్నియఁ గోడలిఁగాఁ, గైకొనియెదఁ గాని యిది దగ [4]దుచితవృత్తిన్
నాకడన యబల మెలఁగుట, లోకము శంకించు నన్ను లోలాత్మునిఁగాన్. 361

వ. అదియునుంగాక నృత్తగీతాదులయెడ నిక్కోమలికి గురుండ నైననాకు నివ్వి
ధంబు ధర్మంబు గాదు గావున. 362

మ. హరిమేనల్లుఁడు బాహువీర్యపటుశౌర్యస్ఫూర్తి త్రైలోక్యసుం
దరుఁ డాచారపవిత్రుఁ డంచితకళాదక్షుం డుదారుండు గా
తరసంరక్షకుఁ డార్యసమ్మతుఁడు విద్యావైభవోల్లాసి య
త్యురుతేజుండు వరించుఁగాక యభిమన్యుం డీసరోజాననన్. 363

వ. అనిన విని మత్స్యమహీకాంతుం డత్యంతసంతుష్టాంతరంగుం డై. 364

తే. అర్జునునివియ్య మనియెడునంతకంటెఁ, గడవఁ బెంపు నాకెయ్యది కార్యనిశ్చ
యంబు ధర్మతనూభవుం డానతిచ్చు, వాఁడు మన మెల్లఁ గావించువార మదియు.

ఆ. [5]అనుడు నతనికిట్టు లనుఁ బాండవాగ్రజుం, డింద్రతనయుఁ డుచిత మెఱిఁగి పలికె
నిట్లు సేయువార మిప్పుడు సుట్టాల, కెల్లఁ జెప్పి పుచ్చుఁ డీశుభంబు. 366

వ. అని నిశ్చయించి పలికిన విరాటుండును గౌరవాన్వయసంబంధంబున మాత్స్య
వంశంబు పావనం బయ్యె నని పలుకుచు ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవులకుఁ
గ్రమంబున నుత్తరఁ బ్రణామంబు సేయించిన వారు దీవించి యంతఃపుర
గమనంబునకు ననుజ్ఞ సేయ నచ్చెలువ నెచ్చెలులుం దానును దత్సమయసము
చితపరివారవృత యై యరిగినయనంతరంబ మౌహూర్తికుల రావించి లగ్న
నిరూపణంబు సేసి యాదవపాంచాలాదిబంధుజనంబుల నెల్లఁ బెండ్లికిం బిలువ
రెండుదెఱంగులవారును గాలరులం బనిచి రజాతశత్రుండును విరటు గారవించి
తా రతనిపాల నజ్ఞాతవాసంబు సుఖవృత్తి నడపికొనుట వాక్రుచ్చి పలికి యతని

1 నిం కిట నీ పెద్దఱికంబుఁ దలంచి యేమితప్పు...మి ట్లిం, దఱమును నీకనుపు సేయఁదగుదుము తలఁపఁగ. 2 అని నిజతనూజం జూపి యి ట్లనియె; అని పలికి యక్కన్నియం జూపి మఱియును. 3 మిముఁ. 4 దు శిష్యగతిన్; దు శిష్యవృత్తిన్. 5 అనిన.

గుణంబులు గొనియాడ నీవు చూడ వాసుదేవునట్ల కాక సామాన్యబంధుం డవే యని సంభావించి వినయసంభృతుం డగునతనిం బిగిచి పునఃపునరాలింగ నంబు చేసిన నతండును ససంభ్రమపరిజనసముపనీయమానంబు లగునానా విధోపకరణంబులం గౌంతేయుల వివిధోపచారంబు లాచరించి మహార్హ మజ్జనభోజనంబులు నడపె నంత నక్కడ దుర్యోధనుండు నిజపురంబునకుం జని చని నడుమ విడిసినయెడం గర్ణశకునిదుర్మంత్రంబువట్టి గాంగేయునివచనంబు లప్రమాణంబులు చేసి ధర్మతనయుం డసత్యంబున కియ్యకొనమి యెఱింగి యాతనిపాలికి దూతం బుత్తెంచిన వాఁడు నేతెంచి కాంచి యిట్లనియె 367

తే. [1]వాలి యజ్ఞాతవాససంవత్సరంబు, నిండ కుండంగ మున్న పార్థుండు బయలు
మెఱసి సమయంబు దప్పె నీ వెఱిఁగి దీని, కేది దగు నది సేయుము మేదినీశ.

వ. అని పునర్వనవాసకరణంబు దోఁప నాడిన నవ్వి యధిష్ఠితసత్యవ్రతుం డయిన యుధిష్ఠిరుం డతని కిట్లనియె. 369

క. నిండె సమయాబ్దములు నిం, కొం డన లే దిపుడ చని సుయోధనుతో భీ
ష్ముండును గురుఁడును వినఁగా, [2]నిండె నను ము నిండె నిండె నిక్కంబునకున్

చ. అని తగఁ జెప్పి పుచ్చఁ జని యాతఁడు దప్పక చెప్పె నంతయుం
విని ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు వివేకవిహీనత నాఁటిరాత్రి కొ
ల్వున గురుభీష్మకర్ణకృపులుం దనతమ్ములు నుండ ధర్మనం
దనునకు దూతఁ బుచ్చినవిధంబు ప్రకాశము సేయ కిట్లనున్ 371

ఆ. మనము మోసపోయి యనిమిషపతిసూతి, తోడఁ బొడిచితిమి యదోషవృత్తి
నతఁడు సమయకాల మంతయుఁ గడచిన, వచ్చెనో యెఱుంగవలయు నిజము

క. అనిన విని యేటిమాటలు, వినువారలు నగరె యేను విన్వచ్చుఁడు వ
చ్చినయపుడ తెలుపనే వల, దనుమానము సమయకాల మట మును కడచెన్.

క. అనవుడు భీష్మునిపలుకులు, విని యందఱు సమ్మతించి [3]వెరవిఁడియే ఫ
ల్గునుఁ డనిరి పతియుఁ బురికిం, జనియెను నటనాఁడు విరళసైన్యంబులతోన్

శ్రీకృష్ణుఁడు బలదేవాదులతోఁ బాండవులఁ జూడ వచ్చుట.

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకాశులై పాండునందనులు శమీవృక్షనిక్షిప్తసన్నద్ధసాధ నంబులుఁ బూజాపూర్వకంబుగాఁ దెచ్చికొని యుపప్లావ్యంబున వసియించి మత్స్యవసుధానాథుండు పంపు సేయం బెంపు మిగిలి పౌరజానపద (సమానీత) నానావిధోపహారంబులు గైకొనుచు బహురత్నంబులకు భాజనంబులై మహ నీయవిభూతి శోభిల్లుచున్నంత వాసుదేవుండు బలభద్రపురస్సరంబుగా సాత్యకి సమేతుండై సుభద్రాభిమన్యులం దోడ్కొని కృతవర్మయుఁ బ్రద్యుమ్నుండును

1 సాగి...వత్సరదినములు, నిండ కుండంగ బార్థుండు సిన్న బయలు. 2 నిండె నను ము నిండె నను ము నిక్కం. 3 వీఁడిఁడి

సాంబుండును యుయుధానుండును రుక్మిండును నక్రూరుండును నింద్రసేనాది
పాండవసారథులును రథారూఢు లై కొల్చి రా మఱియు ననేకయాదవకుమా
రులును గరితురగస్యందననిబిడంబు లగుబలంబులతోడ నిరుగెలంకుల నడవం
గను దెంచి 375

తే. భవ్యవిభవంబుతో మత్స్యపార్థివపురము, సొచ్చి సంభ్రమమునఁ బాండుసుతులు దనకు
నెదుర వచ్చిన నాహ్లాద మెసక మెసఁగ, దత్సమాగమయోగ్య[1]విధంబు నడపె.

వ. బలదేవప్రముఖులకును దదీయసందర్శనసముచితసమాచారంబు లొనర్చి సుభ
ద్రాభిమన్యులం బాంచాలిపాలికిం గొనిపోవ నభ్యంతరజనంబుల నియోగించి.

క. లలిత[2]మణిమయవిభూషణ, ములు రుచిరాంబరములును బ్రమోద మెసఁగ ని
ట్టలముగ హరి గుంతీపు, త్రుల కెల్లను నిచ్చి పిదప ద్రోవది కిచ్చెన్. 378

వ. ఇట్లు గట్ట నిచ్చి వేలువేల రథకరితురగదాసదాసీజనంబుల నొసంగి పద్మనా
భుండు పాండవులుం దానునుం గలసి సంతసంబున నలరారు చుండె నదనం
తరంబ 379

సీ. ద్రుపదభూవిభుఁడు పుత్త్రులుఁ దానుఁ జతురంగబలములతో వచ్చి పాండుసుతులఁ
గాంచి వారలు దన్నుఁ గరము సంప్రీతులై గారవింపఁగ నుండెఁ గాశిరాజు
శైబ్యుండుఁ బదపడి సైన్యసమే[3]తులై చనుదెంచి ధర్మనందనునిచేయు
సత్కారముల గాఢసమ్మదంబునఁ బొంది రవ్విరాటుండును సంతసమున

తే. వారలకుఁ దత్తదుచితప్రకారములఁ బ్రి
యంబుఁ దలకొన సంవిధానంబు సేసె
మఱియు బహుదేశములబంధుమాన్యమిత్త్ర
వర్గములు వేడ్కఁ బెండ్లికి వచ్చెఁ గలయ 380

వ. ఇవ్విధంబున రెండుదెఱంగులచుట్టంబులు నైనభూపతులు దమతమవిభవంబు
లు మెఱసి వచ్చి యుండ విరాటుండు పురంబున నుత్సవంబు సాటించిన. 331

క. [4]కలువడములు మణితోరణ, ములుఁ గట్టిరి క్రముకకాండమోచాస్తంభం
బులు నాఁటిరి కుంకుమమునఁ, గలయ నలికి ముగ్గు లిడిరి కర్పూరములన్

క. వివిధాలంకరణంబుల, నవకాంతి వహించి పట్టణంబు వివాహో
త్సవమాధవలక్ష్మికి లలి, తవనం బై యెలమికలిమి తావల మయ్యెన్. 383

ఉ. తాను సుదేష్ణయుం సుతులుఁ దమ్ములు బంధులు గంధమాల్యనా
నానవరత్నభూషణమనఃప్రియమాంగలికప్రసాధనా
నూనవిభూతి మత్స్యవిభుఁ డుజ్జ్వలలీల వహించి భూమిదే
[5]వానయనాదికృత్యపరు లైనజనంబుల గారవించుచున్ 384

1 వర్తనము. 2 ము లగుమణిభూషణ,.. బ్రమోదం బెస ని, ట్టల .. ప్రపదజ కి. 3 తుఁ డై
4 కలువడంగులు .. మోచాస్కంధం. 5 వానునయాది

వ. గరువంపుసంభ్రమంబులతోడ నిజమందిరంబునందు. 385

సీ. [1]అమలరత్నప్రదీపావలి మెఱుఁగిడఁ బనిచి మణిస్తంభపంక్తుఁ గ్రొత్త
జిగి దళుకొత్తునట్లుగఁ దోడయించి విచిత్రవితానముల్ సెలువు నిగులఁ
గట్టించి నూత్నముక్తాదామములతోడఁ గుసుమమాలిక లెస గ్రుచ్చి వ్రేలఁ
గీలింప నియమించి కేవలమంగళభూరుహాపల్లవతోరణములు

తే. [2]సంఘటింప నియోగించి చందనమునఁ, బరిణయాగార మలుకింగఁ బాణియాణి
గలుగుము త్తియముల ముగ్గుగా నొనర్పఁ, జతురపుణ్యాంగనాజనతతిఁ బొనర్చె

క. వైదికలౌకికవిధిసం, పాదితవివిధార్థ్యవస్తుభరితత్వమునన్
వేదిక పొలుపగునట్లుగ, మోదమునఁ బురోహితుండు మునుకొని చేయున్.

క. ఉత్తర నలంకరింప ను, దాత్తాభరణాదివస్తుతతి యొసఁగి నరేం
ద్రోత్తముఁడు నేర్పు గలచెలి, కత్తియలం [3]బుచ్చెఁ బ్రీతి గడలుకొనంగన్. 388

అభిమన్యుని వివాహమహోత్సవము

వ. ఇట్లు వైవాహికవర్తనసంవిధానసావధానుం డగుమత్స్యమహీనాథుండు పురో
హితార్త్వికాదిశిష్టజనులు పరివేష్టింప నుండి లగ్నం బాసన్నం బగుచు వచ్చె
నని ధర్మతనయున కెఱింగింపంబనిచిన నతండు ననుజతనుజసహితంబుగా నలం
కృతుం డై వివిధప్రసాధనశోభితు లగుసమస్తబంధుజనంబులం గూర్చికొని
యభిమన్యునకు శృంగారంబు సేయించి భద్రగజారూఢుం జేసికొని యేనుం
గులం బేరు గలవారువంబులను [3]మట్టుపుదట్టంబు నేసికొని మణిగణంబులు
నంబరనికరంబులుఁ బుష్పపుంజంబులు ఫలప్రచయంబులు లోనుగాఁ గలయో
గ్యవస్తువుల విస్తరిల్లినక్రంత నడవ మంగళతూర్యనాదంబులు విప్రాశీర్వాదం
బులు మాగధగానంబులు వందిజనవాక్యసంతానంబులుఁ జెలంగ వాసుదేవ
పురస్సరంబుగా విరాటుమందిరంబున కేతెంచి శంఖజయఘంటాపణవాదినిక్వ
ణంబులతోడ నెదుర్కొని వల్లునేసలు గైకొనుచుం జొత్తెంచిన. 389

క. విరటుఁడు సంభ్రమమును న్నాదరమును భక్తియును నాత్మఁ దలకొనఁ బూజా
పరుఁ డై సమయసముచితా, చరణంబులు నిర్వహించె సముదలీలన్. 390

తే. విహితపరిపాటితో విప్రవృద్ధజనులు, పుణ్యకర్మపరంపరఁ బూని నడవ
[4]నర్థిఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరపార్థమత్స్య, వగులు పెరయొద్ద నవ్వధూవరుల నిలిపి. 391

వ. సాంవత్సరికదత్తకాలకళావిశేషంబుల మంగళతూర్యంబులు సెలంగి పత్తెగి
యొత్తించిన 392

ఉ. వీనులఁ దియ్య మెక్కు మును [5]విన్కిఁ బరస్పరరాగవృత్తి లో
నూనినఁ జూచువేడుకల నువ్విళు లూరెడునెమ్మనంబుల

1 అతుల. 2 బనిచెఁ. 3 మట్టంపువస్తువులు విస్తరిల్ల బుణ్యాంగనాజనంబులు క్రంత
నడవ. 4 వరుఁగఁ. 5 విన్నవిధంబులఁ జిత్తవృత్తి లో.

ఱొప్పి కొంకయింతసేపు నెడసొచ్చుట కోర్వక యుండ నున్నయ
త్తానినియుం గుమారుఁడును మారవికారము లంకురింపఁగన్ 393

వ. అన్యోన్యావలోకనంబు సేయునప్పుడు 394

సీ. పతిచూడ్కి ముద్దియవదనంబుపైఁ బాఱి తివుటమై నునుఁగాంతితీపు గ్రోలు
సుందరిక్రొన్నంబుచూపు మనోరము నడుగులయొప్పుపై నల్ల నడరుఁ
బతివిలోకనములు పడఁతుకమైఁదీవఁ గలయంగఁ బలుమఱు మెలఁగుచుండు
వెలఁదికటాక్షముల్ విభునిపైఁ గ్రమమున నెగసి మోమునఁ జోఁకి మగిడివచ్చు

తే. నొండొరులవులలేఁజెమటల నూని [1]వ్రేఁగువడినచాడ్పున నవయవభంగులందుఁ
దగిలి మఱపునఁ దడయు నిద్దఱవిశాల, నయనదీప్తులు నెఱుకువ బయలుపడఁగ

వ. తదనంతరంబ 396

తే. ఒండొరులదోయిళుల నినుపొందఁ జేయు, నక్షతప్రకరంబు లన్యోన్యమస్త
కములఁ బోసిరి మందారకల్పలతలు, [2]విరులుగమియ నొండొంటిపైఁ గురియునట్లు.

చ. లలితతనూవిలాసముల లజ్జకతంబునఁ జేసి మున్ను వి
చ్చలవిడిఁ [3]బట్టఁగా వెరవు సాలక యోరలు వాఱుచూపులన్
లలిఁ దలఁప్రాలు వోయునెడలం దగ వొందిన నూలుకొల్పి యి
మ్ములఁ బచరింతు రొండొరులమోహనమూర్తులపై వధూవరుల్ 398

తే. చిత్తమునగాఢరాగంబు చేతఁ జూపు, తెఱఁగుదోఁపఁ గెంపారెడు [4]తీఁగబోఁడి
మృదులపాణిఁ గుమారుండు వెలపుమై గ్రహించెఁ బల్లవాలంబిమత్తేభకేళి.

వ. ఇట్లు పాణిగ్రహణం బాచరించి 400

క. వెనుఁగుదుట నిడినచూతం, బును నవమాలికయుఁబోలెఁ బొలుపొంది రతం
డును నమ్ముగ్ధయు నేకా, సనమున నున్నపుడు నూత్నసౌభాగ్యమునన్. 401

సీ. కోర్కులు గెడఁగూడుకొని పార[5]మెద్దుంగఁ జిత్తంబు లూఱటఁ జిగురులొత్తఁ
బులకాంకురములకుఁ దలత్రాఁకుడై యిరుమేనను మవ్వంబు మిగిలి పొదలఁ
దఱి వేచి చనఁ బోయి తడఁబడి మార్గతి వడి చూపు లాదట బయలుపఱుపఁ
జెమటలతావులు తమలోనఁ గలసి వేఱొక్కసౌరభ మయి చొక్కసేయ

తే. గాఢసంస్పర్శభంగులు గలుగునట్టి, హోమసమయకృత్యంబుల నొదవి సౌఖ్య
రసము పెన్నిట్ట పొరిఁబొరిఁ గ్రమ్ముదేర, సమ్మదాంబుధిఁ దేలిరి సతియుఁ బతియు.

వ. ఇవ్విధంబున వివాహంబు నిర్వహించి మత్స్యమహీనాథుండు మణిభూషణం
బులు రుచిరాంబరంబులుఁ గర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యంబులుఁ దాంబూలంబుల
తోడిపళ్లెరంబులఁ బచరించి పాండవులకు వాసుదేవపూర్వకంబుగాఁ బురో

---

1 వ్రేఁక ,మఱువునఁ దడయు .. నెఱుకలు బయలు. 2 విరులగమియు , విరులగములు.
3 బర్వఁగా.. యిమ్ములఁ బరఁగింతు. 4 మెఱుఁగుఁబోఁడి. 5 మెద్దునఁ ; మేదినఁ .. మే
నుల మవ్వంబు...తడఁబడి మార్పడి (మార్గడి) ..పెన్నింట బొరిఁబొరిఁ (పెన్నిట్టలునుబోలి).

హితప్రకరంబునకుం గట్టనిచ్చి యాజ్ఞసేనీసుభద్రలకు ననురూపాభరణపరిధానంబు లంతఃపురవర్తులైనయర్హజనంబులచేతం బుచ్చి సౌభద్రునకు భద్రసామజసప్తశతియును లోకోత్తరతురంగదశసహస్రంబును సలక్షణగోపంచలక్షయు రథంబులు రెండు వేలును దాసదాసీజనంబు లక్షయు మఱియు నానాప్రకారంబు లగుధనంబులు నరణం బిచ్చె నమ్మహాసేయమహోత్సవంబు మంగళసంవిధానసావధానపుణ్యాంగనలవలనను నృత్తగీతాదివైచిత్ర్యమనోహరవారనారీజనంబులవలనను వినూత్నరత్నమయభూషణాది [1]దీప్తవేషవిరాజమానులగు కుమారులచతురపరిహాసాదివిలాసంబులవలనను ప్రభూతవిభవవిభ్రాజితు లగు రాజసూనులమాననీయగరిమలలితవిహారవిశేషంబులవలనను పాంచాలయాదవకేకయాదిబాంధవమహితమహిమాంచితసంచరణంబులవలనను నానందనిష్యందిపాండునందనసౌహార్దంబువలనను మత్స్యమనుజపతిమందిరంబు పరమసంపత్పూరితంబై యుండె నని చెప్పిన విని వైశంపాయనునితో జనమేజయుండు

క. కుంతినందను లట్లత్యంతవిభవ మెసఁగఁ బరిణయము నేసి సుహృ
త్సంతోషోజ్జ్వలు లై తద, నంతర మెబ్భంగి నడచి రనవుడుఁ బ్రీతిన్. 404

చ. అమృతమయాత్మ భక్తి[2]సుగమానుభవోజ్జ్వలదివ్యవర్త్మ ష
ట్సమయగతానుభావ పురుషత్రయతావివృతస్వభావ ని
ర్మమహృదయైకవాస మునిరంజననిత్యవిలాస దోషసం
గమవినికర్తనా పరమగౌరవధుర్యపదప్రవర్తనా. 405

క. దుర్వహపటుతాపత్రయ, నిర్వాపణ[3]కరణ బోధనిర్మలజనహృ
త్పర్వాచరణ మహాసుర, గర్వాపహరత్వసంప్రకాశైకరణా. 406

మాలిని. నిగమకుసుమగంధోన్మేషభూతాభిధానా
సగుణవిగుణలీలా[4]సౌమ్యసాక్షిత్వనానా
జగదవనవిధానస్థైర్యదత్తావధానా
నగశిరధినివాసానందసంస్తూయమానా. 407

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

విరాటపర్వము సమాప్తము

1 దీప్తివిశేషవిరాజమాన ..మత్స్యనగరంబు. 2 నిగమ .. త్రయతానివృతనిస్స్వభావ
3 నిపుణ ..గర్వాపహతత్త్వసంప్రకాశసమూర్తీ; గర్వాపహరణతత్త్వసంప్రకాశనకరు (ర) ణా.
4 సామ్య (స్వామ్య)...దవనవిధాన...సంస్థాయమానా (సంధార్యమాణా)

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ గౌరీ[1]పల్లవపుట
యోగాశ్రయమంజరీసముజ్జ్వలమూర్తి
యోగీంద్రసంతతాంత
ర్యాగపరీపాకరూప హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె 2

తే. ఎలమి నభిమన్యుపెండిలి యివ్విధమునఁ, జేసి యుల్లాసలక్ష్మిఁ గైసేసి మత్స్య
మనుజపతి యన్వయంబు పావనము సేసి, దినచతుష్టయానంతరమునఁ బ్రియమున

వ. ధర్మతనయుండు దమ్ములుం గొడుకులుం [2]బరివేష్టించి యుండ విశాలరమణీయం బగు విరాటుకొలువుకూటంబున కరిగి యుండు. 4

క. విరటుఁడు పాంచాలుండును, హరియును రాముండు వారియనుజతనూజుల్
పరిణయసమాగతాఖిల, ధరణీశులు [3]బలసి యుండఁ దద్దయు నెమ్మిన్ 5

వ. ఉన్నసమయంబున సభాసదులైన మానవేంద్రులు నానావిధంబులఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులతో సంభాషణంబులు సేయుచుండఁ బాండవకార్యార్థియై కృష్ణుండు దదీయవచనంబులు వారించి వారలఁ గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 6

మ. కపటద్యూతమునందు సౌబలునిచేఁ గౌంతేయు లాత్మీయరా
జ్యపదభ్రంశముఁ బొంది [1]సత్యనిరతిన్ శక్తాత్ములై యుండియుం
గుపితస్వాంతులు గాక తత్సమయసంక్షోభంబు గాకుండఁగా
విపినావాసము గూఢచర్యయును గావింపం దలంపొప్పదే 7

ఆ. తలఁచినట్లు వ్రతము సలిపి యమ్మాడిక్కఁ బం, డ్రెండువత్సరములు పాండవేయు
లకట క్రూరసత్త్వయాతుధానావలి, తోడఁ గాననమునఁ గూడి మనరె. 8

---

1 వల్లభ పటు .. ర్యాగమపరిపాక (ర్యాగమపరిపాకరూఢ). 2 బరివేష్టించి చనుదేర విశాల, 3 గొలిచి యుండఁ ; బలసి కొలువఁ. 4 ధర్మనిరతిన్ (సత్యాత్ములై)

క. పదపడి దుస్తర మగునీ, పదు[1]మూఁడగునేఁడు గడవఁ బడుట యెరిఁగి త
న్మేదు దెలుఁగనిక్కై యాపద, లోఁదవిన సైరించి రిట్టియునికియుఁ గలదే. 9

క. [2]వీరలు ధర్మజువర్తన, గౌరవ మెఱుఁగుదుర కాదె కావున నాగాం
ధారీతనూభవులకును, వీరలకును హితము గా వివేకప్రౌఢిన్. 10

తే. ధర్మమార్గంబు [3]దప్పక తలఁపుఁ డొక్క, తెఱఁగు ధర్మువు దప్పి యుధిష్ఠిరుండు
వసయ నొకఁబకఁ డయ్యింద్రపదవి యైన, నుచితగతి నెంత వడసిన నుల్లసిల్లు.

వ. కావునఁ బాండవులకుఁ బితృధనం బగురాజ్యంబు [4]గపటద్యూతంబున దుర్యో
ధనుం డపహరించుటయు నది వీరలు దిగ్విజయంబుఁ జేసి యలవరించికొన్నపదం
బగుటయు ధర్మసూనుమహానుభావంబు విచారింపక ధార్తరాష్ట్రులు పరిభ
వించినం దెగి యితండు వారలకుం గీడురోయమియు నీ రెండుదెఱంగులవారికిం
బంచి కుడువం దగుటయుం దలపోసి తగినకార్యంబు సెప్ప నర్హుల రేనును
నాకన్నంత సెప్పెద వినుండు. 12

క. కుంతీతనయులు సమయము, [5]శాంతతమై నడపి తమభుజాబలమును దు
ర్దాంతోద్యమశౌర్యము నెఱిఁగింతు మనుచు నున్నవారు గిను కెడఁ గదురన్.

క. వీరితలం పెఱిఁగిన గాం, ధారీతనయుఁడు సుహృద్వితానముఁ [6]గూర్చుం
బోరఁ బరిమార్తుఁ గొంచెపు, వా రై యున్నెడన యని యవశ్యముఁ గడఁకన్.

క. [7]అలఘుబలవిక్రమోదా, త్తుల కైనను బలము లేక దోర్గర్వమ్మై
గెలువఁగ వశమె సహాయము, కలిమి ననంతంబు లగుపగఱసైన్యములన్. 15

క. కావునఁ బాండవపక్షము, భూవల్లభకోటి యిచటఁ బ్రోవగు నిమ్మై
నావీరులు నీవీరులు, దేవాసురులట్ల యనికిఁ దెగుదురు గడిమిన్. 16

వ. [8]ఇది యిక్కడి తెఱంగునకుఁ దోఁచినతలం పక్కడివారిచిత్తవృత్తి యెట్టిదగు
ట యెఱుంగ మెదిరిమతం బెఱుంగక యెట్టికార్యంబు నిశ్చయింప నెర వగునే
కావున నియ్యవసరంబునకు దగిన మానిసి నందులకుం బుచ్చవలయు దుర్యో
ధనుండు వీరికి రాజ్యంబుపాలిచ్చిన మే లగుఁ గాక తక్కిన నప్పటికిఁ బోలిన

1 మూఁడవయేఁడు...తెఱుఁగకుండ నాపద, లొందవఁగఁ జరియించి రిట్టి. 2 ఆరయు... (హితముగా). 3 దప్పంగఁ దలఁపఁ డొక్క, తెఱఁగు గైకొని సేయు యుధి (మూలవిపర్యస్తము). 4 గపటంబున....గీడుసేయ రోయుమి. కుడువం దగుపాం డగుటయుం... నర్హుల రేనును నాయెఱింగినంత; నర్హులైనను నాకన్నంత 5 సాంతంబుగ.. గిను కెడ. 6 గూర్చం... గడకన్. 7 అలఘుతర...దోడు (దళము) లేక దోర్దర్పముచే..., కలిమిన గెలుచంగ నగుపగఱ; కలిమి ననంతంబులుగ పగఱ గెల్వ నగున్. 8 ఇది యెుక్క తెఱంగునం దోఁచినతలం; ఇది యిక్కడికార్యంబునకుఁ దోఁచినతెఱం; ఇది యిక్కడి తెఱంగు మనకుం దోఁచినతలం పక్కడి వారిచిత్తవృత్తి యెద్దియేని యెఱుంగక కార్యంబు నిశ్చయింప నగునె...వృత్తి యట్టిద యగుటయు నెఱుంగుదుమె...(మెదిరితలం పెఱుంగక యెట్టికార్యంబు నిశ్చయింప నేర నగునే)...మే లట్లు గాక తక్కినప్పటికిఁ.

పని సూచుకొండ మని పలికిన విని బలదేవుం డియ్యకొని రాజలోకంబు
నాలోకించి యి ట్లనియె. 17

క. హరివాక్యము వింటిరె [1]యిది, యిరుదెఱఁగులజనములకును హితమును ధర్మో
త్తరమును నై యున్నది యీ, వెరవున శక్యంబు మనకు వీరలఁ దీర్పన్ 18

చ. తమసగపాలు గోలుపడి దానిన యిప్పుడు గోరువీరికిన్
సముచితవృత్తి నిచ్చి తమసామున సంతస మంది యున్కి యు
క్తము ధృతరాష్ట్రసూనునకు దాన నపాయము లేక యుండుఁ గో
ప ముడిగి వీరు సేయుదురు బాంధవ మిజ్జగముం బ్రియం[2]పడున్. 19

వ. కావున [3]నిక్కార్యం బెడ సేయక యొక్కరుం బనుప వలయు వాఁడునుం జని
యభిమతంబు సాధించునప్పుడు. 20

ఆ. మాటపొం దెఱింగి [4]యోటమై నల్లన, చేరి కౌరవేంద్రుచిత్తవృత్తి
కనుగుణంబు గాఁగ నానతుం డగుచుఁ బ్రార్థించి యడుగకున్నఁ దెఱఁగుపడదు.

వ. అది యె ట్లనిన ధర్మనందనుం డతనియుద్ధతికిం [5]బుయిలోడి మెయివడి గల
నడవడిం బ్రవర్తిల్లు చుండియు జూదంబువెంట మోసపోయి తొడరి చిక్కనం
బడియె నదియును నతం డక్షవిద్యాపాటవంబు దనకు మిగుల లేమింజేసియు
బంధుజనంబులు దన్ను వారించుటయుఁ దా నాడుట మాని గాంధారరాజు
నియమించినం దత్కాలాకౌశలంబునఁ బరిణతుండు కావున నాశకుని యాడి
యుధిష్ఠిరుం డొడ్డినయొడ్డమియు గెలుచుచు వచ్చి న ట్లగుట నాతనియందును
గొఱంత లే దిత్తెఱంగున వార లధర్మపరు లని నిందింప శకునికి కారణం
బుగా వీరలు వుచ్చినమానిసి వినయంబుతోన యిక్కార్యంబు దీర్చికొని రా
వలయు ననిన సాత్యకి గోపించి యిట్లనియె 22

సాత్యకి దుర్యోధనుకడకు దూతం బంపఁ గూడ దని చెప్పుట.

ఆ. ఇట్టు లాడఁ దగునె యిది నీక పోలు ని, న్నె మనంగ నేర్తు నిత్తెఱంగు
పాడి గాఁగఁ బూని పలుకంగఁ [6]జెవి యొడ్డి, యాదరించువారి నందుఁ గాక. 23

క. వేడుక పుట్టిన జూదం, బాడెనె ధర్మజుఁడు వార లందఱుఁ [7]దమలోఁ
గూడికొని పిలిచి బలిమిన, యాడి కపటజయము గొనుట యది దగ వగునే. 24

క. ధర్మతనూభవు డెస దు, ష్కర్మము రూపించి సభ నొకండును మైమైఁ
జేర్మి సెడక పో నేర్చునె, ధార్మికు లిం [8]కెట్టివారు తథ్యం బరయన్. 25

చ. పలికినచందముల్ నెఱసి పైతృక మై చను[9]రాజ్యభాగ మి

1 యది. (యే, వెరవున శక్యంబు). 2 పడన్. 3 నిక్కార్యంబున కెడ 4 (యోట లే
కల్లన) 5 బుయిలోట గలుగునడవడిం బ్రవర్తిల్లుచు .. గెలుచుచు వచ్చె .నిషేధింప రా శకునికి.
6 జెవు లొడ్డి (జెవి యొగ్గి), యాలకించువారి. 7 సభలోఁ. 8 కేటివారు. 9 నాత్మభాగ

ష్మునిఁ బినయం దలంచి బలముం జలముం నెఱపం గడంగువీ
రులు కొఱఁ వేఁగఁ బోదురె సురాతులు సాధుల వెత్తురే రణం
బుల జయలక్ష్మిఁ జేకొనుటఁ బోలునె యొండొకరాజధర్మముల్ 26

తే. అనుచితము లగుమాటలఁ జక్కఁబఱచి, తక్కనేనుక్కువం బగుధార్తరాష్ట్రుఁ
బ్రాకటకమ్ముల నేనియ్యకొలుపువాఁడ, [1]నవనిగొంతేయులకు నిచ్చునట్లుగాఁగ.

క. భీమార్జునులకు రణమున, నేమగలును [2]బ్రతియె వీరు నేనును సైన్యో
ద్దాముల మై నడచిన నే, భూమీశులు నెదిరి బ్రదికి పోవంగలరే 28

తే. కినలవాఁకుఁ గొడుకుగమియుఁ బాంచాలవర్గంబు వృష్ణివరులుఁ గడఁగిరేని
నొక్కమాత్రలోన నువ్వెత్తు గొనరె దుర్యోధనాదిశతము [3]నుద్ధవిడిన 29

క. ఈమహాస్వకతి [4]సహాయము, గా మాకుం దీర్ప రాని కార్యము గలదే
నామాద్యుపాయపరుఁ డుద్దామభుజాబలయుతుం డితఁడు కేవలుఁడే. 30

క. నాకతమునఁ గార్యము పం, గ్రామము [5]సేయుటయ యిట్లు గాక కీలోనగా
నామవచనంబు లక్కఁగు, భూమీశ్వరుతోడ నాడఁ బుచ్చెదరేనిన్. 31

ఉ. దైన్యము దక్కి దూత యుచితంబుగఁ బాండునృపాలుపాలు రా
[6]జన్యవరుండు ధర్మజుఁడు సమ్మతి వేఁడెడు నన్న లోకసా
మాన్యవిధిం దగంగ గరిమంబున నిచ్చినఁ బుచ్చికొంద మ
న్యోన్యవిరుద్ధభాషణము లాడినఁ దత్ఫల మాతఁ డందెడున్ 32

వ. అనిన ద్రుపదుం డిది వోలు బలదేవు[7]మాట మాట గాదు బలపరాక్రమ
వంతుండును సహాయసంపన్నుండును దుష్టాత్ముండును నైనదుర్యోధనుండు
ప్రియవచనంబుల రాజ్యంబు పాలిచ్చుట కియ్యకొనమి సిద్ధంబు యుద్ధంబునఁ
గాని చక్కంబడఁ డని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 33

క. మృదుభాషణముల దుర్జనహృదయములు ప్రసన్నతావహిమఁ బొందునె యె
ల్లిదముగఁ గొని యంతంతకు, మద మెక్కంగాక దురభిమానము పేర్మిన్ 34

వ. అదియునుం గాక. 35

తే. మూర్తికై ద్రోణభీష్మలు సుమతి యనక
యనుసరింతురు ధృతరాష్ట్రుఁడును దనూజు
తృష్ణ మానినవాఁడు రాధేయుఁబోఁటి
తులువ లెల్లను [8]నతని సద్బుద్ధి యంద్రు 36

వ. కావున నతండు దుర్వినీతుం డై యుండు నెలభంగుల సంగరంబు గాఁ గ

1 నంసి. 2 (సరాగు వీరు నేము ...) లొల్లో. 3 ఒద్దవడ (*) న 4 ... గా
ద్దామపరాక్రమబలయుతుం 5 సేయుటయు యిట్లు, సేయుటయ లెస్స ... గామన్నక, సామవచ
నములు నక్కరు, తోడఁ జెప్పఁ. 6 జన్యవిభుండు, జన్యుఁడు ధర్మసంపన్నుఁడు. . డొంకె
డుక. 7 మాటలు పాటిగావు; మాట పాటిగాదు...వీరికి రాజ్యంబు. 8 వాని.

యది యీసమయంబున బలంబులం గూర్చికొన పిలువం దగురాజులం [1]బిలిచి
పుచ్చవలయు సుయోధనుండును దోడ్తోఁడ పుచ్చు నుచితజ్ఞు లగునప్పతులు
దొలుతఁ జెప్పినవారిక సహాయత్వంబుఁ జేయం జూతురు మనము వేగ గల
కాలరుల వేగంబ పుచ్చి శల్యకేకయధృష్టకేతుజరాసంధతనయప్రభృతులయిన
భూపతులకును వారివారిబంధుమిత్త్రజనంబులకును నెఱింగించి పుచ్చుట కార్యం
బిది నాకుం బోలినతెఱం గని పలికి తనకెలన సముచితాసనంబున నున్న
విప్రవరుం జూపి 37

క. ఇతఁడు మదీయాగ్రపురోహితుఁ డితనికి నెల్లపనులు నెఱిఁగించి తగన్
ధృతరాష్ట్రుకడకుఁ బనుపుఁడు, చతురవచనరచనఁ గలఁపి సంప్రీతి మెయిన్ 38

ఉ. ఆతనిసమ్ముఖంబునఁ దదగ్రతనూజుకడన్ [2]మఱున్నదీ
జాతునిసన్నిధిం గలశసంభవునొద్దఁ గ్రమోచితంబుగా
నీతెఱఁ గిట్టు లాడు మని యేర్పడ నంతయుఁ జెప్పి పుచ్చఁగా
నీతిమెయిం దగం బలుక నెయ్యము లాభముఁ బెంపుఁ జొప్పడున్ 39

వ. అనిన వాసుదేవుండు పాంచాలపతివచనంబు లుచితంబు లయి యున్నయవి
యిబ్భంగిన చేయవలయు నని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 40

క. [3]కౌరవులకుఁ బాండవులకు, నారయ నే నొక్కరూప యగుటఁ దగన్
వారును వీరును దమతము, నేరిమిమెయి ధరణి యేలి నెగడఁగఁ జూతున్. 41

తే. [4]పెండ్లికిని పిల్వఁ బంచినఁ బ్రియముతోడ, నే గుదెంచితి మిమ్మెల్ల నెల్లయొప్పి
దములఁ జూచితి మియ్యెడఁ దడవుగాఁగ, నిలువఁ దీఱదు పోయిరావలయు మాకు

వ. అని పలికి ద్రుపదు నాలోకించి మీరు మాకెల్లవారికి గురుస్థానంబు మీమాట
యనిన ధృతరాష్ట్రుండు బహుమానంబు సేయు నమ్ము శాంతనవుండునుం గాని
యాడు మీయందు ద్రోణ[5]కృపాచార్యులు సఖ్యంబు వాటింతు రట్లగుటం జేసి.

తే. పాండవార్థమె యొక్కరుఁ బనుప మీక, భరము మీపలు కిందఱపలుకు మీరు
తెఱఁగుపఱుపంగ [6]మిగిలి యుద్రేకు లైన, వార చెడువారు విమలవిచారవిభవ

క. పొందైన లెస్స [7]విరసపుఁ, గ్రందదుర్యోధనుచంద మైన రాజుల నెల్లన్
ముందర రావించి క్రమం, బొందగ మముఁ బిలువఁ బంపు డొయ్యన పదపన్.

క. మీపనుపున రాజ్యముపాలి పాండుతనూభవులకు నీ కున్న [8]భుజా
టోపభయంకరుఁ డర్జును, కోపానల మడరి ముట్టికొనదే వారిన్ 46

వ. అని గమనోన్ముఖుం డయి మురాంతకుఁ డా ద్రుపదుండు ధర్మజుం

---

1 బిలువం బంచి యంగ్దసన్నద్ధుల మయి యుండ వలయు . పిలిచి పుచ్చు నుచిత, పలువగ చ్చు నుచిత 2 మియన్నదీ ..నెయ్యము తెయ్యముఁ 3 కౌరవులును బాండవులును, నారయ నొక్కరూప..., నేరుపుమెయి. 4 పెండ్లికిని బి..ప్వ ... నెలమి యొప్పి 5 కృపాదులు. (మూని) మీఱి...చెడుదురు...,హృదయ. 7 విసరపుఁ; వీరపుఁ; కయ్యపుఁ. 8 జయా.

దనుఁడు వృకోదరాదు లగుతమ్ములు మత్స్యమహీవిభుండుఁ ద
న్ననుప హలాయుధప్రభృతియాదవలోకము తోడ రా ముదం
బున నిజపట్టణంబునకుఁ బోయె సముజ్జ్వలవైభవంబునన్. 47

వ. వివాహమహోత్సవంబునకు వచ్చినతక్కటిరాజులును సంగ్రామసన్నాహంబున కై తమతమపురంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ. 48

క. సమరమునకుఁ దగునుద్యో, గమునఁ బ్రవర్తిల్లి రెలమిఁ గౌంతేయులు మ
త్స్యమహీనాథుఁడు [1]సన్నా, హము సేసెఁ ద్రుపదవిభుఁడు నాయిత మయ్యెన్.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధులై [2]వెలిపీడు విడిసి తమకు ననురక్తులైనరాజులపాలికిం దగుదూతలం బుచ్చి రట దుర్యోధనుండు వీరలచందంబు విని తానును దనబంధుమిత్త్రగణంబైనరాజలోకంబు నెల్ల రావించిన. 50

క. ఇభతురగస్యందనగతి, రభసంబునఁ బృథివి యద్రువ రాఁ దొడఁగిరి భూ
విభులు నలుదిక్కులను లోకభయంకరలీల నుభయకటకంబులకున్. 51

ద్రుపదుఁడు దనపురోహితుని దుర్యోధనుకడకు దూతఁగాఁ బంపుట.

వ. అట్టిసమయంబున నజాతశత్త్రునసుమతి వడసి పాంచాలపతి వయోజ్ఞానవృద్ధుండైనతనపురోహితుం గురుపతిపాలికిఁ [3]బుచ్చువాఁడై యతని రావించి. 52

క. హితుఁడవు మతిమంతుండవు, చతురవచనకోవిదుఁడవు [4]సమయజ్ఞుఁడ వు
న్నతవంశవర్ధనుఁడ విం, గితవేదివి నెచ్చెలివి సుకృతి వట్లగుటన్. 53

తే. నాకుఁ గర్తవ్య మగుపని నీకుఁ జేయఁ, దగవు గావున నెల్లవిధములఁ బూని
పాండవార్థంబు ధృతరాష్ట్రుపాలి కరిగి, నేర్పు వాటించి కార్యంబు దీర్పవలయు.

వ. అని చెప్పి యొడంబఱిచి యతనితో మఱియు నిట్లనియె. 55

క. విను కొడుకు గొన్న వేఁదుఱు, కొని [5]కొట్టినతిండికాఁడు కుటిలుం డతఁ డా
జనపతిచందము ధర్మజు, ననుపమశీలంబు నెఱుఁగు దది యట్లుండెన్. 56

తే. పుడమిపాలు పాండవులకు నడుగఁ బోయి
నీవు ధృతరాష్ట్రుతో ధర్మనిష్ఠ మైన
యుచిత మాడిన నందుఁ బో టొడ్డి యున్న
దొరలభృత్యులమనములు దిరుగఁబడవె. 57

క. గురుభీష్మాదుల మనములు, దురములకుం జొరక యుండ దుర్యోధనుఁ డా
తురుఁడై యొడఁబఱుపఁగ నిప్పరుసున నెర వైన ఱెచ్చవడు బల మెల్లన్. 58

ఉ. పాండుతనూభవుల్ వడినపాటులు బంధుల కెల్లఁ దెల్పుచుం
బండితవృద్ధసజ్జనులపాలికిఁ బోయి కులోచితంబు గా
కుండుట సూపి చెప్పుచుఁ బ్రియోక్తులఁ దక్కటివారి [6]నిట్లు మే

1 నుత్సాహము సేసెను. 2 వెడల్పి పీడు (వడసి) విడిచి...బనిచి రంత. 3 బనుచు.
4 సర్వజ్ఞుఁడ (వున్నతవంశవర్తనుఁ). 5 కొట్టినతిఁటుకాఁడు; క్రొవ్విన...కుజనుం డతఁ. 6 కెల్ల.

లోఁ డోకచంద మొప్పఁ దని యుల్లములం దలపోయఁ జేయుచున్. 59

వ. మఱియు సమస్తజనంబులమనం[1]బులు నిక్కడ వ్రాలునట్టియుపాయంబు లెన్ని గల వన్నియు నయ్యైతగవులమై నాచరించుచుఁ జరియించునది యిచ్చట విరాటుకొలువుకూటంబునం బుట్టినకృష్ణాదులసంవాదంబు తెఱంగును మనయొఱంగినయదియు తదనురూపంబుగాఁ బలికి పాండవులకుఁ దేజోలాభంబుం గావించుట కర్తవ్యంబు నీవు కరినగరంబున వసియించి ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రగాంగేయవిదురగురుకృపాదులకడ కరిగి నానాఁటికి వారివారిచిత్తంబుల తెఱంగెఱింగి ప్రవర్తింపుము దైవగతిం జేసి నీయొడ్డినసూత్రంబునకు సుయోధనుం డొడంబడియె నేనియు నదియ సకలజనసమ్మతం బయినవిధం బగు దాన నజాతశత్రుండును బ్రీతుం డగుఁ బోయి రమ్మని నిశ్చయంబు సేసిన నమ్మహీసురవరుండు 60

క. మును పాంచాలవిభుని వీడ్కొని ధర్మజు భీము నరు నకులు సహదేవుం
గని [2]యనుమతుఁ డై యందఱు, ననుపఁగ మన్ననలు వడసి యరిగెం బ్రీతిన్.

వ. అంత నక్కడ దుర్యోధనుండు సకలరాజన్యసామాన్యంబుగాఁ గోపాలదేవుపాలికి దూతం బుచ్చుట దగ వగునే యని విచారించి 62

క. వెరవు మెయిఁ దాన కతిపయ, పరిజనసహితముగ నరిగెఁ [3]బటుతురగగతి
స్ఫురణానుమోదలీలా, భరితుఁ డగుచు వేగిరంపుఁబయనములఁ దగన్. 63

వ. చని తదీయపురప్రవేశంబు సేసె నాదివసంబున ధనంజయుండును గోవిందుం గాన వచ్చె నట్టియెడ. 64

తే. [4]అతఁడు పవడింప మునుకౌరవాధినాథుఁ, డరిగి తలయంపి దెస నున్న తాసనమున
నుండెఁ బదపడి కాల్కడయొద్ద కల్లఁ, జని వినమ్రుఁ డై నిలుచుండె సవ్యసాచి.

వ అంత 66

క. మేలుకని కృష్ణుఁ డర్జును, నాలోకించి మఱి కౌరవాధిపుఁ గని త
త్కాలోచిత[5]బహుమతిమైఁ, జాలఁ బ్రియం బిరువురకుఁ బ్రసన్నతఁ జేసెన్

వ. తదనంతరంబ. 68

ఉ. వారలఁ జూచి కేశవుఁడు వచ్చినకార్యము సెప్పుఁ డన్న న
క్కౌరవనాథుఁ డిట్లనియెఁ గయ్యము [6]సేయువగన్ సహాయముం
గోరి భవత్సకాశమునకుం జనుదెంచితి మేము వీరు నీ
కారయ నొక్కరూప హృదయంబునఁ బేర్చినబాంధవంబునన్. 69

క. ము న్నేను గాన వచ్చితి, నిన్ను సుజను లైనవారు నెన్నిమ్ముని మునుముగన్

---

1 బులుం బ్రియోక్తుల నిక్కడ...కృపాదులయిండ్ల.. నీయాడిన. 2 యండఱు వేడుక తో. 3 బటుతరగతి వి, స్ఫురణానుమోదలీలా, పరిణతుఁ డయి 4 కణఁక . న్నాపదంపడికా (లి)ళ్లకడకు; నుండె...కాల్కడ కొయ్య నొయ్యఁ. 5 బహుగతి; కృతమతి యై, చాలఁ. 6 సేయఁగ నెడన్; సేయఁదగన్; సేయు సహాశ్రయంబునన్ ...(భవత్ప్రకాశ) భవత్ప్రసాదమునకుం.

[1]గన్నుం దగఁ గైకొండ్రు పుమున్నతసౌజన్యసారయుతుఁడవు నీవున్. 70
వ. కావున లోకంబుపాడి విచారించి నాకుం దోడు గావలయు ననిన వాసుదేవుం
డి ట్లనియె. 71
ఉ. నీ విటు మున్న వచ్చి [2]తిది నిక్కము పార్థునిఁ దోల్తఁ గాంచితిం
గావున మీకు నిద్దఱకు గౌరవ మొప్పఁగఁ దోడుపాటు స
ద్భావము దీనికిం దెఱఁగు దప్పక యుండఁగ నేర్పరించెద
న్నీవల పెట్టు లట్లు తగ నీవును నీతఁడుఁ గోరికొం డొగిన్. 72
క. నాపాటియ పదివేవురు, గోపాలుర గలరు సమరకోవిదబాహా
టోపాభిరామమూర్తులు, చాపాద్యాయుధకళావిశారదచిత్తుల్. 73
క. నారాయణాభిధానులు, వారలు గయ్యంబు [3]సేయువా రొక్కెడ నే
నూరక నిరాయుధవ్యా, పారతమై నుండువాఁడఁ బరమాప్తుఁడనై. 74
క. వా రొకతల యే నొకతల, యీరెండుదెఱంగులందు నెయ్యది ప్రియ మె
వ్వారికిఁ జెప్పుఁడు దొలితొలి, గోరికొనఁగ బాలునికిఁ దగుం బాడిమెయిన్.

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునిం దనకు సహాయునింగాఁ గోరికొనుట.

క. అని పలికి హరి గిరీటిం, గనుఁగొని [4]కొండొకవు నీవు గావున నీకుఁ
మును గోరఁ బాడి యనవుడు, విని కృష్ణునిఁ గోరికొనియె విజయుం డెలమిన్.
ఆ. దాని కాత్మఁ బొంగి ధార్తరాష్ట్రుఁడు వారి, నపహరించికొనినయట్ల కాఁగఁ
దలఁచి చెన్ను [5]మీఱి బలములఁ గైకొని, చనియెఁ బ్రీతి రాముసదనమునకు.
వ. చని యతనిం గని సమ్మానంబు వడసి తనవచ్చినకార్యం బెఱింగించిన దుర్యో
ధనునకు బలదేవుం డి ట్లనియె. 78
క. అభిమన్యువివాహమునకుఁ, బ్రభువర్గం బెల్లఁ గూడఁబడి యుండఁగ నా
సభ నీకై యేఁ బలికితి, నిభపురమున మాట వుట్ట[6]దే యీవు వినన్. 79
వ. దానికిఁ గొంద ఱసహ్యపడి పాండవపక్షపాతంబునం బ్రతికూలవచనంబులు
పలికిన నవి కృష్ణునకుఁ బ్రియంబులై యుండె న ట్లగు[7]టం జేసి. 80
తే. అతనిఁ బాసి యొక్కింత ప్రాప్తైన నిలువఁ,జాలమియుమూలముగ విరసంపుమాట
లాడ నొల్లమి నేమియు ననక యంత, నుండి యొకనిశ్చయమ్ముమై నున్నవాఁడ.
వ. అది యెయ్యది యంటేని 82
క. మీరును వారును జలమునఁ, బోరెడునెడ [8]నెద్ది యెట్లు వోయిన నెఱి నే
నూరక యుండుదుఁ దో డె,వ్వారికిఁ బో నింత నిక్కువం బెబ్బంగిన్. 83
వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దాని కియ్యకొని సవినయంబుగా బలదేవుని వీడ్కొని

1 గన్నంతవె కైకొం. 2 తది...తోడ నెంతయును దప్పక...; దీనికిం దగవు తప్పక యిం
డుగ నేర్పరించెదన్. 3 సేయు వలను గలరు నే; సేయు వా రొక్కఁడ నే. 4 కొండికవు.
5 మిగిలి దళములఁ. 6 దె (ది) ట్టీవు వినన్. 7 ట యెఱింగి. 8 నెవ్వ రెట్లు; నెవరివంకఁ బో.

వాసుదేవు నామంత్రణంబు సేసి కృతవర్మపాలికిం జని యాతం డొక్కయక్షౌ
హిణితోడఁ దన్నుం గలయ వచ్చువాఁ డయి యాఱడం బలికినఁ బ్రియం
బంది నిజపురంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ కృష్ణుం డర్జునున కి ట్లనియె 84

క. నారాయణగోపాలుర, భూరిశరాక్రమపటులఁ గొనుమీ సఖుఁడు గొన సంగ్రా
మారంభరహితు నన్నుం, గోరికొనుట నీకు మే[1]లగునె తలపోయన్. 85

క. [2]అనుటయు నాతఁడు హరి కి, ట్లను నేను రణంబునకు సహాయం బొల్లక
విను సుప్రసిద్ధుఁడవు నీ, వని సేసినఁ బేరు నీక యగు నెప్పాటన్ 86

వ. నీ కెదు రై జయంబు గొన రా దట్లగుటం జేసి విజయమూలం బగునీతోడును
వలయు నీవు సమరంబు సేయ[3]కునికియుం బ్రియంబు కావున నిన్నుం గోరి
కొంటి నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 87

క. సారథ్యం బొనరింపు మపారకృపాలీల నెల్లభంగుల [4]నా కీ
గౌరవమును జిరకాలము, గోరినయది దీని నిమ్ము గుణరత్ననిధీ. 88

క. అనినఁ గిరీటికి హరి యి, ట్లను నీ దగుకోర్కి దీర్చుటది నాకు వ్రతం
బనఘా తగ సారథ్యం, బొనరించెద నీకు [5]ననసమోద్ధతక్రీడన్ 89

క. అని యాఱడించి నరుఁ దోడ్కొని ధర్మతనూజునొద్దకుం బ్రియ మెసఁగం
జనుదెంచెం గార్యాలో, చనమును దగఁ జేయు బుద్ధి శౌరి గడంకన్. 90

వ. అంత నట శల్యుపాలికిం బోయినదూత లతనిం గని సముచితాలాపంబుల సమర
సహాయత్వంబునకుఁ గోరి పిలిచినం బ్రీతుం డై యతండును బుత్త్రమిత్త్రసమే
తంబుగా నానాసేనాతిసంకులంబుగాఁ గదలి పాండవు లున్నయెడకు నిత్యప్ర
యాణంబుల నడచుసమయంబున 91

దుర్యోధనుండు శల్యసాహాయ్యంబు గోరుట.

తే. ఇంతయును విని కౌరవాధీశ్వరుండు, దనకు లగునాప్తజనములఁ దత్క్షణంబ
మద్రనాథునిచనియెడుమార్గమునకుఁ, బుచ్చి యొనరించె నతులవిభూతి మెఱయ.

సీ. అరు దారు మేలుకట్లాయితం బై చూడ నొప్పారి తను వగుచప్పరములుఁ
[6]బర పైనచెలువంబు గరగరికయుఁ దివ్యశైలిసీరుఁ గలిగినదీర్ఘికలును
బొడవైనమువ్వంచఁ బోలుచునట్లుగ నేను గులకు ఘట్టములకుఁ గొట్టములును
ముందర బయ లైనచందంబుఁ జతురాభిమత మైనయాస్థానమండపములు

ఆ. బియ్యములును నేయుఁ బెరుగును గూరగాయలును వంటకట్టియలును గడ్డి
కవణములును బెల్లుగా నొడఁగూర్చి నిగూఢవృత్తిఁ దానుఁ గూడ నడచె 93

---

1 లాకో 2 అనవుడు .సహాయత యొల్లక, విను నివు సుప్రసిద్ధు డ, వని. 3 వుడికి యప్రియం. 4 ననికెక, గౌరవమునఁ. 5 నతుల. 6 బరవు లై చెలువంబు . ,(బోడవు నై) బోడవు లై మువ్వంచఁ...మతము లా నాస్థాన...,(ఖాణములును బెల్లుగా నొడఁ).

వ. ఇవ్విధంబున విడిదలపయనంపుసంపదలు నొంపిరివోవం దనకు సమకట్టినసమస్త
వస్తువులయవైకల్యంబునకు శల్యుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై నిజపరిజనంబులం
జూచి యిట్లు చతురంబుగా మనకు వలయువాని సంపాదించుటకుం బ్రవర్తకు
లైనయుధిష్ఠిరామాత్యు లెవ్వారు వారలం దోడ్కొని రండు వారలు ప్రసా
దదానంబున కర్హు లని పలుకునవసరంబున నట మున్న పలుదెఱంగులం బనులు
సేయుచున్న తనపల్లాయనంబువారిలోం గలసి మఱువడి యున్న కౌరవేశ్వరుం
డమ్మాటలు విని యతనికిం బొడసూప నిదియ సమయం బని సముచితప్రకారం
బునం దన్నెఱింగించికొని వినయంబునం గనిన నతండును సంభ్రమంబునం
గాఢాలింగనంబు సేసి కనకాసనంబున నునిచి యింతయు నిమ్మహాత్మునుద్యోగం
బున నయ్యెం గావలయు ననితలంచి విస్మయం బంది నీ కెయ్యది యిష్టంబు గో
రు మిచ్చెద ననిన గాంధారీనందనుండు పరమానందంబునం బొంది యిట్లనియె.

క. సత్త్యసరస్వతి వగు[1]మా, చిత్త్యవిశారదము నీదుచిత్తము నియమా
దాత్త్యంబు మెఱయ నాకు నమాత్యుండ వై పూని నడపు మత్సైన్యంబున్.

ఆ. తలంపం బాండవులును ధార్తరాష్ట్రులు నీకు, నొక్కరూప భక్తి యుక్తిం జాల
నీవు నన్ను [2]మాననీయుండు గాంగ ననుగ్రహించి తగం బరిగ్రహింపు. 96

చ. అనవుడు శల్యుం డియ్యకొని యట్టిద కాదె విభేద[3]వృత్తి నా
మనముల లేదు పాండవసమాజము మీరును నొక్కరూప కా
వున నిది లెస్సమాట దగవుం దలపోయంగ మున్న ప్రీతిం గాం
చిన నిను నెమ్మిం గూడుటయ చేయుదు నిట్టుల యెల్ల భంగులన్. 97

ఉ. దానం గొఱంత లే దభిమతం బిది గాకయుం గల్గెనేనియుం
బూని యొనర్తు నన్నుం గురుపుంగవుం [4]డెంతయుం బొంగి నీవు స
మ్మానము సేసి నా కిటు లమాత్యుండ వైనపదంబుకంటె మే
లై నుతి కెక్కుకోర్కి యెటు లారసి చూచిన నొండు గల్గునే. 98

వ. అనిన విని వికచవదనుం డగుచు మద్రేశ్వరుండు. 99

క. చను నీవు హాస్తినగరం, బున కేనును బాండుభూపపుత్త్రులం బ్రీతిం
గని యట వత్తు నవశ్యం, బును వారలం జూడ వలయుం బోయెద [5]ననినన్. 100

ఆ. అట్ల కాక వేగ మట వోయి మరలుండు, వరము మఱవ కుండవలయు మిమ్ముం
జేరి నెగడువాండం గారుణ్యమున నిట, యరసి యుండుం డనియెం గురువిభుండు.

వ. అనవుడు. 102

క. దరహాసముతో మద్రే, శ్వరుం డాలింగనము సేసి సందియపడ కీ

1 దా, చిత్త...నీయాదాత్త్యంబు. 2 మాననీయునిం గాంగ; మాననీయుం గాంగ ననుగ్ర, హించి తగం బరిగ్రహింపవలయు. 3 బుద్ధి...నిట్టు లనేకభంగులన్. 4 డెంతయుం బ్రీతిం బొంగి ...వరంబుకంటె...చూచినం గల్గ నేర్చునే. 5 ననుడున్.

వరుగు మని పలికె నాతఁడు, కరిపురికిం జనియె మది వికాసముఁ బొందన్ 103

శల్యుఁడు పాండవులం జూడ నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చుట.

వ. అంత శల్యుండు నుపప్లావ్యంబునకుం జని [1]స్కంధావారంబు దఱియం జొచ్చి ధర్మనందనునివాసంబున కరిగిన నతండు దమ్ములుం దానును ద్రౌపదీసుభద్రల నభిమన్యుప్రభృతిపుత్రవర్గంబును నెదురు వచ్చి కృతప్రణాములై తోడ్కొని పోయి కాంచనాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యంబు లిచ్చి కుశలం బడిగిన సర్వంబును గుశలసంపన్నంబ యని వారల నందఱ నభినందించి యుధిష్ఠిరుం బునరాలింగనంబు సేసి యి ట్లనియె. 104

క. జనరహితం బగువనమున, ననుజన్ములు ద్రుపదభూవరాత్మజయును నీ
వును నింతకాల మలయక, [2]యునికి కడుం దుష్కరము మహోదాత్తమతీ.

ఆ. దానికంటె నరిది దలపోయ నజ్ఞాత, వాస ముజ్జ్వలాంగభాసమాను
[3]లైనమీకు మీదయాసూనృతాదుల, పెంపుసొమ్ముఁ గగవఁ బెట్ట కున్నె 106

క. క్షమ్మహి యెల్లను [4]నీమది, యుమ్మలికకుఁ జాల నొచ్చె నుర్వీవర నీ
విమ్మెయి నిష్ప ఖిలదురి, తమ్ములుఁ గడచుటకు సమ్మదమ్మునఁ బొదలెన్. 107

వ. అని యుచితసంభాషణంబులు సేసి దుర్యోధనుండు దన్నుం గాంచినవిధంబును నతండు ప్రార్థించిన తెఱంగును దానికిం దా నియ్యకొనుటయుం జెప్పిన ధర్మనందనుం డతని కి ట్లనియె. 108

తే. మేలు సేసితి [5]రొక్కరి మెచ్చి వారి, కోర్కి దీర్చుట పెద్దలగుణము కాదె
యది మదీయచిత్తమునకు హర్షకరము, తివిరి యొక్కటి వేఁడెద నవధరింపు 109

వ. పార్థునకుఁ గృష్ణుండు సారథ్యంబు [6]సేయువాఁడై యున్నవాఁడు కర్ణుండు పార్థుతో నెప్పుడు మచ్చరించుచు నుండు నీ రిపువురకు సంగ్రామం బైనయప్పుడు కృష్ణునకుఁ బ్రతిసారథ్యం బొనరింప మీరకాని యక్కడం దక్కొరుండు లేఁడు గావున నవశ్యంబును మీకుం గర్ణసారథ్యంబు గర్తవ్యంబు గాఁగలయది సమరసమయంబున నిరాకరించి పలికి కర్ణుచిత్తంబునకుం గలంక పుట్టించి పార్థు రక్షింపవలయు నకృత్యం బని యనుమానింపక మత్ప్రార్థనంబున నెల్లభంగుల నిర్వ్యథం బనుష్ఠింపవలయు నని యభ్యర్థించిన సమ్మతించి శల్యుం డి ట్లనియె 110

క. అగు నిది [7]వోలును నాకుం, దగ వట్టిన కర్ణునకు రథంబు గడపి నీ

---

1 పాండవస్కంధా .నావాసంబునకుం జనిన ..ప్రణాముఁడై. 2 యుని కిది దుష్కరము డు (మహోదాత్తమతీ) 3 లైనచుట్టి మీదయాసుకృతాదుల, లైనమీకు మీదయాసుకృతాదుల. 4 నీ దగు, యుమ్మలికకుఁ (జాలనొచ్చె యుర్వీవర) 5 రొక్కటి మెచ్చి వారి, రొక్కని (రొక్కరు) మెచ్చి వారి ..,యది మదీయచిత్తమునను సర్వామతము, యైన నొక్కటి వేఁడెద నవధరింపు. 6 సేయ నున్నవాఁడు...ప్రార్థనం బంగీకరించి యొట్ల. 7 వోలున (నాకుం, దగు నట్టిద).

వగు దని కోరినకౌరవ, జగతీశ్వరు ప్రార్థనంబుఁ [1]జరుపఁగ వలయున్. 111

క. కర్ణునిసారథి నైనను, నిర్ణయమున కేను బార్థునిం గాచెద నా
దుర్ణయవిచారు నెమ్మెయిఁ, గర్ణకఠోరంబు లాడి కలఁతుం బోరన్. 112

తే. దర్పమును దేజమును మాయఁ [2]దలరఁ బలికి, చిక్కువఱిచిన నేయంగఁ జేతులాడ
కునికి లాఘాతనూజు నర్జునుఁడు దీవ్ర, బహుళబాణపరంపరపాలు సలుపు. 113

చ. ఇది యొకఁ డేల నీవు మది నెయ్యది గోరినఁ జేయువాఁడ నాఁ
డదయత సూతసూతి సభ నాడినమాటకుఁ జాల [3]నొచ్చి మా
హృదయము లెల్ల నీవలన నెంతయుఁ బఱుము సేయు నక్కటా
యదియును గాక మీఁపడినయాపద లెవ్వరి నొవ్వఁ జేయవే. 114

ఆ. ఇట్లు వడితి ననుచు [4]నెద నీవు వగవకు, గారవమున నీమనోరథమ్ము
ఫలము వొందు నెల్లభంగుల దేవత, లయినఁ బడుదు రొక్కయవసరమున. 115

క. వాసవుఁడు దొల్లి నిజకాం, తాసహితము గాఁగ నధికదైన్యము వొందెఁ
మీఁసంపద పెద్దయె విధి, సేసినగతిఁ [5]బడక యుండ శివునకు వశమే. 116

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డింద్రుండు శచీసమేతంబుగా [6]నట్టిదురవస్థ యేమి కారణంబున నెత్తెఱంగున ననుభవించె నని యడిగిన మద్రపతి దొల్లింటియితిహాసంబు సెప్పెద విను మని యిట్లనియె దేవతలయందు మాన్యుం డైన త్వష్ట యనుపేరం బరఁగువాఁడు వాసవునకుం గీడు దలంచి మూఁడుదలలవాని నొక్కని సృజియించి విశ్వరూపనామధేయుం జేసిన నతం డింద్రపదవిం గోరి ఘోరతపంబు సేయుచున్న దానికి భయం బంది నిలింపపతి యప్సరస్త్రీలఁ దత్తపోభంగంబు సేయుం డని నియమించి పంచిన. 117

క. వారివిలాసంబులను వి, హారముల విలోకనముల నాలాపములన్
మారవికారం బాతనిఁ, జేరద యన్నాకపతియు సిగ్గెదఁ గదురన్. 118

తే. [8]తలరి యమ్మునిఁ దెగఁజూచి ధర్మరహితుఁ
డగుట యెవ్వరు నెఱుఁగని యట్లు గాఁగ
నేఁడుగాలంబు గడపిన నెఱిఁగి భూత
గణము లాక్రోశ మొనరింపఁగా నతండు. 119

వ. తనదుష్కర్మంబు ప్రకటం బగుటకు రోసి యొక్కవిషమవ్రతం బాచరించి సముద్రవసుధరణీస్త్రీజనంబులయందు బ్రహ్మహత్య విభాగించి పెట్టి నిజకల్మషంబుఁ బాపికొని మునిగణసేవితుం డయి సముల్లాసంబునం బొంది [9]యునికిఁ ద్వష్ట గోపించి. 120

---

1 (స) జలుపన వలయున్. 2 దనర. 3 నొచ్చె .. సేయ నక్కటా ; నేఁటను నల్లపో ... మీఁ పడినయక్కట. 4 నెడదను (వగవకు). 5 బడయకుండ. 6 నెట్టి ... నేమికారణం. 7 వికాసం ... సిగ్గెడఁ. 8 తలఁకి. 9 యునికిం గని త్వష్ట.

తే. అనపరాధుఁ దపోనిధి [1]నధికశాంతి, యుక్తుఁ జంపినపాపాత్ము నాఱక పట్టి
మ్రింగఁ జాలెడువాని నుత్తుంగదేహు, నేను సృజియింతుఁ జూడుఁడీ యీక్షణంబ
చ. అనుచుఁ గడంగి నిష్ఠమెయి నగ్నిముఖం బొనరించి వేలిమిం
[2]దనయు సృజించి లోకవిదితంబుగ వృత్రసమాఖ్య యిచ్చి వా
ద్విసుతతపోబలంబునఁ బ్రదీపితతేజుఁడ వై జయింపు నీ
వని నియమించి పంచె నమరాధిపుతో సమరంబు సేయఁగన్. 122

ఇంద్రుఁడు వృత్రాసురునితో యుద్ధంబు సేయుట.

చ. పనిచిన నాతఁడుం జనియె బాహుబలంబున [3]నేచి వాసవుం
డని కెదురేఁగుదెంచె నిటు లద్భుతసంగర మైనచోట న
య్యనిమిషనాథుఁ బట్టుకొని యంగద వృత్రుఁడు మ్రింగె దేవత
ల్మనమున బెగ్గలింపఁగఁ జలంబు బలంబును జూపి యుగ్రుఁ డై 123
వ. ఇట్లు మ్రింగినం ద్రిదశగణంబులు దక్షణంబ యాదైత్యునకు నావులించు
నట్టియాలస్యం బావహించిన. 124
తే. అసురనాథుండు నలసత [4]యడర నీల్గి, యావులించిన నత్తఱి నమరవిభుఁడు
దనశరీరంబు సంకుచితంబు సేసి, కడు జవంబునఁ గుప్పించి వెడల నుఱికె 125
క. [5]వెలవడి బలరిపుఁడు చలమునఁ, గలహమునకుఁ జొచ్చె వృత్రఘనబాహుబలం
బలవికి మీఱెను దండ్రి విమలతపమునఁ జేసి సురలమనములు దలఁకన్ 126
వ. ఇ[6]ట్లధికబలుం డైనవృత్రునాటోపంబు సహింపం జాలక సురపతి వెఱచి మరలి
చని మందరగిరిశిఖరంబున కరిగినం గనుఁగొని నిం జని యనిమిషు లతనిం గూడు
కొని వృత్రవధోపాయంబు విచారించునెడ నవ్వాసవుండును దనమనంబున
నిశ్చయించి 127
క. హరిఁ గాంచి యతని చెప్పిన, పరమోపాయంబు సేసి బ్రదుకుద మనినన్
సుర లదియ కర్జ మని యు, ష్మురమర్దనుకడకుఁ జనిరి మునులుం దారున్ 128
వ. ఇట్లు దివిజానీకంబును మునిలోకంబును పాకశాసనుం బురస్కరించుకొని 129
మ. చని యాదైత్యు తెఱంగు సెప్పి యతులోత్సాహంబుమై నెప్పుడున్
దనుజవ్రాతముత్రుళ్లడంచి దివిజేంద్రశ్రీవిలాసంబు పెం
పునఁ బొందించుట నీకు నైజము గదా భూతేశ ఘోరారిమ
ర్దనసంక్రీడ యొనర్పు లోకముల కత్యంతప్రమోదంబు [7]గాన్. 130
క. [8]అనిన విని యొకటి సెప్పెద, వినుఁ డంతనితోడ నమరవిభునకుఁ దగఁ బొం

1 నధికశక్తి 2 దనుజా..నని సేయఁ బోవఁగన్ 3 నేర్చి ..నటు లద్భుత...యిప్పుడు వృత్రుఁడు (వర్ధనుజేంద్రుఁడు) మ్రింగె. 4 యడగి ..యంతసె యమర. 5 వెలువడి (శక్రుఁడు) బలారి (యింద్రుఁడు) చలమున ..తలఁగన్. 6 ట్లధికబలుం. 7 నన్. 8 అనుటయుఁ గేశవుఁ డిట్లను.

దొసరింపు ప్రొక్కసమయంబున [1]నడఁకువఁ గులిశధారఁ బొందెద నేనున్.

వ. మదీయతేజోవిశేషంబున నప్పురుహూతునకు నుత్సాహంబు సంభవింపం గలయది యప్పుడనాయాసంబునఁ బగతు వధియింప నగు నని గదాధరుం డూఱడిలం బలికిన బలసూదనప్రముఖనిఖిలసురలోకంబును సంతసిల్లి మగిడి వచ్చి వృత్రుకడకు మునిజనంబులం బుచ్చిన వారును జని యతని కిట్లనిరి. 132

క. భుజబల[2]దుర్జయుఁ డింద్రుం, డజయ్యుఁడవు నీవు నీకు నతనికి మీలో
విజయము దక్కదు మీ రేచి జగంబులు నొవ్వ రణము సేయఁగ నేలా 133

క. [3]మైత్త్రీసౌఖ్యముఁ బోలునె, శాత్త్రవ మెమ్మెయిఁ దలంప శక్రశ్రీకిం
బాత్త్రమ వై యింపుగఁ దన్మిత్త్రుఁడ వగు మిదియ మేలు మీయిద్దఱకున్. 134

వ. అనవుడు వృత్రాసురుండు తేజంబు వాసికి నాస పడియెడు మాయిరువురకు సఖ్యంబు సమకూర నేర్చునే యనుటయు నమ్మునులు సత్పురుషసాంగత్యంబు సంభవించినం జేయమి నీతిగాదు మహేంద్రుండు సకలలోకసమ్మతసద్భావుండు గావున నతనితోడిచుట్టఱికంబు మే లనిన నొడంబడి యతండు వారల కిట్లనియె. 135

క. ఏ నొక్కతెఱఁగు సెప్పెద, దానిం గాదనక చేసి తగ మీరలు సం
ధానము దృఢముగఁ జేయుం, డానాకేశునకు నాకు నధికప్రీతిన్. 136

వ. అది యెయ్యది యనిన నార్ద్రం బగుదానను శుష్కం బైనసాధనంబునను దరువునం బాషాణంబున శస్త్రాస్త్రంబుల దివంబున రాత్రియందును నేను వధ్యుండఁ గాకుండ వలయు ననిన వారును దానికి నొడంబడి యవ్వరంబు లొసంగి వృత్రవజ్రధరులకు మిత్త్రభావం బొనరించి మగుడం జని యత్తెఱంగు వాసవున కెఱింగించి నిజనివాసంబుల కరిగిరి సురనాథుండు సుఖం బుండి పెద్దకాలంబునకుం దనమనంబునఁ బాయనివైరంబు సైరింపం జాలక దామోదరునిపూనికయు మునిజనంబు సేసినసంధివిధంబును నిరూపించి రిపుం [4]బరిభవింప రంధ్రాన్వేషణంబు సేయుచుండి యొక్కనాఁడు 137

చ. జలనిధితీరభూమిఁ దనశత్త్రుఁ గనుంగొని వీని నిచ్చ దో
ర్బల మెసఁగంగ నాదుభిదురంబునఁ ద్రుంచెద రాత్రి గాదు తాఁ
దలఁప దివంబు గాదిది యుదగ్రపరాక్రమయోగ్యసంధ్య నా
యలవుఁ జలంబుఁ జూప నెప మై తగుసాధన మెద్ది గల్గునో. 138

క. అని తలఁచుచు నచ్చట నొక, వననిధిఫేనంబుఁ జూచి వాసవుఁ డార్ద్రం
బును శుష్కంబును గా దిది, యనుచుం గులిశమునఁ గార్చి యధికరయమునన్.

తే. దాని వృత్రుని [5]వ్రేయ నత్తఱి మురారి
యందుఁ దగ సంక్రమించి యయ్యసురఁ జంపె

1 దేకువఁ గులిశ 2 దుర్దముఁ ..నతనికి ననిలో. 3 వృత్రా...యొప్పఁగ దన్మిత్త్రుఁడ . మీకిద్ద. 4 బరిమార్చుటకు. 5 వైవ.

జిష్ణుఁ డతిభక్తి విష్ణుఁ బూజించె నాత్మ
నఖిలలోకంబులకు మోద మావహిల్లె 140

వ. ఇవ్విధంబునం బగతుం బరిమార్చి పేర్చి యింద్రుండు నిజపురంబునకుం జనియె మఱియును భూతసంఘుం బిట్లు బ్రహ్మహత్య సేయం దగునే యని యతని నిందించినం బ్రభుత్వసంపద సెడుటయు. 141

ఆ. నీచదశకు వచ్చి నిషధాచలంబున, కరిగి సురవరేణ్యుఁ డడఁగి యుండె
నమరు లెల్లఁ గలఁగి యన్యోన్యపీడన, భయముఁ బొంది కూడఁబాఱి తమకు.

క. కావలి యై సురరాజ్య, శ్రీ పాలింపంగఁ దగువిశేషంబున సం
భావితుఁడు నహుషుఁ డని చని, యావిభుఁ గని తారు మునులు నతనికి నెమ్మిన్.

దేవతలు నహుషుని సురరాజ్యాభిషిక్తునిం జేయుట.

వ. పాకశాసను లెఱుం గెఱింగించి యి ట్లనిరి. 144

క. రమ్మింద్రపదవి సేకొని, మమ్మెల్లను [1]నరయు మనిన మానవపతి నా
కమ్మహిమకుఁ దగుమాహా, త్మ్యమ్ము గలదె నన్ను నేల యలఁచెద రనినన్. 145

వ. అంత నిలువక యత్యంతప్రార్థనంబు సేసి 146

క. యమవరుణాదిత్రిదశులు, దమతపశ్శక్తిప్రభావదర్పంబులు భూ
రమణునకుఁ బంచి యిచ్చిరి, ప్రమోద మెసఁగంగ మునిసభామధ్యమునన్ 147

వ. ఇవ్విధంబున నిచ్చి యధికబలసమన్వితుం గావించి తోడ్కొని పోయి పూజ్యం బగుదివిజరాజ్యంబున నభిషిక్తుం జేసిన నతండును బరమధర్మపరుం డై కిన్నర కింపురుష గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాదిసమస్తదేవయోనులవలనను దేజోభాగంబులు పుచ్చికొని మహానుభావుం డై దివ్యమునిసేవ్యం బైనయట్టిదేవేంద్రపదంబు సేకొని తుంబురునారదాది[2]వినోదపాత్రంబులును రంభాద్యప్సరోగణంబులుం గొలువ నభిమతభోగంబు లనుభవించుచు మదంబు మిగిలి మన్మథాధీనుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁడు. 148

తే. మహితలావణ్యమున నసమాన యనఁగఁ
జనినపౌలోమి యానహుషునకు నయన
మార్గగోచర యగుటయు మదనబాణ
భిన్నహృదయుఁ డై ధృతిఁ బాయఁ బెట్టి యతఁడు. 149

క. సురలోకరాజ్య[3]పదవిక్, గరిమంబున నున్న నన్నుఁ గవయం బరమా
దరలీలఁ జతుర యగు నీ, సరసిజముఖి రామి యేమిచందమొ తలఁపన్ 150

క. అని యప్పొలఁతిం [4]బిలిపించిన నదియును భయము నొంది శీఘ్రమ దేవే
జ్యానిసదనమునకు శరణం, బనుచుం జనుటయును వాసవాచార్యుండున్. 151

1 బ్రోవు. 2 వీణానాదంబులం దేలుచు వినోదపాత్రంబు లగురంభా. 3 పదవీ గరిమం...జతురముగ నీ...రామి కేమి. 4 బిలుపించి...[చరణములకు] శరణం.

వ. పరమాదరంబున నద్దేవిని గారవించి నిన్ను నహుషుదుర్వినయంబుఁ బొరయ
కుండ నరయుచున్నవాఁడ నాకంబు లుండు నాయత్నంబున నవశ్యంబును దడయక
వచ్చు నని యూఱడించిన. 152

క. అది యెల్ల నెఱిఁగి కోపం, బొదవఁగ నహుషుండు గురున కుచితమె యే న
మ్మదితం [1]బిలిపింపఁగఁ దన, సదనంబున నునుచు టనియె సంక్షుభితుండై 153

చ. అనుడు మునీంద్రులుం సురలు నక్కట నీమహనీయగౌరవం
బునకుఁ బరాంగనం గవయుబుద్ధి [2]జనించుట యీడు గాదు నా
ని ముని ప్రాని యిమ్మెయి వివేకము గౌతముభార్యఁ బాకశా
సనుఁ డెడఁ గోరుచోఁ గలసెఁ జాలర మీ గది యెట్లు సెప్పుఁ డా. 154

వ. అనుచు నతండును గడుఁ గోపించిన భయంబుఁ గొని వార లాపౌలోమి నతని
పాలికిం దోడ్కొని వచ్చువారై పూని బృహస్పతికడకుం జని యద్దేవియు
వినుచుండ నిట్లనిరి 155

క. నహుషుఁడు మహేంద్రపదవీ, సహితుఁడు శచికిం వరింపఁ జను నాతని లో
కహితంబు గాఁగఁ బుచ్చుము, మహాత్మ [3]తచ్చిత్తమున యమర్షం బడఁగన్. 156

క. అనవుడు శోకం బడరఁగ, ననిమిషగురుఁ జూచి యిట్టు లను శచి [4]యటు వ
చ్చిన దూఱ రాదె నను శుచి, యని మీకొని యీడు ఎల్ల నన్నృతము గాదే

వ. అనిన విని దరహసితవదనుం డగుచుఁ బురుహూతపురోహితుండు. 158

క. నహుషుండు పనుచువాఁ డట, విహితానుష్ఠానపరులు వీ రట [5]తా లో
కహితం బట యిది మనకుం, మహనీయమ కాక యెట్లు మానఁగ వచ్చున్.

వ. అని యుల్లసం బాడి యనిమిషులను ఋషులను జూచి యి ట్లనియె. 160

తే. శరణు సొచ్చిన రక్షింపఁ జాలి యుండి, కడపి పుచ్చినయూర్ధ్వలోకములు దప్పఁ
బుణ్యకర్మంబు [6]లఫలతఁ బొందు ననఁడె, కమలగర్భుండు ద్రోల్లి జగద్ధితముగ.

వ. అని యనురూపాలాపంబుల నిషేధింప వార లట్లని గర్తవ్యం బెయ్యది
యూహింపు మనిన నద్దేవి నహుషు[7]కడకుం జని సముచితంబుగాఁ దదీయ
సాంగత్యంబున కెడ వలికికొని వచ్చునది యటమీఁద మనమందఱముం
బురందరున కభ్యుదయం బగు తెఱంగాచరించువార మనుటయు వాచస్పతి
వచనంబులకు సంతసించి సురసంయమిసంఘంబు లరిగినయనంతరంబ. 162

క. పౌలోమియు నానహుషుని, పాలికిఁ జనుటయు నతండు భావజవికృతి
వ్యాలోలమానసుం డయి, లీలా[8]సంభావనాలలితముఖుఁ జేయ్యెన్. 163

---

1 బిలుపింపఁగఁ. నునుచుడనియె (వ్రాఁతప్రతులు పెక్కింటిం భావార్థకటవర్ణమునకు మాఱుగా డువర్ణకమే కానవచ్చెడి) 2 జనించుట కాదు కీడు. 3 నీచిత్త. 4 యిటు (వచ్చిన) దూఱు గాదె. 5 పో 6 విఫలతఁ. 7 పాలికిం. 8 గసభావనా.

వ అట్టియెడ. 164

ఉ. అల్లన యింతి యిట్లనియె నారసి వాసవుకల్కి [1]లేఁగయుం
దెల్లముగా నెఱింగికొని తేఁకువ లేకిట వచ్చుటొప్పునా పాటయు
యుల్లము శంకితం బగుచు నున్నదిగ వేగరపాటు నేలెనీ
వెల్ల నెఱుంగి చెప్పు దెస యిప్పుడు యుక్తము నాకుఁ జెప్పఁగన్. 165

వ. అని యొకంబఱచి కొండొకకాలం బెక వలికికొని యింద్రాణియు మగుడం జనుదెంచె నమరగణంబును మునిజనసహితంబుగా విష్ణుదేవుపాలికి రహస్యవృత్తిం బోయి జిష్ణునిదురితంబు వాపుటఁ గోరిన శౌరి గరుణాయత్తచిత్తుం డై.

క. హయమేధంబున నాకుం, బ్రియ మొనరింపంగ వృత్రభేదికిఁ బుణ్యో
దయ మగు నావుడు వారలు, రయమునఁ జని రంవఱుం బురందరుకడకున్

ఇంద్రుండు నహుషుతేజోవిశేషంబు సూచి మఱుఁగువడుట.

క చని యతని నశ్వమేధం,బునఁ గల్మషరహితుఁ జేయఁ బురుహూతుండుం
దనపురికి నరిగి నహుషుం, గని తత్తేజోవిశేషగంపితుఁ డయ్యెన్ 168

వ. ఇట్లు వృత్రారి దనబ్రహ్మహత్య వాయుటయే కాని నహుషునంతబలంబు లేమిం జేసి భయాకులితచిత్తుం డై. 169

క. ఎందేనిఁ జనియె నాతని, సుందరియును నెమ్మనంబున శోకోద్రేకం
బొంది పురందరుఁ డరిగిన, కందువ [2]యే నెప్పు డెట్లు గాంతునొ యనుచున్.

వ. నిశాసమయంబున నుపశ్రుతి నారాధించినఁ దదీయాధిదేవత [3]నీసత్యంబువలనం గను దని చెప్పి యనంతరంబ సాకార యై పొడసూపినఁ బౌలోమి నీ వెవ్వర వని యడిగిన నదియును భవత్పాతివ్రత్యసత్యశౌచంబులకుఁ బ్రియం బంది వచ్చితి నుపశ్రుతి నని చెప్పి నీకుం బాకశాసనుం జూపెద రమ్మని తోడ్కొని హిమవంతంబు నుత్తరంబున మంజుమంతం బనుమహాశైలంబున కరిగి దాని యందు శతయోజనవిస్తీర్ణం బైనయొక్కసరోవరంబు సొచ్చి యచ్చట నుల్లసిల్లుపంచవర్ణకమలీయంబు లగుకమలంబులలో నొక్కనాళంబు భేదించి ముందటఁ బ్రవేశించె నింద్రాణియుం దోడన చని తదీయతంతుమధ్యంబున సూక్ష్మరూపంబున నున్నసురపతిం గన్గొంత నయ్యుపశ్రుతి యదృశ్యం బగుటయు.

క. పతిసన్నిధి వడసి మహాద్భుత మంచెడుశచి తద యపూర్వసుకర్మ
స్తుతి సేయుచు నిలిచిన నతఁ, డతివం గని [4]సంభ్రాంతచిత్తుం డగుచున్. 172

ఉ. ఇచ్చట నేను నిల్చుటిది యెట్టు లెఱింగితి నన్నుఁ గావ నీ
వచ్చినకార్య మేమి యనవద్యగుణోత్తర చెప్పు మిప్పుడుం

1 లేమియేఁ. 2 యే నెప్పు డెట్లు (గాంతున). 3 నీసత్యంబువలన నీమగనిం గను దని . . పాతివ్రత్యశౌచం...గనుపించి యంత నయ్యుపశ్రుతి. 4 యప్పుడు సంభ్రాంతాత్ముం.

బొచ్చెము లేక యానహుషుపోయినపోకలు [1]దానికిం దగం
నెచ్చెరఁ గాలయాపనము సేసినభంగియుఁ జెప్పె దేవియున్. 173

వ. చెప్పి యుపశ్రుతితెఱంగును నతని కెఱింగించి దేవా నీ విత్తఱిం బ్రకాశుండ వై భవత్ప్రతాపంబున నహుషునకుఁ బరాభవం బొనరించి నన్ను రక్షింపం దక్కిన నుక్కివుం డగునతనిపాపనిశ్చయంబున నాపద వచ్చు ననిన విని వల్లభుఁడు దివిజవల్లభుం డిట్లనియె 174

క ఆనహుషుబాహుగర్వ మ,నూనం బై యున్నయది సముజ్జ్వల[2]మునిస
న్మానప్రవృద్ధ మగుటను, దానం గాలంబు వేచెదను జయమునకున్. 175

చ. తఱి యగునంతకుం రిపుఁడుదగ్రత సైచుట నీతి నీవు నా
కఱపినయట్ల చేయుము తగం జని యాతనిఁ గాంచి నన్ను నె
త్తెఱఁగున నైనఁ బొందఁగ మదిం దల[3]పోఁతయ కల్గెనేనిఁ గ్ర
చ్చఱ మునివర్గవాహనుఁడ వై చను మెమ్మను మంతఁ దీఱెడున్. 176

ఆ [4]అనిన నట్ల కాక యని పతి వీడ్కొని, యింతి నహుషుపాలి కేఁగుదెంచె
నతఁడు చమక మడర నద్దేవిఁ బెద్దయు, నాదరించి యిష్ట మడుగుటయును. 177

వ. ఇంద్రాణియు నిట్లనియె మననిరూపించినసమయంబునకుఁ గొండొకతడవు గలదు కాలం బగుటయు నిన్ను వరియించెద నీవు మహామునివాహనుండవు గా వలయు నది నాకుఁ బ్రియంబు నీకు ననన్యసామాన్యం బైనయానంబు దేజోవిశేషకరం బగు ననిన నప్పలుకులకు నహుషుండు ప్రహర్షచిత్తుం డై. 178

ఆ ఏను దక్క నొరుల కెవ్వరి కైన న,వ్వాహనంబు నెక్క వశమె నీకు
సమ్మదంబు గాఁగ సప్తర్షిగణము నా, యందలంబు మోవ నరుగుదెంతు. 179

క అని వనితఁ బంచి [5]యప్పుడ, మునులం బిలిపించి మౌర్ఖ్యమునఁ దనకుం వా
హనముగఁ జేసి యొకింతయు, ననుమానము లేక తిరిగె నతఁ డెల్లెడలన్. 180

క. చని పౌలోమియు సురగురుఁ, గని నహుషుఁడు వేచి యున్నకాలం బెడ లే
దనిమిషనాథున కిత్తఱి, ననుగ్రహము సేయ వలయు నవహితబుద్ధిన్ 181

వ శరణాగత నైననన్ను రక్షింపు మనిన నతం డిట్లనియె 182

క ఆనహుషువలన నాపద, రా నీ నాతనికి నాతురత గావింపం
బూనియొనర్చెద వేలిమి, దానను ముని[6]వాహనత గతస్థైర్యుఁ డగున్. 183

క వెరవున నీపతియునికియు, నరసెద నని యూఱడించి యప్పుడ వైశ్వా
నరు నర్చితుఁ జేసి పురం, దరు తెఱఁగుం జెప్పి యతనిఁ [7]దడవం బనిచెన్. 184

1 (దాను దానికిం, వానికిం దగ. 2 ముగ సన్మాన (ప్రవిష్ట) ప్రయుక్త. 3 పోయఁగఁ గల్గె నేని...నంత దీఱెడున్. 4 అంత...పల్కి వీడ్కొని.. నద్దేవిఁ గని పెద్ద, యాదరించి. 5 యప్పుడు. 6 యానమున (గతైశ్వర్యుఁ డగున్) 7 దడవఁగఁ బుచ్చెన్.

అగ్ని దేవుఁ డింద్రుని వెదకి బృహస్పతికిం జెప్పుట.

వ. పనిచిన వహ్నియు వనితారూపంబునం జని మనోగతి యగుటం జేసి సర్వదిశ
లును భూమ్యంతరిక్షంబులును గిరివిపినంబులును గొండొకసేపునం గలయం
జూచి సంక్రందను నెందునుం గానక మగిడి వచ్చి వాచస్పతికి నత్తెఱం గెఱిం
గించి నాకు జలంబులు ప్రవేశింపరామి నందు పరికింప నేర నైతి నప్పులవలన న
గ్నియు బ్రాహ్మణులవలన క్షత్త్రియజాతియు నశ్మంబువలన లోహంబును నుద్భ
వించె వానివాఁడిమి యెల్లయెడలనుం జెల్లుఁ దమతమజన్మస్థానంబులయం
దడంగుం గావున నీళ్లు నాకు సంక్షయంబు సేయుట సుప్రసిద్ధం బనిన విని
యనిమిషగురుండు హవ్యవాహను నత్యంతగౌరవంబునం గనుంగొని 185

మ. సకలస్థావరజంగమంబులు భవత్సాన్నిధ్యమాత్రంబునన్
వికసిల్లుం గ్రతువైభవంబులుఁ జతుర్వేదంబులున్ నీవ పా
వక నీయంద [1]జలంబులుం గలిగె విశ్వవ్యాప్తిమై నున్న నీ
కొకచో నెట్టు లగమ్య మయ్యె నిను నీ వూహింపు పెం పారఁగన్ 186

ఉ. ఏనును బ్రహ్మమంత్రముల నెంతయు నీ కభివృద్ధిఁ జేసెదం
[2]గాని విశంకతన్ వెలిలగాఁ జని గ మ్మనినం గృశానుఁడుం
బూనిక నేఁగి వారినిధిభూరినదీసరసీతటాకసం
తానము రోయుచుం జని శతక్రతుఁ డున్న సరోవరంబునన్. 187

ఉ. అంబురుహంబులం గలయ నారసి [3]నొచ్చి యొకండు నాళసూ
త్రంబున నున్న యింద్రుఁ గని రాగమునన్ గురునొద్ద కగ్ని శీ
ఘ్రంబున నేఁగుదెంచి తనకన్న తెఱం గెఱిఁగింప నాతఁ డు
ల్లంబున నుల్లసిల్లి సురలన్ మునులం దగఁ గూర్చి గ్రక్కునన్ 188

మ. దివిజాధీశ్వరుపాలికిం జని కృతార్థీభూతచేతస్కుఁ డై
వివిధస్తోత్రపరంపరాచతురవాగ్విన్యాసతం బ్రీతుఁ జే
సి వరిష్ఠం బగునీదుకృత్యము నుపేక్షింపంగ నీ వుత్సహిం
[4]పవు నీ కేమి కొఱంత వృత్రవధ యేపాపంబు రూపింపుమా 189

క. శరనిధి ఫేనంబున నా, హరి వొంది జగద్విరోధి యగువృత్రునిఁ దాఁ
బరిమార్ప నీకు విజయము, దొరకొనియెం గాక [5]దీన దోసము గలదే. 190

వ. అని సముచితంబుగా సంబోధించినగురునిసంభాషితంబుల నిర్దోషితుం డయి
నిజరూపంబు వహించి సకలసురకోటి నిసహితంబుగా నతని సంభావించి జం
భారి కర్తవ్యం బెయ్యది యని యడిగిన నాచార్యుం డితం డెఱింగినను విస్పష్టం

1 జగంబులుం 2 గాని విశంకతన్ పూర్ణసరిత్సరసీతటాక. 3 యం దొకపద్మనాళసూ; చూచి యొకండు నాళసూ. 4 పవ నీ కేమి...రూపింపఁగన్. 5 నీకు.

బుగా నహుషువృత్తాంతంబంతయు వివరించెదం గాక యని తలంచి యిట్లనియె.

క. వాఁ డట్లు నీవు నీ దగు, పోఁడిమి సెడి యడఁగుటయును భువనంబుల కె
ల్వాఁడును రక్షకుఁ [1]డయ్యెడు, వాఁడిమగఁడు లేమిఁ ద్రిదశవర్గము మునులున్

సీ. ఒంకారుచేత బెడ వడ నోపక రక్షకుఁ డైనవాని నా
ంకలతుల్యు నేమిగతిఁ గాంతు మొకో యను చున్న చోట ను
ద్దండబలైకరత్న్యము శతక్రతు రాజ్యము దాని నేల న
న్యుండు సమర్థుఁ డే యనుచు నొల్లరు దివ్యులలోన నెవ్వరున్ 194

వ. అట్టి సమయంబున మునిజనసహితంబుగ ననిమిషులు నహుషునకడకుం జని మనంబుల మనుజుం డనునవమానంబు దక్కి యతని నింద్రపదవిఁ బరిపాలించుటకుం బ్రార్థించిన నతండును దాను హీనబలుండ నని శంకించినం దమతపతేజంబులయంశంబు లతని కొసంగి శక్తిమంతుం గావించి యభిషిక్తుం జేసిన

క. మహనీయభవత్పదవీ, మహితుం డై నహుషుఁ డేచి మదమున ధర్మ
స్పృహ దక్కి తన్ను నిప్పుడు, వహియింపఁగ సమునీంద్రవర్గముఁ బనిచెన్. 195

ఆ. ఇదియ కాదు మఱియు నెన్నియు దుర్విన,యములు గలవు వాని [2]కలసి నిన్ను
వెదక వచ్చితిమి వివేకహీనుం డగు, నతనిఁ జెఱుప నిప్పు డవసరంబు 196

వ. అది [3]యెట్లంటేని వినుము నాఁడు హరిపంపునం జేసినయశ్వమేధంబున నీ వపగతకల్మషుండ వైనను నహుషునకుఁ దేజోహాని సేయం జేసి యతని నాక్రమింపరా దయ్యె నిప్పుడు మహామునుల నధిక్షేపించి యతండు నిస్తేజుం డై యున్నవాఁడు గావున నీచేతం జెడు నట్లగుటయుం దురగమేధఫల[illegible] యింక నుత్సాహంబు సేయు మను చున్న సమయంబున యమవరుణాదులు సోమసహితంబుగా నరుగుదెంచి పురందరుం గాంచిన నతండు ప్రియంబంది యప్పటికార్యంబు తెఱంగు వారల కెఱింగించి తగినసంభాషణంబుల వారలఁ బ్రీతచేతస్కులం జేసి దృష్టివిషయదుస్సహుం డైననహుషు గెలుచునుపాయంబు విచారించు నవసరంబున 197

క. [4]కష్టుం డగునానహుషుఁడు, నష్టాత్ముఁ డయ్యె దివిజనాయక నీయు
త్కృష్టచరిత్రమున సురలకు, దుష్టిగ నిజరాజ్యసంగతుఁడ వగు మనుచున్

క. మునివరుఁ డైనయగస్త్యుఁడు, సనుదెంచిన శతమఖుండు సమ్మతిచు విశా
పనమిడి యర్ఘ్యముఁ బాద్యముఁ, నొనరిచి యిట్లనియె [5]సవినయోక్తి నహనితోన్.

ఆ. అధికవిభవ మెసఁగ నసమానశక్తిని, నాకం డగుచు నున్న నహుషుఁ డిప్పు

1 డై తగు 2 నరసి (కనికి) నిన్ను. నిజయు లో వసరంబు. 3 యట్లుండె వినుము. 4 దుష్టాత్ముం డగునహుషుఁ, దుష్టుం డగు నానహు. (ఈపద్యముత ర్వాత) 'వ. ప్రార్థించి దీవించి రంత'. అని యొకవచనము సందర్భ మంతగాఁ బొసఁగలేదు. 5 సవినయోక్తులతోడన్; నయయుక్తి నహనితోన్.

డేమికతన భాగ్యహీనుఁ డై యుజ్జ్వల, శ్రీ దొఱంగె మునివరేణ్యా చెపుమా.

అగస్త్యుఁ డింద్రునకు నహుషభ్రష్టతఁ దెలుపుట

వ. అనినవిని యమ్మునీంద్రుం [1]డిట్లనియె నన్నహుషుని మోఁది వేఁరు దుష్టమును
లతనికడ గోష్ఠీవినోదంబుల నుండి బ్రాహ్మణంబు లయినమంత్రంబులు గోసం
ప్రోక్షణంబునందుఁ జెప్పఁబడి యుండు నవి నీకుఁ బ్రమాణభూతంబు లగునే
యని యడిగినం బాపనిశ్చయుం డై యతం డమ్మంత్రంబులు ప్రమాణంబులు గా
వనిన నే నమ్మాట నిషేధించి పూర్వాచార్యులచేత నభినందితంబు లగుమంత్రం
బులు నిందించుట యజ్ఞానం బని వివాదంబు సేసిన నతండు కోపించి మదీయ
మస్తకంబు దన్నిన నతనిం గనుంగొని పుణ్యహీనుండును దేజోహానిదీనుం
డును నగుట యుపలక్షించి నీవు పూజనీయు లయినమహామునుల నిన్ను వహిం
పం బనిచితి వారలు గొనియాడుమంత్రంబులు గర్హించి తదియునుంగాక నన్ను
నవమానించితి గావున నింద్రపదభ్రష్టుండ వై బహుసంవత్సరంబులు భూలోకం
బున నురగరూపంబున నుండు మని శాపం బిచ్చి పదంపడి యనుగ్రహించి
భవదీయవంశజాతుం డయి యజాతశత్రుం డనుపెంపు గలిగి యుధిష్ఠిరనామధే
యుం డైనయొక్కసత్పురుషునిసందర్శనంబున దురితంబులఁ బాసి పుణ్యలో
కంబు వడయువాఁడ వనినఁ దత్క్షణంబ. 201

క. స్వర్గ[2]పరిభ్రష్టుం డై, దుర్గతికిం బోయె నతఁడు దుష్టాత్ములకున్
దౌర్గత్యము సుజనులకు న,నర్గళసద్గతియు నగుట యరుదే యెందున్ 202

మ. అనినన్ దేవతలుం దపోధనులు [3]నత్యానందముం బొంది రా
మునిఁ బూజించె నమర్త్యనాథుఁడు మనోమోదంబు సంధిల్లన
య్యనురాగంబు చరాచరంబులకు హృద్యం బయ్యె సర్వప్రరో
జనముం గౌశికుఁ గాన వచ్చె సుభగైశ్వర్యంబు శోభిల్లఁగన్. 203

వ. తదనంతరంబ 204

ఉ. పావకుఁ డాదిగా దిగధిపాలురుఁ గిన్నరసిద్ధసాధ్యులున్
దేవగురుండుఁ [4]దోన చనుదేరఁగ వైభవ ముల్లసిల్ల నై
రావణదంతి నెక్కి యమరావతికిం జని యింద్రుఁ డాశచీ
దేవియుఁ దాను మోదమునఁ దేలి రభీష్టవినోదలీలలన్. 205

వ. ఇవ్విధంబున మహానుభావుం డగునమ్మహేంద్రుండు. 206

క. ఆజ్ఞాభంగం బయినం, బ్రాజ్ఞేతరునట్లు దుఃఖపడి యుండఁడె తా
నజ్ఞాతవాసమును గా, లజ్ఞతఁ [5]జలుపండె యన్యులకు వగ పేలా. 207

---

1 డమరవరున కిట్లనియె ..మంత్రంబులం గొన్ని సంప్రోక్షణంబునం ..దేజోహీనుండును ..నురగంబ వై. 2 పద ..జనియె నతఁడు. 3 నిత్యా...మునిఁ గీర్తించె...చరాచరేంద్రులకు... ర్వర్యం బవార్యంబుగన్. 4 దోడ నరుదేరఁగ. 5 జేయండె.

క. కావున మీపడినయర, ణ్యావాసక్లేశమునకు నజ్ఞాతవిధిన్
[1]సేవకుల రైనదానికి, నోపకుఁడీ మీరు లఘుమనోవృత్తులన్. 208

వ. అని యిట్లు సెప్పి శల్యుండు సభాసదులం గలయం గనుంగొని. 209

ఉ. కౌరవనాథుఁ డానహుషుకైవడి నాశముఁ బొందు వాసవ
శ్రీరమణీయుఁ డై జయము సేకొని ధర్మజుఁ డంబురాశివే
లారశనాసముజ్జ్వలవిలాసమనోహరమేదినీవధూ
సారసమగ్రభోగముల సన్నుతి కెక్కెడుఁ దానుఁ దమ్ములున్. 210

వ. అని పలికి వెండియు నతండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 211

క. సౌఖ్యంబులు వొందు జగ, త్ప్రఖ్యాతులుఁ బొందుఁ దగఁ బురందరవిజయో
పాఖ్యానము విన్నను ద, ద్వ్యాఖ్యానము సేసినన్ జనావలి కనఘా. 212

క. మోహారము నడచుచుండఁగ, నీహారివిజయంబు [2]వినుమ నరేంద్రుఁడు రిపుసం
దోహంబు గెల్చుటకు సం, దేహం బించుకయు లేదు ధీరనిధానా. 213

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు మద్రపతిం బ్రస్తుతించి [3]"మహానుభావా భవదీయ భాషణశ్రవణంబునఁ జిత్తంబు కలంక దేఱె" నని సంభావించి యతనికి సముచితంబు లగుమజ్జనభోజనంబు లొనరించి యనంతరంబ యతండును శయనంబునకు నుద్యోగించిన. 214

ఆ. అతని ననుప నేఁగి [4]యధికసంప్రీతి నే, తెంచునప్పు డయ్యుధిష్ఠిరుండు
రణములోన మీరు రాధేయుఁ బలుకుట, మఱవ కుండుఁ డలయు [5]సమముఁ దలఁచి.

క. అనుటయు మద్రేశ్వరుఁ డా, తని నూఱడఁ బలికి గాఢతరముగ నాలిం
గన మొనరించి చనియె హ, స్తినగరికి బలమ్ముతో నతిత్వరితగతిన్. 216

వ. అట్టియవసరంబున. 217

మ. సకలారాతిభయంకరుం డగుచు నుత్సాహంబు వాటించి నే
లకు వ్రేఁ గయ్యెడుభంగి వచ్చె రణలీలాకౌతుకం బొప్పఁ దా
నొకయక్షౌహిణితోడఁ బాండవబలం బుల్లాసముం బొంద సా
త్యకి బాహాబలగర్వనిర్వహణవిద్యాప్రౌఢి [6]సంధాభాసుఁ డై. 218

వ. అంతం జేదిపతి యగుధృష్టకేతుండును జరాసంధనందనుం డగుసహదేవుండును [7]జెఱొక్కయక్షౌహిణితోడం జనుదెంచిరి పంచసోదరు లగుకేకయసుతులు నేకాక్షౌహిణీసమేతు లై యేఁగుదెంచి రనంతరంబ. 219

క. కొడుకులుఁ దానును గుఱ్ఱపు, దడములుఁ గరిఘటలు [8]రథవ్రాతములుం
బుడమి చలింపఁగ ద్రుపదుఁడు, గడువేడుకఁ దోడుసూపఁ గాంతేయులకున్.

1 సేవకు లైనను దానికి. 2 విను. 3 మహాభాగా...భాషణ... జిత్తంబు కలంక దీఱె... లొనగూర్చి...నుద్యోగించి కదలిన. 4 యతిశయప్రీతి. 5 సమముగ. 6 సంధిల్లఁగ. 7 నొక్కొ. 8 పటు.

వ. అదియును నొకయక్షౌహిణికిం గలిగి యొప్పె నయ్యవసరంబున ననుజతనుజ సమేతుండును బార్వతీయమహీపాలసహితుండును నై యొక్కయక్షౌహిణి యొడ్డనంబు దీర్చి. 221

క. చిందములమ్రోఁతఁ బగతుర, డెందంబులతోడ దిక్తటీసంధులు సం
దంద పగులంగఁ గుంతీ, నందనులకుఁ దోడు మత్స్యనాథుఁడు సూపెన్. 222

వ. పాండ్యవిభుండు లోనుగాఁ బలు[1]దెసల నుండి వచ్చినబలం బొక్కయక్షౌహిణికిం గలిగి యొప్పె. 223

క. ఏడక్షౌహిణు లిమ్మెయిఁ, గూడెం బాండునృపసుతులఁ గ్రూరాహవసం
క్రీడావినోదమునకుం, దోడుపడం బూని యతికుతూహలవృత్తిన్ 224

వ ఇవ్విధంబునం గూడి పెరిఁగి యుధిష్ఠిరుసైన్యంబు గయ్యంబునకుం గాలుద్రవ్వుచు నుండె నంత నక్కడం [2]గిరాతకాంచనసైన్యనిచయంబులం గూర్చికొని సమరంబునకు నమరి యొక్కయక్షౌహిణి గలభగదత్తుండు సుయోధనుం గలసె భూరిపరాక్రముం డయినభూరిశ్రవుండును మహాబలుం డయినశల్యుండును నేకాక్షౌహిణీసమేతంబుగా నేతెంచిరి వారలయట్ల సన్నద్ధుఁడై కాంభోజనాథుం డైనసుదక్షిణుం డనుయవనేశ్వరుండును వచ్చె నత్తెఱంగున సముత్కట జయద్రథప్రముఖు లైనసింధుసౌవీరనరపతు లరుగుదెంచిరి మాహిష్మతీపతి యగునీలుండు యాదవవీరుం డగుకృతవర్మయు నవంతీశ్వరులు సోదరులు నగు విందానువిందు లిరువురునుం గా నిన్నలువురు నొక్కొక్కయక్షౌహిణితోడఁ జనుదెంచిరి మఱియునుం బలుదెసలనుండి వచ్చి కూడినవాహినులు మూఁడక్షౌహిణులకుం గలిగె ధార్తరాష్ట్రులకుఁ దోడుపడం బూనినయవి పదునొకం డక్షౌహిణు లయ్యె నట్టియెడ 225

క సవరణల నొప్పి యనిఁ బాండవబలముల మాఱొక్కనం గడంగుచు నత్యు
త్సవమునఁ జేర్చినసేనల, కవకాశము లేదు విడియ హస్తిపురమునన్. 226

క. నానాముఖముల విడియం, గా నియమించెను బలంబుఁ గౌరవపతి యా
[3]సేనలదొరలకు నిలువఁగ, నైనను నెడ లేమి నధికహర్షం బెసఁగన్. 227

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుజాంగలంబున రోహితకారణ్యంబున మరుదేశంబున నహిచ్ఛత్త్రంబునఁ గాలకూటంబున గంగాకూలంబున వారణావతంబున వటస్థానంబున [4]విచ్చలవిడి విడిసి ధనధాన్యాదిసమస్తవస్తువులకలిమిం జేసి యొలమి మిగిలియున్నంత 228

---

1 దేశంబుల. 2 గిరాతనిచయంబుల, గిరాతకాంచనజననిచయం; గిరాతయవనపుళింద నిచయంబులం... నేఁగుదెంచిరి వారలయట్ల సన్నద్ధు లై కాంభోజనాథుం డైనసుదక్షిణుండును యవనేశ్వరుండును నొక్కయక్షౌహిణితోడ వచ్చి రత్తెఱంగున. 3 సేనకు దొరలకు. 4 విడిదల విడిసి ...యొలమి గలిగి

క. పాంచాలమహీవల్లభు, పంచిన భూదేవుఁ డుచితభంగి నగరి కే
తెంచి ధృతరాష్ట్రుఁ బ్రీతిం, గాంచి కృపద్రోణవిదురగంగాసుతులన్. 229

వ. వారివారిమందిరంబులకుం జని కని సముచితాలాపంబులం బ్రసన్నచిత్తులం జేసి దుర్యోధనుసంప్రశ్నంబును సత్కరించి నిత్యనిపుణారాధనంబున ధృతరాష్ట్రు నఖిలసుఖుం గావించి యొక్కనాఁ డక్కౌరవేశ్వరుపేరోలగంబున సమస్తసేనాపతులం గలయం గనుంగొని యిట్లనియె 230

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతుల సహోదరు [1]లగుటయు వారలయాత్మజులకుఁ
దమతమతండ్రులధనములు గైకొనఁ దగుటయు మీకు నందఱకుఁ జూడ
నుచితంబ కాదె యట్లుండె దొల్లింటిచందంబును మనకుఁ దెల్లంబకాదె
ప్రాణగోష్ఠము లగుపనుల వారలఁ దీర్పఁ దలఁచినఁ బుణ్యంబుకలిమిఁ జేసి
తే. బాహుబల మొప్ప నిజరాజ్యపదవిఁ బొంది
యున్న వంచనమెయి మహిఁ గొన్న తెఱఁగు
నెఱుఁగుదుర కాదె దీనికి నెల్ల నియ్య
కొనియె నీపెద్దరాజు నే మనఁగ నేర్తు. 231

శా. నారీరత్నము నట్లు దెచ్చి సభలోన న్వారలుం జూడఁగాఁ
జీరల్ ప్రోవులు గాఁగఁ జేయుటయు [2]లచ్చిం బుచ్చికోలుఁ మహా
గ్రారణ్యస్థలి నిల్వఁ బంచుటయు దైన్యవ్యక్తిమైపల్కులుఁ
సైరింపం జనుపాండవేయులకు నీసంధిక్రమం బొప్పదే. 232

క. పీరలవృత్తముఁ బొందుకు, మారులవర్తనము తెఱఁగు మాత్సర్యము లే
కారసి ధృతరాష్ట్రునకుఁ, గారవమున బుద్ధి సెప్పఁగాఁ దగు మీకున్. 233

తే. పాండవులు గౌరవులతోడిపగకు నొల్ల, రఖిలభూప్రజానాశన మగుటఁ జేసి
వార లప దని తలఁపంగ వలవ దధిక, ధర్మపరు లైనకతమునఁ [3]దగవు నడచె.

వ. అందుఁ గూడినవి యే డక్షోహిణు లిందుఁ [4]గూడినవి పదునొకం డక్షోహిణు
లని తలంతురేని వినుండు 235

క. బాహుబలఘనుఁడు భీముఁడు, సాహసరసికాత్ముఁ డయినసాత్యకియు మహో
గ్రాహవభూమి సహస్రాక్షోహిణు లట్లగుట మీరు సూడరె యెందున్. 236

క. [5]గాండీవధన్వునాహవ, పాండిత్యముఁ దలఁప నతని భండనమున మా
ర్కొండు నని యొకఁడు గడఁగుట, కొండం గని తగరు దాఁక గోరుట గాదే

క. ఆబీభత్సునిభూరిభు, జాబలమును దుర్నివారశౌర్యము శరవి
ద్యాబహుళతయును బందికి, నైబవరముఁ జేసినట్టిహరుఁడ యెఱుఁగున్. 238

వ. అదియునుం గాక. 239

---

1 లగుటయ ..దేర్పఁ దలఁచినఁ ..కొనిన యీ. 2 లక్ష్మిం...దైన్యావృత్తి, దైన్యవ్యాప్తి 3 దగవె. 4 గలవి. 5 గాండీవధరుని యాహవ...దలఁప కతని

మ. వివిధోపాయపరాయణుండు రిపుదోర్వీర్యాపహారక్రియా
ప్రవణోద్యోగుఁడు మంత్రరక్షణకళాప్రావీణ్యగణ్యుండు ధై
ర్యవివేకాదిగుణోత్తరుం డఖిలవిద్యాజాలసంపన్నుఁడా
ధవుఁ [1]డాదిక్కునఁ బాండవేయుల కసాధ్యం బెద్దియుం గల్గునే 240

ఆ. అదను దప్ప కుండ నమ్మహాత్ముల నెమ్మిఁ, బిలువఁ బంపి హితముఁ బ్రియము రెండు
పక్షములకు నగుట [2]భావించి తగవుమైఁ, గొంత భూమి యిచ్చి కూడి మనుఁడు.

చ. [3]అనవుడు భీష్ముఁ డిట్లనియె నక్కట భాగ్యము గాదె పాండునం
దను లోకయాత్రదం బడక ధర్మగతిం దగ నందఱుం సుహృ
జ్జనులను గృష్ణునిం గలసి సమ్మన మొందుటయుం బ్రశాంతిమై
మనముల నీసు దక్కి మృదుమార్గము వట్టుటయుం దలంపఁగన్. 242

క [4]నీవాక్యము విప్రస్వా, భావికమై యిట్లు శ్రుతికిఁ బరుషం బైనన్
భావింపఁ గార్యమునయం, బేవిధమున సభకు నింతయిష్టం బగునే. 243

చ. సమయము దీర్చి పాండవు లశక్తులచాడ్పున [5]నిందు నాఁడు ప
న్నమువడి చన్నదైన్యము వనంబునఁ బడ్డవిషాదవేదనా
శ్రమము విరాటుపీట లఘు సంచరణంబున దాఁగి యున్నదుః
ఖమును జగం బెఱుంగదె యకల్మషులం బలుపంగఁ బాడియే. 244

క పితృధన మగుపాలుచిత, స్థితి వారల కిచ్చి నిర్విశేషుం డై యీ
పతి లోకము మెచ్చఁగ [6]నిజ, సుతనివహామునట్ల వారిఁ జూడఁగ వలయున్ 245

వ. అట్లుం గాక. 246

చ. [7]కడవఁగ జూద మాడి యవుఁ గాదన నేరక సత్యభాషణం
బెడలిన వచ్చుధర్మగతి హీనత కోర్వక రాజ్యహీనతం
బడుటకు నోర్చి ధర్మజుఁడు వంచిన సైరణ సేసెఁ గాక క
వ్వడి నెఱిగిన్క కెట్టి మగవారును నోర్తురె యిజ్జగంబులన్. 247

వ అనిన విని కర్ణుండు గనలి యిట్లనియె 248

క. జనులెల్ల నెఱింగినయీ, పని యేటికి నుగ్గడింపఁ బలుమఱు దుర్యో
ధనునకయి శకుని జూదం, బున మేదిని గెలిచె ధర్మపుత్త్రుం డోడెన్. 249

ఆ. దీన నేమితప్పు కానకు నేఁగిన, యతఁడు సన యవ్వృత్తి నాక్రమించి
తండ్రిపాలు మాకుఁ దగు నంచు [9]నడిగిన, తనము సేసి రాక తప్పు గాక. 250

క. విరటుఁడు ద్రుపదుఁడుఁ దోడుగ, బరవసమున నెత్తి విడిసి బలిమి నడిగినం
గురుపతియు వెఱచి యిచ్చునె, ధరలోఁ జక్కఁగ విట్టి తగవులు గలవే. 251

---

1 డాదిక్కట 2 భావించి. 3 అన విని...గాన్, 4 ఈవాక్యము. 5 నుండి 6 దన. 7 (కడు)...యెట్టుఁగా దన... నెఱిగిన్క,..యీజగంబులన్ , ముజ్జగంబులన్. 7 ధీ, పని ...మేదినిఁ గొనియె. 9 నడి వెట్టి , గడునని.

వ. అనిన గాంగేయుండు గటకటంబడి కర్ణున కి ట్లనియె. 252

ఉ. చిక్కనిపోటుమానిసి విసీ వినువారలు నవ్వ నేమిగా
నెక్కుడుమాట లాడెద సహింపపరాక్రమశాలి యర్జునుం
డొక్కఁడ [1]యార్వురన్ మనల నుగ్రరణంబున గెల్చె నిన్న నేఁ
డిక్కడఁ బల్కఁగన్ గెలిచె దీ వతనిన్ మనరాజుకొల్వునన్. 253

క. చనుఁ [2]డాలవెనుక వచ్చినఁ, గురురాజమగంగ నీవు గురుఁడును గృపుఁడున్
గురుసుతుఁడు వినగ వారల, చిరసమయము దెగుట యేనుజెప్పనె తెలియన్.

తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డాపగాతనయుభక్తి
ననునయించి రాధేయునిఁ గినిసి ప్రియము
దోఁపఁ [3]దా నిట్టు లనియె నా ద్రుపదమనుజ
పతిపురోహితుతోడ సంభ్రమము లేక. 255

ఉ. [4]మంచిగ నేను బంధులును మంత్రిజనంబులుఁ బెద్దలున్ విచా
రించి సమస్తభూప్రజకుఁ బ్రీతిగ బిడ్డలపాలి కిప్డు పు
త్తెంచెద సౌమ్యు నొక్కరు మదీయమనోగతి వారిఁ గూడి వ
ర్తించు తెఱంగు గైకొనుట దెల్లము గౌరవజాతి కెంతయున్. 256

తే. నీవు మున్నేఁగు మని యతనికి విభూష, ణాంబరమ్ములతోఁ దమ్ములంబుఁ బెట్టి
[5]వీడుకో లిచ్చి పుచ్చిన విప్రవరుఁడు, పాండుజనపాలతనయులపాలి కరిగె. 257

వ. ఇట్లు సని వారలం గని యతండు సముచితసంభాషణంబులఁ దనపోయివచ్చిన కార్యంబు తెఱం గెఱింగించె నిట ధృతరాష్ట్రుండును బుత్రమిత్ర[6]వృద్ధామాత్యసహితంబుగా నాస్థానాసీనుం డయి యుండి సంజయు రావించి యతని కి ట్లనియె. 258

తే. పాండునరపాలసుతు లుపప్లావ్యమునకు
వచ్చి యున్నారు నీ వేఁగి వాసుదేవ
సహితముగ వారిఁ గని తద్విషాద మేమి
భంగి [7]మాను నమ్మెయిఁ దగఁ బలుక వలయు. 259

ధృతరాష్ట్రుఁడు సంజయునిఁ బాండవులయొద్దకుఁ బంపుట.

క. మీయయ్య మీరు వనవా, సాయాసము నిస్తరించి యభ్యుదయమునన్
డాయుట విని ముదితాత్ముం, డై యిట పుత్తెంచె నన్ను ననుమీ మొదలన్.

వ. అని చెప్పి చుట్టి నున్నవారలతో ని ట్లనియె. 261

1 మూర్వురన్... డెక్కుడు (పల్కఁగన్) మాటలన్ గెలిచె దీప్రను వేడుక రాజుకొల్వునన్. 2 డాలమునకు. 3 గా...సంభ్రమ మెసంగ ; సంభ్రమము దలఁక ; సంప్రీతి మెయిన. 4 మంచిద నేము...జాతి కింతకున్; కంతకున్. 5 వీడుకోలుపునఁ బుచ్చిన విప్ర..., వీడుకొల్పిన నప్పు డవ్విప్రవరుఁడు, పాండురాజతనూజుల. 6 భృత్యామాత్య. 7 బాయుం.

క. దుర్యోధనుండు గార్యా, కార్యజ్ఞుఁడు గాఁడు నిట్టి కలఁక గలిగెఁ గా
కార్యులు దృఢధైర్యులు రణ, ధుర్యులు నగుపాండుసుతులు దోషా[1]న్వితులే

క. క్షీరోదకవృత్తి మనము, వారలునుం గలసి బ్రదుక వలచే నెమ్మిన్
వారిదుమలఁ బడఁ దగియెడు, వారే పితృభాగ మేలు[2]వారలు గారే 263

ఆ. మనల నింక నమ్మ రనృతాత్ము లన్యాయ,పరులు గర్వ లనుచుఁ బాండుసుతులు
గాడి మనుట కియ్యకొన నేర రైనను, ధర్మజుండు గలఁడు దగవు నడప. 264

వ. అని పలికి వెండియు. 265

మ. మన కీ కుండఁగ వచ్చునే మనము దుర్మానంబు [3]వాటించి యొ
ప్పనికార్యంబులు వట్టి వారికిఁ దగం బా లీక [4]గర్వంబు లా
డిన నిక్కం బగునల్క నర్జునుఁడు గాండీవంబు మోపెట్టఁ గృ
ష్ణునిసారథ్యము నై జగత్త్రితయసంక్షోభంబు గా కుండునే 266

తే. అలఘుగదఁ [5]బూంచికొని భీముఁ డతిరయమునఁ
గురుకుమారులపైఁ దీవ్రకోప మెసఁగఁ
గవియు టాత్మ భావించినఁ గంప మడరు
నిక్క మెవ్వరు మార్కొని నిలుచువారు. 267

సీ. కవ [6]లగ్రజన్ములకంటె నేమిటఁ గీడు ద్రుపదుఁ డల్పుండె తత్పుతులు బాహు
గర్వసముగ్రులు గారె విరాటుండు నాతనితమ్ములు నాత్మజులును
నసదులే సాత్యకి యలఁతులఁ బోయెడువాఁడె వృష్ణికుమారవరు లనేకు
లట్టియోధులు పోర నరవాయి గొందురే పాండ్యుండుఁ గేకయపతులు నాది
తే. యైనబంధులు మిత్త్రులు నగ్గలికలఁ, గొఱఁతవడియెడువారె యందఱను గెల్వ
నోపినను రుద్రునకు నైన నోర్వరాని, ధర్మపుత్త్రుకోపమునకుఁ దలఁక వలదె.

వ. అని పలికి సంజయుదిక్కు మొగం బై యెల్లవారును విన ని ట్లనియె. 269

తే. నీవు ధర్మజుపాలికి నెమ్మి [7]నరుగు, మతఁడు పేరోలగం బున్న యవసరమునఁ
గాన్పు మతనికి ననుజవర్గంబునకును, బంధులకు నింపు పుట్టంగఁ బలుకు మచట
క. నెయ్యము [8]వాటించి కడుం, దియ్యము మెసఁగ నలుక లెల్ల దీఱునటులుగాఁ
గయ్య మనుతలఁపు లోనుగ, నయ్యనునంపనుఁడు మాను నట్టతెఱఁగుగాన్.

సంజయుఁ డుపప్లావ్యంబున నున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

వ. [9]శాంతిప్రకారంబునం గార్యంబు నడపి యొక్కటి యై మనుట యొడఁబార్చి
రమ్ము రథం బెక్కి పొమ్మని తగినతెఱంగున వీడ్కొలిపిన సంజయుండునుం

---

1 త్మజులే 2 వారల కారే 3 నం జేసె 4 దర్పంబు క్షోభంబు సంధిల్ల (వాటిల్ల) దే 5 బుచ్చికొని...కోప మడర. 6 లగ్రజులకంటెఁ గను బెట్టిదులు కారె గర్వసమృద్ధులు .నరు వాయి గొండ్రె యా 7 నరిగి, యతని 8 వాటించిన మది, వాటించి తగం...లెల్లఁ దెగునట్టు లుగాఁ; లెల్లఁ దీఱెడునటుగాఁ...నన్ 9 శాంతిప్రకారంబు నడపి.

జని యుపప్లావ్యంబు సొచ్చి మాధవుమందిరంబున కరిగి యభ్యంతరగవినోదంబుల
నరసహితుం డై యున్నయచ్చోటాయిరువురకుం దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి
తగఁ బ్రవేశించి భయభక్తివినయ[1]సంభ్రమంబులు మెఱయ వారలం గాంచి
యమ్మహాత్ము లిరువుర సంభావనంబులును సంభాషణంబులునుం బడసి సంప్రీత
చేతస్కుం డై మఱునాఁడు ధర్మతనయునొడ్డోలగం బున్నసమయంబు వేచి
సముచితంబుగా నతనిం గని సాష్టాంగంబుగాఁ బ్రణమిల్లిన నతండుం బ్రియ
పూర్వకంబుగా నాదరించి తనసమీపంబున నునిచికొనినం గొలిచి యుండి
యతని కి ట్లనియె. 272

తే. [2]భాగ్యమున నిన్నుఁ గనుఁగొనఁ బడసి నాదు
చూడ్కి చరితార్థ మయ్యె నస్తోకపుణ్య
ధనుఁడు మీతండ్రి ధృతరాష్ట్రధరణినాథుఁ
డిందు మీ యున్కి విని ప్రియ మెసక మెసఁగ. 273

క. అనుజులు నీవును ద్రోవది,యును బుత్రచయంబు నున్న యోగక్షేమం
బున కెఱఁ గోరయఁ బుత్తెం,చె నితాంతస్నేహపూర్ణచేతోవృత్తిన్. 274

వ. అనిన సూతనందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 275

క. ఆ రాజు మా దెసం గల, కారుణ్యముకతమునను సుఖంబున ని ట్లు
న్నారము నినుఁ బుత్తెంచిన, గారవమున నాదుమది వికాసముఁ బొందెన్. 276

క. అమ్మనుజేశ్వరునకు నే,మమ్మే పుత్రకులు సుఖులె మనుచులు సమ్మో
దమ్మునఁ బెరిఁగెదరే నగ,[3]రమ్మున భూములను శుభపరంపర గలదే. 277

సీ. ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును సుఖ మున్నవారె సుశ్లోకుఁ డైన
భీష్ముండు గుశలియే పెద్దతనం బిచ్చి యాతనిఁ గౌరవు [4]లనుసరించి
మెలఁగుదురే బ్రాహ్మణులకు మన్నన గల్గి యుండునే యే మర్థి నొసఁగినట్టి
వృత్తులు సెల్లునే యెత్తోరు వాండులవలనఁ బుట్టదు గదా కలఁకులందుఁ
తే. బుట్టినప్పుడు గాండీవి భుజబలంబు, తలఁతురా భీమసేనుగదావిహార
ముగ్గడింతురె కవలు మహోగ్రరిపుల,భూము లంతంత కొత్తుట పొగడఁబడునె.

మ. ఒకనాఁడా తమముందటం బలుమఱుల్ హాస్యాటమై నేల యొ
త్తికొనంగా బవరంబులన్ గెలువఁగా దెల్లంబుగాఁ జూచి పాం
డుకుమారాళి నుతింప కుండుదురె యాటోపంబునన్ ఘోషయా
త్రకు గంధర్వులు వచ్చినప్పటిచరిత్రం బాత్మ లం బాయునే. 279

క. వినుము మనము మధ్యస్థుల, మని నర్జును నెరిరి సంజయా యిట ము న్నె

---

1 సంభ్రమంబులు మనంబునఁ బెనఁగొన. 2 భాగ్యమునఁ గాదె నినుఁ జూడఁబడసి నాదు ...డిచట మీయున్కి. 3 రమ్మున జనులకును; రమ్మున రాష్ట్రమున. 4 లాదరించి...యొత్తుడు నొరువుల; యొత్తురు యొడ్డుల.

వ్వనికిని నూనముఁ బ్రాణంబును దగఁ దక్కించుకొనఁగఁ బోలునె చెపుమా.

క. దుర్యోధనునింటం దగు, కార్యమునకు ఖడ్గమునకుఁ గలవాఁ డె చా
తుర్యంబు మెఱయుకర్ణుని, యార్యత్వము సెల్లు చున్న యదియే నెమ్మిన్. 281

వ అనిన విని సంజయుండు సవినయంబుగా నిట్లను: గురురాజునొద్ద నవినీతులు నీతిమంతులు సత్త్వసంపన్నులు దురహంకారులు మఱియు వివిధప్రకారులు[1] నయి పేసి యుండుదురు వారొక్కొక్కళ్ల మాటలం బోయెడువారు గారు కావున వారి నంత యనం బని లేదు నావిన్నపంబు చిత్తగింపుము. 282

క. పొం దొందఁగఁ దలఁచితి నీ, విందుశేఖర మైనవిమలహృదయంబున వా
రందఱకును సేమం బిట, ముందర లే కున్న నేఁడు మొదలుగఁ గలుగున్. 283

క. ధృతరాష్ట్రభూపతికి వృద్ధతకతమునఁ జిత్త మొకవిధము గాఁ సుతో
ద్ధతి మాన్పఁడ నాఁడు మనస్థితి పిదపం బుట్టి యిపుడు శాంతుం డయ్యెన్.

తే. ఇట్టిచందంబు లెల్లను నీవు పుణ్య, చిత్తవృత్తి[2]మై సైఁచినఁ[3] జెల్లి వచ్చు
నీయజాతశత్రుత్వంబు నిఖిలలోక, విశ్రుతముగాదె ధర్మప్రవీణహృదయ 285

చ. జగముల నెల్లెడన్ దురితసంతమసంబు జయింపఁ గోరి పొ
ల్పుగఁ బరమేష్ఠి నిల్పిన వెలుంగు మహీసురు లట్టివారికిం
దగవు ఘటింప సత్పురుషసత్తము లైన చనుశాసనంబు లెం
తగుమతు లైన మార్తురె పదంపడి యాయువు శ్రీయు నొల్లరే. 286

ఉ ఒక్కొకచోఁ గడంగి ప్రతియోధులు పేర్కొనునప్పు డాత్మలన్
నెక్కొని మోములం [4]బొడమ నెవ్వగతోడ జనంబు లిట్టియం
దక్కట భీముఁ డైన మనయర్జునుఁ డైనను మాద్రిపుత్రులం
దొక్కరుఁ డైన నీపగఱ నుక్కడఁగింపరె యొక్కవేళ్మడిన్. 287

క. వా రొకయాగ్రహవృత్తిం, గూరి [5]యధర్మంబు సేఁతకుం జాలరు దు
ర్వారబలు లయ్యుఁ బాండుకుమారులు శాంతాత్ము లండ్రు మనుజాధీశా. 288

క. నలువురు దమ్ములు భవదాప్తులుఁ గృష్ణుఁడు వినుచు నుండ భూవర నీ కేఁ
గొలువునను విన్నవింపం, బలుకులు గల వసుధరింపు పరిపాటిమెయిన్. 289

చ. అనవుడు వీరె తమ్ములును నాప్తులుఁ గృష్ణుఁడు [6]వీరె తక్కఁగా
ల్వునఁ గలయట్టిపౌరజనులున్ వినుచుండెద రయ్య నిన్ను నే
మను మని పంచెఁ జెప్పు మది యంతయు నేర్పడ నన్న ధర్మనం
దనుగరువంపుఁబల్కులవిధంబునకున్ మదిలోన నుల్కుచున్. 290

ఆ. సంజయుండు గృష్ణు సన్నక్కి గీటించి, పవనపుత్రుఁ బార్థుఁ గవల ద్రుపద

---

1 రంబులఁ బేసి...వా రిట్లు గావున. 2 ద మని, స్కృత 3 సహించినఁ; సైరించినఁ.
4 బొదువు ... జనంబు లిట్టిచో, నక్కట...యుండు రెల్లెడన్; చూడ నెల్లెడన్. 5 ముం ధర్మంబు సేయుటకుం...మహిజను లెల్లన్. 5 వీఁడె...నల్కుచున్.

తనయు సవినయమునఁ గనుఁగొని ప్రీతిఁ బొంగుచాలు మత్స్యధరణిపాలుఁ జూ

వ. సావధానుల రై వినుం డని పలికి యుధిష్ఠిరుదెసకు మోడ్పుఁగేలు [1]నిగిడిం
యి ట్లనియె 29

ఉ. శాంతతఁ బొంది కార్యముదెసన్ ధృతరాష్ట్రమహీశుఁ డాత్మ న
త్యంతముఁ [2]దేఱి నన్నిట ప్రియంబునఁ బంచెడునప్డు నాకుఁ దే
రెంతయు వేడ్కఁ దాన వెర వేర్పడఁ జెప్పుచుఁ బన్నఁ బంచె ని
ట్లింత ఘటించెఁ బొందు మన మీపదనం దెలి వొందఁగాఁ దగున్. 29

క. చులుకని కార్యము సేయం, దలఁచుట మీయట్టిసర్వధర్మజ్ఞులు శాం
తులు నసఁ బ్రసిద్ధు లగుపెద్దలకుం దగ వగునె యెవ్విధంబునఁ [3]జూడన్. 29

ఆ. మదుఁగుఁజీరయందు మసి దాఁకినట్లు మీ, సత్కులమునఁ గల్మషంబు గౌర
వేంద్రకతనఁ బొందె నింతయుఁ బాపంగ, నీవ నేర్తు [4]కార్యనిపుణహృదయ.

చ. అఖిలజనక్షయం బయి జయాపజయంబులు రెండునుం దుదిన్
సుఖములు గానియీపనికిఁ జొత్తురె యుత్తము లట్లుఁ గాక యా
నిఖిలసుఖంబు లేమిటికి నీ వని వృద్ధజనంబు బాలురన్
సఖులను బంధులన్ గురులఁ [5]జంపితయేని దయాపయోనిధీ. 296

ఉ. పెట్టనికోట నీకు హరి భీముఁడు నర్జునుఁడున్ రణంబునం
దొట్టినమంట లాకొలఁది యోధుల సాత్యకియున్ విరాటుఁడుం
జుట్టపుమేరు వుగ్ర[6]రణశోభితుఁ డీద్రుపదుండు నిన్ను ని
ట్టట్టన వచ్చునే సురల కైనను నొల్లవుగాక చివ్వకున్. 297

వ. మఱియు నక్కడ 298

ఉ. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును గర్ణశల్యులుం
బ్రాణము లాసుయోధనుని పాలిన యండ్రు నిజానుజన్ము ల
క్షీణపరాక్రముల్ [7]సుతు లజేయులు బాహ్లికసోమదత్తు లా
ప్రాణున కైన నోడరు వశంబె జయింపఁగ వారి నేరికిన్. 299

ఆ. అధిప యిట్టి మీకు నన్యోన్యకలహంబు, నాకుఁ జూడ మే లనంగ రాదు
రెండుపక్షములకుఁ బ్రియము హితంబును, నాత్మఁ గోరువారి నడిగి చూడు.

వ. అని పలికి సూతనందనుండు గొలువు గలయం గనుంగొని

ఉ. మ్రొక్కెద వాసుదేవునకు మోడ్చెదఁ జేతులు సవ్యసాచికిం
దక్కటిమిత్త్రబాంధవహితప్రియమంత్రివయస్యకోటికిన్
బ్రక్కఁ జు విన్నవించెద నసూయలు దక్కి యనుజ్ఞ సేయుఁడీ

---

1 మొగుడించి. 2 దీఱి రెంతయుఁ దాన యిచ్చి (ప్రియ మేర్పడ)...మన మీవలనం; మన కీవదనం. 3 దలఁపన్. 4 ధర్మ. 5 జంపుదయేని. 6 సుతశోభితుఁ ; రణశోవిదుఁ. 7 గల రజేయులు.

యిక్కరుణాకరుఁ శరణ మే నిదె వేఁడెదఁ గ్రోధశాంతికిన్ 302

వ అనుచుం బ్రణామపూర్వకంబుగాఁ బాండవాగ్రజవచనంబునం జూడ్కి నిలిపి
దేవా యుపశమించుట లెస్స [1]యిమ్మెయిం గురుపితామహుండును సంతసిల్లు
నాతనికి మతం బయినతెఱంగు సర్వలోకసమ్మతం బగు నన విని ధర్మనంద
నుం డి ట్లనియె. 303

ఉ. [2]నెయ్యము దప్ప నొం డొకటి నీచెవి సోఁకెనె నాదుపల్కులం
దియ్యెడ సంజయా యనికి నిమ్మెయి నలెక్కదు నీవు మాకుఁ దాఁ
గయ్యము దక్కి మన్కి తగుకార్యము గాదొకొ పోరితంబు లే
కయ్యెడు నర్థసిద్ధి వెసఁ గైనను నొ ల్లక యొండు సేయునే 304

క జనులకు నెల్లను బథ్యము, లనఁగా ధర్మానుగతము లగు నవఁ బొగడం
జనుపనులు సేయుభీమార్జునులే దుష్కర్మయునకు రోయనివారల్ 305

క. మది సుఖము గోరి దుఃఖం, బొదవం గల కార్యములకు నుత్సాహము సే
యుదు రొప్పనితృష్ణం బడి, చదు రేమియు లేనియట్టిజను లాతుర లై. 306

ఆ. యోగ్య[3]తృష్ణదారు లుచితంపు గోఁడిమై, నఁచినట్టివారు బెడిదములకు
నంత పొత్తు రెట్లు సంతాపకారుల, కాక పెనఁపవలు సుఖంబు లగునె 307

వ. భోగంబులు వలదా యని తలంతు మేని 308

తే. వస్త్రమాల్యానులేపనావసర[4]ములును, జతురతూర్యత్రయంబులసమయములును
నేము వెలిగాఁగ మాతం డ్రికించునెట్లు, పుత్రు లన పట్టి మమ్మేల పోవఁ ద్రోచు.

వ. అయినను నొకమాట సెప్పెద సమచిత్తుఁడ వై విను మని యి ట్లనియె. 310

క. [5]తానైన నపుడు వక్రుం, డై నీతిపథంబు విడిచె నక్కట పతి మ
మ్మైనను జక్కని తెరువునఁ, బూని నడంపుఁ డనుచు నిపుడు బుద్ధులు సెప్పెన్.

క. ఎదిరిం దమయట్టులకా, మదిఁ దలఁచినఁ బొసఁగుఁ గాక మాకుం [6]గుడు మిం
డిదె మీరు ప్రక్కఁ గొనుఁ డని, చదు రడిచిన మనసుపొందు చక్కంబడునే.

వ. అని చూపి చెప్పి వెండియు. 313

ఉ. సంపద దక్కి యుండఁగ నశక్తు లనం [7]జనుమమ్ముఁ బిల్చి పూ
జింపఁగ నంత చేలె పతి సెప్పెడువారలబుద్ధి నాఁడ మ
న్నింపఁడ యింక నేల యగు నీ వడియాసల వచ్చి రిత్త గా
రింపక మాను మాతనిచరిత్రము నీకును మాకు వింతయే. 314

క. తగుమాట లాంబికేయుం, డగు నని కైకొనునె యెన్నఁ డైనను గొడుకుఁ

1 యిమ్మెయిం. 2 ... మాకుఁ గాఁ ; నలెక్కదు మీకు వాతోఁ. 3 తృష్ణఁ దగిలి (యుచితంపుఁ బోఁడిమై)...పెనఁకుపల సుఖంబు గలదె. 4 ములను...యిచ్చు నెట్లు. 5 తా నైనఁ బుత్రునకు వశుఁ, డై నీతి. 6 (గుడ) మిం, డిదె మీకు...మనముపొందు ; మనసుకుందు. 7 దగు...భూజింప నతండు చేలె.

మగఁటిమి గలఁడనియొడు[1]న,మ్మిగఁ జూచుచు నుండు విషము మ్రింగినయేనిన్.

క. జూదపుసిరి యాసపడం, గా దని విదురుండు సెప్పఁగా నప్పుడు క
ర్ణాదులపలుకులు విని పతి, యాదరణము సేయ కున్న [2]నంతన తీరున్. 316

క. ధృతరాష్ట్రుం డిటమీఁదను, సుతులును శకునియును సూతసుతుఁడును ననునే
గతి నడపించిరి వారల, మతము యనుష్ఠించుఁ గాక మనలంబడునే. 317

క. కార్యము తెలియఁ గిట్టిది నీ, కార్యచరితముపకుఁ జొచ్చి యాడెదు నీ కా
దుర్యోధనునవినయ మని,వార్యం బని యెఱుఁగ రామి వలనో వెఱఁగో. 318

క. చక్రధరు లెక్కగొనఁడు ప, రాక్రమనిధి యర్జునునకు రాధేయుఁడు జా
విక్రమ మెదురుగఁ గొని ని,ర్వక్రముఁ జేసికొనువాఁడు రాజ్యం బెల్లన్. 319

వ అని పలికి వెడవెడ యలుక వొడమిన మఱియు ని ట్లనియె. 320

శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నశ్వత్థామయుం గర్ణుఁడున్
భూపశ్రేష్ఠుఁడుఁ [3]దారు మున్నెఱుఁగరే పోరెట్లుఁ గయ్యంబు లా
శాపాశంబులు చుట్ట లా వెఱఁగియుం జావేడి కూర్కొందు రం
తే పో తమ్ముఁ గపిధ్వజప్రభల యంధీభూతులం జేయవే. 321

క. మును మమ్ముఁ బొగడి పదపడి, యని వారల గెలువ నరిది యని పోతుగఁ జె
ప్పినమాటకు నే నొడఁబడ, విను సంజయ పక్షపాతవృ[4]త్తి విడువుమీ. 322

స్రగ్ధర. గాండీవజ్యారవం బుత్కటమయి సెలుచం గ్రమ్మిరన్ భీముబాహా
దండం బేపారి శుంభద్గద జడియుచు రౌద్రంబుగాఁ దోఁచినన్ స
దండద్వంద్వంబుమాద్రిం [5]దఱిమి కవలు మూకవ్యద్ధతిం దాఁకినం గ
కుండం బోకుండఁ గౌరవ్యులను వశమె బి ట్టులికి మూర్ఛిల్ల కుండఁగన్. 323

వ. కావున. 324

చ. రణముల వారలన్ గెలువ రాదనుపల్కు లటుండె నిన్ను స
ద్గుణుఁడవు నీవు వచ్చితి ప్రకోపవశంబుగఁ బల్కి తింక సై
రణ దగఁ జేయువారము పరాభవ మొందియు [6]నున్న వారిదు
ర్గుణములు సైఁచు టీవు నొకకొంత యెఱుంగుదు వింతయేటికిన్. 325

ఉ. ఇంకను నట్లకాఁ దలఁపు మే మొకకీడునకుం దొలంగ మా
శంకలు దక్క మయ్య కువిచారము గల్గినయేని బాంధవం
బంకుర [7]మొత్త మావలన నక్కటికం బొలయంగ మమ్ము నే
వంకకుఁ బోవ నీక గరువంబు జగంబు ప్రశంస సేయఁగన్ 326

క. రం డని పిలువఁ బనిచి పాం, డుం డని కొడుకులకుఁ జెప్పి యుండ్రప్రస్థం

1 నె, మ్మిగఁ. 2 యంతన తీరన్. 2 దాను ము న్నెఱుఁగఁడే (పోరెట్లు). 4 త్తిఁక విడుమీ. 5 దఱిమిడి కవ లుద్యద్గతిం. 6 మున్న...యెఱుంగుద వింత. 7 మొత్తు...వంకకు వ్రాల నీక.

బొండెను వేఱొకపట్టున, నుండెను మాకిచ్చి [1]యనుచు టుచితము గాదే 327

ఉ. నా విని సంజయుండు నరనాథున కిట్లను నెట్టితప్పులుం
బోవఁగఁ ద్రోచి తాలిమియు స్రానువు గాన్పన సిన్ని పాంప లి
ట్లేవు వినంగ నాడెదవు నేఁ బసివోవ నిర్వుల నెర్రఁ
నివిభవం బహింసయు ననింద్యచరిత్రము నా ... ననస్య మే 328

క. పాలీక కౌరవులు దుశ్శీలతఁ జెపఁ దలఁచిరేనిఁ జెప్పెద రుధిరా
భీలాన్నంబునకంటెను, మేలగు భిక్షాన్న మైన మీానడవడికిన్. 329

వ. అది యె ట్టంటేని 330

సీ. రాజసూయమహాధ్వరం బట్లు నడపి సద్ద్విజులకు సురలకుఁ దృప్తిఁ జేసి
శాంతియు దాంతియు సకలలోకంబులఁ బొగడొంద [3]బ్రదికినపుణ్యమూర్తి
విట్టినీచరితంబు హింసాకళంకిత మగు టెంత యొప్పదు నదియుఁ గాక
దుర్నయవృత్తి దుర్ఖ్యాతంబు పుట్టించి యంతలు నేసినయట్టివారి

తే. నేల గర్వంబు సెల్లంగ నిచ్చి జగము, చేతఁ దిట్టులు వడునట్లు నేసి పోయి
తేల యడవుల నిమ్మెయి నిడుమ గుడిచి, తేల నాల్మియ ధనముగా నింతవడితి

క. తుదిఁ బోయి క్రూరకర్మా, స్పద మగు [4]తెఱఁగునకుఁ జొచ్చి బంధుల గురులన్
వెదకి వధియించుసౌఖ్యం, బది యేటికి నార్యనింద్య మస్థిర మరయన్. 332

తే. అల్పులకు మ్రింగఁ [5]జేదైన హాలహాలము
భంగిఁ బొంగెడుకోపంబు మ్రింగికొనఁగ
నీలగళు నెన్ని ని న్నెన్నఁ బోలు నట్టి
నీవు పాలింపఁ గా కేల నెగడుఁ బెగు 333

చ. అనవుడుఁ బాండురాజతనయాగ్రణి సంజయుమోముఁ జూచి యి
ట్లను నది యెల్ల నీపలికినట్టిద ధర్మవు లట్ల యుండి బో
ధను లరయంగ వచ్చిన నధర్మములై చెడుఁ గొన్ని ధర్మవ
ర్తనములు గాక తోఁచి తుది ధర్మములై చనుఁ గొన్ని [6]కర్మముల్. 334

వ. కావున నన్ను దూఱఁ దలంచితేని నా చేయున[7]ధర్మం బధర్మం బని నిరూపిం
చి మఱి దూఱునది కోపంబు నివారింపం దగు నహింసయు యుత్తమధర్మం బగు
నట్లయినను వంశదూషకులును లోకకంటకులును నగు పాపాత్ముల నిర్మూలంబు
గాఁ జెఱుచుట ధర్మం బని పెద్దలచేత విందు మది య ట్లుండె సంగ్రామంబు
రాజులకు ధర్మం బవ్వుం గా దని నీవ చెప్ప న ట్లుం గాక యిది కర్తవ్యం బిది యకర్త

1 యనుచు. 2 యాల్పమే. 3 జేసిన ... బహింసా .. గొప్పెడు ... దర్ఖ్యాతంబు ప్రకటించి ...,చేతఁ బ్రువ్వంగఁ బడునట్లు 4 విధమునఁ జరించి, తెఱఁగునకు (దొడఁగ) దొడఁగి 5 బెల్లైన ..నెన్ని యెన్నంగఁ, నెన్ని యెన్నినఁ. 6 కర్మవుల్, ధర్మముల్. 7 యధర్మం బని నిరూపించి .. కర్తవ్యం బిది యని మనల.

వ్యం బని మఱల శాసింప వాసుదేవుండు గలండు మన కీ వితర్కంబు చేటికి నితం డు ధర్మ ధర్మాదులకు గురుండు గార్యాకార్యనిరూపకులకు శిక్షకుండు నుచితాను ష్ఠానంబు లెఱుంగు ప్రశస్తుండు శిష్టసంస్తవనీయుండు గావున యదు భోజాంధక వృష్ణి సంజయ ప్రముఖ క్షత్త్రసంతతి ప్రశస్తంబు ప్రశస్తపథంబునం బ్రవర్తిల్లుచున్న యది విశే షించి యీతఁడు నితనిబుద్ధియు సమస్తపురుషార్థములకు మూలం బగుట నితనివచ నం బవశ్యంబు నలంఘనీయం బనిన విని జనార్దనుండు సంజయున కిట్లనియెః

చ. పాండుతనూజకోటికి శుభం బెడఁ గోరుదు [1]నెప్డు నాంబికే
యుండును బుత్త్రపౌత్త్రమహిమోజ్జ్వలుఁ డక్కట చేటు మేలె యం
చుండుదు నట్లుఁ గాక తెలివొంది యతం డిట వీరిఁ దేర్పఁగా
నిండుకొలంబులోఁ బనిచె నిన్నని దీనికిఁ బ్రీతిఁ బొందితిన్ 336

ఆ. నీవు నుచితవృత్తి నెయ్యంబు ధర్మంబు, వినయ మొప్పఁ దెలిపి వీరు శాంతి
బొందునట్టిభంగి పొసఁగఁ బల్కుటయును, [2]నాకు సమ్మదంబు బొనర్చె నిపుడు.

తే. అనఘ యిట్టు లంతయును వలఁపం గడు, నెనసినట్టు లుండెనేని వింటె
పాండవాగ్రజన్ములకుఁ గలచందంబు, సూడ సంధి లేని చొప్పు దోఁచె. 338

క. అది యట్టిద సంధానము, దుది నెమ్మెయిఁ [3]గల్గు నెట్లు దుర్యోధనుఁ డు
న్మదుఁ డుద్ధృతరాష్ట్రభూవిభు,హృదయంబు తెఱంగుగొంతయెఱుఁగుదుముగదా.

ఆ. ఆ రాజు సేయునెయ్యము, గారామును జెప్పె దీవు గడుఁ దీవులు గా
నీకు దమపాలు వడయక, నేరిమి[4]మాటలన దీర నేర్తురె చెపుమా 340

ఉ. వీరలు పెద్ద ద్రవ్వ [5]కొకవెంట నొడంబడి తేటి శాంతులై
కౌరవకోటిఁ గూడి మనఁ గా మదిఁ గోరుట పెంపుఁ దాల్మియుం
గారుణికత్వముం దగవు గాదె జగంబున పాడిఁ దండ్రిపా
లీ రని తెంపు సేసి పయి నెత్తిన నెత్తిరి గాక ద్రోహమే 341

క. విను మవమానము వడి యి, [6]ట్లునికిఁ బడయుతొ గడుకంటె నుజ్జ్వలులై మా
ర్కొనిన నది లెస్స యె ట్లగు,నను వీరికిఁ బోటు మేలు నాకుం జూడన్ 342

వ. సంగ్రామంబు రాజులకు ధర్మంబవుం గా దని నీవ చెప్పు మని యుధిష్ఠిరుండు ని న్నడిగెఁ గదా ద్విజాతులకు యజనయాజనాదికర్మకరణవిభాగంబు ధర్మశా స్త్రాచార్యులు విధించునప్పుడు రాజు లిచ్చువారు గాని వేఁడుకొనువారు గా రని చెప్పుట సకలలోకప్రసిద్ధంబు సర్వవర్ణాశ్రమధర్మపరిపాలనంబు సేయునట్టి రాజులు దార నిజధర్మంబు వదలుదురా యదియునుంగాక పాడిగోడి[7]యార్జనం బునం దమకుఁ గలకలిమి యనుభవించుచు సత్పథంబున నడచుచుండఁ ద

1 నేను . వీరిఁ (దీర్పఁగా) దె.ప్పఁగా. 2 దగఁగ నాకు సమ్మదం బొనర్చె. 3 గలుగ నేర్చు; గల్గునట్లు. 4 . . దేఱి, మాటలకుఁ దీర 5 రొక వెంట... (మదిఁ దేఱుట)...పాటియందు; మూఁడు దండ్రి. 6 ట్లునికిఁ (నగు పొగడ్తకంటె) బడయు పొగడుకుంటె. 7 యార్జవంబునం.

మ్మొకు లన్యాయంబు సేసినయప్పుడు గదా ...శస్త్రాస్త్రకర్మంబు నిపుణు లగుపెద్దలు గావించిరి నీచెప్పెడిధర్మంబులు కౌరవులకుం జెప్ప వలవదా వారలు గదా మీఁదెఱుంగక కొలఁదెనుకుదురు ...దేశ తెరువున గొనియెదువా రని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 343

క. నెట్టన సభలో [2]వేవుర, కట్టెదుర నరాతితనను గా కెంతయు వా
రెట్టితులువలో ద్రౌపది, నట్టల పతిచెడిదె జూద మాఁగ రె యెందున్. 344

వ. అనవుడు సంజయుండు దేవా నీచిత్తంబున నిడి దీని నింత గొనియాడినఁ గర్జం బొడఁగూడునే యనిన వాసుదేవుం డి ట్లనియె 345

ఉ. అత్తఱి భీష్మముఖ్యు లగునచ్చటివృద్ధజనంబు లెల్ల నో
రెత్తక యూర కుండిరి మహీశ్వరుచిత్త మెఱుంగ కున్కిఁ దా
నొత్తి కుమారులం గినియ నోపఁడ యక్కట మాన్పఁ గన్న నా
చిత్తమ కాదు లోకములచిత్తము లెల్లను సంతసింపవే 346

ఉ. [3]తిట్టులఁ బోయి యక్కొలువు తేకువవారలలోని కింతిఁ దా
నట్టులు దుస్ససేనుఁ డదయాకృతి ముందల పట్టి యీడ్వఁగా
నెట్టు సహించె మామ సతియేడ్పు చెలుంగున కెట్టు లోర్చె నీ
పట్టున నేను మారయఁగఁ బంచుట కెట్టులు నేర్చెఁ గ్రమ్మఱన్. 347

చ. ఇది దగ దంచు నడ్డపడు నింతకు నేరక సభ్యు లందఱున్
మది మరగొన్నయట్టియెడ మానినికిం దనుఁ దాన కాచికో
లొదవిన దానఁ జేసి సభ నొచ్చెము దక్కెనఁ బాండునందనుల్
బ్రదికిరిగాక యయ్యెడరు రాచకుమారుల [4]కోర్చునట్టిదే. 348

వ. సంజయా వినవే యప్పుడు సభాసదులకుఁ గర్ణశూలంబు లగునట్లుగాఁ గర్ణుండు

క లేరిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నుం
వారిజలోచన నీపైఁ, గూరిమి గలమగని వెదకికొను మొరు ననఁడే. 350

క నరునకు నది వాఙ్మయ మగు, శర మై హృదయంబు నాఁటి చలియింపక దు
ర్భరవేదనఁ జేయంగాఁ, జిరకాలము దచ్చికిత్స సేసెనె చెపుమా 351

వ మఱియు దుశ్శాసనుండు వీరలందఱును గొడ్డువోయినవారలు పౌరుషంబు గల మానిసి యిం దెవ్వం డనియె నతనిచెప్పినట్ల పెద్దగాలంబేని వీరల గొడ్డువోయిరి గాక వీరివలన వారికి నేఁడు ఫలించె నెండియుఁ దత్పరయంబునఁ బుట్టినమాట లుగ్గడించునట్టివి గా వీ సంధికార్యం బత్యంతదుర్ఘటంబు దీని ఘటియింపం జేయుట యశక్యం బని తలంచెద నయినను. 352

1 గదా యీసర్వవస్త్రా శ్రమధర్మ పరిపాలనంబు సేయఁ శస్త్రాస్త్రంబు లింద్రాదులకు, శస్త్రాస్త్రకర్మంబు 2 వేవుర ..నట్టులు పతిచెడిదె జూ, నట్టు పతిచెడి రొదలు జూ. 3 తిట్లనుఁ బోక ... లోనర్చెఁ గ్రమ్మఱన్. 4 కోర్వవచ్చునే.

సీ. పాండవేయులు నగం బ్రాపించి యందుల కక్కట యేమైన నడుగు దెంచి
కౌరవులకు బుద్ధిగాఁ జెప్పి రాజ్యంబు పాలుసేసిన వృత్యుపాయములకుఁ
జెప్పరే కాలు న ప్రియ నేర్పును నామీఁద నిలుచుట నాకుఁ గీడె
నమ్ము మన్నింతు న్యాయంబు సొరనినామాటకుఁ [1]దా రొడ-బాటు లేక
గీ. యుంచుదురె కేవలము లాడు చుండిరేని
విను పాండవబాణాగ్ని గాదు సువ్వె
తమ్ము వసులోభ మనుచిచ్చు దరికొనంగఁ
జెగినవా రయి పోదు రింతియు తలంప. 353

వ. అని క్రీడి నెండియు నిట్లనియె. 354

ఆ. రోషమయమహాతరువు సుయోధనుఁడు, స్కంధ మందులోనఁ గర్ణుఁ[2]డలరుఁ
గొమ్మ సౌబలుండు కుసుమఫలములు దు, శ్శాసనుండు మూలశక్తి తండ్రి. 355
ఆ. ధర్మజుండు ధర్మతరు వర్జునుఁడు ఘన, స్కంధ మనిలసుతుఁడు శాఖ కవలు
పుష్పఫలము లేను భూసురులును వేద, ములుఁ దదీయ మైనమూలచయము
క. రెండుయంచు నరసి య, సారం బిది గాఢసారసహితం బిది నా
నేఁ వలయు వదియును గా, కేరూపం బయ్యె[3]నేని నీ నేమిటికిన్ 357
మ. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్రులుం వనము గుంతీనందనుల్ సింహముల్
మతి నూహింప నసింహ మైనవనముం జర్చింతు రెండుం వనా
వృతవృత్తంబులు గానిసింహములకుం వేగంబ చేటొందుఁ గా
న తగం బొందుట కార్య మీయుభయము న్సంతుష్టి మై నున్కికిన్. 358
క. పరిచారకులై యుండుదు, రరిష్టవ్యతికరమున కగుదురు వీరిం
బరిఁ దనకొడుకుల మెలపిన, తెరువున మెలగింప వలదె ధృతరాష్ట్రునకున్ 359
క. ఏ నీపనికై వచ్చితి, దా నొప్పఁ దలంచె నొండెఁ దప్పం దలఁచెం
దానన నెగడెడ మేమ, మ్మానవనాథునకుఁ జెప్పు మామత మెల్లన్. 360

వ. అనిన విని సంజయుండు ధర్మతనయుం గనుంగొని యట్లయినను గడు లెస్స గదా దేవా నావచ్చినకార్యంబు సఫలం బయ్యెఁ బనివినియెదనని వాసుదేవునకు నట్ల విన్నవించి భీమార్జుననకులసహదేవసాత్యకిద్రుపదవిరాటుల నీక్షించి మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండనకదా పోయివచ్చెద నాయాడినమాటలయం దేమి యుం దగనియట్టివి లేవు గదా యనుటయుఁ బాండవాగ్రజుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. పోయి వత్తుగాక యీయున్న యందఱు, వినఁగ నాడి తీవు విశదభంగి
నొక్కమాటయైన నుచితంబు గానిది, గలదె [4]యిట్లనంగ వలయు నెట్లు 362
క. ఎదు రున్నరూపు వలుకఁగ, దుదిఁ గటకటఁ బడవు నీవు దుర్నయమును బె

1 వా రొడఁ...కోఱడము (గారడము) లాడు ... గడిసిపాండవ, గవయుఁపాండవ. 2 డరయ. 3 నేమి, 4 యె ట్లనంగ వలయు నిన్ను.

ట్టిదమును బెండును నగుపలు, గొదవదు నీనాలుకకు నయోన్నత యెప్పుడున్

క. నీ వొండె పిదుపఁ డొండెను, గా వలయుం గాక యిట్టికార్యంబులకుం
రా వేఱ కలరె తగువా, రీవినయము నేర్పు గలదె యితరుల కెందున్. 364

చ. అరిగినయట్లు పెద్ద లగునందలివిప్రుల నెల్లఁ గాంచి యా
దరమున వారిసేమ ముచితంబుగ నారసి మెడి కొన్నుమీ
గురునిఁ బితామహుం గృపునిఁ గార్తుపు వారలు నాకు నానమ
స్కరణముగాఁగ [1]వారి కధికప్రియభక్తి నమస్కరింపుమీ 365

సీ. మాతండ్రిఁ గని యేను బ్రీతి మ్రొక్కుటగాఁగ దండప్రణామంబు దగనొనర్పు
దుర్వృత్తిఁ [2]బోరయునాదుర్యోధనుని సేమ మడిగితి నని చెప్పు మతనితమ్ముఁ
డగుటకుఁ దగియెడునాదుస్ససేనునికుశల మారయుము దక్కను కుమార
వర్గంబు నెల్లను వనితాజనంబుల నుచితంపువై సుఖ మున్కి యడుగు

ఆ. విదురు శల్యుఁ గాంచి వినయంబు దోఁపంగ, నాదు ద్రోణతనయు నక్క సేర్చి
కొంటి ననును బాహ్లికుని సోమదత్తు భూరిశ్రవసునిఁ దలఁచి ప్రియము నెఱపు

వ. మఱియు వంశవంతులు వయోవృద్ధులు నగుభూపతులను గృతవర్మను గర్ణశకు
నిసైంధవప్రభృతులను దక్కటిరాజలోకంబును గయ్యంబునకుఁ దోడువచ్చిన
సకలదేశాధీశులనుం గని యెవ్వరితోడ నెవ్విధంబునం బలుకం [3]దగు బ్రణామ
వినయబాంధవమైత్రీవాత్సల్యంబులను నయ్యైప్రకారంబుల మద్వచనంబులుగాఁ
బలికి యుచితంబు నెయి నుపచరింపుము. 367

క. దాసీదాసజనముల కు,దాసీనము గాక యుండఁ దడయక యే వి
త్రాసంగ మొంది శత్రుని,ర్నసం బొనరించి తమ్ము నరసెద ననుమీ 368

క. పోయిన మొగమున నచ్చటఁ, జేయుతెఱం గెల్ల నీకుఁ జెప్పితిఁ బిదపం
బూయయ్య పెద్దకొలువున, వాయోడక యిట్లనంగవలయుం జుమ్మీ 369

చ. అనఘ భవత్కృపంబునన యాదర యించుక లేక పాండునం
దనులు నిజాప్తబంధుసహితంబు [4]సుఖస్థితి నున్నవారు త
జ్జనకుని రాజ్యపీఠమున సమ్మద మొందఁగ నిల్పి శైశవం
బునన ప్రభుత్వ మిచ్చి తగఁ బ్రోచితి వారల విశ్రుతంబుగన్ 370

ఉ. ఇప్పు డుపేక్షసేసి కృప [5]యేమియు లేక విహీనవృత్తి వా
రొప్పమిఁ బొందఁ జూచు టిది యొప్పనె యింతట సంతసింపరా
దిప్పుడు నంతకంత నట యెక్కుడు గోరిసఁ జాల కుంపె గే
యొప్పదె కూడ మన్కి మన కొప్పని వారలయుక్క దక్కఁగన్ 371

---

1 నాడుఁ గలసభ్యుల కెల్ల. 2 బోరయని 3 దగు నవ్విధంబునం బ్రణామ. వాత్సల్యంబు లగునయ్యై. 4 సుఖంబున. 5 యించుక.. వృత్తి దా, రొ.. దెప్పుడు నంత కంత కట (కొ) యె.

వ. అని [1]తదనంతరంబునం బితామహునితో నిట్లనుము 372

చ. అనఘ గంగసుత శంతనుని యన్వయముం గలిగించి తీవ యి
ష్వను [2]దగ నిమితంబునఁ బాండవాదులఁ గూడఁగఁ జేర్చి పౌత్రులన్
గడిఁక సధర్మవృత్తిఁ గని జావునకుం దొలఁగించి మన్చినం
బుధజనంబు రాజులును భూసురులున్ నినుఁ బ్రస్తుతింపరే. 373

వ. అని పలికి వెండియు 374

క. వంతలు పుట్టినచోటను, శంతనునందన యహీనశాంతిపరుండై
కొంతేయాగ్రజుఁ డాలము, పొంతం బోనొల్లఁ డనుము బుధు లియ్యకొనన్

సీ. వనవాసంబున నచ్చటివా రెల్ల వినునట్లుగా సుయోధనునితోడ
పౌరుషబలాఢ్యుల బలవిహీనులక్రియ వెడలంగ నడిచిన వెఱ్ఱితనము
నత్యంతచిరకాల మడవులఁ గొండల బాధలఁ బెట్టిన [3]పరుసఁదనము
సభలోన నట్లు పాంచాలరాజాత్మజఁ దల వట్టి యీడ్చిన తులువతనము

తే. ధర్మపుత్రుండు సైరించెఁ దథ్య మీవు, కురుకుమారుల నని మ్రింగికొనకు మొరుల
సొమ్మునకు నాసపడ దగ దిమ్ము వారి, పాలు వారలతోఁ గూడి బ్రదుకుమనుము

వ. ఏము కలహం బొల్లక పొందు గోరుట తనకు మేలు దనమనంబున దరికొను తృష్ణానలం బార్చ నోరు [4]లద్దంబు సొరమిం జేసి యేన బుద్ధి సెప్ప వలసెఁ దన యొద్దం గల యోధవీరు లెయ్యెడల లేమి దెల్లం బయినను మాకుం జేదోడు ధర్మంబు గల దదియునుం గాక యఖిలలోకసేవితుం డైన కృష్ణుండు పెనుఁబ్రాపు గావునఁ దమకు మమ్ము [5]గెలువం గొలఁది గా దది యట్లుండె నేను భీమసేనాదులకుం దమకుం బెద్దవాఁడ నగుట వీరును దారును మదీయప్రార్థనాభంగంబు సేయక నాదగు శాంతియు దాంతియుఁ జెల్లించి నన్ను లజడిఁ బెట్టక పోరితం బుడిగి తమతమధనంబులు గుడిచి సుఖం బుండుట మన పెద్దలకుం దక్కటిబుద్ధిమంతులకును సంతోషం బగుఁ బెద్దయీనోపఁ డయ్యెనేనిఁ గుశస్థలంబును వృకస్థలంబును వాసంతియు వారణావతంబును జాలుఁ గాదేని మఱియు నెందేని నొక్కటి యగునట్లుగాఁ దనతోడఁబుట్టువు లేవురకు నిలువ తావు లయి దిచ్చిన సర్వశాంతియగు నట్లయినను నిండలియందలి బంధుమిత్రసహాయజనంబులు గలసి నవ్వుచుం దెగడుచు నునికి మనమనంబులకుఁ బ్రియంబు సేయుఁ గురుపాంచాల యాదవ మాత్స్యులు పరస్పరప్రీతిసంపాదకత్వసంపన్నులై బ్రదుకుట నాకుం గోర్కి యింతయు నమ్మహాపురుషునకుం దెలియం జెప్పు మనిన విని దేవా నీయానతిచ్చిన మార్గం బంతయు నడపెద మీతండ్రి నీకును దమ్ములకును వాసుదేవునకును నెట్లు ప్రియం బట్లు సేయువాఁడ కాక యనుచుం బ్రణామంబు

1 తదనంతరంబునం. 2 దగు ..గూడఁగఁ (జేసి) బిల్చి 3 పందతనము. 4 లెవ్వరు లేమిం జేసి. 5 గెలువరా దని

చేసిన సంజయునకు ధనంజయుం డి ట్లనియె 377

క. బాలసఖుండవు [1]నాకును, నీలెస్సఁదనంబు నేఁడు సీతి విడిచి దు
ర్శీలుర మగుటయు శైశవ, లీల మొదలు గాఁగ మును దెలియదే నీకున్

మ. బలమత్తాకృతి యైనభీముఁ డనుశుంభత్కుంభిసంరంభముల్
నిలిపెన్ నాఁడును సంకటం బయి తుదిన్ నేఁడుం దదుద్రేకముల్
మలుగం జేయ నజాతశత్రునికృపా[2]మాధుర్యంబు చాలంగ వా
రల కేలా నయవిక్రమోచితవిచారక్లేశముల్ సంజయా. 379

వ. అని పలికి ధర్మతనయానుమతంబున సంజయునకు సపరివారంబుగా సముచిత
ప్రకారంబున మజ్జనభోజనంబు లొనరించి మాల్యానులేపనాద్యుపచారంబులు
సేయించి మణిభూషణచిత్రాంబరంబు లొసంగి వీడుకొల్పిన నతండును బాండ
వులను వాసుదేవుని వీడ్కొని చనియె నని చెప్పిన 380

క. విని యత్యంతకుతూహల,మునఁ బొదలుచు సంజయుండు మున్నె చ్చటికిం
జనియెను నెవ్వరితో నే, మనియెను విన వలతు మునిజనాధిప చెప్పుమా 381

వ అని యడిగిన. 382

ఉ. భూరికృపానుషంగ మునిపుంగవచిత్తసరోజభృంగ సం
సారదవప్రవర్ష సురసంస్తుతదివ్యగుణప్రకర్ష దో
స్సారనిరస్తదైత్య [3]శమశాలివునస్థ్సితినిత్య లోకని
స్తారకశీల నిర్వృతివిశాల నిరంజన పాపభంజనా. 383

క. శ్రుతిమాళిరత్నమూర్తీ, శతధృతిముఖషణ్ముఖసంస్తుతకీర్తీ
రతిపతిహితాహితార్తీ, సతతసమాచరితభక్తజనసంకర్తీ 384

మాలిని. సదయవిమలదృష్టీ సంశ్రి[4]తాశీగ్రప్రవృష్టీ
హృదయకమలవాసా యిద్ధమాయావిలాసా
విదితనిఖిలభూతీ విశ్వరక్షార్త హేతీ
సదసదుపచితాత్మా సంభృతానందవర్త్మా. 385

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున యుద్యోగపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

---

1 మాకును. 2 మాధుర్యంబు. 3 దమ . వృత్తినువి 4 తశ్రీరవృష్టీ...విమలభాసాహేయమా
యా; హేతుమాయా ..నిఖలభూతీ...రక్షార్థ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

విస్తారక[1]రణకరు
ణావేశోదార శశ్వదమలాకారా
భావవికారవిదూర శు
భావహనామప్రకార హరిహరనాథా. 1

సంజయుండు ధర్మజునిసంధిపల్కులను ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నివ్విధంబున వీడ్కొని సూతనందనుండు పవనజవనంబు లగునరదంబుతురంగంబుల దఱిమి ప్రొద్దు గ్రుంకునంతకుం గరిపురి సొచ్చి నగరి కరిగి యంతఃపురంబున నున్నధృతరాష్ట్రునకుం దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి యతనిం గాంచి యడుగుల కెఱఁగిన నమ్మహీవరుండును సత్త్వాదరంబున నెత్తి సమీపంబున నునిచినం గొలిచియుండి చేతులు [2]మోడ్చి యి ట్లనియె. 2

ఉ. దేవర పంపఁగాఁ జని యుధిష్ఠిరునిం గని వచ్చినాఁడ నా
భూవిభుఁ డప్రమేయగుణపూజ్యుఁడు మీకు [3]నమస్కరించె సం
భావన సేసె నా కిచటిబంధుల నెల్లఁ దలంచె మీసుఖ
శ్రీవిభవంబులున్ సుతులసేమము నన్నడిగెం బ్రసన్నుఁడై. 3

తే. అనుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను నయ్యజాత
శత్రునకు సేమమే యనుజన్ము లెల్ల
సుఖులె బంధులు భృత్యులు సఖులు మంత్రి
వరులు సంప్రీతి[4]మెయి నున్నవారె యచట. 4

వ. అనిన సంజయుం డిట్లనియె. 5

క. వా రెల్లను భవదీయ, స్ఫారబలము గారణముగ సౌఖ్యంబున సు
న్నార మని పలుకుదురు నిజ, మారయఁగా నట్ల కాదె యది జననాథా. 6

---

1 వరకరు ; సత్కరు. 2 మొగిచి. 3 నమస్కరించి... సేసి... దలంచి. 4 సుఖ మున్న.

క. ధర్మజునకు భోగంబులు, ధర్మువున ట్లింపు గావు ధర్మంబులలో
నిర్మలబుద్ధి సహింపకుఁ, గార్మిగడుం గలఁ డతండు కురువంశనిధీ. 7

ఉ. మానుషశక్తి యొల్లఁడు సమంచితదైవము యూఁది యుండు నీ
పైన యతండు పుణ్యమును బాపముఁ బెట్టినవాఁడు నీవు నీ
[1]సూనువశంబ కాని యొకచో నొప్పఁ దలంపవు కర్ణసౌబలా
ధీనము గార్యనిశ్చయము దెల్లము నిరుత మొప్ప దేమియున్ 8

ఆ. అలుబిడ్డలేనియట్టి త్రిమ్మరి యగు, నొయ్య గాక కుదుటఁ గాఁడు వెట్టి
కుడుచువార లిట్టి క్రొవ్విదంబులు సేయఁ, జొచ్చు టిచ్చగించి చూతురయ్య. 9

చ. కొడుకులఁ గానరే నృపు లకుంఠితతేజుల నెందు [2]నిమ్మెయిం
జెడుతెరు వైనచోఁ దగవు సెప్పక యొప్పరికించి చూతురే
పుడమిజనంబు లెల్ల నినుఁ బ్రువ్వఁగ దిట్టఁగ వించు నుక్కు నొ
చ్చెడుమది యెప్పుడుం జెవులు చీములు గట్టెడుఁ గౌరవేశ్వరా. 10

చ. చలమున దుస్ససేనుఁడును [3]సౌబలుఁడుం మిముఁ బట్టి యార్వ బొ
మ్మలక్రియ నాడు చుండుదురు మానక నీవు సుయోధనుండుఁ దా
రలసి యొకప్డు పాండుసుతు లాగ్రహవృత్తికిఁ జొచ్చిరేని నీ
చలము బలంబునుం గులముఁ [4]జక్కఁగఁ జేయరె యొక్కవ్రేల్మిడిన్. 11

క. వినుము యుధిష్ఠిరుసైరణ, మనవారలు [5]వెఱపుగా సమర్థింతురు డీ
[6]కొనఁగం దగరే కొండం, గని యోటమి వెట్టినట్లు కౌరవనాథా. 12

క. అనుజులకు నడ్డపడి యే, మిని జేయఁగ నీమిఁ జూచి మెచ్చితిగా కీ
వును సాదు రేఁగెనేని, న్వీను తలపాలమునన కాని నిలువదు సుమ్మీ. 13

చ. [7]అనయము వుట్టె జూదమున యప్పుడ యెంతయుఁ జిచ్చు వెట్టి కా
ల్చినయది నీయుపేక్షయ వశీకృతచిత్తుఁడు ధర్మసూతి మె
త్తనిపులి యెల్లవారలు నధర్మము నీపయిఁ బెట్టునంతకు
న్వినఁడును గానఁడుం బిదప నీకును నాకు మరల్ప వచ్చునే. 14

చ. అనయము నొచ్చుచున్నయవి యంగము లెల్లను [8]వేగ వచ్చుట
న్మనము వశంబు గాదు జననాయక ప్రొద్దును బోయె నిప్పుడేఁ
బనివిని రేపు పుత్త్రులును బంధులు నాప్తులు నీవు నేర్పడన్
విన మనకార్య మంతయు సవిస్తరతం గగ విన్నవించెదన్ 15

అనిన నట్ల కాక యని సంజయుని వీడు, కొలిపి కొంతప్రొద్దు కురువిభుండు
కార్యచింత మునిఁగి కంచుకి నొక్కరుఁ, బిలిచి వేగ విదురుఁ బిలువు మనియె.

---

1 సూనుమతంబె కాని 2 నెవ్వరుం. 3 సైంధవుఁడుం...యూట. 4 జక్కఁగ. 5 వెఱపుగాఁగ మదిఁ దలఁతురు డీ. 6 కొనఁగాఁ దగ రని వ్రాసిన, కొనఁ దగరు వెనుక దిద్దిన. 7 అనలము ..జిచ్చు వెట్టి ని 8 తేర వచ్చుటన్.

వ. వాఁడును సత్వరంబుగాఁ జని యతనిం దోడ్తెచ్చి కాన్పించిన నమ్మహీవరుం
డత్యాదరంబున విదురుం దనయొద్ద నునిచికొని యతని కిట్లనియె. 17

ఆ. పాండురాజసుతులపాలికిఁ జని యిప్డు, సంజయుండు వచ్చి సమ్ముఖమున
నన్నుఁ జాల దూఱె నాకు రే పచ్చటిపనులు సెప్పువాఁడ ననుచుఁ జనియె. 18

క. అప్పటనుండియు నెవ్వగ, గప్పికొనినఁ జిత్తవృత్తి గలఁగెడు మేనున్
నిప్పులఁ బొరలినయట్లయ్యె, జొప్పడ దించుకయు నిద్ర శుద్ధవిచారా. 19

వ. అనిన విదురుం డిట్లనియె. 20

క. బలవంతుఁడు పై నెత్తిన, బలహీనుఁడు ధనముఁగోలుపడినయతఁడు ముచ్చిల
వేచువాఁడు గాముఁడు, కలచిత్తుఁడు నిద్రలేక కుందు నరధిపా. 21

క. ఇక్కొక్క యాగాములలోపల, నొక్కటి నీచిత్తవృత్తి నొందెనొ యొరుసొ
మ్మొక్కటి గుడువఁ దలంచితొ, నిక్కము గత మేమి[1] సెపుము నిద్రచెడుటకున్.

తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను నతనితోడ
ధర్మసుతుమాటచొప్పివ్విధంబొ యెఱుఁగ
కునికిఁ జేసి చింతిల్లితి నోపు దీవు
దెలియఁ జెప్పి నాయలమట [2]మలుగఁజేయ. 23

చ. అనవుడు నిట్లనున్ విదురుఁ డక్కట ధర్మసుతుండు బాంధవుం
డును జెలికాఁడునుం దగుభటుండును బెగ్గడయున్ గురుండుఁ [3]గాఁ
డె నృపవరేణ్య నీకుఁ బ్రకటీకృతసత్యుఁడు శాంతమూర్తి స
ద్వినయవివేకశీలముల విశ్రుతుఁ డాతఁడు గీడు వల్కునే. 24

ఆ. నీవుఁ గొడుకు వారి [4]నెఱిలేక పఱిచితి, రదియ చాలు నుచితమైనపాలు
పంచి యిండు పిల్లిపట్టినయీఁకువు, నేసి యున్న నేల [5]చెల్ల నేర్చు. 25

వ. మీరు శకునికర్ణదుశ్శాసనులమీఁద రాజ్యభారంబు వెట్టికొని యుండుదు రిది
దుదిముట్ట నేర దెట్లంటేని. 26

క. తముఁ దా రెఱుఁగుట వేగప, డమి దాలిమి విడుపు గలుగుటయు లేనిప్రభు
త్వము గలదె వారియం దీ, సుమానుషము లొకఁడుఁ బట్టి చూడం గలఁడే. 27

వ. యుధిష్ఠిరుండు నీవు నిక్కము తండ్రి వని తగవు నమ్మి చాల సైరించి యున్న
వాఁ డది నీవ యెఱుంగు దనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె 28

తే సంజయునిచేతఁ గార్యంబుచంద మెల్ల
[6]యెఱిఁగి మన కెద్ది సేయంగఁ దెఱఁగు దానిఁ
బనిచి చేయింపు మిపుడు నామనము దల్ల
డిలుట హితభాషణంబుల డిందుపఱుపు. 29

---

1 యిట్లు. 2 దలఁగఁజేయుము. 3 వింటె...సత్త్వుఁడు ; శౌర్యుఁడు ; చిత్తుఁడు. 4 నెఱుఁ
గక పనిచితి...యీఁకువు. 5 చెల్లి వచ్చు. 6 ఎఱిఁగి చేయఁగఁ దగుతెఱఁ గెద్ది దాని.

వ. నీవు ధర్మాధర్మవిదుండవు నయానయజ్ఞుండవు నాకుం బ్రజాగరం బొనర్చుచున్న సంతాపం బుపశమించునట్లుగా భవద్వచనామృతంబు నాయుల్లంబున వెల్లిగొల్పు మనిన విదురుం డిట్లనియె 30

క. జనులకు నొడఁబా టగువిధ, మున నడచుచు లోకనింద్యముల నుడుగుచు పరాఁ
దని యొకనికలిమి [1]కులుకక, మనుజులతోఁ బొందిపొసఁగి మను టొప్పు నృపా.

క. కోపము నుబ్బును గర్వము, శాపోవకయునికియును దురభిమానము [2]ని
ర్వ్యాపారత్వము ననునివి, కాపురుషగుణంబు లండ్రు కౌరవనాథా 32

క. ఏలినవానిని దైవము, నాలిని బంధులను సముచితారాధనసం
శీలతఁ బ్రీతులఁ జేయని, పాలసుఁ డాఫలము లాసపడు [3]మనుజేంద్రా 33

క. నెమ్మి గలవారి నొల్లరు, తమ్మొల్లనివారివెనుకఁ దగులుదు రధిక
త్వమ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి [4]తొడరుదు, రిమ్మెఱుఁగనియట్టివార లిభపురనాథా. 34

క. ధనమును విద్యయు వంశం, బును [5]దుర్మతులకు మదంబుఁ బొనరించును స
జ్జను లైనవారి కడఁకువ, యును వినయము నివియ తెచ్చు నుర్వీనాథా 35

క. అరిదివిలుకానియుజ్జ్వల, శర మొక్కని నొంచుఁ దప్పి చనినం జను నే
ర్పరియైనవాని[6]నీతి, స్ఫురణము పగరాజు నతనిభూమిం జెఱుచున్. 36

తే. ఒకటి గొని రెంటి నిశ్చలయుక్తిఁ జేర్చి, మూఁటి [7]నాల్గింటఁ గడువశ్యములుగఁ జేసి
యేనిటిని గెల్చి యాఱింటి నెఱిఁగి యేడు, విడిచి వర్తించువాఁడు వివేకధనుఁడు

క. విను మధురాహారంబులు, గొనుటయుఁ బెక్కండ్రు నిద్ర గూరినయెడ మే
ల్కనియునికియుఁ గార్యాలో, చనముఁ దెరువు నడచుటయును జన దొక్కనికిన్.

క. నడవడి యనుమున్నీటిం, గడవం బెట్టంగ నోడకరణిం దగి తా
నొడఁగూడు ననిన సత్యము, గడచినగుణ మింక నొండు గలదే యరయన్. 39

క. క్షమియించువారిఁ గని చా, లమి వెట్టుదు రైననుం దలంప ననూన
క్షమయ కడు మెఱయుతొడవు, త్తమరూపము గోరువారు దాల్తురు దానిన్.

క. పురుషుండు రెండు[8]దెఱఁగుల, ధర నుత్తముఁ డనఁగఁ బరఁగుఁ దా నెయ్యెడలం
బరుసములు వలుక కునికిం, దురితంబులు వొరయుపనులు వొఱఁగుటకతనన్.

తే. చెల్లి యుండియు సైరణ సేయునతఁడుఁ, [9]బేదవడియును నర్థికిఁ బ్రియముతోడఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునతండుఁ బుణ్య, పురుషులని చెప్పి రార్యులు గురువరేణ్య.

ఆ. పాడి దప్పకుండఁ బడయుసొమ్ములకు న, పాత్రములకు నీగి పాత్రములకుఁ
బెట్టకునికి యనఁగ నెట్టన రెండు వి, ధములఁ గీడు వొడరు ధరణినాథ 43

---

1 కలఁకుచు; కలరుచు 2 దు, ర్వ్యాపారత్వము. 3 నె నరేంద్రా. 4 తొడఁగుదు. 5 దుర్మములకు ..బొదలించును. 6 రీతి. 7 నాల్గింటిఁ. 39 వ పద్యమునకు వెనుక, 'వ. అని మఱియుం ధృతరాష్ట్రునకు విదురుం డిట్లనియె' నని నొకవచన మున్నది. 8 గుణముల. 9 బీదవడియును... బెట్టినతండుఁ బుణ్య, చరితు లని.

తే. వెలఁది జూదంబు పానంబు వేఁట పలుకు, ప్రల్లదంబును దండంబుఁ బరుసదనము
సొమ్మునిష్ఫలయోజనముగఁ బెట్టుచేఁత, మనుజపతులకుఁ గావు ప్రయోజనము తగుల.
తే. తగిన వేషంబు దనుఁ దానపొగడుకొనమి, నొప్పియును గీడు వలుకమి యిచ్చిపగఁప
పనికి దనకెంత నడవకయున్నఁ బలుకమి, గప్పికుండుట యనఁగ [1]కొల్పు గేను
క. చెలిమియు సంభాషణమును, బలిమిఁ బ్రతిపాదంబుఁ [2]ద్రోపు వాటింపు వదుటయు
తలవారికోన తగు నధి, కుల హీనులతోడ నైనఁ గొఱగా దధిపా. 46

తే. కొంచెమైనను దగఁ బంచి కుడువ మేలు
పనులయెడ దుఃఖ మోర్చి యల్పంబు సుఖము
ననుభవించుట హితము శత్రునకు నైన
నిచ్చుటయ [3]వెన్న యడిగినయెడ నృపాల. 47
క. తను లోకము గొనియాడఁగ, విని యుబ్బఁడు సజ్జనుండు వెండియుఁ గడు మే
లొనరించుఁ గీడొకించుక, యును దనదెసఁ దోఁప నీక [4]యుమువుచు వచ్చునె.
వ. ఇట్టిచందంబులు ధర్మనందనుపరం గల వని పలికి విదురుం డవి ప్రసంగంబు
గాఁ బొంపుల బ్రశంసించి నీవు వారలం బెనిచి మానుసులం జేసి రక్షించి
యిప్పుడుపేక్షించి వారలు వెలి నుండ నూరకుండం దగునే [5]తగుసాలిచ్చి
వారి రావించి నీకొడుకులతోడ వారింగా నడపుట యుచితంబు మీరును వారు
ను నొక్కటయైయున్న మీదిక్కు దేవతలకుం జేటిచూరదని నల్మాటలు
వెసవెస బలుకొని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె 49
తే. హితము సత్యంబును నాకు నెఱుఁగ దీన, ధర్మసుతుచందము వినీతంబు సూడ
నట్లుగాపున నెఱిఁగింపు మఖిలకార్య, [6]జాతమును జిత్తతాపోపశమము గాఁగ
క. అనుడు విదురుఁ డాతని కి, ట్లను నిమ్మెయి నన్ను నొత్తి యడిగినఁ జెప్పం
జను నున్నరూపు సెప్పెద, విను మవధానంబుతోడ విమలవిచారా. 51
ఉ. ఒక్కెను రాజ్య మంచు నకటా యిటు దమ్మునిభాగ మీక నీ
వెక్కటి మ్రింగఁ జూచెదవు యిట్లరుగుక విను మీను లోలతన్
గ్రక్కున నామిషంబు చని గాలము మ్రింగిన [7]చాడ్పు నూవె యి
ట్లుక్కివుఁ డైనసీకొడుకు నుల్లము నున్నటు లాడఁ గాడునే 52
క. అన విని నిరుత్తరుం డయి, మనుజేంద్రుఁడు గొంతసేపు మ్రాన్పడి తలఁపుల్
పెనఁగొన నిద్రాహీనిం, గను వలయఁగ విదురుతోడఁ దా నిట్లనియెన్ 53
క. ఇందాఁక నీదుపలుకుల, [8]డెందమునందంబు గొంత డిందుపడె నా

1 [illegible] 2 కొల్పుఁ జేయుం. 3 దోడఁ. 4 నుడువుగుచు 5 తగువారినుడిచి వారి రావించి. 6 నరవిదుండు 7 యట్లు చూవె యి, ట్లుక్కన నీసుతుండు తన యుల్లము నన్నిటు లొప్పఁ గూర్చునే;... యుల్లమునం దిటు లొగ్గఁ గూరునే, యుల్లము నన్నిటు లాడఁ గూడునే. 8 డెందంబుకలంత.

కుం దగ నసమానయంబుల, చందంబులు సెప్పుచుండు సౌజన్యనిధీ 54

వ అనిన విని విదురుం డి ట్లనియె. 55

ఆ. [1]తనియఁ బండ కుండఁ మును గోసికొనఁ జని, చేటు కాదు విత్తుచేటుఁ గలుగుఁ
బక్వ మైనఁ గొనిన ఫల మించుఁ బెడదు బీజంబుఁ గార్యసిద్ధిచంద మిట్లు. 56

తే. మాలకరి పుష్పములు గోయుమాడ్కిఁ [2]దేఁటి
పువ్వుఁ దేనియఁ గొనియెడుపోల్కి నెదురు
గంద కుండఁగఁ గొనునది కార్యఫలము
బొగ్గులకుఁ బోలె మొక లంటఁ బొడువఁ జనదు 57

క. [3]పరులధనమునకు విద్యా, పరిణతికిం దేజమునకు బలమునకు మనం
బెరియఁగ నసహ్యపడున, న్నరుఁడు దెవులు లేనివేదనం బడు నధిపా. 58

క ఎదిరికి హితమును [4]బ్రియమును, మది కింపును గాఁగఁ బలుకుమాటలు పెక్కై
యొదవినను లెస్స యటుగా, కిది యది యన కూరకునికి యెంతయు నొప్పున్

క. చెలిమియుఁ బగయును దెలివియుఁ, గలఁకయు ధర్మంబుఁ బాపగతియును బెంపుం
దులువతనంబును వచ్చును, బలుకుబడిన కాన పోనఁగఁ బలుకఁగ వలయున్ 60

క. బెడిదముగఁ గత్తి గొడ్డటఁ, బొడువఁ దెగినమ్రానఁ జిగురు వొడమును బలుకులం
జెడఁ దునిసినకార్యంబు ని,గుడ నేరదు పిదప నెట్టుఁ గురువంశనిధీ 61

క. తనువున విఱిగినయలుఁగుల, ననువునఁ బుచ్చంగ వచ్చు నతినిష్ఠురతన్
మనమున నాఁటినమాటలు, విను మెన్నిఉపాయములను వెడలునె యధిపా.

ఉ. అక్కట ధర్మనందనుని యాస్యమునం దొకనాఁడుఁ గీడుప
లొక్కఁడు లేదు నీకొడుకు లొండొరు మీఱి నికృష్టవాక్యముల్
[5]పెక్కులు పెక్కుభంగులను బ్రేలుచు నుండఁగ నీవు దానికిన్
స్రుక్కక వించు నుండె దనురూపమె నీ కిది కౌరవేశ్వరా. 63

ఆ. చేటుకాల మైనఁ జెట్టమాటలు నెఱి, గాని తెరువు వట్టుకర్జములును
[6]దగినయట్ల తోఁచుఁ దగియెడునవి యవి, నీకు లని మనంబు నిశ్చయించు.

వ నీబుద్ధి పాండవులతోడివిరోధంబునెడ నరలంబడమి పాపం బింతియ కాక యే
మినేయుదము మనకులంబునం దేజోధైర్యధార్మికత్వాదిగుణంబుల గరిష్ఠుం
డయినయుధిష్ఠిరుండు నీసిరికి వెలి యై య ట్లుండ దగ వగునే నీపెద్దలనంబు
నూచి సైరణ వాటించి యున్నవాఁ డనిన విదురుదిక్కు మొగం బై ధృతరా
ష్ట్రుండు నీ చెప్పినీతివాక్యంబుల నామనంబు పనివోవ పంకిను చెప్పు మనవుడు
నతండు వెండియు ని ట్లనియె 65

1 కమి నుం బండ కుండఁ గాయఁ గోసినఁ జని... బక్వ మైనఁ గోయ ఫల మిచ్చుఁ...సి
జంబుఁ. 2 పెండి. 3 పరుల. 4 నిజమును...మాటలు దగఁ బె, క్కొదవినను . లేదా, యిది. 5 పెక్కువిధంబులం గణఁగి...దనురూపమె. 6 దగవులట్ల.

ఆ. సకలపుణ్య[1]కర్మచయమును నొకదెస, వినుము పాడి దప్పకునికి యొక్క-
యెక్కుడని శ్రుతులు తెలిపెడునెడఁ బాడి, కలిమి యొందు పెద్ద[2]గా నుతించె
తే. పాడిగలిగిన నిహలోకఫలము లెల్ల, జేరుటయ కాదు కీర్తియుఁ జెందు బురుషు
ధరణిఁ బొగడితయొందాఁకఁ బరఁగు నంత, కాలమును బుణ్యలోకంబు గల్గునండ్రు.
వ. తొల్లి ప్రహ్లాదుండు దైత్యజాతిసంభవుం డయ్యును దనకొడుకు విరోచనుండు
ను నంగిరసుం డనువిప్రుకొడుకు సుధన్వుండును దమతమప్రాణంబు లొడ్డుగా
నొడ్డి యొక్క-ధర్మసందేహంబునకుఁ బన్నిదంబు సఱచి వచ్చి తన్నడిగిన నితండు
గొడు కితండు లాఁతి యని తలంపక మధ్యస్థుండై సుధన్వు గెలిపించి యత
నిచేత నిజతనయునిజీవితంబు దానంబుగాఁ గొని వాని బ్రదికించెం గావున
నీవును ధర్మంబు విడువక యధర్మోపేతులైననీకొడుకుల వలనిపక్షపాతంబు
విడిచి తెఱంగు సేయుము వారును నాపదలేక బ్రదుకుదురు నీకును [3]శోకంబు
లేక తక్కునని చెప్పి మఱియును. 68

క. పాపంబులు గర్జము లని, యేపునఁ జేయంగ నవియు నింపగు ధర్మ
వ్యాపారంబు లకార్యము, లై పరిణతిఁ బొందె నేని నట్టుల చెల్లున్. 69

చ. అది సభయే ప్రియం బెసఁగ నార్యులు నిల్వరయేని నార్యులే
మదిఁ దలఁపంగ వారలు సమంచితధర్మము వల్కరేని న
ట్టిదియును ధర్మవే తగ ఘటించిన నిక్కము [4]లేదయేనిఁ దాఁ
బదిలపునిక్కమే యొకనెపం బిడుచొప్పగు నేని భూవరా 70

ఉ. నీతిపథంబునన్ బ్రదుక [5]నేర్చుట యుత్తమభంగి శౌర్యసం
జాతములై కరం బలరుసంపద లొందుట మధ్యవృత్తియ
స్ఫీతము లైనభారవహజీవనముల్ దలఁపం గనిష్ఠముల్
నీతికి బాహ్యులైన ధరణీవర మెత్తురె వారి నుత్తముల్. 71

ఆ. కయ్యమునక యెపుడుఁ గాలుద్రవ్వుదురు నీ, పుత్రు లెల్ల సూతపుత్రుఁ డాది
యగుతదీయమంత్రు లంతకు ముందర, బిరుదు లివ్వు నీతితెరువు సొరవు 72

క. పాండవులు శౌర్య మొల్లర, ఖండిత[6]నీతిప్రకారకార్యము మెచ్చి
యుండుదు రెదు రేచినఁ దుది, మండుదు రార్పంగ రాదు మఱి యెవ్వరికిన్.

క. తమతండ్రిభంగి నీవును, సముచిత మగుభక్తి సేసి సజ్జన[7]నుతమా
ర్గమున నడచువారల [8]నీ, వమలమతిం గన్నకొడుకు లట్లరయఁ దగున్. 74

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె 75

క. కారణము లేకయును నృప, కారపరత్వమున నొరుల కార్యంబులకున్

---

1 కర్మసంచయ. 2 గానిపించె 3 శోకంబు గాక. 4 లేనిదేనిఁ, గాక లేనిఁ; లేనిరీతిఁ, 5 నేర్పిన. 6 విక్రములు నీతి కార్యము మేలై... లేవినఁ. 7 మహామా. 8 నీ, విమలమతిన్.

[1]వారనియలజడిఁ బడియెడు, వారల చూ యేడుగడయు వారికి నధిపా. 76

చ. ఒకరుని చేతిప్రోవును దదున్నతిప్రాపును గాంచి యెల్ల వెం
టకును గొఱంత లేక పొగడం దగుసంపద నొందియట్టిదా
తకుఁ దుదిఁ గీడు సేసినకృతఘ్నుని పీనుఁగు నైన రోఁత పు
ట్టక కబళింపఁ గుక్కలు నొడంబడునే కురువంశవర్ధనా 77

వ. కావునఁ గృతము దలంపమి గీడు పాండురాజు నీకుం బరమభక్తుండు పాండవులును దేజోలాభంబులు గావించినవారలు వారల నాదరింపు మని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె 78

ఆ. బ్రదుకు చేటు పొగడు వడుట దూఱొందుట
యీఁగి వేఁడుకొనుట యిట్లు మఱియుఁ
గలుగుసౌఖ్యదుఃఖములు వచ్చు నెడపడి
వాని కింతయేల వగవ నధిప. 79

క. వగ బలము దఱుఁగు రూపఱు, వగచిన మతి దప్పుఁ దెవులు వచ్చును దూఱున్
వగచి నలంగినఁ బ్రియ మగుఁ, బగతురకును వగచు టుడుగు పార్థివముఖ్యా

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె 81

క. రిత్తయుపచారముల నే, నుత్తముఁ డగుధర్మతనయు నుడికించితి దు
ర్వృత్తు లగుమత్సుతులకును, మిత్తి యగుం బోర వగలు మిగులక యున్నే. 82

వ. నెవ్వగలు నివ్వటిల్లనీక నిలుపు నట్టిది యెయ్యది దాని నెఱింగింపు మనిన విదురుం డిట్లనియె. 83

తే. నియతతపమును నింద్రియనిగ్రహంబు, [2]భూరివిద్యయు శాంతికిఁ గారణములు
వానియన్నింటికంటె మేలైనశాంతి, కారణము లోభ ముడుగుట కౌరవేంద్ర.

వ. అని వెండియు 85

క. జ్ఞాతుల[3]పూరితమును గో, వ్రాతమునాక్రమము విప్రవర్గముచనవున్
నాతుల కారించుటయును, బ్రీతిం జన నిచ్చునతని పెంపొప్పు నృపా. 86

క. అలమికొని యొండొరుల ప్రో, వులఁ బ్రాపుల నెలమి కలిమిఁ బొంది బహుజ్ఞా
తులు నెమ్మిఁ గూడి తామర, కొలనిక్రియన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలులై.

చ. కరితురగాదిఘట్టనయు గాలియు నొంపదె యొంటి నున్న య
త్తరువు ననేకభూరుహవితానము గుంపయి పేర్చి బాధలం
బొరయునె యన్నదమ్ములును బొందిన నేరి కసాధ్యు లట్లుగా
కెర వయి నిల్చినం [1]గెలని కెల్లిద మై పఱివోదు రెంతయున్. 88

వ. కావునఁ గౌరవులుం బాండవులు నొండొరులకుఁ బ్రాపై [5]పొదలిన నెదిరికి నజ

---

1 దారలజడిఁబడి తిరిగెడు. 2 భూరిదయయును. 3 పూరితమును. 4 బరుల కెల్లిద మై. 5 పొరలిక

య్యు లగుదురు పరులయొత్తు లేనిరాజ్యంబు పూజ్యమహిమం బరఁగు వనవాసంబునం గుందిన కౌంతేయులం దడయక తెచ్చి యుచితపదం [1]బిచ్చి నిలుపుట నీకొడుకులకు నిలుపు గావించుట యగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనుఁ బ్రియవాదు లెందును గల రప్రియం బగుం గాకేమి యని తథ్యంబు పలుకువారు లేరు జూదంబునప్పుడే నడ్డపడి యప్రియం బగుటకు శంకింపక తథ్యంబు పలికితి నది నీకు రుచియింపక రోగికిం బథ్యాహారంబు దలఁ గంటగించునట్లయ్యె నైన నిప్పుడుం జెప్పెద వినుము కాకంబులం గైకొని మయూరంబులం బరిహరించు విధంబున మార్జాలంబులం బాటించి సింహంబులయెడ ననాదరంబు సేయు చందంబున సుయోధనాదులం బట్టి యుధిష్ఠిరప్రముఖుల విడిచితి నేఁడు కార్యంబు ముట్టవచ్చినం [2]దోఁపక మిడుంగురు సోఁకినట్లు దల్లడించెదవు కులంబునకై యొకనిఁ దొఱంగుటయు నీతియని పెద్దలు సెప్పుదురు దుర్నయపరుండై సద్బుద్ధి సెప్ప వినం డేని మనము దుర్యోధనుం దొఱంగిన నేమి యగు నది యట్లుండె సంపద సహాయంబు నపేక్షించి యుండు సహాయంబు సంపద నుద్దేశించి వర్తిల్లు నిట్టివి యొకటొకటి పొందునం గాని సిద్ధింపవు గావున నీసంపద పాండవులకును వారిసహాయత్వంబు నీకునుం బ్రియం బొనరింప నొండొరులకలయుట మేలు గాక మనలావు వెలిసేయుట లెస్స యగునే కురువంశనిస్తారకు లగు భీష్మయుధిష్ఠిరులును నవక్రవిక్రము లగు కర్ణార్జునులును బ్రతాపధాము లగు భీమదుర్యోధనులును శస్త్రాస్త్రపారగు లగు నభిమన్యులక్ష్మణప్రభృతి కుమారులును శాపానుగ్రహసమర్థు లగు ద్రోణద్రుపదాదిపరమాప్తులును వారివారిబంధుమిత్రజనంబులును నొక్కమొగంబై నీపనుపు సేయుచు నయవిక్రమంబు లప్రతిహతంబులై నడవం బృథివి శాసింప భవదీయవిభవం బుజ్జ్వలంబై యొరులకెడ లేక చెల్లుచున్న నెంతయొప్పగునో యటు విచారింపుము పాండవులు ధీరమతులై వైరమెత్తక యూరక తొలంగి యుండిరేనియుఁ గతిపయదినంబులలోఁ జీకాకుపడి చెడుం గాక గాంధారీనందనుచేత వసుంధరాపరిపాలనభారంబు నిర్వహింపం బడునే యనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె. 89

తే. నీవు సెప్పినమాటలు నిర్మలములు, నిపుణసమ్మతములు రాజనీతిమార్గ
బోధకంబులు నైనను బుత్రు విడువ, నోప ధర్మోజయతి యని యుండువాఁడ. 90

వ. అనిన విని విదురుం డతని కిట్లనియె దేవా జ్ఞాతులు గుణహీను లైనను విడువం దగ దనిన సకలగుణసంపన్నులై భవత్ప్రసాదంబు గోరుచున్న కౌంతేయులఁ దిగవిడువం [3]దగునే యేను నీకు హితంబు గోరెడువాఁడ నని నిశ్చయించి నాబుద్ధి వినుము వారలజీవనంబునకుఁ గొన్ని యలంతిపల్లియ లైనను దుర్యోధను నొడంబఱిచి యేర్పఱిచి తెఱంగు పఱిచిన లెస్స యని చూచెద నతని

1 బిచ్చి నడపుట. 2 దోఁక నీరుముట్టి తల్ల. 3 దగ వగునే.

విడువవలయు నని చెప్పితి నే నీ[1]వెనుకను బశ్చాత్తాపంబు పుట్టు దాని కప్పుడు ప్రతీకారంబు లేదు కావున నెల్లభంగుల నియ్యకొని పాండవులతోడ సంధి సేయవలయు నట్లుం గాక. 91

క. తమలోని పాశ్చ్యోగంబునఁ దమరకు చేసినను గాని [illegible] రీ
రము లాధివ్యాధిచయ, మమున్నెవరును [illegible] యున్. 92

చ. గజతురగాదిసంపదలుఁ గాంతలతోడివిహారలీలలుం
బ్రజ కనురాగ మొందఁ బరిపాలన సేయుక్రమంబుఁ బోరులన్
విజయముఁ బొంది పేర్పుటయు విస్ఫురితాభరణానులేపన
స్త్రజనితవైభవంబుఁ గలరాజులు పోయిరె కాక నిల్చిరే 93

క కావునఁ జెవికిం జేఁ దగు, నీవాక్యము వినఁగఁ జాలి తేని నిహపర
శ్రీవిభవములకుఁ గీర్తికిఁ, దావల మై [3]వెలయు టింత తథ్యము సుమ్మీ. 94

క. తగ నీలో నూహింపుము, దిగవిడువకు ధర్మతనయు దృఢమతి వై పాం
డగుచందము గొడుకులకుం, బ్రెగడలకుం జెప్పి తీర్పు పెం పేర్పడఁగన్. 95

ఆ. అనిన నాంబికేయుఁ డను సీదుపలుకులఁ, గలఁక [4]దేఱి బుద్ధి వెలిని నొందె
నిట్లు చేయువాఁడ నిడియ కర్జము ధర్మ,మును యశంబు లాభమును దలంప 96

చ. అనుడు ముదంబు నమ్మియును నాత్మఁ బెరంగొన నన్నతోడ ని
ట్లను విదురుండు పెద్దవడి కక్కట నీమది కార్యవృత్తి నూ
ల్కొనియె సుమోఘనుం గని యకుంఠితనిశ్చయ మైయతండు వ్రా
లిరదెస వ్రాల కుండిన బలే మనుబోఁటులకుం బ్రియం బగున్. 97

వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి. 98

క. దైవంబ నేర్పుఁ గా కిటు, వోవఁగ నే నేర్తు నేరఁ బొమ్మని పలుకం
గా వశమె నరున కెన్నఁడు, దైవము పౌరుషముకంటె ధరణీనాథా 99

వ. అనిన విదురునకు వైచిత్రవీర్యుం డి ట్లనియె 100

తే. ధర్మపథమును నీతితత్త్వంబు తెరువు, నిర్మలము లగుపలుకుల నీవు నాకుఁ
దెలియఁ జెప్పితి పరమార్థదృష్టి యొట్టి,వాక్యములఁ గల్గుఁ జెప్పుము వాని ననఘ

సనత్సుజాతుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు నధ్యాత్మతత్త్వంబు జెప్పుట.

వ. అని యడిగిన విదురుం డతని కి ట్లనియె నాకుఁ దోఁచినయన్నియు నా నేర్చినట్లు నీకెఱింగించితి నత్యంతగుహ్యంబు లగునర్థంబులు పురాణుండయ్యును గుమారుం డగుసనత్సుజాతుండు దెలుప నోపుఁ గాన యిటమీఁద నాకుం దెలియ దనిన ధృతరాష్ట్రుం డమ్మునీంద్రుండు నా కెంతవట్టు నీవ యెఱియునుం జెప్పు మనిన నేను శూద్రయోనిజాతుండ వేదాంతవేద్యంబు లగునర్థంబులు నా కగోచరంబు

---

1 వెనుకం. 2 తను నము, రము చేసినఁ గాని చావు రాఁ జనదె 3 వెలయు టింత.
4 దీఱె.

లమ్మహాత్ముబుద్ధి నే నెఱుంగుదు దేవతలకుం దెలియనట్టివి యాతనికిం దెలియు నతండు దెలుపం జాలు ననిన ధృతరాష్ట్రుం డతికుతూహలుం డై. 102

ఆ. మనమున నిష్టు డతనిఁ గను తెఱం[1]గెయ్యది, యగుటయును నెఱుంగననిన విదురుఁ
డధికభక్తిఁ దలఁచె నాత్మలో నాశ్రిత, వత్సలత్వనిధి సనత్సుజాతు. 103

వ. ఇట్లు దలంచుటయును దివ్యజ్ఞానమాననీయుం డగునమ్మునివరేణ్యుం డాక్షణం[2]బ పొడసూపిన విదురుం డతనివచ్చుట యుగ్గడించుచు వినయంబున నతని నెదుర్కొని దండనమస్కారంబు లాచరించి యున్నతాసనం బిడి యర్ఘ్యపాద్యంబు లిచ్చి ససంభ్రమంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానంబును బ్రణామంబునుం జేసి యున్న ధృతరాష్ట్రు నతనికిం జూపి విదురుం డిట్లనియె. 104

క. దేవా దేవరకృప నీ, భూవల్లభుఁ డమలతత్త్వబోధక మై సౌ
ఖ్యావహ మగువాక్యచయముఁ, దా వినఁ గోరుటయు [3]మిమ్ముఁదలఁచితి భక్తిన్.

వ. మీరును గారుణ్యాతిశయంబున విజయంచేసితిరి గురుసమాశ్రితు లగువార లెద్దానివలన సుఖదుఃఖంబులు లాభాలాభంబులుఁ బ్రియద్వేషంబులు నాదిగాఁ గలద్వంద్వంబులం బడక బ్రదుకుదు రట్టిపరమార్థోపదేశంబున నితనిం గృతార్థునిం గావించి రక్షింప వలయు నని ప్రార్థించినం బార్థివుండును దదనురూపంబు లగునాలాపంబుల నారాధించినం బ్రసన్నుం డై సనత్సుజాతుం డధ్యాత్మవిషయంబు లగువివిధవాక్యంబుల సోపానప్రకారంబున నంతకంతకు సూక్ష్మంబు లగునర్థంబులు సమర్థించుచు నందు బ్రజ్ఞాచక్షుం డెయ్యది యేర్పడ నడిగె నదియెల్ల వివరించుచు హృదయపుష్కరకలితం బగుపరతత్త్వంబు ప్రసాదించునట్టి గూఢోక్తులను గ్రహించుచుండ నెట్టకేలకుఁ బ్రభాతం బగుటయు ధృతరాష్ట్రవిదురుల నామంత్రణంబు సేసి యద్దేవముని యంతర్ధానంబు నొందె నట్టిసమయంబున. 106

ప్రాతఃకాలవర్ణనము.

తే. తనకులంబునఁ బుట్టినధార్తరాష్ట్రు, లన్నదమ్ములతో విగ్రహంబు గొనుట
కుమ్మలించి వివర్ణత నొందినట్లు, గంది యెంతయుఁ జెలు వేదెఁ జందురుండు.

క. కుముదములుఁ దారు నొక్కటఁ, బ్రమదంబున నుండి వానిపదవి [4]దొలఁగినం
దమకున్ నిలువఁగఁ దగ దను, క్రమమునఁ జనునట్లు తారకంబులు విరిసెన్.

ఉ. ఎత్తినవేడ్కఁ గంధరము లెత్తి మొగంబులు సాఁచి చూడ్కులం
జిత్తములుం నిగిడ్చి తమచెందెడునిక్కలు రోసి యింపు ద
ళ్కొత్తఁగ నొక్కచో నొకటి నొక్కటి గాంచి యెలర్చు [5]కాయ్వులం

---

1 గెయ్యది, యనుటయును నెఱుంగ దనుచు విదురుఁ;...యనినఁ గాంచు వాఁడ ననుచు విదురుఁ...శాశ్వత, వత్సలత్వ. 2 బ ప్రత్యక్షం బై పొడసూపిన. 3 నాత్మఁ. 4 దొలఁగినన్; 5 చెయ్వులన్, కావ్వులన్.

చిత్తజకేళిఁ దేలె విలసిల్లుచుఁ జక్కవదోయి ప్రకువన్. 109

మ. సునుసౌరభ్యము [1]నివ్వటిల్లఁగ మనోమోదంబునం దేఁటు ల
ల్లన మ్రోలిఁ వెడలంగ రేకులు సముల్లాసంబునం బింక పెం
పెక్కఁ జంపాలం బెక్కుచు గ్రద్దెపొం దెడలి పేఁకం గేసరంబుల్ గఁ
ల్లొక్కనఁ దోడ్తో మధు వుచ్చి పేరెలమిఁ బొల్పుం జెందె నంభోజముల్. 110

చ. వెడవెడ నిద్రవొంది కను విచ్చినపాంథులమీఁద దాడివోఁ
వడఁబడ నొండొరుం బిలుచుదర్పకుపంపుబలంబులోనియ
ల్కుడుకరణిం జెలంగె శుకకోకిలభృంగతతుల్ వనంబులం
దెడనెడఁ [2]బల్కఁ గూయ సొగియింపఁగ మ్రోయఁగఁ దద్విరావముల్. 111

సీ. పద్మరాగంబుఁ [3]బరఁగించు నరుణోదయంబు కాంతికిఁ జెలువంబు నిగులఁ
బరువంబు దప్పినవిగుల రాలుచుఁ దరుచయము చుక్కలు లేనిచదలఁ జెనయ
నరవిరి నెత్తావి నగరించు నున్నిద్ర విటపీటిసౌరభవితతి వాదల
నెలఁత చెఱిసయొఱకల నెఱిఁ దీర్పు జక్కవలు చందోయి కేఁకట యొనర్ప
ఆ. [4]వెలరువాఱుదీవియల నల్ల నల్లార్చు, సోర్మగంప్తయందుఁ జొచ్చి సుడిసి
తిరిగి వెగు బోకతెమ్మెర లెలదేఁగ, గొనలనంటె లొత్తు ననలఁ బ్రోచు 112

తే. అంత నుదయశైల మునునశోకద్రుమ, సంతతియందుఁ గాంతిచారుభంగి
[5]నెఱియ విరిసి తొలుత నెగసినయుజ్జ్వల, స్తబకమనఁగఁ బద్మసఖుఁడు వొడిచె

సీ. ఉర్వీధరంబుల నొప్పెడుజేవురుఁ జఱులకాంతికి నును మెఱుఁగు వెట్టి
ధరణీజగుల్మలతావితానసుపల్లవములకుఁ [6]గట్టెఱ్ఱవన్నె యొసఁగి
యరుణాంబుజంబులయంతర్దళంబులతళతళ యనుజిగి దళముకొల్పి
చక్రవాకద్వయసంతతియొఱకల గొమగారు కెంజాయ గ్రొత్త సేసి
ఆ. తనదుబాలబింబ మనుపమేయప్రభా, పటలజటిలగగన[7]భాగ మగుచు
నుల్లసిల్లి జగము లెల్లను విలసిల్లఁ, బూర్వశిఖరిమీఁదఁ బొడిచె నినుఁడు 114

వ. ఇట్లు సూర్యోదయం బగుటయు ధృతరాష్ట్రుండు దనకాలోచితాచారంబులు నిర్వర్తించి తగుతెఱంగున నలంకృతుండయి యాస్థానమండపంబున కరిగి పేరోలగం బిచ్చినఁ గుంభసంభవకృపకృతవర్మాశ్వత్థామకర్ణాదు లగువారలును భీష్మవిదురబాహ్లీకసోమదత్తభూరిశ్రవఃప్రభృతు లగుబంధుజనులును దుర్యోధనదుశ్శాసనప్రముఖు లగుకుమారులును లోనుగాఁ గలసమస్తపరిజనంబులును వచ్చి బలసి యుండి యయ్యవసరంబున సంజయుండు వచ్చి వాకిట నిల్చి ద్వారపాలుర

---

1 నివ్వటిల్ల మనో...జిక్క మెక్క బెక్కుమగ్రందె(వండు) పొం దెరివీఁగం.. మధు వుబ్బ. బొల్పొందెన్ సరోజాతముల్ 2 బల్కుఁ గూయ...యింపఁగ. 3 బచరించు. 4 తెల్లవాఱుచున్న డియ లల్లార్చుచు 5 నెఱియ మెఱసి 6 కట్టెఱ్ఱుఁ బస్ను వొసఁగి. 7 భాగుఁ డగుచు.

వలనఁ ద న్నెఱింగించి పుచ్చి చొచ్చి సముచితప్రదేశంబునఁ గూర్చుండి తనమా
టలు వినుటకుఁ జిడిముడిపడుచున్న కొలువుఁ గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె.

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుతోఁ బాండవుల తెఱంగు సెప్పుట.

తే. పాండురాజతనూజులపాలి కరిగి, నిమ్మహారాజు పనుపంగ నేఁగి ధర్మ
పుత్త్రుఁ గాంచితి నాతండు మైత్త్రి మెఱయఁ, గౌరవుల సేమ మెల్ల [1]వేర్వేర నడిగె.

వ. మఱియుం దగువారల నెల్ల నయ్యైయుచితవిధిం బ్రణామంబున వినయంబున
బాంధవంబున మిత్త్రభావంబున వాత్సల్యంబునఁ బ్రసాదంబున నాదరించె
నేను భూనాథుండు గఱపిన తెఱంగునఁ గొఱంతలే కుండ బంధుత్వంబునకు
వలయుమాటలాడితిఁ బదంపడి కార్యంబు ప్రసంగించి నాయాడినమాటలకు
నయ్యుధిష్ఠిరుండు పలికినవచనంబు లింతయొప్పునే యని యగ్గించినధృతరాష్ట్రుం
డవహితుం డై యడుగఁ దా నయ్యుధిష్ఠిరునకుం జెప్పినభంగులు నతండు వానికి
నెల్ల నుత్తరం బిచ్చిన తెఱంగును నెఱింగించి ధృతరాష్ట్రునకుం బితామహునకు
దుర్యోధనునకుం గ్రమంబున వారివారితో నాడు మని నియమించినచందం
బులు ధర్మనందనుపలుకులపరిపాటిం దేటపడం జెప్పి సూతసూనుండు వెండి
యు ని ట్లనియె 117

తే. ఏ నుపప్లావ్యపురమున కేఁగి తొలుత, వాసుదేవార్జునులఁ గంటి వారు [2]నీతి
పథము దప్పనిమాటలు బలిమిఁ దోఁచు, నట్టుగా నాడి రవి వినుం డాదరించి.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డవ్వాసుదేవుచిత్తం బె ట్లతం డే మనియె నని యడి
గిన నతనికి సంజయుం డి ట్లనియె 119

ఉ. తానును సత్యభామయును ద్రౌపదియుం నరుఁడుం రహస్యగో
ష్ఠినిరతాత్ముఁ డై సుతులుఁ జేరని చెందనియట్టిచోటఁ గాం
తానివహంబు గొల్వఁ బ్రనుదస్థితి నుండియుఁ బిల్వఁ బంచె న
న్నానలినోదరుండు హృదయంబున నీదెసకూర్మి యుట్టిదో. 120

వ. ఏనును గత్ప్రాకారంబు పరిహారులవలన మున్న యెఱింగినవాఁడ నగుటం జేసి
గంచుకంబును శిరోవేష్టనంబును ధరియించి వినీతవేషుండ నై పోవునప్పుడు
కృష్ణార్జును లనేకమణిమయభూషణప్రభాభాసితు లై యొక్క సెజ్జన యున్నవారు
కృష్ణుండు పవ్వళించి యుండి చాఁచినచరణంబులు దొడలపై నిడికొని యర్జునుం
డు గూర్చున్నవాఁడు సత్యభామయుం బాంచాలియు గద్దియలపై నున్నవారు
సవినయంబుగా నేనును దండప్రణామంబు సేసిన న న్నాదరించి కృష్ణునిచేసన్న
నర్జునుపనుపునం గనకరత్నమయం బగునతనిపాదపీఠం బతండు వ్రేల్చినకాల్లు
దిగిచికొని నిద్దఱుముద్దియ లెత్తి తెచ్చి నాకుం బెట్టిన నేనును దానిం గరతలం
బున నంటుచు ధరణీతలంబునఁ గూర్చుండి కేలు మొగిడ్చి ఫాలతలంబునం గది

1 వేర్వేర నడిగె. 2 ప్రీతి, పథము...డాదరమున

యించి నీలవర్ణులు బాహాబలమదభరితులును నయి యేనుఁగుదోయియుం
బోలె నున్నయమ్మాధవధనంజయులఁ జూచునప్పుడు నాకు హర్షాశ్రుపులక
లును దదనంతరంబ భయంబునుం బుట్టె నట్టియెడ 121

క. ఈయిరువురుఁ బంచినపని, సేయుదు రటె ధర్మజునకుఁ జెకుఱునితలం
పేయది యతనిం దొడరుట, వేయేటికి జమునిశిరము వ్రేయుట గాదే 122

వ. అని తలంచుచుండ నమ్మహానుభావులు నన్ను సంభావించి తా రుపయోగించు
నట్టియన్నపానంబులను దమకుఁ గట్టఁదగినట్టివస్త్రంబులను దామిదొడుగునట్టి
భూషణంబులను నాకుఁ బ్రియం బొనర్చి గారవించిన నేనును నాపోయినకా
ర్యంబు విన్నవించిన విజయుండు బలుమొగంబుతో దానికి నుత్తరంబు వలు
కం దొడంగిన వారించి వారిజోదరుం డిట్లనియె. 123

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణుఁడు సెప్పినమాట లెఱింగించుట.

తే. వినుము సంజయ ధృతరాష్ట్రవిభుని పెద్ద
కొలువునందుఁ దత్పుత్రులు గురుఁడు గృపుఁడు
నాపగానందనుఁడు మొద లైనసకల
జనులు విను చుండఁగా నిట్టు లనుము నీవు. 124

ఆ. అయ్యజాతశత్రుఁ డలుగుట నీళ్లుల, నగ్ని పుట్టినట్టి దయ్యె మీకు
నాప్ప వెరవు లేదు నేర్పుమై నింకఁ గావింప వలయుపనులు వినుఁడు మీరు 126

వ. *అవి యెవ్వి యంటేని.

సీ. కలయట్టివివిధార్థములు నశేషంబుగఁ దగ నొసంగుండు సత్పాత్రములకు
జెలులఁ జుట్టముల నాశ్రితులను రావించి సత్కరింపుఁడు సంతసం బెలర్ప
నిచ్ఛానుగుణముల నింద్రియసుఖముల ననుభవింపుఁడు హృదయంబు లలర
నాండ్రను బిడ్డల నయ్యైవిధంబుల గారవింపుఁడు [2]ప్రియపూరితముగ

తే. మఱియు నెవ్వరిచిత్త మెత్తెఱఁగునందు, వాటమై యుండునదియెల్ల వలయునట్లు
సేసి విహరింపుఁ డిం కెడసేయ [3]కనికి, నడవుఁ డఱచేతఁ బ్రాణంబు లిడి కడంగి. 128

వ. అని చెప్పు మింత యేమిట కంటేని.

ఉ. ఎందును నెవ్వరుం బడనియెంత[1]యుఁ గష్టముపాటు వచ్చినం
గొందల మంది పాండువిభుకోడలు దవ్వుల నున్ననన్ను గో
విందుఁడ కావు మంచుఁ బలవించుట యింకఁగఁ గానియప్పుఁబో
లెం బలపోయ వ్రేఁగయి చలింపక యున్నది యెప్పుడుం మదిన్. 129

తే. ఇట్టియేఁ దేను గడపంగ నెందు సుతికి, నెక్కుగాండీవ మెత్తెఱ నెక్కువెట్టి
రెండుదొనలును బూని కిరీటి యనికి, వచ్చు నేఁ డెల్లి యెందుఁబోవచ్చు మీకు

---

1 యేసికడోయి *ఈవచనము కొన్నిప్రతులయందు గానుపించదు. 2 ప్రియపూర్వకముగ. 3 తునికి. 4 యుఁ గష్టపుపాటు; నికృష్టపుపాటు.

వ. అని పలుకునప్పటివారియొత్తికోలును నీకొడుకవిడుపోవమియునుం దలంచి భయం బందితి నీతండు వారల నెఱుంగండు భీష్మద్రోణులప్రాపున గర్వగర్వం బున నన్ను గెలిపించు నని నచ్చి తోడ రెడు ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డర్జునుం డే మనియె నని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె 131

క. నగుచుఁ బలుక [1]వాడమియును సు, స్థిరుఁ డై తనయొజ్జసెరలచెలువునఁ గెందా
మరలం దెగడెడుకన్నుల, నరుణచ్ఛవి నెఱయ నిట్టు లనియె నరేంద్రా 132

ఆ. ఆసుయోధనుండు నతనికిఁ దోడ్పడ, [2]నరుగుదెంచినట్టి ధరణినాథ
చయము వినుచు నుండ సంజయ నావచనములు గాఁగ [3]నీ వనంగ వలయు.

ఉ. పాండునియగ్రనందనుఁడు పాలడుగం దగ నీఁడయేని మా
కొండన నేల మే లది సుయోధనుఁ డింతకుమున్న పెక్కు లు
[4]ద్దండతఁ దాను జేసినవిధంబుల కెల్ల మెఱుంగు వెట్టిన
ట్లుండెడుఁగాక యేనును వృకోదరుఁడుం బ్రియ మందునట్లుగాన్. 134

క. మాయిఱుపురతోఁ గయ్యము, సేయ నతం డియ్యకొనిన సిద్ధించెన కా
దే యుచితచరితుఁ డగుకాం, తేయాగ్రజుకార్య మట్టి తెఱఁ గొప్పఁ గదా 135

క వనవాసంబున భూశ, య్యను ధర్మజుఁ డున్నయట్టియాయాసము వో
వునె యంపశయ్య దుర్యో, ధనుఁడు రణక్షోణిఁ బడక [5]తక్కినయేనిన్. 136

ఉ. సూనృత మూఁది బన్నములు సూడక లోన నడంచి నట్టికో
[6]పానల మెండి యున్ననిబిడాటవిపైఁ బచరించుతీవ్రదా
వానలుఁ బోలి శాత్రవచయంబుపయిం గవియించి నిల్చునం
గాని యుధిష్ఠిరుక్ సరకుగాఁ గొన రాధృతరాష్ట్రనందనుల్ 137

మ. గద సారించుచు నంత్య[7]కాలవిచలత్కాలాకృతిన్ భీముఁడు
న్మదమాతంగచయంబు నుగ్గుగ లసన్నానారథవ్రాతముల్
చదియన్ భూరిహయవ్రజంబు పొడి గా సంరంభతుంగాంగుఁడై
కదియం [8]జూచి బలే సుయోధనుఁడు భాగం బిచ్చు రాజ్యంబునన్. 138

సీ. కోల్పులి వీఁకమై గొదగొని లేళ్లకు నుఱుకు తెఱంగునఁ దఱియఁ జొచ్చి
పెనుగాలి జీమూతబృందంబుపై బెట్టిదంబుగ వీఁచుచందమున నడరి
కసిమసంగినమారి గడఁగి జీవులమీఁద నుగ్రతఁ గవియున ట్లురవడించి
యాఁకొన్నయురుద్రుఁ డాగ్రహంబున జగత్ప్రచయంబుమ్రుట్టెడుభంగిఁ బొదివి

---

1 వాడిమి కమి . చెలువుగఁ. 2 నరుగఁ దెంచినట్టి యవనినాథ. 3 నిట్లనంగ వలయుఁ. 4 ద్దండత నాచరించె భుజదర్పము నేత్రముజాపయుతుఁడో, క్కండిమ కులశుభంబునకు గారణ మయ్యెడు దప్ప దయ్యె నీ, వొండనసేల యూరిడుడు నోపిన యాకరముఁ దీర్పు సేర్పుగాన్. ఇ ట్లీపద్యము పంచపాదిగఁ గన్పట్టుచున్నది. 5 తక్కిన నెందుఁగ్; నెట్లుగ్. 6 పానలుఁ బెండియున్న. 7 కాలవిలసత్కాలాకృతిన్. 8 జూచి కదా.

తే. నకులుఁడును దదనుజుఁడు సాత్యకియు నాసుభద్ర కొడుకును నెదిరినబలము నెల్ల
బెదరఁ జెదర బడల్పడఁ[1] బెల్లు సావఁ, జెయుఁ గని కౌరవులు సంధి సేయువారు

ఉ. చిత్తము లుల్లసిల్ల [2]నలసింహకిశోరము లొక్కటై యదో
న్మత్తగజావళిం బొడువు నాడ్కి నరాతిబలంబు మట్టి యు
ద్వృత్తిఁ గడంగి యప్రతిమవీరులు ద్రౌపదిపుత్త్రు లేవురున్
నెత్తురుసీరఁ దేల్చిన ననిం గని మీనృపుఁ డల్క దీఱెడిన్ 140

మ. చెలులుం జుట్టలు నిష్టభృత్యులు మహాజిం బ్రాణముల్ డాఁప కు
జ్జ్వలులై తోడ నడవన్ విరాటుఁడును బాంచాలుండు [3]నేపారి సే
నలయుద్రేకము రౌద్రముం బెనుప నానాహేతి ఘోరంబుగాఁ
బలుచ ప్రస్తుంగ గని గాక స్రుక్కుదురె గాంధారీసుతుల్ మాటలన్ 141

చ. తఱిమి శిఖండి సర్వారులు దాఁకఁగ నెవ్వరిదిక్కుఁ జూడ కే
డ్తెఱఁ [4]దనపూన్కిపై మనము ధీరత నిల్పి రథంబు బల్విడిం
బఱపి కురుక్షితీశు. డను బ్రహ్మకు వెయును నిండ భీష్ముపై
కుఱికినఁ గాక మాకు సగమూరక యిత్తురె మీరు మేదినిన్ 142

శా. విద్యుద్దండము నిల్చి పొల్చినగతిన్ విల్లందమై యుండ న
స్మద్యోధావలిమానసంబున రణోత్సాహంబు రెట్టింప ధృ
ష్టద్యుమ్నుండు గడంగి ద్రోణుఁ గదిగిన్ డాయంగ వీక్షించి కా
కుద్యోగించుట కేల తక్కుదురు మీ రుగ్రాహవక్రీడకున్. 143

సీ. గాండీవగుణరవం బొండొండ చెలఁగంగ శరపరంపర లాకసంబు గప్పఁ
బ్రతివిశిఖములు ఖండితములై రాలంగ నెదిరి సైన్యంబుల మదగజాది
చతురంగములును జర్జరితంబులై యవయవభేద మెఱుఁగనియట్లు గాఁగఁ
[5]దునిసిన నెత్తురు నెనడును నెమ్ములు నెఱచియుఁ గండలు నెనసి సమర

తే. తలము ఘోరంబుగాఁ గపిధ్వజము ధవళ
హరులు శోభిల్ల నొగలపై హరి యొలర్ప
దేవదత్తంబు మ్రోయఁ దోఁతెంచునట్టి
రథముఁ గని కాని [6]కానఁడు రాజరాజు 144

శా. బాలక్రీడమహాసురప్రకరమున్ భంజింపఁడే యెప్డుం
ద్రైలోక్యంబును భక్తియుక్తిఁ దగ నారాధింపదే యట్టిశౌ
ర్యాలంకారు మహాత్ముఁ డా సరకు సేయం [7]డచ్యుతున్ మమ్మతం
డేలా కైకొను నాసుయోధనునియం [8]దెగ్గేది యూహింపఁగన్. 145

1 బెల్లువడఁగ , బెల్లగిల్లఁ 2 ఘన (వర) (నర) సింహ 3 నేపారు 4 దనపూన్కి మై... బర్విడిం, బఱపి . బ్రహ్మకు నూరును 5 దునిసి నెత్తురు గ్రొవ్వు మెదడును 6 మానఁడు , పోలఁడు. 7 దచ్యుతున్. 8 దెగ్గేమి , దేనీతి యూహింపఁగాన్.

వ. ఏము పితామహగురుకృపాచార్యులకు నమస్కరించి యస్మదీయరాజ్యభాగం
బునకై తొడరి కయ్యంబు సేయువారము కౌరవులకుం బూని యెవ్వరు మాతోఁ
బెనంగినను వారిశస్త్రాస్త్రంబులు ధర్మప్రతిహతంబు లగు నని తలంచెదము పం
డ్రెండు వత్సరంబులు వనంబున నమ్మెయి నిడుమలం బడి జనపదంబునం బదు
మూఁడగునేఁ డజ్ఞాతవాసాయాసం బట్లనుభవించి వచ్చి మాతండ్రిపాలికిం బె
నంగుమమ్ము నింద్రాదిసురసహాయు లయ్యును ధార్తరాష్ట్రులు గెల్చువారై
రేని ధర్మంబుకంటె నధర్మము బలవంతం బైనయది యగు నింతియ కాని
మాచేయునట్టిది గీడైనది గాదేము వాసుదేవుని మున్నిడికొని నడతుము
గావున నీయుద్ధంబునం జయంబు మాకు సిద్ధంబ యెల్లభంగులం గర్ణసహితంబు
గా గాంధారీనందనులం దునిమి యేము భూమి గొనుట దప్పదు గాండీవంబు దివి
యకయును గుడుసువడియెడుబాణంబులు దమయంతన తూణీరంబుల వెడలెడుఁ
దోలూడ్చుమహానాగంబునుంబోలెఁ గరవాలంబు దాన [1]యొఱవెఱికి నిగుడు
చున్నయది గావున మా కవశ్యంబును సంగరంబు సంభవించుఁ బాశుపతాది
దివ్యశరంబులం గురుపక్షప్రజాక్షయంబు సేసి శాంతిం బొందెదము సూతనందనా
నీవు సుస్థిరుండవై యింతయుం దెలియం బలుకవలయు నిమ్మాటలు విని కురు
వృద్ధుం డగుబాహ్లీకుండును బితామహుం డగుభీష్ముండును గురుం డగుకుంభ
సంభవుండును శిక్షకుం డగుకృపాచార్యుండును గురుపుత్త్రుం డగునశ్వత్థామయు
సద్బుద్ధి యగువిదురుండును ధర్మాచరణకల్యుం డగుశల్యుండును నెయ్యది నిశ్చ
యించి పలికిరది యయ్యెడు సుయోధనాదు లాయుష్మంతు లగువార కాక
యని పలికె నని చెప్పిన విని మందాకినీనందనుం డందఱు విన దుర్యోధనుని
కిట్లనియె. 146

సీ. నలినగర్భుఁడు పెద్దకొలువున నున్నెడ సురపతిప్రముఖులచూడ్కు లెల్ల
మెఱయు తేజంబున మిఱుమిట్లు గొన నిద్ద ఱచ్చట నొరసికొం చరుగఁ జూచి
వీ రెవ్వ రిమ్మెయి మీ రుండ సరకు సేయనియట్లు వోయెడునట్టివార
లని బృహస్పతి బ్రహ్మ నడిగిన నతని కిట్లనియె నాచతురాస్యుఁ డాదరమునఁ
తే. దపముపెంపును బలశౌర్యదర్పములును, గలిగి లోకహితార్థంబుగాఁ జరింతు
రీయుగంబుల నరుఁడు నారాయణుండు, ననఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కినమునులు సుమ్ము.

వ. అని పలికి వెండియు. 148

క. అనిమిష[2]హితము దనుజనా, శనమును జేయుదు రధర్మసంగ్రామము గ
ల్గినచోట ధర్మపరు లగు, జనముల గెలిపింతు రధికసంరంభమునన్. 149

వ. దేవాసురయుద్ధంబునప్పు డింద్రుండు వోయి వీరి నారాధించి తో డడిగినం జను
దెంచి పౌలోమకాలకేయాదు లగుననేకదైత్యదానవులం జంపి యింద్రునకు

1 యొఱవెలికి. 2 జయము

విజయంబు గావించి రథి మొదలుగా వీరల నెల్లవారలు నెఱింగి యుండుదు
రిది యొక్క తేజంబ రెండుదెఱంగులై వెలుంగు చుండునని చెప్పె వినోదార్థం
బు జన్మాంతరంబు నొందినయమ్మహాత్ములుగదా యీయర్జునుండును వాసుదేవుం
డును నర్జునుండు సముద్రతీరంబున హిరణ్యపురంబువొడిచి నివాతకవచుల నఱు
వదివేవురఁ జంపి పర్జన్యునకుఁ బ్రియంబు సేసె వాసుదేవుపరాక్రమంబు గంస
నరకాసురప్రముఖనిఖిలదుష్టనిగ్రహంబునం బ్రసిద్ధంబు గాదె తెలియ విను
మున్న రూపు సెప్పెద. 150

క. అయిదురువురు [1]నొకతల రై, యాయోధనమునకు నడచునట్టిద యేనిన్
వేయేల మనమకా దెదు, రై యేద్దెఱఁ దాఁక హరునకైనను వశమే 151

క. సారథియు రథియు నై యొక, తేరం గృష్ణు లతిఘోర[2]తేజస్ఫార
స్ఫారతఁ దోఁచిన నైనను, ధీరత వాటించి చూచి తెలిసెదవు బలే 152

వ. అనుచు నాసుయోధను నుపలక్షించి శాంతనవుండు మఱియు నిట్లనియె 153

క. మది నామాట కొంకింతయు, [3]బెదర వకార్యంబునందుఁ బ్రియము గలిగి యుం
డుదు కౌరవులకుఁ గాలము, తుదియో కా కిట్టిగర్వితుని నే మందున్. 154

తే. [4]హితము లగునాదువచనంబు లిపుడు వినని, వాఁడవై తేని నప్పుడు వారు వడిరి
వీరు వడి గనుపలుకులు విందు గాక, శకుని కర్ణదుశ్శాసనుల్ సమ్మతింప. 155

వ. దుష్టకష్టనికృష్టాత్ము లగునిమ్మువ్వురుఁ జెప్పెడుబుద్ధులు గాని యొండు విన నొల్ల
వేమి సేయ వచ్చు నని పలికినం [5]గానీనుండు గనలి గాంగేయున కిట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు లాడఁ దగునె యే నేమి సేసితిఁ, గొలిచి కుడుచుపాడి నలవుఁ జలముఁ
బలుకు టెందు నెగ్గ పతికిఁ బుత్రులకును, మనుమలకు హితంబ యొనర నడతు.

క. కానితెఱఁ గైన నింతటి, మానిసిఁ గా నేల చేయు మనుజేంద్రుఁడు న
న్నీనెఱి దప్పినమాటలు, నీనోరన్ వెడలఁ దగునె నిండినసభలోన్ 158

వ. అనిన విని భీష్ముండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె 159

భీష్ముడు గర్ణునిదుర్ణయంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట

తే. ఒకట నైనను వారియం దొకరిలోని
[6]చిదురపాలును బోలండు సిగ్గు లేక
పాండవుల గెల్తు నే నని పలుకు చుండు
వీనిరజ్జులు దులువలు విందురు, తగిలి 160

క. మగఁటిమి వారికి వీఁ డెదు,రుగ నమ్మి [7]సుయోధనుఁడు విరోధము గొని స
ర్వగుణాఢ్యులు బలవంతులు, నగుపాండునృపాలసుతుల నవమానించెన్. 161

---

1 నొకతలంపున. 2 తేజోవిభవ...తెలిసెద వీవ్రన్ 3 బెదరవు కార్యంబు...గలిగియుం,
డదు కౌరవులకు. 4 హితముగల నాదు 5 గానీనుండు కటకటం బడి గాంగే. 6 చిఱుతవానిని...
తులువలు వినుచు నుండ్రు 7 సుయోధనుండు రోషము గొని.

ఉ. ఒక్కఁడొకం డనేక[1]విధయుద్ధజయంబులు గొన్నవారు వా
రెక్కడ నేమి సేసె నితఁ డీతనితమ్మునిఁ గూల నేసి యు
క్కెక్కిన పార్థుపైఁ గవిసెనే పను లాతఁడు గ్రమ్మఱింపఁగా
నిక్కడ లేఁడె వీఁడు భవదాత్మజ. గోల్పడె ఘోషయాత్రలోన్. 162

వ. ఈదురాత్ముండు గర్జం బెఱుంగక నీతిబాహ్యుండై వలసినట్లు ప్రేలరిమాటలాడు
చుండు నీవునుం గైకొని వినుచుండుదువు మేల కాక యనిన భీష్ముపలుకులు విని
ద్రోణుం డమ్మహారాజుతో ని ట్లనియె 163

ఉ. శాంతనవుండు సర్వకురుసంతతికిం గలవాఁడు గాఁడె య
త్యంతహితంబు లీపలుకు లాహవ మొప్పదు ధర్మసూతితోఁ
బొంతువ మేలు దేవపతిపుత్త్రుఁడు సంజయు[2]తోడ నాడిన
ట్లంతకు నోపు మీకుఁ దెలియం దగు ఖాండవదాహ మాదిగాన్. 164

ఆ. శరశరాసనములు [3]ధరియింప రెట్టు లె, వ్వారును మగతనంబు వలనుఁ గలిగి
కయ్యమున జయంబు గైకొన రే యొరు, లర్జునుండ విజయుఁ డనఁగ నెగడె.

క. మనవీటన కా దయ్య, ర్జునునకు [4]సరినింటివానిఁ జూడఁగ లోకం
బున నెందు లేమి దెల్లం, బనుమానము లేదు తోడర నగునే వానిన్. 166

వ. అని చెప్పి యప్పాటం బరమహితోపదేశంబు సేసిన భీష్మద్రోణులపలుకు లాదరిం
పక వారికి సదుత్తరంబు లీక వారలతోడం దదనురూపంబుగా సంభాషింపక
ధృతరాష్ట్రుండు వెండియుఁ బాండవులవలనివార్తలడుగుటకు సంజయుదిక్కు
మొగం బై వం జూచి కురుపక్షవీరు లందఱుఁ బ్రాణంబులదెస నిరాశులై యుండి
రమ్మహీపతి సంజయునితో ని ట్లనియె 167

తే. ధర్మపుత్త్రున కిక్కడితలఁపుభంగి, యెట్టు [5]లుండు నీసైన్యంబు లెల్లఁ గూడి
యునికివినియెనే యెవ్వరిగొనియతండు, కౌరవులమీఁద నెత్తిరాఁగలుగువాఁడు.

వ. అనిన విని సంజయుండు వెచ్చ నూర్చి యెచ్చవడి మూర్ఛవోయినచందంబున
డెందంబు మొగుడం జేష్టలు దక్కి యుండి కొండొకసేపునకుఁ జిత్తం బొక్కింత
సేసికొని యక్కటా యీభూపాలుం డింత జేల యగునే యుధిష్ఠిరుం డెవ్వరిఁగొ
ని యెత్తివచ్చువాఁ డని యడుగుచున్నవాఁ డింత యెఱుంగనివాఁ డెంత
సెప్పినను దెలియ నేర్చునే యీతనిభంగి యిట్టి దనిచఁ గొడుకులతెఱంగు వేఱె
యెన్న నేల యే నింక నే మనువాఁడ నైనను నన్నడిగినమాటకుం దగిన
మాఱుమాట వలుకవలయును కాదె యని తలంచి ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె.

---

1 విధయుద్ధములందు జయంబు గొన్నవా, ...(నసి).. గొల్వడె. 2 తోడ నాడె నెం, తంతకు 3 ధరియింప రెవ్వరు, మగతనంబు దలఁప మిగులఁ గలిగి,...వలన మిగిలి. 4 బ్రతివింటి వానిఁ జూపఁగ లోకం,బున లేమి నాకు దెల్లం. 5 విందుల సైన్యంబు లెల్లఁ. రాఁగలఁడు (గడఁగు) వాఁడు.

చ. వినుము నరేంద్ర పాండుపృథివీపతి యగ్రసుతుండు సంధి సే
యన మదిఁ గోరు మీరు తమయయ్యసగంబును భూమి యీక త
క్కిన మఱి కాని ముంద రొకకీడుఁ దలంపఁడు మీబలంబు నె
ల్లను మదిఁ జేరికిం గొనఁడు లావున నేలఁ గొనం దలంచినన్. 170

వ. అతం డెవ్వరిం గొని యెత్తివచ్చువాఁ డని యడిగితివి నీ యెఱుంగనివార లం
డెవ్వరు గల రవధరింపుము 171

మ బకవిధ్వంసి జటాసురాంతకు హిడింబప్రాణహారిణుఁ గీ
చకనిర్మూలనకేళిలోలు సమరోత్సాహైకశీలప్రవ
ర్తకు నాగాయుతసాధ్యకీర్తితబలోదగ్రుం బ్రతివ్యూహదా
హకు భీముం గొని వచ్చు ధర్మజుఁడు బాహాటోపముం జూపఁగన్ 172

వ. మఱియును 173

మ. అట మి [1]న్నందినయట్టివానిపొడ వెం తన్నట్లు ఫాలాక్షు నె
క్కటికయ్యంబునఁ గన్నఫల్గునుభుజాగర్వంబు లెక్కించు టం
తటివానిం గొని ధర్మసూతి సమరోత్సాహంబుమై నెత్తి వ
చ్చుటకుం గొంకునె వీఁపు సక్క నయి నిల్చుం గాక మీసైన్యముల్ 174

తే నకులు సహదేవుఁగొని ధర్మనందనుండు, మొనసి కౌరవబలములముట్టికొనఁగఁ
దలఁచి తఱి వేచి వచ్చుట ధరణినాథ, సింగములఁ బట్టి వేఁటాడుభంగి గాదె.

తే. ద్రౌపదేయులు నాసుభద్రాసుతుండు
సుకృతునియలు గారె మి మ్మక్కుమార
వరులఁ గొని యోర్చువాఁ డయి వచ్చు ధర్మ
పుత్త్రుఁ డిది నీకుఁ జూడంగఁ బోల దెట్లు 176

వ అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె 177

క. వృష్ణికుమారోత్తముఁ డా, కృష్ణునితమ్ముండు సాత్యకియు దవదహనా
త్యుష్ణ[2]ప్రతాపమూర్తులు, కృష్ణాసోదరులు దలఁపఁ గేవలులె నృపా 178

సీ శౌర్యోజ్జ్వలుండు పాంచాలభూనాథుండునుహితవిక్రముఁడగుమత్స్యవిభుఁడు
నధికధైర్యాన్వితు లతని[3]తమ్ము లుదగ్రతేజస్కులైనతదీయసుతులు
నన్నదమ్ములు ప్రతాపోన్నతు లేవురు కేకయపతులు నక్షీణబాహు
శక్తియుక్తులు జరాసంధసూనుఁడు సహదేవుండు నాజయత్సేనవిభుఁడు
తే వినుము శిశుపాలతనయులు వీరధనులు, ధృష్టకేతుండు వృషభుండుఁ దీవ్రరణవి
నోది యదుభర్త చేకితానుండు దర్పఘనుఁడు శైబ్యనృపాలుండుఁ గలరుగాదె

1 న్నందినయంతవాని. లెక్కించు నంతట, లెక్కింత మంతట, లెక్కింపు మంతట, రెట్టించు నంతటి. 2 ప్రకారమూర్తులు, ప్రతాపదీప్తులు. 3 తమ్ములు నుగ్ర.. యుక్తుడు జయత్సేనవరుఁడు ..గలర కారె

క ఈ రెల్లఁ బాండురాజసు,మారులపాటునకుఁ [1]గుందుమనములతోడన్
వారిపగ దీర్పఁ గడఁగెడు, వారల కాకందు లాఁతివారుం గలరే 180
వ భీమసేనుసూనుండు ఘటోత్కచుండు దంష్ట్రికం బెను లావును బీరంబునుం గల
వాఁడు మాయాబలంబున మనబలంబు నెల్లం గలంచు మఱియును దూర్పన
నుత్తరంబునం గలుగునరనాయకులు నానాసేనాసమన్వితు లయి వచ్చి చి
చ్చయిననుం బిడికిలింత యనుచున్నవా రదియును గాక. 181
క సకలభువనములు నఱచేతికిఁ దేరం జాలునట్టిధీమంతుఁడు దే
వకికొడుకు గలఁడు ధర్మజు, నికి నాతం డెత్తి రాక నిలుచునె యధిపా 182
వ. అని చెప్పిన సూతపుత్త్రునకు నంబికాపుత్త్రుం డిట్లనియె. 183

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీమసేనాదులపరాక్రమంబు దలంచి దుఃఖించుట.

క. వారిదెస నీవు సెప్పిన, యారథికులు ప్రబలు లగుదు రందఱు నైనన్
వారెల్లను నొకతల య, మ్మారుతి యొకతల బల[2]ప్రమాణము సూడన్. 184
ఉ. భీముఁ దలంచినన్ మనము భీతిఁ గలంగుచు నుండు నాకు రే
[3]లేమియు నిద్ర రా దతని నెత్తెఱ మార్కొనఁ జాలునట్టివాఁ
డీమొన లేఁ డతం డలుక నెత్తినయాగద కాలదండ ము
ద్దామవిలాసుఁడై కురుకదంబములో విహరింప కుండునే 185
తే చిఱుతవాఁడును వాఁడు నాశికుఁ బోఁడు, వీరు చివ్వకుఁ జొత్తురు వైర మెత్తి
వానిచేఁ బీఁక వడియును మాన రదియ,కాదె యీభేదమున కెల్లఁ గారణంబు.
క సమరమున [1]దైత్యదానవ, సమితియు నాతని కెదుర్పఁ జాలదు భుజయు
ద్ధమున జరాసంధుని నొక, నిమిషంబునఁ జంపె నొరులు నిలుతురె యెదురన్.
మ బొమ లల్లన్ ముడివడ్డ రౌద్ర[5]రస మున్పొంగం దనర్పన్ భుజా
గ్రము లిం దెవ్వఁడు నాకు మా ఱనుచు శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
ర్ధమలీలం గవియంగ బీముఁ గని ధైర్యం బేది కౌరవ్యసై
న్యము లంతంతఁ గలంగఁ బాఱినటు లై నామోమునన్ వ్రేల్మిడిన్ 188
క కరవాలము గద మొద లగు, పరికర మేమియును లేక బాహుబలమునం
గరిగతి నదరినను వృకో, దరునకు నొకఁ డెదుర నిలిచి [6]తలపడువాఁడే 189
తే. ప్రళయకాలసముద్రముభంగిఁ బొంగి, కడు భయంకరుఁ డగుభీముఁ గడవనీఁద
వశమె నాపుత్త్రులకు విధివశము వొందె,యెదిరిఁ దన్నును నెఱుఁగరు మదముకతన.
క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, వచ్చుగతిన్ భీముదుర్నివారవిషాదం
బచ్చుపడఁగఁ బ్రాపై వి,వ్వచ్చుఁడు వెస వచ్చు గాండివంబును దానున్ 191
వ సంజయా వినుము నీ కున్నరూపు సెప్పెద 192

---

1 గంధమనముల. 2 ప్రమాణము లందున్ 3 యేమియు . ద్దామవిహారుఁ డై . వసించుప కుండునే 4 దేవదానవ. 5 రసమాపూర్తిం ..గదియంగ. 6 తప్పెడువాఁడే.

క. ఆయర్జును మగఁటిమి కెన, యేయుగములఁ జూడ వినఁగ నెందుఁ గలఁడే
నీయెదుర నాడినంతయుఁ, జేయుట కతఁ డోపు రిత్త సెప్పెడువాఁడే. 193

ఉ. [1]ఎక్కటిగాండివంబు నుతి కెక్కి వెలుంగుట మీఁదఁ గేశవుం
డక్కజమైన తేజ మది యాసపడం దనంత నర్జునుం
డొక్కఁడ వైరిసేనలకు నొట్టినమంట ప్రతాపమూర్తు లి
ట్లొక్కెడఁ గూడె నిన్నిటిమహోగ్రపువేఁడిమి కోర్వ వచ్చునే 194

క. దివిజదనుజసహితము లగు, భువనము లన్నిట మహేంద్ర[2]పుత్త్రుఁడు విజయో
త్సవలీలఁ గ్రీడ సల్పుం, దవులం బడఁ డెందు నత్యుదగ్రబలమునన్ 195

వ. అని పలికి వెండియు 196

క. [3]కురుసేనఁ గదా గెలుచుట, కరము భరం బర్జునునకు గాండీవమునం
బెరిఁగినయమ్ములమంటల, దరికొని తెగఁ గాల్చునట్టిదయ యగుఁ జిష్ణో 197

వ. భీమార్జునులకొలందులు భీష్మద్రోణు లెఱుంగుదు రంతకంటె నెవ్వ రెఱుంగుదు రెఱింగియు మానుషంబు వాటించి సేనమొగంబున నిలుతురు కీర్తి వట్టి ప్రాణంబులు విడుతు రింతియ కాని చేయునది లే[4]దదియునుం గాక పౌత్త్రు లగుటయు శిష్యు లగుటయు గాంగేయునకు గురునకు సామాన్యం బగుటం జేసి రెండుదెఱంగులవారికి వీ రొక్కరూప మనకడ నున్న తప్పునకు మనముందట నిలువవలయు నను నింతమాత్రకుం గా వీరల కింత వలసె నేను దైవాధీనతకతంబున బిడ్డల నొత్తి చెప్పను నియమింపనుం జాల మొదల విదురుం డేమని చాటి చెప్పె నది యంతయు బాటిలె జూదంబునాఁటనుండియుఁ గురుజాతికిం జేటు మూఁడుట దోఁచుచుండు మందబుద్ధియు లోభోపహతుండును నయి దురభిలాషంబున దుర్యోధనుఁ డింత సేసెఁ గాలపర్యాయంబునఁ గౌరవులకుఁ గడవరానియవస్థ వచ్చె సంజయా నే నేమి సేయుదు నెందుఁ జొత్తు నెద్దెదరు వెవ్వరు శరణంబు వా రిరువురుఁ గలయంతటన పోయెనే విను మని మఱియు ని ట్లనియె 198

చ. అనుజులు నట్టివార ద్రుపదాదిసుహృజ్జను లెల్ల నంతకం
టెను బలవంతు లాహవపటిష్ఠుఁడు రాజు యుధిష్ఠిరుండు స
ద్వినయ[5]వివేకశీలముల విశ్రుతుఁ డాతఁడు బంధుభృత్యులం
దనకు వశంబు సేసికొనుదానికి నేర్చుఁ బ్రభుత్వసంపదన్ 199

ఆ. సత్యశౌచధర్మశాలి దయాపరుం, డట్టిధర్మపుత్త్రు నాక్రమింప
మనము దలఁచు టెల్ల మంటలో నిడుత లు,దగ్రవృత్తి నులుకఁ దలఁచునట్లు

---

1 ఎక్కుడి (డ). . నొడ్డినమంట 2 పుత్త్రుఁడు సమరో,త్సవలీలఁ 3 కురుసేనలఁ దా గెలుచుట... తెగటార్చునట్టిదయ యగుఁ జిష్ణో. 4 దదియును బౌత్త్రు లగు... మూఁడుటకుం జూచుచుండు... విపర్యయంబున 5 వివేకదానములు.

వ. కావునఁ బాండవులతోడిభండనంబునఁ గులక్షయం బగుట దప్పదు శాంతిఁ
బొందుటయ మేలు మనవారల కది ప్రియం బగునేని దానికిఁ దగినయత్నంబు
సేసెద ననిన విని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డి ట్లనియె 201
క దేవర యానతియిచ్చిన, యీవాక్యము లెస్స నాఁడు నీవ యుపేక్షం
బో విడిచితి వింకను నీ, చే వత్తురు వారు వీరిచే టొప్పుదురే 202
వ అది యె ట్లంటేని 203
క వారు దెస లొత్తికొనియు ధ,రారాజ్యం బిచ్చి [1]పోయి రా పోరా తా
రారణ్యపీడఁ బడియును, రారాజుం జెఱకుఁ బాపరా మని మెఱుఁగన్. 204
వ అట్టియెడ నైనను. 205
క రావించి తగవుమై సం,భావింపవ కాక నాఁడ పాండవు లలుకం
బో విడువరె మిగులుదురే, నీవచనంబులకుఁ బిలిచి నిలుపుము వారిన్ 206

దుర్యోధనుఁడు దండ్రితో స్వపక్షవీరులసామర్థ్యంబు సెప్పుట

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దండ్రి కి ట్లనియె 207
చ. అడవులఁ గొండలం బడి మహాపద [2]రూ పఱి చన్న వారి ని
ప్పుడు కొని వచ్చి కృష్ణుఁ డొక ప్రోవుగఁ గూటువమూఁకఁ గూర్చినం
బొడుతురె పాండునందనులు భూవర యేటికి నింతభితి మా
కడిమియు లావు నీ వసదు గా గణుతింపకు గెల్తు మెమ్మెయిన్. 208
తే పరశురాముని గెలిచినబల్లిదుండు, భీష్ముఁ డవనీశ లీతని పేరు వినినఁ
బాఱు చుండుట యెఱుఁగవే పాండుపుత్త్రు, లనఁగ నెంతటివా రితం డలిగెనేని.
క. కృపుఁడును గురుఁడు నయోనిజు, [3]లపరిమితభుజాబలాఢ్యు లాహవకేళీ
నిపుణు లజేయులు వీరలు, కుపితాత్మకు లైన మాఱుకొను నే హరుఁడున్. 210
క. ఈశ్వరవరజనితుఁడు హరి, దశ్వప్రతిమానతేజుఁ డస్త్రకళాని
త్యైశ్వర్యధురంధరుఁ డీ, యశ్వత్థామ గలుగ మన కని వెఱ పేలా. 211
ఆ సహజకుండలుండు శౌర్యధుర్యుఁడు సము,దీర్ణబాహుబలుఁడు గర్ణుఁ డిందుఁ
గలఁడు వీని కెదురు గలఁ [4]డని యెన్నుమా, ధర్మపుత్త్రుపాల ధరణినాథ 212
క వినుము నరేశ్వర కర్ణుని, పెనుపు మహేంద్రుండు వచ్చి ప్రియమున శచిక్కై
తను నర్థింపఁగ నిచ్చెను, గొను వని లోకంబు లెఱుఁగఁ గుండలయుగమున్.
వ వీర లాధర్మపుత్త్రాదులచేతనె కా దెవ్వరిచేతనుం జెడమి దెల్లంబు బాహ్లీక సోమ
దత్త భూరిశ్రవశ్శల్య సింధురాజ గాంధారరాజప్రభృతి మహావీరులు వీరలకం
టెను శక్తిసమగ్రులు దక్కటిరాజలోకంబును సహాయు లై వచ్చినవివిధదే
శాధీశులును నాతోడిసుఖదుఃఖంబుల కియ్యకొని యగ్గలికమై నగ్గి నైన నుఱు

---

1 పోయిరో పోరో 2 రూపఱుతున్న వారి...డొక ప్రాపుగఁ...మా కడిఁదియు. 3 లప
రిమితమహానుభావు. 4 డెవ్వఁ డెన్నుమా.

కను సముద్రం బైన నీఁదను దెంపు సేసి పొంపిరి వోవుచున్నవారు గావునఁ
పాండవులకు మాదిక్కు దేఱి చూడనుం గొలంది గా దనుమానింపను
మిట్లునుం గాక మాకు నెవ్వరును లేక చుట్టంబులును జెలులును విడిచి తోడు
వచ్చినవారును విచ్చి పోయి భృత్యులును విరక్తులై వారిక పోటుమానుసులును
బంధుమిత్త్రసహాయులును బ్రజానురాగంబునుం గలిగినట్టి దైన నది ప్రాప్త
కాలం బింతియ కాని యే మింక వారియడుగు లొత్తను బాఱి పోవనుం జాల
మెల్లభంగుల [1]సమరంబు సేయుదుము తలపెట్టిన నాతలం పినట్లొండె వాసు
దేవుండు దలంచినట్లొండె నయ్యెడు నెట్లైన మే మింతవట్టును నిర్ణయం బని
పలికి మఱియు ని ట్లనియె 214

తే కులములోఁ దలవం పగుకూడు గుడుపఁ, బంపఁ జూచెద వాకళులఁ బఱతురట్టె
వారు పైనెత్తి వచ్చినఁ బోరి కోప, [2]మునిన ధృతిచేట కాక పొందగునె చెపుమ

క నీవు బతిమాలి కొడుకుల, చావునకును జేటునకును జాలక యిమ్మై
వావిడిచి యఱచినం గడు, నేవపడ రె జనులు నిన్ను నే మన నేర్తున్. 216

తే [3]భీమసేనుని నీ వింత పెద్ద చేసి, పెక్కుభంగులఁ జెప్పితి యుక్కుగలఁడు
గదకు నేర్చునం చెంతయు బెదరె దతఁడు, నన్నుఁబోలమి యెఱుఁగవే నరవరేణ్య

మ గద నాతో సరి మూఁడులోకముల నేఁ గానం జలం బెత్తి యు
న్నదుఁ డాభీముఁడు న న్ననిం దొడరిన న్వజ్రప్రహారంబు బె
ట్టిద మై తాఁకినఁ గూలుపర్వతముమాడ్కిం గుంభినిం గూల వ్రే
సెద నాకోర్కి గదా గదారణము వచ్చెం బెద్దకాలంబునన్ 218

ఆ అతఁడు వడిన వెండి యానేనఁ గొల్తల, నేయ నొకఁడు లేమి సిద్ధ మింత
యెఱిఁగి వెఱచి కాదె యేనూళ్లులైనను, [4]దమకుఁ జాలు ననియె ధర్మసుతుఁడు

వ అర్జునుండు గలం డని తలంచితి వేని. 220

తే కర్ణువడసినయాశక్తి గలుగఁ బోర, బ్రదుక వచ్చునె నరునకు వదియుఁగాక
యతని భీష్మాదిరథికులయతులితాస్త్ర, మేయదివ్యబాణంబులు మ్రింగి కొనవె 221

వ. దుశ్శాసన దుష్ప్రహ దుర్ముఖ వివింశతి వికర్ణచిత్రసేనాదు లగునీకొడుకు లొకం
డొకండ జగంబులెల్ల జయింపఁ జాలుదు రందఱు నొక్కమొగం బై త్రోచి
నడచిన సవ్యసాచి యొక్కరుండ కాఁడు పాండవుల నెల్ల నొక్కెత్తున వైచి
కొన నోపుదు రట్లునుం గాక మాకు నక్షౌహిణులు పదునొకండు వారికి నేడక్షౌ
హిణులు మాసైన్యంబు సారవంతంబు వారిబలంబు నిస్సారంబు వారు మమ్మె
వ్విధంబున జయింప నోపుదు రీయెక్కువదక్కువలు విచారింపక [5]పలవనివెఱపు

---

1 సంగరంబు 2 మయిన. 3 భీమసేనుని నెంతయుఁ బెద్దఁ జేసి...త ట్లుక్కు గలఁడు.
4 దమకుఁ బోలు. 5 పలువని.

గట్టికొని యుక్కారి వగచుచున్నవాఁడవు నిన్ను వగవకుండ నుడువం జాల
వంతియుఁ గాని తక్కెల్లపనులకుం జాలుదు మని పలికి సంజయుదెసఁ గనుంగొని
సుయోధనుం డిట్లనియె 222

క నానాదేశంబులబలు, మానుసులం గూర్చికొని సమత్సరబుద్ధిం
[1]దా నే మనియెడు నయ్యమ, సూనుం డాతని తెఱంగు సూతమ చెప్పుమా 223

వ అనిన విని సంజయుం డిట్లనియె 224

సంజయుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజునిశ్చయం బెఱింగించుట.

ఉ అతఁడు భండనం బనిన [2]నార్చిన మూరెఁడు వేర్చు నెంతయుం
బ్రీతి వహించి తమ్ము లోక పెండ్లికిఁ బోయెడునట్ల యున్నవా
రా తెఱి వెందునుం గలదె యంచలినాయకు లెప్పు డొక్కొ మా
చేతులతీఁట వుత్తు మనుచిత్తమ కాని చలింప రేమియున్. 225

తే నరునిపాశుపతాదిబాణముల పెంపు
భీముగదసొంపు నమ్మి యుద్దామలీలఁ
జెలఁగి వెఱ పేది యక్కడిబలము [3]ముసురు
గవిసి యెపుడుఁ గయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వ 226

క నావుడు నిది యేా సంజయ, కైవారము నేసె దీవు కౌంతేయుల వా
రేవి రణసాధనమ్ములు, గా వెఱవక నడచువారు కౌరవులపయిన్. 227

వ అనిన సుయోధనునకు సూతనందనుం డర్జునుదివ్యరథ శ్వేతాశ్వ కపిధ్వజ దేవ
దత్తంబులమహానుభావంబులు వేఱు వేఱ వర్ణించి చెప్పి యుధిష్ఠిర భీమ నకుల
సహదేవులయరదంబులు దురంగాదిపరికరంబు లిట్టిట్టి వని యేర్పడం బలికి విరా
టద్రుపదాదులకు వలయునుపకరణంబులు గొఱంత లేమియు నెఱింగించిన ధృత
రాష్ట్రుం డిందుఁ గలబలుమానుసు లెవ్వరికి నసాధ్యులు వీరి సాధించు తెఱం
గూహించిరే యని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె 228

సీ గంగాసుతుండు శిఖండిపా లతనికిఁ బ్రాపు మత్స్యేశ్వరుబలము గుంభ
భవుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుపా లతనికిఁ దోడుపడు ద్రౌపదీపుత్రపంచకంబు
రారాజుఁ దమ్ములు మారుతిపాలు కుమారు లందఱు నభిమన్యుపాలు
శకునిసైంధవులు నశ్వత్థామకర్ణులు దక్కొరుచేఁ బోనిదండిమగలు

ఆ. సవ్యసాచిపాలు సాత్యకిపా లకృత, వర్మ చేకితానవసుమతీశు
పాలు సోమదత్తుఁ డాలంబునకు నిట్లు, నిశ్చయించి రచట నృపవరేణ్య. 229

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, శకుని నులూకాదిసుతుల సారస్వతులం
బ్రకటబలు లైన కాళిం, గకులను సమయించువారు కౌరవనాథా. 230

---

1 దా నే మనియెను. 2 నార్చుచు ; నార్చియుం మూరెఁడు లేచు ..మనుచింతయ కాని తలంప రేమియున్. 3 మసరు, గవిసి యిపుడు కయ్యమునకుఁ.

క కేకయులు మనలఁ గలసిన, కేకయుల జయించువారు కృతపుణ్యుఁడును
శ్లోకుఁడు ధర్మతనూజుఁడు, లోకోత్తరు [1]శల్యుఁ దా గెలుచువాఁ డధిపా 231

వ అట్టిపలుకులసమయంబున నచ్చోటఁ గొందఱు జనంబులు ధర్మనందను నుద్దే
శించి 232

క. ఇతఁ డెక్కడ మద్రమహీపతి యెక్కడ నితని కతఁడు పాటియె యనుడుం
బ్రతివచనంబుల శల్యుని, యతిబలశౌర్యములు వారి కాతఁడ చెప్పెన్ 233

వ ఇట్లు గాకయు నెవరిమొగంబున నెవ్వరు వడిరి వారికి వార చాలి యుండు[2]వా
రని రివ్విధంబునఁ గ్రొవ్వు మిగిలి కొంత లేనితెగువం దేజరిల్లు చున్నవారు
నీకు నీకొడుకునకు నెయ్యది గర్జంబై తోఁచె నదియ చేయుం డనిన విని విచిత్ర
వీర్యతనయుం డి ట్లనియె 234

క. నాకొడుకుల కెక్కడిబ్రదు, కేకోలఁది దలంప నిప్పు డెన్నినవీఁగా
నీకంబు నోర్వవచ్చునె, [3]యీకూడినసైనికులకు నే మనువాఁడన్ 235

క. రాజు యుధిష్ఠిరుఁడై హరి, దా జయ [4]మొడఁగూర్ప నున్నఁ దత్సైన్యము రా
రా జిట్లు సరకుసేయమి, నాజన్మము దుఃఖభాజనం బగుటఁ జుమీ 236

క నా కుడుప నేల వశ మగు, నీ కూడినభూపతులకు నింతియ కాలం
బై కడ చన్నది సంజయ, నీ కీవగ నేల యింక నిలుపుము పలుకుల్ 237

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు నిజజనకుతో ని ట్లనియె 238

ఉ ఏమును బాండునందనులు నేకకులంబునఁ బుట్టి యొక్కచో
నే మొకఁ డైనఁ జేసి గెడ నెప్డు చరించినయట్టివార ము
ద్దామబలంబు శౌర్యమును దర్పము వారిక కల్గి వార సం
గ్రామమునన్ జయింతు రనఁగా నొకనిశ్చయ మెట్లు గల్గెడున్. 239

ఉ వారిని వారివారి నిటు వర్ణన సేసెదు గాని మమ్ము మా
వారిఁ దలంప విన్నపమి వారికిఁ బాయను [5]మాకు నంతయుం
జేరను మున్ సృజించె విధి సిద్ధము దీని నొకండు మాన్పఁగా
నేరఁ డకారణంబ మది నెవ్వగ లేటికిఁ బట్టుకొల్పఁగన్ 240

వ అనిన విని సూతనందనునకు నంబికానందనుం డిట్లను నా[6]కొడు కున్మత్తప్రలా
పంబులు సేయు చున్నవాఁ డింతియ కాని సత్యధర్మనయపరాక్రమసహాయ
సంపన్నులైనపాండవులఁ దనకు గెలువ వచ్చునే తాను బ్రబలుం డయినను
బెనఁకువ గీడ కాక మే లగునే యది య ట్లుండె నొక్కటి యడిగెద సంజయా
చెప్పుము. 241

---

1 శల్యు నని గెలుచు 2 వార మని ప్రాని గవ్వి, వారని ప్రాని పలికి గవ్వి. 3 యీ కౌరవ సైనికులకు 4 మొదఁగూర్పఁ గడఁగు 5 మమ్ము .. నెవ్వగ పేటికిఁ. 6 (కొడుకు రిత్త) ప్రతాపంబులు పల్కు చున్నవాఁడు, ప్రలాపంబులు పల్కు చున్నవాఁడు.

క. సమరమునకుఁ బురికొల్పుచు, వముఁ దల దివ [1]నుస్సుగొట్టు [illegible]
త్తము లుడికించుచుఁ బాండవ, సమితిం గను గొంచువా [illegible]

క నావుడు సంజయుఁ డిట్లను, దేవా పాండవులయెడ [illegible]
డేవెరవుమాట నైనను, నే వోసినయగ్ని [illegible]

వ అతండు ధర్మతనయుతో నిట్లను గాంగేయ [illegible]
సత్త్వబహుళంబును [illegible]
పరాఘోరంబు నగుకౌరవసేనాసముద్రంబు [illegible]
చెవ నవవుడు నయ్యుధిష్ఠిరుండు నీ విం [illegible]
యొట్లును సంగరంబున మమ్ము [illegible]
నాదెసం గనుంగొని సంజయా మీవాల [illegible]
రాదిదేవతలు సమకట్టినపవనా గలయ [illegible]
లనేకు లగుట యెఱుంగుదు [illegible]
వెన్ను దన్ని చూచ గలవా [illegible]
బోరు భరం బైనం బ్రాణంబుల [illegible]
పాండవాగ్రజుమఱువు నొచ్చి [illegible]
మని తలంక వలవ దెంతలు సేసి [illegible] గౌంతేయుచ [illegible]
యగు [illegible] జేసి శరణు సొచ్చినం గాచు నని [illegible]
దుర్యోధనున కిట్లనియె

క పరజనులకు నీకును ని, [illegible]
గర ముచితంబుగఁ బొం [illegible]

—ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనుతో సంధి [illegible]—

చ పెనఁకువ [2]నాక యేల [illegible]
దనుచితవృత్తి గాన గురుఁ డా [illegible]
గొనకొని పోరికిం జొర [illegible]
తనిఁ దగఁ [illegible]

వ అని వెండియు

క కర్ణుండు రేచి పెట్టఁగ, దుర్నయ [illegible]
నిర్ణయమె మే లనఁగ నీ, కర్ణ [illegible]

వ అనినఁ గటకటంబడి సుయోధనుం [illegible] ట్లనియె

క నీచెప్పెడిపెద్దలు ద్రోణాచార్యులు [illegible]
రై చేరనివారిం గొని, యే చక్కం [illegible]

శా రాధేయుండును దుస్ససేనుఁడును బోరం [illegible]

1 నుల్కుపుట్టుమాటలు. 2 సెగడం. 3 యెట్టికెట్టి. 4 [illegible]

క్రోధజ్వాలల నార్త నొండొకఁడు [1]నాకుం దోడె నీ వింక నర్థ
బాధం బెట్టకు వాఁడిసూదిమొన మోపం జాలునంతైన నే
నీధాత్రీతల మీను వారలకు నాకే లింతనేగిం బడన్ 251

వ. అనిన గాంధారీవల్లభుం డతని కి ట్లనియె 252

ఆ నీకు నంత వగవ నీపోవు తెరువునఁ, బోవువారు గాఁగఁ బూని యున్న
[2]వారి కెల్ల నేను వగచెదఁ గయ్యంబు, వలవ [2]దుడుగు మయ్య చలముగొనక.

చ. ఉభయబలంబులుం బొగడ నుగ్రత భీముఁడు విస్ఫురద్గద్
రభస మెలర్పఁ గుంభములు [3]వ్రయ్యఁగ వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నిభములపిండు గావి నెలయేఱులతో డినగంబులట్లు సం
క్షుభితము లై పయిం బడినఁ జూచి తలంచెదు నాదువాక్యముల్ 254

వ. ఉఱక ధనంజయుండు వివిధోగ్రశరంబుల నొక్కమాత్ర నే
ర్తైఱ నుఱు మాడినం బడమిఁ ద్రెళ్లిన నీదగుసైన్య మంతయుఁగ్
నడకినఁ బడ్డఘోరవిపినంబువిధంబున నున్నఁ జూచి య
త్తఱి నయినం దలంపు [4]ముచితం బగునావచనంబుఁ బుత్రకా. 255

వ అని పలికి యతనివలనం బలుకు గానక మనంబు [5]మరలం బెట్టికొని కొడు
కులు జయింప నోపుదురొకో యనునాస సంజయుదిక్కు మొగంబు నేసి పాం
డవ కౌరవపక్షంబులం గలవారి నడుగుచుం గొలందులు దలపోయుచు నాతని
వచనంబులం దనవిచారంబులను బలాబలంబులు నిశ్చయించి పాండవేయు
లెక్కు డవుట యెఱుంగుచుఁ గ్రమ్మఱ నాసూతపుత్రుతో లెక్కలు వెట్టుచుం
బోలించుచుఁ బెద్ద ప్రొద్దు వితర్కించి కౌంతేయులశక్తి దేవశక్తియు గాంధా
రేయులశక్తి మనుష్యశక్తిం గాఁ దెలిసినవాఁడై యంబికానందనుండు నిజ
నందనునితో ని ట్లనియె 256

క నరుఁ డగ్ని దేవుఁ దనకును, వరదునిఁ గాఁ గొలిచినాఁడు వానికిఁ గేతు
స్ఫురణం బాదిగఁ గలసం, గరపరికర మెల్ల నతఁడు గావించె [6]దయన్. 257

వ అదియునుం గాక ధర్మదేవతయు వాయుదేవుండును వాసవుండును నాశ్విను
లును వారలకుఁ బాండురాజుతోడివారలు వారి నొకకీడునం బొరయకుండ
రక్షింతురు గావున భీష్మద్రోణప్రముఖులకుఁ బాండవులం బరిభవింప రమి
దెల్లంబు 258

క. దేవగ లేటికిఁ బార్థుఁడు, దేవసముఁడు గాఁడె వాఁడు దివిజులచేతం
బోవనిదైత్యులఁ జంపఁడె, యీవును నీవారు నతని నెఱుఁగరె చెపుమా 259

వ. కౌరవులకు వచ్చినయిమ్మహాభయంబునకుఁ బ్రతీకారంబు శాంతిం గడచినయది
లే దెన్నిభంగులం జూచినఁ గయ్యం బుడుగుటయ మనకుం గర్తవ్యం బై

---

1 నాకుం బ్రాపె .. నా కే లంతనేగిం 2 దుడగ వయ్య చలము మాని. 3 వ్రయ్యఁగ
మోదిన. 4 ముచితంబుగ. 5 మొగుడం.. వెట్టుచుఁజాలించుచుఁ. 6 దగన్.

గున్నయది యుగ్రశపింపఁ వయ్యె దీర్ఘవైరంబు వలవ దనినఁ దండ్రికిఁ గొడు
కిట్లనియె. 260

క. దేవత లజ్ఞునకుఁ దో, డై పత్తు రనంగ వలవ దది యెట్లనినన్
దేవత్వము రాగద్వేషావేశము లేమిఁ గాదె యైనది మొదలన్ 261

వ. కావున వారొక్కళ్లవారం గారట్లుం గాక పక్షపాతులై పూని వత్తురయేని
నది దేవత్వంబు గా దట్టిదేవత్వంబున నజ్ఞునుండును సురక్షితుండు గా నేరఁడు
సకు నాకునికిఁ జింత వలవ దని పలికి వెండియు నిట్లనుఁ బెఱిఁగి వచ్చు కార్చిచ్చు
నుడుపను బాషాణవర్షంబు వారింపను మహావాయువు నిలుపను నీళ్లు గట్టిగా
నభిమంత్రించి వానిపైఁ గరితురగాదుల నడపింపను నానేన నడచునప్పుడు
వలసినచోట జలంబు లుత్పాదింపను జాలుదు సింహశరభశార్దూలభూతబే
తాళాదిక్రూరసత్త్వసంరంభస్తంభనప్రకారం బెఱుంగుదు మిత్త్రశత్త్రువిష
యంబులైనశుభాశుభంబులు వలయుభంగి నావహింప నేర్తు మఱియు
నానావిధసిద్ధి[1]ప్రదంబు లగుమంత్రధ్యానాద్యనుష్ఠానంబుల నాకుం గొఱంత
లేదు నీ చెప్పినయగ్నిప్రముఖదేవతలం బ్రసన్ను లగునట్లుగా నారాధించిన
వాఁడ వారిక నాకుం బోలె మహానుభావంబు గలిగినఁ బదుమూఁడు వత్స
రంబు లబ్బంగి నిడుమలం బడుదురె వినుము చెప్పెద 262

దుర్యోధనుఁడు తండ్రితోఁ దనబలపరాక్రమంబు సెప్పుట.

క. ఏ కలిగిన వారిని సుర, లైనను రక్షింప నోప రమరు లలిగినం
బూని చెనకకుండఁ గాతును, మానవు లోకేశ నాకు మనుజాధీశా 263

తే. గర్వమున నాడుమాటలు గాఁ దలంప, వలవ దిది యెల్ల నిక్కంబు వసుమతీశ
నన్ను నేఁ జెప్పుకొందునే యెన్నఁడైన, నాత్మసంస్తుతి పౌరుషం బగునె చెపుమ.

వ. ధర్మతనయాదిపాండవేయులును ద్రుపదాదిపాంచాలురును విరాటాదిమాత్స్య
లును వాసుదేవాదియాదవులును మఱియునుం గేకయ పాండ్య మాగధ
చైద్యప్రముఖనిఖిలదండనాయకులును నాబారింబడి మున్నీరు సొచ్చినయేఱు
లచందంబున నడంగిపోవుట యవధరించెదు గాక వారెల్లఁ దేజోధైర్యపరా
క్రమోపాయవిచారవివేకంబుల నాయెత్తువత్తురె పితామహద్రోణకృపాశ్వత్థా
ములు శస్త్రాస్త్రవిషయంబుగా నేమేమి యెఱుంగుదు రంతెంత నేర్తు రది
యెల్ల నెఱుంగుదు నంతయు నేర్తు నని పలికి యందఱు వెఱఁగుపడి యుం
డం దాను సంజయుతో సంగరంబు తెఱంగు నాలోచనంబుగాఁ బాండవుల
దెస మాట లాడుచుండఁ గర్ణుండు ధృతరాష్ట్రుం గైకొనక ధార్తరాష్ట్రునకుం
బ్రియంబుగా నిట్లనియె 265

క. గురునలుక నాకు నస్త్ర, స్ఫురణ మెడలె నంద్రు జనులు బొంకది పూజా
పరతమెయి నమ్మునీశ్వరు, కరుణ [3]గొఱలి మగుడఁ బడయఁ గాంచితిఁ బ్రీతిన్

---

1 ప్రకరణంబు లగు 2 సరియె. 3 వడసి

ఉ. కావున నస్త్రశస్త్రము లఖండితసంపద [1]నొంది యుండు దే
వావలి కైన నన్నుఁ జెనయన్ భర మేఁ గలుగంగ నర్జునుం
డే విడిపించు మేచని గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
నీవు బలంబు మెచ్చ నని నిల్చిన గెల్చెదఁ బాండవేయులన్ 267

శా. గాంగేయాదులు [2]నీకడన్ నిలిచి వేడ్కం జూడఁగా సర్వసే
[3]నాంగాంగంబులమీఁద గాలియును జిట్టాడంగ నీ కేను వీఁ
కం గౌంతేయులఁ దాఁకి తత్తనువు లుగ్రస్ఫారబాణాలిఁ గూ
లం గోదండవిలాసముల్ మెఱయ లీలం బోరఁ గ్రీడించెదన్ 268

వ. అనిన విని యినసందనునకు మందాకినీనందనుం డిట్లనియె 269

క. కాలుఁడు ప్రేరేపఁగ నిటు, ప్రేలినయంతటన నిన్నుఁ బెద్దగఁ దలఁపం
బోలునె మాకును నుడుగుము, చాలుదు నీ వెల్లపనులు సాధింపంగన్. 270

ఉ. కూలెడువారె పాండవులు ఘోరపుఁబోర నొకండొకండ యీ
చాలెడువార లెల్లమును చావఁ గ్రమంబున సేన లన్నియుం
గూలఁగఁ గౌరవుల్ పదపఁ గూలుదు రింతియ కాక నోరిచే
వల వృథాభిమానమున నిన్నియుఁ బ్రేలెదు సూతనందనా 271

తే. దివిజపతి నీకు నిచ్చినతీవ్రశక్తి
చేతఁ గవ్వడి వడు నని చూతు వేని
వాసుదేవునిచే నది వ్రయ్య లయ్యెఁ
దునియ లయ్యెను బొడి యయ్యెఁ దొరఁగు ధరను 272

క. సర్పముఖశరము గల దను, దర్పంబునఁ గ్రీడిఁ దొడరఁ దలఁపకు హరి పెం
పేర్పడఁగ నదియ కాదట, తీర్పవలయువాని నెల్లఁ దీర్చు నరునకై. 273

వ. అని పలికి ధృతరాష్ట్రునితో ని ట్లనియె. 274

క. జ్ఞాతులు దమలోఁ బొందినఁ, [4]జేతోమోదమున వెలిఁగి చెలు వొందుదు ర
న్నీతిం బాసిన విగతవి, భూతిం గడకొఱవులట్లు పొగయుదు రధిపా 275

వ. కావునఁ దమలో విరోధం బొప్పదు సంభాషణసహభోజనాదిసత్కారంబులను సవినయవర్తనంబులను బ్రీతులై సజ్ఞాతు లిహపరార్థసాధకు లగుదు రని చెప్పి వెండియు. 276

క. విను మేనొక్కస్థలమునకు, మును భూసురవర్గసహితముగ నొకపనికిం
జనునెడఁ జన రానితటం, బున నొకజు స్సుండె గాని బొగడిరి తజ్జ్ఞుల్ 277

తే. దీని తేనియఁ ద్రావినమానవులకు

---

1 నొంది యుండఁ దే. 2 నాకడన్. 3 దివ్యశక్తి . చెప్పె రేని. 4 చేతోమోదంబు

జవయు రుజయును డప్పేయుఁ జావ్రుఁ గలుగ
వనఁగఁ గొందఱు బోయలు విని కడంగి
చుఱుక మొఱకులై [1]చఱిఁ బడ నుఱికి రపుడు 278

వ. ఇట్లుఱికి మృతిం బొంది రట్లుపోలె నవినీతు లైననీకొడుకులు పుడమియెల్లను దార యేలుటకుఁ జూచెదరు గాని తమపాలిసిపోవుటం గానరు వీర లర్జును తోఁడం బెనంగి [2]మానప్రాణంబులు దక్కించుకొనువారె యట్లుంగాక సమబలు లైననుం గయ్యంబునఁ గదా వీ రౌదురు వా రౌదు రనవచ్చు నది యేల నీలోనికి ధర్మనందనుం దెచ్చికొనుటయ నీకుం గర్తవ్యం బనిన బాహ్లికుండు ధార్తరాష్ట్రున కిట్లనియె. 279

క. కను బ్రమసిన తెరువరి తన, కనపాయం బైనమార్గ మరసి తగ నెఱిం
గినవారు సెప్పఁగాఁ గ్రై,కొననికరణిఁ దగినవెంటకుం జొర వకటా 280

వ అనిన వైచిత్రవీర్యుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె. 281

మ. కొడుకా యే నెటు లట్ల బాహ్లికుఁడు నీకుం గూర్చు భీష్ముండు నీ
యెడ సస్నేహుఁడు వీరిమాట విను మే మీముప్పురుల్ మన్ననల్
వడయంగాఁ దగునట్టివారము నినుం బ్రార్థించెదర్ ధర్మజుల్
విడువంగాఁ దగ దిమ్ము వారలకు నుర్విం బాలు నెమ్మిం దగన్ 282

ం. అనినను వెండియు నొడఁబా,టునకుఁ జొరనిదానికిం గొడుకుతోడఁ గడుం
గినిసి ధరణీశ్వరుం డి, ట్లనుఁ గొలువున నున్న [3]వార లందఱు వినఁగన్. 283

తే [4]బవరములు గావె విఱిగిన బారసాఁప, వచ్చునే యొక్కరుండ వివ్వచ్చుఁ డరి
పసుల బెట్టించునపుడు నీబలము విఱుగ, దయ్యనే నీవుఁ గర్ణుండు నచట లేరె.

వ అని రాధేయుదిక్కు మొగంబై మఱియు నిట్లనియె. 285

ఆ నాఁటికొలఁది గాదు నారాయణుండు నొగ, లెక్కఁ గెలన భీముఁ డేచి నడవ
ననుజతనుజసహితుఁ డై వచ్చువివ్వచ్చు, మార్కొనంగ వశమె మనకుఁ గర్ణ

చ [5]బలమును దర్పముల్ మెఱయ బంటుతనంబున నీవు పాండవే
యుల నని మార్కొనం గడఁగు టొప్పదు తెంపగుఁ జచ్చి శుద్ధుఁ డై
పలుకులు మాన్పు భృత్యుఁ డనుపాటి దలంచెద విట్లు మేలె య
చ్చలమున నీసుయోధనుని చావున కోర్చుట గాదె యెంతయున్. 287

వ అనిన విని కానీనుండు సంక్షుభితమానసుం డై నివి యెల్ల నిట్లయ్యె నిట్లుం గాక [6]తక్కినయది యట్లుండె నదీసూనుండు నన్ను నిరాకరించి పలికినపలుకులఫలం బనుభవించుం గాక యని యతనినుద్దేశించి యి ట్లనియె 288

1 చఱి దిగ నుఱికి రపుడు, చఱిఁగొని నుఱికి రపుడు. 2 తమ. 3 రాజు లందఱు. 4 బరవసము గాదె ..బట్టించు 5 బలిమియుం... తెంపున... పాడి. 6 తక్కినప్పటి కది యట్లుండె...నిరాకరించినఫలం.

కర్ణుఁడు భీష్మునిపై రోషముచేత నస్త్రసన్న్యాసంబు సేయుట.

తే నీకు నాలావుతోడ్పాటు లేక యుండ, వలయు నీతెగునంతకుఁ గలన నిలువ
నాయుధంబులు విడిచితి నంతమీఁద, [1]మెఱసి బలవిక్రమంబులు నెఱపువాఁడ
వ అని శస్త్రసన్న్యాసంబు చేసి కొలువున నిలువనొల్లక దిగ్గన లేచి పోయె నట్టి
యెడ శాంతనవుండు నవ్వుచు దుర్యోధనునితో ని ట్లనియె 290
క. అంతకుఁ జాలఁడె కర్ణుం డింతకు మును బాస యిచ్చి యెన్నఁడు బోంకం
డింతటిమానిసి యలిగినఁ, గౌంతేయుల కెట్లు బ్రదుకఁ గా వచ్చు ననిన్ 291
క. అని వెండియు నిట్లను నా,తని మాటల కెట్లు [2]గడఁగి ధర్మతనయుతో
నని సేయక తక్కువు నీ, వనుమానము వాయఁ జూడు మతనిని నన్నున్ 292
వ. ఏను బాహ్లీక ద్రోణప్రముఖులు గనుంగొను చుండఁ బ్రతివీరుల ననేకసహస్రం
బుల సమయించెదఁ బిదప రాధేయురణంబునుం జూచెదవు గాక యనిన విని
దుర్యోధనుండు గర్ణపక్షపాతియు నవినీతుండును నగుటం జేసి సహింపక పితా
మహుతో ని ట్లనియె 293
చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి యుండె మది నేది యెఱుంగక యుండె నెప్డు నం
దఱు వినఁ బాండునందనులు దర్పితులై యని గెల్తు రందు ముం
దఱ నిను బాహ్లికుం గురునిఁ దక్కటివారిని నమ్మి యేను నే
డ్తెఱ నని సేయఁ బూనితిఁ గడింది[3]మగంటిమి తోడు సాలదే. 294
ఉ. కర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడును గల్గఁగ నా కొరు లేల సద్భటా
కీర్ణవిరోధిసైన్యముల గెల్వఁగఁ జాలుదు మేము మాకు నీ
యర్ణవవేష్టితక్షితి యనర్గళవిక్రమ మొప్ప దక్కు మా
నిర్ణయ మెల్ల నిట్టి [4]దవినీతియొ నీతియొ చూడుమీ తుదిన్. 295
క అనుపలుకులకు విషాదము, దనుకఁగ ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు దనసందను నే
మనయుం బలుకఁగ జాలక, [5]వెనుఁబాటున నిట్లు లనియె విదురునితోడన్
తే. మృత్యుపాశోప[6]హతుఁ డయ్యె మీఁదు లేక
సూతనందనుతోఁ గూడి నాతనూజుఁ
డకట నాశంబుఁ బొందువాఁ డయ్యె మనకు
నింకఁ జేయంగ నగునని యెద్ది చెపుమ 297
వ అనిన విని విదురుం డతని కి ట్లను మనవారలు మున్న దుర్బలులు తమలోనం
బెనంకువ లయి విరసవచనంబు లాడుచు నింతలు పుట్టించుట యిది యర్జును
నకుఁ గార్యం బింతియ కాక యే మనువారము వారలు బంధుమిత్త్రసహాయు
లుం దారును నొక్కతలంపువారలయియున్నవారు వలవనియీ వెంగలిమాటలు

1 నిలిచి బల. 2 ధర్మతనయునితోడన్. 3 మగంటిమి యుల్లసిల్లదే. 4 ద యనీతియొ...
తలఁచెన్. 5 వినుబాటున. 6 నిహతుఁ డై మీఁ దెఱుఁగక.

విడిచి పాండుపుత్రుల బిలువం బనిచి తగవు నడపుట దక్క మనకుఁ జేయం దగుపని
వేఱొండు గలుగునే యని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయు చెప్పినకార్యవచనం
బులకొంతంత వినం గలవాఁడై యతనిదిక్కు మొగంబు సేసి 298

క. మును వరుసకోడఁ దన[1]తలఁ, చినయన్నియు నీవు వినఁగఁ జెప్పి తగవుమై
నిను వీడుకొల్పునే నన్నను ఁడే పని నిశ్చయించెఁ జూతము చెప్పుమా 299

వ. అని యడిగిన సంజయుఁ డిట్లను ఁ దుదిఁ బార్థుండు నిశ్చయము సేసి సుయో
ధనుతో నిండలిపెద్దలు, వినఁగా నను మన్న పలుకు వినుము నరేంద్రా 300

మ. కురువంశోత్తముఁడైనధర్మజుండు నాకుం దండ్రిపాలీఁ దగుఁగా
ధరలో సామని తాన పల్క విని యూరక దర్పంబుమై నీకిత
క్కొరయేనిం [3]జటులాస్మదీయవిశిఖాగ్నిజ్వాలలం దాహుతుల్
వరుసం బెట్టుదు ధార్తరాష్ట్రతతి నైశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 301

వ. అని పలికి కౌఁగిలించికొని భూషణాంబరాదికమనీయవస్తువు లొసంగిన నేనునుం
బాండవులను వాసుదేవుని సవినయంబున వీడ్కొని యింతవట్టును దేవరకు
నెఱింగింప వేగంబ వచ్చితి నని నమ్మాటలు దుర్యోధనుం డాదరింపక వెడచెవు
లం బెట్టె ధృతరాష్ట్రుండును ఱిచ్చపడి యూరకుండె నప్పు డయ్యిరువురపా
లను సంజయుం డొక్కరుండు దక్క నయ్యాస్థానంబున నున్నసమస్తజనంబు
లును దిగ్గన లేచి తమతమనివాసంబులకుం బోయిరి తదనంతరంబ 302

క. తనుజవశవర్తి యగున, మ్మనుజేంద్రుఁడు దనసుతుండు మర్దింపఁగ నో
పునో యనిఁ బాండుతనూజుల, ననుమతి [4]సంజయునితోడ నాడె దురాశన్.

సీ. ఈరెండు [5]పిళ్లలతారతమ్యంబులు నెఱుఁగుదు పోరైన నెవ్వరోర్తు
రిడి నిశ్చయింతమే యెండు నుపాయంబుఁ బౌరుషంబును గలవారు గలరు
చూతము చెపు మన్న సూతనందనుఁడు న న్నడిగెద వే నొంటి యడుగవలదు
మీయయ్య సాత్యవతేయుఁ గీయెడకు వేంచేయునట్లుగ భక్తిఁ జేసి తలఁపు

తే. పిలువఁ బంపు గాంధారి వారలు వినీతి, రతులు నిశ్చయవిదులు ధర్మజ్ఞచిత్తు
లుల్లమున నీ కసూయామ లొదవనేని, పూని మాన్పంగ నేర్తురు మానవేంద్ర

కృష్ణద్వైపాయనుండు ధృతరాష్ట్రునియొద్దకు వచ్చుట

వ. అనినవిని యంబికానందనుం డట్ల కాక యని యొకకంచుకిం బిలిచి వానిం బుచ్చి
గాంధారిం రావించి [6]సద్భక్తితాత్పర్యంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనమహామునిం ద
లంచిన దివ్యబోధమహాసీనుం డైనమహాత్ముండు విజయంచేయుటయు నందఱు

1 పల్కిన 2 మదిఁ నిండలి పెద్దలు 3 జటులాస్త్రశస్త్రవిశిఖా నైశ్వర్యంబుతోఁ గూడఁగాన్ 4 సంజయునకిట్టు లనియె దురాశన్ 5 పిళ్లల, పిన్నల ..డిందుఁ.. వేం. పిలువఁ బంపుము గాంధారి ప్రియముతోడ, నిశ్చయింతురు ధర్మవి (ను) నీతు లగుచు, నుల్లమున ..వాని మాన్పం, దాని మాన్పం 6 సభక్తి.

దండప్రణామంబులు సేసి సమున్నతాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి యున్నసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు విన్నపంబు సేయక మున్న యమ్మహాపురుషుం డు ధృతరాష్ట్రసంజయులచిత్తవృత్తులు దాన యెఱింగినవాఁ డగుటం జేసి సంజయువలనఁ బ్రసన్నదృష్టి నవలోకించి యతని కిట్లనియె. 305

క. నీవు సమస్తము నెఱుఁగుదు, గావున [1]నీహరి కుంతీగాఁ దగదు ధరిత్రీవల్లభుఁ డడిగినపని, యీవిధ మని తెలియఁ బలుకు మేము వినంగన్ 306

వ. అనినఁ బ్రసాదం బని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె 307

క. ఆసేనకు నీసేనకు, వాసి యడిగె దీవు నన్ను వసుదేవసుతుం
డాసేనఁ గలఁడు తత్సము, [2]నీసేనం జూపుమా నరేశ్వర నాకున్. 308

వ. వాసుదేవుం డెట్టివాఁ డని యడిగెదేనిం జెప్పెద 309

చ. బగముల నన్నిటిం దనవశంబుగఁ జేసిననీరు భంగముల్
బగయు లలాటలోచనుఁడు [3]వాపఁగఁ జేర్చినయట్టిబాణు నొ
క్కగడియలోన గర్వ మడఁగం బఱిమార్చె సురేంద్రకల్పకం
బు గరములీలఁ దెచ్చె హరిసూరిపరాక్రమ సుప్రసిద్ధమే 310

ఆ. అధికదుష్కరంబు లైనకార్యంబులు, క్రీడవోలెఁ [4]జేయుఁ గేశవుండు
విను మతండు పార్థు నెనసి యేకార్థుఁ డై, యుండుఁ బూర్వభవసఖుండుగాన.

వ. అట్టివాసుదేవునిచక్రంబు నిజమాయాబలంబునఁ బాండవుల సర్వసమరసాధనంబులయందును సూక్ష్మరూప[5]వ్యాపియై నిలిచి వారికి విజయంబు బొసంగుచుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె 312

క. పలుమఱుఁ [6]బాండుతనూజుల, కొలఁది వితర్కించెదవు నిగూఢం బది యేఁ
దెలియం బలికెద వారికి, బలమును సత్త్వంబు హరియ పార్థివముఖ్యా 313

వ. హరిమహత్త్వంబు విన్నవించెద నవధరింపుము 314

క. ఒకతల సమస్తజగములు, నొకఁడ జనార్దనుఁడు నిలిచి యొకతల యైనన్
సకలము నసార మాతం, డొకరునిసారంబ చాల నుత్కృష్ట మగున్ 315

క. తలఁపునన వాసుదేవుఁడు, గలిగింపను నిలుప నడఁపఁ గా నోపు జగం
బుల మఱియును గ్రీడార్థము, పలు[7]వోకలఁ బుచ్చుచుండుఁ గౌరవనాథా 316

క. ఎక్కడ నడచును సత్యం, బెక్కడ ధర్మంబు పరఁగు నెక్కడఁ గలుగుం
జక్కటి నిలుచుం గృష్ణుం, డక్కడ నతఁ డున్నకడన యగు జయ మధిపా 317

సీ. పురుషోత్తముం డెల్లభువనంబులును దాన యఖిలభూతాత్మకుం డై విహార
లీల విచేష్టించు నీలోకముల మాయ దొట్టి యొక్కొకపరి పుట్టి పెరిఁగి
కర్మానుచరణముల్ గైకొని వర్తించు శిష్టరక్షణమును దుష్టనిగ్ర

---

1 నీ పూర కుంతీ గాఁ జనదు. 2 మీసేనం. 3 ప్రాపు నేర్చిన. 4 జేసెఁ గేశవుండు... యేకాత్ముఁ డై. 5 వ్యాప్తి యై. 6 కుంతీపుత్త్రుల. 7 పోకలఁ బోవుచుండుఁ

హాంబును దనపను లగుటఁ బాండవుల నెపం బిడుకొని ధర్మబాహ్యులైన
తే. నీతనూజుల [1]నిక్కమ నిగ్రహింప, దలఁచినాఁ డమ్మహాత్ముండు దగ్గ మతని
నిట్టిచందంబువాఁ డని యెఱిఁగి యెవ్వ, రాశ్రయింతురు బ్రదుకగ దలఁచువారు.
క. అనవుడు [2]ధృతరాష్ట్రుఁడు విష్ణుని నే నెఱుఁగనివిధంబునుం దెలియఁగ నీ
కని యున్న తెఱఁగుఁ జెప్పుమ, యనుటయు సూతసుతుఁ డిట్టులను నాతనితోన్.
వ. విద్యయు నవిద్యయు ననఁగా రెండు గల వవిద్యాదూషితుండై తమోగ్రస్తుం
డైనవాఁడు విష్ణు నెఱుంగఁడు విద్యాసంపన్నుం డెఱుంగు ననిన విద్య యను
నది యెట్టిది యెద్దాన నీవాసర్వేశ్వరు నెఱింగితి దాని నవిద్య యెట్టిది దానిని
జెప్పుమనుటయు నాంబికేయునకు సంజయుం డిట్లనియె నా త్రివిధసంజనకామప
వికారంబుల త్రిప్పలం బడక ధర్మం బాచరించుచు భావశుద్ధి గలిగి యుండుచు
దీన నే నచ్యుతు నెఱుంగుదు విద్య యిట్టిది నీకునుం దక్కనవ్వారికైనను నతని
నెఱుంగుటకు నిదియ తెరు విట్టిదిగానివిధం బవిద్య యని చెప్పిన నాఁతఁడు
నిజనందనుని కిట్లనియె 320
క. సునకాప్తుఁడు సంజయుఁ డితనికి నీ దేహంబు వట్టి ధర్మపరుఁడు నగుం
దని [3]నాశ్రయింప వయ్య య, తనిఁ జొచ్చిన బ్రదుకు దీవుఁ గష్టములు సుతుఁడ.
వ. అనిన సుయోధనుండు దపుయయ్యకు ని ట్లను నిజ్జగంబు ల
న్నిని నోరఁబెట్ట మ్రింగినను నెట్టన సర్వము [4]గాచె నేనియు
న్వీనిని ముకుందుఁ డర్జునునినెచ్చెలి నాఁ డెన్నులార నించు నిం
క నతని నొక్కబాముసుఁ గా ధృతిపెంపున నాశ్రయింతునే 322
తే. అనిన గాంధారి కిట్లను జనవిభుండు, నీతనూజుండు దుష్టుని నీతిబాహ్యుఁ
డుద్ధతుం డసు[5]మాని నాబుద్ధి వినఁడు, వీఁడు సెడుఁగాని బ్రదుకంగలేఁ డుసుర్వ
ఉ. నావుడుఁ దల్లి యిట్లు లను నందనుతో నిది యేల యాయువున్
శ్రీవిభవంబులన్ మును సశేషసుహృజ్జనులం దొఱంగఁగా
నీవు గడంగె దిట్టియవినీతులునుం గలరే వృకోదరుం
డై విధి సంపఁగా నొరుల కాఁగఁగ వచ్చునె యింకఁ బుత్రకా 324
వ. అనియె నట్టియెడం గృష్ణద్వైపాయనుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనుఁ గృష్ణుండు
నీకుం గూర్చునీవుం బరిమార్పుం డైనసంజయు నతనిపాలికిం బుచ్చి తద లెస్స
కార్యంబయ్యె వీఁడును నిమ్మహానుభావుమహనీయప్రభావంబున్నరూ పెఱుంగు
నేనిబుద్ధి వాని యద్దేవు నాశ్రయింపు మతం డెకాగ్రచిత్తుండై యారాధించినవా

1 నొక్కమై గర్వ మరయ 2 ధృతరాష్ట్రుం డిట్లను గృష్ణుని నే నెఱుంగ నగుపథమున
నీ, విష్ణుని నెఱుగుగాంబు తెలియకున్న తెలియం, గనియెడు తెఱంగు చెప్పుమ ..సంజయుఁ
డు నిట్టు లను. 3 ప్రీతి నాశ్రయింపు మతనిఁ బొంద 4 గ్రాచె నేనియున్, గ్రాఁగె నేని
యున్. ..దర్జునుని నెంచగ నాఁ డెవ్వలాగ ..బాముసకు గా 5 మానఁడు

రికిఁ జేరువ యగుఁ గామక్రోధోపహతులై తమతమధనంబులం దృప్తులుగాక
యన్యాయంబున వర్తించువారలకు దూరంబై యుండు నెల్లభంగుల నాతనిం
జొచ్చి బ్రదుకు మనినం బ్రసాదం బట్ల చేయుదు నని విచిత్రవీర్యనందనుండు
సూతనందనునితో నవ్వాసుదేవునామనిర్వచనంబు నాకుఁ దేటపడం దెలిపి
యతనిం బొందునుపాయం బుపదేశింపవే యని యడిగిన. 325

తే. ఎల్లయందును దా వసియించు నెల్ల
యదియుఁ దనయందు వసియించు టం డ్రు వాసు
దేవుఁ డనుపేరి కర్థంబు దెల్ల మింత
యొఱుఁగుజనులందుఁ దగ వసియించు శుభము 326

తే అతనిఁ బొందునుపాయంబు నంతరంగ,నిగ్రహమ కాఁగ నార్యు లనుగ్రహింతు
రొప్పి చిత్తవికారంబు లుడిపి యేక,బుద్ధిఁ గొలువఁ బ్రసన్నతఁ బొందు నతఁడు

వ. నీవును బలుబుద్ధు లుడిగి గోవిందు నాశ్రయింపు మనినం బ్రజ్ఞాచక్షుం డిట్లనియె.

క. నాకు నయనేంద్రియము గతి, లేకుండుట [1]కంతవగపు లే దఖిలమునో
జ్ఞాకారుఁ డైనహరి న్నాలోకింపం గానమికిఁ గలుగు వగ పెపుడున్ 329

ఉ. ఆతనిఁ గన్ను లారఁగ నహర్నిశము౦ గనుఁగొంచు నుండువా
రేతప మాచరించిరొ యుపేంద్రుని [2]నాశ్రితవత్సలున్ విని
ర్ధూతకలంకు ధర్మనిరతుం గరుణాకరు సర్వలోకవి
ఖ్యాతుఁ బవిత్రమూర్తి శరణాగతరక్షకు నాశ్రయించెదన్ 330

వ అని పలికి పరమశాంతుం డై పారాశర్యు నుద్దేశించి దేవా యేను వాసుదేవుని
[3]శరణు సొచ్చి బ్రదుకువాఁడ ననుచుఁ గృతాంజలి యగుటయు వ్యాసమహా
మునియు నాశీర్వాదంబు నేసి యంతర్హితుం డయ్యెఁ గౌరవేశ్వరుండును దుర్యో
ధనసంజయుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తానును గాంధారియు నభ్యం
తరమందిరంబున కరిగి యుచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లుచు నుండెనని చెప్పిన
విని పదంపడి పుట్టినవిశేషంబు లెట్టి వని యడిగిన 331

శా నిత్యానిత్యవివేకవైభవసమున్నిద్రాంతరంగస్ఫుట
ప్రత్యక్షా పరమేశ [4]విశ్వజగదారాధ్యా మహానంతచి
త్సత్యానందవిధిస్వభావమహితా సంవిత్సమాధానదా
ర్గత్యవ్యాహతిసంప్రవర్తనవిదగ్ధశ్రీపదాంభోరుహా 332

క. వ్యాసాదిమునిప్రోక్తమ, హాసందర్భాప్రమేయతారూఢగుణో
ల్లాసా నైర్గుణ్యాసము, ద్భాసిరహస్యానుభావ భక్తాధీనా 333

---

1 మతినివగపు. 2 నంశ్రితవత్సలున్ 3 మఱువు 4 సర్వజగదా... మహానందచిత్సత్యానంత
...సంపత్సమా ...ర్గత్యావ్యా... ప్రవర్ధన.

మాలిని నమదనిమిషచూడానవ్యరత్నప్రభాసం
గమరుచిరపదాబ్జా గర్వదుర్వారదైత్యో
ద్యమబహులతమోమార్తాండదోర్గక్రీడనప్ర
క్రమ [1]లలితవికాసా గాఢభక్తిప్రకాశా. 334

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున యుద్యోగపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

— —

1 వివిధవిలాసా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

[1]వాగ్విభవారోగ్య
ప్రావీణ్యప్రాభవానుభావమహితసౌ
ఖ్యావహపదస్మరణ కరు
ణావాసకటాక్షకిరణ హరిహరనాథా. 1

శ్రీకృష్ణునిరాయబారము.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. సంజయుఁడు దన్ను వీడ్కొని చనిన ధర్మ
సుతుఁడు మఱునాఁడు దమ్ముల సుతుల నిష్ట
భృత్యవరులను దొరలు బిలువఁ బనిచి
యెల్లవారును విను చుండ నిట్టు లనియె. 3

క. మనము జనార్దనుపాలికిఁ, జని కౌరవసభకు నతనిఁ జను మని ప్రార్థిం
చిన మేలు బంధుహితగురు, జనములతో రణము గాక [2]సంప్రీతి యగున్ 4

వ. అని పలికి వార లందఱు బలసి చనుదేర మాధవుమందిరంబున కరిగి యతని
చేత సత్కృతుం డయి సమస్తపరిజనంబులుం బరివేష్టింప నొక్కపార్శ్వంబునం
బాంచాలియు సముచితపరివారపరివృత యై యుండ నతండునుం [3]దానును
సుఖాసీనుం డై యుండి యతనితో ని ట్లనియె. 5

క. ఆపదఁ [4]గడవం బెట్టఁగ, నోపి శుభం బైనదాని నొడఁగూర్పను మా
కీపుట్టువునకుఁ బాండు, క్ష్మాపాలుఁడు నిన్నుఁ జూపి చనియె మహాత్మా. 6

తే. సమయ మిది [5]మిత్త్రకార్యంబు చక్కఁ జేయ, నీకతంబున నే మవినీతుఁ డైన
యాసుయోధనుతోడిపోరాట దక్కి, యనుభవింతుము మాయంశమగుధరిత్రి.

వ. నీకు మేము ప్రద్యుమ్నాదికుమారులతోడివారము మమ్ము దురితంబులు వొర

---

1 విభవారోగ్యశుభ. 2 సమ్మతి గలుగున్. 3 దారును సుఖాసీను లై 4 గడువల...మిమ్ముఁ జూపి. 5 మంత్రికార్యంబు.

యయుండ నరసి రక్షింపు మనవుడు వాసుదేవుండు నీపంచినయట్ల చేయం గల వాఁడ నెయ్యది తలంపు సెప్పు మనిన నజాతశత్రుండు నీవు కరినగరంబున కరిగి కౌరవులతోడం దగినమాట లాడి తెఱంగు సేయ వలయు నని ప్రార్థించి యతని నియ్యకొలిపి యి ట్లనియె. 8

సీ. మాతండ్రి తలఁపును నాతనినందనుచందంబు నిన్ను యాసంజయుండు
పలికినపలుకులఁ దెలిసెఁగదా నీకు వారిచిత్తముభంగి వాఁ డెఱుంగఁ
బొలుసం పని యీకు [1]యేలినమాటలన మ్మలుక దీర్చెదరు తా రధికదుష్క-
రం బైనయాసమయం బేము పదుమూఁడువత్సరంబులు సల్పి వచ్చి యుండఁ

ఆ. గులముపాడి నడపఁ దలఁపఁడ పతి సెడఁ, దలఁచెనేనిఁ గొడుకు వలచినట్టి
వాఁడు గాన యతనివక్రత మాన్ప లేఁ, డింతకంటెఁ గలదె యొడరు మాకు

క. జననియు సమస్తబాంధవ,జనములుఁ బ్రియ మంద వారి శాంతులఁగాఁ జే
యను నెమ్మిగ నొక్కటి యై, మనమును దెఱఁ గేది యునికి మాపౌరుషమే 10

క. ఇచ్చటిబంధులు నీవును, [2]నచ్చెరుపడి వినుచు నుండ నయిదూళ్లును మా
కిచ్చినను జాలు నంటిని, బొచ్చెము గా దింతవట్టు పూర్ణము సుమ్మీ 11

శా. ఆదుర్యోధనుఁ డంతమాత్రయును జేయం జాలఁడో [3]కాని పెం
పేదం బ్రస్ఫురత కోర్వ రాదు సిరి నా కే లందు నే గ్రాసవా
సోదైన్యంబులు వచ్చు నాయరయునీచుట్టాలకుం గావునన్
మోదం బందుట గల్గుఁ గౌరవులు నేమిం బొంది శ్రీ నొందినన్. 12

ఉ. అక్కట లాఁతు లైనఁ బగ తైనను జంపన కోర నేల యొం
డొక్క తెఱంగు లేదె యది యొప్పదె బంధుసుహృజ్జనంబు లా
దిక్కున నున్న వారు గణుతింపక సంపద కై వధించి దూ
[4]రెక్కుట దోష మందు టనునీదురవస్థల కోర్వ వచ్చునే. 13

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుండు వెండియు 14

ఆ. క్షత్త్రధర్మ మింత కష్ట మగునె పెఱ, ధర్మ మాచరింపఁ దగ దటండ్రు
గాన శస్త్రజీవికయ తగి యున్నది, యైన వంశనాశ [5]మనభినుతము 15

వ. అదియునుం గాక. 16

ఆ. కలహ మగుట లక్ష్మిఁ [6]గావించుఁ బ్రాణహా,నియును జేయు నింత నిక్కవంబు
గలువు రొకని కోడి వాఁడుట బల్లిదు, లనదచేతఁ జెడుటయును ఘటించు 17

క. జయ మగునోడుదు మనుని,శ్చయ మొక్కఁడు లేదు వినుము సమరమునఁ బరా
జయము మరణంబుకంటె హృ,దయపుటభేదనము సేయుఁ దథ్యం బనఘా. 18

---

1 మేలిమాటలన మ్మలుకలు దీర్చెద రధికదుష్క-. 2 నచ్చెరుపడి చూచుచుండ...కిచ్చుటయె చాలు నను టది, జాలు ననుటది. 3 కాక 4 రెక్కుడు... మొందు నను. 5 మనభిమతము, నభిమతంబె. 6 గారించుఁ.

క. కాన యవశ్యముఁ బెనఁకువ, [1]గానియుపాయమునఁ బగఱఁ గడ తేర్చుభృతిం
బూని నడచు నెవ్వఁడు డెం, దానం జెయి వెట్టకొని యతఁడు నిద్రించున్. 19

ఆ పగయ కలిగెనేనిఁ బాముఉన్న యింటిలో, నున్నయట్ల కాక యూఱడిల్లి
యుండునెట్లు చిత్త [2]మొకమాటుఁ గావున, వలవ దధికదీర్ఘవైరవృత్తి 20

చ. పగ యడఁగించు టెంతయు శుభం బది లెస్స యడంగునే పగం
బగ వగ గొన్న మార్కొనక పల్కక యుండఁగ వచ్చునే కడుం
దెగ మొద లెత్తి పోవఁ బగ దీర్పఁగ వచ్చినఁ గ్రౌర్య మొందు నే
మిగతిఁ దలంచినం బగకు మేలిమి [3]లేమి ధ్రువంబు కేశవా 21

ఉ. కావున శాంతిఁ బొందుటయ కర్జము దా నది యట్లు లుండె శ్రీ
గావలె నంచుఁ బోరితము గామియుఁ గోరెద మెల్లసొమ్ములుం
బోవుటయుం గులక్షయము పుట్టుటయున్ వెలిగాఁగ నొండుమై
నేవిధి నైనఁ జక్కఁబడు టెంతయు నొప్పుఁ జుమీ జనార్దనా. 22

చ. మనమునఁ బక్షపాతగతి మాదెస మానుము ధర్మనీతివ
ర్తనముల రెండుదిక్కుల హితంబును జెంపును గల్గు నట్టిచొ
ప్పున విదురాదిసజ్జనులబుద్ధికి నా నుచితంబుతోఁచెడు
ల్పునఁ [4]బరుసందనంబునను భూపతు లెల్ల నెఱుంగ నాడుమీ 23

చ. [5]తగవునఁ బోక రాజు బెడిదంబులు వల్కెనయేని నైనఁచి యొ
ప్పుగ నిలుమీ గురుత్వముఁ బ్రభుత్వమునుం గలపెద్దవారిమా
ట గొనమి యాసుయోధనుకడన్ నిలువన్ మన మెల్ల గారవం
బుగఁ గురువృద్ధుపల్కుఁ దలఁపుం జన నిచ్చిన మెచ్చరే జనుల్. 24

మ. సుతువాఁడై వినయంబు సేకొనక యేచొప్పుం దగం [6]జెప్ప కా
ధృతరాష్ట్రుం డవినీతిఁ జేసినను సంధింపంగ రా దంచు వే
గ తెగం బాఱకు తెంపు సేయునెడ లోకం బెల్ల మెచ్చం బ్రకా
శితధర్మస్థితి నొంది మామనము నిశ్చింతంబు గాఁ జేయుమీ. 25

ఆ ఇన్ని సంకటముల నిబ్బంగి నెంతయు, నొగులుచిత్తవృత్తినొవ్వ దీర్ప
వెజ్జ వీవ కావె వేయేల యేగతి, నడపఁ దలఁచి తదియ నాకుఁ బ్రియము 26

27

వ. అని చెప్పి తలంచికొని వెండియు నిట్లనియె

క. నీవు సుయోధనుపాలికిఁ, బోవఁగ వల దనియు నొక్కబుద్ధి వొడమెడున్
గోవింద యతఁడు మంత్రులుఁ, [7]గావరములు చక్క వినరు కార్యవచనముల్

తే. కుటిలమతు లవినీతులు క్రూరకర్ము, లట్టిసీమలకడకు నిన్ననుపఁ జాల

---

1 కానియుపాయంబునం బగఱ దీర్చు ..దానం జే యొడ్డుకొని యతఁడు. 2 మొకవిధమై తోఁచు. 3 లేదు. 4 బరుసంబు మాని పెఱ. 5 తగవులఁ. .మెల్ల గౌరవం...గులవృద్ధు. 6 జేయ కా...సిద్ధింపంగ, సంధిల్లంగ. 7 గావలములు సనగ.

సీప్రసంగంటి పొయెడు దేవదవి, యైన నే నొల్ల నొంటి యందరుగు టుడి

వ. అనవుడుం గృష్ణుం డిట్లనియె నా ధృతరాష్ట్రుండు నట్టివాఁడ త
త్తనయుండు యేల ²నీపలుకు తథ్యము నీతలంపే నెఱింగితి
స్వామి నీ శంక దక్కుము వినక పలతే విను మేను నిక్క మ
గ్గిన వచటం గలండె రణకేళికి మార్కొన నొక్కఁ డేనియున్

క. నుపుము కౌరవసభ కేఁ, జను టెట్లును మేల యర్థసంసిద్ధి యగుక్
మన శోకటం బాపము గా, కునికికిఁ గత మైనపలుకు లొండెను గలుగున్.

వ. అని పలికిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె

ఆ. మేలు గాక నీకుఁ బోలిన ట్లయిన నం, దరిగి యేము వారు సర్ధిఁ బొంది
³యుండునట్లు గాఁగ నొడఁబాటు గావింపు, మెల్ల భంగి మనకు నిదియ లెః

క. ను ష్మెఱుఁగు వెవిరి నెఱుఁగుదు, నెమ్మి యెఱుఁగు దర్థసిద్ధి నెఱియెఱుఁగుదు
కృష్ణుల స్థితి నెఱుఁగుదు, పా ష్మెవ్వఁడ నేను నీకు బుద్ధులు సెప్పన్

కృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతోఁ గార్యములనిర్ణయంబు సెప్పుట.

సీ. అనిన ముకుందుఁ డిట్లనియె సంజయునిమాటలును నీ వన్నపల్కులును విం
నీమది ధర్మైకనిష్ఠమై యున్నది వైరంబు విడువరు వారు ద్రోణ
భీష్ములు గల రని బిరుదులై యున్నవా రగునె రాజన్యుల కడఁగి కుడువ
క్షాత్రవృత్తి రాజ్యముచని గొన్నవా రేల ⁴యిత్తురు నీకుఁ బాలు సెపుమ

తే. ధార్తరాష్ట్రులు సడికి సధర్మమునకు
నలుక రెన్నఁడు విడువు దైన్యంబు పోడువు
కయ్య మరివర్గజయమునఁ గలుగు నిహప
రములుఁ జిరకీర్తియును బాండురాజతనయ

మ. గురుభీష్మాదులు సూచు చుండ సభ మీకుం గీడు నాఁ డట్లు ము
ష్కరు లై చేసిరి యంత సేసియును బశ్చాత్తాపముం బొంద రో
పర వా రెన్నఁడు నట్టిచోటఁ గృపయుక్ బంధుత్వముం దక్క మె
వ్వరుఁ గోపింపరె యాదురాత్మకులగర్వక్రౌర్యముల్ సూచినన్

వ. కపటపునెత్తంబు నెపంబుగా మిమ్ము వెడలనడుచునప్పుడు దుర్యోధనదుశ్శాస
శకునిసూతనందనులు పుయిలోట దక్కి కలకల నవ్వుచుం బలికినపలుకు లు
డింపవచ్చునే యాని విని సమస్తజనంబులు ధృతరాష్ట్రు నిందించుచు మీ
బలవంతుల రయి యుండియు సత్యంబు పాటించి యూరక పోక సూచి య
రువాటుతో నుమ్మలించు చుండిరి తిట్టువాట్లం బోయెడువారు దైవోపహతు

1 పడి చేయు దేవ నొల నంటి నం దరుగఁ దగదు. 2 యీపలుకు. 3 యుండుని
ను కాగి...మాప. 4 గుత్తురు మహి. బాలు సెపుమ .. దైన్యంబు సేయు..

మున్న చెడియుండుదురు గావున వారలం జెఱుపనుం జులుకన క్రూరాత్ములగు కౌరవు లెల్లవారికి వధ్యులుగాఁ దగుదురు నీ కేల యవధ్యు లైరి పాపాత్మకు లగుహింసకులం బాముల నెట్లట్ల నిర్విచారంబుగా వధియించుట కర్తవ్యంబు

క. మీతండ్రికి భీష్మునకుం, జేతోముద మొదవ భక్తి సేయన తగు నీ
[1]కాతలకు నేనుఁ జని వి,ఖ్యాతంబుగ నీదువినయ మభివర్ణింతున్. 38

క. చెలులుం జుట్టలు దేశం, బులరాజులు విన్గ నీదుపుణ్యచరిత్రం
బులు నీవు ధర్మమార్గము, దలఁచుటయుం దెలియఁ బలికెదం గురుసభలోన్.

వ. దానికి దుర్యోధనుం డియ్యకొనక తెఱంగు మాలినమాటలాడుటయుఁ దండ్రి యతని వారింప నేరమికిఁ దోడుపేక్షకుం డగుటయుఁ జూచి మీతొల్లింటిపాట్లునుం దలంచి యెల్లవారును వారిన గర్వింతు రంతియ కాక మనకు నొండేమి వలయు నారోపినంతయుఁ బెక్కుభంగుల సంధియ కావింపం జూచెద నవ్విధంబు [2]సిద్ధించిన మేలు గాదె యట్లు గాక తక్కిన నచ్చోటియుత్సాహంబుచందంబును నందుఁ జేయం గలవారివర్తనంబులుఁ గొలందులు నెఱింగి నీకు విజయం బగువిధంబునం జనుదెంచెద 40

తే. ఆసుయోధనుమక్కున నావి గలుగఁ, బుడమి నీ కేడుఁ గావునఁ [3]బోర కలుగు
నేను కయ్యపుశకునంబు లెన్ని యేనిఁ, గంటి నీ వనుత్సాహివి గాఁగ వలదు 41

వ చతురంగబలంబుల నాయితంబు గావించుచు దొరలం బురికొల్పికొనుచు నాలస్యంబు లేక సమరంబునకు సన్నాహంబు సేయు చుండ వలయు నని పలికిన విని వృకోదరుండు దామోదరున కిట్లనియె. 42

క. సమరంబు గలుగు ననుచును, మము [4]వెఱపింపంగ వలదు మాధవ నీ వా
కుమతి యగుధార్తరాష్ట్రుఁడు, శమించుకార్యంబు నడపు సౌజన్యమునన్ 43

వ. అని వెండియు 44

శా. పాపాత్ముండు మదాంధుఁ డాతులువ నీపం పెల్లనుం జేయఁగా
నోపం డడ్డము సెప్ప రెవ్వరును మానోద్రేకిమ్మిక్కిం గర్వముం
గోపంబుం దనుఁ ద్రిప్ప [5]నాప్తజనులం గుందించుటం బోయిన
ట్లే పో నిత్తురు గాన నిన్నతఁడు జాలిం బెట్టెడుం జూడుమీ. 45

ఉ. చొచ్చిన[6]చోన చొచ్చి తెగఁజూచెద నంచుఁ గడంగు మండు చ
న్మెచ్చఁడు బాహుగర్వమున నీచు సుయోధనుఁ డట్టివానితోఁ
బొచ్చెము లేక కూడి మనఁ బోవక పోవఁగ రాదు నాకు ని
వ్వచ్చుఁడు రాచవారుఁ గురువంశముచేటున కోప కుండుటన్ 46

ఉ. పాండవకౌరవుల్ గలసి పాలును నీరును బోలె నెమ్మిమై
నుండఁగ దుష్టచేష్టల సుయోధనుఁ డింతలు సేసె నాతఁ డో

1 కాతలఁపున కేఁ జని వి. 2 సిద్ధించెన యేని. 3 బోట కలుగు...గాఁగఁ దగదు.
4 వెఱపింపంగ నేల. 5 నాత్మజనులం. 6 తోన చొచ్చి...కోర్వ కుండుటన్.

కక్కుండ కులక్షయంబునకుఁ గారణ[1]మం డ్రది దప్పు దైన నీ
వొం డన నేల యాబిరుదు నోపినయంతయుఁ దీర్ప నేర్పునన్ 47

చ. [2]తనపొరిపోవునంతకు నుదగ్రతయుం గపటంబు మాన నే
ర్చునె ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు యశోభరితం బగుభారతాన్వయం
బున కొకనింద వచ్చు ననుబుద్ధి దురాత్మున కేల కల్గు నా
యన మెయిఁ బోయి హీనగతి నైన ఘటించిన నెంత యొప్పునో 48

వ మాకును వారికిఁ బితామహుం డగుభీష్ముండు విను చుండ సుయోధనుతోడం
గురుకులేశ్వరునాస్థానంబున నావచనంబులుగా ని ట్లనుము 49

తే. అన్నదమ్ములమై యుండి యకట [3]మనల
నొరులు దలయెత్తి చూడ నొండొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి నీ నేల పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట పోలదొక్కొ 50

క అని యెవ్విధమున నైనను, వనజోదర సంధి సేయ వలయుం దగ నే
మును వారును గలయుట భూ, జనులకు నెల్లను హితంబు సౌఖ్యకరంబున్

చ. అనుటయుఁ జిన్ననవ్వ నగి యంబుజనాభుఁడు వల్కె నెన్నఁడున్
విననివి భీముపాలఁ గడు వింతలు వింటిమి మాట లగ్గి చ
ల్ల నగుట భూరిభూధరము లాఘవ మొందుట గాదె యివ్విధం
బున నితఁ డిప్డు మార్దవముఁ బొందుట యింకిటఁ జెప్ప నేటికిన్. 52

శ్రీకృష్ణుఁడు భీమసేనని గౌరవులతోడియుద్ధమునకుఁ బురికొల్పుట.

తే అని సహోదరు లాజి నాయాసపడుట
కోర్వమియుఁ గౌరవులఁ జంప నొల్లమియును
గలుగు నెయ్యంబు పెంపునఁ గరుణ నార్ద్రుఁ
డైనపవనజుఁ బురికొల్ప నాత్మఁ దలఁచి 53

వ మురమర్దనుం డతనితో ని ట్లనియె. 54

ఉ యుద్ధము మీఁది వేడ్కయు మహోగ్రవిరోధుల [4]నల్కఁ జేయుద
గ్రోద్ధతియున్ సుయోధనుని యున్నతి సైఁపనియేపు రాజ్యసం
సిద్ధి నిజాగ్రజన్మునకుఁ జేయుతలంపును గల్గునీ వసం
బద్ధము లైనవాక్యమును వల్కుట యొప్పునె కీచకాంతకా 55

వ అని యంత నిలువక 56

క. వెఱ పెట్టిదియో యెన్నఁడు, నెఱుఁగని నీయట్టివాని కెవ్వరికో యీ
పిఱికితన మింత యలవడఁ, గఱపినవా రనుచు శౌరి గలకల నవ్వెన్. 57

వ దానికి దరహసితవదనుం డగుచు భీమసేనుండు వసుదేవసూనున కిట్లనియె 58

---

1 మం డది... దీర్ప నేర్పునన్. 2 తన పొలివోవు .. యంత యొప్పునే. 3 మనకు .. పోలదొండు. 4 చల్కఁ జేయం.

ఉ. బంటుతనంబు మాటలకుఁ బాఱదు పాండునృపాలుపాలు గై
కొంటయ చాలు నన్ను నృపకుంజరుపల్కులకడ్డ మాడ రా
కుంట యెఱుంగవే మును సుయోధనుచందముఁ జూపి యప్పు డే
మంటి యుపేంద్ర నన్నని రణాగ్రమునన్ నిను మూదలించెదన్. 59

క. నాకొలఁది విచారింపక, నీ కిట్లనఁ దగునె మిన్ను నేలయు నిమ్మైఁ
గాక తిరుగంగఁ బడినం, బోకే నుంజేతు లొడ్డి పోవఁగఁ ద్రోతున్. 60

ఉ. నావుడు నవ్వుటాల కనినం బవనాత్మజ యింత యేటికిం
గేవలయోధ వే పసులకిల్బిషముల్ దలపోయ కిమ్మెయిన్
జావఁడ మైనఁ జూచి యిది చందము గాదని యంటిఁ గాక నీ
చేవయు లావు నీవు మును [1]చేసినభంగులు నే నెఱుంగనే 61

వ. అని చెప్పి మాధవుండు మఱియును. 62

ఉ. పార్థుఁడు పోరఁ దేరు గడపం దనకున్ ననుఁ గోరి యెంతయుం
బ్రార్థన సేసె దాని కనురాగము వొందితి నేను గాన య
ద్దార్థుల మైనమాకు నిను నాసపడం దగదే యశంబు నా
నార్థములన్ విరోధి[2]విజయంబునఁ దక్కఁగ నొంటఁ గల్గునే. 63

వ. అనవుడు 64

శా. ఏమీ ఫాల్గుణు నీవు దండిమగ వై యీవచ్చుకౌరవ్యసం
గ్రామక్షోభము బాహుదర్పమునఁ దీర్పం బెద్దవై త్రొక్కి మి
మ్మే వెల్లన్ వెఱఁ గంది చూచెదము గా [3]కీసారెకుం బోయి రా
భీముం డిత్తఱి రిత్తమాటలకుఁ గోపింపండు సూ పెంపఱన్. 65

వ. అని పలికి యివ్విధంబున గోపాలదేవు మేలంపుమెయివడి కార్యవచనంబులకుం
దగం దానును దోడ్తో సరసం బాడుటయ కా మఱుమాట లాడి యంతటఁ
దని వోవక బకనుద్దనుం డతనితో నిట్లనియె. 66

ఉ. కయ్యము గల్గినట్లయిన గంధగజప్రకరంబుకుంభముల్
వ్రయ్యఁ దురంగ[4]సంఘములు ధరంబడఁ దేరిగముల్ బడల్పడన్
డయ్యుచు నీవు వెక్కసపడన్ గదఁ బండువు సేయఁ గోరునా
దయ్యపునెత్తికోలు దుది దాఁకుట గాదె భుజంగభంజనా. 67

చ. అన విని దేవకీతనయుఁ డాతని కిట్లనుఁ జెప్పినంతకం
టెను మిగులంగఁ జేయుదు గడిందిమగండవు నిన్నుఁ [5]దెప్పగాఁ
గొని బలుమాఱు నాపలుకున్ భయ మొందక దుఃఖవార్ధి లీఁ
దినచుము నెల్ల నిక్కొఱఁత దీర్చి సుఖాత్ములఁ జేయు పావనీ 68

1 చేసినచందము నే నెఱుంగనే 2 విజయంబునఁ దక్కఁ నొకంట 3 కీసారికిం... భీముం డింతటి. 4 సంఘములు వ్రాలఁగఁ ...దుద దాఁకుట. 5 దేపగాఁ.

క. ఇదె పోయెదఁ గౌరవ్యులఁ, బదనికి రాఁ బలికి సంధి వాటించెద నా
కది యొప్పదె [1]కాని తుదిం, గుదు రింతకు నీవ కావె గుణరత్ననిధీ. 69

—అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునితోఁ దనయభిప్రాయంబు సెప్పుట—

వ అనిన వాసుదేవున కర్జునుం డిట్లనియె 70
తే చెప్పఁ గలయంతవట్టును [2]జెప్పె నీక,జాతశత్రుండు వింటి వీ వాతెఱంగు.
మాకు నెల్లను బలుకంగ మాట లొండు,గలవె యైనను జెప్పెదఁ గన్నయంత.
మ. ధృతరాష్ట్రుం డతిలోభదూషితుఁడు ధాత్రీభాగ మీ నేర్చునే
సుతుఁడుం గష్టుఁడు సంధి యేల యగు నంచున్ మున్న కై పెక్కిన
ట్టితలం పచ్యుత నీకు గల్గినది గాండీవంబు దివ్యాస్త్రసం
తతియుం బెట్టినయట్ల యుండ నుమఁ జింతం బాప రాదో కదే 72
ఉ. నీ వొనరింపఁ [3]బూనినపనిం గమలోదర కీడు పుట్టునే
కా వనినట్ల యుండ యపుఁ గార్యము లట్లగుటం బ్రయత్నసం
భావన నేత పౌరుషముపద్ధతి తత్ఫలసిద్ధి వొందుచో
దైవము దోడ్పడన్ వలయుఁ దథ్యము రెండును నీవినోదముల్ 73
ఉ. [4]వేరిమి ధర్మజుం బరిభవించినద్రోహులు వధ్యు లన్న నె
వ్వారికిఁ బోలదే సుజనవత్సల నీ విటు లంట వారు మ
మ్మారస మెత్తి కీడ్పఱచి యింతలు నేసినదాన నీమదిం
గూరినవొప్పుసొంపునను గోపము పెంపునఁ గాదె యారయన్. 74
ఉ. వినను జిత్తగింపు ద్రుపదాత్మజ నాసభ నట్లు నేసినన్
దానికి నైఁప లెస్స యని దైన్యముఁ [5]బొందుట కోర్చి యమ్మెయిం
గాననభూమికిం జనుట కారుణికోత్తమ నీ వెఱుంగవే
కాన సహించి పాండవులఁ గౌరవులం దగఁ గూర్పఁ నేర్పునన్ 75
తే. అలవియెఱుఁగక ధార్తరాష్ట్రులు గడంగి,మమ్ముఁ బఱిచినపాటులుమానసమునఁ
జవుటఁ బెట్టినవిత్తులచంద మొంది, యంకురింపక చెడి పోయె నంబుజాక్ష. 76
వ. అమ్మొఱకుల నెమ్మెయి నయినను 77
క. ఒడఁబఱచి [6]మాకు వారికిఁ, బుడమిసగము గాఁగఁ జేసి పొంది పొసఁగి యుం
డెడునట్టితెఱఁగు సేయుట, కడు మే లది గౌరవము సుఖంబును జేయున్ 78
క నీ కిట్టిది చిత్తమునకు, [7]రాకుండిన నేని వలదు రం డిమ్మెయి మీ
రీకార్యము సేయుం డని, మా కానతి యిమ్ము కంసమర్దన తెలియన్. 79
మ హితమిబ్భం గిది మాకు ధర్మము తెఱం గిట్లుండు నం చేను నీ

---

1 కా కున్నం. 2 జెప్ప నీ 3 బోయినపనిం...భావన శాంతి పౌరు 4 వీరలు ధర్మజుం 5 బొందుట మాచి ..గూర్పు పెంపునన్ 6 మాకు నిపుడీ, పుడమి సగము చేసి పొంది (నేసి యిచ్చి) పొసఁగి మనుచు నుం. 7 కున్నదియేని , కుండినయేని , కున్నను దీని.

మతి బోధింప వలంతిసే హితము ధర్మంబుల్ విచారించి చూ
చి తగం బొమ్మని యేది పంచి తది నిశ్చింతంబునం జేసి యు
న్నతిం బొందం గలవార మై యునికి [1]గృష్ణా నేఁడుగా వచ్చెనే 80

వ అనిన విని కృష్ణుండు విజయున కిట్లనియె 81

చ. వెరవున లావునం గృషికి వేయువిధంబుల మేలొనర్చినం
దొరకొనునే ఫలంబు [2]దఱితోఁ దగువర్షము లేకయున్న నె
ప్పరుసున లెస్స సేసినను బౌరుషముల్ ఫలియించు టెల్ల నా
దరణమునం బ్రసన్న మగుదైవముచేఁతన చూవె ఫల్గునా. 82

ఉ కావున సంధికిం బురుషకార మునర్చెద నోపినంతయుం
దైవముచేత యెట్లగునొ దాని నెఱుంగ సుయోధనుండు సం
భావన సేసి పాలొసఁగు[3]పాడియ కల్గిన బాల్య మాదిగా
నేవిధి నైననుం జెఱుప నింతలు పాపము లాచరించునే. 83

వ అది యెల్ల నట్లుండె నిచ్చట పిరాటుపసులఁ బెట్టింప నీవు వోయినయప్పుడు
భీష్ముండు దుర్యోధనుతోఁ జెప్పిన తెఱంగు. 84

ఉ వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డవశ్యము గెల్తు మనంగ రాదు రా
లచ్చికి నై పెనంగిన బలంబులు రెండును గెల్వ నేర్చునే
హెచ్చుగుఁ గుం దగుం దొడరు డెల్ల [1]విధంబుల కోర్చు టట్లు గా
కిచ్చ దలంచి యొక్కమెయి నిత్తఱిఁ బొం దగుచేఁతయుం దగున్. 85

వ అనియె దాని కతం డుత్తరం బిచ్చిన తెఱంగు 86

ఆ మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకు, నెట్లు వొందు గలుగు నేను రాజ్య
భాగ మీను సమర[4]భంగిక విక్రమ, నిరతిఁ బూను టిదియ నిశ్చయంబు 87

వ. అని పలికె నది యంతయుఁ బదంపడి మన మెల్ల వింటిమ కాదె యామాటల
ఫలం బప్పుడ కనియు నాకష్టాత్ముండు వెండియుఁ దెలియండు. 88

తే. అతనిగుణదోషముల[5]చంద మట్లు యుండె, నాకు ధర్మజుబుద్ధిన నడప వలయు
నిత్తెఱం గాచరింపంగ నేఁగి యచట, నెల్ల తెఱఁగును నేర్పడ నెఱిఁగి వత్తు 89

చ. అనిన ముకుందుతో నకులుఁ డల్లన యిట్లను నీకు ధర్మజుం
డును బవనాత్మజుండు నయుఁడుం దగఁ జెప్పుట రిత్త గాదు మా
మనము లరణ్యవాసమున మత్స్యమహీపతిపాల నున్నయ
ద్దినములభంగి గాదు కృపఁ దీవ్రతఁ గుందినచంద మయ్యెడున్. 90

క. కడవఁగ నొకళ్లు పసరము, [7]నడిచిన నొక్కళులుఁ బెయ్య నడువ వలయు నే

1 కృష్ణా మేలు (రెండు, యొండు) గావచ్చునే. 2 తఱి పొం దగు. 3 పాటియు.
5 విధంబుల మేల యిట్లు ..దలంప నొక్క. 5 భంగికి. .నియతిఁ. 6 భంగి యట్టు లుండె,
7 నడచిన మాఱయొకఁడు పెయ్య.

చెడు తెరు వా కౌరవ్యుల, కడ నిలుచుం గాక [1]మనకుఁ గార్యం బేలా. 91
సీ. గోగ్రహణంబునఁ గోలె నెంతయు నొత్తఁబడ కుండుదురె వారు పద్మనాభ
నీయనుగ్రహమున నెమ్మిమైఁ గూడినబలము లేడక్షౌహిణులును ద్రోణుఁ
బాంచాలయాదవపాండ్య కేకయమాత్స్యభూపాలక తెంపు నెఱుఁగకయున్న వారె
భీమార్జునులలావు [2]పెంపును నీసహాయంబును గలుగుట కలుక రెట్లు
ఆ. గురుఁడుఁ గృపుఁడు బాహ్లికసుతుఁడు భీష్ముఁడును బుద్ధి, సెప్పి వారిఁ జక్కఁజేయ రెట్లు
కార్య మీవు సెప్పఁగా విదురుండు వినంగ నెట్లు గాదనంగ వచ్చు 92
వ. అట్లుం గాక నీవు దమపాలికిం బోవుట ధార్తరాష్ట్రు లాదరింప కుండ వెఱవ
రే నీపోయినప్పుడ యీకార్యంబు చక్కనగు ననిన విని సహదేవుండు వాసు
దేవున కిట్లనియె 93

ఉ. రక్కసమాట లాడెదరు రాజును దమ్ములు వానిలోన సి
వ్వొక్కటి యైనఁ గాదనక యూఁకొను చుండుట యంతకంటె మే
లక్కడ యిట్లు [3]వేఁడికొన నెవ్వను బోయెదు పో సుయోధనుం
డెక్కడఁ భూమిలోన సగ మిచ్చునె యొక్కఁడె దానవాంతకా. 94
మ. తలఁపం గాదునె యింతలేసిదోర [illegible]స్వ్యంబు చుట్టంబులుం
జెలులుం దిట్టరె లాఁతిరాజులకు మెచ్చే యిప్విధం బెట్టిదిం
గలదే వేఁడఁగ ధర్మజుం డడుగఁ బోఁగాఁ గృష్ణుఁ డా ధార్తరా
ష్ట్రులు పాలిక చలంబునం జనఁగ నిట్లుం గాదు నీ యొయ్యనే. 95
ఉ. వీరలు ధర్మమార్గము సవిస్తరతం [4]దగ నాడి రేనియు
న్వారలు దాని కియ్యకొనిరేని విను మచ్యుత యట్టిసంధి పం
పారఁగ నేర్చునే యుచితమైనది కయ్యము పంకమాట లే
నేరఁ గురుప్రవీరసభ నిచ్చియ సుట్టిద సాఁగఁ జెప్పుమీ 96
మ. తుది [5]రాజ్యమ్ముసగమ్ము గొమ్మనియుండుం దేరు పంచింబియుం
బదుమూఁ డేఁడులు నీవునుం దిరిగి రాఁ బాలీక పో వచ్చునే
యది గాదేఁ దెగి బంట్లవై యుఱుము మాయల్ పన్ను నేర్పింకఁ ..
ల్లదు సూ నీకని యనుమోఘనుని యుల్లం బుచ్చి పోనాడుమీ 97
మ. అనినన్ సాత్యకి ప్రీతుఁడై యితఁడు వైన్య యుండఁ బల్కెం బ్రయో
జనముం గల్గదు గౌరవంబుఁ జెడు దుశ్చారిత్రుకుం డాసుయో
ధను బోధింపఁగఁ బోయినన్ సభాసోత్సాహంబులై నున్నవి

1 మాకుఁ గార్యం. 2 పెంపునఁ గవుసహాయంబు. 3 వేఁడికొని యైనను. 4 దగ నాడి రన్నియుఁ 5 రాజ్యంబును గొంచుఁ గొ దవు లందుం జేరఁగన్ బంచియున్, బది మూఁడేఁడలు నిండె నంటి రది (నీవనం దిరిగి) రాఁ బాలీక పోవచ్చునే...మాయం జన్న నేఁడింక...యుల్లం బోల్లఁ బోఁ బల్కెడీ.

రనికాయంబున కెల్లనుం బ్రియము సంగ్రామంబు మే లెమ్మెయిన్ 98
వ. అనిన విని రథికవరు లందఱు సహదేవుం డింత యొప్ప నాడునే సాత్యకిపలుకు
లిట్లుండునే [1]తక్కటివి యొక్కడిమాటలు పగవారి నడిగికొనం బోవుట
యుచితం బట కయ్యంబు కర్జంబు గా దట భంగంబు నీఁగికొనం దగ దట
యనునివి మొదలుగా ననేకు లనేక ప్రకారంబుల వీరాలాపంబులం గొలువెల్ల
నొక్కమ్రోఁతగాఁ జెలంగినయెలుంగులు నింగి ముట్టెఁ దదనంతరంబ. 99

ద్రౌపది కృష్ణునితోఁ దనమున్ను పడినభంగపాట్లు సెప్పుట

తే. ధర్మనందనుపలుకులు దనకు హృదయ, తాప మొనరింపమోమున దైన్య మొంద
నున్న పాంచాలి యిట్లని యొయ్యఁ బలికెఁ, గనలి శౌరితో గద్గద[2]కంఠయగుచు.
ఉ. అంతలు [3]సేసి పో నడిచి యక్కట సంజయుచేతఁ జెప్పి పు
త్తెంతురె యిట్టియాఱట మదిం బ్రియ మంది యుధిష్ఠిరుండు దా
నంతన యాళు లేవురకు నైదు సుయోధనుఁ డిచ్చెనొక్కొ యీ
కంతకృపావిహీనమతి నాతఁడు నోఁచునె యన్నదమ్ములన్ 101
చ. తనమునుపడ్డ [4]బన్నములఁ దమ్మునిపైఁ గలకూర్మి పేర్మి నీ
జనపతి నైఁప నున్నె యది సక్కన రాజ్యముపాలు లేక తీ
ఱున కొడఁబాటు గల్గిన నెఱుంగమి వెట్టరె చాలరైరి వీ
రసరొకొ నాన లేమి యని యాడరె లోకమువారు కేశవా. 102
శా. [5]పెం పేదం దమ కిట్టితక్కువలు రూపింపంగ నేలా విచా
రింపన్ వారిక మేలు సంధి దము వారిం జూచినం దారు సా
ధింపం జాలరొ కాక పోరఁ దగ వర్ధింపం దలం పేని శం
కింపం బట్టొకొ వారు బ్రాహ్మణులె యేకీడైన నైరింపఁగన్ 103
ఉ. [6]ఓట యొకింత యేనియు సుయోధనుచిత్తమునందు లేదు నీ
మాటలఁ బోవునే దురభిమానము యెక్కుడు పూనుఁ గాక య
చ్చోటన సంగరంబు లగుచొప్పులు పుట్టిన నైనఁ బాండవుల్
పోటున కిచ్చగింతురొకొ పోదురొ కానల నుండ నచ్యుతా 104
ఉ. ఏ నిటు లంటి నావలన దింకను నీవును రాజుఁ దమ్ములుం
గా నుచితంబు సూచి మనకార్యము మీసుజనత్వముం జెడం
గా నొకభంగి సేయుక తగం గురువర్గముతోడిసంధి మీ
కైన తెఱంగునన్ వలచినట్టుల చేయుఁడు సెప్ప నేర్పడన్ 105
వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 106

1 తక్కిన యవి యెటివిమాటలు 2 కంఠ 3 సేసె. 4 భంగములఁ దమ్ములపైఁ .. నైఁప లెస్స యది. 5 పెం పేలా తమ కిట్టి .. గాన్. 6 ఓటమి కింత యేనిగాను .నసంగతంబు.

ఉ. ఆఱడిఁబోకయున్ ఫలము నందుటయుం గని పల్క నేరమిన్
మాఱటనోరిదాన నయి మాటలు చిత్తమునందు నిల్ప కే
గాఱులు [1]ప్రేలెదన్ వినుఁడు కర్జము నెగ్గగు గాన నల్కమై
వీఱిఁడి యైనమానిసికి వెండి వివేకము గల్గ నేర్చునే 107

చ వరమునఁ బుట్టితిన్ భరతవంశముఁ జొచ్చితి నందుఁ బాండుభూ
వరునకుఁ గోడ లైతి జనవంద్యులఁ బొందితి నీతివిక్రమ
స్థిరు లగుపుత్రులం బడసితిన్ సహజన్ముల [2]ప్రాపు గాంచితిన్
సరసిజనాభ యిన్నిటఁ బ్రశస్తికి నెక్కినదాని నెంతయున్ 108

వ అట్లుంగాక 109

ఉ. నీవు సుభద్రకంటెఁ గడు [3]నెయ్యము గారవముం దలిర్ప సం
భావన సేయు దిట్టిననుఁ బంకజనాభ యొకండు రాజసూ
యావభృథంబునందు శుచి యై పెను పొందినవేణి వట్టి యీ
యేవురుఁ జూడఁగా సభకు నీడ్చెఁ గులాంగన నిట్లొనర్తురే 110

ఉ ఆసభ కేకవస్త్ర యగు నట్టినుం గొని వచ్చి నొంచుదు
శ్శాసనుఁ జూచుచుం బతు లసంభ్రములై [4]తగుచేష్ట లేక నా
యాసలు మాని చిత్రములయాకృతి నున్నయెడన్ ముకుంద వి
శ్వాసముతోడ నిన్ గొలువ వచ్చె మనం బదియుం దలంపవే 111

చ అరయమిఁజేసి కోడ లన [5]కప్పుడు దాసిగఁ జేసె నమ్మహా
పురుషునిపాలికిం బతులు వోవఁగ వీరలతోన యేలు జె
చ్చెరఁ జని కోటరంబు దగఁ జేయుదునో యటు గాక పాడిమై
వరవుడ మోపి చేయుదునొ వారికి మాధవ నిశ్చయింపుమా 112

వ అని యట్లుగ్గడించి 113

ఉ [6]ద్రోవది బంధురం బయినక్రొమ్ముడి గ్రమ్మున విడ్చి వెండ్రుకల్
దా వలచేతఁ బూని యసితచ్ఛవిఁ బొల్చుమహాభుజంగమో
నా విలసిల్లి వ్రేలఁగ మనంబునఁ బొంగువిషాదరోషముల్
గావఁగ లేక బాష్పమును గ్రమ్మఁగ దిగ్గన లేచి యార్త యై. 114

వ గోవిందుముందటం బెట్టి యిట్లనియె 115

క. ఇవి దుస్ససేనువ్రేళ్ళం, దవిలి [7]సగము ద్రెవ్వి పోయి దక్కినయవి కా

---

1 సీరెదన్ వినుము. గాన్ప నల్క...మానినికి 2 ప్రోపు 3 నెమ్మియుం. పంకజనేత్ర...గులాంగన లిట్టు లొర్తురే 4 తనుచేష్ట. నా,యాసలు మాల...యాకృతి నున్నెడ యో ముకుంద. 5 కప్పుడు గాసిగఁ జేసి. కోటరికమును (కోడ్రికంబు...వరవుట)..పాటి మై, వర మిటు మోపి. 6 ఆవనజాయతేక్షణ రయంబునఁ గ్రొమ్ముడి వీడ్చి (గ్రన్నన నీడ్చి, గ్రమ్మఱ నీడ్చి)...వలచేతఁ బట్టి (బూన్చి)...విషాదవేదనల్. 7 సగము ద్రెస్సి పోయె.

[1]రవులకడఁ దీఱుమాటల, యవసరమునఁ దలఁపవలయు నచ్యుత వీనిన్ 116

సీ. ఈ వెండ్రుకలు పట్టి యీడ్చినయాచేయి దొలుత గాఁ బోరిలో దుస్ససేను
తను వింతలింతలు తునియలై చెదరి [2]రూపఱియున్నఁ గని యెడు గాఁ గాక
యలుపాలఁ బొనుపడునట్టిచిచ్చే యిది పెనుగద పట్టినభీమసేను
బాహుబలంబును బాటించి గాండీవ మును నొకవిల్లె వాఁడును వహించు

ఆ. కత్తివిక్రమంబుఁ గాల్పనే యిట్లు బన్నములు వడినధర్మనందనుండు
నేను రాజరాజుపీనుంగుఁ గన్నారఁ, గానఁ బడయనైతి మేని గృష్ణ 117

ఉ. నెట్టన యిట్టియుల్క మది నిల్పితి రక్కసతాల్మిఁ జిచ్చొడిం
గట్టినయట్లు పెద్దయును [3]గాలము దీనికి నాఱు టెన్నఁడుం
బుట్టదు దుష్టనిగ్రహము పూని జగంబులు గాచునట్టితోఁ
బుట్టువు నీవుఁ దేజమునఁ బొల్చినభర్తలుఁ గల్గ నచ్యుతా 118

శ్రీకృష్ణుడు ద్రౌపది నూఱార్చుట.

వ. అనుచు నెలుంగు రాలుపడ నేడ్చిన యాజ్ఞసేనిం గృపాయత్తచిత్తుండయి
నారాయణుం డూఱార్చి యూర్చుండ నియమించి కన్నీరు దుడువను బెన్నెఱి
వేణిముడువనుం దగువారి నియోగించి యమ్మానినితో నిట్లనియె 119

ఉ. [4]మ్రుచ్చిర నేల నేఁ గలుగ ముద్దియ నాకు వృకోదరుండు వి
వ్వచ్చుఁడుఁ దోడు గాఁగ జనవంద్యుఁడు ధర్మసుతుండు వంప నీ
మెచ్చుగ శత్రుసంక్షయము మే కొని చేసెదఁ గాక వేఱొకం
డచ్చుపడంగ నేర్చునె దురాత్ములు గౌరవు లుర్వి యిత్తురే 120

క. లలనా యెడుగుము నీ యేడ్పులకోలఁదిరా కురునృపాలపుత్రకళత్రం
బుల యేడ్పు లింక [5]వానిం, గలకల నవ్వుచు వినంగఁ గాలం బయ్యెన్ 121

క. యమసుమహీపతుంటికానా, దను విన గౌతూహలంబు దళుకొత్తెడుచి
త్తములు గలకౌరవులకు, ప్రథము లగునే సంధికార్య[6]శాంతవచనముల్ 122

క. మొదల విధినియతి యెనను నెట్టిద యెందుఱు పెద్దలది ఘటింపక పోదే
మదిఁ జూచి చెప్పినను దప్పదు మేరువు దిరిగనేనిఁ బాంచాలసుతా. 123

తే. పూని పలికెద వినుము రిపుక్షయంబుఁ, జేసి యుజ్జ్వలపుణ్యలక్ష్మీసమేతు
లైనపాండుకుమారుల యధికవిభవ, మీవు సూచెదు తడవు లే దిది నిజంబు.

వ. అని [7]యూఱడిలఁగఁ బలికిన, విని యంకిలి దేఱుచిత్తవృత్తిగలుగునం

1 రవ్వలాలంబున దీఱె, నవసరమునఁ దీర్పఁగా యు, దెలుపవలయు. 2 మాపఱిగందు ననియెడు గాఁటఁ గాక ... యలపోలఁ (పోలుం బోరిలో భుజశక్తితోడను) .. పేరివిల్లెప్పుడును...కడిదివిక్రమంబు. 3 గాలమూ నా కిటులుండ నెన్నఁడుం .తీవ్రతేజమునఁ బొల్చెగడుం ధయమంది యచ్యుతా. 4 మచ్చర . ధర్మసుతుండు గల్గ నీ 5 వినుచున్ ...నవ్వుచుఁ జెలంగఁ, 6 సాంత్వవచనముల్. 7 యూఱడించి పలి.

గన యేద్పుడిగెం దగ ఫల్గునుఁ డిట్లని పలికె నపుడు గోవిందునితోన్ 125

తే. పాండవులు ధార్తరాష్ట్రులుఁ బుండరీక, నేత్ర చుట్టరికంబున నీకు నొక్క [ము.
రూపకావునఁ [1]గోరియేరూపునందు, నుభయపక్షంబులకుఁ జేయు ముచితహిత

క. ధర్మార్థసంగతంబుగ, ధర్మతనయు చెప్పినట్లు తగఁ బల్కఁగ నా
దుర్మతులు కౌరవులు స, [2]త్కర్మమునకుఁ జొరక యున్న దైవమ యెఱుఁగున్

క. అని విని కౌరవులకు మీకును హితముఁ బ్రియంబుఁ జేయఁ గోరియు కుంతీ
తనయాగ్రజుపని ధృతరాష్ట్రునికడకుం బోయెదను గడుం[3] బ్రీతిమెయిన్. 128

క. అని పలికినహరిధర్మవ, చనముల తెఱఁగున కజాతశత్రుఁడు చిత్తం
బునఁ బొంగి యట్లు చేయుము, మననిశ్చయ మిదియ దీని మఱవకు మనఘా

వ. అని కార్యంబు నిశ్చయించి దినశుద్ధి నిరూపించి నారాయణుం జూచి నీనక్షత్రంబు రోహిణిగదా యెల్లి రేవతినీకుఁ జంద్ర తారాబలంబులుగలవు గమనంబునకు రేపకడయ మేలు పయనం బగుట లెస్స యని చెప్పిన నప్పలుకుల కతండు సగౌరవంబుగా నియ్యకొనిన బాండవాగ్రజుండు గొలువుం గలయం గనుం గొని యెల్లవారును విన [4]నది యట్ల కాక యని పలికి తదనంతరంబ తానునుం దమ్ములుఁ బాంచాలియుఁ బరివారంబును నుచితప్రకారంబున నిజనివాసంబులకుం జనిరి మఱునాఁ డరుణోదయంబునఁ గృష్ణుండు గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి సూర్యోపాస్తి నేసి యగ్నిసమారాధనం బాచరించి ధరణీసురులం బ్రణామపూర్వకంబుగాఁ బ్రయాణదానప్రముఖపూజావిశేషంబులం బ్రీతులం గావించి వారల యిచ్చునాశీర్వాదంబులును సమంత్రాక్షతదూర్వాంకురాదులునుం గైకొని యుచితప్రదేశంబున నుండి సాత్యకి రావించి 130

క. మనప్రజలోఁ గరిపురికిం, జనుదేరఁగ వలయువారి సవరణతో రం
డని యేర్పడ [5]నియమింపు ప్రయాన మై యేతెమ్ము నీవు నని తగ మఱియున్

వ. దుర్యోధనుండు దుష్టాత్మకుం డతండు మన్నించు మానుసులునుం గుటిలబుద్ధులు గావునఁ జక్రగదాద్యాయుధంబులు రథంబునం బెట్టింప వలయు నని చెప్పి పనిచి సమయజ్ఞతం బోడసూపి నిలుచున్న దారుకుం జూచి తేరు పూన్పనియోగించిన నతండును మణిగణప్రభాపటలజటిలం బగునరదంబు వన్నిశైలసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనం బరఁగుతురంగంబులం బూన్చి [6]గరుడధ్వజం బెత్తి తెచ్చినం దానునుం బయనంపుఁజందంబునఁ గట్టాయితం బై జనంబుల చూడ్కులకుం బండు వగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు మంగళతూర్యంబులు సెలంగఁ జామరంబు లుల్లసిల్ల రథం బెక్కనయవసరంబున యాదవపరివారంబుతో

---

1 బూని ముచితవిధము. 2 ధర్మమునకుఁ జొరక, బోరయకున్న. 3 బ్రియమెసఁగన్. 4 నిది యిట్లు కదా. 5 నియమింపు (నియమించి) చు, ననఘా యేతెమ్ము 6 గరుడధ్వజంబు నిలిపి తెచ్చినఁ.

[1]నరుగుదెంచినసాత్యకిం దనరథం బెక్కించుకొని యాంగికంబు లైనశుభసూచ
కంబులు గైకొనుచుఁ బూర్ణకలశవృషభాదిభద్రపదార్థంబుల నవలోకించుచుఁ
బుణ్యాంగనలు సేసలొలుకఁ జిత్తంబు ప్రసన్నతం బొంద వెడలునప్పుడు 132

సీ. పాండవ యాదవ పాంచాల కేకయ పాండ్య మాత్స్యాదులు భద్రదంతి
[2]హయరథంబులతోడ నతికుతూహలమున వచ్చినఁ గనుఁగొని వారినెల్ల
సంభావనంబుల సంభాషణంబుల నాదరించుచుఁ దగ నల్ల నల్ల
విభవంబు మెఱయంగ విడిదలపఱ పెల్లఁ గడచినయత్తఱిఁ గరము శుభము
ఆ. లైనశకునములకు నందఱుఁ బ్రియ మంద, నరుగు చున్నయట్టియవసరమున
రథము రథముఁ గదియరా నిచ్చి ధర్మనం, దనుఁడు నెమ్మి నిట్టు లనియె హరికి.

ఉ. వచ్చె జనార్దనుం డనినవార్తకుఁ బ్రాణము మేని కంతకున్
వచ్చిన నేద దేఱుఁ గురువంశపవిత్రచరిత్ర గొంతి నీ
వచ్చుటి కేఁగి పాండవుల[3]యందఱిమా ఱని చెప్పి మ్రొక్కుచున్
గ్రుచ్చియ కౌఁగిలించుకొని కుందినచిత్తమునొప్పి దీర్పుమీ 134

చ. అడవికి నేఁగునాఁడు మము నంపఁగ నెంతయు దవ్వు[4]వచ్చిన
ప్పుడు దనమోము దైన్యమునఁ బొందెడునశ్రులుఁ జూచి చూచి య
ట్లొడఁబడి డించి పోవలసె నుమ్మలికమ్మున గొంతి యింతకున్
బడు గయి పాలలోఁ బడినబల్లివిధంబున నుండ కుండునే. 135

క. లక్కయిలు గాలినది మొద, లక్కట మాతల్లి మాకు నై నెవ్వగతోఁ
బెక్కుడుమలఁ బడు చున్నది, దిక్కెవ్వరు లేనియట్లు దీనత్వమునన్. 136

క. ఏ ననుట గాఁగ దుఃఖము, లైనవి దెగుసమయమయ్యె నని చెప్పుము మా
మేనత్త నూఱడింపుము, దా నెప్పుడు నీవు గలవు తన కను చుండున్. 137

వ. అని చెప్పి వెండియు. 138

ఆ. [5]గురుఁడు బాహ్లికాదికురువృద్ధులును సుహృ, ద్బాంధవులును శేషధరణిపతులుఁ
బ్రీతిఁ బొంద నెవ్వరికి నేది దగుఁ బ్రణా, మాదివిధుల నడపు మాదుపలుకు. 139

క. పరమప్రియమున నాకై, పరిరంభణ సేసి గాఢబాంధవసాంద్రా
దరమున [6]సంభావింపు వి, దురుతో మధ్యస్థుఁ డగుహితుం డతఁ డనఘా 140

వ. అనియెఁ దదనంతరంబ యర్జునుండు 141

చ. [7]జనులు వినంగ రాజ్యమున సాము గొనం గలవార మన్న యీ

1 బోడసూపిన. 2 తురగరథంబులతోఁ గూడఁగా వేగవచ్చిన ..ధర్మజుఁ, డాదరమున నిట్టు. 3 యందలి(ఱి)సేమము చెప్పి గ్రుచ్చి కవుంగలించు 4 వచ్చె...దనమోముఁ గన్నులను జొప్పె డు (బొడ్మెడు) నశ్రులుఁ...యెంతయున్, బడు గటు పాలలోఁ. 5 గురుఁడు భీష్ముఁ డాది.. నాదుమారు, మాదరమున. 6 సంభాషింపు...మధ్యస్థుఁడ ను హితం 7 ఘనులు వినంగ రాజ్యము సగంబు గొనం గలవారి మైన నీ

[1]జనపతికార్యనిశ్చయము సమ్మతి గైకొని చేసినన్ సుయో
ధనుఁడును దమ్ములున్ సఖులు దానికి నేమును నియ్యకొందు మొం
డనిన సపుత్రమిత్త్రముగ నద్దెస నందఱ ద్రొచ్చి పాఁతుదున్. 142
మ. అనినన్ మెచ్చి వృకోదరుం డితఁడు కార్యం బింతదెల్లంబుగాఁ
బొనరం బల్కెనె యంచుఁ బేరెలుఁగు సొంపుం బొంద వక్త్రంబు పొ
ల్పున దర్పం బొలయంగ నంగములకుం బొంగారునుద్బృంహిత
ధ్వని యై పొల్చుమహోగ్ర సింధురముచందం బొంది యొప్పెం గడున్. 143
క. నకులసహదేవులును దానికి సంతస మంది యిట్లు నెయ్యము కయ్యం
బొక తెఱఁగు సేసికొని తడయక రమ్మని పలికి రప్పు డచ్యుతుతోడన్. 144

శ్రీకృష్ణుఁడు నారదాదిమహామునులం గని సంభావించుట.

వ. ఇవ్విధంబునం బాండునందను లందఱును గోవిందునకు వలయుమాటలు సెప్పి యతనిఁ గౌఁగిలించికొని యథోచితప్రకారంబున వీడుకొని వలగొని మగిడిరి తక్కినవారలు సర్వంబు లగుతెఱంగుల నామంత్రితులై మరలిరి మాధవుండు నుబ్రయాణసర్వసంభారనిర్వాహకులఁ గలయం గనుంగొని తగినసల్లాపంబులు సేసి కరినగరంబు పెందెరువు గైకొని దారుకునిచతురత్వంబునఁ దురంగంబుల పటుత్వంబున నత్యంతసమీచీనం బైనయానంబున మనం బలరం జనిచని యొక్కయెడ నారద జమదగ్ని కణ్వాదు లగుమహామునులం గొందఱం గని రథంబు డిగ్గి నమస్కరించి సద్భక్తితాత్పర్యంబునఁ గుశలం బడిగి మీ రిక్కడకు విజయంచేయుటకుఁ గతంబేమి సేయం గలపని యెయ్యది నా కానతిం డనిన నారాయణునకు నారదుం డి ట్లనియె. 145

సీ. అనఘ పుణ్యాత్ముఁడ వగునిన్నుఁ గనుఁగొనఁ గౌరవసభ నీవు గారవమునఁ
బలికెడిపలుకులభంగు లాకర్ణింప విదురభీష్మాదులు వినుతెఱంగు
నుత్తరం బిచ్చుకార్యోక్తులు నెఱుఁగంగ వేడుక వచ్చిరి వీర లెల్ల
నని చెప్పి విని లెస్స యట్ల చేయుదురు గా [2]కని హరి వల్కిన నమ్మునీంద్రు
తే. లతని దీవించి నీవు పో మ్మచటి కేము, నరుగుదెంచెద మని ప్రీతి ననుప నరిగి
యొక్కపుణ్యాశ్రమంబున యొద్దియేట, విడిసి దివసప్రవర్తనవిధులు నడిపి. 146

వ. కమలనాభుండు గదలిపోయి సూర్యాస్తమయసమయంబునఁ గుశస్థలంబు సేరం జనునప్పు డందలివిప్రు లెదురు వచ్చి కాంచి నిజనివాసంబులకుం జనుదెండని పిలిచినం బ్రసన్నవదనుం డగుచు సమ్మర్దంబు వలవ దని పలికి విశాలరమణీయం బైనబహిరంగణంబునం బటకుటీరప్రకరం బెత్తించి విడిసి తగువారును దానును వారలగృహంబుల కరిగి యభ్యాగతపూజలు గైకొని వారిని సంభావించి విడిదలకుం జని సమయసముచితవృత్తిం బ్రవర్తిల్లు చుండె నంత నక్కడ. 147

1 జనపతివాక్యనిశ్చ. 2 కని పల్కినను విని యమ్ము.

తే. వార్త విని యాతఁ డమ కౌరవక్షితీశ్వ
రుండు గాంగేయగురువిదురులను బుత్రు
సంజయునిఁ గర్ణు సైంధవు శకునిఁ బిలువఁ
[1]బనిచి తా నిట్టు లనియె నందనునితోడ 148

వ. కృష్ణుండు పాండవ[2]కార్యార్థంబుగా మనయొద్దకు వచ్చుచున్నవాఁడు నేఁడు కుశస్థలంబున విడిసె రే పిందు వచ్చునని వింటి మిట్టియాశ్చర్యంబునుం గలదే సర్వలోకాభిగమ్యుం డగునమ్మహానుభావునకు మన మభిగమ్యుల మైతిమి మన కింతకంటెను బెం పెయ్యది యతం డెవ్వరివలన సంతుష్టుం డయ్యె వారికి శుభంబును నెవ్వరిదెస ననాదరంబు సేసె వారికి నశుభంబు నగుట దప్ప దత నికి వలయుపూజ లాచరించుటకు సంవిధానంబు సేయుము గృహాలంకరణాది మంగళప్రకారంబు లనుష్ఠింప నియమింపు మతనిచిత్తంబును నీవిభవంబును దనమీఁదిప్రియంబునుం దోఁచునట్టి తెఱంగున సమస్తంబును సమకట్టుము. 149

క అనిన ధృతరాష్ట్రు పలుకులు, గొనియాడిరి సంతసిల్లి గురుఁడును భీష్ముం
డును నొగా కని దుర్యోధనుఁడుం [3]బరిచారక ప్రతతిఁ బిలిపించెన్ 150

వ. ఇ ట్లుచితపరివారంబు రావించి యతండు. 151

క అలుకుఁడు మృగమదమున ముగ్గులు వెట్టుఁడు గప్పురమునఁ గుంకుమమునఁ గో
డలు వ్రాయుఁడు మణిదామక, ములు గట్టుఁడు పెద్దకూటమున సొంపారన్.

వ. మఱియు నగ ళ్లెల్లను శోభిల్ల నలంకారంబు సేయుండు 153

క. పెనుపుం జతురత మెఱయఁగ, మనయింటను దుస్ససేనుమందిరమున శో
భనశిల్పము లొనరింపుఁడు, చనుఁడు వృకస్థలమునందుఁ జప్పరము లిడన్. 154

వ అది[4]విడిపట్టు గాఁదగియెడుప ట్లని పలికి వాసుదేవుండు రేపకడయ వచ్చు నంత కుమున్న యింతయుం గావింపవలయు నని పనిచి పురంబున నుత్సవంబుసాటుం డని నియోగించి వివిధగంధసహితమాల్యంబులు సంపాదింపను మణిభూషణ చిత్రాంబరంబులు సమకట్టను సరసాన్నస్వాదుపానద్రవ్యంబు లొడఁగూర్పను నేర్పర లగుతజ్జ్ఞుల నియమించె నట్టియెడ నాంబికేయుండు విదురున కి ట్లనియె.

ధృతరాష్ట్రుఁడు విదురుతో శ్రీకృష్ణునిరాక సెప్పి సంతోషించుట.

క వివిధమణిమయరథంబులు, జవనాశ్వంబులును భద్రసామజములు ర
త్నవిభూషణములు దాసీ, నివహంబులుఁ జాలఁ గృష్ణునికి నే నిత్తున్. 156

క మనయింట సుయోధనుగృహ, మున దుశ్శాసనునికేతమున నెయ్యది యా
తనిచూడ్కి కించు నది యెల్లను గౌరవ మొప్ప నీ వలయు [5]మన కనఘా 157

చ. అన విని యాతఁ డిట్లనియె నంబుజనాభునిఁ బ్రీతుఁ జేయ కం

1 బనిచి యిట్లనె దనదునందనునితోడ 2 కార్యార్థి యై. 3 బరివారకప్రతతిఁ బిలుపించెన్. 4 విడిమట్టు...పట్టు గాపలయుఁ నని. 5 మన మనఘా.

కును హితమైనకృత్య మొకటిం గలదే యది మేలు పాండునం
దనులకు నైనయియ్యెల్లుచితస్థితి నిచ్చుట [1]కోప మున్నయు
న్కిన యిటు లోపుకల్మి ధరణీవర యేమిట వచ్చెఁ జెప్పుమా 158

ఉ. నీతలఁ పేను గంటి నొకనేర్పున శౌరికి లంచ మిచ్చి సం
ప్రీతునిఁ జేసి కార్యగతి భేదము సేయఁగఁ జూచె దింత పె
ద్దైతిగదే సుమేరుసదృశార్థముఁ జూచియుఁ బార్థుఁ బాయునే
యాతఁడు క్రీడిభక్తియును నచ్యుతు పెంపును నీ వెఱుంగవే 159

తే. అర్జునుఁడు ప్రాణతుల్యుండు హరికి నట్లు, గాన జలపూర్ణమంగళకలశమునకుఁ
బాద్యమునకును గుశలసంప్రశ్నమునకు, మిగుల నొండొ జనార్దను మెచ్చుగాదు

క. [2]మనకడకు నేఁటికార్యం, బునకై యాతండు వచ్చెఁ బూనికి మెయి నా
పని వంచింపక చేయుట, విను మతనికిఁ బ్రియము దక్క వేయును నేలా 161

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దండ్రి కిట్లనియె 162

క. అది విదురుచెప్పినట్టిద, తుదిఁ గృష్ణుఁడు పాండుసుతులతో వేఱగునే
పద నెఱుఁగ కేఁగి యిచ్చిన, బెరరి రనరె యిచ్చుమైనఁ బిమ్మట నగరే 163

ఆ. అతఁడు పూజనీయుఁ డగు నేనెఱుంగుదు, నైన ధనము లేఁగి ననదతనము
వచ్చుఁ బెచ్చువెరిఁగి వైరులు గర్వింతు, రేల పగ యడంగు నిట్టులైన 164

క. అనవుడు భీష్ముఁడు ధృతరా, ష్ట్రున కిట్లను [3]నీవునుం గొడుకు నేమే ని
చ్చిన నొకటి యిలఁగి లేకు, న్నను వేఱొక్కటి దలంచునా కేశవుఁడున్ 165

క. విను మతఁడు సేయఁ బూనిన, పని సెప్పింపంగ రాదు పాండవులం దే
ర్పను గృష్ణుఁడు వెరవుగఁ జొ, చ్చిన మేలాపురుషుఁ డనువు సేయుము పుత్రా

క. నారాయణుండు ధర్మా, త్మారూఢుము గాఁగఁ బలుకు నది నీవును నీ
వారును గైకొని యొంతియు, గారవమునఁ జేయ నెల్ల కార్యంబు నగున్ 167

క. అనుటయు సుయోధనుఁడు భీష్మున కిట్లనుఁ బాండురాజసుతులకు నిమ్మే
దిని హరి సగపాలిఁ గగు, [4]ననుఁ బోయే నీను గాని యది యట్లుండెన్. 168

వ. వే ఱొక కార్యంబు సేయం దలంచితి నది వినుము పాండవులకు నేడుగడయు
జనార్దనుం డతనిం బట్టి బంధించిన తెక్కలువిఱిగినపులుఁగులుంబోలె వారు
నాకు విధేయు లగుదురు పాంచాలయాదవాదు లైనతదీయబంధుమిత్త్రులు నా
వశంబున వర్తిల్లుదురు సమస్తదేశంబులు నేన యేలుదు దీనికిం దగినయుపా
యసహాయంబు లనుప్ర సేసెద నీ వింక నేమి సెప్పెదవు చెప్పు మనిన విని యతి
ఘోరం బగునవ్విచారంబు సగి సమాత్యసహితంబుగా సంతప్తచిత్తుం డై
వైచిత్రవీర్యుండు గొడుకున కిట్లనియె 169

1 కొప్ప కున్నయు. 2 మన దెసకు...పని పంజరంబు (తేగిరంబు) సేయుట. 3 నీవుఁ
గొడుకు చెప్పిన నేమి. 4 నను బోయిన నీను.

క. ఓహో యి ట్లనుట జగ, ద్ద్రోహం బిమ్మాట మఱవు దూతత్వంబుఁ
మాహాత్మ్యంబును ధర్మో, త్సాహంబును విను మబాధ్యతకుఁ గారణముల్ 170

క. ఈకారణములు గల వను, నాకొలఁదియె వాసుదేవుఁ డది గాకయుఁ గీ
డే కురు[1]వంశమున కతని, రాక యతం డేమి సేసె రా పాపాత్మా 171

వ. అని యదల్చె నప్పుడు గాంగేయుం డాంబికేయున కిట్లను నీకొడుకు ప్రాణగొడ్డం బైనకార్యంబు సేయం దలంచె దామోదరు నిట్లు సేయం జూచెనేనిం దానును బ్రధానులును వినాశంబుఁ బొందుదు రింతియ యిది నేసిరేమి సేయరేమి యమ్మహాత్మునెడ నీయపకారంబు విచారించినదుష్టాత్ములు నష్టాత్ముల కాక యని పలికి యే నిట్టిదాని వినంజాల ననుచు మొగంబు గంటువెట్టుకొని దిగ్గన లేచిపోయె ధృతరాష్ట్రుండును దుర్యోధనునితో నిటువంటికొఱగాములు మనంబునం దలంచినప్పుడు సేయం గలవాఁడవు గావున దీనం జేటు వచ్చు నుడుగుమయ్య యని చెప్పి యతనిం దక్కినవారినిం బోవం బనిచి తగినవర్తనంబున నుండె మఱునాఁడు 172

సీ. కాలోచితము లగుకరణీయములు దీర్చి కమలనాభుఁడు రేపకడయ కదలి
తనుఁ గుశస్థలవాసు లనుప రా నందఱ నాదరంబున నిల్పి యరుగునపుడు
గజ్జంబులును బండ్లు గంధమాల్యంబులు ధృతరాష్ట్రసుతుఁడు పుత్తేరఁ బ్రీతి
నెడ నెడఁ గొని వచ్చి యిచ్చినవాని నెల్లను వేడ్కననుభవించినవిధంబు
తే సలిపి యనుభవ మొల్లక చనఁగ నెదురు, బాహ్లిక ద్రోణభీష్మాది[2]బంధుమిత్ర
గణము సర్వభూపాలలోకంబుఁ గురుకు, మారవర్గంబుఁ బుత్తెంచె మనుజవిభుఁడు

శ్రీకృష్ణుఁడు ధృతరాష్ట్రునిమందిరంబునకుఁ బోవుట

వ. ఇట్లు దుర్యోధనుం డొక్కరుండు దక్క నెల్లవారిం దూర్యాదిశోభనపదార్థంబులు సమకట్టి ధృతరాష్ట్రుండు వనుప నెదుర్కొనిన వాసుదేవుండు వారల నందఱ నర్హోచితంబుగల సంభావించి కృతవర్మ దమవాఁడు గావున నతనికి సవిశేషస్నేహంబు నేసి యతండు [3]సేరువ రా సమస్తజనంబులుం బరివేష్టింపం జని తనరాకకు నలంకృతంబును బ్రమోదచాపలసుభగజనంబును నైన పురంబు సొచ్చి రాజమార్గంబున నరుగునవసరంబున మౌక్తికమిళితంబులు బహుళగంధలుళితంబులు నగునక్షతప్రకరంబులును బుష్పనికరంబులునుం జల్లుచు సంతసిల్లుచు మ్రొక్కుచుఁ జొక్కుచు నిరుగెలంకుల రమ్యహర్మ్యంబులపై నిలిచి పొలిచి కనుంగొనునంగనాజనంబులు తమలోన. 174

సీ. ప్రాణంబుతోఁ గూడ [4]రక్కసిచన్నులపాలు ద్రావినప్రౌఢబాలుఁ డితఁడె
వ్రేల్మిడిఁ జాణూరు విఱిచి లోకముల మెచ్చించినయాజగజెట్టి యితఁడె

1 వంశమునకుఁ దన, రాక 2 బంధువిప్ర. 3 చేరువఁ దాను .. బ్రమోదభాషల శుభకరంబును నైన 4 పణఁతిగక్కెసచన్నుబాలు గ్రోలిన.

దుర్వృత్తుఁ డగుకంసుఁ దునిమి యాతనితండ్రిఁ బట్టంబు గట్టినప్రభుఁ డితండె
సత్యభామకుఁ బారిజాతంబుపైఁ గలకోర్కి దీర్చినరసికుం డితండె

తే. వెన్నలును గోపికాచిత్తవృత్తములును
నరసి ముచ్చిల నేర్చినహరి యితండె
శ్రుతిశిరోభాగములఁ దనసుభగచరణ
సరసిజామోదమును గూర్చుచతురుఁ డితఁడె. 175

వ. అనుచు నతికుతూహలంబున నవలోకింపనాబాలవృద్ధం బగుపౌరలోకం బాలోకనకౌతుకంబునఁ దనరథంబు గదిసిన సందడి జడియువేత్రహస్తుల వారించుచు నారాయణుండు సమృద్ధమందగమనంబునం జని మణితోరణసుందరం బగు రాజమందిరద్వారంబు ప్రవేశించి కక్ష్యాంతరంబులు గడచి యేనుంగుమొగసాలఁ జొచ్చి యరదంబు డిగ్గి యల్లన నడచునప్పు డంతకు మున్న యరిగి భీష్మద్రోణప్రముఖు లగువారలు ధృతరాష్ట్రునిం బొదువ నతండుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి విదురసంజయసహితంబుగా నెదుర్కొనం జేరి. 176

ఆ. అతనిఁ గౌఁగిలించి యచ్చటఁ గలవిదు, రాదిశిష్టజనుల నాదరార్ద్ర
[1]బంధుదృష్టిఁ జూచి పరిరంభసంభావ, నము లొనర్చి శౌరి ప్రమద మొసఁగ.

వ. వార లందఱకును సాత్యకిని దగిన సమాచారంబులు నడపం బనిచి నట మున్న ధృతరాష్ట్రనియోగంబునం దెచ్చి పెట్టిన నచ్చోటన యున్నయున్నతకనకాసనంబున నతం డునుచు నాసీనుం డయ్యె నయ్యాసుదేవునకు విహితానుష్ఠానపరాయణు లగునగరిపురోహితులు [2]పూజానుమతంబున నర్ఘ్యపాద్యమధుపర్కాద్యుపచారంబు లాచరించి యతనితమ్ముని నర్ఘ్యపీఠంబున నునిచి యర్చించిరి నరనాథనందనుండును వారలును నిజోచితాసనంబుల నుండిరి కొలు వెల్లను సూర్యోదయసమయంబునఁ గమలాకరంబువిధంబున వికసించి యుండె నయ్యవసరంబున కృష్ణుండు ధర్మనందనువచనంబులుగా నాంబికేయునకుం దగువారలకుం బ్రణామపరిరంభణప్రముఖసముచిత సంభావనంబులు పలికి సంభాషణంబులకుం జొచ్చి. 178

క. రాజునకుఁ దియ్య మొసఁగెదు, పూజావచనముల నెయ్యపుంబలుకులఁ [3]జే
రోజసమెయి బంధుమిత్త్రస, మాజములకు మేలములఁ గుమారులకుఁ దగన్. 179

వ. ఇంపు పుట్టించుచుఁ గొండొకసేపు నిలిచి పుండరీకాక్షుండు విదురుభవనంబునకుం జనియెద మఱియుఁ బోవలయునెడలకుం బోయి వచ్చెద నని పలికి యాంబికేయునను మతి వడసి యరుగ విదురుండు ససంభ్రమంబునం గడచి చని [4]మంగళోపచారసహితంబుగా నెదుర్కొని భయభక్తివినయస్నేహ

1 భావదృష్టిఁ జూచి. 2 విలసిల్లి యుండె. 3 జే రోజసము. 4 మంగళాచారసహి.

[1]నందంబులఁ గందళితుం డగుచు గోవిందునకు దేవోపచారంబుల ననేకప్రకారంబుల నర్చన లిచ్చి కౌంతేయులకుశలం బడిగిన నతనికి వారలవృత్తాంతంబు సమస్తంబును సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పిన యనంతరంబ. 180

క ముదమునఁ గృష్ణుఁడు గుంతీ, సదనమునకుఁ జనియె నపుడు సమ్మదమున న.
వ్విదురుం డోగిర మొనరిం, చెద నని త న్నడుగ నట్ల చేయుం డనుచున్ 181

వ చని కాంచిన నద్దేవియు నతనితోడుసీడయుంబోనితసకొడుకులం దలంచి యడలు పుట్టిన నమ్మాధవుమెడ వట్టికొని యెలుం గెత్తి యేడ్చిన నతండు సంబోధించి యూరార్ప నెట్టకేలకు నుడిగి యాతనికి నాసనవిన్యాసనాద్యుపచారంబులు సేయించి తత్సమీపంబున నుచితపీఠంబునం గూర్చుండి గద్గదకంఠంబుతో ని ట్లనియె. 182

సీ నీశకుఁ బెరుఁగుట నీతిమంతులుఁ బుణ్యపరులు శూరులుఁగదా పాండుసుతులు
సుఖవృత్తిఁ బెక్కుండ్రుసూరెలఁ గొలువ నుండెడువార లిడుమలఁ బడుచు నిర్జ
నం బైనకానలోనన యెట్లు నిలిచిరి నన్నుఁ బెట్టి [2]నాయెద గొనుచుఁ జనిరి
యేను వడ్డింపంగ నిం పారఁ గుడిచి మెత్తనిశయ్య నిద్రించి వినుతభద్ర

తే గానకరిబృంహితముల మేల్కాంచునట్టి
వారు కందమూలంబు లాహారములుగఁ
బొదలఁ బుట్టలఁ బడి యుండి పులుఁగు మెకము
లఱవ మేల్కను చుండిరే యక్కటకట 183

ఆ తండ్రిలేనిప్రజలు దల్లిని బాసి పెద్దయును గాల మివ్విధమునఁ బడిరి
భంగపాటు దుఃఖపాటును సంకట, పాటుఁ గలిగె విరటుపాలఁ బడప. 184

వ. అని వెండియు 185

ఉ దానదయాపరుం డయినధర్మతనూభవునేమ మెట్లు పం
చాననవిక్రముం డగుబకారికి భద్రమె యస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణుండు క్రీడి సుఖియా వినయాభరణుల్ గవల్ సమా
ధానసమేతులే యకట ద్రౌపది సాధ్వి [3]సుఖంబె దానికిన్. 186

చ. కొడుకులకంటె నయ్యనుఁగుఁ[4]గోడలి కెక్కుడు గూర్తుఁ గోడలుం
గొడుకులు సేయుభక్తి కట కోటిమడుంగులు భక్తి నాకు నె
ప్పుడుఁ దగఁ జేయుచుండు నది పుణ్యచరిత్ర కులాగ్రగణ్య క్రొ
త్తడి సకలంబుఁ జూడ సభ దైన్యముఁ బొందుట సూచి పోక్కితిన్. 187

తే. నాఁడు ద్రౌపది పడినబన్నములు సూడ
[5]నోర్చినప్పుడ యెంతకు నోర్వఁ జెపుమ

---

1 నందకందళితహృదయుం డగుచు 2 నాయందఁ గొనుచుఁ, 3 శుభంబె దానికిన్.
4 గోడలు నెక్కుడు గూర్చుఁ. 5 నోర్చునప్పుడె నెంతకు.

యంతగడవినదుఃఖంబు లనుభవింపఁ
గలవె లోకంబువారికిఁ గమలనాభ. 188

వ. అట్టియెడ 189

క. విదురుం డొక్కఁడు దక్కఁగ, సదస్యు లెవ్వరును ధర్మసంశయ మిది గాం
చెదు నాక యతనిశీలము, కుదు రీలోకమున కింతకుం దలఁపంగన్. 190

వ. అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణతోడఁ దనయుమ్మలికంబు లన్నియుఁ జెప్పికొని
శోకంబు వెల్లిగొనఁ గొండొకదిగం బాఱెడుచిత్తంబుతో మఱియు నిట్లనియె.

క. ఇది యెల్లను నొకతల యీ, పదుమూఁడేఁడులును నాకు బావకొడుకు చే
నదయ మగుకూడు గుడుచుట,యదియొకతల యయ్యె నేమి[1]యనఁగలదనఘా.

క. తన్నుఁ దనతమ్ములను నా, కన్నకొడుకులట్ల తలఁతుఁ గాని విభేదం
బెన్నఁడు నామదిలేదని, వెన్నుఁడ దైవంబ సాక్షి వినుము పలికెదన్. 193

క. ఇది నిక్కం బగునేనియుఁ, దుది నీవుం బాండవులును దురితరహితులై
మును మంచఁ జూడఁ గనియెద, నది దీనికి మందు సువ్వె యంబుజనాభా 194

సీ. బావ యొప్పం దనుపలుకుల నేప గు నాతనికొడుకుఁ గీడాడ నేల
కురువృద్ధుఁ డగుబాహ్లికుని చూఱ నేటికి భీష్మునిపైఁ బ్రియి వెట్ట నగునె
యిట్టిస్త్రీరులయింటి కిచ్చినయనవారి నందుఁ గా కట్లు దా ననుట మేలె
యర్జునుపుట్టినయప్పుడు నీఁడు లోకము లెల్ల గెల్చు బొగడ్త మొగులు

తే. ముట్టునట్టిద యగు రణమున జయించు,గౌరవుల సోదరులుఁ దాను భూరిరాజ్య
గౌరవముఁ బొందు నని యశరీరవాణి, పలికె నది దిట్టుపడుఁగాక వలయునేని

వ. ధర్మంబు గలుగునే నది నిక్కం బయ్యెడు దాని కెల్లను నిర్వాహకుండవు నీవు
గలవు గాదె నీమన్నించునెచ్చెలులకుం జెప్పెడుమాటలు గలవు విను మయ్యు
ధిష్ఠిరుతో నిట్లనుము 196

క. వేఁడికొని కృపణు లగుదురు, పోఁడిమి యది యేల రాజపుత్రులు దమకై
వాఁడిమి దప్పిన నిప్పులు, వేఁడిమి సెడినట్లు జనులు విని యులుకుదురే. 197

వ. భీమార్జునుల కిట్లని చెప్పుము. 198

తే. కొడుకుఁ గాంచు రాచకూఁతు రెద్దానికి, నట్టిపనికి నుచిత మైనసమయ
మిందవేఁ దడయు టింక నొప్పదు జనములు, నట్లుగాని పురుషు లనరు మిమ్ము.

క. భుజబలమున జీవించుట, నిజధర్మము మెత్తఁబడుట నింద్యము మాద్రీ
ప్రజలకుఁ జెప్పుము ద్రుపదాత్మజఁ గార్యం బెఱుఁగు మనుము తగ నందఱితోన్.

చ. అలిగినభీమఫల్గునుల కడ్డము లేమి యెఱుంగు [2]దంతలం
తలు వడి వాని నీఁగ వలదా విను మాధవ నీ కెల్లఁ బొందువు

1 యనఁ గల దనఘా, దానన్. 2 బుడుపు. 3 దెంతలెంతలు.

త్రులె కలవారు నీ కెటులు దోఁచిన నట్టులు సేయువారు గా
కలఘువిచార నాయలఁత యార్పుము నన్ గడతేర్పు మెమ్మెయిన్. 201

వ. అనినఁ గృష్ణుండు గొంతి ననునయించి యి ట్లనియె. 202

శ్రీకృష్ణుఁడు గుంతీదేవి నూఱడించుట.

చ. సుగుణవు పుట్టినింటికిని జొచ్చినయింటికిఁ దేజ మెక్కఁగాఁ
దగుచరితంబునన్ నడచుధన్యవు ధీరవు దేవి నీ వెడ
న్వగ లడఁగింప కున్న భువనంబుల నిం కిట నెవ్వ రోర్చువా
రు గలఁక దక్కుమీ హృదయరోగము లన్నియుఁ బుచ్చి వైచెదన్ 203

క. తనయులుఁ గోడలు సేమం,బున నున్నా రధికభక్తిపూర్వముగా దం
డనమస్కారంబులు నీ, కొనరించిరి కౌఁగిలించి [1]రుల్లములఁ దగన్ 204

క. నీకొడుకు లొందుసుఖములు, నీకొన రవ్వీరసుఖము చిత్తములఁ గరం
బాకాంక్షింతు రలంతులఁ, బోక గలుగు నెట్టు లల్పబుద్ధులె వారల్. 205

క. ఉత్సాహంబున శత్రుకు, లోత్సాదనవిధి యొనర్చి యున్నతసామ్రా
[2]జ్యోత్సవము నొందుపుత్రుల, నుత్సుకతం జూతు గాక యూఱడు మింకన్ 206

చ. అన విని మోము విచ్చుచు మురారికి ని ట్లనుఁ గుంతి పాండునం
దనులకుఁ దండ్రియున్ గురువుదైవము నారయ నీవ కావె నీ
మనమున ధర్మమున్ హితము మంచిగఁ జూచి [3]విధించినట్ల చే
సి నెగడువారు గాక నినుఁ జేరిన నాపద లొంద నేర్చునే. 207

క. వారలకయేల మాధవ, కౌరవులకు మఱియు నీజగంబుల కెల్లం
జేరుగడ నీవ నీపలు, కారయ వేదంబ కాదె యఖిలంబునకున్. 208

వ అనినం బ్రసన్నవదనుం డగుచు నద్దేవి గారవించి యామంత్రణంబు సేసి తదా
వాసంబు వెలువడి తనరాకకు నలంకృతం బైనదుర్యోధనుమందిరంబునకుఁ గృ
తవర్మ సాత్యకిసమేతుం డయి పోవుగోవిందునిం గని తదీయద్వారపాలకులు
సంభ్రమంబునం బఱచి యతని కెఱిఁగించి తదనుమతంబునం బఱతెంచి యె
దుర్కొని కక్ష్యాంతరంబుల సందడి నెడ గలుగ జడియుచు వినయంబునం
దోడ్కొని చన నమ్మనుజవిభుండు కైలాసశిఖరాకారం బగుసౌధంబున
భీష్మద్రోణప్రభృతులును గర్ణశకునిసైంధవాదులును దుశ్శాసనవికర్ణదుర్ముఖప్ర
ముఖులును మఱియు ననేకదేశాధీశులునుం బరివేష్టింపఁ జేరోలగంబున సింహా
సనాసీనుం డై యున్నయెడకుం జనునప్పుడాసుయోధనుండు సపరివారంబుగాఁ
బ్రత్యుత్థానంబు సేయం జేర నరిగి యతనికిం దగువారలకు నాలింగనాద్యుప
చారంబులు దానుం దమ్ముండును నాచరించి. 209

---

1 రుల్లము చెలఁగన్. 2 జ్యోత్సవముఁ బొందుపుత్రుల 3 విధించితట్ల చేసి .. జేరిన
వారికిఁ గీడు గల్గునే.

క. అతఁ డనుపఁగఁ గనకమయోన్నతపర్యంకంబునందు నారాయణుఁ డూ
ర్జితమహిమ [1]నుండి యభ్యర్చితుఁ డయ్యెఁ దగంగ నతనిచే సత్కృతులన్.

శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితో సంభాషించుట.

వ. సాత్యకియును సముచితప్రకారంబునం బూజితుం డయ్యెఁ దదనంతరంబ నిజాస
నాసీను లయి తనమొగంబునం జూడ్కి నిలిపి యున్న దుర్యోధనాదులతో
మాధవుండు మధురసంభాషణంబులు సేయుచుండె నట్టియెడ 211
తే సముచితంబుగఁ గూరలచంద ముగ్గ, డించి కుడుపు తెఱంగు పుట్టించి పలుకు
నాసుయోధనుతోఁ గృష్ణుఁడచటఁదాను,గుడువనొల్లకయునికియేర్పడఁగఁజెప్పె
వ చెప్పినవిని దుర్యోధనుండు సూర్యసూనువదనం[2]బవలోకించియల్లనయిట్లనియె
క హరిపలికినవిధ మెంతయు, నెర వై యున్నయది వింటె యిమ్మాటతెఱం
గరయుదము తొలుత నీపెను, పరిచందం బెల్ల [3]నెఱుక పడియెడుఁ బిదపన్
వ. అని యచ్యుతున కిట్లనియె 215
తే వలయునన్నపానంబులు పలుదెఱఁగుల,నేర్చువిధముల నేమొడఁగూర్చి వేడ్క
నున్న నీ వుపయోగింప నొల్లకునికి, బాంధ[4]వమునకు నీతికి బాహిరంబు 216
క. కౌరవులకుఁ బాండవులకు, నారయ నీ వొక్కరూప యసదృశధర్మా
చారుండవు రాజునకుం, గూరుతు గత మేమి యి ట్లగుటకుం జెపుమా. 217
క. అనుడు నుపేంద్రుఁడు మనుజేం, ద్రుని కిట్లను దూత లెందుఁ దొలిదొలి గుడువం
గొనఁ గట్టఁ [5]దొడఁగుదురె వచ్చినకార్యము దీర్చి పిదపఁ జేయుం డెల్లన్ 218
వ. అనిన గాంధారీనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె 219
ఆ వేగపడుట మేలె వినుము కార్యము దీఱుఁ, దీఱ కుండు దానితెఱఁగుఁ దగిన
యప్పుడాడ రాదె యిప్పుడు ముకుఁద్రాటఁ, గాలు గ్రువ్వ నేల కమలనాభ
వ. నీవు వచ్చినవాఁడవు మాయింటఁ గుడిచి కూర్చుండి యెల్లపనులుం జెప్పుట
యొప్పుఁగాక కుడువ నొల్లననం దగునె దీనికిం గారణంబు నాయెఱింగినయది
లేదు విచారింపక పలికితనిన మందరధరుండు [6]మందస్మితంబుతో నందఱం
గలయం గనుంగొని ధార్తరాష్ట్రకరంబు గజంబు పల్లవం బల్లన తేమల్చులీలం
గేల నమర్చి యిట్టిమాటలు తేటపఱుప వలయునేని వినుమని యతని కిట్లనియె.
చ. ప్రియ మెసఁగం దగం బిలిచి పెట్టెడుకూ డది లెస్సకూడు ద
క్కయనయహీనతం దమకు నాపద యైనెడ నిట్టు నట్టు నే
మియు నన [7]లేనికూ డెదిరి మేవడి యై చను నీవు మాదెసం
బ్రియుఁడవు గావు మాకు ధృతిపెంపఱ నాపద లే దొకింతయున్ 222
వ అట్లుంగాక. 223

1 నెనసి యభ్య 2 బునం జూట్కి నిలిపి యి ట్లనియె. 3 నేరుపడియెడుఁ. 4 వంబున నీతికి; వంబున కిది నీతి. 5 గణఁగుదురె. 6 మందస్మితవదనంబుతో. 7 లేమికూ డదియు, డు దిన.

క. పగవారియింటఁ గుడిచిన, నగుఁ దమ కనుమాన మమృత మైనను దారుం
బగతురకుఁ గుడువఁ బెట్టఁగఁ, దగ [1]దొడఁగుల కెప్పు డెవ్విధము వాటిలునో. 225

వ. నేను బగతుండనె యంటేని

క. అలుగుదు పాండవులకు వా,రలు నాకుం బ్రాణములు ధరావల్లభ యి
ట్టులముగఁ దమప్రాణములకు, నలుగుజనులు పగతు రగుట యనుమానం బే 226

ఆ. కారణంబు లేక కౌంతేయులకు బాల్య, మాది గాఁగ గీడె యాచరింతు
పుణ్యపరులు దోడఁ బుట్టువు లార్యులు, వైర మెత్తఁ దగునె వారితోడ 227

వ. ఇట్లున్నమీయందఱయన్నంబులు దుష్టాన్నంబులు విదురుం డొక్కనియ
న్నంబు భోక్తవ్యం బని నిశ్చయించితిఁ గావున నందుఁ బోయెద నని చెప్పి
యజ్జనపతి యనుమతిసేయఁ జనునప్పుడు తోడన బాహ్లికభీష్మాదికౌరవులును
గుంభసంభవప్రముఖు లైనమాన్యులును జని మాధవుతోడ మాయిండ్ల నెల్ల
ను గానిక లాయితంబులు సేసికొని నీవు విజయంచేయుటకు నెదుళ్లు సూచు
చున్నవార మని పల్కి ప్రార్థించిన నే నన్నిచోట్లకు వచ్చినవాఁడన యందఱ
యర్చనలుం గైకొంటిన మీరు నిలువుం డని వారల నిలిపి విదురుగృహంబు
నకుం బోయిన. 228

సీ. సంభ్రమస్నేహనిశ్చలభక్తియుక్తిఁ బవిత్రమజ్జనము గావించి విదురుఁ
డెల్లవంటకమును నేర్పడ బోనాలు [2]వేర్పింప నెంతయుఁ బ్రీతి ముంద
రోజమై బ్రాహ్మణభోజనం బొనరించి సపరివారముగ విశాలరమ్య
పూతస్థలంబునఁ బుండరీకాక్షుండు దమ్ముండుఁ దాను నుత్సవ మెలర్ప
తే. సరసరంజకమహనీయసంప్రయోగ, మగుచతుర్విధహృద్యాన్న మారగించె
లలితసంభావనామంజులంబు లైన, పలుకు లెడనెడ విదురున కెలమి యొసఁగ 230

వ. అతండును.

క. [3]గోవింద సంభ్రమమును సం, భావింపుము మాకు నిదియ పరమధనం బొం
డేవిధమున నీ కర్చన, గావింపం జాలువాఁడు గలఁడే యెందున్. 231

వ. అని మఱియు [1]సత్యంతవినయవాక్యమ్ముల నారాధించు చుండె నిట్లు కృతాహా
రుం డైనహరికిఁ జందనచర్చాద్యర్చనంబు లాచరించి యవ్విదురుండు కృతార్థుం
డై యుండఁ గవిగణికప్రముఖనిఖిలవిద్వజ్జనంబులు గాయకపాఠకవాంశికవైణి
కాది వినోదపాత్రంబులు నప్పరమేశ్వరుం గాన వచ్చి ప్రొద్దు పుచ్చి యభిమ
తార్థంబులు వడసి చనిరి రాత్రి యగుటయుం దగినయభ్యంతరమందిరంబున
హంసతూలికాతల్పంబున భుజంగతల్పు నునిచి యతనికడ నుచితాసనంబున
నుండి. 232

1 దొడ్డను నెప్పు. 2 వెట్టింప...నుత్సవ మొనర్ప 3 గోవింద (సంభ్రమమె) నిన్ను
బ్రోగి శం. 4 సత్యంతవిమల.

ఆ. విదురుఁ డిట్టులనియె నిదియొక కార్యంబు, గాఁగఁ బూని [1]యిందు రాఁగఁ దగునె
దుష్టబుద్ధి నీచు దుర్యోధనుండు నీ, మాట వినునె దురభిమానఘనుఁడు. 233
క. వచ్చిన సైన్యంబులఁ గని, పెచ్చు పెరిఁగి వాఁడు ద్రోణభీష్ములలావుల్
[2]నచ్చియుఁ గర్ణుం డొక్కఁడ, యిచ్చోఁ దనకు విజయమనియు నెంతయుఁ బొంగున్.

వ. నీ విట వచ్చుట వినినయప్పుడు ధార్తరాష్ట్రు లందఱుం గూడంబోటి తమలో నిశ్చయించిన తెఱంగు నీశాసనం బుల్లంఘింపం గలవారు పాండునందనులను నేమియు నీ కుండువారు దార యీధాత్రియంతయు నేలు వారు వారిం గూడినరాజు లెల్లను దిగ్విజయంబునాఁడు పాండవులచేత భంగ పడినవారు గావునఁ గర్ణుతో నేకార్థులమై చత్తుము గెలుతు మింతియ కాని యొండు లేదని నిశ్చయించికొని యున్నవా రట్లగుటంజేసి దుర్యోధనుండు గండు మిగిలి యున్నవాఁడు సంధి గానేరదు వారల కంటెఱుఁగు నిది ప్రాప్తకా లంబై యున్నయది యెట్లును నుడుగ నేర్చినవారు గా రిట్లు ద ప్పెఱుంగనిదు ష్టాత్ములనడుమం గూర్చుండుటయు నవ్వెంగలివిత్తు లఱచువీఁడెఁడియుఁదఱులను వంక లొత్తి మాఱు సెప్పుటయు నొప్పక యుండు వెరంగు లగుటం గావ్య వచనంబు లెఱుంగరు మొఱకు లగుటం బ్రహ్మాభిభాషణంబులను వేఱవేఱు వారలతలంపులు గీడు నీమహానీయప్రభావబుద్ధిపౌరుషంబు లే నెఱుంగుదు నయినను బాండవేయులపై స్నేహంబునను నీమీఁదిభక్తినిం జెప్పవ నందుఁ బోవలవ దనిన వాసుదేవుం డతని కిట్లనియె. 235

తే. నీవివేకంబు నాప్తియు నెఱపి తీవు, తల్లిదండ్రులమాడ్కి హితంబు సెప్ప
తేను నారాక [3]తెఱఁ గెల్ల నేర్పడంగఁ, జెప్ప విని యేమి సెప్పఁ జేయువాఁడ.

శ్రీకృష్ణుఁడు విదురుతో సంభాషించుట.

క. ఎఱుఁగుదు నేను సుయోధను, కొఱగాములయు నతనితోడఁ గూడినన్నృప లం
దఱుఁ బగ మనమున నిడికొని, యఱుముటయును సంధిపొసఁగ దనియును దక్షా.
ఆ. పుడమియెల్ల [4]నొక్కగెడ వయి గజవాజి, యుతముగాఁ గడంగి యుగ్రమృత్యు
ముఖము సొరఁగఁ దివురు మూర్ఖత మాన్పుట, యధికమైనపుణ్య మనఘచరిత.
వ. మానుపవచ్చునే యంటేని. 239
క. దొరఁకొని పుణ్యముఁ బాపము, నరుఁ డిరిం జేయు చుండ నడుమ నొకట న
వ్వైర వెడలి తప్పినను ద, త్పరిణతిఫల మొందు నండ్రు ధర్మవిధజ్ఞుల్. 240
వ. అట్లుం గాక. 241
తే. చుట్టములలోన నొప్పమి పుట్టినప్పు

---

1 యిట్లు రాఁగఁ. 2 నచ్చిన...విజయ మనుచు. 3 తెఱఁగెల్ల నేర్పరించి. 4 యొద్ద గజవాజియుతముగాఁ, గడఁగి యుగ్రమృత్యుగతము గాఁగ, మృగము సొరఁగఁ.

[1]డద్దపడి వారితోడఁ గోట్లాడి యైనఁ
దాని యుడుపంగఁ జొరకున్న వానిఁ గ్రూర
కర్ముఁ డని చెప్పుదురు కర్మకాండవిదులు 242

వ. కావున నీరెండుదెఱంగులవారికి [2]శాంతి గావింపఁ బ్రయత్నంబు సేసెద ధర్మార్థసహితంబై నతెఱంగుమాటలు మంత్రిజనసహితుం డై నసుయోధనునకుం జెప్పెదఁ దనకుం బాండునందనులకు లోకంబులకు హితం బయినవిధంబు వంచన లేక చెప్పెడునన్ను పాండవులవాఁ డని శంకించి యతండు నామాట వినం డయ్యె నేనియు మేల కాక యిట్లు సొచ్చి చెప్పకున్న నన్నదమ్ములు దమలోనం బోరఁ గృష్ణుండు వారింప యుపేక్షించెఁ దనచేతఁ జక్కంబడదా యని యజ్ఞులైనజను లాడుదు రెల్లభంగులం గార్యం బార్య లియ్యకోనం జెప్పుదు ధార్తరాష్ట్రులుం దమకు బ్రదుకుతెరు వైన నాపలుకులు వట్టుదురు పట్టక నీతలంచినచందమునం దులువ లై కలగంబాఱిన వారు నాముందర నిలువం జాలుదురే యని పలికిన విదురుం డట్లకాక యని సమ్మతించి యామంత్రణంబు సేసి నిజశయనస్థానంబునకుం జనియె ననంతరంబ 243

ఆ అతనివచనరచన యాత్మలోఁ దలపోసి, యిట్టివాఁడు గలఁడె యెందు ననుచుఁ
బాలికడలికడల పాటి యై యొప్పున, పాన్పునందు శౌరి పవ్వళించె 244

వ. ఇట్లు సుఖనిద్ర సేసి వేగుంబోకట మాగధమంగళగానంబుల మేలుకాంచి సమయకర్తవ్యంబులు సలిపె నట్టియెడఁ గృతవర్మయు సాత్యకియు వచ్చి పొడసూపినం బురుషోత్తముండు వారలు మొదలుగాఁ గలయిష్టజనంబులు పరివేష్టింప నుచితప్రదేశంబున నున్నంత 245

క ఇనతనయశకునిదుశ్శా, సనసహితము గాఁగ నెలమిఁ జనుదెంచి సుయో
ధనుఁడు ప్రియోక్తులఁ దగువా, రును దానును వారిజోదరుం గొనియాడెన్.

వ. అతండును మధురసంభాషణంబులు సేయ వార లతనికి ధృతరాష్ట్రుండు బంధుమిత్త్రాదిసమస్తపరిజనసమన్వితుం డయి పేరోలగంబున నునికి యెఱింగించినఁ బ్రియంబునఁ గట్టాయితం బై నతే రెక్కి భేరీశంఖచామరప్రముఖభద్రచిహ్నంబులతో వెడలి గరుడధ్వజంబు గ్రాలఁ గృతవర్మసాత్యకు లొక్కరథంబునను దుర్యోధనాదిదుష్టచతుష్టయం బొక్కరథంబునను బార్శ్వంబుల రాఁ బౌరులకుఁ గన్నులపండు వగుచు రాజమందిరద్వారంబు సేర నరుగునప్పటియు లిప్పునకుఁ గొలువువా రెల్లనత్యుత్సుకులై యెదురుచూడ రథోత్తమంబు [4]నవతరించి యరవిందనాభుండు. 247

తే ఎదురువచ్చినవిదురునియిచ్చుకరముఁ, దమ్ముచేయును రెండు హస్తములఁ బట్టి

---

1 దద్దపడి తాను వీరితో నాటలాడి, యైన నుడుపంగఁ, 2 సంధిఁ గావింపం, 3 కడలిపాన్పు (కడరఁబాటి) పాటియై యొప్పగు, పాన్పుమీఁద శౌరి. 4 నుత్తరించి.

నడచెముందటఁ[1]గదియుసందడిఁగడంగి, కర్ణదుర్యోధనులువోలెఁగంగజుఁడియు

వ. కృతవర్మాదియాదవులు లోనుగాఁగలయభ్యంతరు లైనబలుమానిసులు పొదివి
కొని పోవఁ దనసమీపంబునఁ గౌరవులు రవిసన్నిధి తారాగ్రహంబులచం
దం బగుచుండం దేజో[2]రాశి యగురాజీవాక్షుండు సని తనకు బ్రత్యుత్థానంబు
నేసిన కురురాజును దొరలను నభినందించుచు 249

క. తన కనిపెట్టినమణిమయ, కనకోన్నతపీఠమునఁ బ్రకాశంబున ని
ల్చినయెడఁ దోఁచిరి నారద, మునిప్రముఖు లంతరిక్షమున నుజ్జ్వలు లై. 250

వ. ఇవ్విధంబున సన్నిహితు లయినయమ్మహామునులం గురుపితామహునకుం జూపి
నారాయణుం డిట్లనియె 251

ఆ. మనలఁ జూచువేడ్కఁ జనుదెంచినారు మహాత్ము లైననారదాదిమునులు
వీరి కర్ఘ్యపాద్యవిధు లొన[3]రింపు మాసనము లిడఁగఁ బనుపు సత్వరముగ.

వ. వీరలు సముచితాసనంబుల నుండక మనముఁ గూర్చుండుట దగవు గా దనినం
గొలువువారెల్ల సంభ్రమాశ్చర్యంబులతో మునులవలన చూచుచుండ భీష్ముం
డు పరిచారకులం బనిచి కనకమణిమయాసనంబు లనేకంబులు దెప్పింప వార
లరుగుదెంచిన వారలకు నమస్కరించి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజలు
సేయించి కృష్ణుండు గూర్చున్న యనంతరంబ ధృతరాష్ట్రుండునుం బెక్కుటి
వారును నుచితప్రకారంబుల నమ్మునీంద్రులకు నభివందనంబులు సేసి నిజాసనా
సీను లైరి దుశ్శాసనుండును వివింశతియును గద్దియ లిడ సాత్యకియుఁ గృతవర్మ
యుఁ గృష్ణుం గదిసి యిరుపంకలం గూర్చుండిరి కర్ణదుర్యోధనులుం జేరువ నొ
క్కగద్దియ నుండిరి విదురుండును మణిపీఠంబునఁ గృష్ణునివెనుకదెసఁ దదీ
యోన్నతపీఠంబునఁ గరం బతనికి[5] యుండె గాంధారరాజు నిజపుత్రపరివృ
తుం డై యొక్కెడిక్కున [4]సుచితపీఠాసీనుం డయ్యె నట్టిసమయంబున. 253

క. అంబుదశుభగాత్రుం బీతాంబరుఁ గమలదళనిభాక్షుఁ హరిఁ జూ
డం బడసి లోచనము లమ్ము...రం బొనినమూఁకి సమ్మదంబునఁ దేలన్. 254

క. ఆకొలువువారు గన మచ, లాకృతి నొకపలుకు లేక యందఱు వింజం
బోఁ కిడిన[5]కరణి నవశము, డాకారితచిత్తవృత్తు లై యుండంగన్ 255

శ్రీకృష్ణుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో సంభాషించుట.

క. జలదస్వనగంభీరత, నెలుఁగొప్పఁగ దంతదీప్తు లెసఁగ ముకుందుం
డలరుచెవుల నఖిలజనం, బులు విన ధృతరాష్ట్రభూమిపున కి ట్లనియెన్. 256

క. జననాథ నీయెఱుంగని, పనులు గలవె ధర్మమునఁ దగవుఁ బరమహితంబుం
దనవారికిఁ జెప్పఁ దగు, నని పచ్చితి భాషణాన్వయము ప్రియ మొందన్ 257

1 నదియుం (దగియు) సందడిఁ. 2 రాశి యగువారిజాక్షుండు. 3 రింప సా, సనము. 4 నుచి (తాశీనస్థం డయ్యె.) తాసాసీనుం డయ్యె 5 యట్లు ఒరపుపు, తాకారితచిత్త.

క క్షీరోదకగతిఁ బాండవ, కౌరవు లొడఁగూడి [1]మనికి కార్యం బది నీ
 వారసి నడపుము వా రన, వీ రనఁ గురుముఖ్య నీకు వేఱుం గలదే 258

చ. భరతకులంబు ధర్మమును బాడియు సత్యముఁ [2]బొత్తుఁ బెంపునుం
 గరుణయుఁ గల్గి యుండు ననఁగా నుతిఁ గన్నది యందు సద్గుణో
 త్తరులరు నీవు నీయనుఁగుఁదమ్ముఁడు నీతనయుల్ యశోధురం
 ధరశుభశీలు రీసుచరితక్రమ మిప్పుడు దప్ప నేటికిన్. 259

శా. ఈవంశంబున కెల్ల నీవ కుదు రిం దెవ్వారి[3]చందంబు లె
 ట్లై వర్తిల్లినఁ గీడు మేలుఁ దుది నీయం దొందెడుం గాన స
 ద్భావం బారసి లోనిపొత్తు వెలివృత్తంబుగా జనస్తుత్యముల్
 గావింపం దగు నీక యెవ్విధమునం గౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 260

చ వినుము సుయోధనాదు లగువీరు [4]సధర్ములు గాక కార్యము
 ల్గానక మహార్థసిద్ధి యెడలుం దమ కిట్లన కన్వయంబువ
 ర్తన మిది గాదు నాక బెడిదంపుఁదనంబున బంధుకోటికి
 న్మనసులు నొవ్వఁగా నవగుణంబులకుం బుయిలోడ రేమియున్. 261

ఉ. కౌరవపాండవుల్ తెఱఁగు గైకొని శాంతతఁ బొంది యున్కి మే
 లారయ నాకు నీకుఁ గుల మంతకు నీనృపకోటి కుర్వికిం
 బోరిత మైన నింతకును బుట్టు మహాపద గావునన్ ధరి
 త్రీరమణాగ్రగణ్య గణుతించి యవశ్యముఁ [5]బొం దొనర్పవే. 262

తే. నీకు వలసినఁ దీర్పంగ నేర వచ్చు, నధిప తెఱఁగు నీవశమునయదియ కాన
 నీకు వీరలఁ దేర్చుట నెఱయ కాదె, సిద్ధ మెవ్వారిఁ దెలి వొంద జేయ నేర్తు.

ఉ. అందు వృకోదరార్జునుల నాహవరంగమునందు మీఱువా
 రెందఱొ యెన్నుమా యిచట నీగురుభీష్ములఁ గ్రేణి సేయువా
 రెందఱొ వారు వీరు నని నీల్గుటకంటె [6]భవద్బలంబు లై
 యందఱుఁ గూడు టొప్పదె జనాధిప శాంతి యొనర్పు మెమ్మెయిన్. 264

తే. జగతిఁ గలజనపతులు నీచరణపీఠ, మర్థిఁ గొలువ సముద్రవేలావృతోర్వి
 యెల్ల నేలుట యొప్పదే తల్లిప్రజల, యెడ విరోధంబు వాటించు టెంతమేలు

క నరనాథ నీ వుపేక్షో, పరుఁడ వయినఁ గౌరవులక పాండవులక కా
 దరయఁగ భూప్రజ కెల్లను, దురితం బొన[7]రించినట్ల తుదిఁ గీడు సుమీ 266

క. కౌరవపాండవులం దెవ్వారలకుం జావు నొవ్వు వచ్చిన మే లు
 ర్వీరమణ చిత్తమున నె, ట్లారయుమా నీకు దుఃఖ మగు నెట్లయినన్ 267

---

1 యుండనికి ..నీ, వారిని నడపుము...గులముఖ్య 2 బెంపు దాల్మియున్ 3 చిత్తంబు 4 స మర్థులు గాక , సు (న) ధర్ములు గాక. 5 బొందు సేయవే 6 భవద్విధేయు లై . గూడుటొప్పు హృదయంబున శాంతి 7 రించు టదియె తుదిఁ.

ఉ. వీరును వారుఁ బండితులు విక్రమవంతులు బాహుగర్వదు
ర్వారులు లోనిరిత్తబవరంబున నాఱడిఁ జావఁ బోవ నె
ట్లూరక యుండ[1]వచ్చు కడునొప్పెడుమేనులు వాఁడికైదువుల్
గూరఁగ నాటినం బుడమిఁ గూలుట కక్కట యోర్వ వచ్చునే 268

ఆ. ఇట్లు గాక యుండ నీరెండుదెఱఁగుల, వారిఁ గాచికొనుము వసుమతీశ
నీదు ప్రాభవంబు నీతియు శాంతియు, నఖిలజనులుఁ బొగడునట్లు గాఁగ. 269

వ. అని చెప్పి వెండియు. 270

శ్రీకృష్ణుండు పాండవులు సెప్పినమాటలు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట.

తే. పాండవులు దండ్రి నచ్చిన ప్రజలు వారి, నరసి ప్రోచితి శైశవ మాది గాఁగ
నడుమ నిష్కారణము దిగవిడువఁ[2]దగునె, పార మొందంగ రక్షింపు గారవమున.

వ. పాండుకుమారులు నీకుం [3]బరమభక్తిం బ్రణమిల్లి యందఱు నొక్కమాటగా నీతోఁ జెప్పు మని నాకుం జెప్పినవిధంబు వినుము తలపంపునం బండ్రెండువత్సరంబులు వనంబున వసియించితిమి పదుమూఁడగు నేఁడు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబునుం జలిపితిమి మాతండ్రి సమయంబు పరిపాలించి యే మర్ధరాజ్యం బెట్లునుం బడయుదు మని కృతనిశ్చయుల మై పడితిమి తల్లియుఁ దండ్రియు నెల్లచుట్టంబులు నేడుగడయును మాకుఁ దాన మావలన నేరమి గల్గినం గినిసి యిట్లు గాదట్లని చక్కంబెట్టునది తనగలపది వేలేండ్లకుం దన్న కాని మఱియొఱుంగ నెట్టివార మైనను నుమ్మును దుర్యోధనాదులనుం దలంచు తనయందు. తెఱంగు గలిగిన నెవ్వరు గోఱ గాకున్నను గులంబు పాడి సెడక చెల్లు నని రని పలికి మఱియు ని ట్లనిరి 272

ఉ. సారపుధర్మము న్విమలసత్యముఁ బాపముచేత బొంకుచేఁ
బోరముఁ బొంద లేక చెడఁ [4]బాఱిన దైన్యయవస్థ దక్కు నె
వ్వార లుపేక్ష సేసి రది వారలచేటగుఁ గాని ధర్మని
స్తారక మయ్యు సత్యశుభదాయక మయ్యును దైవ ముండెడున్ 273

వ. అని యీసభ్యులకుం జెప్పు మనిరి నీవును సభాసదు లైనరాజులు నే వనియొద రనుం దెసు ధర్మంబును నీతియును మున్నిడికొని మనోవాక్పరికారంబు లేక రూపం బైనసత్యంబ కాఁ జెప్పితి నిత్తెఱంగు మీకు మేలు క్రోధమానమత్సరంబులు విడిచి యిట్లు సేయుండు 274

ఆ. పాండవులకుఁ దగినపాలు మేదినిఁ బంచి, యిచ్చుకంటెఁ గార్య [5]మెద్ది గలదు
ధర్మ మెద్ది సముచితం బగువిధ మెద్ది, శక్య మెద్ది చెపుఁడ వాక్యవిదులు. 275

క. అని పలికి మహారాజా, విను మని ధృతరాష్ట్రుతోఁ వెండియుఁ దా ని

1 బోలు. 2 నేల. 3 బ్రణయభక్తిం. . కృత నిశ్చయుల మైతిమి 4 బాలిది, బాటిరి; బాలిపి. 5 మేమి గలదు.

ట్లని చెప్పె వాసుదేవుఁడు, తనమది నఱలేక కార్యదశ దెలియంగన్ 276

ఆ. వారితండ్రిపాలు వారికి నిచ్చి నీ, పాలు నీవుఁ బుత్త్రపౌత్త్రచయము
ననుభవించి సుఖుల రై యుండుఁ డిది బంధు, మిత్త్రసుజనకోటిమెచ్చు తెఱఁగు

క. ఎఱుఁగవె యజాతశత్త్రుని, నెఱియును ధర్మంబు సత్యనిష్ఠయు మిము నె
త్తెఱఁగున ననువర్తించెనొ, యెఱుఁగవె [1]తగుచేవ గలుగు టెఱుఁగవె యధిపా.

వ. నీ [2]వెఱుంగు దైనను జెప్పెద విను మింద్రప్రస్థపురంబుననుండి పాండవాగ్ర
జుండు నీకుం బెంపునుం బేరునుం జేయం గోరి 279

చ. మద మడఁగించి భూపతిసమాజము నెల్లను నిన్నుఁ గొల్వఁ జే
యుదు నని పూని దిగ్విజయ మున్నతిఁ జేసి మహావిభూతితో
మదిమది నుండ [3]నీసుతుఁడు మంత్త్రులు సౌబలు జూద మార్చి సం
పద గొని యంతఁ బోవక సభం ద్రుపదాత్మజ భంగపెట్టరే. 280

ఉ. దానికి నీ వొడంబడితి ధర్మజుఁ డంతయుఁ జూచి సత్యముం
బూని వృకోదరార్జునులు బొంగులుగాఁ బెడచేతఁ గన్ను నీ
గూనఁగ నొత్తుకొంచుఁ జని యుగ్రవనంబున దుఃఖమగ్నుఁ డై
దీనత నుండి పూన్కి దగఁ దీర్చియుఁ గాడి మనంగఁ [4]గోరెడిన్ 281

క. తనుఁ దాన పోలుఁ గాకే, మన వచ్చు నజాతశత్త్రు నతిశాంతతయుం
వినయము [5]గౌరవమును నే, జనపతులకుఁ గలవు నెపుమ సౌజన్యనిధీ 282

క. ఏ నిం తాడితి నీసం, తానం బిరుదెఱఁగునకు హితము గోరి భవ
త్సూనునిమతియతిలోభము, మానిచి పాండవులఁ దెమ్ము మనుజాధీశా 283

ఉ. వారలు శాంతశూరులు భవచ్చరణంబులు గొల్వఁ బూని యు
న్నా రటుఁ గాక మీ కది మనంబున కప్రియమేని నింతకుం
బోరికి వచ్చుచుండుదురు భూవర రెండుదెఱంగులందు నీ
కారయఁ బథ్య మేది యగు నవ్విధ మేర్పడ నిశ్చయింపుమా 284

వ. అనవుడు రోమహర్షణము లంగములం బొడమం సదస్యు లె
ల్లను బ్రియ మంది నెమ్మనములం బురుషోత్తముఁ డింత యొప్పఁ బ
ల్కునె మఱుమాట లాడ నయకోవిదుఁ డెవ్వఁడు ధీరుఁ డెవ్వఁ డిం
దనువరి యెవ్వఁ డంచు నచలాకృతు లై నెఱి నూర కుండఁగన్ 285

వ. జామదగ్న్యమహాముని సుయోధనునితో ని ట్లనియె 286

సీ. వినుము దంభోద్భవుం డను రాజు దన కెదు రెవ్వరు లేరంచుఁ గ్రొవ్వి నరుఁడు
నారాయణుం డనువారలు గంధమాదన మనునగమునఁ దపము సేయ
వారిపైఁ జని యాహవమునకుఁ బిలిచిన నమ్మునీంద్రులు వల దని యనేక

1 తగుచావు 2 వెఱుంగవేనియుఁ జెలియుం జెప్పెద 3 నీసుతుల మంత్త్రులు జూద మొన
ర్చఁ జేసి 4 గోరెడున్ 5 సత్యము మున్నే

విధములఁ జెప్పంగ వెండియుఁ బోకున్నఁ గుశముష్టి నుజ్జ్వలవిశిఖవృష్టి
ఆ. గురిసి నరుఁడు సేనఁ గాల్చి యాతని భంగ, పెట్టి పట్టి విడిచె నట్టియమ్మ
హాత్ము లిపుడు పార్థుఁ డనఁ గృష్ణుఁ డనఁగ లీ, లార్థ కలితజన్ము లైరి సూవె.
వ కావున నాదంభోద్భవుచందంబున నుద్ధతి వాటించుటయు నరనారాయణుల
తోడఁ దొడరుటయు మీఁద మే లయి యుండదు పాండవులతోడిపొందు మే
లనిన యనంతరంబ కణ్వుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె 288

కణ్వుండు దుర్యోధనునితో గరుత్మంతునివృత్తాంతంబు సెప్పుట

క అవి వోలుఁ దన్ను నెదిరిని, మది నెఱుఁగక నిగ్రహించి మద మెత్తుట [1]యొ
ప్ప దహంకారం బొనరిం, పదె పౌరుషహానిఁ దొల్లి పక్షీంద్రునకున్. 289
వ అది యె ట్లనిన 290
సీ అమరేంద్రరథసూతుఁ డైనమాతలి దనసుత గుణకేశికిఁ బతిఁ దగంగ
నారసి యార్యకుం డనుభుజంగాధిపుమనుమనిఁ జికురునితనయు సుముఖు
నర్థిమైఁ గోరిన నార్యకుం డుమ్మలికంబుతో ని ట్లను గరుడుఁ డితని
[2]తండ్రి వధించి యెంతయు నల్కమై వీని నిం కిట నెల సమయించువాఁడు
ఆ గాఁగఁ బూని పోయెఁ గావున నే మియ్య, కొనఁగ నేర మనిన విని బలారి
నడిగి పడసి యిత్తు నాయువు రం డని, వారిఁ గొనుచు నరిగె సారథియును
వ. వారలభాగ్యంబున నప్పు డింద్రుండును నుపేంద్రుండును నొక్కచో నుండం
గని మాతలి యక్కార్యంబు విన్నవించినం గరుణించి జిష్ణుండు విష్ణునకుం
జెప్పి చేయించువాఁ డై వైనతేయుదెసకుం దాన చాలి సుముఖుం జిరాయు
రుపేతుం జేసిన 292
క మాతలి పాణిగ్రహణం, బాతనిఁ జేయించి యున్న నంతయు విని తా
నేతెంచి గరుడుఁ డతికో, పాతురుఁ డై శేఁగి పెలుచ నమరాధిపుతోన్ 293
వ. వాసుదేవుసన్నిధి ని ట్లనియె 294
క విను నీ వదితిసుతుండవు, వినతకొడుక నేను విజ్జ వీఁగెడుమనకుఁ
జనకుఁడు గశ్యపుఁ డొక్కఁడ, దనుజుల శోధించి చంపుదమ యిరువురమున్
క. ఏమిట నీ కేఁ దక్కువ, నామేరకు నడ్డపడితి నావుడు నింద్రుం
డీమహనీయమహిమకును, [3]ధాముము విష్ణుండు గాక తక్కరుఁ డగునే 296
వ అనినఁ గటకటంబడి గరుత్మంతుండు. 297
ఉ తమ్ముఁడ నీవు నాకొలఁది తథ్య మెఱుంగక నాకు నీచభా
వ మ్మగుభంగిఁ జేసితివి వాసవ యియ్యదితిప్రసూతవం

1 శశ్వదహం. 2 తండ్రిని వధియించి తడయక వీని నిం కిట నేల సమయించువాఁడు గాఁగఁ, బూని పోయెఁ గాన నే నియ్యకొన నేర, ననిన విని బలారి నడిగి యిత్తు, నరయ జాలఁ గలుగు నాయువు. 3 దా మును.

శ ష్మఖిలమ్ము దాల్తు నొకసన్నపుటీఁకన యిట్టినన్ను నీ
విష్ణెయిఁ దూలపుత్తె యని యీక్షణరోచులఁ గెం పెలర్పఁగన్. 298

వ. ఉన్నం గనుంగొని కోపించి వాసుదేవుండు వెడనవ్వు నవ్వుచు 299

క. నీవేటిమోపుకాఁడవు, నావెరవున నిన్ను నడపినను గర్వం జే
లా వెడఁగ యంచుఁ దనముం, జే వీఁపున నిడ సురేంద్రజిత్తు వికలుఁడై 300

క. ఎఱకలు విచ్చుచుఁ దుండము, దెఱచుచు వ్రేఁగడరి సొగసి త్రెళ్లి వివశుఁడై
యఱచిన నోడకు మని హరి,నెఱి నక్కఁగఁద్రోచియెత్తె [1]నెగయంగఁ గృపన్

వ. ఇవ్విధంబునం గేశవుండు గరుణించి గరుడుని ననునయించి యింక నవుదానికి నుద్ధతి మాని బుద్ధి గలిగి యుండు మని వీడ్కొలిపి పుచ్చినం బోయెం గావున గర్వంబు గొఱగా దింతయు నీమహానుభావుం డెఱుంగు నని నారదుం జూపి యితండు మాతలికన్యాకార్యంబునకుఁ దోడై నడచె నడుగు మదియ కాదు సర్వేశ్వరుం డగుమాధవుమాహాత్మ్యం బితనికిం గరతలామలకం బయియుండుఁ బ్రభవిష్ణుం డగునాదివిష్ణుండు గదా యీకృష్ణుం డీతనిసహాయత్వంబు గల కౌంతేయులతోడం గూడి మనికి కార్యం బనిన నారదుండు ధార్తరాష్ట్ర 302
నాలోకించి.

క. బలవంతులబలములు నగ్గల మగుబల మెదురఁ గలుగఁగాఁ గీడ్పడు నె
క్కొలఁదులవారికి గర్వము, నిలుచునె నయమార్గవృత్తి నిలిచినభంగిన్ 303

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 304

ఆ. ఇదియ కాని చేయ నెద్దియే ననుచు ని, గ్బంధవృత్తిఁ దలఁపు వట్టికొనిన
నట్టివాని కెందు నలజడి వాటిల్లు, గాలవుండు గుఱియ కాఁడె [2]మనకు 305

వ. వినుము విశ్వామిత్రుపాల విద్యాభ్యాసంబు సేసి గాలవుం డనుమునికుమారుండు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పింతు నని యడిగిన నతం డేమియు [3]నేల యని యుడిపిన నుడుగక యెన్ని సెప్పిన నన్నింటికి నన్ని సెప్పి నిర్బంధించినఁ గటకటంబడి యత్తపోధనవర్యుం డష్లేని శుద్ధధవళవర్ణంబులై యొక్కకర్ణంబు నీలం బైనయుత్తమాశ్వంబు లెనమన్నూఱు దెచ్చి యి మ్మని పలికినం బోయి.

తే. గాలవుం డవ్విధము ఘోటకముల నెందుఁ
బడయ లేక చింతాభరభ్రాంతుఁ డగుచు
వెడలి యాహారనిద్రలు విడిచి తా మ
హాపథముఁ బోదుఁ గా కని యరిగి యరిగి 307

వ. ఒక్కచో గరుడునిం గని బాలసఖుండు గావున నతనికిం దనవృత్తాంతంబు సె 308
ప్పిన నతండు గరుణాభరితుం డై

క. దేవతలు గాని యిట్టివి, గావింపం జాల రీసకలదిక్కులలో

---

1 జెనయఁగఁ గృపతోన్ 2 తలఁప. 3 లేమి.

దేవేంద్రుఁ డెక్కఁ బహుదివి, జావాసం బందుఁ బోద మని మునిపుత్రున్. 309

క. అఱకడ నిడి ప్రాఙ్ముఖుఁ డై, పఱచి జలధిలోనఁ జదలఁ [1]బాఱెడునెడఁ జె
య్యాఱి దప్పి నిలువఁ జాలక, యొఱగినగాలవుని డించె నొకగిరిమీఁదన్. 310

వ. ఇట్లు డించి డప్పి దేర్చి యందుఁ గశ్యపనందనుండు శాండిలి యనునొక్క
తపస్విశాపంబునఁ బక్షంబులు డుల్లి యనుగ్రహంబునం గ్రమ్మఱ వచ్చిన విషాద
మోదంబు లనుభవించి యట సనుట సాలించి మగుడ మహీతలంబునకు
మునికుమారుం దెచ్చి యయాతి తననెచ్చెలియని ప్రతిష్ఠానపురనాథుం డగు
నతనికడకు నాతనిం దోడ్కొని చని యగ్గాలవు తెఱం గెఱింగించిన నతండు.

క. తన కట్టిగుఱ్ఱములు లే, కునికిని మాధవి యనంగ నొప్పెడుపుత్రిన్
ముని కొసఁగె దీనికై యే, [2]మనుజేశుఁడు నీఁడె హయసమాజము ననుచున్.

వ. ఇట్లొసంగినం దోడుకొని 313

తే. ఇట్టిహయములు గలరాజు లెవ్వరొక్కొ
యనుచుఁ దిరిగి యయోధ్యకుఁ జని తదీయ
నాథు నిక్ష్వాకుఁ గనిన నన్నరవరుండు
దనకు నిన్నూఱ కాని లే వనియె హరులు. 314

క. అన విని మాధవి ఋషి కి, ట్లను నొక్కమహానుభావునతులవరమునం
దన[3]యవతి నయ్యె నేఁ గన్యన యగుదుం గాన నిమ్ము న న్నితనికిన్ 315

వ. ఒక్కసమయంబు సేసికొని యిచ్చి గుఱ్ఱంబులు వచ్చినవి యెల్లం రాఁ బుచ్చి
కొ మ్మనిన గాలవుండు నవ్విధంబునకు సమ్మతించె నపత్యార్థి యై యిక్ష్వాకుండు
ను నయ్యంకువునకు భార్య యగుట పుత్రజన్మావధిగా నొడివి యశ్వంబుల నొ
సంగి కన్యకం బరిగ్రహించి దానియందు వసుమనస్సుం డనుకొడుకుం బడసి గా
లవునకు నమ్మగువను మగుడ సమర్పించినఁ జూచి యబ్భంగిం గలచోట్ల నెల్ల
నరసి తురంగంబులం గావించికొ మ్మని యతనికిం జెప్పి సుపర్ణుండు సనియె
మఱియు మహీతలంబునం గ్రుమ్మరి యమ్మునికుమారుండు గందువ లెఱింగి
పోవం బోవ 316

క. ఆసమయంబునను దివో, దాసుఁడు నౌశీనరుండుఁ దరుణికి నిన్నూ
ఱేసిహయంబుల నిచ్చి మహాసత్త్వుల సుతులఁ బడసి రధికప్రీతిన్. 317

వ. ఇట్లు క్రమంబునఁ గాశీశ్వరునకుఁ బ్రవర్ధనుని భోజపురనాథునకు శిబిం గనిన
యక్కన్యక గొని వెండియు వసుంధరం దిరుగుచుండ గరుత్మంతుండు గ్రమ్మఱి
వచ్చి యమ్మునితో నీ వింక జాలింబడ వలవ దొక్కకారణంబున నీరాజులు ము
వ్వురకు నివ్వాజులు గలిగె నింతియ కాని యొండెడ నీచందంబున మొత్తంబు లై

1 బాఱునెడం జెయ్యాఱి. 2 మనుజేశ్వరుఁ డీఁడు. 3 యువతి.

దొరక నేర వియ్యాఁడుమూఁడు గుఱ్ఱంబులను గురునకు సమర్పింపు [1]మొక్క-
టి సెప్పెద విను మని యి ట్లనియె 318

క ఈముప్పూర తెఱఁగునఁ దగ, నామునియుం గొడుకుఁ బడయునట్లుగ నిమ్మా
కోమలిని గొంతకు వి,శ్వామిత్రున కెట్టు లైన సంప్రార్థనతోన్. 319

వ. అని తానునుఁ దోడు సని య త్తపస్విపాలికిం బోయి యత్తెఱం గెఱింగించి
గాలవుం గానిపించి యీతండు బాలుండు నీవు దయాళుండ వితనిం గృతార్థుం
జేయ వలయు నని ప్రార్థించి పత్తిరా జక్కార్యంబు చక్కంజేసి పోయిన 320

క. మునివరుఁ డష్టకుఁ డనియెడు, తనయుఁ బడసి శిష్యునకు సుదతి నొప్పించెన్
వనితయుఁ దపంబు సేయం, జనియెను గాలవున కిట్టి[2]చరితము గలిగెన్ 321

వ. కావున నెట్టివారికి నిర్బంధము దగదు దుర్మానంబు దుర్దశ నాపాదించు నయ్య
యాతి దుర్మానంబునం గాదె పుణ్యలోకపరిభ్రష్టుం డై మాధవీపుత్రు లగునన్న
లువురు దౌహిత్రులకతంబున నూర్ధ్వగతి గనియె న ట్లగుటంజేసి. 322

క. నిర్బంధము దుర్మానము, దుర్బుద్ధికిఁ గాక తగునె దుర్యోధన నీ
మార్బలమె పాండవులకున్, దౌర్బల్యము వాపు శుభము దలఁకొను సంధిన్

వ. కృష్ణునిమాట విని నీ వికౌరవాన్వయంబు రక్షింపు మనియె నివ్విధంబున
నమ్మువ్వురుమునీంద్రులు సెప్పినహితోపదేశంబులదెస ననాదరంబునేసి గాంధా
రేయుండు రాధేయుం గనుంగొని చే యప్పళించి నవ్వి వీర లింతవెట్టు లగు
దురే యని పలికి వారల నవలోకించి 324

దుర్యోధనుఁడు నారదాదిమునులమాటలు వినక నిరాకరించుట

క మునులార నన్ను విధి యే, [3]మని మను పుట్టించె నట్టు లయ్యెడుఁ గాక
వినఁ జవి గానిపలుకులకుఁ, బని గలదే యుడుగుఁ డింక బహుభాషణముల్.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డమ్మహామునులతో ని ట్లనియె 326

తే. మీరు సెప్పినబుద్ధులు గౌరవమునఁ, జేయఁ గాంచినఁ బుణ్యంబు సేయ నెట్లు
నాముఖంబునఁ గార్యంబు [4]నడప దేమి, సేయువాఁడ నొండెద్దియుఁ జెప్ప లేదు

క. అని యతఁడు శౌరితో ని, ట్లను నిహముం బరముఁ గలుగునట్టివిధము నీ
వనఘా చెప్పితి నాకుం, [5]జన వేదియు లేదు దీని సన్మతి నడపన్. 328

ఆ మందబుద్ధి నాదునందనుఁ డీవు పో, రానిచుట్టమవు మహానుభావుఁ
డవు దయార్ద్రచిత్తుఁడవు వీనిఁ దేర్పవే, యనునయించి యెట్టు లైనఁ గృష్ణ

క. అనిన ముకుందుఁడు దుర్యో, ధనుతో ని ట్లనియె విపులతరవంశమునన్
జనియించి తెల్లగుణముల, ననూనుఁడవు నీకు నీదురాగ్రహ మగునే. 330

వ తులువలు గాక యిట్టిదొర దుర్ణయవృత్తికిఁ జొత్తురయ్య పు

---

1 మే నొక్కతెఱంగు చెప్పెద విను మని. 2 చందము గలిగెన్. 3 మని పుట్టించెఁ దగ నిట్టు లయ్యెడుఁ. 4 నడపఁ డేమి, 5 జనపు మనపు.

త్రులు ననుజన్ములుం జెలులు దుష్టపథంబునఁ బోవ కుండఁ జు
ట్టలుఁ దగువారుఁ దండ్రియు నొడంబడఁ జేయుము కార్య మల్పబు
ద్ధులవెడమాట లూఁకొనకు దోసము సేగియు వచ్చు నమ్మెయిన్. 331

క. [1]పాండిత్యశౌర్యనిత్యులు, పాండుసుతులు వారిఁ గూడి బ్రదుకుట ధృతరా
ష్ట్రుండును బాహ్లీకుండును భీష్ముండు గురుఁడు గోరుతెఱఁగు సూవె నరేంద్రా.

ఆ. విను మసత్యలోభమున సిరి యగునె యాఁ, కొనిముసిండిదినినఁ గ్రొవ్వులావుఁ
గలుగునయ్య శకునికర్ణదుశ్శాసన, మంత్రితంబు గార్యతంత్ర మగునె 333

శా. తోడం బుట్టినభీమపార్థులమహాదోర్దర్పముల్ లాఁతులై
తోడంచుం [2]బెఱవారి దుర్బలుల నెందుం జూచ్చి దైన్యంబునం
గూడం బెట్టెదు నీవ పాండుసుతులం గుందింపఁగా సత్యముం
బాడిం దప్ప రొకప్పుడుం గినియ రాబంధుత్వ మేలొల్లవో 334

ఉ. వారును మీరుఁ [3]బొంది జనవల్లభు లెల్లను భృత్యభావనం
జేర సమస్తవస్తువులుఁ జేకుఱఁగా బ్రదు కొప్పుఁ గాక నీ
కీరస మెత్తికోల్ గఱపి యిప్పుడు కార్యము దప్పఁ జూచునీ
వారలు ముట్ట వచ్చిన నవశ్యము నంతకుఁ జాలరుం జుమీ 335

ఆ. వీర కారు పాండవేయులఁ బోర మూ, ర్ఖ్కాన సురాసురులకుఁ గొలఁది గాదు
గాన వారితోడికయ్యంబునకు నిర్ణ, యింప వలదు సంధిపెంపుఁ జేయు 336

క. ఈయున్న రాజు లందఱు, [4]వాయుసుతున కొక్కఁడొత్తు వాఁ డలిగిన శూ
లాయుధుఁడు వడఁకు నాకాం, తేయులతోఁ బోడుచు టుడుగు ధీరవిచారా.

క. ఒకకార్యము సెప్పెద మీ, సకలబలమునందు సవ్యసాచి కెదురుగా
నొకరుఁడు గలిగినఁ గయ్యము, నకుఁ బూనుఁడు రిత్త బహుజనక్షయ మేలా.

క. పెక్కండ్రు గోవులం గొని, యుక్కు మిగిలి నడవ వెనుక నుద్ధవిడిం దా
నొక్కఁడ నరుఁ డేతెంచినఁ, జిక్కె సమస్తంబు నది ప్రసిద్ధము కాదే. 339

క. తోడు [5]దోన లేనియప్పటి, క్రీడికొలఁది యట్టి దధిప కినియక విను మేఁ
దోడైరా నెదురుట గడుఁ, గీడు వలవ దుడుగవయ్య గెలు పరిది సుమీ 340

తే. అనుజతనుజులుఁ జెలులు వియ్యములు నడుగు
మాలి పోదురు నీకుఁ గా మనుజనాథ
దొరకుఁ గులనాశనుం డనుదూఱు మేలె
పాండవులతోడ నొడఁగూడి బ్రదుకవయ్య 341

ఉ. రాజ్యముభార మెల్ల ధృతరాష్ట్రునియంద వెలుంగుచుండఁ ద
త్పూజ్యకుమారపట్టమునఁ బొల్చి చరింపఁగ నీవు పాండవుల్

1 పాండిత్యసత్యశౌర్యులు, శౌర్యసత్త్వులు 2 బెదబాపి ..నెందుం దెచ్చి. 3 గూడి జన. 4 వాయుజు నని నోర్వ గలరె. 5 తోన లేని.

సజ్యతఁ జంద్రనిత్తము ప్రసన్నతఁ బొందఁగఁ గొల్చి యున్కి సా
మ్రాజ్యముగాఁ దలంతు రనురక్తమతిం దమకుం ధరాధిపా 342

క. కౌరవనాయక పాండుకు, మారులు నీతోడిపొత్తు మనియెద మనఁగా
శ్రీ రామోఁకా లొడ్డిన, వారివిధము కాదె నీవు వల దను టెల్లన్ 343

భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనునకు హితంబు సెప్పుట

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్లనియె నాధృతరాష్ట్రతనూజుతోడ నీ
జనకునిమాట పట్టుము ప్రసన్నమతిం మనవంశ మెల్లఁ బా
వనముగ నిందు వచ్చి బుధవత్సలుఁ డీహరి యిట్లు సెప్పఁగా
వినమిఁ గడుం జెడుం దెరువు వీరలపం [1]పొనరింపు పెంపుగన్ 344

క. మానక ధృతరాష్ట్రుఁడు ప్రా, జ్ఞానం గలుగంగ బంధునాశము రాజ్య
శ్రీనాశము నుద్భావయ, [2]శోనాశముఁ జేయ నేల చూచెదు చెపుమా. 345

వ. కృష్ణార్జునులతోడివిరోధం బీబంధులోకంబునక కాదు లోకంబున నెవ్వరికినిం
జూడం బోలదు లోకంబులు రెంటికిని హానిం జేయక కూడి బ్రదుకుట మే
లనినఁ దదనంతరంబ ద్రోణాచార్యుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె 346

తే. పితృపితామహగురుల మైఁ బ్రీతిఁ గోరు, చున్న [3]యట్టిమాపరమహితోపదేశ
వాక్యములు విని దుర్జనవచనరచనఁ, గొనక బంధులతో నొడఁగూడి మనుము

ఉ. వెన్నుఁడు ప్రీతిఁ జెప్పినసవిస్తరవాక్ప్రచయంబు త్రోవఁ బో
వన్న కుమార యట్లయిన నాయువు శ్రీయును నీకుఁ గల్గు మా
కన్నులు సల్లగా నకట [4]గన్గొను చుండుదు మేము నట్లు గా
కున్నను నీవ నేర్తు నిను నొం డన నేరము నిందుఁ గొల్వునన్ 348

చ. అనవుడు నాంబికేయుఁడు నిజాత్మజుదిక్కు మొగంబు సేసి యి
ట్లను హరి నాశ్రయించి భవదగ్రజుఁ బుణ్యు నజాతశత్రునిం
గను మట వోయి దీన మనకార్యము లన్నియు సిద్ధిఁ బొందు నీ
తనిపలు కాదరింపమిఁ బదంపడి పాటిలు నెల్లచేటులున్ 349

వ. అనియె నట్టియెడ గురుభీష్మ లార్తి చెప్పం దలంచి గాంధారేయున కిట్లనిరి

క. ఈకృష్ణునిసారథ్యము, నాకృష్ణునిగాండివంబు నైతోఁపక ము
న్నీకొలఁదిఁ జక్కఁబడి నీ, వీకురువంశంబు గావు మిభపురనాథా 351

వ. అని పలికి మఱియు 352

సీ. ధర్మపుత్త్రునిపాదద్వయమున కతిభక్తి నెఱఁగిన నతఁడు నిన్నెత్తి గ్రుచ్చి
నిడుఁగేలఁ బెద్దయుఁ దడవుగాఁ గౌఁగిలింపఁగ భీముఁడును నీవుఁ బరమహర్ష
మునఁ జారుతరవక్షములు సంగతములుగాఁ బరిరంభణం బొనర్పంగ నరుఁడుఁ

---

1 పొనరింపఁ బెంపగున్ 2 శోనాశన మేల నీవు సలిపెదు చెపుమా. 3 మాయట్టి వారిహితోప. 4 కన్గొన నేము నుం గందు మట్లు గా.

గవలును మ్రొక్కినఁ గర మర్థి దిగిచి నీ వాలింగనంబు సేయంగ నిట్లు
తే వారు మీరును దగ బాంధవమునఁ బొదలి
యింపు దళుకొత్తఁ దామరతంపరైనఁ
గౌలులుఁ జుట్టలుఁ గలిసి పేరెలమిఁ బొంది
యుల్లసిల్లంగఁ గుల మెంత యొప్పునొక్కొ. 353

క. సమరమునకు వచ్చినభూ, రమణు లుభయకటకములను బ్రమదం బెసఁగం
దమతమపురములకుం బో, వ మహీజను లెట్టియుత్సవముఁ బొందుదురో. 354

వ అని వెండియు ననేకవిధంబులం జెప్పి యీ రెండుదెఱంగులవారును బంచి కుడి
చి సుఖం బున్న నఖిలభూప్రజకును బ్రమోదం బగుం గావున నట్లు సేసి యం
దఱచేత దీవనలు వడయు వయ్య నీ వనిన విని దుర్యోధనుం డప్పుండరీకాక్షు
వీక్షించి యి ట్లనియె. 355

క గురుఁడును బితామహుండు నీ, నరనాథుండు నెల్లప్రొద్దు నను దూఱుదు రి
ప్పురుసున నీవును దామో, దర దూఱెదు గాని తగవుఁ దలఁపవు కంటే. 356

క వనితం బఱచి రరణ్యం, బున నిడుమలఁ బడితి మనుచుఁ బోటరులై చం
పను [1]జెఱుపఁ దలఁచి మా దెసఁ, గనలుదు రప్పాండుసుతు లకారణమ కడున్.

మ అరయం దప్పొకయింత నావలన లే దాధర్మపుత్త్రుండు జూ
దరివెంటం దమకించి సౌబలునిచేతన్ భూమి గోల్పోయి ము
ష్కరుఁ డై వెండియు నొడ్డఁగా నతఁడు నక్షప్రౌఢిమై గెల్చె నే
తెరు వైనం దనయిచ్చ [2]తోఁ బడియె నింతే కాక యేఁ బూఁటయే. 358

తే మాత్స్యపాంచాల[3]పాండ్యాదిమనుజపతులఁ
గూర్చికొని తార కయ్యంబు గోరి యెత్తి
విడిసి రింతియ కాక యివ్విధము నుగ్ర
కర్మమున కేము దొడఁగుట గలదె చెపుమ 359

క. ఉక్కఱి సురపతి కైనను, మ్రొక్కము నృపధర్మమూఁది మొనతలఁ బడినన్
మిక్కిలి పేరును నిట దివి, నక్కజముగఁ బెంపుఁ బడయ నగుట నుపేంద్రా

చ చిఱుతఁదనంబునం దగవు చిత్తమునం దలపోయ లేక ముం
దఱ యటు వోవ నిచ్చితిఁ బితామహుఁడున్ జనకుండు నింకఁ గ్ర
చ్చఱ నిలఁ బంచి చక్కసగ మక్కడ నెవ్వరికేని మద్బలం
బెఱుఁగక యీఁ దలంచినను [4]నే నది యేటికి సమ్మతించెదన్ 361

తే తొంటిచవి గని యిప్పుడుఁ దోఁచి పాండు
సుతులు రాజ్యంబు సేయంగఁ [5]జూచుకలుచ

1 జెఱుపను మా దెసఁ గడు. 2 లో మెలఁగి రింతే. 3 యాదవమనుజ 4 నే నట.
5 జూచు టరయ.

నాకు నీ దీఱునే యింక నాఁటిచూఱి
లెక్కడివి ద్రోణభీష్ము లీదిక్కు సుమ్ము 362

ఉ. ఏమును వారుఁ బంచికొని యేలుట గల్గదు పల్కు కుండు మిం
కేమియు వాఁడిసూదిమొన యించుక మోపినయంతమాత్రయుౕ
భూమి యొనర్చి పాండునృపపుత్త్రుల కిత్తునె యెవ్వరైన సం
గ్రామమునౕ జయంబు గొని రాజ్యము సేయుట నిశ్చయించితిన్. 363

తే. అనిన విని కిన్కఁ బూనినయలఁతినగవు
చెలువు మొగమున కొకక్రొత్త[1]పోలు పొనర్పఁ
బుండరీకాక్షుఁ డగు టెల్లఁ బోయి యప్పు
డరుణకమలాక్షుఁ డగుచు ముగాంతకుండు. 364

శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితో మున్నతండు సేసినదుర్ణయంబు సెప్పుట.

క మొనతలఁ బడియెదు నీచె, ప్పినయట్టుల తడవు లేదు బిరుదులరై నీ
వును వీరు నిలువుఁ డిదె భం, డన మెల్లియ వచ్చె నూఱటలు గనుఁ డింకన్

సీ. అరయంగఁ దప్పు లే దంటి నీవలనఁ గీ డొకనాఁడు సేసియు నొక్కనాఁడు
సేయవె నీజనిం బినయది యాదిగా నుడుగక పాండవేయులకుఁ జాల
నెగ్గు సేసితి విష మిడి పెనుఁబాములఁ గఱపించి నీరిలోఁ గట్టి త్రోచి
లక్కయిల్ గాలిచి పెక్కుభంగులఁ జంపఁ దలఁచినఁ జావక ధర్మరక్షఁ
ఆ జేసి నెగడి రాచసిరి నొంది యున్నఁ జూ, పోప కీవు తీవ్రపాపబుద్ధిఁ
గనమి జూద మొకటి కల్పించి కపటంబు, సేయ దానవెల్ల చేటుఁ బుట్టె. 366

తే. అన్నదమ్ముల నెత్తంబు లాడి సతుల, తలలు వట్టి సభాస్థలంబులకు నీడ్చి
చీర లొలిపింతురే యిట్టి[2]వారి నెందుఁ, దడవుమా నీ వొకండవు దక్క నధిప.

ఉ అప్పుడు నీవుఁ గర్ణుఁడును నాడినమాటలు గొల్వులోపలం
జెప్పెడునట్టివే కులము శీలముఁ గల్గినపుణ్యకాంత [3]క
ట్లొప్పమి సేయు టెల్లఁ గని యున్నజనంబులు వించు నుండఁగాఁ
ద ప్పొకయింత లే దనువిధం బది నీక చనుం గుమారకా. 368

తే. ఎత్తి విడిసినవా రని యెల్లతప్పుఁ, బాండవులమీఁదఁ బెట్టిన బ్రదుకు గలదె
ద్రోణభీష్ములుఁదం డ్రియుఁదోడుతోడఁ, జెప్పుతగుమాట[4]లేమియుఁజెవులుసొరవు

క. శాంతిం బొందుట నీకుం, గుంతీపుత్త్రులకు మే లగుౕ దానిక యే
నింతయు నాడెద నది నీ, కెంతయు రుచియింప కునికి యొఱఁగి యొఱఁగియున్.

వ అని యిట్లు నారాయణుండు నానాప్రకారంబులం జెప్పుటకుఁ గటకటం బడి

---

1 చెలు వొనర్పఁ డును డిల్లఁ బోయి 2 క్రూరు నెందు. 3 న, ట్లొప్పమి ..గని మోలిజనంబులు. 4 లింకేమి చెవులు.

యొడుదుర్యోధనునకు దుశ్శాసనుం డిట్లనియె. 371

మ. జనకుండుం గురుభీష్ములుం దగినకర్జం బాప్తులై నీకుఁ బ్రీ
తి నెఱింగించు తెఱంగు గాదు తమబుద్ధిం బోయి [1]సంధాన మి
ట్లొనరం జేయక యున్నఁ గృష్ణునకు నిన్నొప్పించువా రింతవ
ట్టు నిజం బిచ్చుట నింక నీయునికి నెట్లుం గీడు పుట్టుం జుమీ. 372

ఆ అనిన బాహ్లికాదు లగుకురువృద్ధుల, నాత్మజనకుఁ గృష్ణు నాదరింప
కతఁడు రాజసమున నప్పుడు దిగ్గన, లేచి పోయె సంచలించెఁ గొలువు. 373

తే అతనివెనుకన కర్ణుండు ననుజగణము, శకునియును వారిపొందైనజనపతులును
బోయి రమ్మెయిఁ జని యొక్కప్రోవు గట్టి, వేఱ యంతంత నుండిరి గోఱడమున.

వ ఇట్లున్నం గనుంగొని గాంగేయుండు. 375

చ ఇతఁ డిది యేల క్రొవ్వి ధరణీశుఁడ నంచు వృథాభిమాని యై
మతి సెడి లోభమోహమదమత్సరముల్ దనుఁ ద్రిప్ప నిట్లసం
గతమునఁ బోయె వీనివెనుకం జని రేమి దలంచియో మహీ
[2]పతులును వీరు గొంద ఱతిభారపుమానుసు లేమి సేయుదున్ 376

తే అని జనార్దనుఁ గనుఁగొని యకట కాల
పక్వ మయ్యె నీనరపతి[3]ప్రతితి యెల్ల
ననుడుఁ దగువారిదెసఁ గలయంగఁ జూచి
తగవుమెయి నిట్టు లనియె నన్నగధరుండు 377

శా ఈదుర్యోధనుఁ డింతగర్వి యగునే యీఁయున్నవా రెల్ల నా
చే దైన్యంబునఁ బొందు టొప్ప దని చర్చింపండ యీభంగికిన్
లేదే యొండుదెఱంగు సత్కులముఁ బాలింపంగ వర్జింప రా
దే దుష్టాత్మకు నీచు నొక్కరునిఁ [4]బోదే భేద మీజాతికిన్ * 378

ఉ కంసుఁడు నిట్లు తండ్రిమది గందెడుచంద మొనర్చి ధర్మవి
ధ్వంసము సేసినం గులమువారలు నా కెఱిఁగింప నేను దు
ర్మాంసము గోయువైద్యునిక్రమంబున నాతనిఁ ద్రుంచి యన్వయో
త్తంసముఁ జేయనే జనకుఁ దద్విధ మొప్పదె మీరుఁ జేసినన్ 379

ఆ. అంతతోడ నెల్లయాపదలును దీఱు, వంశ మధికగౌరవంబు నొందుఁ
గూడి మనుట గలుగుఁ గురుపాండవులకు ని, త్తెఱఁగుసూడ మీకు నుఱవ కాదె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డుదరిపడి విదురున కిట్లనియె. 381

ఆ. బుద్ధిమంతు రాలు పొందుగఁ బలుకంగ, నేర్చు వచ్చి కొడుకుఁ దేర్చి పోవుఁ

---

1 సంధాన మిం, పొనరం. 2 భృతులును ..అతిభీరపుమానుసు. 3 ప్రచయమునకు; ప్రకరమునకు. 4 బొందే నీతి యీజాతికిన్ ; బొందే నీచుఁ డేజాతికిన్ * 'వ. అని మఱియుఁ గృష్ణుం డిట్లనియె.' అను నొకవచనము గలదు.

గాన వేగ నీవు గాంధారిఁ దోడి తె, మ్మనుడు నరిగి యతఁడు నట్ల చేసె. 382
వ. అద్దేవియు 383
క. చనుదెంచి యుచితపీఠం, బున నున్నం గురువిభుండు వాలఁతుకతో ని
ట్లను నీతనూభవుఁడు దుర్వినయంబునఁ జనియె నిట్టివెంగలి గలఁడే. 384
క. నీ వైనఁ జెప్పి శాంతుం, [1]గావింపఁగ నోపుదేనిఁ గౌరవకుల మీ
గోవిందుశాసనము సం, భావింపం గాంచి చెడక బ్రదుకుం జుమ్మీ. 385
తే. అనుడు నీపుత్త్రుఁ డవినీతుఁ డగుట యెఱిఁగి,యెఱిఁగి వానివశంబున నేల పోయె
దీవు పాండవులకు నేమి యిచ్చితేని, నడ్డపడ నెవ్వరికి వచ్చు నధిప చెపుమ.386
క. అని గాంధారి పతియుఁ దా, నును విదురుం బనిచె నందనుం బిలువ నతం
డును మొగము జేవుఱింపఁగఁ, [2]జనుదెంచెను సభకు విదురసంప్రార్థితుఁ డై.
వ మున్ను దనతోడం జనినవార లందఱు నచ్చోటన నిలువ నిట్లు వచ్చి సుయోధ
నుండు నిజాసనాసీనుం డై యున్నఁ జూచి తల్లి చిత్తంబున గర్హించుచు నతనికి
ధర్మంబును నీతియును జుట్టఱికంబును బ్రదుకుఁ దెరువును నిజశక్తియు సహాయంబు
గొలందియుఁ గులజనచిత్తప్రకారంబును బాండుపుత్త్రులబలపరాక్రమంబులుఁ
దెలియునట్లుగాఁ దెఱంగుపడం జెప్పి బుజ్జగించియుం గినిసియు ననేకవిధంబుల
నాడిన నమ్మాటలదెస ననాదరంబు సేసి యుద్ధతిం గ్రమ్మఱం జని యతండు కర్ణా
దులం గలసి వారునుం దానును దుర్మంత్రంబునకుం జొచ్చి. 388

దుర్యోధనాదులు శ్రీకృష్ణునిం బట్టికొని చెఱం బెట్టఁ దలంచుట.

క. హరితలఁ [3]బొప్పదు భీష్ముని, గురునిం గార్చికొని మనలఁ గ్రొవ్వఱఁ బట్టం
గర ముత్సహించుచున్నాఁ, డరయ నతనివచనరచన నంతయుఁ దెలిసెన్.
క. మును దాఁ గంసునిఁ బరిమా, ర్చినచందము వారి కెల్లఁ జెప్పెడుఁ దనకున్
మును మనము గడఁగి [1]వెసఁ బట్టినఁ గార్యం బగుఁ జలంబు డింపకుఁ డింకన్.
తే. పట్టి యాతనిఁ జెఱఁ బెట్టి పాండవులకు, దిగులు పుట్టింత మంతటఁ దెగక యెత్తి
వచ్చి రేనియు నిర్జింప వచ్చుఁ గోఱ, లెల్లఁ బుచ్చిన నురగంబు లేమి సేయు.
వ. అని విచారించె నిట్లు దుష్కార్యాలోచనంబు సేసి దుర్యోధనదుశ్శాసనశకుని
కర్ణు లగుదుష్టచతుష్టయంబు మొదలుగాఁ గలయవినీతులు డై తేయమర్దను
మర్దింప నిశ్చయించి రయ్యవసరంబున. 392
చ. అడఁకువ లేమి నక్క యురియాడుట నొండొరుఁ గూడ కుండుటన్
బుడిబుడి మాటలాడుటను బోవుచు వచ్చుచుఁ [5]గ్రందు గ్రమ్మఱం
బడుటను దెల్ల మైన మును పన్నగఁ దాఁ బరికించి యున్కి న
ప్పుడు హరిఁ బట్టుసంకులము పుట్టుట సాత్యకి నిశ్చయించుచున్ 393

---

1 గావింపఁగఁ జాలితేని 2 చనుదెంచెఁ గ మగుడ 3 పొప్పెదు. 4 తనుఁ.
5 గ్రంద గ్రమ్మఱన్, బడుటకుఁ దెల్లం.

తే. బలిమిఁ గొనిపోయి కృతవర్మఁ[1] బన్నఁ బనిచె, నీవు బలమును వాఁకిట నిలువు మేను
లోపలికి నెల్లఁ జాలుదుఁ బోకబుద్ధు, లన్ని వెరవఁ దప్పె గని నిష్ఛయము [illegible]

వ. ఇట్లు పరమాప్తుం డగుహార్దిక్యు నట వుచ్చి సాత్యకి సత్వరంబుగా [illegible] చుండి జనార్దనునకు సత్త్రెఱం గెల్ల నెఱింగించి తనసుమతిం గౌరవ [illegible] విదురులతో ని ట్లనియె. 395

మ. అదె కౌరవ్యు [2]లశక్తదుర్జనత సేయం బూని [illegible] బొల్చి [illegible]
చెద రమ్మె దమచేతఁ దీఱునె జయశ్రీకాంతు [illegible] ంతసం
బొదువం జూరు పెలంచు గల్గ వినలంబుం [illegible] బంధిం [illegible]
మది నూహించినయట్లు గాక తమదుర్మంత్రంబులం జొప్పునే. 396

వ. అనిన విదురుం డదరిపడి వైచిత్రవీర్యున కి ట్లనియె 397

ఉ. భూవర నీతనూభవులు పుణ్యు [illegible] క్రి [illegible] వారిం
గేవలమర్త్యుఁ గాఁ దలఁచి [illegible] బట్ట [illegible] చూచు [illegible]
వావిరిఁ గ్రమ్మునాకలభ [illegible] చాడ్పున త్రుంచి పోర [illegible]
లావధి [4]యయ్యెఁ గావలయు నక్కట [illegible] వాఁకఁ వారివాఁడగిస. 398

వ. అనుటయు గోవిందుం డందఱు విన నంబికానందనున కి ట్లనియె 399

ఉ. రోషము నాపయిం గలిగి [5]క్రూరతఁ గౌరవు లెంత సేయ సం
తోషమ నీవు ప్రాభవముఁ [illegible] డగి నాదు నసూక్ష్మ యుమ్ము ని
ర్దోషత నేను నోపుగతి దోర్బలదుర్గము [illegible] నహారి [illegible]
ద్వేషముఁ జక్కఁ బెట్ట జగి [illegible] వక [illegible] పోయి [illegible] 400

క. [6]అనుడు ససంభ్రమముగ నృ[illegible] త దుశ్శా[illegible] నాదిసకల [illegible] జనం
బును నాదుర్జనునిం దోడ్కొని రమ్మని పిదుకఁ బనుపుడుం జని [illegible].

వ. సపరివారంబుగా దుర్యోధనుం దోడ్తెచ్చినం జూచి యతని [illegible]
డి ట్లనియె. 402

చ. అలవి దొఱుంగ [illegible] నుజ [illegible] గి డోసరిం [illegible]
తులువలు నుల్లసిం దితిరి దుష్కృతులార నమీర [illegible] [7]జో
కిలవడి [illegible] ట్ట వచ్చునె [illegible] గిదల్పగ [illegible] లుసే దహా
నలుఁ జమరంగి శ [illegible] పినా [illegible] బొందె [illegible] సేయుదున్. 403

ఆ. అనిన విదురుఁ డిట్లు లను సుయోధను [illegible], [illegible] లకేశి [illegible] గి [illegible] గ్రమ్మఁ
డెచట నెవట నెవ్వ [illegible] వ్వరి నేసేని, [illegible] సె [illegible] వె యేల [illegible] ట్లు. 404

1 బనిచె నీవు, బలములును గూడి వాఁకిట [2] [illegible] సల్లన [illegible]. 3 ల
శక్తి .. బాయుతెం 4 యయ్యో నిష్ఫలము దలంపఁగ వాకిక 5 [illegible] రగ మూర్ఖుల [illegible] ...
యుండకఁ బోలు 6 అన విని సంభ్రమముగ 7 జో కం వర ; జే నలవడు.

వ అనియె నట్టియెడఁ గట్టెదుర నున్నయక్కురుపతికుమారుం జక్కంజూచి యేనొ
క్కరుండన యని తలంచితె దుర్మదంబునం బొదివి పట్ట నుత్సాహంబు సేసి
తనుచు దరహాసంబు సేయువాసుదేవునిఫాలప్రదేశంబున బ్రహ్మయు వక్షంబున
విరూపాక్షుండును వదనంబున వహ్నియుఁ బార్శ్వంబుల నింద్ర యమ వరుణ
కుబేరులు నాదిత్యమరుద్విశ్వేదేవాశ్వినులు నుద్భవించిరి హలగాండీవమండిత
బాహు లగుబలదేవార్జునులు సవ్యదక్షిణభుజంబులను నిజాయుధహస్తు లగు
యుధిష్ఠిరభీమనకులసహదేవులు వీఁపునను వివిధప్రహరణపాణులగుయదువృష్ణి
భోజాంధకవీరులూరులను బ్రభవించిరి జనితనానాహస్తవిన్యస్తంబులయిశంఖచ
క్రగదాఖడ్గశక్తిశార్ఙ్గప్రముఖనిఖిలసాధనంబులు వెలింగె నేత్రశ్రోత్రనాసావివ
రంబుల సధూమధూమకేతుజ్వాలాజాలంబులు నిగిడె రోమకూపకలాపంబులం
దరణికిరణనిభప్రభలు వెడలె నిట్లు దుర్నిరీక్ష్యం బగు నత్తేజోరూపంబుఁగనుంగొ
నంగొలఁదిగాక సకలజనంబులు నయనంబులుమొగిడ్చియద్భుతభయానకరసం
బుల జొత్తిల్లు చిత్తంబులతోడం గదల కుండ నప్పుండరీకాక్షుండు నారదాది
మహామునులవలనను భీష్మవిదురద్రోణసంజయులయందును గరుణాతరంగితంబగు
కటాక్షవీక్షణం బొలయ వారలకు దివ్యదృష్టి యొసంగిన నాపుణ్యపురుషులు
సాంద్రానందంబునం దేలుచుండి రయ్యవసరంబున. 405

తే. దేవదుందుభివ్రాతంబు దివి రెఁ గల్వ, వృక్షపుష్పధారామయవృష్టి గురిసె
సిద్ధసాధ్యవిద్యాధరశ్రేణి భక్తి, నిచ్చుజయజయశబ్దంబు లెసఁగెఁ జదల. 406

వ. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుం డమ్మహాసంకులంబు [1]విష్ణుని దివ్యవిజృంభణంబు గావ
లయు నని యూహించి 407

క కరుణింపుము సంశ్రితభయ, హరణధురీణా సహింపు మజ్ఞానంబుఁ
శరణంబు వేఁడెద భవ, చ్చరణంబులు గనుఁగొనం బ్రసాదింపఁగదే. 408

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డిచ్చె దృష్టి య
జ్జనపతి కద్భుతం బడర సమ్మదపూరము గ్రమ్మ నాతఁడుం
గనుఁగొని భక్తి మ్రొక్కి నినుఁ గంటిఁ గృతార్థుఁడ నైతి నింక నా
ల్ల నొరులఁ జూడ లోచనములం బురుషోత్తమ సంహరింపవే 409

క అనినపలుకులకు నచ్చటి, జను లెల్ల నృపాలు సితవిశాలాక్షుఁ గనుం
గొను చుండి రపుడు దమనె, మ్మనమ్ము [2]లాశ్చర్యరసనిమగ్నంబులు గాన్. 410

వ. తదనంతరంబ దామోదరుండు ధృతరాష్ట్రు నభిమతంబు బొడఁగూడ నతనికన్ను
లెప్పటియట్ల కావించి నిజవిశ్వరూపప్రపంచంబు నుపసంహరించి మునీంద్రుల
నామంత్రణంబు సేయ నమ్మహాత్ము లంతర్ధానంబు సేసిరి దానును సముత్థానంబు

1 కృష్ణుని (దివ్యనిరామయ విజృం) విశ్వరూపదివ్యవిజృం. 2 లాశ్చర్యమానమగ్నం.

సేసి యంతకు మున్న సన్నిహితులై యున్నకృతవర్మకరంబును సాత్యకిహస్తం
బును నవలంబించి యూరక వెడలె నని చెప్పిన. 411

ఆ. ఇవ్విధమునఁ గృష్ణుఁ [1]డేఁగినపిదపటి, కథ వినంగ నాకుఁ గౌతుకంబు
మనము నిండి గడలుకొనుచున్నయది వివ, రించి చెప్పు మునివరేణ్య యనుడు.

ఉ. [2]భక్తమనఃప్రమోదకరపాదసరోజవికాస చేతనా
శక్తిమయప్రభావ మునిసంస్తుత సాత్యవతేయభారతీ
ప్రోక్త నిగూఢసంప్రకటభూమసమాశ్రయ వత్సలత్వసు
వ్యక్తకృపాభిరామ గుణవర్జన నిష్కల నిత్య పుష్కలా. 413

క. అవ్యయ [3]నిర్మలవిభవా, దివ్యప్రభవా సుఖైకదీప్తానుభవా
నవ్యత్వనిత్య యతిసం, సేవ్యసుసాంగత్య లోకజీవనకృత్యా. 414

మాలిని రవిశశిమయనేత్రాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
నవజరఠవికారన్యాస లీలానవద్యా
వివృతనిగమశాఖావిశ్రుతాగ్రైకవేద్యా
వివిధ [4]నియతచర్యావిత్తచిత్తప్రసాద్యా. 415

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున యుద్యోగపర్వంబు
నందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

1 డేఁగిన పిమ్మటి...వరేణ్య యిపుడు. 2 భక్తజన...భూరిసమాశ్రయ. 3 నిర్మలభావా, సువ్యక్తసుఖైకదీప సుఖవానుభవా. 4 నియమచర్యావృత్తచిత్త.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీమత్తులసీ[1]పల్లవ
దామచ్ఛవిలబ్ధమరకతప్రతిమత్వో
ద్దామప్రభాస్థిమాలా
శ్యామాయితవిపులవక్ష హరిహరనాథా. 1

కృష్ణుండు గుంతియింటికిం జని యామెతో మాట లాడుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియెఁ గృష్ణుం డత్తెఱంగున వెడలిన విస్మితలై గాంధారి యభ్యంతరమందిరంబున కరుగం గౌరవు లెల్లను బంధుమిత్త్రసహాయసహితంబుగాఁ దనతోడన వెడల మొగంబు గంటు వెట్టి కొని కక్ష్యాంతరంబులు గడచినప్పుడు దారుకుండు తేరినొగలపై నుండి పొడ సూపి కేలు మొగిడ్చి ఫాలభాగంబునం గదియించినం దత్ప్రదేశంబున నిలిచి వారల దెస మగిడి చూచి మీ రింక నిలువుం డని పలికిన నాంబికేయుండు పుండరీకాక్షుం జేరి నిజతనూజుల నుపలక్షించి. 2

ఉ వీరును [2]పాండుపుత్త్రులును వైరము దక్కి పొసంగి మన్కికై
పోరిత మాడి యే నటులు బుద్ధులు సెప్పినభంగియుం గులా
చారము నిర్వహింపఁ బలుచందములం దగ దుఃఖపాటు నీ
కౌరవజాతికిం దెలిసెఁ గాదె గదాధర నీదుసన్నిధిన్ 3

వ అని వెండియు 4

తే నీకు శుద్ధుండ నగుటయ నిఖిలబంధు, మిత్త్రగురుజనకోటికి ధాత్రి కెల్ల
నంబుజాక్ష నిర్దోషుండ [3]నగుట గాన, నా తెఱంగు నీ వెఱుఁగుట నాకుఁ జాలు.

వ. అనిన విని యచ్యుతుండు బాహ్లీకభీష్మద్రోణకృపప్రముఖనిఖిలవిశిష్టజనంబుల నాలోకించి. 6

---

1 వల్లభ. 2 పాండునందనులు. 3 నట్లు గాన.

తే. ఇప్పు డీసభఁ బుట్టినయింతవట్టు, మీఁకుఁ జెల్లంబు గాఁగ నెఱిఁగించితిని
భుండు [1]దా నేమిటికిని ముఖ్యుండఁ గాను, దప్పు దనదెస లే దని చెప్పి విడిచె.

వ. కావున నాకు నియ్యెడం దడయం బని లేదు పోయి వచ్చెద ధర్మపుత్త్రునకు నింత
వృత్తాంతం బెఱింగింప వలయు నని పలికి వారల నామంత్రణంబు సేసి యుద్ధ
రథారోహణంబు సేసి ధృతరాష్ట్రుండును నచటిజనంబులును దనుసంజరుపఁ
జని కుంతీగృహద్వారంబున నరదంబు డిగ్గి. 8

క. వా రందఱుఁ దనతోడన, గౌరవమున నరుగుదేరఁ గాఁ జొచ్చి మహో
దారుఁడు గుంతీచరణాం, భోరుహముల కెఱఁగి వినయభూషణుఁ డగుచున్. 9

క. కౌరవసభఁ దా నాడిన, గౌరవవాక్యములుఁ గార్యభాగక్రమమున్
ధ్వారములు సుయోధను డదు, ష్ప్రారంభము నల్పవచనగతిఁ జెప్పెన్. 10

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రుకొలువునం బుట్టినవిశేషంబులు సంక్షేపంబున వినిపించి యెఱిం
గించి మాధవుండు మఱియును. 11

తే. కురుకుమారులుదమయంతఁగుడిచి క్రొవ్వి, మీఁదెఱుంగరు మిమ్ము నేఁ బలుకఁ గాక
నాలుకలు గ్రోయునర్జునాదులము దగిన,యొకగొనంగని సంతృప్తిఁ గొనుచునుండు

వ. పాండుకుమారులపాలికిం బోయి వచ్చెద వారికిం దగినబుద్ధు లొసఁగి పుత్త్రనిన
నద్దేవి విక్రమోపజీవిత లయినముచుకుందుండును ప్రుంజయుండును ననుమొదలం
టినరపతులచరిత్రంబులు యుధిష్ఠిరుండు వీనిని వినంపవలయు నని పలికి
యెల్లవారును విను చుండ వెండియు ని ట్లనియె. 13

ఉ. [4]రాజుల కెందు నారయఁ బరాక్రమజీవనవృత్తి దక్కఁ దాం
డోజ నిషిద్ధ మంత్రము లుత్తమసాధ్వులు వంశధర్మముల్
పూజితభంగిఁ జేయుదురు బుద్ధివిహీనులు వానిఁ దక్కి ని
స్తేజపుఁగూటి కియ్యకొని దీనతఁ బొందుదు రంబుజోదరా. 14

క. నీవియ్యంబులు సంధియ, కావింపం బనిరి పిరికి గలరుచుట కష్టం
బౌవెరవు దప్పుటయ మే, లై వచ్చెం బొమ్ము నిడుప్రు పనుహోమంబున్. 15

మ. నిజవంశోచిత[5]వీరవృత్తమున కుత్కర్షంబుగా నాకపి
ధ్వజుఁ డుత్సాహము సేయ కున్న నకటా దైన్యంబు వాటిల్లదే
భుజదర్పోద్ధతుఁ డైనభీమునకు నీపాం దొప్పనే నీపు ప
ర్వ్యజగన్మాన్యుఁడ వెందు రాఁ దగునె క్లైవం బిట్లు దప్పించుటే. 16

వ. అని యంత నిలువక గొంతి యి ట్లనియె. 17

క. మఱచిరె కొలువున ద్రౌపదిఁ, బఱచినబన్నంబు ధర్మజాదులు దొడఁగన్

1 నేనేమిటికిని...తప్పు (నా) తనమీఁద లేదని చెప్పినాఁడు. 2 ను, ప్రారంభము నల్ప
వచనగతితోఁ జెప్పెన్. 3 యొక్కొన మేలు. 4 రాజులకుం బరాక్రమము రాజసజీవనవృత్తి దక్క
నొం. 5 మైనవృత్తమున.

వెఱచుట [1]కప్పటి కది దగుఁ, జెఱచిన దో వెదక వలదె చిరతరకీర్తిన్. 18

శ్రీకృష్ణుఁడు కర్ణునిఁ దనరథం బెక్కించుకొని కొన్నిరహస్యోక్తులు పలుకుట.

వ. అని పలికి పుండరీకాక్షుం గౌఁగిలించికొని [2]యచ్యుతుండు మ్రొక్కిన దీవించి యేను సుఖం బున్నదాన నని పాండవులకుం జెప్పుము చేతులలావునం గనిన జీవనంబున బ్రదుకుం డనుము పోయి రమ్మని వీడుకొల్పిన సింహగమనసుందరంబుగా వెడలి తనతోడన గదలి వచ్చినధృతరాష్ట్రాదుల నిలువం బనిచి రథారోహణంబు సేసి గోవిందుండు కర్ణుదెసం గనుంగొని నన్ననిచి వత్తుగాని రమ్మని కరంబు సాఁచి చెయి వట్టి తనయరదం బెక్కించికొని సాత్యకి వేసరి నెక్కి కెలనం జనుదేరం గదలి చని యనుపవచ్చినకృతవర్మ నుచితప్రకారంబున సన్నేహంబుగా నిలిపి యరుగునవసరంబునం బౌరలోకంబు. 19

ఉ అక్కట వాసుదేవు[3]పసు పాదరణంబునఁ జేయ రైరి వీ
రెక్కడిబుద్ధిమంతు లని నిందును నందును లోక మెల్లఁ బే
రుక్కున మ్రగ్గుటం దలఁప నొల్ల కపాయము సేసి రట్టె యీ
యుక్కివు లెందునుం గలరె యొప్పరు వో ధృతరాష్ట్రనందనుల్ 20

వ అని మఱియు ననేకు లనేకప్రకారంబుల బలుకుచు నిరుగెలంకులం [4]జూచుచుండఁ బుండరీకాక్షుండు పురంబు నిర్గమించె నిట ధృతరాష్ట్రుండును మగిడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి యెప్పటివారలు పరివేష్టింప నుండి కృష్ణునివలని మాటలాడుచున్నసమయంబున సుయోధనుతో భీష్మద్రోణు లిట్లనిరి. 21

చ పలుకునె యిట్లు గొంతి విని బమ్మెరపోయితి మింత బెట్టిదం
బు లగునె మాట లయ్యమయుఁ బుణ్యుఁడు గృష్ణుఁడు గార్యవాదముల్
[5]వలికెడువార లిట్లు దెగఁ బాఱిరి ధర్మజవారిరాశికిం
జెలియలికట్ట వాసె మనచే నగుకర్జముచంద మెట్టిదో. 22

వ. అని పలికి వెండియు 23

శా. మాకుం జూడఁగఁ బోలు [6]కార్య మిది ధర్మప్రీతి నీ వేఁగి సు
శ్లోకుం డైనయుధిష్ఠిరుం గని జనస్తుత్యంబుగా శాంతిమై
నీకౌరవ్యుల నెల్లఁ గాచికొనవే యే పొప్పు దెందుం దుదిం
శోకం బొందక వేగమైఁ గదలి కృష్ణుం గూడఁ బోవే నృపా. 24

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు మొగంబు రాఁజుచుండ నూరకుండె గాంగేయుండును గురుండును దిగ్గన లేచి యతని నవలోకించి. 25

క. కురునృప విను సంసారము, దరి ద్రొక్కిన[7]వార మింకఁ దలఁకెదమే సం
గరమునకు నేము సిక్కై, పొరలితి మె ట్లైన నగును బోయెద మనుచున్. 26

1 కవ్వరి కిందఱు, చెఱ. 2 యతండు మ్రొక్కిన 3 పలు కా. 4 జనుచుండఁ 5 పలికెడు నట్టివారు దెగఁ బాఱిరి. 6 వాక్య మిది 7 వార మేము.

క. అరిగిరి రాజును సభ్యం, తరమునకుం జనియె రాజతనయుండు బహిః
పరివారముఁ బొమ్మని మఱి, పరిజనుఁ డై యేఁగె నాత్మభవనంబునకున్ 27

తే. అంత నక్కడ నచ్యుతుఁ డరిగి యరిగి, యధికసంప్రీతి దలకొన నర్కతనయు
నాననంబు వీక్షించి యి ట్లనియె [1]నెమ్మి, నన్యు లెవ్వరు విన కుండ నతనితోడ

సీ. నీవు వృద్ధజనోపసేవివి ధర్మసంవేదివి తెలియంగ వినుము సిద్ధ
మంత్రబలంబున మార్తాండువరమునఁ గన్నియతఱిఁ గొంతి గన్నవాఁడ
వగుటఁ బాండునృపాలునగ్రసుతుండవు ధర్మమార్గం బిది ధర్మతనయుఁ
డాదిగాఁ గలతమ్ములందఱు నాచేత నెఱిఁగి నీయడుగుల కెఱఁగి సకల

ఆ. పుత్త్రమిత్త్రబంధుభూరిసేనాసమ, న్వితము గాఁగఁ గొలిచి నిన్ను రాజ్య
భారవహనమునకుఁ బట్టంబు గట్ట నుజ్జ్వలుండ [2]వగుదు రమ్ము వారికడకు. 29

వ. ఏను నిన్ను సామ్రాజ్యంబునకు నభిషిక్తుం జేయుదు నీవు దొలుత వెడలునప్పటి
మహోత్సవంబునకు యువరాజై యుధిష్ఠిరుండు నీరథంబున నుండి నీకు ధవళ
చామరంబులు వైచు వాయుపుత్త్రుండు సితచ్ఛత్త్రంబు పట్టు సవ్యసాచి సా
రథ్యంబు సేయు మఱియుఁ బాంచాలయాదవపాండ్యమాత్స్యులు లోనుగాఁ
గలరాజలోకంబుతోడఁ గవలు నభిమన్యుప్రభృతికుమారులు బెరయ నేమెల్లం
బలసి పరివేష్టించి వత్తు మిట్టిమహేంద్రవిభవంబున మహనీయుండ [3]వగుచు
మహీచక్రం బేలు మని మఱియును 30

క పాంచాలరాజపుత్త్రియు, నంచితముగ నిన్నుఁ బొందు [4]నార్వ్వరవరుసన్
సంచితపుణ్యుఁడ వీ వొక, యించుకయును వేఱు సేయ కేతె మ్మెలమిన్ 31

వ ఇ ట్లైనఁ గుంతికి సమస్తబంధుమిత్త్రులకుఁ బ్రియం బగు ననిన విని రహస్యం
బుగా రాధేయుండు మాధవున కి ట్లనియె 32

కర్ణుఁడు శ్రీకృష్ణునకుఁ దగినయుత్తరం బిచ్చుట.

చ. వెడవెడ యేనుఁ దొల్లి యిది వింటి ననుం గని [5]కుంతి యెంతయుం
జెడ నది వైచి పోయెఁ గృపఁ జేకొని సూతుఁడు దెచ్చి తాను మున్
కొడుకులఁ గాన కున్కిఁ బ్రియకుం దగ నిచ్చినఁ జేపెఁ జన్ను ల
ప్పడఁతియు నప్పు డాదిగ శుభస్థితిఁ బెంచెఁ బ్రయత్నశీల యై. 33

క. మూత్రపురీషాదులు దమ, గాత్రములం [6]దింక వారు గారవ మెసఁగం
బుత్త్రుం డని సంవర్ధిత, గాత్త్రునిఁ గాఁ జేసి రింతకాలముఁ గూర్మిన్. 34

క. నేఁ డింక నెఱిఁగి యొరువుల, [7]వాఁడఁ గదా యనుచు నేను వారిఁ దొఱఁగినఁ
బోఁడిమి సెడదే మదిఁ గడు, వాఁడి గలదె నీకు నకట వారిజనాభా 35

1 నచట, నన్యు 2 వగుము 3 వగుము 4 నాఱవవరుసన్. 5 కుంతి నిర్దయన్, జెడ నటు వైచి. 6 దింకఁ బరమకారుణ్యమునన్...దని సమవర్ధిత,...(గాలము నెమ్మిన్. 7 వాఁడఁ జుమీ,

వ. వృద్ధోపసేవనంబును ధర్మసంవేదనంబునుం గలవాఁడ వని నన్ను నీవ చెప్పితివి
రాధయు నధిరథుండును నాకు జాతకర్మాదిసమస్తసంస్కారంబులు నిజకులోచి
తంబుగా నాచరించి రట్టితల్లిదండ్రులకుఁ బుత్త్రకృత్యంబులు నిర్వర్తింపక వార
లం బాసి యేనువచ్చుట ధర్మం బగునే యని పలికి వెండియు 36

క. సోదరులుఁ [1]బ్రియులు ననుజులు, నాదెసఁ బెక్కండ్రు వారి నందఱ విడువం
గా దని యూహింపక దా,మోదర నన్నిట్లు పిలుచు టుచితమె చెపుమా. 37

వ అదియునుం గాక 38

ఉ సూతసుతుండు వీఁ డనక సూనుల తమ్ములకంటె నాకు సం
ప్రీతి యొనర్చి తేజమును బెంపును నాటికి నాఁటి కగ్గలం
బై తనరార నన్నుఁ దనయంతటిమానిసిఁ జేసి యుండ నే
నే తగ [2]వ్రాఁది యాకురుకులేశ్వరుఁ బాయుదు ముట్ట వచ్చినన్. 39

క నను నయ్యర్జునునకు నెదు, రని పెద్దయు నమ్మి యుండు నక్కట దుర్యో
ధనుఁ డా[3]నమ్మిగ వమ్ముగఁ, జనునే పాండవులఁ గలయఁ జన నా కనఘా. 40

ఆ. ఏను నర్జునుండు నెక్కటెక్కటి దల, పడక యున్న నగరె పుడమిజనము
[4]లందు నాదువచ్చు టతనికి నపకీర్తి, యనిన నాకు వేఱె యడుగనేల. 41

క. హిత ముపదేశించితి నీ, వతినిర్మలబుద్ధి వగుట నైనను నిది నా
మతి సొరదు రహస్యము ర,క్షితముగఁ బాటింపుమయ్య చిత్తములోనన్. 42

వ అది యేమిటి కంటేని. 43

తే ధర్మతనయుండుదానునాతమ్ముఁడగుట, యెఱిఁగెనేనియు సామ్రాజ్యమేలపూను
నట్టిధార్మికుఁ డాధిపత్యంబుఁ జేయ, వలవదే శాశ్వతంబుగ [5]వసుధకెల్ల 44

క. అనుజులు ఋత్విజులు గ నీ, వని యిటు సేయు మని నీవుపద్రష్టవు గా
విను కురుకుమారపశువిశ, సనమున రణయజ్ఞ మతఁడు సమ్మతిఁ జేయున్. 45

వ దానం బుణ్యభూమి యగుకురుక్షేత్రంబున మము బోంట్లెల్లను సద్గతి [6]వడయు
దురుగాక యనిన విని వసుదేవనందనుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 46

మ [7]దయ నాయాడినమాట గైకొనవు సంతాపంబుఁ దెచ్చుం జుమీ
స్మయ మెట్లుం దుది నీకు నర్జునునితో మాత్సర్య మైనం బరా
జయ మొండెన్ మృతి యొండెఁ గాక గెలువన్ శక్యంబె పెక్కండ్ర కిం
తియకాలం బగునట్టె నీమనము శాంతిం బొందఁగా నేర్చునే 47

క. గాండీవముఁ గవదొనలు న, ఖండితదివ్యాస్త్రములు నొగలపై నేనుం
జండ [8]భుజబలము నై యు,ద్దండత నరుఁ డడర నెదురఁ దరమే నీకున్ 48

---

1 ప్రియులు తనయులు. 2 వేది. 3 నమ్మిక వమ్ముగ. 4 లందు నేను వచ్చు. 5 వసుధ
యెల్ల. 6 వడయుదుముగాక. 7 దయచే నాడిన, నే నాడిన ..గైకొనక; కొనవు... వచ్చుం
జుమీ; జేయుం జుమీ. 8 భుజబలముమై.. గెలుచు.

వ. ఎల్లభంగులం బాండవుల గెల్తు రదియ ట్లుండె నీవు పొమ్మిప్పుడ పోయి సుయో
ధనునకును గురుభీష్ములకును మీకుం దోడు వచ్చినరాజుల కందఱకుం జెప్పు
మిమ్మాసంబు సౌమ్యం బై శీతోష్ణంబులు లేక పుష్పఫలోపేతంబును సమగ్ర
ధాన్యంబును సులభయవసైంధవంబును నగుచు నొప్పి యున్నయది యేడెని
మిదిదివసంబులకు నమావాస్య వచ్చు నది పుణ్యదినంబు నాఁడు భండనంబు
గావలయు ననినఁ గానీనుండు గమలనాభున కి ట్లనియె. 49

క. కలవు నిమిత్తస్వప్నం, బులు గౌరవపాండవులకుఁ [1]బోటగు దానన్
గెలు పయ్యుధిష్ఠిరునకును, గల దెఱుఁగుదు నీవు సెప్పఁగా నేమిటికిన్. 50

వ. అట్లు గాన కదా యే నందు రా నని పలికి మఱియును. 51

క. దీనికి మూలము శకునియు, నేనును దుశ్శాసనుండు నింతియ కుంతీ
[2]సూనుల వారలు గలసిన, రా నేరఁగ వచ్చు నాకు రాజీవాక్షా. 52

వ. ఈసమరసముద్రంబు [3]దఱియ నీఁది నిన్నుం గనియెదఁ గాదేని నూర్ధ్వలోకం
బునం గాంచెద నీ వింక నేమియుం బలుకకుము పనివినియెద నని కౌఁగిలించు
కొనిన నట్ల కాక పొమ్మని విష్ణుండు వీడుకొలుప రాధేయుండు రథావతరణంబు
సేసి గనకరత్నమయం బగుతనయరదం బెక్కి కరిపురంబున కరిగె నచ్యుతుం
డును సాత్యకిం దనరథం బెక్కించుకొని దారుకుఁ జూచి పద పద పో నిమ్ము
పో నిమ్మని పలికి లలితాటోపకలితుం డగుచుఁ జనియె నట్టియెడ విదురుండు
విషాదంబుతోఁ బాండురాజమహిషిపాలికిం జని యి ట్లనియె. 53

ఉ. అక్కట కౌరవాన్వయమహార్ణవ మింకెడునట్లు [4]పుట్టె నిం
దొక్కరుఁ డైనఁ గేశవుహితోక్తికి మేకొనఁ డయ్యె నర్జునుం
డెక్కటి దాన చాలుఁ దము నిందఱఁ దీవ్రశరాగ్నిఁ గాల్పఁ బెం
పెక్కినపాండునందనుల యేత్తెఱఁ బొల్లియుఁ దా రెఱుంగరే. 54

తే. [5]అన్ని వడియును బంధుక్షయంబు సేయ, నొల్ల కెల్లవిధంబుల నుపశమంబ
కోరి రప్పాండవేయులు వారి కిట్టి, దోసఁగు వచ్చునె తులువలతోడఁ బుట్టి. 55

వ. అని వెండియు నివ్విధంబుమాటలఁ బాండవులకుఁ గవ్యంపుటలజడియైనవగపు
దోఁప నాడుచుం గొండొకప్రొద్దు నిలిచి నిజనివాసంబునకుం బోయినయనంత
రంబ కుంతి యి ట్లని వితర్కించె. 56

మ. తమవారిన్ సిరికై వధించు టిది సద్ధర్మంబె యక్లేశకృ
త్యమె తాఁ గయ్యము ద్రోణభీష్మకృపకర్ణాటోపముల్ మాన్పు ట
ల్పములం దీఱునె యందు నర్జునియుల్లం బెప్పుడుం గ్రోధదీ
ప్తము [6]భీమాదులమీఁద దక్కొరుల కుత్సాహంబు లేదాజికిన్. 57

---

1 బోరగు. 2 సూనులు వారలఁ గలయక, రా నాకెటు సంభవించు. 3 గడవ నీఁది...సేమియు నానతీయకు. 4 దోఁచె. 5 ఆహవంబున బంధు. 6 భీమాదులయందుఁ.

వ. అని యుత్తెఱంగునం బెక్కులు చింతించి తలంచుకొని కర్ణునకుం బుట్టువు దెలిపి సహోదరస్నేహం బాపాదించెద నట్లయిన నాహవంబువలనికడంకయుడుగకుండు నె యని విచారించి యతనిపాలికిం[1]బోవ నిశ్చయించి యుచితప్రకారంబున వెడలి యతం డనుష్ఠానార్థంబు భాగీరథికిం జనుట విని తత్ప్రదేశంబున కరిగి యతనికి జపకాలం బయి యునికిం జూచి వెనుకవలనం గూర్చుండం గొండొకసేపునకు జపంబు దీఱె గలయం గనుంగొని యమ్మహాదేవిం గాంచి కానీనుండు సంభ్రమ వినయంబులతోడం జేరి సూతగోత్రంబును రాధేయనామంబునుం జెప్పి యభివాదనంబు సేసి నీవు విజయంచేసినకార్యం బెయి నాకుం జేయం గలపని యెయ్యది యానతి మ్మనినం గుంతి యేకాంతంబుగా నిట్లనియె 58

కుంతీదేవి కర్ణునకు నతండు దనపుత్త్రుం డగుట దెలుపుట

సీ. వినుము సూతాన్వయంబున నీవు పుట్టుట బొంకేను మాకుంతిభోజునింటఁ
గన్నియనాఁడు భాస్కరుని[2]రావించితి వరమంత్రబలమున వచ్చి యతఁడు
సంప్రీతి నొసఁగంగ జన్మించినాఁడవు నాకుఁ గావునఁ బాండునందనుండ
వగుదు ధర్మస్థితి నట్టినీ వితరులఁ గొలువ నేటికిఁ గురుకులవరేణ్య
తే. ధర్మతనయాదులైననీతమ్ములకును, ధార్తరాష్ట్రులకును నీవ తగువిభుండ
వేలు మీలోక మెల్ల నీ కేల రాధ, కొడుకితం డనుతక్కువ కొడుకుఁగుఱ్ఱ
క. అని పలికినయవసరమున, నినబింబములోన నుండి యిది నిజ మిబ్భం
గిన నెగడు వన్న మే లగు, ననువాక్యము వెడలెఁ గర్ణుఁ డాకర్ణింపన్. 60
తే. దాని వినియును నపుడు రాధాసుతుండు, దిరుగఁబడనిమనంబుతో ధీరవృత్తిఁ
దల్లి కిట్లను [3]నీమాట తథ్య మగున, యైన నొక్కటి సెప్పెద నవధరింపు. 61
క. క్షత్త్రియసంస్కారమునకుఁ, బాత్త్రముగా నీవు నన్నుఁ బాటింప విహా
ముత్రఫలములకు నీ కేఁ, బుత్త్రుఁడ నని వచ్చు[4]టింకఁ బోఁగునె చెపుమా
వ. సూర్యానుగ్రహంబున జేసి నింద్యంబు గాక తక్కె నేనియు నాజన్మంబు పరమ
రహస్యంబునై యున్నయది దీనిఁ బ్రకాశంబు[5]సేయుటమన కెంతమేలట్లుంగాక.
ఆ. విజయువిక్రమంబు విఖ్యాతమై యుండ, నేను గుంతికొడుక భానుజుండ
ననుచు నతనిఁ జేర[6]నరిగిన నతనికి, వెఱచి పోయె ననరె వేయు నేల. 64
క. కడిఁదిపగఱ నేఁ దెప్పగఁ, గడవంగా నీఁదఁ దలఁచుకౌరవనాథుం
జెడుఁ గాక యంచు నిత్తఱి, విడువఁ దగునె [7]యతనివలన వెలసినవాఁడన్. 65
క. కౌరవులచేతఁ [8]గుడిచిన, వారికి నిది సమయ మెట్టివారును సంగ్రా
మారంభంబునఁ బాయుదు, రే రాజులు మనలఁ దిట్ట రే యట్లయినన్ 66

---

1 బో నిశ్చయించి. 2 నారాధించ నంతర్భలంబున నతఁడు వచ్చి .. వేలు భూలోక మెల్లను నేల రాధ. 3 తనమాట తథ్య మఱియు 4 టింకఁ బోలునె. 5 సేయ కుండుట. 6 నరిగిన నన్నుఁ దా. 7 యతనిచేత వెల. 8 వెలసిన, వారికి.

వ ఏ నవశ్యంబును దుర్యోధనునకై నీకొడుకులతోడం బెనంగుడు. 67

ఉ నీపలు కెంత [1]వోలినను నిర్ణయ మిట్టిద కాని యొండు లే
దీపని మీఁదిభారమునఁ నీ విట వచ్చితి గాన పాండవుల్
నేపడిరేనిఁ జంప నఱ సేయక చెప్పెద సవ్యసాచిపైఁ
గోపము పెద్దవాఁడు సమకూరిన బిట్టుఱఁ జంపుదుం జుమీ 68

ఆ. సవ్యసాచిచేతఁ జచ్చుటయును గీర్తి, కరమ యతఁడు లోనుగాఁగ నేవు
రేను లోనుగాఁగ నేవురు గాని నీ, కొడుకు లార్వు రనుట విడువు మింక. 69

చ. అనుటయు నప్డు గొంతి హృదయంబున శోకము నివ్వటిల్ల ని
ట్లను నిది దైవసంఘటన మక్కట యెట్లును దప్ప నేర్చునే
యనుపమసత్యవిస్ఫురణ నాడినమాట మఱాకు మన్న నీ
యనుజుల నల్వురం గడవు మర్జునుఁ జేతకు సమ్మతించితిన్. 70

ఆ అనుచుఁ గౌఁగిలింప నర్కజుం డట్లు కా, కని ప్రియంబు మెఱయ వినతుఁ డైన
నరిగె సదనమునకు నద్దేవి యతఁడును, జనియె నిజనివాసమునకుఁ బ్రీతి. 71

వ. అక్కడ వాసుదేవుం [2]డుచితప్రయాణంబుల నుపప్లావ్యంబునకుం జని ధర్మ
తనయుచేతం బూజితుం డయి భీమసేనాదులు విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుతగు
వారలుఁ దన్నుం గాంచిన వారి నెల్ల నభినందించి కొలువున నుండి యుధి
ష్ఠిరుతో ని ట్లనియె. 72

తే ధార్తరాష్ట్రు లున్మత్తులు దగినపలుకు, లేల విని సంధి సేయుట కిచ్చగింతు
రెదిరిఁ దమ్మును [3]నెఱఁగిర యేని వార, లంత లంతలు సేయుదు రయ్య నాఁడు.

వ. అని యెల్లవారును వినఁ దనపోయివచ్చినకార్యంబు తెఱం గెఱింగించి పథిశ్ర
మంబు వుచ్చువాఁ డయి పుండరీకాక్షుండు నిజమందిరంబున కరిగె నాఁటి
రాత్రి ధర్మనందనుం డనుజసహితంబుగా నుచితప్రదేశంబున నుండి గోవిం
దుని రావించి నీవు సుయోధనుతోఁ బలికిన[4]చందం బెట్టు లతండు విని యెవ్వి
ధంబున నుత్తరం బిచ్చె నని యడిగిన నచ్యుతుం డిట్లనియె. 74

శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గౌరవసభం బుట్టినవిశేషంబులు దెలుపుట.

క కయ్యము గాని తెఱంగున, నెయ్యం బగునట్లు గాఁగ నెఱఁ బలికితి నే
నెయ్యది [5]సుఖంబు పథ్యం, బెయ్యది యెఱుఁగంగఁ దథ్య మెయ్యది దానిన్.

తే. బహువిధంబులఁ బలుకునాపలుకు లెల్లఁ, [6]జేదక న్నిడి తన పెడచెవులఁ బెట్టి
యీఱతాఱలుమఱుమాటలిచ్చియపహ,సించెదుర్యోధనుఁడు వేయుఁ జెప్ప నేల.

క అనిన విని ధర్మజుం డి, ట్లను నప్పుడు దండ్రి యుచిత మాడఁడె భీష్ముం
డును గురుఁడు విదురుఁడుం దక్కినపెద్దలుఁ బలుకరే తగినచందమునన్ 77

1 వోపినను. 2 డుచితప్రకారం 3 నెఱఁగినయేని 4 చందం బెయ్యది యతం డేమివిధం బున. 5 శుభంబు పథ్యం 6 జేదకను పెట్టి ; చెఱుతకను పెట్టి.

క. నావుడు హరి యిట్లను స, ద్భావమున విచిత్రవీర్యతనయుఁడుఁ దగ నా
నావిధములఁ జెప్పిన సం, భావన వినఁ డతఁడు వలుకుఁ [1]బ్రతికూలంబుల్.

సీ. శంతనుపుణ్యవంశం బంకురించినచందంబు నంబికానందనుండు
జాత్యంధుఁ డైయుండ సామ్రాజ్యమంతయుఁ బాలించి పాండునృపాలుఁ డతనిఁ
గొలిచి యుండుటయును గురుకులంబున కెల్లఁ దేజంబుగా మీరు దిగ్విజయము
సేసి కావించినసిరి వారు వంచనఁ గొనుటయు సత్య మకుంఠితముగ

తే నీవు సమయంబు నడపిన నెఱియుఁ దండ్రి,పాలుమీకునీఁదగుటయుఁబాడిలేమి
[2]నడరఁ జెడుదురు కౌరవు లనియుఁ బెద్ద, లెల్లఁ జెప్పిరి మొగమోట యింతలేక

క అలయక యందఱుఁ జెప్పం, గలయంతయుఁ జెప్పి రతఁడు గటకటఁబడి య
క్కాలువు వెడలి పోయెం ద,మ్ములుఁ గర్ణుఁడు రాజలోకముం దో నరుగన్

వ. ఇట్లు గొడుకు ముష్కరుం డై యరిగినధృతరాష్ట్రుండు గాంధారి రావించి

క తగ [3]విదురుఁ బంచి యాతని,మగుడఁగఁ బిలిపించె నాయమయుఁ దనయునకుఁ
వగయును గూర్మియు వెరవును, మిగిలినవచనముల సంధిమెయికొనఁ జెప్పెన్

వ. ఎవ్వ రెంత సెప్పినను గైకొనక కడంగి దుర్యోధనుండు దనకుం గలవారల
నెల్లను గురుక్షేత్రంబునకు నడవుం డని చెప్పం బనిచె భీష్ముని సేనాముఖంబు
సేసికొని యెత్తి విడియం గలవాఁ డిది ధార్తరాష్ట్రులనిశ్చయం బేనును నాయో
పినంత సామవాదంబు లాడితి నారదాదిమహామునులను సుయోధనునకు బుద్ధు
లు సెప్పునట్లు సేసితి సేమిసెప్పినను నెంతటం బో కున్నం గినుక దెచ్చికొని
జంకించియు భంగించియు ధిక్కరించియుఁ దృణీకరించియుంజూచితిఁ గార్యంబు
భగ్నం బగుట కొల్లక వెండియు శాంతవచనంబులు వలికితి నతం డశక్తదుర్జనత
సేయం జూచిన నమానుషంబు లగువానిం గొన్ని వెడమాయలం బన్ని
పెక్కుపోకలం బోయితి నెన్నిభంగుల సంధియ కావలయు నని పొరలం గల
యంతయుం బొరలితి నప్పాపాత్ముం డెట్లునుం జక్కంబడక తనచలంబుతోన
పొట్టుపొర లయ్యెఁ గయ్యంబు వొడుచుంగాని యవశ్యంబును రాజ్యంబుపా
లిచ్చువాఁడు గాఁడు కౌరవులయెడ దండంబు దక్క నొం డుపాయంబు లేదు
మీకుం బోలినతెఱంగు సేయుం డనిన ధర్మతనయుండు దమ్ములం గనుంగొని
యి ట్లనియె 83

క కురుసభఁ బుట్టినచందము, హరి యంతయుఁ జెప్పె నింక ననుమానము లే
దరిమర్దనమున కయ్యెడు, వెరవుం జేవయును [4]మెఱయ వెడలుఁడు గడఁకన్

వ అని పలికి యజాతశత్రుండు కరుణాయత్తచిత్తుం డై యచ్యుతు నాలోకించి 85

క. కురువంశము ద్రుంచుటకుం, జొరఁ జాలక నామనంబు సుడివడియెడు నే

---

1 బ్రతివచనంబుల్ 2 నరయఁ జెడుదురు. 3 విదురఁ బుచ్చి, బిలిచి (బెట్టి) యాతని, మ
గుడఁగ రావించి యాయమయు 4 మిగుల.

[1]వెరపును దొరకొనదు గదే, సరసీరుహనాభ పొందు సంపాదింపన్. 86

వ. నామనంబును దమ్ములతలంపును నీ వెఱుంగుదు ధార్తరాష్ట్రులచందంబును భీష్మద్రోణవిదురాదులచిత్తంబులును నెఱింగి వచ్చితి మాకు ధర్మచ్యుతి లేకుండునట్టి కార్యంబు నిశ్చయింపు మనిన నారాయణుం డి ట్లనియె. 87

ఉ. యుద్ధము కాక [2]కార్యమును నొండొక బుద్ధియుఁ గల్గనేర్చునే
బుద్ధులు సెప్పు వాక్యముల పోల వినం జన నేల యట్టిచో
బద్ధునిఁ జేయఁ జూచె ననుఁ బట్టి సుయోధనుఁ డింక నయ్యసం
బద్ధునితోడిసంధికి నుపాయము నామతిఁ దోఁప దెమ్మెయిన్. 88

వ. అని చెప్పి విదురుం డేకాంతంబున నాడినమాటలును భీష్మద్రోణబాహ్లీకాదులగుపెద్దలకు ధార్తరాష్ట్రులదెసం బుట్టినమనఃక్షోభంబును గుంతి గొడుకులు వినం బలికినపలుకులుం బ్రకటించి ధర్మపుత్త్రునకుం బొందంబు లేకునికిఁ దెలిపి సమరం బవశ్యకర్తవ్యంబుగా నిశ్చయించె నట్టియెడ దమ్ములన్నెఱుంగింపుచుం జూడ్కి నిలిపి యూరకుండి రతండు [3]వారలం గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె.

ఉ. కౌరవకోటిచేత మనకష్టపుఁబాటు దలంపఁ బచ్చి యం
గ్రూరవిచేష్టితంబునకు గొంతి యొడంబడదె బంధువర్గముల్
ఘోరముగా వధించుటకుఁ [4]గోల్కొను నన్నది బుద్ధి మీఁద ని
ర్ధారణ సేయుఁడా హితము ధర్మము నయ్యెడు నుత్తమెట్టిదో. 90

వ. అనిన విని యర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 91

చ. హితమును [5]ధర్మముం దగవు నిట్టిది నా మన మేమి నేర్తు మ
చ్యుతుఁడు మము న్స్వధర్మపరిశోధకుఁ డావిరళుండుఁ బాండవా
పతిసతియుం దగం బలుకుపల్కుల సందియ మెల్లఁ బాసె ని
ట్లితఁడు రణంబు సేయఁ జన నింక విచారము లెల్ల నేటికిన్. 92

ఆ. అనిన నట్ల కాక యఖిలధర్మజ్ఞాన, ఘనుఁడు మనకు నేమగడు దాన
శౌరి నిశ్చయింప సంశయం బేటికి, సంఘటింపుఁ డుగ్ర[6]సమరమునకు. 93

వ. అని యుధిష్ఠిరుండు [7]దమ్ములతో నెట్టకేలకుం దెగువ సెప్పి. 94

క. బాహాగర్వము వివిధ, [8]వ్యూహావిధిజ్ఞతయుఁ గలిగి యొకరుం డే య
క్షౌహిణులు నడపి భీష్మో, త్సాహంబున గెల్పుసాధకుఁ డెవ్వఁ డొకో. 95

వ. అట్టివానికి వాహినీనాయకత్వం బిచ్చి యభిషేకంబు సేయ వలయును. 96

తే. అనిన సహదేవుఁ డి ట్లను [9]నధిప పుత్త్ర, పౌత్రసోదరసంయుతుండు బాహ్లీక

1 వెరవున దొరకొనఁ దగదే. 2 కార్యమును...బుద్ధి గల్గు నేర్చునే...జేయఁ జూచె ను...దోఁచ దేమియున్. 3 వారల వలనకు. 4 మాల్కొన; సంకోల్కొన; గోల్కొ. 5 ధర్మముల్ మనకు. 6 సమరమునకు. 7 దమ్ములకుం గొడుకులకుం దేటపడం జెప్పి. 8 వ్యూహాదివిద్ధమతియు. 9 నధిక,

ఘనుఁడు మన కాశ్రయం బయి మనిచె మత్స్య
దేశపతి గాఁడె సేనాపతిత్వమునకు 97

వ. అనవుడు నకులుండు. 98

చ. [1]బలఁగముఁ బెంపుఁ దేజమును బాహుబలంబును నగ్గలంబు పె
క్కు లెఱుఁగుఁ గార్యఖడ్గములకుం దగుఁ ద్రోవలు ద్రోణులందు భీ
ష్ములదెసఁ గోపముం గలఁ డమోఘపరాక్రమశాలి నీబలం
బుల కధినాథుఁ గా ద్రుపదభూపతిఁ బట్టముఁ గట్టు పెట్లొకో. 99

వ. అనుటయుం దదనంతరంబ ధనంజయుండు. 100

ధృష్టద్యుమ్నాదులకు సేనానాయకత్వంబు నిర్ణయించుట.

సీ. అగ్నికుండమున ద్రోణాచార్యునకు నాశ మొనరించుదానికై యుద్భవించె
రథరథ్యములు ధనుర్బాణంబులును దనుత్రాణఖడ్గములు నుద్దామలీలఁ
దనతోన జన్మించె దహనశిఖామూర్తి భుజవీర్యవిక్రమస్ఫూర్తిశాలి
సైన్యనాథుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డగు నని తలఁచెద నాతఁడు దక్క నొరులు

తే [2]భీష్ముతోఁ గోర్వ రుగ్రంపుబిరుదు ధైర్యధనఘనుండు శిఖండి భీష్మునకు మృత్యు
వై జనించినవాఁడు మహాబలుండు, దండనాయకుఁ జేయ నతండు దగును 101

వ. అనవుడు ధర్మనందనుండు గోవిందుం జూపి యితండు సకలచరాచరతారత
మ్యసంవేది విశేషించి మనకు నితనిమాటయ విజయమూలంబు గావున నిమ్మ
హాత్ముండు నిరూపించినవాఁడు వరూథినీముఖ్యుండు 102

క. అనుటయు దామోదరుఁ డి, ట్లను ధృష్టద్యుమ్నుఁ డర్హుఁ డగునభిషేకం
బొనరింపుము పేరోలగ,మున నక్షోహిణుల కెల్ల [3]ముఖ్యుఁడు గాఁగన్. 103

క సురగంధర్వఖచరకిం, పురుషాదిసమస్తదివ్యభూతంబులబం
ధురభూరివ్యూహంబుల, విరచనముల నెఱుఁగు నతఁడు వీరోత్తముఁడున్. 104

క. [4]నీయొద్దిరాజు లందఱు, ధీయుక్తులు విక్రమప్రదీప్తుల రైనన్
వే యేటికి ధృష్టద్యు, మ్నా యుత్తము సేయు సైన్య మంతయు నధిపా 105

వ అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డక్షోహిణులకుం బ్రత్యేకనాయకులను నీవ నిర్దేశింపు
మనుటయు నతండు. 106

తే. సేన దమకును గలవారు లేనివారు, ననక తగువారిఁ జెప్పెద నఖిలసమర
పండితుల నేరి వారి నీబలము లేదు, నడపఁ జాలించి యభిషేచనం బొనర్పు.

వ అనిన నట్ల చేయుదు వా రెవ్వ రెవ్వరు నిరూపింపు మని యడిగిన గుంతీనంద
నునకు దేవకీనందనుం డి ట్లనియె. 108

సీ పటు[5]పరాక్రమనిధి పాంచాలపతియు నమానుషతేజుండు మత్స్యవిభుఁడు

1 బలమునుఁ 2 భీష్మునోర్వరు (రుత్కృష్ట) సంగ్రంపు .. బాహుబలుండు దగఁడె.
3 ముఖ్యుఁ డగుటకున్ 4 నీయోధవీరు లందఱు... విక్రమైకదీప్తుల. 5 పరాక్రమశాలి.

శత్రుభీకరమూర్తి సాత్యకియును జరాసంధాగ్రతనయుండు శౌర్యఘనుఁడు
సహదేవుఁడును ధైర్యశాలి యాదవశిరోమణి చేకితానుండు మహితవిభవ
ఖని యగుశిశుపాలతనయుండు దోర్దర్పధుర్యుఁడు ధృష్టకేతుండు సమర
తే. లంపటుండు శిఖండియు లావు వెరవుఁ, గలరు నీయెడ ననురక్తి గలరు సాలఁ
బెంపు గలరుక్కు ముట్టిన తెంపు గలరు, కోరి పతులుగఁ జేయు మక్షోహిణులకు.
వ. అని దండనాథుల నిశ్చయించి వెండియు. 110
క. కురుసైన్యము నిస్సారం, బరయఁగ మనబలము లెల్ల నతిదృఢములు నీ
వరవాయి గొనక నడపుము, ధరణీశ్వర సేన మొగము దైవమ నీకున్. 111
క. నీయనుజులు దివిజులకు న, జేయులు ధృతరాష్ట్రసుతులఁ జెఱుచుట ప్రేఁగే
తోయజనాశము గజలీ, లాయత్తము గాదె యెత్తు మాహవమునకున్. 112
వ. అని నిర్ణయించి నారాయణుండు నిజనివాసంబునకుం జనియె ధర్మతనయుండు
దమ్ములుం బ్రియం బంది యా రాత్రి సుఖనిద్ర సేసిరి రేపకడయ పాండవాగ్రజుం
డనుజతనుజదనుజాంతకసామంతమంత్రిపురోహితసహితంబుగాఁ బేరోలగంబున
నుండి సమస్తపరివారంబును వినఁ గార్యంబునిశ్చయంబుఁ దెలియం బలికి తగు
వారలతో సముచితసంభాషణంబులు సేసి మహనీయమహిమ వెలయం బుండ
రీకాక్షుండు పనిచినట్ల పాంచాలనాథప్రముఖుల నక్షోహిణులకు నధిపతులుగా
వేరువేర యభిషేకించి శ్వేతవంశజాతుం డగుటం జేసి శ్వేతుం డనం బ్రఖ్యాతుం
డగుధృష్టద్యుమ్నునకు నుత్కృష్టప్రకారంబున నభిషేకం బొనర్చి సర్వసేనాధి
పత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టి యయ్యైనమండ్రను దక్కటిదొరలను గనుంగొని
మధురవాక్యంబుల నగ్గించి కౌరవులతోడికయ్యంబునకుం గురుక్షేత్రంబునకు
విడియం బోద మని చెప్పి వారి నెల్ల ధనంజయునకుం జూపి. 113
ఉ. ఎప్పుడు నెయ్యెడం బోదివి యిందఱకుం దగ నీవు కంటికిన్
ఱెప్పయుఁ బోలె మాటయి నెఱిం బను లారసి యొజ్జచాడ్పునం
జెప్పుచు [1]వీరబుద్ధి గొని చేయుము కార్యము నీకు రక్ష దా
నిప్పరమేశ్వరుండు గలఁ డిచ్చు శుభం బని చూపెఁ గృష్ణునిన్. 114
వ. ఇట్లు గాంభీర్యమాధుర్యధుర్యుం డైనయుధిష్ఠిరుండు వరిష్ఠప్రభువులచిత్తంబు
[2]లారాధించి సర్వజనసమ్మతంబుగా సమరోత్సాహంబు సేసి మహోల్లాసంబునం
బ్రస్థానభేరి పఱవం బంచిన. 115
సీ. [3]బీఱెండ తాఁకున బీఁటలు వాఱిన పచ్చిగోడలమాడ్కిఁ బగిలె దిశలు
కాఁగినయొసరులకరణిఁ బొరింబొరి శరనిధు లుప్పొంగి పొరలఁ బడియెఁ
గలముపై గీలించి గాలి కెత్తినచాఁప వోలె మిన్నంతయు బూరటిల్లెఁ
గులపర్వతావళి గులిశభయంబున బెదరి వాపోవున ట్లెదురు సెలఁగె

1 వీరిఁ బట్టుకొని. 2 లారసి. 3 బిట్టెండతాఁకున... వాసిన.

తే ధాత్రి గుమ్మరిసారెవిధమునఁ దిరిగెఁ, జిత్రరూపులభంగి నిశ్చేష్టితంబు
లయ్యె సర్వభూతములుఁ బ్రయాణభేరి, భూరినిష్ఠురఘోరభాంకార మడరి

పాండవులు కౌరవులతోడియుద్ధంబునకు వెడలుట.

వ ఇట్లు ప్రస్థానభేరి సెలంగిన సకలసైన్యంబులు దండనాథసహితంబుగా సన్న
ద్ధంబు లయ్యె మఱునాఁడు 117
ఉ భూరివిభూతిఁ బెండ్లికిని బోవు తెఱంగునఁ బాండునందనుల్
దారును బుత్త్రులుం హరియుఁ దమ్ముఁడు నుజ్జ్వలచారులీల శృం
గారము సేసి [1]సమ్మదవికాస మెలర్పఁగ వీరసంభ్రమో
దారసముద్ధతిం జనిరి ద్రౌపది యున్నెడ కందఱుం దగన్ 118
వ. ఇట్లు సని యమ్మహాదేవి నామంత్రణంబు సేసి తత్ప్రభృతిపుణ్యస్త్రీకరకలితలలి
తాక్షతంబులు గైకొని విప్రాశీర్వాదంబు లాదరించుచు భద్రపాఠకశ్లోకంబు
లాకర్ణించుచు శోభనపదార్థంబులు గనుంగొనుచు నాంగికమాంగల్యసూచ
కంబులు సేకొనుచు వెడలునప్పుడు 119
క. [2]తగుశంఖకాహళాదిక, మగుమంగళతూర్యసంచయము గంభీరం
బుగ మ్రోసె జయముఁ దెలుపుచు, జగతీశ్వరుమ్రోల నాకసము దీటుకొనన్.
క మనుమనిజయప్రయాణం, [3]బనుమోదింపంగ నాసుధాంశుఁడు సనుదెం
చినకరణి గొడుగు కుంతీ, తనయాగ్రజుమ్రోల నతిసితప్రభ నొప్పెన్. 121
వ అట్టియెడ నమ్మహీవల్లభుండు. 122
క [4]ఉచితగతిఁ జేరి వంది, ప్రచయము గీర్తింప నెక్కె రథమం దొనరన్
ఖచియించినవజ్రంబుల, రుచులను బోలు హరుసీవిరులు బెరయంగన్. 123
వ. తదనంతరంబ. 124
సీ వక్షస్థలంబున వనమాల గ్రాలంగ వెలిపూవుగెడలవాగెలు ధరించి
నొగలపై హరి యొప్ప నగచరకేతువు మెఱయంగ వరదంబు మెఱుఁగు లడర
దివ్యకిరీటంబు దీప్తులు భూనభోంతర మెల్లఁ గలయంగఁ బరఁగుచుండ
గాండీవతూణయుగ్మములు పూర్వాపరభాగంబులకు నవాభరణములుగఁ
తే. దెలిమొగంబుతో నల్ల నేతెంచి యొక్క
పార్శ్వమునఁ బొడసూపి భూపతికి మ్రొక్కి
దేవదత్తంబు పూరించె దేవదేవు
పాంచజన్యంబు మున్నుగా ఫల్గునుండు. 125
శా. భీముండుం గవలుం గుమారులును సంప్రీతిం గదాద్యాయుధో
ద్దామస్ఫీతరుచుల్ వెలుంగ రథసంతానంబు రమ్యోజ్జ్వల

---

1 సంతతవికాస మెలర్పఁగ...సమున్నతిం. 2 తగ. 3 బనుఘోషింపంగ. 4 ఉచిత
గతి నేఁగి.

[1]శ్రీమీఱం దగ వచ్చి శంఖములు గర్జిల్లంగఁ బూరించుచుం
భూమీశుం గని యగ్రభాగమున శోభాం బెంపునుం జేయుచున్ 126

క. నిలిచిరి దక్కటిదొరలును, బలుమానిసులును మహోగ్రభంగి సవరణల్
సెలు వొంద నధిపుచుట్టుల, నలంకరించిరి విభూషణాంశుచ్ఛటలన్. 127

వ. అప్పుడు పాండవాగ్రజున కభిముఖంబుగాఁ జనుదెంచి. 128

క సాష్టాంగ మెఱఁగి సమరా, [2]వష్టంభం బొప్ప దివ్యవాహనలీలో
త్కృష్టగతిఁ ముంగలి యై, ధృష్టద్యుమ్నుండు వొలిచెఁ దేజోమహిమన్.

వ. ఇవ్విధంబునం జారుభీషణంబుగా సన్నద్ధుండై యుధిష్ఠిరుండు గదలి శుభసూచకంబులు గైకొనుచు నడచె నట్టిసమయంబున నెల్లవారిపరిచారకులును శకటాదిసకలసాధనంబులును బటగృహంబులును మొదలుగా వలయుసమస్తవస్తువులొడఁగూర్చి వెడలినదండు పఱపై సముద్రంబు గాఁపువోవుచందం బయ్యెని ట్లరిగి ధర్మపుత్త్రుండు కురుక్షేత్రంబు దఱియం జొచ్చి ఋష్యాశ్రమంబులకు దేవతాయతనంబులకు నలజడిగాకుండం బరిహారంబు సేయుచుం జని తృణకాష్ఠజలసమృద్ధం బై తగియెడుసమస్థలంబున హిరణ్వతి యనుపుణ్యనదిపొంత విడిదలగా నిరూపించి యచ్చో నిలిచెఁ దదనంతరంబ 130

తే విడియుటకు సూచకంబుగ విష్ణుఁ డొత్తెఁ, బాంచజన్యంబు ధర్మజ పార్థులాది
గాఁగఁ దమతమవీరశంఖంబు లెల్ల, దొరలు నొత్తిరి దివిమ్రోఁతఁ [3]దూఁటుగట్ట.

వ. తదనంతరంబ యొక్కరమ్యప్రదేశంబున రాజమందిరంబును నుచితస్థానంబులసమస్తజననివాసంబులు నై రమణీయబంధురంబును సింధురాశ్వశాలామాలికామనోహరంబునుం గా వీ డెల్ల విడిసె వీటిచుట్టునుం దిరిగి ధృష్టద్యుమ్నుండు సురక్షితంబు [4]చేసి వచ్చె రాజును దొరలును దమ్ములును సకలపరివారంబును దగినతెఱంగున నుండిరి నానావస్తుబహుళసంభారంబుల మహోదారం బగుచుఁ బాండవస్కంధావారంబు మహనీయాకారంబున నొప్పె నంత నక్కడ. 132

క. చారులచే నంతయు విని, కౌరవపతి విననియట్ల కర్ణాదులతో
బేరోలగమున విగతవి, కారుం డై యిట్టు లనియె గర్వ మెలర్పన్. 133

క. తనవచ్చినకార్యము మన, మనుకూలతఁ జేయ కున్న హరి యలుకమెయిం
జని యప్పాండుతనూజులు, మనములఁ [5]గిను కూనునట్టిమాటలు సెప్పెన్. 134

చ. మును మనచేత భంగపడి మ్రుచ్చిరి యుండుటఁ జేసి పాండునం
దనులును నెత్తి వత్తు రుచితంబుగ సంగర మెట్లుఁ గల్గుఁ జే
ర్చినబహుసైన్యముల్ బయలఁ జేరఁ దగం విడియింత మెల్లి దం

1 శ్రీపై లీలఁగ. 2 వష్టవ్యం బొప్ప దివ్యబాణసలీలో. 3 దూదుకట్ట. 4 ఁజేయుచు.
5 గిను పూనునట్టి.

డని పురిఁ జాటఁ బంచి దొర లంచఱికుఁ బడి సేయఁ [1]దేర్తెఱన్. 135

వ. మనకు విడిదల కురుక్షేత్రం బని పలికి దుశ్శాసనుం జూచి నీవును గర్ణుండును గాంధారపతియును సమస్తంబును సమకట్టుం డనుటయు వారలు ప్రియంబునం బని పూని వెడలి [2]దండు సాటించి తగువారల కెల్ల నెఱింగించి పుచ్చిన సకల పరివారంబును బ్రమోదంబు నొంచె భూవల్లభుండును గొలిచి యున్నవారలం బోవం బంచి వలయు నెడకుం జని తగినవర్తనంబున నుండె నట్టి సమయంబునఁ బ్రయాణోచితంబు లగుబహుప్రకారవ్యాపారంబులయందుఁ దత్పరు లయిన దొరలనానాచేష్టితంబులను గరితురగరథంబులకు సవరణలు సమకూర్చుచతురపరిచారకులసంభ్రమంబునను వివిధాయుధంబులు రవణంబులుగా నాయితంబులు సేయఁ బ్రవర్తించుపదాతివర్గంబులసంరంభంబునను నర్థ్యైసరకులు పయనంబున కనువు సేయుబలుమానిసులతిరుగుడువడుటనుం బురంబు సమరోత్సాహచంద్రోదయంబునకు మహార్ణవం బై ఘూర్ణిల్లుచుండె నపరదినముఖంబున. 136

క. త్వరితగతి సమయసముచిత, కరణీయము లాచరించి కమనీయాలం
కరణోజ్జ్వలుఁ డై యెలమిం, గురురా జేతెంచెఁ గొలువుకూటంబునకున్. 137

వ. వచ్చి దుశ్శాసనప్రముఖనిఖిలసహోదరపరివృతుం డై యుండి 138

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణప్రభృతుల సేనాపతులం జేయుట.

సీ. అరిభయంకరుఁడు ద్రోణాచార్యుఁడునురణోత్సాహలంపటుఁడు రాధాసుతుండు
శరతత్త్వవేది యశ్వత్థామయును భూరిబాహావిలాసుండు బాహ్లికుండు
శౌర్యవైభవశాలి శల్యుండు ధైర్యసంపన్నిధి గృపుఁడును బ్రకటశక్తి
సారదుర్జయమూర్తి భూరిశ్రవుండును దర్పోజ్జ్వలుండు గాంధారపతియు
తే నుగ్రతేజుండు గృతవర్మయును బ్రతాప
ఘనుఁడు గాంభోజుఁడును బరాక్రమధనుండు
సింధురాజును బతులుగాఁ జేయఁ గోరి
కొనఁగ దగువార లగుదు రక్షోహిణులకు. 139

చ. అని మది నిశ్చయించి తగ నందఱఁ బిల్వఁగఁ బంచి వారితో
ననిపని మాటలాడి వినయంబునఁ బ్రార్థన సేసి మీర లీ
యొనరినసైన్యముల్ పదునొకొంటికిఁ బ్రాభవ మాచరింపఁ జొ
చ్చిన సకలంబు నొప్పు నభిషేకము గైకొనుఁ [3]డుత్సవంబుగన్. 140

క అనవుడు నందఱు నొఁ గా, కని సంతస మంద నధిపుఁ డభిషేకించెన్
జను లెల్ల సంప్రమోదం, బునఁ బొందఁగ నప్పు డతి[4]విభూతిం బ్రభులన్.

వ. ఇట్లు మహామహిమ వెలయ నక్షోహిణీనాయకుల సమకట్టి రారాజు పితామహుపాలికి వారిం దోడ్కొని చని సవినయంబుగా నతనికిఁ బ్రణామంబు సేసి

1 డి త్తఱన్. 2 దండు సాగించి. 3 డుత్సవంబునన్. 4 విభూతిప్రభలన్.

వారలం జూపి వీరల మనయక్షోహిణులు పదునొకొంటికిం బతులఁ గావిం
చితి నిన్నిసైన్యంబులు నొక్కలావున వర్తించుచందంబు సూచికొన వలయు
నని చెప్పుచుఁ జేతులు మొగిచి యిట్లనియె 142

చ. నెఱిఁ బడి యాజి నీ మొనలు నేరవు గూడి తగం జరింప నిం
దఱమన నొక్కఁడై చనక తప్పఁ గదా బహుదేశవాసు లం
[1]ద ఱొకటి సేయుచో వెరవు దప్పక చెల్లుట యెట్లు గల్గు ని
త్తెఱఁ గొకచాలువానిబలుతీర్పునఁ గాక ప్రసంగ నేర్పునే. 143

ఆ. అమరసేనలును దమంతన వర్తింప, నేర కునికి నాకుమారుమొగము
గా నొనర్ప వలసెఁ గాదె సమస్తసేనలను నీవ యరసి నడప వలయు 144

క. తారలకుం జంద్రునిగతిఁ, గౌరవులకు మేటి వీవ [2]కావున నీ వీ
భారంబు పూని మముఁ గడ, చేరుపఁ దగు నెమ్మెయిం బ్రసిద్ధచరిత్రా 145

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, నీవు దక్క నిం దొక్కరు నీవ యరసి
చెప్పుమా కలఁడేని రక్షింపు మమ్ముఁ,బూని పట్టంబుదాల్పుము పొడిచిగెలువు.

వ. అనిన విని గాంగేయుండు గాంధారేయున కిట్లనియె 147

ఆ. మీరుఁ బాండుసుతులు నారయ నా కొక్క,రూప కార్యమున్నరూపు వలుక
వలయుఁ గయ్య మైన వత్తు మీలోన నా,యునికిచందమునకు నుచిత మిదియ.

క. సేనాధిపత్యమును దగఁ, బూనెద నను మార్కొనంగఁ బురుషుల నుర్విం
గానఁ గిరీటికి నొక్కని, కే నోర్వ నతండు శరము[3]లెక్కు డెఱుంగున్ 149

క. పెఱవారి నెల్లఁ దర మిడి, నఱకుదుఁ బాండుక్షితీశనందనులను రూ
పఱ సేయం జే యాడదు, దఱుమరు నామీఁద నత్యుదగ్రత వారున్ 150

వ. అప్పటికిఁ దగినభంగి యయ్యెడు నది యట్లుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె

ఆ. మున్ను కర్ణునొండె నన్నొండెఁ గయ్యంబు, సేయఁ బనుపు మిట్లుసేయువాఁడ
వైనఁ గాని సకలసేనాధిపత్యంబుఁ, బూన నేరఁ జుమ్ము [4]భూపతనయ. 152

వ. అనినం గర్ణుండు కౌరవపతికి నిట్లనియె 153

క. ఇప్పుడు క్రొత్తగ దీనిం, జెప్పంగా నేల మున్న చెప్పితిఁ గాదే
యెప్పుడు భీష్ముఁడు వడు నే, నప్పు డనికి వచ్చువాఁడ నని సభలోనన్. 154

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని సర్వసేనాధి
పత్యభారపట్టబంధమునకు
నియ్యకొనియె భీష్ముఁ డయ్యగ్గలికఁ గొని
యాడె విభుఁడు ప్రముదితాత్ముఁ డగుచు 155

క. భేరీమృదంగ[5]శంఖకు, లారవములు సెలఁగఁ జేయుఁ డని పనిచి మహో

---

1 దఱ కని సేయుచో. 2 కావున నరికిఁ. 3 లెక్కు డెఱుఁగుటఁ. 4 భూపరేణ్య.
5 శంఖము, హారవములు...పనిచె.

దారపతాకాద్యుత్సవ, గౌరవములు నడపె నెల్లకడలం బురిలోన్. 156
వ. ఇట్లు పట్టణాలంకారంబు సంఘటించి రత్నకాంచనకలధౌతమయంబు లగుకల
శంబులఁ దీర్థజలంబులు దెప్పించి మణిప్రకరంబునఁ గుసుమనికరంబున[1]మంగళ
తరుత్వక్ప్రచయంబున మహౌషధినిచయంబున విహితమంత్రంబుల నుచితతం
త్రంబుల ఋత్విక్పురోహితసహితుం డై తత్సంస్కారప్రకారం బాచరించి 157
క. గురుఁడును గృపుఁడును[2]లోనగు,గురులనుమోదింపబాహ్లికుండు మొదలుగాఁ
గురుజాతి యెలర్పఁగ న,న్నరపతి భీష్మాభిషేచనం బొనరించెన్ 158
తే. ఇవ్విధంబున నభిషేక మెలమిఁ జేసి, పరమభక్తి నక్షౌహిణీపతులఁ జూపి
వీరికిని సైన్యములకును మీర యొడయ,లనుచుఁబట్టంబుగట్టె[3]శంతనుతనూజు.
క. అత్తఱిఁ బాషాణంబులు, నెత్తురునెమ్ములను గురిసె నిష్ఠురనినదా
యత్తమయి నభము పిడుగుల,మొత్తంబులు వడియె నగరమున నెల్లెడలన్
క. దానికి జను లుత్సాహవి,హీనతఁ బొందంగ గౌరవేంద్రుఁడు నానా
దానాదు లయినశాంతివి, ధానము లొనరించి యాన తత్పరమతి యై. 161
క. తల్లియుఁ దండ్రియు [4]వెఱఁగునఁ, బుల్లవడఁగ వారికడకుఁ బోయి తడయఁగా
నొల్లక పయనపువీడ్కో, లెల్లను దనయిచ్చ నడపి యేత్తెఱ వెడలెన్ 162
తే వెడలి తమ్ములుఁ దగువారు వివిధభృత్య
గణముఁ దానును నేలగ్రక్కదలఁ గదలి
రాజరాజు గాంగేయుఁ బురస్కరించి
కొని సముద్ధతి నడచె దిక్కులు వడంక 163
వ. నడచి కురుక్షేత్రంబు దఱియం జొచ్చి యం దొక్కరమణీయప్రదేశంబు విడి
దలగా నిరూపించి నిలిచి భానుసూనుండునుం దానును మెలంగి యెల్లవారిని
విడియించి నడుమ నిజనివాసంబు గావించినఁ గౌరవేశ్వరుస్కంధావారంబు
వారణపురంబున నెవ్వ రెయ్యెడ వసియింతు రాచందంబున నందంబై యొప్పె
నిట్లు రెండువీళ్లును సన్నద్ధంబు లైనసమయంబున 164
ఉ. సంధికి నేఁగి కార్యము పొసంగక కృష్ణుఁడు రాకయుఁ సుహృ
ద్బాంధవసంఘయుక్తముగఁ బాండవకౌరవవీరు లష్టది
క్సింధురకంధరంబు లడఁగించుబలంబుల పెల్లుతోడ గ
ర్వాంధత [5]నాజి కెత్తుటయు నాబలభద్రుఁడు విన్కి నార్తుఁ డై 165

బలరాముఁడు పాండవుల వీడ్కొని తీర్థయాత్ర వోవుట.

వ. కతిపయపరివారంబు పరివేష్టింప రయంబునం జనుదెంచి సముచితప్రకారంబున
ధర్మనందనుం బేరోలగంబునం గని సంభ్రమాలింగనాసనార్ఘ్యపాద్యంబుల నతని

1 మంగళతరుత్వక్పల్లవప్రచయంబున. 2 లోనుగ. 3 శంతన. 4 మనమున. 5 నాజి కెక్కుటయు... డెఱింగి యార్తుఁ డై.

చేత సంభావితుం డయి దామోదరభీమార్జుననకులసహదేవుల యభివాద
నంబు లాదరించి పాంచాలవిరాటప్రముఖు లగుతగువారలవినయంబుల నభి
నందించి యాదొరలతో దత్కాలయోగ్యమితసంభాషణంబులు సేసి యనం
తరంబ వారల కిట్లనియె. 166

క. కౌరవపాండవు లెంతయుఁ, గ్రూరత వాటించి బంధుకోటికి నిఖిలో
ర్వీరమణులకుం జేటుగఁ, బోరికిఁ దెగి రిట్టిఘోరపుంబని [1]యగునే 167

తే. ఇట్టిదానికి నోర్వక యెన్నఁడేనిఁ, గృష్ణుతోడ నేఁ జెప్పితిఁ గినిసి యిరువు
రంగువారికిఁ దగఁ జెప్పి సంగతంబు, సేయుమని యెంతసెప్పినఁ జేయఁడయ్యె.

క. పలుకులపొం దెఱుఁగనివా, గలఁ బూని వాక్యములఁ దిరంబై తనదుం
[2]దెలువం దగదే యే మని, యలుక మెయిఁ సంధి సెఱిచి హరి యేతెంచెన్.

తే వీరు వారును సంబంధవిషయబంధు, లగుట సరి గాదె హరికిఁ దా నిష్టునకుఁ
బక్షపాతంబు సేయుటఁ బాండవులను, [3]బెట్టుపోటులు గానక ట్టిక్రాలు. 170

ఉ. కావున నీరికిన్ జయము గల్గుట నిశ్చయ మెల్లభంగులం
జావు నిజంబు వారికి నసంశయ మైమఱుటు లుంచి దీని నె
ట్లే వినఁ జూడ [4]నేర్తుఁ దగ నింతక్రీణుల నేన చేసితిం
జూవె సుయోధనుం బవనసూనుని నొండొరుఁ జంపఁ జూతునే. 171

క. హరి యెఱుఁగనిచక్కటియుం, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ బోలునె యిట్టి
స్ఫురత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థసమునకు జనియెదుబుద్ధిన్. 172

వ. మీకుం జెప్ప పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని పలికి బలదేవుండు వాసుదేవ
ధర్మపుత్త్రు లనుమోదింపబడి యనుఁ దీర్థయాత్ర వోయెఁ దదనంతరంబ 173

రుక్మివృత్తాంతము

సీ కృష్ణునిదేవి రుక్మిణిసోదరుం డుం రుక్మి [5]యనువాఁడు బలవిక్రమాన్వితుండు
శార్ఙగాండీవవిజయాఖ్యలు నాఁ గలదివ్యచాపములఁ దృతీయ మైన

చాపంబు గలవాఁడు సైన్యసమేతుఁ డై చనుదెంచి ధర్మజుఁ గని తదీయ
సత్కారములు గాంచి సముచితాసనమున నుండి యక్షౌహిణుల నున్న నీసు
ఆ. లెల్ల వినఁ గిరీటి కిట్లను సగరంబు, సేయ వెఱచితేనిఁ జెప్పు నాకు
నెదురు లేదు జగతి నెవ్వాను నీకుఁ దో, డ్పడి జయింతు నెట్టిపగఱ నైన 174

వ అని తన్ను నాక్రమించి తనతోఁబుట్టువు రుక్మిణిం గొని వచ్చినయాకృష్ణునన్ని
ధిన సిగ్గు లేక యాడినమాటలు విని చిఱునవ్వు నవ్వుచుం గవ్వడి యతనిమా
ననం బాలోకించి 175

తే. చెనసి గంధర్వసేన నిగ్రహించునపుడు, మత్స్యనాథుగోవర్గంబు మరలఁ దెచ్చు

1 గలదే. 2 దెలుపంగ దగదె. 3 పెట్టుపాటులు గానక. 4 నేర్తు గద శుంఠ. 5 యు
వరాజు.

[1]నెడను దప్పె నీకందువయెఱుఁగనైతి, నింక నాఁ గాని తోడు గ మ్మెచటికైన.
వ. అని [2]యతనియుత్తరమునకుఁ దగినయట్లు పలికి మఱియును 177
క. మున్నె నసహాయుఁడనై, [3]చన్నకడం జనఁగనైనచందం బయ్యెన్
వెన్నుఁడు దోడు గలఁడు వెఱ, పెన్నండును వలవ దింక నేమిటికైనన్. 178
చ. వెఱచితి రాఁ గదే యనిన వెండికదా పగఁ దీర్తు నీవు నా
వెఱ పెటు లున్న నీరథికవీరులు [4]వాపెద రొల్ల నిన్ను నీ
యెఱుకడ కేఁగి తోడుపడు మొల్లకు నెవ్వరికేని నన్న నే
డ్తెఱ నతఁ డేఁగి కౌరవపతిం గని యట్టుల బెట్టువల్కినన్. 179
క ఆతఁ డివి యేటిమాటలు, నీతో డగు టొల్లఁ బొమ్మనిన రుక్మి వృథా
[5]యాతాయాసవిషణ్ణుం, డై తనపురమునకు మగుడ నరిగెం బెలుచన్ 180
తే. ఇట్లు బలదేవరుక్ముల కిద్దఱకును, గయ్యమునకు సన్నాహంబు గలుగదయ్యెఁ
గాని తక్కఁ లోకమ్మునఁ గలుగునృపతి, కోటి యిరువాఁగునందును గూడె ననికి.
వ అట్టియెడ నిశాసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు సంజయు రావించి యి ట్లనియె.
క బవరము గీ డని యెఱుఁగుదు, నవినీతుం డైనకొడుకు నదలిచి యడుపం
దివిరియు నోరాడమి నై,వవశం బప్పనికి మనకు వగ పిం కేలా 183
క. ఎయ్యదిగా నున్నది యది, యయ్యెడుఁ జేయునది గలదె యవనీశులకుం
గయ్యానఁ జచ్చుటయు మే, లయ్యెప్పుడ లెస్సగాక యది యట్లుండెన్. 184
వ. రెండువీళ్లును గురుక్షేత్రంబున విడిసినపిదపం బుట్టినవిశేషంబులు గల వేని
నెఱింగింపుము 185

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కులూకుఁడు పాండవుల నాడినమాటలు సెప్పుట.

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నకట కొడుకు, మీఁదఁ దప్పువెట్టెదవు నీమీఁదికొఱఁత
నీకుఁ గానంగ వచ్చునె నీ వెఱుంగ, కుండఁ బఱచెనె యాతండు పాండుసుతుల.
వ. ఆపని గడవంబడియె వార్తలు వినియెద వేని వినుము దుర్యోధనుండు దుశ్శా
సనశకునికర్ణులతో విచారించి యులూకుం బిలిచి నీవు వోయి పాండవులం గని
వాసుదేవుసన్నిధిని బాంచాలవిరాటప్రముఖులు వినఁ బలుకు మని పరుసని
మాటలు గడపి పుచ్చిన నతండును 187
క. చని కొలువున ధర్మసుతుం, గని దుర్యోధనుఁడు సెప్పఁ గా నను నియమిం
చినమాటలు గొన్ని గలవు, విను మలుగక యనిన నతఁడు విని యి ట్లనియెన్.
ఆ నీకు వెఱవ నేల [6]నిన్ను నాబుద్ధిమం,తుండు సెప్పు మనినతులువమాట
లెన్ని గలవు వాని నన్నింటి ననుమాన, మింత లేక యాడు మెల్ల వినఁగ 189
వ అనిన నులూకుం డి ట్లనియె. 190

---

1 నపుడు దప్ప ..యరయనైతి. 2 యతనితరమునకు 3 చన్నకరణి. 4 దీర్చెద.
5 యాతాయాతవిష 6 నాకార్యవంతుండు, నిన్నుఁ జెప్పు మనిన నీతిమాట.

సీ. కయ్యంబునకుఁ బెద్దకాల మేనియుఁ బూఁచి పట్టి వచ్చితి కడుబరవసమున
సంజయుతో మీరు శంక లే కాడినయెక్కుడుమాటలు పెక్కు గలవు
భూమిభాగము గోలుపోయినయలుకకు ద్రౌపదిఁ [1]బఱచినదైన్యమునకుఁ
దగ మంచిబంట వై తఱి యిది బాహుబలాస్త్రవిద్యలు సూప నని తలంచి
ఆ. నిలువ వలయు నీకుఁ గలవారి నెల్లను, గూర్చి మోహరించికొని కడంగి
నడవు సమరమునకు [2]వెడ జంకఁబో దింకఁ,దప్ప గ్రుంకలేదు తఱికిఁ జొరుము.
క ఆతతబలుఁ డగుభీష్ముని, చేతి[3]బలువు ద్రోణుఁ బంపసెల లవియుటయుం
జూతు రటు రండు కృష్ణుని, చేతన సకలంబుఁ జక్కఁ జేసికొనుండీ 192

క వారిద్దఱవాలమ్ముల, బారిం బడి యర్జునునకు బ్రదు[4]క వశమె మీ
వా రెల్ల నెఱుంగరె య, వ్వీరులదివ్యాస్త్రశస్త్రవిభవసమృద్ధుల్. 193
వ అని భీమసేనుం జూచి. 194

క ఈవాయుపుత్త్రుఁ డాజిం, ద్రావుదు నే దుస్ససేనురక్తం బనియెం
ద్రావఁగ శక్యం బెనిం, ద్రావు మనర్ [5]రాదె యింకఁ దడ వేమిటికిన్. 195
క. విను నూతికప్పవిధమున, నిను నీవ యెఱుంగు దెఱుఁగ నేరవు గర్వం
బున [6]నావలికోలఁది రణంబున నొకమరి పెట్టు వడక పో నేర్చెదవే. 196

వ. అని పలికి సవ్యసాచిం జూచి. 197
తే. వినుము గాండీవ మనునొకవిల్లు దాటి
పొడవు గలిగియుఁ గృష్ణుండు పూని తోడు
గూడుకొని వచ్చుటయు నెఱుంగుదుము వీని
కెల్ల శంకించి భూమి పా లీము గాని. 198
క. పవనజుగదయును నీగాం,డివమును నెట వోయె నంగడికిఁ బాంచాలిం
దివిచికొని వచ్చునెడఁ బరి,భవ మెఱుఁగవె బీర మేల పలు[7]కుదు తోడ్తోన్.

చ. వలలుఁ [8]డనర్ విరాటుకడ వంటలవాఁ డయి భీముఁడుర్ బృహ
న్నల యన నాఁడుపేడి వయి నాన యొకింతయు లేక నీవు న
గ్గల మగుదైన్య మొంది కడుఁ గాఱియ వొందితి రుర్వియేలునా
సలఁ బడి సవ్యసాచి యిది శౌర్యమొ బాహుబలంబొ చెప్పుమా. 200
ఉ మాయలు నింద్రజాలములు మాధవుఁ డిందును గొన్ని వన్నినర్
వాయపురజ్జు లెప్పుడు నవారణ నీ వెటు లాడి తేనియుర్
వేయును నేల పార్థులును విష్ణులు [9]నేఁబదివేలు వచ్చినం
జేయుదు మేము గయ్య మొకచీరియు సంపదఁ బంచి యిత్తుమే. 201

---

1 బన్నంబు దైన్య. 2 వెడఁ జంకెఁ బోటింక. 3 బరువు 4 కఁగ వశమే, మీరెల్ల.
5 గాదె 6 నాగద. 7 కం దోడ్తోర్ 8 ద నా విరాటునకు వంటవుఁ డా నయి. 8 వే
ఛదివేలు . జేయుదు నేను...యిత్తునే.

వ. *అనిన భీమార్జుననకులసహదేవు లొండొరులం జూచుచు నాసనంబులు చలింప మొగంబులు జేవురింపఁ గ్రోధాయత్తచిత్తులై యున్నంగనుంగొని నవ్వుచు నారాయణుం డులూకున కిట్లనియె నీవు వోయి సుయోధనుతో నెల్లవా రును విన నిట్లనుము. 202

తే. బవర మెల్లియ యీరుడ వై బరవసంబు, గలిగి [1]చావుము చావక తొలఁగ రాదు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథము, దొడరి నీ వెందుఁ జొచ్చినఁ దోన చొచ్చు.

క. రిత్తలు [2]రజ్జెడువాఁడే, మత్తగజాయుతబలుండు మారుతి యని ను ద్వృత్తుఁ డగుదుస్ససేనుని, నెత్తు రురము వ్రచ్చి త్రావు నీవుం జూడన్ 204

వ అని యిట్లు హరి పలికినయనంతరంబ యర్జునుం డులూకున కిట్లనియె 205

క. వారు గలరు వీరు గలరు, పోరికి నని చెప్పె దీవు పొం గారుచు మీ వారిని మిమ్మును రేపు గ,దా రూ పేర్పడఁగఁ [3]జూచెదం గితవసుతా. 206

చ. తన భుజశక్తి లేక యొరుదర్పము యూఁది పరాక్రమింప వ చ్చిన నది సెల్లునే కులవిశిష్టుని సువ్రతు వృద్ధు [4]నార్యు భీ ష్ముని నెసకొల్పి సేనలకు ముఖ్యుఁడ వీ వని యుబ్బఁ జేసి యీ సునఁ దల పెట్టి చంపికొనఁ జూచె సుయోధనుఁ డింత నేమగున్. 207

చ తనతలఁ [5]పెట్లు భీష్మభుజదర్పము లోకముకంటె నెక్కు డీ తని నొకభంగి నండ గొని తప్పదు చావున కంచు నున్నవాఁ డనిఁ దొలుముద్ద గొందుము రయంబున నాతని వెండి ద్రోణులం దునుముదు మప్డు సూతసుతుఁ దోలుదు మంతట నాస మాలెడున్ 208

క. అనుజులతనుజులచావులు, గనుఁగొని మఱి తాను భీముగదచే నిలఁ గూ లినయప్పుడైన దుర్యోధనుఁడు మదిం దలఁచుఁ గాక తనదుష్కృతముల్. 209

వ అది యట్లుండె నీవు వేగపోయి రేపకడయ మీరాజుం గలనికి నడపింపు మనియె నప్పుడు ధర్మనందనుం డులూకునకుం దాంబూలాభరణంబు లిచ్చి వీడుకొలిపి ధృష్టద్యుమ్ను నవలోకించి యెల్లిగయ్యం బని మనసైన్యంబుల కెఱింగించి స ర్వసన్నాహంబులు సమకట్టు మని పనిచి కొలువువిరిసి చనియె ధృష్టద్యుమ్నుం డును ద్రోణులం దొడరం బడసితి నని యుబ్బుచు వెడలి భీష్ముం దలపడఁ గంటి

---

* ఈ వచనమునకు 20 వ పద్యమునకును నడుమ." వ. అని నకులుం జూచి.

క. దామగ్రంథి యనంగా, మో మిడికొని విరటుగుఱ్ఱములఁ బట్టుచు నీ వామెయి నుండితి రాజ్యము, పైమమతను గాక నీకుఁ బౌరుష మేదీ.

వ. అని సహదేవుం జూచి.

క. పెడ తంత్రీపాలుం డనఁ, గడుహీనత విరటుపసులఁ గాచితి వౌ నీ పుడమి గల దేమొ యను మా, సడి కోర్చితి గాక నీకు శౌర్యము గలదే." అని కొన్ని ప్రతుల [గానిపించెడి.

1 పొడువుము. 2 బలికెడువాఁడే, ..యత్తబలుఁడు. 3 జూచెదవు. 4 నాజి...దెస. 5 పెట్టు.

నని పాంచాలుం డైన శిఖండి తోడుగా రాజశాసనంబు నిర్వర్తించె నిట యులూకుండు వచ్చి దుర్యోధనుం బేరోలగంబునం గని యతనికిఁ గృష్ణార్జునులపలుకు లున్నరూపు విన్నవించిన నతండు కర్ణదుశ్శాసనశకునులం గనుంగొని సమస్తసేనలకు రేపు బవరం బని చెప్పి పుచ్చుము సకలసాధనంబులు నాయితంబులు సేయు మని పనిచిన నతండు నట్ల చేసె నిట్లుభయకటకంబులు రణంబునకు నుత్సహించి విజృంభించి యుల్లసిల్లె ననిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె 210

క. వినుము హరి తోడు గలయర్జును గెలువ [1]నదీసుతునకుఁ జొప్పడునే యా
యని నిలుపు ముట్టకుని చెప్పినమాటల కేమి యనిరి పిదపం గొలువునన్. 211

వ. అనిన విని యంబికానందనునకు సూతనందనుం డిట్లనియె. 212

ఆ. అయ్యులూకుపలుకు లన్నియు విని భవత్తనయుతోడ నిట్టు లనియె భీష్ముఁ
డేను గలుగ [2]వెఱవ నేటికి సేనలు, గాచు నీవు మెచ్చఁ గౌరవేంద్ర 213

క. నడిపింపఁగఁ బోడిపింపఁగ, నెడపడు నై కలఁగినప్పు డేర్పఱుపఁగ నేఁ
గడు నేర్తుఁ బెద్దవాడను, గడగి యసహ్యంబు సైన్యమునకు [3]గానెన గాదే. 214

క. అనినం గురురాజిట్లను, వినుము పితామహ మహాస్త్రవిత్తము లనఁగా
జనునీవును నాచార్యుం, డును గలుగఁగ నాకు వెన్నడుదును వెఱ పేలా 215

తే. ఏను గంధర్వకిన్నరదానవాది
దివ్యభూతంబులకును భీతిల్ల ననినఁ
బాండుపుత్రులమాత్రస భయము నాకు
నక్కడిది [4]వ్రేల్మిడిన పెరిగె నుఱుకుఁడ వచ్చెదను. 216

భీష్ముడు గౌరవసేనలో నతిరథమహారథాదుల నిరూపణం బు సేయుట.

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 217

క. నీయందు వారియందును, నేయుం గలవారు నలువు రేపుం గలరు ద
త్తాయత్తంబుగఁ జెప్పుము, నీ యెఱుంగినయవియు చెప్ప నిక్కపుఁ బదవులుల్. 218

క. అనవుడు నీ వి ట్లడిగిన, విని యెవ్వారికి యుండ దగదు విను మేర్పడ నె
ల్లను నున్నరూపు సెప్పెద, ఘనవారల వారిపారిమానము లఘవా. 219

వ అని గాంగేయుం డిట్లనియె. 220

సీ. నీ వతిరథుఁడవు నీతమ్ము లందఱు సమరరథశ్రేష్ఠులు సమరమునకుఁ
బరుసనిపనులు పాంచాలసేన నిర్జింతు నను నేన చెప్పకొనంగ
నేర నాయెఱుక మీ కెఱుంగుదురు భోజగ్రణి కృతవర్మ యతిరథుండు
దృఢవేధి యాతండు దీర్చు నెంతటిని దానఁ గైకొని శల్యుఁ డతిరథుండు

ఆ వాసుదేవుతోడియీర్ష్యాసుపారం బెల్లుగ, విడిచి నిన్నుఁ గూడి విక్రమమునఁ

1 (భీతామహ...పెద్ద గొలువునన్. 2 నీకు...నీసేన. 3 గడిసెన. 4 వారి వ్రేల్మిడి నుక్కడంతు. 5 నొయ్యన...రూప.

చేరుకొనఁగఁ జాలు భూరిశ్రవుం డతి, రథులమొదలి యనికి రక్కసుండు 221

క విను సైంధవుఁడు మహారథుఁ, డనిఁ బోక పెనంగు నతని నాద్రౌపదికై
వెను పఱుఁ బఱచిరి కుంతీ, తనయులు వారల కెదుర్పఁ దపముం జేసెన్ 222

వ కాంభోజరాజగుసుదక్షిణుండు సమరథుం డితనివాల రథబృందంబులు మేలు గలుగుఁ బాండవబలంబులం గలంచు మాహిష్మతీపతి యగునీలుం డర్ధరథుం డితనికి సహదేవునకుఁ దెగనిపగ యై యుండు దానం జేసి యాలంబున నోల మాసగొనం డవంతిదేశాధీశు లగువిందానువిందు లర్ధరథులు పరస్పరస్నేహం బున సాహసికు లై యొకళ్లొకళ్లం బెట్టి పోవక పోరుదురు త్రిగర్తపతులు దోడం బుట్టువు లేవురును మహారథులు గోగ్రహణంబునం బడినబన్నంబుఁ బాపికొనం గడంగుదురు వీరికి భుజబలం బగ్గలం బై యుండు. 223

క. సమరథుఁడు బిరుదు లక్షణ, కుమారకుం డేచి మొనలఁ గోల్తల [1]నేయున్
మిము నెల్ల మిగులుభుజగ, ర్వము మదముం గలఁడు కొనఁ డరాతుల నధిపా

వ బృహద్బలుండు సమరథుండు కోసలబలంబులతోడం గడంగి చిచ్చునుం [2]గరువలియునుం గొని తాఁకు దండధారుఁడు సమరథుండు సేనపఱుపు గలండు బెట్టిదంబు గాఁ గయ్యంబు సేయు 225

తే అతిరథోత్తముఁడివ్విటియందు మేటి, కృపుఁడుతనపెంపువాటించి గెలుచుఁ జచ్చుఁ
గాని నాలుగుదెఱఁగులసేనలకును, దివియఁ డించుకయును నరదేవముఖ్య. 226

క. శకుని విను సమరథుఁడు పాం, డుకుమారులతోడ నెప్పుడుం బగ గొని వా
రికిఁ గీడ రోయు భృత్యులు, ప్రకటబలులు గలరు నేర్పు బవరంబునకున్. 227

మ వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ గాండీవితోఁ
బురుడింపం దగువాఁడు వీని కెన యీభూలోకసంచారు లె
వ్వరు లే రితఁడు బ్రాహ్మణుం [3]డనని భావం బూనఁగా నోర్వమిం
దర మూహింపఁగ లేద కాని జముచందం బయ్యేడుం బోయలన్ 228

సీ. అతిరథోత్తముఁడు ద్రోణాచార్యుఁ డందలియుండలివిలుకాండ్ర కెల్ల గురుఁడు
హితుఁడు నీకెంతయు [4]నేర్చిన మొన లితం డడరినఁ జమరినయట్ల మ్రందు
వృద్ధుని యితని భావింప రా దనిలోన నంగవిస్ఫురణంబుభంగి సూడ
నర్జునుపైఁ గార్మి నతని నో నేయఁడు సచరాచరం బైనజగము లెల్ల

తే నొక్కమొగ మై కడంగినఁ జిక్కువఱుచు, దివ్యబాణజాలంబుల దీటుకొలిపి
ప్రాణములు డాఁపఁ డీతనిపాటిదొరలఁ, గానమే రాజ్యములయందుఁ గౌరవేంద్ర.

క అతిరథుఁడు బాహ్లీకుఁడు విను, వతులితబలుఁ డితనియట్ల యాత్మజుఁడును వి
శ్రుతశక్తి సోమదత్తుం, డితనికి నీతనికి సమర మెన [5]పెండిలికిన్. 230

1 నేయున్. 2 గొనక...దండధారుం డర్ధరథుండు. 3 డనినభావం. 4 నేచిన. 5 బెండిలితోన్.

క అసురవరుఁ డీహాలాయుధుఁ, డసమానబలుండు సమరథాగ్రణి విను పాం
డుసుతులయెడ రోషము గలఁ, డసంఖ్యమాయాబలమున [1]నరులఁగలంచున్
తే వినుము ప్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ డనుపమాన, శక్తియాభగదత్తుండు సమరథుండు
గజము నెక్కి తా నేనికకయ్య మైన, నేర్పు నైరావణమువిూఁదియింద్రుఁబోలి

భీష్ముఁడు గర్ణుని నర్ధరథుం డని చెప్పుట.

వ గాంధార రాజు లగు[2]వృషకుండును నచలుండును సమరథులు మానిసితనంబున
మానుసులుం గలవారు వీరిసమరోపాయం బజేయం బై యుండు. 233
సీ నీకుఁ బ్రెగ్గడయును నెయ్యంపుఁజెలియు నై కయ్యంబునకు నెప్డుఁ గాలుద్రవ్వి
పాండుపుత్త్రులతోడిపగకు ని[3]న్నెసకొల్పుఁ గొలువున రజ్జులు వలుకు నట్టి
రాధాసుతుం డర్ధరథుఁడు గుండలములుఁ గవచంబుఁ బోవుట కారణముగ
బీఱువాఱినవాఁడు వీఁడేఁడి కృపఁ బెద్ద పరశురాముండు శాపమున వీని
తే యస్త్రవీర్యంబుఁ జెఱిచె న ట్లగుట వీఁడు
పార్థు మార్కొని మానంబుఁ బ్రాణములును
దనకు సొమ్ముగఁ దక్కించుకొనఁగ లేమి
యెల్లవారికి నెంతయుఁ దెల్ల మధిప 234
క. అనవుడు గురుఁ డి ట్లనుఁ గర్ణునిచందము మున్ను గడఁగు రోయఁడు [4]పాలిక్
విను మేమఱి యుండుం గాఁవున నీతం డర్ధరథుఁ డవుం దలపోయన్. 235
వ. అనిన విని రాధేయుండు క్రోధతామ్రాక్షుం డగుచు గాంగేయున కి ట్లనియె
క [6]ఒంటిమిని లేనియెొంటర, మింటరములు వల్కు టుచితమే యర్ధరథుం
డంటి నను నేమితక్కువ, గంటి చెపుమ దీన నీవు గన్నది గలదే 237
తే నొవ్వఁ బలుకుదు సభలోనఁ జివ్వకొల్ల, కేను గురుపతిఁ జూచి సహించి పోదు
సురనదీపుత్త్ర విను నాకుఁ జూడ నర్ధ, రథుఁడ వగు దీవు లావు బీరంబు నరయ.
వ అని పలికి కొలువుఁ గలయం గనుంగొని 239
చ. హితుఁ డని నమ్మఁగాఁ దగునె యీతనిఁ గార్యవుమాట లిట్టివే
పతిదెసకూర్మి వాపుటకుఁ బట్టుగ నెక్కువ తక్కు వంచు ను
న్నతు లగుమేదినీశులకు నానగఁ బల్కుట గాక యిట్టివా
రితవులు తండ్రికిన్ సుతుల కే మన నేర్తుము పెద్దరాజులన్. 240
వ అని దుర్యోధనుం జూచి యి ట్లనియె. 241
ఉ. కర్జము దప్పె నీయెదురఁ గష్టపుమాటల కేల యోర్తు రీ
దుర్జనుఁ డైనశాంతనవుదోర్బల మేటిది యీతఁ డొక్కఁడున్
వర్జితుఁ డైన నేమి నృపవర్గము గుందుట యెొంటఁ బాయునే

1 నదరుచు నుండున్, నమరులఁ గలఁచున్. 2 వృతుండును 3 న్నెసకొల్పి. 4 బోరన్.
6 ఒంటికి లే వెవి యెొంటర.

యర్జునపక్షపాతి యితఁ డాలము మేకొని చేయఁడుం జుమీ. 242

తే. చాలఁ గాలంబు వోవక చతురు లైన, వృద్ధజనములబుద్ధులు విండ్రు గాక
[1]ముదియ మతి దప్పి నోరికినోదవినట్లు,పలుకువెడఁగులమాటలుపాటియగునె.

క. సేనమొగ మీతఁ డైనం, బూని మహీశ్వరులు నీకుఁ బోడిచెదరే దు
ర్మాని యని గాదె యీతని, తో నడచుట గొల్ల నైతి దురమున కధిపా 244

వ. అనిన భీష్ముండు సూతసూనున కిట్లనియె. 245

చ. ముదుకఁడ నైననాదుబలముం జలముఁ వివిధాస్త్రశస్త్రసం
పదయును బోయి నీగురుఁడు భార్గవుచే విను మాజిభూమి నా
కుదిరినవారు పెక్కెడల నేమయిరో యెఱుఁగుఁ జగంబు నా
[2]ముదిమియు నీకుమారుతనముఁ వరుసఁ విజయుం డెఱింగెడున్ 246

క అనుమానింపక సభలో, నను నేఁ జెప్పికొన వలసె నా కిమ్మెయి దు
ర్జనితుఁడ వగునీయెడ నీ,సున [3]నా కిటు వలుకవలసె సూతతనూజా 247

తే కార్యమును ఖడ్గమును నింత గలుగునీవు,గలుగఁ జేటువాటిల్లె నిక్కౌరవులకు
దీని మముబోఁటు లెల్లను దీర్ప నెట్లు, సాలెదము మంచిబంటవు సక్కనగుము

చ నెప మిడి యోహటించి యిటు నీవు దొలంగినఁ బోవ వచ్చునే
కుపితమనస్కుఁ డై నరుఁడు గూల్పఁ గ్రమంబున దొడ్డ లెల్లఁ జ
న్నపిదప నెట్లుఁ [1]జొచ్చెదు రణంబున నప్పుడు సావ కున్న దై
న్యపుఁబరివారముం బతియు నైన నెఱింగెద రెల్లచందముల్ 249

వ. అని పలికి దుర్యోధను నుపలక్షించి కర్ణుతో వెండియు. 250

ఆ. సూతపుత్త్రు యితఁడు నాతలఁ బెద్దమో, పెత్తి నమ్మి యున్నయట్టిచోటఁ
గ్రందు సేయ నాకుఁ గా దని సైరించి, యున్న బ్రదికి తింక నూర కుండు 251

వ అని యాడి మొగంబు గంటు వెట్టికొనియున్నసురనదీసూనుదిక్కు మొగంబై సుయోధనుండు నీకుం గోపింప నగునె నన్నును గార్యభారంబునుం జూచి నా బ్రదుకునకై సర్వంబును సహింప వలయు నని తేర్చి యంగరాజుం గనుంగొని మీ రిద్దఱు నొక్కటి యై భరంపడి యిప్పని సక్కంజేసి కాక మీలోన నిట్టి యెరవుమాట లేల యని పాదివి పలికి తదనంతరంబ పాండవపక్షంబువారల తారతమ్యంబులు వినువాఁడై యమ్మాట పుట్టించిన నతనికి భీష్ముం డి ట్లనియె

తే పాండుపుత్త్రుల [5]నద్దెస దండిమగలఁ, గలనిజం బేను జెప్పినఁ గర్ణమనసు
నొచ్చు నీచిత్త మెట్లగునో యెఱుంగ, నాకు నిది యేమి పని రిత్తనడుమనుండి.

వ అనిన మఱియు దుర్యోధనుండు [6]దఱిమి యడుగుటయు ని ట్లనియె 254

1 ముఁదిత. 2 ముదియుఁను నీకుమారతయు ముప్వరుసఁ 3 నినుఁ జెడనాడనేల. 4 జచ్చె
దు 5 యద్దెస. 6 దఱిమితఱిమి.

భీష్ముండు పాండవవీరులం దతిరథమహారథాదుల నిరూపించి చెప్పుట.

తే అతిరథుండు యుధిష్ఠిరుం డగ్నికల్పుఁ, డాహవంబున నప్రతిహతుఁడు భీముఁ
డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డతనిమహాబలం బమానుషము విక్రమం బసమాన మధిప
క సమరథులు గవలు భుజగర్వము పటువిక్రమము దుర్నివారంబులు వా
రిమనంబులు నిశ్చయములు, దమ మొనలకు మించి [1]బెట్టు దాఁకుదు రధిపా.
సీ హా రందఱును ధర్మవైభవంబునఁ దప స్సంపద నెక్కుడు జనుల కెల్ల
ధనువునాఱంగంబులను బరిణతులు దాఁ కోర్తురు పరులకు నోర్వరాని
కోర్తల గలరు పెక్కులు పరాక్రమములు వేర్వేఱ చేసిన వీరు లొక్క
మొగ మయి తాఁకిన వెగడంద కుండునే మనసేన మున్నవమానపాటు
ఆ దుఃఖపాటు గలిగి తొడరంగ వచ్చిన, వారు గాన యలుఁతిఁ బోరు ప్రాణ
మాసపడక యోపినంతయుఁ బెనఁగుదు, రది సహించి నిలుచు టరిది మనకు.

మ నరుఁ డీమానమువాఁ డనంగ వశమే నా కంతవా రెందు నె
వ్వరు లే రింకను [2]బుట్టరాపులికి దుర్వారోద్యముం డై నయా
హరియుం దోడట యేమి చెప్పుదు నతం డాసేవలం గాచు నొ
క్కరుఁడుం గిటడఁగించు నీబలములం గాండీవదుర్దాంతుఁ డై. 258
వ. అనిన విని యక్కొలువున నున్న రాజులమనంబు లెల్లను జేవ సెడియె భీష్ముండు
వెండియు ని ట్లనియె. 259
సీ. ద్రౌపదేయులు మహారథు లేవురును వారి తరమ యుత్తరుఁడును ధరణినాథ
యతిరథవర్యుఁ డయ్యభిమన్యుఁ డర్జునవాసుదేవుల కెన వచ్చువాఁడు
లఘుచిత్రములు నేర్పులావును దాల్మియుఁ గలఁడు తండ్రులపాటు దలఁచుచుండుఁ
గావున బెడిదంబుగాఁ బోరు సాత్యకి యతిరథోత్తముఁడు శౌర్యాన్వితుండు
తే పాండవస్నేహసక్తుఁ డై యుండుఁ గాన, యలుకమన మీఁదఁ బెద్దయుఁ గలిగి పెనఁగు
వీర లిరువురుఁ బరుసనివారు [3]సమర, పరుల నొప్పింతు రీయోధవరుల నెల్ల

మ అలతిం బోరు మహారథుల్ ద్రుపదమత్స్యాధీశు లుద్యద్భుజా
బలశౌర్యాఢ్యులు పాండురాజసుతసంబంధప్రియస్నేహముల్
గలిమిం జేసి తదీయ [4]దైన్యమునకుం గానొచ్చియుం జచ్చియుం
గెలిపింపం దమకించి చొత్తు రని కేకీభూతచేతస్కు లై 261
ఆ వీరగుణము బలము వీఁకయుఁ గలఁడు మహారథుఁడు శిఖండి యతనితమ్ముఁ
డతిరథుండు దర్పయుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ, డుగ్రతేజుఁ డనికి నుగ్రునట్లు
క. అతనిసుతుఁ డర్ధరథుఁ డా, ధృతవర్ముఁడు పిన్నవాఁడు త్రిమ్మరికాఁ డై
మతిహీనత శస్త్రాస్త్ర, ప్రతతిపరిశ్రమము లేక పాలసుఁ డగుటన్. 263
ఆ చేదిభూవిభుండు శిశుపాలతనయుండు, ధృష్టకేతుఁ డధికధీరమతి మ

---

1 బిట్టు. 2 జూప నాతనికి 3 సమద. 4 సైన్యములకుం.

హారథుండు భోజుఁ [1]డజుఁ డనురాజులు, నట్టివార తెంపు నలవుఁ గలరు. 264

వ. ఉత్తమౌజుండును యుధామన్యుండును క్షత్త్రదేవుండును జయంతుండును నమితౌజుండును విరాటుండును సత్యజితుండును ననం బరఁగు పాంచాలకులప్రదీపకులు మహారథులు మత్తమాతంగబృందంబుచందంబునం బ్రతిబలంబుపయిం గవిసి కోలాహలబహుళంబుగాఁ గలంపం జాలుదురు కేకయపతు లేవురు సహోదరులు మహారథులు గడిందిమగలు గెంపురథంబులమొత్తంబులతోఁ గార్చిచ్చు పగిదిం బొదువుదురు కాశీశుండు నీలుండు సూర్యదత్తుండు మదిరాశ్వుండు శంఖుండు విరాటజ్ఞాతులు మహారథులు వివిధాయుధవిద్యావిశారదులు వారి పోరు భరంబై యుండు 265

సీ. చిత్రాయుధుండును జేకితానుండు మహారథు లిద్దఱు నర్జునునకుఁ
గూర్తురు కయ్యాన కోర్తురు నేర్తు రాయుధముల కెల్ల సత్యుగ్రు లవ్వి
ధమువార చంద్రదత్తవ్యాఘ్రదత్తులు వినుము సేనాబిందుఁ డనున్నృపాలుఁ
డతిరథోత్తముఁడు మారుతపుత్త్రు నెనయతం [2]డొక్కరుండును వారియుటేదిలావు

ఆ. పాండ్యుఁ డతిరథుండు బలఁగంబుగలవాఁడు, సమరథుండు గాశ్యుఁ డమితబలుఁడు
కుంతిభోజుఁ డాజికోవిదుఁ డతిరథుం, డతనియొద్దిజోదు లధికబలులు 266

వ. రోచమానుండు మహారథుండు దేవసమానుండు. 267

తే. అతిరథుల కెల్ల [3]దల దండ్రియట్టివాఁడు
యసురవిభుఁడు ఘటోత్కచుం డాహిడింబ
కొడుకు మాయాబలంబున నోడుచుఁ బగఱ
నతనికడ దానవానీక మగ్గలంబు 268

వ. తోఁచినవారిం బేరుకొంటి నింతియ కాని రెండువీళ్లను మంచిమగలు పెక్కండ్రు గల రని చెప్పి గాంగేయుండు. 269

క. పాండవుల[4]దిక్కువీరు ల,ఖండితబలు లైన నామొగంబునఁ బడి యు
ద్దండత చూపఁగ లేరు శి,ఖండిని నొక్కరునిఁ జంపఁ గాని కుమారా 270

క అనవుడు దుర్యోధనుఁ డా,తనిమీఱు వధింపమికిఁ గతం బేమి యొకో
వినఁ దగు నేనిం జెపుడా, యనుటయు నిట్లనియె భీష్ముఁ డతనికి నెమ్మిన్. 271

వ. ఏ నాశిఖండిని జంపమికి మూలంబు సాలం గలదు తత్ప్రపంచం బంతయు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 272

భీష్ముఁడు దుర్యోధనున కంబోపాఖ్యానంబు సెప్పుట

సీ. శంతనుపిమ్మట సత్యవతీదేవి యనుమతితోడ జిత్రాంగదునకు
సామ్రాజ్యపట్టంబు సమ్మతిఁ గట్టితి నల్పకాలంబున నతఁడు దీఱఁ

1 డనుజులు దనుజులు. 2 డొక్కండు వారియందుం గలండు : ..రుండును సేనయుక్కు మడఁచు 3 దలితండ్రులట్టివాఁడు, దండ్రి యైనట్టి 4 దిక్కురథికుల.

దత్పరోక్షావస్థఁ దదనుసంభవుని విచిత్రవీర్యుని రాజుఁ జేసి పెండ్లి
సేయంగఁ దివిరి కాశీపతికూఁతులు కన్యలు మువ్వురు గలుగుటయును

తే. నాతఁ డర్థిఁ దదీయస్వయంవరమున, కఖిలనృపతులఁ బిలిపించె [1]ననియు నెఱిఁగిఁ
తల్లి కెఱిఁగించి యొంటిమైఁ దత్పురమున, కాయితం బయి పోయితి నరద మెక్కి.

వ ఇవ్విధంబునం జని యమ్మహోత్సవంబున నలంకృతలై యున్న యంబయు నంబి కయు నంబాలికయు ననుముద్దియల మువ్వురం బట్టి రథంబుపయిఁ బెట్టికొని రా నచ్చటిరాజు లెల్లను జతురంగబలంబులతో వచ్చి నన్నుం బొదివినఁ బటు విశిఖానలశిఖా[2]కలాపంబున వేఁడిమిసూపి వారి నిలువరించి యరుగుదెంచి సత్యవతికి నప్పొలంతుల నొప్పించిన నద్దేవి విచిత్రవీర్యునకు వారలవివాహంబు సేయ నుద్యోగించె నట్టియెడ నమ్మువ్వురయందుం బెద్దయది యైనయంబ యను కన్యక నాతో ని ట్లనియె. 274

తే సౌంభపురవల్లభుం డైనసాళ్వమీఁదఁ, దలఁపుగలదు నాకతఁడును దగులు గలిగి
యుండు నాదెస నీవు ధర్మోత్తరుండ, వతనిపాలికిఁ దగ నన్ను ననుపవయ్య 275

క అన విని సత్యవతికిఁ జెప్పిన నాయను వనుప నంబఁ బెంపుగ వృద్ధాం
[3]గనలం దోడుగ నప్పుడ, పనిచి యనిచితిని జనంబు ప్రస్తుతిసేయన్ 276

వ. ఇట్లు పనిచి తక్కినకన్నెల నిరువురం బాణిగ్రహణంబు సేయించితి. 277

క. అంబయు నట సాళ్వనికడకుం బోయిన నతఁడు భీష్మకొనిపోయినదా
[4]నిం బరచుం గైకొన ధర్మంబె కన్యాత్వ మెడలె మగువా నీకున్ 278

వ. ఇంక నిన్ను భార్యఁ గా వరియింపం దగునే యనినఁ గామశరపీడిత యగుచు నక్కామిని యతని కి ట్లనియె. 279

తే తమ్మునికిఁగాఁగ భీష్ముఁ డుదగ్రవృత్తిఁ, గన్నియలఁ గొనిపోయెడుఁ గాన బలిమి
నన్నుఁ గొనిపోయె నాచేతనిన్ను వినిన, యపుడె పుత్తెంచె దూషింపననఘ తగునె.

వ మాతండ్రి యొఱుంగక స్వయంవరాలంకారంబు నాకుం జేయించినకతంబున నింత పుట్టె భీష్ముండు నాచెలియండ్రం దనతమ్మున కిచ్చి నన్ను నీకడకుం దగ ననిచె దీన నేమితప్పని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలికిన వినక తన్నుం జేకొనక సాళ్వుండు. 281

క. కరుణంబుగ నేడ్చుతలో, దరిఁ బో పొమ్మిచట నింకఁ దడయకు మని మం
దిరము వెడలంగ [5]నడిచిన, నరిగె నదియు నార్తచిత్తయై వికలగతిన్. 282

వ. చని చని యవ్వేలంది యి ట్లని వితర్కించు 283

తే. సాళ్వునకుఁ గానియపుడ సంసారమునకుఁ, బాసితిని యింక భీష్మునిపాలి కేల
యరుగ నాతండు మూల మీహానికెల్ల, గాన యాతని సాధింతుఁగాక యేను

---

1 నది యెఱింగి. 2 కలాపంబుల 3 గనలఁ దగుదోడు. 4 నిం బరచ గైకొనుట యుచితంబె..., తరుణీ నీకున్ ; బరగఁ గైకొనుట ధర్మంబె 5 ననిచిన

క. [1]గాంగేయు గెల్వ నెవ్వరి,కిం గోలఁదిరయె తపముపేర్మి గెలిచెదఁ గా కం
చుం గాంత సనిరయె సంయమి,పుంగవు లోకకొంద యున్నపుణ్యస్థలికిన్. 285

వ. చని వారలకుం దనవృత్తాంతం బెఱింగించిన వా రిది రాజులు సేసినపని సాధు
లచేతఁ జక్కంబడునే యనిన నవ్వనిత దపశ్చరణంబునకు వచ్చితి ననుటయు
నీవు సుకుమారవు నీ కిది సొప్పడునే తండ్రిపాలికిం బొమ్మిదియ పరమధర్మం బని
పలికిన వారి కన్నారీరత్నం బి ట్లనియె. 286

క. ఎవ్వరు నెఱుఁగక యుండఁగ, నివ్వనమునఁ దపము సేఁత యిది నిర్ణయ మే
నెవ్వారికడకు నే మని, [2]యెవ్విధిఁ బో నేర్చుదాన నేటికి బంధుల్ 287

వ. అని చెప్పునవసరంబున నయ్యాశ్రమంబునకు హోత్రవాహనుం డనురాజర్షి వ
చ్చిన నమ్మును లభ్యాగతపూజలు సేసినయనంతరంబ యంబం గనుంగొని యిక్క
న్నియ యెక్కడిది దీనివిషాదంబునకుం గారణం బేమని యడిగి వారివలన దాని
జన్మప్రకారంబును దద్వృత్తాంతంబును విని తనకూఁతుకూఁతు రగుట యెఱింగి
యయ్యంగన వినం దపస్విజనంబులకుం జెప్పి యప్పొలంతిం దనయంకతలం
బున నునిచికొని వెండియు నడుగ సవిస్తరంబుగా నచ్చేడియ సెప్పిన విని శోకించి
యవ్విషమప్రకారంబునకు [3]నిస్తారంబుఁ జింతించి 288

ఉ. నీ కిది యేటికిం దప వనింద్యచరిత్రవు నీవు నిన్ను నేఁ
జేకొని కాతు నొక్కగతిఁ జెప్పెద భార్గవరాము నాశ్రిత
శ్రీకరుఁ గాన్పు మాపదలు సెందఁగ నీఁ డతఁ డాశ్రయించినన్
శోకము [4]దక్కు మన్న విని సుందరి యల్లన యత్తపస్వితోన్. 289

ఆ. పరశురాముఁ గానఁ బడయుట యెక్కడఁ, గలుగు నాతఁ డెట్లు కరుణ సేయు
[5]ననఁ దపస్వి యిట్టు లను మహేంద్రం బను,పర్వతమునఁ జేయుఁ బరమతపము.

వ నన్ను మన్నించుం గావున మదీయదౌహిత్రి వగుట యెఱింగిన నిన్ను రక్షిం
చు నందుఁ బొమ్మనుసమయంబునం బరశురామశిష్యుం డగునకృతవ్రణుం డను
మునివచ్చి యతిథిసత్కారంబులం బూజితుం డై యున్నఁ బ్రియపూర్వకంబుగా
నాహోత్రవాహనుండు భార్గవుం డెయ్యెడ నున్నవాఁ డని యడిగిన నతం
డి ట్లనియె. 291

క. తనప్రియసఖుఁడవు నీ వని, మునిజనులకుఁ జెప్పు చుండు ముదమున నిన్నుం
గనుఁగొనఁగ నెల్లి యిచటికిఁ, జనుదెంచు ననేకశిష్యసంఘముతోడన్ 292

తే. అనిన విని యెల్లవారును నధికహర్ష
మెసఁగ నున్నంత మఱునాఁడ యేఁగుదెంచె

---

1 గాంగేయుఁ జెనయ 2 యెవ్విధమునఁ బోవు దాన...బుద్ధుల్. 3 విస్తారంబు చింతిం
చి. 4 దక్కు మీవనిన్. ఘ ట్లసన 5 ననినఁ దపసి యిట్టు లనియె మహేంద్ర మన్పర్వ
...బరఁగు.

భార్గవుం డమ్మునీంద్రులు పరమభక్తి
నర్చ లిచ్చిరి హోత్రవాహనుఁడుఁ గనియె 293

వ. కని పరశురామునిసంభావనంబును సంభాషణంబును బడసి కాశిరాజకన్యకం జూపి యిది నాదౌహిత్రి దీనివృత్తాంతం బంతయు విను మని యమ్మౌనినిం గానిపించిన నదియును 294

చ. కనుఁగవ నశ్రుధార లొలుకం [1]జరణానత యైన రాముఁ డి
ట్లను విను హోత్రవాహనునియట్టుల యేనును నీకు నీమనం
బునఁ గలచింత యంతయును బుచ్చెద నాకడఁ జేరి తింక నీ
వనటఁ దొలంగఁ బెట్టి గరువంబుగఁ జెప్పుము దీనిమూలమున్. 295

వ. అనిన విని యమ్మహాత్మునకు నంబ దనవృత్తాంతం బంతయు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పి నీ వార్తశరణ్యుండవు [2]నాపరిభవంబు దీర్చి నన్ను రక్షింపు మనవుడు నతం డి ట్లనియె. 296

క. పరిభవము రెండుదెఱఁగులఁ, దరుణీ తోఁచినది సాళ్వుఁ దగఁ [3]దేర్తునో యు
ద్ధురుఁ డగుభీష్మునిఁ దేర్తునో, కరముప్రియం బెద్దిహృదయగతముం జెపుమా.

చ అనవుడు నింతి యి ట్లను మహాపురుషా నను సాళ్వుఁ డింకఁ గై
కొనఁ డది సాలు భీష్ముదెసఁ గోపము నామదిఁ గల్గి యుండు నా
తని వధియింపఁ బూని యిటు తాపసవృత్తికి వచ్చి యిచ్చటన్
నినుఁ గని యీపరాభవము నీఁగఁగ నీశరణంబుఁ జొచ్చితిన్. 298

తే. అనిన నా చెప్పినట్లు గంగాత్మజుండు, సేయుఁ జేయక తక్కినశితశరముల
నతనిఁ బడవైతు నూఱుఁడు మబల నీకుఁ,దపము సేయంగ నేటికిఁ దనువుడయ్య.

పరశురాముఁ డంబం దోడుకొని భీష్మునియొద్దకు వచ్చుట.

క. అని పలికి పరశురాముఁడు, సనుదెంచెను మునిజనంబు సమ్మదమునఁ దోఁ
జనుదేరఁ గురుక్షేత్రం,బున కుద్ధతిఁ గాశిరాజపుత్రిం గొనుచున్. 300

వ. వచ్చి సరస్వతీతీరంబున విడిసి తనరాక నా కెఱింగించిన నేను బుత్విక్పురోహితప్రభృతివిశిష్టబ్రాహ్మణసమేతంబుగాఁ బూజాద్రవ్యంబులు గొని తత్ప్రదేశంబున కరిగిన నమ్మహాత్ముండును మదీయభక్తివినయసంభ్రమంబులు సంప్రీతి నభినందించి యర్చనలు గైకొని కాశిరాజకన్యకం జూపి నాతో ని ట్లనియె 301

తే. బలిమి మున్నేల తెచ్చి తిప్పడఁతి మగుడఁ
ద్రోచి పుచ్చంగఁ దగునయ్య నీచవృత్తి
వచ్చె దీనిఁ దమ్మునికి వివాహ మింక
నైనఁ జేయుము చెఱుచుట యనుచితంబు. 302

---

1 శరణాగత...వాహనుని యి ట్లను. 2 నాపరిరంభంబు. 3 గూర్తునో...భీష్మునిఁ దీర్తునో ; దీర్తునో...భీష్మునిఁ దీర్తునో.

క అనుటయు ననఘా తెలియఁగ, విను మిది నాతోడ సాళ్వవిభునకు నేఁ గా
ర్చినదాన నతనిపాలికి, ననుపుము నన్ననిఁగావె యనిచితి మగుడన్ 303
తే. ఇంక నాతమ్మునికి దీని నెట్లు పెండ్లి, సేయ [1]నేరుతు ననుడు నాచెప్పినట్లు
సేయ వై తేని నిన్ను నీచెలులఁ జుట్టములను జంపుదు ననియె నమ్మునివరుండు
వ. ఏను వినయంబు వదలక వినతుండ నగుచు వివిధవాక్యంబులం దెలుప నంత
కంతకు నతనికిఁ గోపం బగ్గలం బైన వెండియు 305
ఆ. గురుఁడ వై సమగ్రకోదండవిద్యామ, హత్త్వ మిచ్చినాఁడ పలుగఁ దగునె
కారణంబు లేక యీరస[2]మెత్తి యిట్లనినఁ బరశురాముఁ డాగ్రహమున 306

చ. గురుఁ డని నన్నెఱుంగు దనఘుండవు నావచనంబునం దనా
దరణము సేసి తెన్నియొ విధంబులఁ బల్కెదు భక్తితోడ నీ
వెరవులు దక్కి మీాయబల వేగమ పెండిలి సేయు మంతతో
మరలు మదీయకోపశిఖ మానదు [3] వేఱొకవేయుఁ జేసినన్ 307
వ అనిన విని [1]ధర్మాచరణంబున కింత వట్టి పెనంగ నగునె పరానురక్తచిత్తయగు
మగువ నిల్లాలిం జేయువారుం గలరె యిట్టియకృత్యం బాచరించుకంటె నీచే
త నెట్లయినను లెస్స తొల్లి పెద్దలు సెప్పినచొ ప్పవధరింపు మని యి
ట్లంటి. 308

తే. గర్వి యై కార్య మిట్టి దకార్య మిట్టి,దని యెఱుంగక లోకంబుచనుపథమునఁ
దిరుగ [5]కున్మదవృత్తి వర్తించునట్టి, వాని గురునైన దండింప వలయు నండ్రు.
క అనుమాటకుఁ గాలానల,మునుబోలెను మండి కయ్యమున కాయిత మై
మొన[6]లేర్చి వేగ యిచటికిఁ, జనుదెమ్మని భార్గవుండు సంరంభమునన్ 310
వ పలికిన నేనును 311
క. అలుకఁదనంబున విప్రున, కలుగంగాఁ [7]దగదు గురుఁడు నై యున్నాఁ డం
చలయక తలఁచితిఁ గా కిటు, నిలుమీా నీరణము సేఁత నిజ మగునేనిన్ 312

క. క్షత్రియులఁ దొల్లి యలుకకుఁ, బాత్రము నేసితట నాఁడు బలియుఁడు గంగా
పుత్త్రుఁడు వుట్టమిఁ గా కిది, యీాత్రయి [8]నింకేల చెల్లు నెఱుఁగవె నన్నున్.
క. ఏ నొకరుండన వచ్చెదఁ, గాని బలము దేను నీవు గఱపినశస్త్రా
స్త్రానేకవిధ[9]విలాసము, దాన వలయునేన గాదె తథ్యం బరయన్ 314
వ అని పలికి యతనికిం బ్రణమిల్లి చనుదెంచి సత్యవతి కింతయు విన్నవించి యద్దే
వియనుమతి వడసి సర్వసన్నాహసమేతం బగురథం బెక్కి విప్రాశీర్వాదంబులు
సెలంగ వెడలి వచ్చి కురుక్షేత్రంబు దఱియం జనునెడ భాగీరథీ భామినీరూపం
బున నరుగుదెంచి తన్నెఱింగించి మదీయభక్తి నభినందించి యే నాయితంబై

1 నేర్తునె యనుఁడు 2 మెత్తితి, రనిన. 3 వేఱొకటెన్ని. 4 యధర్మా 5 కున్మత్త.
6 వేర్చి. 7 దగునె. 8 నీకేల చెల్లు. 9 విలాసము, గానఁగవలె.

పోవుటకుఁ గారణం బడిగి నాచేత నత్తెఱం గెఱింగినదియై నన్నుం గినిసి భార్గ
వుపాలికిం జని నీశిష్యుండు నిరపరాధుండు నాకొడుకున కలుగం దగునే యని
చెప్పి యతనియందుఁ [1]బిక్కగానక మగుడ నేతెంచి నావలనను మెత్తంబా
టు లేకున్నం జనియె నప్పుడు సిద్ధవిద్యాధరమునిగణంబులు కౌతుకంబునం గ
నుంగొనుచుండ నేను జమదగ్నితనయున కనతిదూరంబునం దేరు డిగి వినతుం
డనై నిలిచి నీవు భూచారివై యున్నవాఁడవు రథికుండ నైననాకు నీతోడం
సమరంబు సేయ నగునే యనిన యనంతరంబ యతండు దివ్యంబు లగురథరథ్యం
బులు శస్త్రాస్త్రంబులునుం గలిగి యకృతవ్రణుండు సారథిగా సమరసన్నద్ధుం
డై తోఁచినం జూచి రథారోహణంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారిం
చి సూతు నగ్గించి తనకు నమస్కరించి కడంగిన నప్పరశురామదేవుండు 315

భీష్ముఁడు పరశురామునితో యుద్ధంబు సేయుట.

క. శరవర్షము నామీఁదం, గురిసిన నే [2]నాకసమునఁ గుదియించితి నా
యరదంబుపొంతకును న,చ్చెరువుగ నొకబాణ మైనఁ జేరక యుండన్ 316
క. ఒకమొగి నలువదియమ్ములఁ, బ్రకటబలుం డైన పరశురాముఁడు నాయం
గకములు దాఁకఁగ నశ్వ, ప్రకరము నొ నాఁటు సూతుపైఁ బడ నేసెన్ 317
క. దానికి నవ్వుచు వేగం, బే నొకభల్లంబు దొడిగి యేసితి సాంద్ర
జ్యానాదభరితరోదసి, యైనతదీయోగ్రచాప వల్లి ముఱిఁ దునియన్ 318
ఉ. ఒండొకవిల్లు పుచ్చికొని యుజ్జ్వలరోషమహానలార్చు లాం
డొం[illegible]గంబుపై నెగయ [3]నుర్వి చలింపఁ గుణధ్వనిన్ సము
ద్దండతఁ దీవ్రమార్గణశతంబున నాయరదంబు ముంచె రా
ముండు వియచ్చరప్రకరముల్ వెఱఁ గందుచుఁ బ్రస్తుతింపఁగన్ 319
క. ఉఱికి మదీయాంగంబులు, గిఱిగొన [illegible]ుంటయును గినుక గదిరినన్
మెఱుఁగారునారసమ్ములు, దఱచుగ నించితిఁ గడంగి తద్గాత్రమునన్ 320
తే. దప్పి పోయిన [4]యేటులనోలుకుశోణితమునసర్వాంగకంబులుఁదడిసియొప్పఁ
జిగురుఁ దఱుచునఁ గెంజాయ మిగిలిచెలువు, వడయుక్రొమ్మావి చాడ్పున భార్గవుండు
క. నెత్తురు వడిసిన మూర్ఛ, యత్తుం డై సొగియుటయును నాతనిఁ గని యు
ద్వృత్తక్షత్త్రియధర్మో, న్మత్తం బగు తేజ మొల్లఁబో [illegible] తోఁచెన్ 322
వ. అప్పుడు మనంబున నన్ను నేన గర్హించుకొనుచుండితి 323
ఆ. అంతఁ దెలిసి రాముఁ డతికుపితాత్ముఁ డై, యేఱు వాఱుతెంచు [illegible]
నప్రమేయశరము లపహరించె నవి సత్వరముగ నేను బ్రతిహతములు సేసి 324
క. మరుదస్త్రమేయ గుహ్యక, [illegible]రమున వారించె నతఁడు సరభసముగ ను

1 బక్క, పక్క (బల కు). 2 నారసమున. 3 నుర్వి గదలఁ.. చిచ్చలింపఁగన్. 4 గం
ట్లను నోలకు ; నల్లను.

ద్ధురశిఖబాణం బేసిన, గురుఁడు వరుణవిశిఖనిహతిఁ గుదియం జేసెన్ 325

క ఇమ్మెయి నతఁడును దివ్యా, స్త్రమ్ములు నామీఁద నేయ రయమునఁ బ్రతిఘా
త మ్మొనరించితి దివిజగ, ణ మ్మంబరవీధిఁ గీర్తన మ్మొనరింపన్. 326

తే రాముఁ డంత్యకాలానలోద్దామలీల
మండి నాయురస్థలి యొక్కమార్గణమున
నేసె నంతంత నున్నమునీశ్వరులును
గాశిరాజకన్యకయును గడఁగి యార్వ 327

క. ఆనిశితాస్త్రం బెయ్యది, యో నాకుం దెలియ దది మహోగ్రత నాఁటం
గా నొచ్చి పడితి నరదము, పై నప్పుడు సూతుఁ డచటు వాపె రథంబున్
తే. చేతనుఁడ నయి యేను మత్సూతుఁ గినిసి, రాముఁ డున్నెడ కప్పుడు గ్రమ్మఱంగ
రథముఁ దోలించి బాణపరంపరాని, మగ్నుఁ జేసితి నంబ నెమ్మనము దలఁక

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబులం బోరుచుఁ బ్రొద్దు గ్రుంకినప్పుడు రణం బుపసంహరిం
చుచు రేపకడ దొడంగుచుం బెనంగ నిరువది రెండుదివసంబులు చెల్లిన మఱు
నాటికయ్యంబున నేనునుం గడంగి 330

క కడు బెట్టిదముగఁ గదియం, బడి హయములు నొవ్వ ధనువు భగ్నంబుగఁ జే
డ్పడి సారథి దెరలఁగఁ దన, యొడలు [1]సిరుఁగ నేసినను మహోద్ధతి గురుఁడున్
క. ఒకశక్తి వైవ నఱకితి, [2]నకుటిలముగ శక్తిదశక మడరించిన స్రు
క్కక త్రుంచితి బహుశక్తుల, నికరము వరఁగించినం దునిమితిం బెలుచన్. 332
క విస్మయము నొందు భార్గవు, నస్మత్కర మపుడు లాఘవారూఢముగా
సస్మితుఁ డగుచుం బటుదీ, ప్తిస్మేరాస్త్రముల [3]నేసితిం బరవశుఁగాన్ 333

వ ఇట్లతండు మూర్ఛిల్లిన మునిజనంబులును నంబయు నధికశోకసమాకులత్వంబు
నొంది హాహాకారంబులు సెలంగఁ బొదివి రంత 334

ఆ. తెలిసి భార్గవుండు దృఢతీవ్రనారాచ, పంక్తి గురిసి నన్నుఁ బారవశ్య
మంది నేల కొఱగునట్లుగాఁ జేసి మత్సూతుమస్తకంబుఁ దునియ నేసె. 335

వ. అట్టియెడ నెనమండ్రువిప్రులు సమానవయోరూపంబుల నొప్పువారలు నన్నెత్తి
సేదదేర్చి రథంబుపయిం బెట్టి గగనగమనంబునం బోయి రంతకుమున్న మందా
కిని మున్ను నాకన్నచందంబున నొగలపయినుండి మదీయరథ్యంబుల పగ్గంబులు
ధరియించి యున్నయది యేనునుం గనుంగొని నమస్కరించిన దీవించి చనియె
వెండియు. 336

క. సారథ్యంబును జేయుచు, ధీరత వాటించి రామదేవునితోడం
గ్రూరాస్త్రంబులఁ జతురవి, హారం బొనరించితిని సురావలి వొగడన్ 337

1 సిసుగ. 2 నకుటిలమతి. 3 జేసితిం బర

భీష్మునకు వసువులు స్వప్నసాక్షాత్కారంబున మోహనాస్త్రం బిచ్చుట

వ. ఇవ్విధంబునం బోరిసూర్యాస్తసమయం బగుటయు నెప్పటియట్ల చని యే నా
రాత్రి యేకాంతంబున దర్భశయనంబున నుండి సురభూసురవర్గంబులం దలంచి
భక్తిం బ్రణామంబులు సేసి పరశురాముని జయింప రాదయ్యెడు దినంబులు
పెక్కులు సనియె నతని నాజి జయించుట గలుగునేని మీరు నాకుం దోఁచి
యూఱడింపవలయు నని ప్రార్థించి నిద్రించుచుండం బవలు నన్నెత్తిరథంబు
పయిం బెట్టిన యెనమండ్రునుం బ్రభాతసమయంబునం గలలోనవచ్చి 338

తే. నీవు నేమును నొక్కటి నీకు వెఱవ, నేల గాంగేయ రాము జయించునట్టి
శరము సుమ్మని మోహనాస్త్రంబు నాకు, నిచ్చి పోయిరి క్రమ్మఱ [1]నెక్కడేని

వ. ఏను మేలుకాంచి సంతోషించి తన్మంత్రస్వరూపంబును బ్రయోగోపసంహార
ప్రకారంబులును జిత్తంబున నిలిపికొనుచుం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి
యొక్కసారథి నంగీకరించి యరదంబు పూన్పించి సన్నద్ధుండ నై సత్వరంబుగా
సమరంబున కరిగినం బరశురామదేవుండు 340

క. నిన్న నఱ సచ్చి పోయితి, వున్నయఱియు నేఁడు దీర్చియుడిపెద నీగ
ర్వోన్నతి యిం కేట [2]వోయెదు, నన్ను నెఱుఁగ వెట్టులనుచు నాపైఁ గవిసెన్.

క. కవిసినఁ గడంగి [3]యేనును, గవియించితి నంపవెల్లిఁ గడుఁ గ్రూరత భా
ర్గవుఁడును మద్గాత్రంబున, వివిధాస్త్రప్రతతి నించి వెగడొందించెన్. 342

వ. ఏనుం గోపించి 343

తే. రయము మెఱయంగ నొక్కనారసము ఫాల
దేశమునయందు నాఁటించి తీవ్రశక్తి
నురము వైచినఁ దూఁగాడి [4]యొఱగ నూఁది
పట్టి యకృతవ్రణుఁడు దేర్చుఁ బరశురాము. 344

క అప్పుడు దెప్పిఱి కన్నుల, నిప్పులు రాలంగ నన్ను నిశ్చలదృష్టిం
దప్పక చూచి యలఁతిన, వ్వొప్పఁగ బ్రహ్మాస్త్ర మాతఁ డుగ్రత నేసెన్ 345

క. తెగ గొని బ్రహ్మాస్త్రము నేఁ, దగ నేసిన నొకటి నొకటి దార్కొని రెండున్
గగనం బంతయుఁ [5]దేజ, స్స్థగితముగాఁ జేసె సురలు దైత్యులుఁ దలఁకన్

తే. సకలభూత[6]సంక్షోభసంజనక మైన, యట్టియెడఁ గని యిది దఱి యని తలంచి
మోహనాస్త్రంబు నంచితావాహనంబు, సేయుటయును జరాచరశ్రేణి మ్రోసె.

వ. తదవసరంబున 348

క. ఉడు గుడుగు మోహనాస్త్రము, విడువకు మనునెలుఁగుతోడ వేగంబున న

---

1 నెచటికేని. 2 పోనగు, న న్నెఱుఁగవె యనుచు వచ్చి 3 పెల్లుగ .గురిసి, (గ్రుచ్చి) వెగడొందించెన్ 4 నొగల. 5 దేజస, మగణితముగ జేసి .మునులు దలంకన్. 6 విక్షోభ.

ర్యెడ కేఁగుదెంచి నారదుఁ, [1]డెడపడు టించుకయు లేక యి ట్లను నాతోన్.

క. గురునకు నవమానము నిష్ఠురవృత్తిం జేసె దీవు సూచితిమే యి
ప్పురుసునఁ బరుసపునడవడిఁ, గురువంశప్రవర యిట్లు గూడునె చేయన్. 350

వ. అని సువ్యక్తంబుగాఁ జెప్పి 351

క. వీరె సుర లోకసంబున, గారవమున బుద్ధి సెప్పఁగా నీకడకుం
దా రేఁగుదెంచి రని క, న్నారంగాఁ జూపె నాకు నయ్యెనమండ్రన్. 352

వ. ఇవ్విధంబున నెప్పటివిప్రవరులు సన్నిధి సేసి నన్నుం జూచి నగుమొగంబులతో నెఱుఁగనివారపోలె ని ట్లనిరి 353

క. నారదముని త్రైలోక్యస, మారాధ్యుం డితనిపలుకు లాగమవాక్యో
దారములు వినుము వీనిం, గ్రూరత వాటింపఁ దగదు గురువిషయమునన్ 354

వ. అనిన వినియేను సమ్మోహనాస్త్రం బేయుట యుడిగి బ్రహ్మాస్త్రంబు దీపింపఁ జేసితి నప్పుడు జామదగ్న్యుం డది యెల్ల నెఱింగి యోటమి యొక్కించుకొని చలంబు మిగిలి యున్నం దజ్జనకుండు జమదగ్నియుఁ దదీయపితృవర్గంబును నతనికి సన్నిధిసేసి వేఁడికొని [2]శాంతవచనంబులం దేర్చి యి ట్లనిరి. 355

క. వినుము వసుమూర్తి యీతం, [3]డనన్యసామాన్యతేజుఁ డాహవభూమిన్
మనకు జయింప వశమె భీష్ముని విప్రున కగునె రోషమును మత్సరమున్. 356

తే. సమర ముడుగు నారాయణసఖుఁడు నరుఁడు
సవ్యసాచి నా నిం కొకజన్మ మొంది
యితని వధియించుఁ గాని తక్కితరజనము
లకు నసాధ్యుండు భీష్ముఁ డాలంబులోన 357

వ. అనిన నతండు వోక పెనంగిన వెండియు ననేకప్రకారంబులం జెప్పి యమ్మునులు నాకడకుం జనుదెంచి యుపశమనవాక్యంబులు పలికి జామదగ్న్యుతోడం దమయాడినమాటలు దేటపఱిచి యప్పుడు పొడసూపినజాహ్నవియుం దారు బహువిధంబుల నన్ను ననునయించి భార్గవుపాలికి నమ్మహాదేవిం దోడ్కొని యరిగియుం గ్రమ్మఱ మత్సమీపంబునకు వచ్చియు నెట్టకేలకుం జలం బుడిపిన నే నిరువురమును దివ్యాస్త్రంబు లుపసంహరించి సమరం బుడిగితి మట్టియెడ నయ్యెనమండ్రు విప్రులుం జేరి నాతో ని ట్లనిరి 358

ఆ. గురుఁడు బ్రహ్మవిదుఁ డకుంఠితతేజుండు, పరశురాముఁ డతనిపాలి కీవు
భక్తిమెఱయ నేఁగి ప్రణమిల్లి తదనుగ్రహంబు వడయ వలయు ననఘ యిపుడు.

వ. అని చెప్పి యతనికడకుం దాయను నారదమునీశ్వరుండును జమదగ్నిప్రముఖులును భాగీరథియును జని నీశిష్యుండు దేవవ్రతుండు వానియెడ నలుగందగునె వాఁడు దగవు మాలినపనిఁ జేయంజాలక పెనంగె నింతియ కాని విరోధి గాఁడు

1 డెడఁబడు, డెడపడు 2 సాంత్వ (సాత్విక). 3 డనూన

[1]వానిం గరుణింపు మని తెలిపి నన్నుం బిలిచినం బోయి యే నమ్మహాత్మునకు
సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన నతండు దీవనతోఁ గ్రుచ్చి యెత్తి కౌఁగి
లించికొని గాంగేయా నీశక్తికి భక్తికిం బ్రీతుండ నైతి నని సస్నేహంబుగా సం
భావించి యంబ నవలోకించి నన్ను భీష్ముండు గెలిచె నావలన నయ్యెడుపని
యింతియ నీవింక నీకుం జూడం బోలినగతిం బొమ్మనిన నమ్మానిని దేవా
యిది యిట్టిద నీయోపినంతయుం జేసితి నీచేతం బోకున్న నేమి సేయుదు నేను
దపంబు పెంపున భీష్ముని వధించెద జన్మాంతరంబున నైనను జలంబుసాధ్యంబు
సేయుదు నటు సూడు మని పలికి పోయెఁ దదనంతరంబ యమ్మునిజనపితృదేవతా
సమూహంబును భృగునందను నన్ను నామంత్రణంబు సేసి యంతర్ధానంబు
సేసె భార్గవుండును నన్ను వీడ్కొలిపి మున్ను దనతో వచ్చినతపోధనవర్గముం
దానును మహేంద్రశైలంబునకుం జనియె నేను మగిడి యెడ నెడ నుర్వీసురుల
యాశీర్వాదంబులు సంభావనవచనంబులుఁ బ్రస్తుతివాక్యంబులుఁ గర్ణంబుల
కింపు సేయ నిట వచ్చి సత్యవతికి నమస్కారపూర్వకంబుగా నంతయు నెఱిం
గించిన నద్దేవి యభినందించి 360

నారదుఁడు భీష్మున కంబవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పుట

తే. అంబవృత్తాంత మరయంగ ననుదినంబుఁ
దగినవారలఁ బుచ్చుచుఁ దలఁకు చుండు
నేను నది యాదిగాఁ జింత నేపు దక్కి
స్రుక్కి యుండియు రాజుల నుక్కు మడఁతు. 361

వ. ఒక్కనాఁడు పారాశర్యనారదులం గని యక్కార్యంబు భయంబు దోఁప
విన్నవించిన వారలు దైవాధీనం బగుదాని మానుషంబున మానిపింప వశం
బుగా దాచింత విడువు మని రందు నారదుం డక్కాశీశ్వరకన్యక తెఱఁగు విను
మని యిట్లనియె. 362

సీ. ఆతన్వి యమునానదీతీరమునకేఁగి యత్యుగ్ర మగుతప మాచరించి
యందుండి కౌశికునావాస మాదిగాఁ గలుగుసిద్ధాశ్ర[2]మంబులకు నెల్లఁ
జని చని తత్ప్రదేశంబుల నిష్ఠురవ్రతములు సలుపంగ వచ్చి నీదు
జనని జాహ్నవి యిట్లు వనితల కతిదుష్కరము లగుబహునియమములు నీకు

తే. నడపఁ గత మేమి యనుఁడు సన్నాతి పలుకుఁ
దద్దయవమాన పడితి శాంతనవుచేత
నపరజన్మంబునం దైన నతనిఁ జంప
నేను జాలుట కై యిట్టిదాన నైతి 363

వ. అనిన విని భాగీరథి కుటిలప్రచార వగుట నీ వీతనువు విడిచి యేఱై పాఱంగల

1 వానికిం .మని తేర్చి. 2 మములకుఁ జేర్చి, జని . జాహ్నవి చూచి.

దాన వింతియు గాని యొండు గా నేర వనిన నవ్వేలంది నవ్వుచు సరకు సేయక తిరిగి తొంటికంటెను దీవ్రం బగుతపశ్చరణంబున ం బ్రవర్తిల్లుచు [1]మత్స్యదేశ వాసిని యై యుండి యొక్కనాఁడు నిజవ్రతఫలంబులో సగంబున నంబ యను పేర నది యై యమ్మండలంబున బరఁగి యున్న సగంబునను దనరూపు నెడ కుండవహించుకొని జాహ్నవీప్రభావంబు నాత్మీయప్రభావంబున గెలిచి వెండియు.

క. పుణ్యాశ్రమదేశముల న,గణ్యం బగుతపము సేయఁ గా రుద్రుఁడు గా రుణ్యము వాత్సల్యము దా,క్షిణ్యము మెఱయంగ నింతికిం బొడసూపెన్. 365

క. మును లచ్చెరు వంది కనుం, గొన శంభుఁడు నిల్చి వరముఁ గోరు మనుడు భీ ష్ముని నాకుఁ జంపఁగా దొర,కొనునట్లుగ నొసఁగు మనియెఁ గోమలి యెలమిన్.

వ. అనవుడు నద్దేవుం డట్లు [2]కాక యని యనుగ్రహించిన నంబ యిత్తెఱంగున నది యయ్యెడు నని యడిగిన. 367

సీ ఈమేను విడిచి నీ వేఁగినయప్పుడు ద్రుపదభూవిభునకుఁ దొల్త పుత్రి వై పుట్టి పిదపఁ బుత్రాకృతిఁ [3]గాంచి శిఖండినామమున నుద్దండబాహు బలమునఁ గోదండపాండిత్యమును బటుశౌర్యంబు నొప్పఁ బ్రశస్తి కెక్కి యనిఁ జంపఁ గలదాన వాతని నామాట దప్పు దూఱఁడు మని చెప్పి హరుఁడు

తే సనియె నాప్రొద్దు సమిధలుసాలఁగూడ,వైచి యనలంబుగార్చి యవ్వనితక్రోధ దీప్తమూర్తి యై భీష్మువధించుదాన,ననుచు సొదసొచ్చెమునులకు నద్భుతముగ.

వ అట్టియెడ దు పదుం డనపత్య యగుతనమహిషివిషాదంబు దీర్పం దివురుటను గాంగేయుతోడిరోషంబునను శివుని నుద్దేశించి తపంబు సేసిన నద్దేవుండు ప్రత్యక్షం బయి వరంబు వేఁడు మనిన భీష్ము వధియించునట్టివాని నొక్క పుత్రుని నొసంగవలయు ననుడు. 369

తే. కూఁతు రై పుట్టి [4]పదపడి కొడుకుఁదనము,గాంచి భీష్ముని నాజిరంగమునఁజంపు నట్టియుజ్జ్వలాపత్యంబు పుట్టు నీకుఁ, దప్ప దిది యని రుద్రుండు సెప్పి చనియె.

వ ద్రుపదుండును బ్రీతుం డయి నిజప్రియకు నవ్విధం బెఱింగించెఁ దదనంతరంబ కాశీశ్వరకన్యకకచైతన్యం బుదరంబు ప్రవేశించిన. 371

క. పాంచాల[5]రాజభార్య స, మంచితగర్భంబుఁ దాల్చి మఱువడఁ గూఁతుం గాంచి నిజపతియుఁ దానును, వంచనఁ గొడు కనిరి యెల్లవారును వినఁగన్ 372

వ. ఇట్లు పుట్టినబిడ్డకుఁ బుత్రప్రకారంబున జాతకర్మాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించి శిఖం డి యనుపేరు వెట్టి [6]యతిప్రచ్ఛన్నంబుగాఁ బెనిచి రహస్యంబు తెలియం గాకన్ని యకుం జెప్పి యక్షరశిక్షాదు లాచరించి ద్రోణాచార్యుకడ శస్త్రాస్త్రపరిశ్రమం బు సేయించు చుండ జవ్వనంబు చేరవకుం దఱి యగుటయు నమ్మగువం జూచి

---

1 వత్సదేశ (తత్సమీపదేశ) నివాసిని యై . 2 యగుంగాక. 3 దాల్చి. 4 యది మఱి కొడు కుఁ. 5 రాజపత్ని. 6 యతిప్రయత్నంబుగాఁ బెంచి.

వగచి తల్లిదండ్రులు దమలో విచారించి వేగంబ వివాహంబు సేయవలయుఁ
బరమేశ్వరువరంబుకొఱంత దననెఱసినప్పుడు నెఱయుం గాక యని నిశ్చయించి
దశార్ణదేశాధీశుం డగుహేమవర్మ యనురాజకన్యకం దగిసతెఱంగునఁ బాణి
గ్రహణంబు సేయించి తెచ్చి యున్నంత. 373

ఆ. అక్కుమారి చతుర యగుట శిఖండివ, ర్తనమునెడఁ బ్రమాదమున నెఱింగి
యుగ్గడింప నొల్లకూరక యెఱుఁగని, యదియపోలె నుండు నాత్మ [1]నొచ్చి. 374

వ. ఇట్లు దశార్ణవిభుపుత్త్రి యెఱింగి శిఖండి పురుషుండు గామి దనదాసికిం జెప్పిన
నదియు నప్పు డన్నరనాథున కెఱింగించి పుచ్చిన నతండు విషాదరోషంబుల
నొంది దూతం బుత్తెంచిన వాఁడు వచ్చి పాంచాలపతిం గాంచి యిట్లనియె.

చ. కొడు కని [2]తెచ్చి యిట్లగునె కూఁతు వివాహము సేయ దీన నీ
పడసినలాభ మేమి నగుఁ బాటగు నింతియు కాక యెల్ల నే
ర్పడ నెఱుఁగంగ వచ్చితి నరాతిభయంకరు హేమవర్మ నా
గడమున గాసిచేసితి మగంటిమి నీదెస నైనఁ జూపుమా. 376

ఆ. [3]అనిన నగుచు వాని కను ద్రుపదుం డివి, యేటిమాట లిట్టు లేల చేయ
వచ్చు నింతవెఱ్ఱివారును గలరె యి, త్తెఱఁగు వొసఁగ కునికి యెఱుఁగ రాదె.

వ. అని వెండియు నేర్పునం దీర్పుమాట లనేకంబు లాడి నిక్కం బరయం జూచిన
వానికిం జూరవ యీక త్రోపుసేసి వీడ్కొలిపి పుచ్చినం బోయి వాఁడును
నిజనాథున కవ్విధంబు విన్నవించిన. 378

క. కోపోద్రేకంబున నతఁ, డాపాంచాలపతిమీఁద నతులితసైన్యా
టోపమున వచ్చి పురిపరి, ఖాపరిసరతలముచుట్టుఁ గైకొని విడిసెన్. 379

వ. ఇట్లు విడిసిన. 380

ఆ. పట్టు [4]వడ్డమ్రుచ్చుపగిదిఁ బాంచాలభూ, నాయకుండు దనకు నానచేటు
రాక కుమ్మలించి యేకాంతమునఁ బత్ని, యొక్కతియును గొల్వ నూరకుండె. 381

వ. తదీయదండనాథులు సమరోత్సాహంబునం బ్రవర్తిల్లి రంత సూర్యాస్తమయ
సమయం బగుటయు రెండువీళ్లును భండనంబుతోడివేడుకం జేసి వేగుటయ
వేచియుండె. 382

క. అప్పుడు శిఖండి మరణము, [5]దప్పఁగ నడి కొండుప్రతివిధానము సేయం
జొప్పడమిఁ దలఁచి యొరులకుఁ, జెప్పక వెస నరిగెఁ బురముచెంత యడవికిన్.

శిఖండి యక్షునివలనఁ బురుషత్వంబు నొందినవృత్తాంతము.

వ. అవ్విపినంబు స్థూలకర్ణుం డనునొక్కయక్షునికి నివాసం బై యునికింజేసి నిర్జనం

1 నొర్చి. 2 చెప్పి కూఁతునకుఁ గూఁతు...టింతియు. 3 ఆ. అనిన నగుచు ద్రుపదుఁ డది యేటిమాట లి, ట్లేల చేయవచ్చు నింత వెఱ్ఱి, వారు గలరె యెట్టివారికి బుద్ధి యి, త్తెఱఁగు. 4 వడ్డ మృగము. 5 దప్పను దన కొండు.

బై యుండు శిఖండియు నత్తెఱం గెఱుంగుం గావున నతని నుద్దేశించి యందుఁ
జొచ్చి తత్ప్రదేశంబున మహనీయసుందరం బగుతదీయమందిరంబున కిరగి
యచ్చటఁ బ్రాణవియోగం బగువిధం బాచరింపం బూనిఁ 334

ఉ. [1]యక్షుఁ డెఱింగి వచ్చి యిటు లాఁడి చావఁగ నేల చెప్పు మ
బ్జాక్షి భవన్మనోరుజకు నౌషధ మే నొనరింతు నన్న ఫా
లాక్షుఁడు దక్క నొడ్లకును నాపని సేయఁగ రాదు నాదుచి
త్తక్షతి పుంస్త్వ మేను దగఁ దాల్పక మానదు గుహ్యకోత్తమా 335

క. అని తనవృత్తాంతం బాతని కెఱిఁగించుటయు నతఁడుఁ దన దగుచిత్తం
బునఁ గరుణ పుట్టి యొంతటి, పని యిది యే నిత్తు సమయపరిపాలనతోన్ 336

క. నాపురుషత్వము గైకొని, వే పోయి దశార్ణపతికి వెలయించిన మీ
యాపదలు దొలఁగి చనఁ బోడ, నూపుము పదినాళ్ల యంతసూనృత మొప్పన్

క. అం తపునంతకు నీ దగు, కాంతారూపంబు నేను గైకొనియొద ని
శ్చింతమున మగుడఁ జను మని, యింతికిఁ బురుషత్వ మిచ్చె నెంతయు వేడ్కన్.

తే. ఇచ్చి తాను భామాకృతి నెలమిఁ [2]దాల్చి
వీడుకొల్ప శిఖండియు వీటి కేఁగు
దెంచి నిజమందిరంబు సొత్తెంచి తల్లి
దండ్రులకు మ్రొక్కి నిలిచి ముదం బెలర్ప 389

క. తన తెఱఁ గంతయు నెఱిఁగిం, చిన నద్భుతహర్షమగ్నచేతసు లై త
జ్జననీజనకులు బహువిధ, వినుతులఁ గొనియాడి రంత వేకువ యయ్యెన్ 390

వ. తదనంతరంబ సూర్యోదయం బగుటయుఁ గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి పాంచాలవిభుండు సంబంధితోవలయుమాట లాడం దగువారలం బనిచి రావించి సంభ్రమంబు లేక వేగిరపడక నాగరికప్రకారంబున శిఖండిపురుషత్వంబు దేట పఱిచి యతనిమాట గీడ్పఱిచి సపరివారంబుగా నద్దశార్ణపతికి విందువెట్టి [3]కట్నంబు లిచ్చి యతనియనునయాలాపంబు గైకొని యనిచి పుచ్చిన నతండు తన్నుం దాన నిందించుకొనుచు నిజపురంబునకుం బోయె నట్టియొడ నయ్యక్షు వరుమందిరంబుచక్కటికిం గ్రీడార్థంబు గిన్నరవిభుండు విమానారూఢుం డయి చని దానియొప్పు గనుంగొని యగ్గింపుచు నిల్చి యొక్కింతసేపునకు జుట్లు నున్నగుహ్యకులతో ని ట్లనియె. 391

క. మన మిచట నిలిచి యుండఁగ, మనమున శంకింప కిట్లు మసలినవాఁ డీ
తనిగర్వ మేల యిక్కడఁ, [4]జను దేరఁ గ నిచ్చు నెట్లు సైఁపఁగ వచ్చున్. 392

వ. అని పలికి యలుక[5]మొగంబున ముడివడ నున్నంతఁ గిన్నరు లాగుహ్యకు నరసి

---

1 యక్షుఁడు వేగ... సేయఁగఁ గాదు... త్తక్షుభి 2 దాల్చె, వేడ్కతోడ 3 కట్ట నిచ్చి.
4 జను దేరక నిల్చు టెట్లు 5 మనంబున.

తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి దేవా సిగ్గుపెంపున రా నేరకున్నవాఁ
డని విన్నవించిన 393

ఆ. అయిన నేమి పిలువుఁ డని పిలిపించిన, వచ్చి మ్రొక్కుటయును వనిత యైన
యతనిఁ జూచి [1]యింక నవు డాని కిట్టులయుండుఁ గాక యని విభుండు పలికె.

స్థూ..ర్ణునకుఁ గుబేరుస..లన స్త్రీత్వము గలుగుట

వ. స్థూలకర్ణుండును దలరి దండప్రణామంబు సేసి యుండె నప్పుడు గొలిచియున్న
[2]వారలు ధనదునకుం గృప వుట్టి నల్లన తెలిపిన నల్లని వీఁడు శిఖండి యా
యువుగలంతకాలంబును గాంతాకృతి యై యుండి పదంపడి నిజరూపంబు
దాల్చుంగాక యని యనుగ్రహించి యరిగిన 395

తే. గుహ్య[3]కుండు విషాదంబు గూరి యుండ
నచ్చటికిఁ గొన్నిదినముల కరుగుదెంచెఁ
దల్లిదండ్రుల కెఱిఁగించి తగవు మెఱయ
సమయనిష్ఠ వాటించి పాంచాలసుతుఁడు. 396

క. వచ్చినఁ గనుఁగొని నీదెసఁ, బొచ్చెము లే దిట్లు మగిడి పొమ్మిది విధి నీ
కిచ్చినరూ పని గుహ్యకుఁ, డచ్చుపడం బలికి యెల్ల నతనికిఁ జెప్పెన్ 397

వ. చెప్పి వీడుకొలిపిన శిఖండి యత్యంతప్రమోదంబునం దండ్రికడకు వచ్చి యత్తె
ఱం గెఱింగించిన నాతండు ప్రీతుం డయి దేవగురుద్విజపూజనంబు లాచరించి
ద్రోణాచార్యపాల సవిశేషంబుగా శిష్యభావంబు ప్రతిష్ఠించె. 398

క. అని చెప్పి నారదుఁడుఁ డానును సత్యవతీసుతుండునుం దమయిచ్చం
జనిరి శిఖండిచరిత్రము, జనకర్ణపరం[4]పరం బ్రశస్తం బయ్యెన్. 399

వ. ఇవ్విధంబునఁ గాశీపతికన్యక సిద్ధమూర్తి యయి నెగడె నేను నంగనల నంగనా
పూర్వుల నంగనాభిధానుల నంగనాకారులను వధియింప కుండ వ్రతంబు
పూనినవాఁడం గావున నంగనాపూర్వుం డగుశిఖండి నాకు భండనంబునం
గోదండపాండిత్యంబు మెఱసినను జంపను నొంపనుఁ గడంగితినయేని నింత
కంటె దుర్యశంబు గలదె యె ట్లయిన నగుదుం[5]గాని భగ్నవ్రతుండ నగుట
కోర్వ నిది నా తెఱంగు 400

క. అని చెప్పిన దేవవ్రతు, వినుతవచనములు విభుండు విని తనచిత్తం
బున నొక్కింత వగచి యీ,తనికి మగతనంబుపూన్కి దగు నని పలికెన్ 401

వ. తదనంతరంబ కొలువునం గలయ సమరవిషయంబు లయినసల్లాపంబులు సెల్లు
చుండఁ గొండొకసేపు వినుచుండి సుయోధనుండు సురనదీసూనున కి ట్లనియె.

---

1 యింకనాదాని కే నిట్ల , నౌదాని కీ విట్ల యుండుఁగాక. 2 వారలు. 3 కుఁడు. .బునఁ గూలి యుండ. 4 పరాప్రశస్తం 5 గాదని భగ్నవ్రతుండ.

ఆ. పాండవులకుఁ గలుగుబలము లన్నియు సమ, యింప [1]నీకు దినము లెన్ని పట్టు
గురుఁడుఁగృపుఁడు గురునికొడుకుఁగర్ణుండు నెం, తెంతమానమునవధింతురనఘ
వ అనిన విని గాంగేయుం డతని కిట్లనియె. 404
క అనిఁ బాండవసేనలఁ జం,పను [2]జెలుపను నేము సాలుభంగుల నీ కి
ట్లనుమానము వాయఁగ నడు, గన తగుఁ గడు లెస్స యిందు గాక నరేంద్రా
వ. యేను [3]నాసాలెడుకొలంది సెప్పెదఁ దక్కటివారుఁ దమతమచాలుటలు దార
చెప్పెద రది యెల్లను బిదప విందు గాని మున్ను నీ కొక్కబాస యిచ్చెద
నాకర్ణింపుము. 406

క. [4]మీఁటు గలరాజరథికుల, నాఁటికి వేవుర వధింతు నయశోకములు నో
నాఁటి పడ వైచునంతకు, వేఁ టాడెదఁ బ్రతిబలంబువీరుల నెల్లన్. 407
వ అట్లుగా నాకయ్యంబు సేయుదివసంబులోన. 408
క పదివేలఁ జంపఁగా నొ,ప్పుదు నే ననుసెత్తికోలు పుట్టినయది నీ
పదునొకఁడక్షోహిణులను,జదురున నడపింతు [5]నెదిరిసైన్యము గలఁతున్. 409
వ అని పలికి వెండియు. 410

క నీ వడిగినపని యేర్పడఁ, గా విను మే నొక్కనెలఁ దెగం జేయుదు నా
నావిధదివ్యాస్త్రంబుల, లావున నప్పాండవులబలంబుల నెల్లన్ 411
వ. అనవుడు గురుకృపాశ్వత్థామకర్ణులం గనుంగొని గాంధారీనందనుండు మీమీ
చందంబు లె ట్లనిన నాచార్యుండు మందస్మితాననుం డగుచు ని ట్లనియె 412
తే. ఏను ముదిసినవాఁడ మహీశ యెట్టు, లయిన నోపినభంగి నీయనుఁగుఁదాత
సాలి నన్నిదినంబులఁ [6]జాల వచ్చు, నబ్బలంబుల నని సమయంగఁ జేయ 413
క అనినఁ గృపాచార్యుం డీ,యనుమడిగివసములఁ దీర్ప నేనోపుదు నా
విని గురుతనూభవుఁడు పది, దినములఁ గడతేర్తు ననియె ధీరవిచారా. 414
వ అందఱపలుకు లాకర్ణించి కర్ణుండు 415
క. నానాస్త్రశస్త్రచయబహ్న, బానలముం గవియఁ జేసి యత్యుగ్రత నే
నేనాళ్లన యప్పాండవ, సేనాసాగరము [7]నివురఁ జేయుదు నధిపా. 416
వ. అని ప్రతినసేసినఁ గలకల నవ్వి గాంగేయుండు 417
చ పలికిన నేమి యన్నియును బల్కనగున్ మనరాజునొద్ద మా
ర్పలికెడువారు లేరు విను పాండవమధ్యముగాండివంబు దీ
ప్తుల మిఱుమిట్లు గొన్న కనుదోయి గుణధ్వని వ్రయ్య లైనవీ
నుల [8]నయినన్ బలే పలుకు నూల్కొన నుండుదు సూతనందనా 418

1 నీడు దినము. .గర్ణుండు నెం, తెంతమాత్రమున 2 నొంపను .సాట. 3 నాచేతం జాలెడు. 4 నీటు గల , మేటు లగు. 5 నెదురు ..గాతున్. 6 జాలనోర్తు, నరిబలంబుల పని. 7 నీఱు సేయుదు , నింకఁ జేయుదు. 8 నయనంబు లై పలుక ...కండుట.

వ. అనియె నివ్విధంబున నీకొడుకుకడం బుట్టినవిశేషంబులు ధర్మతనయుండు చారు
లవలన విని తమ్ముల రాఁ బనిచి వారలతో ని ట్లనియె. 419

సీ. మనచారు లిప్పుడు సనుదెంచి రా వీట నుండి దుర్బుద్ధి సుయోధనుండు
గొలువున గాంగేయకుంభసంభవకృపాశ్వత్థామకర్ణులవలను సూచి
యనిఁ బాండవులబల మంతయు సమయింపఁ జాలుదు రెంతేసికాలమాన
మున నన్న భీష్ముండు దన కొక్కనెల పట్టు నని యాడె ద్రోణుండు నట్ల పలికెఁ

ఆ. గృపుఁడు రెట్టి సెప్పెఁ గృపికొడు కోపుదుఁ,బదిదినముల ననియె బాహువీర్య
ఘనుఁడు గాన సూతతనయుఁ డేనాళ్లన, [1]తీర్పనేర్తునని ప్రతిజ్ఞ సేసె. 420

వ. అనిచెప్పి యర్జునుం గనుంగొని వారు దమతమయోపినచందంబులు సెప్పిరి నీచే
తం గౌరవబలంబు నెంతదడవునకుం [2]దెగు నాకుం జెప్పుమనిన నతం డిట్లనియె.

తే. వారలంతకుఁ జాలనివారె నీబ,లముల సమయింపఁ జాలెదులావు వెరవుఁ
గలర కాక యారాజుతోఁ బలికి బాస, దప్ప వచ్చునె వారికి ధరణినాథ. 422

వ. అని దరహాసోల్లాసభాసితవదనుం డై. 423

మ. అనుమానం బది యేల నీమదిమదీయస్ఫారబాహాబలం
బు నిరూపింపఁ దలంచితేని విను మేపుం జేవయుం జూపి కృ
ష్ణునితోడ్పాటున బేర్చి యేఁ గడఁగినం జూర్ణంబు గావింతు నొ
[3]క్కొనిమేషంబున దేవదానవులతోఁ గూడం ద్రిలోకంబునున్. 424

వ. అది యెట్లంటేనిఁ గృత్రిమకిరాతుం డైనపశుపతి మెచ్చి జగత్సంహారసమ
యంబునం దాను బ్రయోగించునట్టిపాశుపతమహాస్త్రంబు నా కిచ్చె నది
నాయందు సన్నిహితం బయియున్నయది గావున శత్రునిరాసం బనాయాసఁ
బై యుండు నప్పాశుపతంబు మహనీయప్రభావంబు [4]భీష్ముండున్న రూపెఱుంగఁ
డు ద్రోణకృపాశ్వత్థామలు నెఱుంగరు కర్ణున కెఱుంగ నెంతద వ్వట్టిఘోరసా
ధనంబున సమస్తంబును సమయించుట యుక్తంబు గాదు తక్కినయాయుధ
బులం బోరి వైరులం బరిమార్చినం బౌరుషంబు దీపించు ననితలంచెద నప్పటి
వలయువిధం బయ్యెడునది యట్లుండె నీవా రక్కడివారికిం దక్కువవారె భీమ
నుండు గవ లభిమన్యుండు ద్రౌపదేయులు సాత్యకివిరాటద్రుపదులు ధృష్టద
మ్నుండు శిఖండి యుత్తమౌజుండు యుధామన్యుండు ఘటోత్కచుండు [5]జెట్ల
నజె ట్లున్నవారు మఱియు ననేకులు వీరలయట్టివార యందఱం జెప్ప
యేనుంగువోలె నీలావు నీవెఱుంగవు దివిజులకు నజేయుండవు నీయొక్కని
త్రిభువనంబు నెదురె నీవు నిక్కం బలుగవు గాక నీ వలిగిన నెవ్వ రె ట్లగ
దరో యటు సూడుము నీసైన్యంబుల నెవ్వరికి నేమి సేయ వచ్చు మనకు

1 దీర్ప వచ్చుటకుఁ బ్రతిజ్ఞ. 2 దెగు మఱి చూతము నాకుం. 3 కృనిమేష...గానీత్రి
4 భీష్ముం డెఱుంగఁడు. 5 జగజెట్లు.

యానందంబు సులభంబ యని పలికె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం
గించె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పుటయు. 425

చ. కమలభవాదిదైవతముఖస్ఫుటనిర్గళితప్రశస్తవా
గమృతరస[1]ప్రసారకలితాంచితసేకవిధిప్రకర్షసం
గమసముదీరితోల్లసనకందళితప్రహసద్దయాలతా
సుమహదుపాశ్రయప్రమదశోభితవిశ్వజగన్మధువ్రతా 426

క. సమయబహుత్వారణ్య, భ్రమణపరిశ్రామ్యదంతరంగనితాంతో
[2]త్తమసరళమార్గదర్శన, సమర్థపుణ్యాభిధానసకృదుచ్చరణా 427

మాలిని. అవగమితరహస్యాష్టాంగసమ్యక్ప్రకారో
త్సవగురుకరుణావిస్తారగాఢప్రశాంతి
ప్రవణహృదయపద్మోద్భాసివిజ్ఞానసారా
వ్యవహితపరమానందానుభూత్యేకరూపా. 428

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున యుద్యోగపర్వంబు నందు సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము సమాప్తము.

ఆదిపంచకము సంపూర్ణము

---

1 ప్రపూరకవిధాంచిత ..సంగమవితతోల్లసన్నయన, ముదితోల్లసన్నయన 2 త్తమవర మార్గాదర్శన.

ఆంధ్రగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
శ్రీమదాంధ్రభారతము-పద్యకావ్యము:-		
7 సంపుటముల ప్రతి 1-కి రూ.	14	0
3 సంపుటముల ప్రతి ...	13	8
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవిది	0	12
తెనుఁగుసమస్యలు, చక్కనికూర్పు	0	2
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు అత్యుత్తమప్రతి ...	4	0
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటి కృతము ...	0	8
లంకావిజయము (రావణదమ్మీయము), సటీక, పిండిప్రోలు లక్ష్మణకవిది	1	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	0	12
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజ ప్రణీతము, చక్కనిప్రతి	2	0
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద	2	8
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు, శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైనపద్యము, కవనము మిక్కిలి సొంపు, పీఠిక అతివిపులము	7	8
మొల్లరామాయణము, చిన్నసైజున పెద్దక్షరములతో ముద్రితము	0	10
అచ్చతెనుఁగురామాయణము	1	4
మార్కండేయపురాణము, మారన కృతము ...	1	12
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము ...	0	10
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్య ప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైనప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది 2 సంపుటములు	7	8
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల. రామస్వామి శాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలు కాకితములమీఁద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కగముద్రించియున్నాము ...	2	0

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
వసుచరిత్రవిమర్శనము, శ్రీ చినసీతారామస్వామిశాస్త్రికృతము, అత్యద్భుతములగు క్రొత్తవిషయము లనేకము లిందు గలవు ...	1	0
వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము	4	0
ఆముక్తమాల్యద, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో మేలు కాగితములమీఁద చక్కగ మరల ముద్రించియున్నారము ...	3	8
హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము, సటీక, పీఠిక అతివిపులము ...	2	8
కళాపూర్ణోదయము, దళసరి కాగితములు ...	2	4
రాఘవపాండవీయము, సటీక	2	0
అడవిమల్లెలు	0	8
అధ్యాత్మరామాయణము,పద్యము	1	8
అప్పకవీయము, శ్రీగిడుగురామమూర్తి పంతులుగారి విమర్శతో చక్కగ ముద్రితము	2	8
ఆంజనేయ-హనుమద్దండకములు	0	2
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము	0	8
ఆదిపర్వము, పెద్దచ్చు, చిన్నసైజు	1	8
చెన్నబసవపురాణము	1	2
దశావతారచరిత్ర, క్రొత్తకూర్పు	2	0
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక	0	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	0	12
బ్రహ్మోత్తరఖండము	1	0
రామరాజీయము, చక్కనిప్రతి	0	12
రుక్మాంగదచరిత్ర,ఏకాదశీమహాత్మ్యం	0	10
వీరభద్రవిజయము	0	12

ఆంధ్రగ్రంధములు

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
శతకంఠరామాయణము	0	12
సానందోపాఖ్యానము, శివరామకవి	1	0
హరివంశము ఎఱ్ఱాప్రగడ	3	0
భక్తిరసశతక ప్రథమసంపుటము	2	0
,, ద్వితీయసంపుటము	2	0
శృంగారనైషధము, శ్రీనాధకవిది	1	0
కాశీఖండము, చక్కనిప్రతి ...	1	8
కవికర్ణరసాయనము, మాంధాత చరిత్రము ...	1	8
హారవిలాసము ...	0	12
సారంగధరచరిత్రము, చేమకూర వేంకటకవికృతము ...	0	10
విజయవిలాసము ,,	0	8
నరసభూపాలీయము ...	0	10
రంగరాయచరిత్ర, దిట్టకవి నారాయణ కవిప్రణీతము ...	0	8
రామాభ్యుదయము, అయ్యలరాజు రామభద్రకవికృతము ...	1	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము, రుద్రకవిది	0	6
నీలాసుందరీపరిణయము, కూచిమంచి తిమ్మకవికృతము	0	4
శివలీలావిలాసము ,, ...	0	6
పారిజాతాపహరణము	0	8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవి ప్రణీతము ...	0	12
అనిరుద్ధచరిత్ర, కనుపర్తి. అబ్బయామాత్యప్రణీతము ...	0	8
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవి ప్రణీతము ...	1	4
భోజరాజీయము, అనంతామాత్య కృతము ...	1	2
తారాశశాంకవిజయము, చక్కని కూర్పు ...	1	4

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
బసవపురాణము, పిడుపర్తి సోమనాధ ప్రణీతము ...	2	4
రాజయోగసారము, ద్విపద	0	4
హంసవింశతి, నారాయణామాత్య ప్రణీతము ...	1	4
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము, తరిగొండ వెంకమ్మది, చక్కనికూర్పు	1	0
చెన్నబసవపురాణము, పాకవిది	1	2
పంచతంత్రము. నారాయణకవిది	0	12
డిటో వేంకటనాథకవిది	1	4
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక అనేక నూతనాంశములు చేర్చి చిన్న సైజున ముద్రించినారము. టీక, వివరణము మిక్కిలివిపులము. ఇదివరకు ప్రకటితమైన ప్రతులకన్న బాగుగ నున్నది. సాధారణప్రతి	2	0
డిటో మేలుప్రతి	3	8
జైమినిభారతము, అశ్వమేధపర్వము, చక్కనికూర్పు ...	1	0
నృసింహపురాణము, ఎఱ్ఱాప్రగడ	0	12
వైశ్యపురాణము ...	1	4
ఉత్తరహరివంశము, నాచన సోమనాధ కృతము ...	1	8
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామ శేషము సాంబనిఘంటువు—టీకాను క్రమణికాసహితము	0	12
అనంతునిఛందము, ఛందోదర్పణము ...	0	14
బిల్హణీయము, చక్కనికూర్పు	0	8
వైజయంతీవిలాసము ...	0	8
రుక్మిణీపరిణయము, శుద్ధప్రతి	0	8
రసికజనమనోభిరామము ...	0	12
శ్రీనాధునివీధినాటకము ...	0	2

ఆంధ్రగ్రంథములు.

ప్రతి 1-కి	రూ.	అ.
రాజశేఖరవిలాసము ...	0	8
సహస్రకంఠరామాయణము	0	12
సులక్షణసారము, సటీక ...	0	10
ఆంధ్రభాషాభూషణము ...	0	2
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	0	8
ఆంధ్రభాషార్ణవము ...	0	12
దసరాపద్యములు ...	0	2
వేమనపద్యములు, చక్కనికూర్పు	0	6
డిటో బ్రౌనుదొరగారి ఇంగ్లీషుతో ...	1	4
వేమనపద్యములు(2769)పద్యములు	1	12
,, (2769) ఆంధ్రతాత్పర్యము	3	8
భాగవతసప్తమస్కంధము	0	6
సప్తమస్కంధము, సటీక, చిన్నసైజు ...	1	4
గజేంద్రమోక్షము, సటీక ...	0	6
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతములోనిది) ...	0	4
నీతిపద్యసంగ్రహము,సటిప్పణము	0	4
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక ...	0	8
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతములోనిది) ...	0	4
నలోపాఖ్యానము, సటీక ...	0	6
శశిరేఖాపరిణయము, అప్పకవిది	0	12
విదురనీతి, సటీక, (ఆంధ్రభారతములోనిది) ...	0	5
చాటుపద్యమణిమంజరి 1-వ భాగం	1	4
డిటో 2-వ భాగం	1	6

ప్రతి 1-కి	రూ.	అ.
నలచరిత్ర. ద్విపద ...	0	14
ద్వాదశోపనిషత్తులు, సంస్కృతమునకు సరియైన తెలుగువచనము	3	0
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	0	8
శ్రీవివేకానందవిజయము ...	1	12
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు ...	1	12
భారతరమణీమణులు ...	0	12
సంగ్రహరామాయణము, శ్రీశేషాద్రిశర్మకృతము ...	0	10
సంగ్రహభారతము ,,	1	0
సంస్కృతనాటకకథలు, శ్రీసీతారామశాస్త్రికృతము ...	1	4
దశకుమారచరిత్రము, ఎనమచింతల సంజీవరామశాస్త్రికృతము	1	8
భోజకాళిదాసకథలు, 1-వభాగము	0	12
దక్కనుపూర్వకథలు, శ్రీసీతారామశాస్త్రికృతము ...	1	8
మైరావణచరిత్ర, చక్కనికూర్పు	0	2
ఈసబునీతికథలు, క్రొత్తకూర్పు 1-వ భాగము ...	0	6
డిటో 2-వ భాగము ...	0	8
రాజర్షి, రవీంద్రనాథఠాకూరిగారిబంగాలీ నవలకు తెనుగు ...	0	14
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	1	8
శారాభాయి, చక్కనినవల	0	12
ఆనందమఠ, నవల ...	0	12
దుర్గేశనందిని, నవల ...	0	8
ఐవన్హో, క్రొత్తకూర్పు ...	0	8

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.